

PIVOT
Project invoering verkorting overbrengingstermijn

WATERSTAAT

Rapport nummer 28

J.W.J.M. Bogaarts
R. Haans
A.L. Weyers-de Ruiter

Inhoud

OPZET EN VERANTWOORDING	8
1 INTEGRAAL WATERSTAATSBELEID EN ALGEMENE HANDELINGEN	10
Handelingen	10
2 VERKEERSVEILIGHEID	12
2.1 DE BESTUURLIJKE ONTWIKKELINGEN	13
2.1.1 <i>De landelijk gecoördineerde aanpak</i>	15
Handelingen	16
2.1.2 <i>De regionalisatie</i>	18
Handelingen	19
2.1.3 <i>Decentralisatie</i>	20
Handelingen	20
2.1.4 <i>Departementale reorganisatie</i>	21
Handelingen	21
2.1.5 <i>Particuliere initiatieven</i>	22
Handelingen	22
2.2 HET INTERNATIONALE OVERLEG	23
Handelingen	24
2.2.1 <i>Europese Unie (EU)</i>	24
Handelingen	26
2.2.2 <i>Economic Commission for Europe (ECE)</i>	26
Handelingen	27
2.2.3 <i>De Conférence Européenne des Ministres de Transports (CEMT)</i>	27
Handelingen	28
2.2.4 <i>De Benelux</i>	28
Handelingen	28
2.3 DE TOTSTANDKOMING VAN HET VERKEERSVEILIGHEIDSBELEID	29
2.3.1 <i>Onderzoek</i>	30
Handelingen	31
2.3.2 <i>Regelgeving en handhaving</i>	34
Handelingen	34
2.4 HET RIJBEWIJSSTELSEL	35
2.4.1 <i>Algemene kaders</i>	35
Handelingen	36
2.4.2 <i>Instructiebewijzen voor het rijonderricht</i>	36
Handelingen	36
2.4.3 <i>Herexamens</i>	39
Handelingen	39
2.4.4 <i>Vorderingen ex art. 18 Wegenverkeerswet</i>	40
Handelingen	40
2.5 MAATREGELEN EN BELEIDSUITVOERING	42
2.5.1 <i>Publieksvoorlichting</i>	43
Handelingen	43
2.5.2 <i>Educatie</i>	44
Handelingen	44
2.5.3 <i>Stimulering partners</i>	45
Handelingen	47
3 INTEGRAAL WATERBEHEER	51
3.1 BELEIDSPANNING	52
Handelingen	55
3.2 DE COÖRDINATIE VAN HET NOORDZEEBELEID	60
Handelingen	61
3.3 VOORBEREIDING VAN DE REGELGEVING	62
Handelingen	63
3.4 MAATREGELEN	68
3.4.1 <i>Voorkoming van verontreiniging</i>	69
Handelingen	70

3.4.2 De WVO- en WVZW-vergunningen	74
Handelingen.....	76
3.4.3 Heffingen en subsidies	80
Handelingen.....	81
3.4.4 Aanpak waterbodems.....	82
Handelingen.....	83
3.4.5 Grondwater	89
Handelingen.....	89
3.4.6 Wateraanvoer, waterafvoer en verzilting	90
Handelingen.....	92
3.4.7 Herstel van watersystemen	100
Handelingen.....	100
3.4.8 Subsidiëring lagere overheden	102
Handelingen.....	102
3.5 HANDHAVING, CALAMITEITEN, BERICHTDIENSTEN EN SYMPOSIA	105
3.5.1 Handhaving	105
Handelingen.....	105
3.5.2 Calamiteiten	109
Handelingen.....	110
3.5.3 Berichtendiensten	112
Handelingen.....	112
3.5.4 Symposia	113
Handelingen.....	113
4 INTERNATIONALE ASPECTEN VAN HET WATERBEHEER.....	114
Handelingen.....	115
4.1 EUROPESE UNIE (EU).....	116
4.1.1 Waterbeheer binnen de Milieuraad	117
Handelingen.....	118
4.1.2 Waterbeheer binnen de Europese Commissie.....	119
Handelingen.....	121
4.2 ECONOMIC COMMISSION FOR EUROPE (ECE)	122
Handelingen.....	123
4.3 INTERNATIONALE VERDRAGEN	124
4.3.1 PARCOM en OSCOM	124
4.3.2 De organisatie tot 1993	125
4.3.3 De organisatie van 1993 tot 2000	126
4.3.4 De organisatie sinds 2000	126
Handelingen.....	127
4.3.5 Londen	128
Handelingen.....	129
4.3.6 Bonn	129
Handelingen.....	129
4.3.7 Helsinki	129
Handelingen.....	130
4.4 VERENIGDE NATIES (VN)	130
Handelingen.....	131
4.5 INTERNATIONALE RIJN COMMISSIE(IRC)	131
4.5.1 Organisatie.....	132
4.5.2 Activiteiten op nationaal niveau	133
Handelingen.....	133
4.6 NOORDZEEMINISTERSCONFERENTIE (NZCM).....	134
4.6.1 Organisatie	134
Handelingen.....	134
4.7 DE WADDENZEE.....	136
Handelingen.....	136
4.8 HET MAAS-SCHELDE-OVERLEG	136
Handelingen.....	137
4.9 BILATERALE OVERLEGSTRUCTUREN	139
Handelingen.....	139
4.9.1 Permanente Grenswater Commissie Nederland-Duitsland (PGC).....	139

Handelingen.....	140
4.9.2 <i>De Eemscmissie</i>	140
Handelingen.....	141
4.9.3 <i>Belgisch-Nederlandse overleg</i>	141
Handelingen.....	142
4.10 INTERNATIONALE SAMENWERKING.....	143
Handelingen.....	143
5 DE WINNING VAN OPPERVLAKTEDELSTOFFEN	145
5.1 DE ONTGRONDINGENWET VAN 1965	145
5.2 BELANGRIJKE WIJZIGINGEN VAN DE ONTGRONDINGENWET	145
5.3 DE TOTSTANDKOMING VAN HET LANDELIJK BELEID	146
Handelingen.....	148
5.4 HET ONTGRONDINGENBELEID VOOR DE RIJKSWATEREN	153
Handelingen.....	153
5.5 ONDERZOEK EN KENNISVERSPREIDING	157
Handelingen.....	158
6 WATERKERINGEN	162
6.1 HET LANDELIJKE WATERKERINGENBELEID	163
Handelingen.....	164
6.2 KENNIS EN STIMULERING	166
6.2.1 <i>Algemeen onderzoek</i>	166
Handelingen.....	167
6.2.2 <i>Internationale samenwerking</i>	168
Handelingen.....	168
6.3 BEHEER, AANLEG EN ONDERHOUD	169
Handelingen.....	170
6.3.1 <i>Normen en richtlijnen</i>	170
Handelingen.....	171
6.3.2 <i>Beheer door lagere overheden</i>	173
Handelingen.....	174
6.3.3 <i>Beheer door de rijksoverheid</i>	178
Handelingen.....	178
6.4 SCHADEVERGOEDINGEN EN COMPENSATIES	182
Handelingen.....	182
6.5 CALAMITEITEN	186
Handelingen.....	186
6.6 DE MUSKUSRATTENBESTRIJDING	187
Handelingen.....	188
6.7 HANDHAVING VAN DE REGELGEVING	191
Handelingen.....	191
7 INFRASTRUCTUUR	193
7.1 INTERNATIONAAL OVERLEG	193
7.1.1 <i>Centrale Commissie voor de Rijnvaart (CCR)</i>	193
Handelingen.....	194
7.1.2 <i>Economic Commission for Europe (ECE)</i>	194
Handelingen.....	195
7.1.3 <i>Europese Unie (EU)</i>	195
Handelingen.....	197
7.1.4 <i>De Europese land- en vaarwegen platforms</i>	198
Handelingen.....	198
7.1.5 <i>PIANC, PIARC</i>	199
7.1.6 <i>De Conférence Européenne des Ministres de Transports (CEMT)</i>	201
Handelingen.....	202
7.1.7 <i>Bilateraal overleg</i>	202
Handelingen.....	202
7.1.8 <i>Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)</i>	203
Handelingen.....	203
7.1.9 <i>Overige netwerken</i>	203
Handelingen.....	204

7.2	BELEIDSPANNING, PLANNING EN FINANCIERING	204
	Handelingen.....	205
	7.2.1 <i>Planning op regionaal niveau</i>	206
	Handelingen.....	206
	7.2.2 <i>Wegenplanning</i>	206
	Handelingen.....	207
	7.2.3 <i>Financiering van weginfrastructuur</i>	209
	Handelingen.....	211
	7.2.4 <i>Vaarwegen</i>	214
	Handelingen.....	214
	7.2.5 <i>Zeehavens</i>	215
	Handelingen.....	216
7.3	DE VASTSTELLING VAN TRACÉS	217
	Handelingen.....	220
7.4	INFRASTRUCTURELE WERKEN	223
	7.4.1 <i>Regelgeving</i>	224
	Handelingen.....	225
	7.4.2 <i>Richtlijnen</i>	227
	Handelingen.....	227
	7.4.3 <i>Onderzoek</i>	228
	Handelingen.....	228
	7.4.4 <i>Samenwerkingsvormen</i>	228
	Handelingen.....	228
	7.4.5 <i>Normalisatie, certificatie en octrooien</i>	229
	Handelingen.....	230
	7.4.6 <i>Aanleg</i>	231
	Handelingen.....	232
	7.4.7 <i>Onderhoud en beheer</i>	233
	Handelingen.....	234
	7.4.8 <i>Algemene Overeenkomsten</i>	237
	Handelingen.....	237
7.5	HET GEBRUIK VAN DE INFRASTRUCTUUR	238
	7.5.1 <i>Verkeersregulering</i>	238
	Handelingen.....	238
	7.5.2 <i>Reglementering binnenscheepvaart</i>	242
	Handelingen.....	243
	7.5.3 <i>Benutting</i>	244
	Handelingen.....	244
	7.5.4 <i>Vergunningplichtig en oneigenlijk gebruik</i>	245
	Handelingen.....	246
	7.5.5 <i>Openbaarheid van wegen, wegenleggers en tollens</i>	251
	Handelingen.....	252
	7.5.6 <i>Wegrestaurants en benzinstations</i>	254
	Handelingen.....	254
	7.5.7 <i>Bewegwijzering en praatpalen</i>	256
	Handelingen.....	256
	7.5.8 <i>Incident Management</i>	257
	Handelingen.....	258
7.6	VEREN	259
	Handelingen.....	260
8	LANDAANWINNING EN LANDINRICHTING	263
	8.1 DE ORGANISATIE VAN DE LANDAANWINNING	265
	Handelingen.....	267
	8.2 HET VOORLOPIGE OPENBAAR BESTUUR	268
	Handelingen.....	269
	8.3 DE BESLUITVORMING MET BETREKKING TOT DE DROOGMAKINGEN	270
	Handelingen.....	271
	8.4 WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK	274
	8.4.1 <i>Landbouwkundig onderzoek</i>	274
	Handelingen.....	274

8.4.2 Bodemkundig onderzoek.....	275
Handelingen.....	276
8.4.3 Biologisch onderzoek.....	276
Handelingen.....	277
8.4.4 Sociaal-economisch onderzoek.....	278
Handelingen.....	278
8.4.5 Operationeel onderzoek.....	279
Handelingen.....	279
8.4.6 Oudheidkundig onderzoek.....	279
Handelingen.....	280
8.5 DE UITVOERING VAN DE WERKEN	280
Handelingen.....	281
8.6 SCHADEREGELINGEN	283
Handelingen.....	284
8.7 DE INRICHTING VAN HET DROOGGEVALLEN LAND.....	287
Handelingen.....	287
8.7.1 Landontginning	288
Handelingen.....	289
8.7.2 Infrastructuurontwikkeling	292
Handelingen.....	292
8.7.3 Stichten en beheren van landbouwbedrijven	292
Handelingen.....	293
8.7.4 Het vestigingsbeleid	294
Handelingen.....	294
8.7.5 De ontwikkeling van de dorpen en steden	300
Handelingen.....	301
8.7.6 Natuurontwikkeling, recreatie en landschapsontwikkeling	302
Handelingen.....	302
8.7.7 Internationale samenwerking	303
Handelingen.....	303
8.8 VOORLICHTING	303
Handelingen.....	304
8.9 PARTICULIERE ORGANISATIES	305
Handelingen.....	306
8.10 DROOGMAKERIJEN EN LANDINRICHTING	306
Handelingen.....	307
9 METEN EN REGISTREREN.....	308
Handelingen.....	308
9.1 BASISPRODUCTEN	308
9.1.1 Basisgegevensverzamelingen.....	309
Handelingen.....	311
9.1.2 Reken- en simulatiemodellen	315
Handelingen.....	315
9.1.3 Meetsystemen	315
Handelingen.....	316
9.1.4 Klassieke basisproducten	316
Handelingen.....	317
9.2 DE STIMULERING VAN REMOTE SENSING	320
Handelingen.....	321
10 DE RAAD VAN DE WATERSTAAT	325
Handelingen.....	325
11 BEHEER EN TOEZICHT RIJKSWATERSTAATSWERKEN	327
Handelingen.....	327
11.1 HANDHAVING.....	329
Handelingen.....	330
11.2 OVERDRACHT VAN BEHEER AAN LAGERE OVERHEDEN	331
Handelingen.....	332
12 BEVOEGDHEDEN TEN OPZICHTE VAN ANDERE OVERHEDEN EN PRIVAATRECHTELIJKE	

PERSONEN	337
12.1 DOORVOERING VAN HET LANDELIJK WATERSTAATSBELEID	337
Handelingen.....	337
12.2 INGRIJPEN IN RECHTSVERHOUDINGEN TEN BEHOEVE VAN DERDEN	340
Handelingen.....	341
12.3 BEVOEGDHEDEN TEN OPZICHTE VAN OPENBARE LICHAMEN	342
12.3.1 <i>De Waterschappen</i>	342
Handelingen.....	343
12.3.2 <i>Gemeenschappelijke regelingen</i>	347
Handelingen.....	348
13 ACTIVITEITEN BIJ DE UITVOERING VAN WERKEN	350
13.1 INLEIDING	350
13.2 CONTRACTVORMING EN MATERIAALVERWERVING	350
Activiteiten	351
13.3 OPDRACHTREALISATIE EN -ACCEPTATIE	354
Activiteiten	354
13.4 DE BESTEKSARCHIVERING	360
BIJLAGE 1:	CONTROLE GROTE PROJECTEN 362
BIJLAGE 2:	LITERATUURLIJST 363
BIJLAGE 3:	GEBRUIKTE TWEEDE KAMERSTUKKEN 369
BIJLAGE 4:	SPEERPUNTBEDRIJVEN BEHEERSPLAN RIJKSWATEREN 370
BIJLAGE 5:	PLAATSING NIEUWE HANDELINGEN 372
BIJLAGE 6:	ALGEMENE SELECTIECRITERIA 1994 375
BIJLAGE 7:	ALGEMENE SELECTIECRITERIA 1997 377
BIJLAGE 8:	AFKORTINGEN 378

Opzet en verantwoording

Dit rapport beschrijft het handelen van de rijksoverheid op het beleidsterrein waterstaat. Waterstaat omvat¹

- een veilige en vlotte verkeersafwikkeling, te water en op de weg;
- de waterhuishouding in kwantitatieve en kwalitatieve zin;
- ontgrondingen;
- de beveiliging van het land tegen het water;
- scheepvaartwegen en havens;
- landwegen en oeververbindingen;
- landaanwinningen;
- de beschrijving van de waterstaatkundige toestand van het land.

Deze indeling is terug te vinden in de inhoudsopgave van dit rapport.

De belangrijkste actor op het beleidsterrein is de minister van Verkeer en Waterstaat, die hierbij ambtelijk ondersteund wordt door de Rijkswaterstaat. Op basis van de Waterstaatswet van 1900 is in diverse organieke besluiten de organisatiestructuur van Rijkswaterstaat vastgelegd. De Rijkswaterstaat is voor een deel georganiseerd volgens het geografische principe en voor een deel volgens het functionele principe. Vanaf de tijd van de Bataafse Republiek is Nederland staatkundig gezien onderverdeeld in geografische eenheden². In zo'n geografische eenheid worden alle Rijkswaterstaatsaangelegenheden behartigd door een regionale directie. Naast de regionale directies vindt men binnen de organisatie ook de zogenaamde specialistische en bouwdiensten die met wetenschappelijke en technische ondersteuning en met de aanleg van grotere werken belast zijn.

De huidige structuur van Rijkswaterstaat vindt haar oorsprong in de twintiger jaren van deze eeuw. Na een advies van de Commissie Rosenwald in 1926 wordt een aantal organisatieveranderingen bij de Rijkswaterstaat doorgevoerd. Met een Koninklijk Besluit van 22 juni 1929 wordt de leiding van de dienst, die voorheen bij drie inspecteurs-generaal lag, gegeven in handen van één directeur-generaal. In 1930, bij een ministeriële beschikking van 24 maart, wordt de directie van de waterstaat ingesteld. Met deze verandering komt er een éénhoofdige en centrale leiding van de Waterstaat tot stand³. In 1932 wordt in een Koninklijk Besluit de organisatiestructuur van de Rijkswaterstaat formeel vastgelegd⁴. De dienst bestaat voortaan uit de directie van de waterstaat plus een aantal regionale en functionele directies, diensten en andere instellingen. Aan het hoofd staat, zoals reeds vermeld, een directeur-generaal.

Na het organiek besluit van 1948⁵ verandert er niets aan dit beeld. Slechts de aard en het aantal der onderdelen wisselen, al naar gelang de eisen der tijd.

In de zestiger jaren ontstaat er bij de leiding van de dienst behoefte aan een organisatieonderdeel dat tussen de directeur-generaal en de directies en diensten dient te staan. Het feit dat de directeur-generaal als aanspreekpunt fungeerde voor alle Hoofdingenieurs-Directeuren van de buitendiensten werd als een belasting gezien die niet meer in deze tijd thuishoorde. Een ander probleem was de discrepantie die ontstaan was tussen de delegatie van bevoegdheden binnen de directie van de waterstaat en de aard van de werkzaamheden aldaar. Een veelheid aan zaken moest door ambtenaren van deze dienst aan de directeur-generaal worden voorgelegd⁶. Beide problemen werden opgelost door de directie van de waterstaat hiërarchisch tussen de directeur-generaal en de overige directies en diensten te plaatsen. Dit gebeurde per 1 maart 1966⁷. Bij de hierop volgende reorganisatie van de directie van de waterstaat, per 1 januari 1967, wordt de naam van de directie veranderd in "hoofddirectie van de waterstaat"⁸. Als in 1971 een nieuw organiek besluit in werking treedt⁹ wordt de nieuwe organisatiewijze formeel bevestigd. In 1997 vindt wederom een

¹ Zie o.a. het Organiek besluit Rijkswaterstaat, Stb. 1971, 42.

² Zie Dijkstra, S.P., *Aan het roer van rijkswaterstaat: Literatuurrapport ten behoeve van de bewerking van de archieven van de organen, achtereenvolgens belast met de hoogste leiding van de algemene waterstaat in ons land*, Den Haag 1987 (blz. 3 e.v.).

³ Kerk, J. van de, *Zestig jaren veranderingen in de organisatie van de Rijkswaterstaat*, Rijkswaterstaatserie 45, 's-Gravenhage 1984, blz. 8.

⁴ Koninklijk besluit 6 oktober 1932, Stb. 487

⁵ Koninklijk besluit 7 december 1948, Stb. No. I 535

⁶ Kerk, J. van de, *Zestig jaren veranderingen in de organisatie van de Rijkswaterstaat*, Rijkswaterstaatserie 45, 's-Gravenhage 1984, blz. 32.

⁷ Brief van de D.G. van de Rijkswaterstaat aan de hoofdewinn van de diensten etc. van 1 maart 1966, nr. 221 Kab.

⁸ Brief van de D.G. van de Rijkswaterstaat aan de hoofden van de diensten etc. van 23 december 1966, nr. 1203 Kab.

⁹ Koninklijk besluit 14 januari 1971, Stb. 42

organisatiewijziging plaats: Rijkswaterstaat wordt decentraal bestuurd waar dat mogelijk is en centraal bestuurd waar dat nodig is. Centraal bestuurd door de directeur-generaal en de Hoofddirectie, die daarbij ondersteund wordt door een centrale organisatie-eenheid: het "Hoofdkantoor van de Waterstaat" (HKW).

Het overheidshandelen wordt beschreven door middel van een lijst handelingen die voorzien is van inleidingen en bijlagen. De handeling wordt in een bondige tekst omschreven. Zo mogelijk wordt de grondslag (de tekst waarin de wettelijke bevoegdheid om de handeling uit te voeren wordt vermeld) of een andere schriftelijke bron gegeven. De handelende overheid, de actor, wordt vermeld. Indien de actor de minister van Verkeer en Waterstaat is, worden de directies of diensten van Rijkswaterstaat waarbinnen de handelingen worden uitgevoerd, aangegeven. Eventuele aanvullende informatie wordt onder het kopje "opmerking" gezet. De directies en diensten van de Rijkswaterstaat worden aangegeven voor zover ze medio 1995 functioneerden. De informatie wordt bijvoorbeeld als volgt weergegeven:

Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ

De betekenis van de afkortingen is

HW Hoofdkantoor van de Waterstaat;

REG Regionale directies met uitzondering van de directies Noordzee en IJsselmeergebied;

NZ Regionale directie Noordzee;

RDIJ Regionale directie IJsselmeergebied;

AVV Adviesdienst Verkeer en Vervoer;

RIKZ Rijksinstituut voor Kust en Zee;

MD Meetkundige Dienst;

RIZA Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling ;

DWW Dienst Weg en Waterbouwkunde;

BD Bouwdienst;

DGW Dienst Getijdewateren;

FL Directie Flevoland.

De regionale directies Noordzee en IJsselmeergebied worden apart genoemd omdat zij, naast de "reguliere" taken van een regionale directie, specifieke taken hebben.

Het rapport beslaat de periode 1945-2000 met uitzondering van het gedeelte dat de landaanwinningen in het IJsselmeer betreft. De handelingen beslaan hier de periode vanaf ongeveer 1930 met uitschieters naar beneden. Het "Zuiderzeeproject" is organisatorisch een eenheid en wordt in vrijwel alle publicaties als zodanig beschouwd, reden voor ons om de periode aan te passen.

Het rapport is in de periode januari 1993 - januari 1995 tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de Rijkswaterstaat. De actualisatie van het rapport heeft in de periode mei - september 2000 plaatsgevonden. Velen in die organisatie hebben een aanzienlijke bijdrage geleverd zowel in organisatorische zin als door middel van vaak zeer uitgebreide commentaren en interviewsessies. Het spreekt voor zich dat positieve kwaliteiten van dit rapport voor het grootste deel aan deze RWS-inzet te danken zijn. De (mede-)opsteller (s) van dit rapport wil vanaf deze plek nogmaals zijn grote bewondering en dank voor de getoonde inzet uitspreken.

1 Integraal waterstaatsbeleid en algemene handelingen

Hieronder zijn de handelingen opgenomen, die samenhangen met de algemene beleidsontwikkeling. Het zijn handelingen die geen grondslag hebben in voor het beleidsterrein specifieke wet- en regelgeving, of die betrekking hebben op het totale beleidsterrein. De meeste handelingen hier zijn dan ook van toepassing op DG-niveau of hoger. Daarnaast zijn voor veel van deze handeling meer specifieke voorbeelden in de andere hoofdstukken van dit rapport te vinden.¹⁰

Handelingen

(917)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden, (mede)vaststellen, coördineren en evalueren van integraal waterstaatsbeleid.
Periode: 1945-
Waardering: B (1)
Bron: ---
Product: Beleidsnota's, beleidsnotities, rapporten, adviezen en evaluaties
Opmerking: 1. De eigenlijke vaststelling van het beleid vindt plaats in de ministerraad.
2. Onder deze handeling valt ook:

- het voeren van overleg met andere ministers en vertegenwoordigers van uitvoeringsorganen over aangelegenheden betreffende individueel personenvervoer
- het voorbereiden van een standpunt ter inbrenging in de Ministerraadsvergaderingen.
- het leveren van bijdragen aan het overleg en het voeren van overleg met het Staatshoofd.
- het voorbereiden van de Memorie van Toelichting op de Rijksbegroting
- het leveren van commentaar op de rechts- en doelmatigheidscontroles van de Algemene Rekenkamer
- het aan een externe adviescommissie verzoeken om advies
- het informeren van het Kabinet van de Koningin over ontwikkelingen

(920)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het opstellen van periodieke verslagen inzake het waterstaatsbeleid of onderdelen ervan.
Periode: 1945-
Waardering: B (3)
Bron: ---
Product: series jaarverslagen, kwartaalverslagen, maandverslagen
Opmerking: Het betreft hier de verslaglegging waarvoor geen grondslag kan worden aangewezen in de voor het beleidsterrein specifieke wet- en regelgeving.

(921)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het beantwoorden van Kamervragen en het anderszins op verzoek incidenteel informeren van de Kamers der Staten Generaal inzake het waterstaatsbeleid of onderdelen ervan.
Periode: 1945-
Waardering: B (2,3)
Bron: ---
Product: brieven, notities

---

¹⁰ De handelingen in dit hoofdstuk kunnen voor de archiefvorming alleen gebruikt worden als er geen specifiek voorbeeld voor handen is.

(922)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het verstrekken van informatie aan de Commissies voor de Verzoekschriften van de Staten Generaal, aan overige kamercommissies en aan de Nationale Ombudsman naar aanleiding van klachten van burgers inzake het waterstaatsbeleid of onderdelen ervan.
Periode: 1945-
Waardering: B (3)
Bron: ---
Product: brieven, notities
Opmerking: Zie tevens het PIVOT-rapport betreffende de Nationale Ombudsman

(923)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het beslissen op beroepsschriften naar aanleiding van beschikkingen inzake het waterstaatsbeleid en het voeren van verweer in beroepsschriftenprocedures voor de Raad van State en/of kantonrechter.
Periode: 1945-
Waardering: B (3)
Bron: ---
Product: beschikkingen, verweerschriften
Opmerking: Zie tevens het PIVOT-rapport nr. 17 'Driemaal 's Raads recht' betreffende de Raad van State.

(924)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het beantwoorden van vragen van individuele burgers, bedrijven en instellingen inzake het waterstaatsbeleid of onderdelen ervan.
Periode: 1945-
Waardering: V, 1 jr.
Bron: ---
Product: brieven, notities

(925)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het instellen en opheffen van vaste commissies ter voorbereiding van het waterstaatsbeleid of onderdelen ervan.
Periode: 1945-
Waardering: B (1)
Bron: ---
Product: brieven, notities

(926)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het instellen en opheffen van ad-hoc commissies en werkgroepen ter voorbereiding van het waterstaatsbeleid of onderdelen ervan.
Periode: 1945-
Waardering: B (1)
Bron: ---
Product: brieven, notities

(927)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het benoemen, schorsen en ontslaan van leden van commissies en werkgroepen ter voorbereiding van het waterstaatsbeleid of onderdelen ervan.
Periode: 1945-
Waardering: V, 5 jr.
Bron: ---
Product: brieven, notities

2 Verkeersveiligheid

Verkeersveiligheid is niet altijd een probleem geweest. Pas als de intensiteit van het verkeer en de snelheid van de voertuigen een zekere grens hebben overschreden, wordt de noodzaak van een vast omschreven beleid voelbaar. Zowel de omvang van het personenautobestand als de snelheden die met deze auto's gehaald kan worden zijn in de jaren na de tweede wereldoorlog explosief toegenomen. Verkeersveiligheid werd door de rijksoverheid voor 1960 gewaarborgd door het stellen van voorschriften krachtens de Wegenverkeerswet en door middel van voorzieningen die bij de aanleg en het onderhoud van rijkswegen werden getroffen. Het verkeersveiligheidsbeleid maakte deel uit van het infrastructuurbeleid en was dus direct gerelateerd aan het Rijkswegenplan. Omstreeks 1960 zetten er maatschappelijke ontwikkelingen in die als direct gevolg hebben dat de intensiteit van het verkeer op de Nederlandse wegen snel toeneemt. Het gaat dan om de welvaartsgolf die ontstaat als in Nederland de algemene soberheid en de loonmatiging van de wederopbouwperiode plaats gaat maken voor meer uitbundigere leefpatronen en hogere looneisen van de werkende bevolking. De gevolgen zijn onder andere een hoger autobezit en meer vrije tijd kortom: meer (en dus onveilig) verkeer.

Bij de behandeling van de Rijksbegroting 1960 gaf de voortdurend in omvang toenemende verkeersonveiligheid leden van de Eerste en Tweede Kamer aanleiding om bij de regering aan te dringen in een nota alle aspecten van de verkeersveiligheid te behandelen. Deze nota kwam er in 1967, de Nota verkeersveiligheid. Basis voor deze nota was een door de in 1962 opgerichte Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid (SWOV) naar buiten gebrachte publicatie, de "Bijdragen voor de Nota Verkeersveiligheid" uit 1965. Deze nota verdeelde de problematiek over mens, voertuig en weg. Het beleid spitte zich toe op de volgende facetten¹¹:

- a. het verlichten van de taak van de weggebruiker, door aanpassing van de weg met zijn directe omgeving aan de mogelijkheden en beperkingen van de mens;
- b. het in de wegenverkeerswetgeving opnemen van zo doelmatig mogelijke voorschriften ten aanzien van het gedrag van de weggebruiker;
- c. het in de wegenverkeerswetgeving opnemen van zo doelmatig mogelijke voorschriften ten aanzien van het voertuig;
- d. het bevorderen van een betere opleiding tot verkeersdeelnemer en van de ontwikkeling van methoden om degenen die ongeschikt zijn om aan het gemotoriseerde verkeer deel te nemen, te onderkennen;
- e. het stimuleren van het geven van voorlichting aan verkeersdeelnemers;
- f. het treffen van maatregelen die een vermindering van de ernst van de ongevallen beogen;
- g. het bevorderen van uniformiteit in de door de wegbeheerders te treffen maatregelen en voorzieningen;
- h. het verdiepen en verbreden van het inzicht in het verschijnsel verkeersonveiligheid;
- i. het stimuleren van wetenschappelijk onderzoek.

Het is niet moeilijk om in de diverse punten getroffen maatregelen te herkennen. De alcoholregelgeving (punt b), de APK-keuring (punt c), de regeling met betrekking tot de afname van rijexamens (punt d), de draagplicht voor valhelmen en autogordels en de motorrijtuigenverlichting overdag (punt f). Toch was het in die tijd moeilijk zo niet onmogelijk om het totale pakket aan beleidsvoornemens met succes ter hand te nemen. Het ontbrak aan bestuurlijke mogelijkheden. De toen beschikbare beleidsinstrumenten gaven niet genoeg armslag om de problemen in hun breedte te kunnen aanpakken. Beschikbaar en direct in te schakelen waren:

- de voorschriften van de Wegenverkeerswet, met betrekking tot de punten b, c, d en (gedeeltelijk) f en g;
- het wegbeheer, met betrekking tot de punten a, f en g, alle voor zover het de rijkswegen betrof;
- sturing van de voorlichtende instanties: de Nederlandse Vereniging Bescherming Voetgangers, de Rijksvoorlichtingsdienst en verkeers- en vervoersorganisaties die zich speciaal tot hun leden richten, met betrekking tot punt e;
- sturing van de SWOV, voor wat betreft punt i.

Het duurde echter nog tot het midden van de jaren zeventig voordat er een bestuurlijke structuur tot stand kwam waarbinnen het voorgestelde beleid adequaat ter hand kon worden genomen.

---

¹¹ Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Bijdragen voor de nota verkeersveiligheid*, Den Haag 1965, pg. 26 e.v.

Het Beleidsplan voor de Verkeersveiligheid¹² bracht de definitieve ombuiging. Het vijfde uitgangspunt uit dit plan gaf aan dat er een landelijk gecoördineerde aanpak met een eigen organisatiestructuur diende te komen. In een van de volgende paragrafen zal de bestuurlijke ontwikkeling uit de doeken worden gedaan. Het Beleidsplan voor de Verkeersveiligheid werd in 1983 en 1985 opgevolgd door het Nationaal Plan voor de Verkeersveiligheid I en II¹³. Vanaf 1987 ontstaat het doorlopende Meerjarenplan Verkeersveiligheid. Vanaf 1990 is het Meerjarenplan Verkeersveiligheid een uitwerking van het Tweede Structuurschema Verkeer en Vervoer (SVV-II). De belangrijkste doelstelling van het meerjarenplan is de verwezenlijking van de taak die de regering zich in 1986 heeft gesteld: in het jaar 2000 25% minder verkeersdoden dan in 1985 en in 2010 zelfs 40 % minder. Om deze taak te realiseren hanteert men sinds 1987 het speerpuntenbeleid dat in 1991 in een breder kader wordt geplaatst met het concept "duurzaam veilig". Speerpunten zijn duidelijk omschreven zoals "rijden onder invloed" en "snelheden". Duurzaam veilig wil zeggen dat er een systeem in het leven wordt geroepen dat de permanente handhaving van een veilig verkeer kan waarborgen. Hoe duurzaam veilig verkeer er uiteindelijk uit zal zien kan nog niet met zekerheid worden gezegd.

De rest van dit hoofdstuk ziet er als volgt uit:

- Bestuurlijke ontwikkeling.
Deze paragraaf behandelt de totstandkoming van de bestuurlijke organisatie van de verkeersveiligheid in Nederland sinds 1975.
- Internationaal overleg.
Behandelt worden de internationale platforms waar Nederland in participeert, hun taken en bevoegdheden en de Nederlandse inbreng daarin.
- De totstandkoming van het verkeersveiligheidsbeleid.
Deze paragraaf behandelt de totstandkoming van het landelijke beleid met betrekking tot de verkeersveiligheid en de regelgeving die hieruit voortspuit.
- Het Rijbewijsstelsel.
Het gaat om de uitvoering van de wegenverkeerswet met betrekking tot het rijbewijsstelsel.
- Maatregelen en beleidsuitvoering.
Onder andere de speerpunten worden behandeld.
- Registraties.
Het betreft met name de registraties die door de Verkeersongevallen Registratie (VOR, een onderdeel van de AVV worden bijgehouden).

Per paragraaf wordt er een beschrijving van het terrein gegeven waaruit de context blijkt gevolgd door een lijst met handelingen.

2.1 De bestuurlijke ontwikkelingen

In het begin van de jaren zeventig ontstond er binnen de rijksoverheid een beweging die gericht was op de intensivering van het verkeersveiligheidsbeleid. Een van de aanleidingen was de schrikbarende toename van het aantal verkeersongevallen. Op 20 november 1975 werd, door de minister van Verkeer en Waterstaat aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal het Beleidsplan voor de verkeersveiligheid aangeboden¹⁴. In het vijfde uitgangspunt van dit beleidsplan wordt een landelijk gecoördineerde aanpak aangekondigd. De belangrijkste organen van de nieuwe opzet worden een Directie Verkeersveiligheid (DVV) die daartoe, op 3 juli 1974, binnen het ministerie van Verkeer en Waterstaat was opgezet, de Centrale Commissie voor de Verkeersveiligheid (CCVV) en de Permanente Contactgroep voor de Verkeersveiligheid (PCGV). De minister van Verkeer en Waterstaat wordt coördinerend bewindspersoon.

De bestuurlijke invulling van het verkeersveiligheidsbeleid na de opzet van 1975 wordt gekenmerkt door een viertal bewegingen:

- regionalisatie, in de loop van de jaren tachtig is een verschuiving van een centrale landelijke aanpak naar een regionale aanpak waar te nemen;
- reorganisatie verkeersveiligheid, is het logische gevolg hiervan voor de taakverdeling binnen de rijksoverheid, met name de overheveling van taken naar de Regionale Directies van de Rijkswaterstaat;
- decentralisatie dit is de jongste ontwikkeling op bestuurlijk niveau, de bevoegdheden worden van de rijksoverheid overgeheveld naar de lagere bestuurslagen;

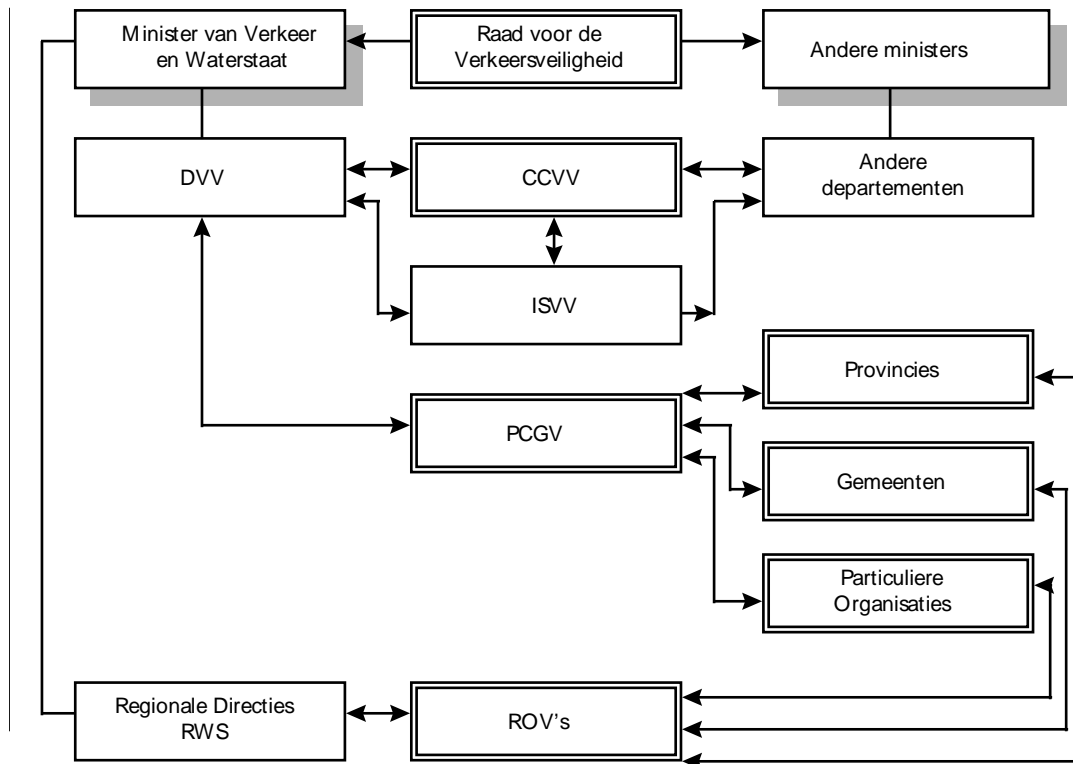
---

¹² TK 1975-1976, 13 704, nr. 2.

¹³ TK 1983-1984 en 1885-1986, 18 195, nrs. 1-2 en 18-19.

¹⁴ TK 1975-1976, 13 704, nrs. 1-2.

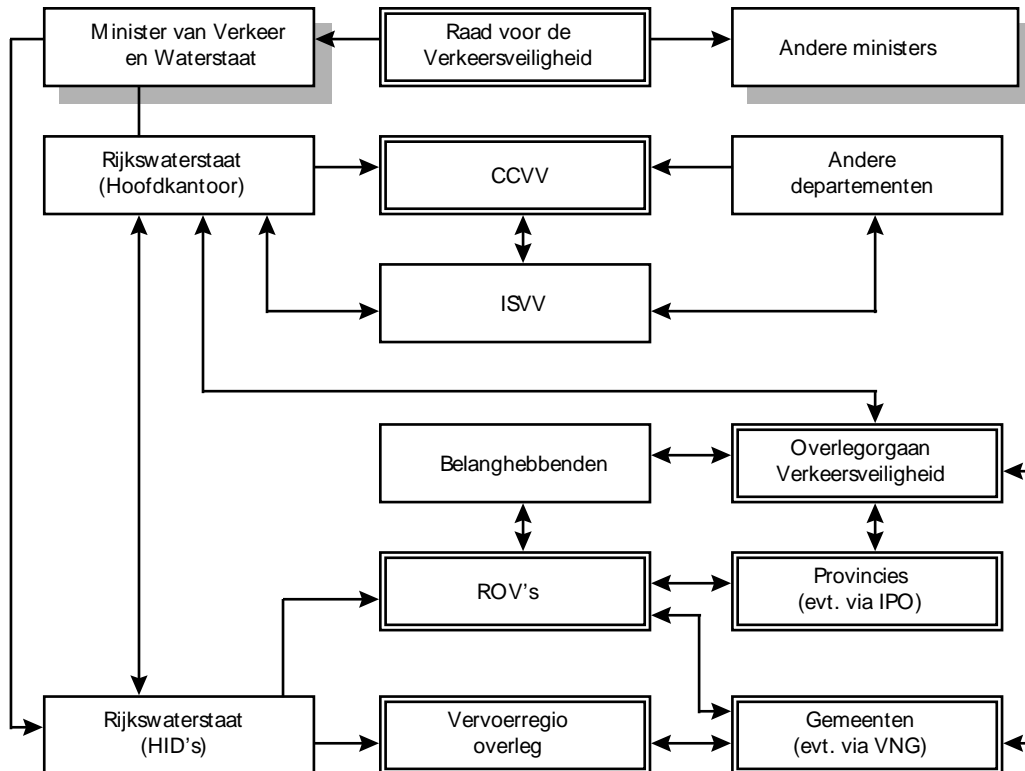
- inschakelen particuliere organisaties van oudsher wordt een aantal taken binnen het verkeersveiligheidsbeleid uitgevoerd door organisaties buiten de overheid. Het inschakelen van deze organisaties is geen ontwikkeling van de laatste tijd maar maakt al sinds jaar en dag deel uit van de bestuurlijke structuur van de verkeersveiligheid.

Afbeelding 1

In deze paragraaf zal eerst de landelijk georiënteerde structuur besproken worden waarin het verkeersveiligheidsbeleid in eerste instantie georganiseerd werd. Daarna komen achtereenvolgens de regionalisatie, decentralisatie, de departementale organisatie en de particuliere initiatieven aan de orde.

Voor een overzicht van de bestuurlijke structuur wordt verwezen naar afbeelding 1, waar de situatie zoals die was vlak voor het onderbrengen van de Directie Verkeersveiligheid bij de Rijkswaterstaat is geïllustreerd, en afbeelding 2, waar de situatie tot 1996 is uitgebeeld.

Afbeelding 2

2.1.1 De landelijk gecoördineerde aanpak

Naar aanleiding van het Beleidsplan voor de verkeersveiligheid van 1975 werd de minister van Verkeer en Waterstaat als coördinerend minister belast met de zorg voor de verkeersveiligheid. Binnen het ministerie van Verkeer en Waterstaat werd hiertoe de Directie Verkeersveiligheid opgericht. Deze directie had tot taak het ontwikkelen en realiseren van een landelijk verkeersveiligheidsbeleid. Dit hield in¹⁵:

- Het ontwikkelen en coördineren van het, bij deze coördinatie zijn betrokken:
  - * de departementen Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Defensie, Justitie, Onderwijs en Wetenschappen, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM), Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC) en Verkeer en Waterstaat;
  - * de provincies en gemeenten;
  - * de particuliere organisaties actief op het terrein van de verkeersveiligheid.
- Het informeren en stimuleren van rijks-, provinciale en gemeentelijke overheden en betrokken particuliere organisaties ten behoeve van een gerichte aanpak en bestrijding van de verkeersonveiligheid.
- Het uitvoeren van de wettelijke regelingen op het terrein van de rijbevoegdheid.
- Specifieke activiteiten in dit kader zijn:
  - * Het realiseren en coördineren van (wetenschappelijk) verkeersveiligheidsonderzoek;
  - * het tot stand brengen van op verkeersveiligheid gerichte wetgeving;
  - * het verzamelen en uitdragen van informatie, kennis en ervaring over mogelijkheden om verkeersonveiligheid te bestrijden;
  - * het verzorgen van internationaal overleg.

¹⁵ Nationaal Plan Verkeersveiligheid, TK 1983-1984, 18 195 nrs. 1-2, pg. 23.

Het interdepartementaal overleg werd neergelegd bij de Centrale Commissie voor de Verkeersveiligheid en de Interdepartementale stuurgroep verkeersveiligheidsbeleid (ISVV). De Centrale Commissie voor de Verkeersveiligheid is een interdepartementaal overlegorgaan waarin de ministers van de betrokken departementen door een directeur-generaal zijn vertegenwoordigd. De werkzaamheden van de Centrale Commissie voor de Verkeersveiligheid worden voorbereid door de Interdepartementale stuurgroep verkeersveiligheidsbeleid, waarin ambtenaren van de betrokken departementen zitting hebben.

Het landelijk overleg met andere bestuurslagen en betrokken instanties is in de Permanente Contactgroep voor de Verkeersveiligheid georganiseerd. De Permanente Contactgroep voor de Verkeersveiligheid is een landelijke, niet-ambtelijke overlegstructuur waarin de meeste overheidsinstanties en particulieren die bij de verkeersveiligheid betrokken zijn zitting hebben. In 1992 is de Permanente Contactgroep voor de Verkeersveiligheid opgeheven in het kader van de nieuwe overleg- en adviesstructuur binnen Verkeer en Waterstaat. De plaats van de Permanente Contactgroep voor de Verkeersveiligheid wordt nu ingenomen door het Overlegorgaan Verkeersveiligheid¹⁶. Uit de Nota van toelichting bij de instellingsbeschikking blijkt dat deze naamswijziging geen principiële wijziging van het functioneren zal inhouden.

Het landelijk adviesorgaan is de Raad voor de Verkeersveiligheid. De in 1981 ingestelde Raad voor de verkeersveiligheid heeft tot taak om de ministers die dat aangaat te adviseren over de verkeersveiligheid¹⁷. De leden van de Raad worden bij Koninklijk Besluit op voordracht van de minister van Verkeer en Waterstaat benoemd. In de nota van toelichting staat dat de Raad zich dient te richten op:

1. het kritisch volgen van de ontwikkeling van de verkeers(on)veiligheid en van het beleid dat in de strijd tegen de verkeersonveiligheid wordt gevoerd;
2. zijn adviserende taak aangaande de grote beleidsvraagstukken en het beleid op langere termijn, het betreft strategische aspecten van het beleid, conform de Instellingswet;
3. kennis nemen van wat er ten aanzien van de verkeersveiligheid aan gevoelens en opvattingen in de samenleving leeft en deze in zijn advies vertalen;
4. signaleren van eventuele lacunes en aanbevelen van de te ondernemen studies met betrekking tot het wetenschappelijk onderzoek.

Handelingen

(1)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het instellen van de Directie Verkeersveiligheid (DVV) van het ministerie van Verkeer en Waterstaat.
Periode: 1974-1975
Waardering: B (4)
Bron: TK 1975-1976, 13 704, nr. 2, pg. 54 e.v.
Product:
Opmerking:

(2)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het opzetten en onderhouden van de interdepartementale overlegstructuur voor de verkeersveiligheid onder andere door middel van de Centrale Commissie voor de Verkeersveiligheid (CCVV) en de Interdepartementale Stuurgroep verkeersveiligheidsbeleid (ISVV).
Periode: 1975-
Bron: TK 1975-1976, 13 704, nr. 2, pg. 56.
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking:

---

¹⁶ Besluit van 18 september 1992, Stb. 503.

¹⁷ Instellingswet Raad voor de verkeersveiligheid (Stb. 1981, 209).

- (3)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het instellen en opheffen van de Permanente Contactgroep voor de Verkeersveiligheid (PCGV) en het instellen van het Overlegorgaan Verkeersveiligheid (OVV).
Periode: 1974-1996
Bron: TK 1983-1984, 18 195, nr. 2, pg. 24.
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking: In 1992 is de PCGV opgeheven in het kader van de nieuwe overleg- en adviesstructuur binnen Verkeer en Waterstaat. De plaats van de PCGV wordt nu ingenomen door het Overlegorgaan Verkeersveiligheid.
- (4)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het instellen van de Raad voor de Verkeersveiligheid.
Periode: 1977-1981
Bron: Instellingswet Raad voor de Verkeersveiligheid (Stb. 1981, 209).
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking: Op 11 mei 1977 is de Voorlopige Raad voor de Verkeersveiligheid bij Koninklijk Besluit ingesteld, de wettelijke basis ontstond bij het van kracht worden van de Instellingswet op 16 april 1981¹⁸.
- (5)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voordragen van leden, voorzitters en secretarissen voor de Raad voor de Verkeersveiligheid ter benoeming door de Kroon.
Periode: 1977-1996
Bron: Art. 7, lid 1 en art. 13, lid 2, Instellingswet Raad voor de Verkeersveiligheid (Stb. 1981, 209) en instellingsbeschikking Voorlopige Raad voor de Verkeersveiligheid.
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking:
- (6)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het goedkeuren van het Reglement voor de werkwijze van de Raad voor de Verkeersveiligheid.
Periode: 1981-1996
Bron: Art. 9, lid 2, Instellingswet Raad voor de Verkeersveiligheid (Stb. 1981, 209).
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking:
- (7)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het evalueren van de bestaande bestuurlijke organisatie van de verkeersveiligheid.
Periode: 1975-
Bron:
Waardering: B (4)
Product: Onderzoeksrapporten e.d.
Opmerking:
  - In de loop van de tijd zijn diverse onderzoeken gedaan naar de effectiviteit en efficiëntie van de bestaande structuur.
  - Deze handeling wordt sinds 1996 vooral verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer. Alleen de AVV speelt vanuit Rijkswaterstaat nog een rol op dit gebied.

---

¹⁸ TK 1983-1984, 18 195, nr. 2, pg. 24.

2.1.2 De regionalisatie

Op 28 mei 1979 schrijft de minister van Verkeer en Waterstaat aan de Tweede Kamer "dat in de vier jaar dat met het coördinerend ministerschap en met de Directie Verkeersveiligheid ervaring is opgedaan duidelijk is geworden dat in de verticale samenwerking de ondersteunende rol van de coördinerend minister onvoldoende manifest is geworden"¹⁹. De landelijke aanpak die vanaf 1975 wordt gehanteerd pakt dus niet uit zoals verwacht. Naar aanleiding van een advies van de Raad van de Waterstaat uit 1979 gaat men over tot een proefneming met betrekking tot de samenwerking tussen de verschillende bestuurslagen. Er worden vanaf 1980 proefprojecten opgezet in Friesland en Drenthe waarbij Regionale Organen voor de Verkeersveiligheid (ROV's) worden ingesteld. Deze ROV's zijn platforms voor de verbetering van de verkeersveiligheid waarin alle belangrijke organisaties en instanties die werkzaam zijn op het terrein van verkeersveiligheid in de provincie, vertegenwoordigd zijn. Het betreft:

- De wegbeheerders:
  - * Rijkswaterstaat;
  - * provincie (met de gedeputeerde Verkeer en Vervoer als voorzitter);
  - * waterschappen (met name in Noord- en Zuid-Holland en in Zeeland);
  - * gemeenten.
- Handhavers Wegenverkeerswet :
  - * politie;
  - * Openbaar Ministerie.
- Andere organisaties
  - * 3VO (Verenigde Verkeersveiligheidsorganisatie, voorheen vereniging Veilig Verkeer Nederland);
  - * Voetgangersvereniging VBV;
  - * Kinderen Voorrang;
  - * Eerste Nederlandse Fietsersbond (ENFB);
  - * Algemene Nederlandsche Wielrijdersbond (ANWB);
  - * Bond van Autohandelaren en garagehouders (BOVAG);
  - * Centraal Bureau (voor de afgifte van) Rijvaardigheidsbewijzen (CBR).

De minister van Verkeer en Waterstaat wordt in de ROV's vertegenwoordigd door de Hoofdingenieurs-Directeuren (HID's) van de Regionale Directies (of hun plaatsvervangers). Naast de ROV's worden er ondersteuningsgroepen ten behoeve van de wegbeheerders opgericht. Naar aanleiding van deze experimenten is er in 1983 door een stuurgroep een eidevaluatie gepresenteerd.

Naar aanleiding van de evaluatie wordt besloten de regionalisatie voort te zetten. Centraal doel wordt: "op alle bestuurlijke niveaus een planmatige aanpak tot stand te brengen en een kader voor de horizontale en verticale samenwerking van de bij de verkeersveiligheid betrokken instanties in de regio te scheppen"²⁰. In 1986 volgden Groningen en Overijssel. Sinds 1989 is in iedere provincie een Regionaal Orgaan voor de Verkeersveiligheid (ROV) geïnstalleerd.

Binnen de ROV's wordt een belangrijke taak weggelegd voor de regionale overheden, met name voor de provincies. De rijksoverheid ziet haar inbreng als voorwaardenscheppend: ondersteunen, ontwikkelen en overdragen van kennis, ervaring en informatie aangaande de organisatie van het verkeersveiligheidsbeleid en het aangeven van de mogelijkheid van de in dat kader uit te voeren concrete activiteiten c.q. maatregelen.

---

¹⁹ TK 1983-1984, 18 195, nr. 2, pg. 24.

²⁰ TK 1984-1985, 18 195, nr. 14, pg. 4.

Handelingen

(8)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het opzetten van een geregionaliseerde structuur van de verkeersveiligheidszorg onder andere door middel van het afsluiten van convenanten met Gedeputeerde Staten om te komen tot inrichting van Regionale Organen voor de Verkeersveiligheid.
Periode: 1980-
Bron: TK 1983-1984, 18 195, nr. 2, pg. 24.
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking: - Het begin van de ontwikkeling van deze convenanten wordt gevormd door experimenten met ROV's in de provincies Friesland en Drenthe.
- Binnen het kader van deze convenanten worden er door de minister bijdragen verstrekt. Ook ligt het in de bedoeling om een deel van de personeelslasten bij het rijk onder te brengen.

(9)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het bemannen van verkeersveiligheidsgroepen die de Regionale Organen voor de Verkeersveiligheid ondersteunend en adviserend bijstaan.
Periode: 1980-1988
Bron: TK 1984-1985, 18 195, nr. 14, pg. 6.
Waardering: V, 5 jr. na opheffing verkeersveiligheidsgroep.
Product:
Opmerking:

(10)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het goedkeuren van werkplannen van Regionale Organen Verkeersveiligheid.
Periode: 1981-
Bron: TK 1984-1985, 18 195, nr. 14, pg. 6.
Waardering: V, 10 jr. na herziening of afloop planningstermijn.
Product:
Opmerking:

(11)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het leveren van financiële bijdragen aan Regionale Organen voor de Verkeersveiligheid.
Periode: 1991-
Bron: TK 1984-1985, 18 195, nr. 14, pg. 6.
Waardering: V, 10 jr. na verantwoordingsrapportage.
Product:
Opmerking:

(12)

Actor: Stuurgroep regionalisatie
Handeling: Het evalueren van de ROV-experimenten in de provincies Friesland en Drenthe.
Periode: 1982-1983
Bron: TK 1983-1984, 18 195, nr. 2, pg. 24.
Waardering: B (1)
Product: Rapport Proefneming Regionalisatie Verkeersveiligheid.
Opmerking:

2.1.3 Decentralisatie

Een logische stap na de positieve ervaringen die met het regionalisatieproces werden opgedaan is decentralisatie. De verantwoordelijkheid voor de coördinatie van de verkeersveiligheid worden van de centrale overheid overgeheveld naar de provincies. Deze ontwikkelingen worden in mei 1992 aangekondigd in een brief van de minister van Verkeer en Waterstaat²¹. Er zullen aan de provincies doelsubsidies worden verleend ter verwezenlijking van de werkplannen die onder coördinatie van de provincies binnen de ROV's zullen worden vastgesteld. De doelsubsidies komen uit de middelen van het Stimuleringsplan Actie -25% en uit gelden voor de regionale beleidsimplementatie, de zogenaamde speerpuntgeld. De rijksbijdragen in de apparaatskosten zullen via het provinciefonds worden verrekend. Bij de distributie van deze gelden, dus ook bij de beïnvloeding van de gemeenten die hieruit op natuurlijke wijze voortspuit, vallen er dus met name beheershandelingen van de Rijkswaterstaat weg. De afspraken met betrekking tot de decentralisatie zijn vastgelegd in een akkoord tussen Verkeer en Waterstaat, het InterProvinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)²². De taken van de rijksoverheid in de regio's zullen daarom ook een accentverschuiving te zien geven. Binnen de gedecentraliseerde verkeersveiligheidsstructuur zullen de regionale directies van de Rijkswaterstaat zich voor een belangrijk deel gaan bezighouden met de verdere ontwikkeling van de bestuurlijke structuren en het ter beschikking stellen van kennis en deskundigheid via de bij deze diensten werkzame verkeersveiligheidsconsulenten. Daarnaast zullen partiële bijdragen geleverd worden aan de feitelijke provinciale en regionale samenwerking ter bevordering van de verkeersveiligheid.

Een andere actor die op regionaal niveau aan de verkeersveiligheid werkt is de vervoerregio. Vervoerregio's worden sinds het verschijnen van het SVV-II in 1990 op gewestelijk niveau in het leven geroepen. De taak van de vervoerregio's zal zijn: het voorbereiden, plannen en (doen) uitvoeren van het regionale verkeers- en vervoersbeleid waarin verkeersveiligheidsvoorzieningen een belangrijke plaats innemen²³. Hiertoe stellen de vervoerregio's regionale verkeers- en vervoersplannen op (RVVP's) waarin onder andere de verkeersveiligheidsproblematiek inclusief de daartoe noodzakelijk geachte maatregelen en oplossingen aan de orde komen²⁴. Financiering zal plaatsvinden door middel van gebundelde doelsubsidies aan de vervoerregio's die zal bestaan uit de gelden die tot nu toe voor 30-km-zones, fietsbeleid en gevaarlijke situaties beschikbaar waren²⁵. Tot nu toe waren individuele gemeenten de ontvangers van deze gelden. Het is de bedoeling om de financiering te regelen via het nog in te stellen infrastructuurfonds dat zijn grondslag zal hebben in de Wet infrastructuurfonds. Belangrijke taken van de regionale directies in dat kader zijn:

- Bewaken en stimuleren van aandacht voor verkeersveiligheid in de regionale verkeers- en vervoersplannen en de afgeleiden daarvan;
- beoordelen van regionale plannen (bestemmingsplannen etc.) op consequenties voor verkeersveiligheid;
- het leveren van een verkeersveiligheidsinbreng in de vervoerregio's.

Handelingen

(13)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het maken van bestuurlijke afspraken met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) met betrekking tot de decentralisatie van de verkeersveiligheid.
Periode: 1992-
Bron: TK 1992-1993, 22 100, nr. 16, pg. 23.
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking:

---

²¹ TK 1991-1992, 22 100, nr. 7.

²² TK 1992-1993, 22 100, nr. 16, pg. 23.

²³ TK 1989-1990, 20 922, nrs. 15-16, pg. 93.

²⁴ TK 1992-1993, 23 198, nr. 1, pg. 13.

²⁵ TK 1991-1992, 22 100, nr. 7, pg. 2.

(14)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het opzetten van een financieringsstructuur voor de verkeersveiligheid in verband met de overheveling van taken en bevoegdheden naar de Regionale Organen voor de Verkeersveiligheid en de vervoerregio's.
Periode: 1992-
Bron: TK 1992-1993, 22 100, nr. 16, pg. 23 en TK 1991-1992, 22 100, nr. 7, pg. 2.
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking:

2.1.4 Departementale reorganisatie

Parallel aan regionalisatie en decentralisatie vindt binnen het ministerie van Verkeer en Waterstaat een heroverweging van de activiteiten op verkeersveiligheidsgebied plaats. In 1986 signaleerde de minister van Verkeer en Waterstaat de wenselijkheid om te komen tot een integratie van het verkeersveiligheidsbeleid op departementsniveau. Aan de orde waren de posities van de Directie Verkeersveiligheid, de Centrale Afdeling Wegenverkeerswetgeving (CAW) en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW)²⁶. Het vervolg betekende de inpassing, in 1988, van de Directie Verkeersveiligheid en de Centrale Afdeling Wegenverkeerswetgeving binnen de Rijkswaterstaat. Een belangrijk voordeel van de Rijkswaterstaat ten opzicht van de Directie Verkeersveiligheid was de aanwezigheid van Regionale Directies in de provincies. Binnen deze structuur kon de regionalisatie doeltreffender worden aangepakt dan binnen de centraal georganiseerde Directie Verkeersveiligheid mogelijk zou zijn geweest. De inpassing resulteerde in een centrale hoofdafdeling V, ten behoeve van de algemene beleidsontwikkeling, en zelfstandige regionale afdelingen verkeersveiligheid bij de regionale directies, waarbinnen het verkeersveiligheidsbeleid op regionaal niveau gestalte krijgt.

De voorgenomen decentralisatie, waarbij bevoegdheden, verantwoordelijkheden en middelen die voorheen binnen de Rijkswaterstaat lagen naar lagere overheidsorganen en samenwerkingsverbanden worden overgeheveld, heeft ook zijn weerslag op de departementale organisatie van het verkeersveiligheidsbeleid gehad. Als reactie op de boven geschetste ontwikkelingen en de ontwikkelingen met betrekking tot de integratie van het verkeers- en vervoersbeleid binnen het ministerie van Verkeer en Waterstaat (IVV), zijn de taken van de diverse rijkswaterstaatsdiensten met betrekking tot de verkeersveiligheid geformuleerd²⁷. Een belangrijk aspect hiervan was de bundeling van de onderzoeks- en adviescapaciteiten van de Rijkswaterstaat en van het Directoraat-Generaal voor het Vervoer binnen de Adviesdienst Verkeer en Vervoer (AVV) die in 1993 zijn uiteindelijke vorm kreeg.

Handelingen

(15)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het reorganiseren van het departementale verkeersveiligheidsbestel.
Periode: 1986-
Bron: TK 1986-1987, 18 195, nr. 27.
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking:

- De invoeging van de DVV binnen de Rijkswaterstaat is voorbereid en begeleid door de departementale stuurgroep Integratie Wegverkeer Verkeersveiligheid. De instelling van de Adviesdienst Verkeer en Vervoer is voorbereid en begeleid door de werkgroep IVV-AVV.
- In 1996 is het deelbeleidsterrein verkeersveiligheidsbeleid overgegaan van Rijkswaterstaat naar Directoraat-Generaal Personenvervoer (DGP).

---

²⁶ TK 1986-1987, 18 195, nr. 27

²⁷ Zie hiervoor b.v. Rijkswaterstaat, Dienst Verkeerskunde, *Toekomst Adviesdienst Verkeer en Vervoer*, Rotterdam 1991 en Rijkswaterstaat, *Rapport doorstructurering D2-D3*, Den Haag 1992.

2.1.5 Particuliere initiatieven

Er is in Nederland een aantal particuliere belangenorganisaties werkzaam op het terrein van de verkeersveiligheid. De belangrijkste zijn: de 3VO, de voetgangersvereniging VBV en Kinderen Voorrang (voorheen: Stop de kindermoord). Deze organisaties worden in het kader van de inschakeling van bewoners en belangengroeperingen door de rijksoverheid gesubsidieerd. Tot voor kort werden deze subsidies zonder inhoudelijke voorwaarden afgegeven. Sinds 1992 worden voor de gesubsidieerde organisaties kerntaken opgesteld die als basis voor de subsidies gaan dienen. De particuliere organisaties werken voor het grootste deel binnen het stramien van de ROV's aan de inbreng van het verkeersveiligheidsbeleid²⁸.

Op het terrein van verkeersveiligheid is er in Nederland een speciale onderzoeksinstelling werkzaam, de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid (SWOV). De SWOV is in 1962 opgericht op initiatief van de minister van Verkeer en Waterstaat en enige particuliere organisaties. De taak van de SWOV is: een bijdrage leveren aan de verbetering van de verkeersveiligheid door middel van wetenschappelijk onderzoek. Het bestuur wordt gevormd door leden die zijn benoemd door:

- de minister van Verkeer en Waterstaat;
- de Koninklijke Nederlandse Toeristenbond ANWB;
- de Nederlandse Vereniging van Automobiellasseureurs (NVVA);
- de Nederlandse Vereniging de Rijwiel en Automobiellindustrie (RAI);
- de ondernemingsraad van de stichting.

Het grootste deel van de SWOV-inkomsten wordt gevormd door de doelsubsidies en projectopdrachten van de minister van Verkeer en Waterstaat. Als uitvloeisel van deze subsidies en projecten wordt door de minister toezicht uitgeoefend op de SWOV.

Handelingen

(16)

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling:	Het subsidiëren van particuliere organisaties op het gebied van verkeersveiligheid.
Periode:	(1945-)
Bron:	Begrotingen
Waardering:	V, 10 jr. na verantwoordingsrapportage.
Product:	
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none"> - Het gaat om de volgende organisaties:<ul style="list-style-type: none"> • 3VO (voorheen VVN); • Kinderen Voorrang; • Voetgangersvereniging (VBV); • Eerste Nederlandse Fietzers Bond (ENFB); • Stichting Verkeersbrigadiers.²⁹ - Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer (DGP).

---

²⁸ Voortgang Meerjarenplan verkeersveiligheid 1993.

²⁹ Rijksbegroting 1993 (o.a.) art. 02.06.02

(17)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het vaststellen van nota's met betrekking tot de kerntaken van particuliere organisaties werkzaam op het terrein van de verkeersveiligheid.
Periode: 1992-
Bron: Voortgang Meerjarenplan verkeersveiligheid 1993.
Waardering: B (5)
Product: Beleidsnota's e.d.
Opmerking: - Het gaat om de volgende organisaties (eind 1993):

- 3VO;
- Kinderen Voorrang;
- Voetgangersvereniging (VBV).

- De kerntakennota's worden opgesteld door de betrokken organisaties. Ze dienen onder andere als basis voor de te verlenen subsidies.
- Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer (DGP).

(18)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het opstellen van subsidievoorwaarden voor de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid (SWOV), alsmede het jaarlijks ter beschikking stellen van doelsubsidies aan de SWOV.
Periode: (1945-)
Bron:
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking: Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer (DGP).

(19)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het jaarlijks toetsen van de kwaliteit van de werkzaamheden die zijn uitgevoerd in het kader van de door de minister aan de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid verstrekte doelsubsidies.
Periode: (1945-)
Bron: Subsidievoorwaarden voor de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid.
Waardering: V, 10 jr. na verantwoordingsrapportage.
Product:
Opmerking: Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer (DGP).

(20)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV
Handeling: Het afsluiten van projectovereenkomsten met de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid.
Periode: (1945-)
Bron: Subsidievoorwaarden voor de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid.
Waardering: V, 10 jr. na verantwoordingsrapportage.
Product:
Opmerking: - Op basis van door de SWOV ingediende projectvoorstellen wordt door de minister subsidie verleend. Ook komt het voor dat de minister de SWOV projecten opdraagt.
- Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer (DGP).

2.2 Het internationale overleg

Op het terrein van de verkeersveiligheid wordt door Nederland deelgenomen aan een aantal internationale platforms. De minister van Verkeer en Waterstaat is als coördinerend minister voor de verkeersveiligheid, de eerste verantwoordelijke. Binnen het ministerie wordt deze coördinatie uitgevoerd door de Hoofdafdeling Verkeersveiligheid van de Rijkswaterstaat, voorheen de Directie Verkeersveiligheid. Concreet wordt deze coördinatie verzorgd binnen het Coördinerend Onderhoud Internationaal Overleg (COINTRO). Binnen het COINTRO komen de standpunten die door Nederland in het internationale overleg inneemt aan de orde, zowel in voor- als na-overleg.

Handelingen

(21)

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling:	Het bieden van een platform, Verkeer en Waterstaat-breed, waarbinnen het internationaal overleg betreffende de verkeersveiligheid wordt voorbereid en geëvalueerd.
Periode:	1975-
Bron:	Interviews
Waardering:	B (1)
Product:	
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none"> - Het platform wordt door de Hoofdafdeling Verkeersveiligheid van de Rijkswaterstaat georganiseerd onder de naam Coördinerend Onderhoud Internationaal Overleg (COINTRO). - Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer (DGP).

2.2.1 Europese Unie (EU)

Doelstellingen

Na de tweede wereldoorlog ontstaat er in Europa een beweging die gericht is op de vorming van een Europese federatie. Het begin wordt gevormd door Franse initiatieven die uiteindelijk zullen leiden tot de instelling van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS). Het geval wilde dat een aantal Franse en Duitse politici na de oorlog zocht naar wegen om de politieke bezwaren die aan de opbouw van de Duitse kolen- en staalindustrie kleefden (de dreiging van een nieuwe oorlogsindustrie) weg te nemen. Men wilde de oplossing niet vinden in een frustratie van de Duitse wederopbouw, maar in het ondergeschikt maken van het geheel van de Frans-Duitse productie van kolen en staal aan een Hoge Autoriteit, verzoening in plaats van revanche. In 1951 werd het EGKS verdrag ondertekend dat toen al veel breder van doelstelling was dan de oorspronkelijk voorgestelde Frans-Duitse samenwerking. In 1957 worden de verdragen voor de Europese Economische Gemeenschap (EEG) en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (EGA ook wel Euratom geheten) ondertekend. Het doel van al deze verdragen is om op de betreffende deelgebieden te komen tot een hoge mate van samenwerking en integratie om op die manier een gestage groei en ontwikkeling te bevorderen.

Ieder verdrag voorziet in de instelling van de volgende organen:

- een Raad, de Raad bestaat uit vertegenwoordigers van de lidstaten: iedere regering vaardigt één van haar leden af³⁰;
- een Commissie, in het EGKS-verdrag Hoge Autoriteit genoemd: de Commissie is een ambtelijk orgaan, de leden worden door de regeringen van de lidstaten in onderling overleg benoemd;
- een Europees Parlement, ook wel de (Gemeenschappelijke) Vergadering genoemd;
- een Hof van Justitie.

Vlak na het sluiten van de EEG- en EGA-verdragen is besloten om voor alle drie de verdragen met ingang van 1 januari 1958, één Europees Parlement en één Hof van Justitie in te stellen³¹. In 1967 is verder besloten om de Commissies en de Raden van de EGKS, de EEG en de EGA samen te trekken tot één Europese Commissie en één Raad³². Alhoewel er institutioneel een eenheid was, waren er nog steeds drie afzonderlijke verdragen. De afkorting EG stond daarom ook voor Europese Gemeenschappen (meervoud). Sinds 1 november 1993 is, als gevolg van het verdrag van Maastricht, de structuur veranderd. De EEG heet voortaan EG (Europese Gemeenschap). De drie organisaties EG, Euratom en EGKS vallen voortaan onder de overkoepelende Europese Unie (EU).

Het hoofdoel van de EG, de economische integratie, wordt verwezenlijkt door het creëren van een gemeenschappelijke markt. Dit houdt in dat binnen Europa de volgende vier vrijheden gerealiseerd dienen te worden:

1. vrij verkeer van goederen;
2. vrij verkeer van personen;
3. vrij verkeer van diensten;
4. vrij verkeer van kapitaal.

---

³⁰ Art. 2 Fusieverdrag.

³¹ Overeenkomst betreffende bepaalde instellingen welke de Europese Gemeenschappen gemeen hebben van 24 maart 1957, Trb. 76, 93 en 251.

³² Verdrag tot instelling van één Raad en één Commissie van de Europese Gemeenschappen van 8 april 1965, Trb. 1965, 130 en Trb. 1967, 97.

De instrumenten die door de EG gehanteerd worden om tot een gemeenschappelijke markt te komen zijn:

- a. het primaire gemeenschapsrecht, dit bestaat uit de EEG-, EGKS- en EGA-verdragen, deze verdragen zijn goedgekeurd door alle nationale parlementen en kunnen alleen bij verdragswijziging veranderd worden;
- b. het secundaire gemeenschapsrecht, dit wordt gevormd door besluiten die door de gemeenschappen op basis van de verdragen genomen kunnen worden, de belangrijkste zijn:
  1. verordeningen, regelgeving die binnen alle lidstaten geldend is en
  2. richtlijnen, die binnen zekere termijn onverkort door de lidstaten in de nationale regelgeving geïmplementeerd dienen te worden.

Het tijdperk 1958-1970 gold wat betreft de totstandkoming van de gemeenschappelijke markt als overgangperiode. Het was de bedoeling dat met ingang van 1 januari 1970 de gemeenschappelijke markt gerealiseerd zou zijn³³. Dat deze termijn niet gehaald is mag duidelijk zijn. De fase die intreedt na 1970 wordt gekenmerkt door het algemeen geldig worden van de diverse verdragsbepalingen betreffende de realisering van de vier vrijheden. De toepassing van verdragsregels die met de nationale regels strijdig (kunnen) zijn, kan via de gewone rechter worden afgedwongen. Dit heeft tot gevolg dat strijdige nationale wetgeving buiten toepassing wordt verklaard. In deze fase krijgen de nationale overheden ook te maken met EG-richtlijnen die als hoofddoel hebben het harmoniseren van de nationale wetgevingen. Dit betekent dat de nationale regeringen op sommige terreinen niet onaanzienlijke delen van hun beslissingsbevoegdheid verliezen.

Verkeersveiligheid

De harmonisatie van de wetgeving op het gebied van de verkeersveiligheid is binnen de EU niet doorgestructureerd zoals dat bijvoorbeeld met het toelatingsbeleid voor wegvoertuigen het geval is. Artikel 74 van het EEG-verdrag bepaalt dat een gemeenschappelijk vervoerbeleid een van de doelstellingen van de EEG is. Het feit dat artikel 75, dat nader op de onderwerpen van het vervoer ingaat, de verkeersveiligheid niet expliciet noemde, gaf volgens sommige lidstaten aan dat er geen afdoende juridische basis voor EU-bemoeienis met verkeersveiligheid was. De lidstaten die hierin dwarslagen waren Denemarken, Duitsland en Engeland. Deze drie landen hadden voldoende stemmen om ieder EU-initiatief dat niet rechtstreeks en eenduidig uit de economische noodzaak van een Europese vervoersmarkt voortvloeide, te blokkeren³⁴. Met het verdrag van Maastricht is dit competentiepunt opgelost: de EU is thans formeel bevoegd in verkeersveiligheidskwesties. Daarbij moet echter wel met het subsidiariteitsbeginsel rekening worden gehouden: alleen dan communautair beleid als nationaal optreden niet volstaat. Met name Nederland maakt zich binnen de EU sterk voor een doeltreffend verkeersveiligheidsbeleid en stelt verkeersveiligheidskwesties keer op keer aan de orde binnen de Europese platforms die daarvoor in aanmerking komen. Het gaat hier om maatregelen zoals draagplicht van autogordels, alcoholgebruik in het verkeer, etc.

Het overheidshandelen op dit gebied is in te delen in twee onderdelen:

- a. de deelname aan de ministerraad van de EU met betrekking tot onderwerpen de verkeersveiligheid betreffende;
- b. de deelname aan ad hoc werkgroepen die door de Commissie van de EG worden ingesteld met het oog op de verkeersveiligheid.

Ad a. Door de hoofdafdeling verkeersveiligheid van de Rijkswaterstaat wordt het dossier voor de minister voorbereid voor zover het aangelegenheden betreft die de verkeersveiligheid raken.

Ad a en b. Als voorbeeld kan het volgende dienen. Op 21 juni 1991 is door de Raad van de EEG een resolutie³⁵ aangenomen waarbij aan de Commissie wordt opgedragen om een werkgroep op hoog niveau in het leven te roepen die de doelstellingen en de wijze van uitvoering van een communautair verkeersveiligheidsprogramma dient te bepalen. Bij de totstandkoming van deze resolutie heeft Nederland een belangrijke rol gespeeld. De resolutie heeft geleid tot de aanname, in juni 1993, van een Europees Actieprogramma inzake verkeersveiligheid.

Ad b. Het communautair verkeersveiligheidsbeleid valt onder het DG-VII van de Commissie.

---

³³ Art. 8 van het EEG-verdrag.

³⁴ Zie Schmit, P. *Verkeersveiligheid, een uitdaging voor de Europese gemeenschappen en een verantwoordelijkheid voor de Benelux*, in: *Benelux dossier 1991*, nr. 1.

³⁵ Resolutie van de Raad en de vertegenwoordigers van de regeringen der lidstaten, in het kader van de Raad bijeen, van 21 juni 1991 betreffende een communautair actieprogramma inzake verkeersveiligheid. (91/C 178/01).

Handelingen

(22)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de vergaderingen van de Raad van de Europese Gemeenschap met betrekking tot onderwerpen de verkeersveiligheid aangaande.
Periode: 1957-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Inbreng komt sinds 1996 vooral van de kant van het Directoraat-Generaal Personenvervoer. Het kan zijn dat er voor specifieke onderwerpen alsnog inbreng vanuit Rijkswaterstaat komt.

(23)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in ad hoc werkgroepen die door de Commissie van de Europese Gemeenschap zijn ingesteld met betrekking tot het communautair verkeersveiligheidsbeleid.
Periode: 1957-
Bron:
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Inbreng komt sinds 1996 vooral van de kant van het Directoraat-Generaal Personenvervoer. Het kan zijn dat er voor specifieke onderwerpen alsnog inbreng vanuit Rijkswaterstaat komt.

2.2.2 Economic Commission for Europe (ECE)

De ECE is een regionale commissie van de Verenigde Naties (VN), gevestigd te Genève. De ECE is opgericht als uitloei van het Marshallplan en is voor het eerst bijeengekomen in mei 1947. Het huidige doel van de ECE is³⁶:

- het intensiveren van de betrekkingen van de Europese landen onderling en van Europese landen met andere staten;
- het doen en sponsoren van onderzoeken en studies naar economische en technologische problemen van en ontwikkelingen binnen de lidstaten;
- het doen of sponsoren van de verzameling, evaluatie en verspreiding van economische, technologische en statistische informatie.

De ECE heeft een Plenary Session die eens per jaar bijeen komt. Daarnaast is er een groot aantal comités met daaronder ressorterende Groups of Experts en Working Parties.

Voor de verkeersveiligheid is het Inland Transport Committee (ITC) van belang. Het ITC is het orgaan van de ECE waarin het algemene transportbeleid aan de orde komt. Onder het ITC opereert onder andere de Working Party on Road Traffic Safety (WP-1). WP-1 vormt de ingang voor het amenderen van de Europese overeenkomsten ter aanvulling van de verdragen van Wenen van 1968³⁷. Het doel van deze overeenkomsten is de harmonisatie van het Europese verkeersveiligheidsbeleid, en met name met betrekking tot de wegenverkeerswetgeving. WP-1 kent geen vaste groepen van experts maar kan wel op ad hoc-basis expertmeetings organiseren. Indien binnen WP-1 een voorstel ter amending van de overeenkomsten wordt geformuleerd gaat de tekst ter afhandeling door naar de hogere echelons (ITC en uiteindelijk de secretaris-generaal van de VN).

---

³⁶ Union of International Associations, *Yearbook of international organizations*, München 1991, pg. 1298.

³⁷ Verdrag inzake het wegverkeer (Trb. 1974, nr. 35); Europese Overeenkomst tot aanvulling van het Verdrag inzake het wegverkeer (Trb 1974, nr. 37); Verdrag inzake verkeerstekens (Trb. 1974, nr. 36); Europese Overeenkomst ter aanvulling van het Verdrag inzake verkeerstekens (Trb. 1974, nr. 38).

Handelingen

(24)

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling:	Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de bijeenkomsten in het kader van de Working Party on Road Traffic Safety (WP-1) ter amendering van de Europese Overeenkomsten tot aanvulling van de verdragen van Wenen inzake het wegverkeer en inzake verkeerstekens.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	B (1)
Product:	
Opmerking:	Inbreng komt sinds 1996 vooral van de kant van het Directoraat-Generaal Personenvervoer. Het kan zijn dat er voor specifieke onderwerpen alsnog inbreng vanuit Rijkswaterstaat komt.

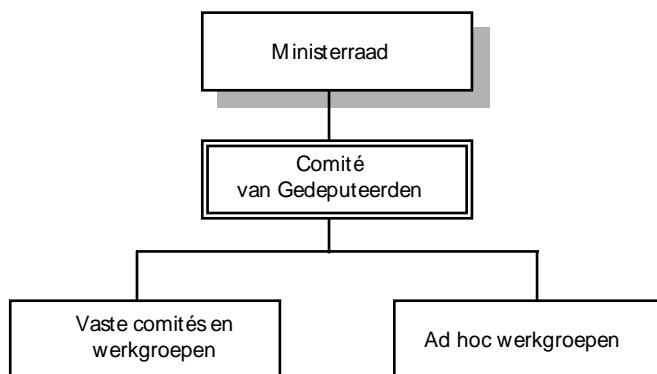
2.2.3 De Conférence Européenne des Ministres de Transports (CEMT)

De CEMT³⁸ is met het ondertekenen van een protocol op 17 oktober 1953 in het leven geroepen. Het doel van de CEMT is³⁹:

- het nemen van die maatregelen die nodig zijn voor het realiseren, op algemeen of regionaal niveau, van het meest efficiënte gebruik en de meest rationele ontwikkeling van het Europese transport over land van internationale betekenis;
- het coördineren en bevorderen van activiteiten van internationale organisaties die zich bezig houden met het Europese transport over land, met inachtneming van het werk van de supranationale organisaties op dit gebied.

De lidstaten van de CEMT zijn tot nu toe hoofdzakelijk de West-Europese landen, op dit moment is de ontwikkeling van directe samenwerking met landen uit Centraal- en Midden-Europa een van de belangrijkste items binnen de CEMT.

De organisatiestructuur van de CEMT is vrij eenvoudig (zie afbeelding 3). De Ministerraad, die bestaat uit de transportministers van de lidstaten neemt de besluiten die door de vaste comités en ad hoc groepen onder de autoriteit van het Comité van Gedeputeerden worden voorbereid. De Ministerraad komt ieder jaar twee keer bij elkaar. Het Comité van Gedeputeerden fungeert als ambtelijk voorportaal van de Ministerraad. Het Comité komt ieder jaar ongeveer vier keer bijeen om de bijeenkomsten van de ministerraad voor te bereiden. In de vaste comités en ad hoc groepen hebben ambtenaren van de lidstaten zitting. Zij doen het feitelijk voorbereidende werk voor de Conferentie. De comités en groepen bestrijken vast omliggende delen van het beleidsterrein vervoer. Wat betreft de verkeersveiligheid is het Road Safety Committee (CSR) van belang.

Afbeelding 3

Naast deze (semi-)permanente overlegstructuur worden door het CEMT tafelrondes (3-5 per jaar) en symposia (ongeveer om de drie jaar) georganiseerd. De resultaten hiervan worden behandeld door de vaste comités en ad hoc werkgroepen die voorstellen doen voor beleidsbeslissingen voor de Ministerraad.

³⁸ Ook de Engelse afkorting ECMT is gebruikelijk.

³⁹ Naar artikel 3 van het protocol van 1953.

Voorbeelden van onderwerpen die binnen de CEMT op het terrein van de verkeersveiligheid aan de orde worden gesteld zijn de alcoholproblematiek, waarin Nederland zich bijvoorbeeld sterk maakt voor een maximaal toegestaan promillage van 0.5, en de problematiek van de verkeersveiligheid van ouderen, waarover in 1991 een rapport is verschenen⁴⁰. De resoluties die door de Ministerraad in deze kwesties worden genomen hebben doorgaans het karakter van aanbevelingen aan de lidstaten.

De CEMT is belangrijk als (voorlopig West-)Europees voorportaal van het bredere ECE-orgaan ITC. Standpunten die door de lidstaten in ECE-verband besproken zullen worden komen vaak eerst aan de orde in een van de CEMT-comités of groepen.

Handelingen

(25)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in bijeenkomsten van het Road Safety Committee (CSR), ter voorbereiding van resoluties van de Ministerraad van de Conférence Européene des Ministres de Transports (CEMT).
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Inbreng komt sinds 1996 vooral van de kant van het Directoraat-Generaal Personenvervoer. Het kan zijn dat er voor specifieke onderwerpen alsnog inbreng vanuit Rijkswaterstaat komt.

2.2.4 De Benelux

Inleiding

Bij het verdrag van 3 februari 1958 werd, enige weken na de oprichting van de EEG, de Benelux-Economische Unie (kort: Benelux) opgericht. Het Benelux verdrag streefde in grote lijnen dezelfde doelstellingen na als het EEG verdrag (met name de gemeenschappelijke markt), echter zonder overgangperiode. In de beginperiode van de EEG vervulde de Benelux dan ook een voortrekkersrol binnen de Europese integratie.

De organisatie van de Benelux, voor zover voor de RWS-bemoeienis van belang, bestaat uit

- het Comité van Ministers, waarin afgevaardigden van de drie regeringen plaatsnemen;
- de Raad van de Economische Unie, een ambtelijk toporgaan samengesteld uit 20 gedelegeerden;
- Commissies en Bijzondere Commissies, samengesteld uit nationale ambtenaren, deze commissies doen voorstellen aan de Raad met betrekking tot besluiten die door het Comité van Ministers genomen worden en voert besluiten uit.

De besluiten die door het Comité genomen worden, zijn beschikkingen, aanbevelingen en richtlijnen. Een beschikking verbindt de drie regeringen. Aanbevelingen zijn ook gericht aan de drie regeringen, maar hebben geen bindende kracht. Richtlijnen zijn hier van minder belang, zij zijn gericht aan de ondergeschikte organen van de Benelux.

De Benelux en de verkeersveiligheid

Op het terrein van de verkeersveiligheid heeft de Benelux tot op heden een beperkte rol gehad. Regelmatig wordt een invalshoek gekozen waarbij de Benelux de positie kiest van een platform waar overeenstemming gezocht kan worden voor de te behandelen EU-dossiers. In dat verband is er in 1991 binnen de Benelux een harmonisatie gerealiseerd in snelheidslimieten binnen de bebouwde kom. Voor de behandeling van de verkeersveiligheidsproblematiek is binnen de Benelux een aparte subcommissie actief.

Handelingen

---

⁴⁰ Report on the improvement of road safety for the elderly, CEM/CM(91)15.

(26)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de vergaderingen van (sub)commissies binnen de Benelux, waarin verkeersveiligheidsaangelegenheden aan de orde komen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Inbreng komt sinds 1996 vooral van de kant van het Directoraat-Generaal Personenvervoer. Het kan zijn dat er voor specifieke onderwerpen alsnog inbreng vanuit Rijkswaterstaat komt.

2.3 De totstandkoming van het verkeersveiligheidsbeleid

Het verkeersveiligheidsbeleid kent een drietal componenten:

- het landelijke beleid;
- het regionale beleid van de lagere overheden en de Rijkswaterstaat;
- het beleid van Verkeer en Waterstaat als wegbeheerder.

Een gericht landelijk verkeersveiligheidsbeleid komt pas in de zestiger jaren tot stand. Belangrijke mijlpalen zijn de oprichting van de SWOV en (als eerste resultaat hiervan) de totstandkoming van de Nota Verkeersveiligheid van 1967. Het landelijke beleid wordt doorgaans gepresenteerd in nota's en beleidsplannen. Deze stukken worden departementaal voorbereid, van 1975-1988 binnen de Directie Verkeersveiligheid en sinds 1988 binnen de Rijkswaterstaat, Hoofdafdeling verkeersveiligheid. De interdepartementale overlegorganen Centrale Commissie voor de Verkeersveiligheid en Interdepartementale stuurgroep verkeersveiligheidsbeleid en het landelijk overlegorgaan Permanente Contactgroep voor de Verkeersveiligheid spelen bij de totstandkoming van deze nota's ook een adviserende rol.

In hoeverre er in de tijd van voor 1980 door de lagere overheden een actief verkeersveiligheidsbeleid gevoerd wordt is niet duidelijk, aannemelijk is dat dit beleid, indien aanwezig, een sterk ad hoc karakter had. Pas na het opstarten van de eerste ROV's in het begin van de jaren tachtig krijgt het regionaal beleid een duidelijk gezicht. De rijksoverheid heeft onder andere door middel van de participatie in deze ROV's invloed op het regionale beleid.

Een belangrijk aspect bij de regelgeving is de handhaving. De gedragsregels die krachtens de wegenverkeerswet gelden worden over het algemeen strafrechtelijk gehandhaafd. Belangrijke actoren hierbij zijn de politie en het Openbaar Ministerie (OM). Met name het OM kan een landelijk of regionaal beleid formuleren op basis waarvan besluiten tot wel of niet vervolgen worden genomen. De politie heeft door haar betrekkelijke vrijheid in het opsporingsbeleid (denk aan bekeuringen in verband met snelheidsovertredingen) ook een grote invloed op de effectiviteit van de gedragsregels. De regelgeving met betrekking tot de verkeersveiligheid kent twee componenten waarbij de Rijkswaterstaat met betrekking tot de handhaving een belangrijke bemoeienis heeft. Het gaat om de snelheidsvoorschriften en om het alcoholmisbruik.

Het snelhedenbeleid is in de loop van de jaren een steeds belangrijkere plaats gaan innemen. Omstreeks 1950 bijvoorbeeld, was de maximum snelheid van de gemiddelde personenauto ongeveer 60 km/uur. De snelheden die met moderne personenauto's gehaald kunnen worden zijn van dien aard dat een strak snelhedenbeleid noodzakelijk is. Naast de algemene instrumenten regelgeving (maximum- en minimumsnelheden op grond van art. 7 Wegenverkeerswet), voorlichting, educatie en stimulering van de partners, is de handhaving van de snelheidsvoorschriften een belangrijke aangelegenheid. Ook bij de handhaving van de voorschriften betreffende het maximaal toegestane alcohol promillage van het bloed, speelt de Rijkswaterstaat een belangrijke rol. De feitelijke handhaving gebeurt door de politie en het OM en speelt zich volledig af binnen het Nederlandse strafrechtstelsel. De invloed van de minister van Verkeer en Waterstaat ligt bij de vaststelling van het opsporingsbeleid, zowel landelijk als regionaal. Het snelhedenbeleid en het beleid met betrekking tot alcoholmisbruik worden mede geëffectueerd door middel van het vorderingenstelsel, zie hiervoor paragraaf 2.4: Het rijbewijsstelsel.

De verkeersveiligheid op de rijkswegen werd vaak op ad hoc-basis behandeld. De ontwikkeling van specifiek de verkeersveiligheid met betrekking tot voorzieningen op rijkswegen (ongelijkvloerse kruisingen, vangrails etc.) toont echter aan dat verkeersveiligheid van meet af aan bij het landelijk infrastructuurbeleid een expliciete rol had. Ook Het rapport "Veiliger op rijkswegen" dat eind 1987 verscheen, geeft aan dat Rijkswaterstaat het verkeersveiligheidsaspect bij het ontwerp, de aanleg en het beheer van rijkswegen met de nodige waarborgen omgeeft. De verkeersveiligheid met betrekking tot de rijkswegen zal binnen dit hoofdstuk niet expliciet als zodanig aan de orde komen maar binnen het infrastructuurbeleid meegenomen worden. Ook handelingen met betrekking tot de Wegenverkeerswet zijn in Hoofdstuk 7 te vinden.

2.3.1 Onderzoek

Bij de voorbereiding en evaluatie van het algemene beleid voor de verkeersveiligheid is er een grote behoefte aan wetenschappelijke onderzoeksresultaten. Omdat de vragen die gesteld worden slechts zelden door middel van een routinematig literatuuronderzoek beantwoord worden zien de beleidsmakers zich genoodzaakt om regelmatig diepgaand onderzoek te laten uitvoeren. Een deel van dat onderzoek kan gedaan worden door de Dienst Verkeerskunde (DVK, thans Adviesdienst Verkeer en Vervoer) van de Rijkswaterstaat, een ander deel zal naar aanleiding van adviesaanvragen door (of in opdracht van) het betreffende adviesorgaan (Raad voor de Verkeersveiligheid) uitgevoerd worden. Het overgrote deel van het onderzoek zal echter uitbesteed worden. De belangrijkste opdrachtnemer op dit gebied is de SWOV. De onderzoeksresultaten zullen ten grondslag liggen aan het beleid zoals dat in de diverse nota's verkeersveiligheid en in de meerjarenplannen verkeersveiligheid verwoord wordt. Ook worden de onderzoeksresultaten ter beschikking gesteld van wegbeheerders en andere betrokkenen. De vertaling van het wetenschappelijk onderzoek naar het uit te voeren beleid gebeurt via de concrete maatregelen die hieruit voort vloeien zoals aanpassingen van de regelgeving (de Wegenverkeerswet, het Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens etc.), het opzetten van subsidieregelingen, het opzetten van regionalisatieprojecten, etc. Voorbeelden van onderzoek ontleend aan het Nationaal Plan Verkeersveiligheid II⁴¹ en het Meerjarenplan verkeersveiligheid 1989-1993⁴²:

- a. diepgaand onderzoek van enige bijzondere verkeersongevallen;
- b. onderzoek naar aard en omvang van alle verkeersletsels;
- c. onderzoek naar risicobeleving als oordeel over de kwaliteit van de woonomgeving;
- d. onderzoek naar de effecten van risico-inschatting op het verkeersgedrag;
- e. ontwikkeling en toepassing van conflictobservatietechnieken;
- f. basisonderzoek verkeersdeelnemers;
- g. taakanalyse fietsers en bromfietsers;
- h. ontwikkeling en toepassing van mathematische modellen;
- i. het doen van onderzoek naar motorvoertuigverlichting overdag;
- j. onderzoek naar de relatie tussen weg- en verkeerskenmerken en de veiligheid van (brom)fietsverkeer.

C t/m h zijn voorbeelden van fundamenteel onderzoek waarvan de resultaten niet direct vertaald kunnen worden naar concrete maatregelen.

Sinds de omvorming van de Dienst Verkeerskunde tot Adviesdienst Verkeer en Vervoer (AVV) wordt het onderzoeksprogramma van de AVV bewaakt door de Programmaraad AVV, waarin de "klanten" van de AVV (de directies en diensten van de Rijkswaterstaat en het Directoraat-Generaal Personenvervoer) vertegenwoordigd zijn. De programmaraad AVV toetst het beleid van de AVV en, op hoofdlijnen, de programma's voor het anticiperend onderzoek en basisproducten. Naast de Programmaraad AVV is er ook nog het College van Onderzoekscoördinatoren, het COVOC, waarbinnen de voorbereiding van verdeling van de onderzoeksbudgetten plaats heeft.

---

⁴¹ TK 1985-1986, 18 195, nr. 18-19, pg. 20 e.v.

⁴² TK 1988-1989, 21 043, nr. 2, pg. 13.

Handelingen

(27)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het laten uitvoeren van beleidsonderbouwend en -evaluerend onderzoek op het gebied van de verkeersveiligheid.
Periode: (1945-)
Bron: Nota's verkeersveiligheid, meerjarenplannen verkeersveiligheid.
Waardering: B (1/3)
Product: Nota's verkeersveiligheid e.d.
Opmerking: - Veel onderzoek wordt uitbesteed aan de SWOV en CROW en aan adviesbureaus zoals ARTIN, Grontmij, Traffic-test, VIA etc.
- De kaders voor de uitvoering van onderzoek zijn vastgelegd in het Onderzoeksplan Verkeersveiligheid (opgesteld door de AVV).

(28)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/AVV
Handeling: Het uitvoeren van beleidsonderbouwend en -evaluerend onderzoek op het gebied van de verkeersveiligheid.
Periode: (1945-)
Bron: Nota's verkeersveiligheid, meerjarenplannen verkeersveiligheid.
Waardering: B (1/3)
Product: Voorbeelden zijn
- ongevallenstudies 30 km-zones;
- experimenten met snelheidsbeheersingssystemen op 80 km-wegen;
- Zwaar verkeer, discussienota demonstratieproject voor- en zijafscherming.
Opmerking: Het gaat hier om beleidsonderbouwend onderzoek dat als product een onderzoeksrapport of een advies oplevert.

(29)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het opstellen van het meerjarenonderzoeksprogramma verkeersveiligheid.
Periode: 1991-
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *SVV actieboek 1992*, Den Haag 1992, pg. 39.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(30)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het toetsen van de programma's voor anticiperend onderzoek en de basisproducten van de Adviesdienst Verkeer en Vervoer (AVV).
Periode: 1992-1996
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na herziening of afloop planningstermijn programma.
Product: Besluit
Opmerking: Vaststelling gebeurt binnen de Programmaraad van de AVV.

(31)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV
Handeling: Het opstellen van nota's en meerjarenplannen met betrekking tot de verkeersveiligheid.
Periode: 1965-
Bron: Zie producten.
Waardering: B (1)
Product:

- Nota Verkeersveiligheid 1967;
- Beleidsplan voor de verkeersveiligheid (TK 1975-1976, 13 704);
- Nationaal plan verkeersveiligheid (TK 1983-1984, 18 195);
- Nationaal plan verkeersveiligheid (TK 1985-1986, 18 195);
- Nationaal plan verkeersveiligheid (TK 1986-1987, 18 195);
- Nota rijsnelheden (TK 1987-1988, 20 366) op basis waarvan in 1988 het gedifferentieerde limietenstelsel op autosnelwegen is ingevoerd;
- Nota Evaluatie Rijsnelhedenbeleid 1993 (TK 1992-1993, 23 310);
- Meerjarenplan verkeersveiligheid 1989-1993 (TK 1988-1989, 21 043);
- Meerjarenplan verkeersveiligheid (TK 1990-1991, 22 100).
- Bijlagen bij de Begroting Hoofdstuk XII.
- Strategienota voorlichtingsbeleid, in voorbereiding⁴³;
- Nota decentralisatie⁴⁴.

Opmerking: Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer. In de beleidsvoorbereiding speelt AVV vanuit Rijkswaterstaat echter nog een rol.

(32)

Actor: Centrale Commissie Verkeersveiligheid (CCVV)
Handeling: Het vormen van een interdepartementaal overlegplatform voor de coördinatie van het verkeersveiligheidsbeleid.
Periode: 1975-
Bron: TK 1975-1976, 13 704, nr. 2, pg. 56.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

- De departementen die in eerste instantie aan dit overleg deelnemen zijn BZK, Justitie, VROM, WVC en V&W. Andere departementen hebben de mogelijkheid, voor zover zij betrokken zijn bij bepaalde aspecten van de verkeersveiligheid, aan de werkzaamheden van de CCVV deel te nemen.
- In de commissie zijn de ministers van de betrokken departementen vertegenwoordigd door een directeur-generaal.

(33)

Actor: Interdepartementale stuurgroep Verkeersveiligheid (ISVV)
Handeling: Het ambtelijk voorbereiden van het overleg binnen de Centrale Commissie Verkeersveiligheid (CCVV).
Periode: 1975-
Bron: TK 1975-1976, 13 704, nr. 2, pg. 56 en TK 1983-1984, 18 195, nr. 2, pg. 24.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(34)

Actor: Permanente Contactgroep voor de Verkeersveiligheid (PCGV)
Handeling: Het vormen van een landelijk overlegplatform voor de coördinatie van het verkeersveiligheidsbeleid.
Periode: 1974-1992
Bron: TK 1983-1984, 18 195, nr. 2, pg. 24.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: In de PCGV hadden zitting vertegenwoordigers van de departementen, van de lagere overheden, semi-overheidsorganen en particuliere organisaties werkzaam op het verkeersveiligheidssterrein.

---

⁴³ Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Meerjarenplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1991, pg. 36.

⁴⁴ Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *SVV actieboek 1992*, Den Haag 1992, pg. 37.

(35)
Actor: Overlegorganen Verkeer en Waterstaat/Overlegorgaan verkeersveiligheid (OVV)
Handeling: Het vormen van een landelijk platform waarin overleg wordt gevoerd over het beleid ten aanzien van de veiligheid op de weg.
Periode: 1992-
Bron: Art. 2, onder g, Besluit advies en overleg Verkeer en Waterstaat (Stb. 1992, 503); art. 12, Wet advies en overleg Verkeer en Waterstaat (Stb. 1996, 621).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De opinie van het OVV wordt schriftelijk ter kennis gebracht aan de minister van V&W in een rapport of brief van bevindingen. Het ministerie van V&W is zelf vertegenwoordigd in het OVV, naast het ministerie van BZK, Defensie, Financiën, Justitie, LNV, OCenW, VWS, VROM, het IPO, VNG en een reeks van belangenorganisaties zoals de Koninklijke Automobielen Club (KNAC), het Nederlands Politie Instituut en Stichting Kinderen Voorrang.

(36)
Actor: (Voorlopige) Raad voor de Verkeersveiligheid
Handeling: Het op verzoek of uit eigen beweging adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat en de ministers die het mede aangaat met betrekking tot de hoofdlijnen van het beleid inzake de veiligheid van het wegverkeer.
Periode: 1977-1996
Bron: Art. 3, Instellingswet Raad voor de Verkeersveiligheid (Stb. 1981, 209) en Instellingsbeschikking Voorlopige Raad voor de Verkeersveiligheid
Waardering: B (3)
Product: Advies (brieven, rapporten)
Opmerking:

(37)
Actor: 1. Commissie Veiligheid Wegverkeer (1954-1977)
2. Raad van de Waterstaat/Commissie van Overleg voor de Wegen (COW) (1977-1992)
3. Overlegorganen Verkeer en Waterstaat/Overlegorgaan Verkeersveiligheid (OVV) (1992-1996)
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot aanpassing van verkeerswetgeving in verband met de verkeersveiligheid.
Periode: 1954-1996
Bron: Instellingsbeschikkingen
Waardering: B (1)
Product: Advies (brieven, rapporten)
Opmerking: Adviestaken van het OVV vervielen na 1996. Zie handeling 28.35.

(38)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/AVV
Handeling: Het van rijkswege inbrengen van bijdragen en standpunten met betrekking tot de regionale verkeersveiligheid binnen de Regionale Organen Verkeersveiligheid.
Periode: 1980-
Bron: TK 1983-1984, 18 195, nr. 2, pg. 24 en nr. 24, pg. 5; Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Meerjarenplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1991, pg. 32.
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalender jaar.
Product:
Opmerking: Het gaat hier met name om de inbreng die de HID van de regionale directies van de Rijkswaterstaat levert in verband met de werkplannen van de ROV's en met regionale verkeersveiligheidsplannen.

(39)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/AVV
Handeling: Het toetsen van regionale verkeers- en vervoersplannen en SVV-projecten op hun effecten op de verkeersveiligheid.
Periode: (1945-)
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Meerjarenplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1991, pg. 32.
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalender jaar.
Product:
Opmerking: De verkeers- en vervoersplannen worden opgesteld door de vervoerregio's. De SVV-projecten worden ook voor het belangrijkste deel binnen de vervoerregio's opgezet. SVV-projecten die voor doorlichting in aanmerking komen zijn bijvoorbeeld het Masterplan fiets en de tolpunten⁴⁵.

2.3.2 Regelgeving en handhaving

Het voorschrijven van de gewenste gedragingen in wetten en andere regelingen is een belangrijk hulpmiddel bij de realisatie van een duurzaam veilig verkeer. De belangrijkste regelgeving op dit terrein wordt gevormd door de Wegenverkeerswet en de daarop gebaseerde Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB's). In deze regelingen worden eisen aan voertuigen, eisen aan bestuurders en gedragsregels gesteld. Veel maatregelen worden dan ook opgezet door middel van een wijziging van de regelgeving.

Een belangrijk aspect bij de regelgeving is de handhaving. De gedragsregels die krachtens de wegenverkeerswet gelden worden over het algemeen strafrechtelijk gehandhaafd. Belangrijke actoren hierbij zijn de politie en het Openbaar Ministerie (OM). Met name het OM kan een landelijk of regionaal beleid formuleren op basis waarvan besluiten tot wel of niet vervolgen worden genomen. De politie heeft door haar betrekkelijke vrijheid in het opsporingsbeleid (denk aan bekeuringen in verband met snelheidsovertredingen) ook een grote invloed op de effectiviteit van de gedragsregels. De regelgeving met betrekking tot de verkeersveiligheid kent twee componenten waarbij de Rijkswaterstaat met betrekking tot de handhaving een belangrijke bemoeienis heeft. Het gaat om de snelheidsvoorschriften en om het alcoholmisbruik.

Het snelhedenbeleid is in de loop van de jaren een steeds belangrijker plaats gaan innemen. Omstreeks 1950 bijvoorbeeld, was de maximum snelheid van de gemiddelde personenauto ongeveer 60 km/uur. De snelheden die met moderne personenauto's gehaald kunnen worden zijn van dien aard dat een strak snelhedenbeleid noodzakelijk is. Naast de algemene instrumenten regelgeving (maximum- en minimumsnelheden op grond van art. 7 Wegenverkeerswet), voorlichting, educatie en stimulering van de partners, is de handhaving van de snelheidsvoorschriften een belangrijke aangelegenheid. Ook bij de handhaving van de voorschriften betreffende het maximaal toegestane alcohol promillage van het bloed, speelt de Rijkswaterstaat een belangrijke rol. De feitelijke handhaving gebeurt door de politie en het Openbaar Ministerie en speelt zich volledig af binnen het Nederlandse strafrechtstelsel. De invloed van de minister van Verkeer en Waterstaat ligt bij de vaststelling van het opsporingsbeleid, zowel landelijk als regionaal. Het snelhedenbeleid en het beleid met betrekking tot alcoholmisbruik worden mede geëffectueerd door middel van het vorderingenstelsel, zie hiervoor de paragraaf over het rijbewijsstelsel.

Handelingen

(40)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de wegenverkeerswet in verband met verkeersveiligheidskwesties.
Opmerking: - Deze handeling is **vervallen**.
- Zie handeling 28.561 voor een algemene handeling betreffende de wegenverkeerswet.

(41)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB's op basis van de Wegenverkeerswet met betrekking tot de verkeersveiligheid.
Opmerking: - Deze handeling is **vervallen**.
- Zie handeling 28.563 voor een algemene handeling betreffende de Wegenverkeerswet.

---

⁴⁵ Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Meerjarenplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1991, pg. 33.

(42)

Actor: Interdepartementale werkgroepen wegenverkeerswetgeving
Handeling: Het interdepartementaal voorbereiden van (wijzigingen op) de wegenverkeerswet en van AMvB's op verkeersveiligheidsgebied.
Opmerking: - Deze handeling is **vervallen**.
- Zie handelingen 561 en 563 voor een algemene handeling betreffende de Wegenverkeerswet.

(43)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV
Handeling: Het overeenstemmen met de minister van Justitie, het Openbaar Ministerie en politieorganisaties over het opsporings- en vervolgingsbeleid met betrekking tot snelheidsovertredingen en overtredingen van de alcoholbepalingen en met betrekking tot het innemen van rijbewijzen in verband met alcoholmisbruik en (notoire) snelheidsovertreding (vorderingenbeleid).
Periode: (1945-)
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Meerjarenplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1991, pg. 25-26.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: - Voorbeelden zijn

- acties op 80 km-wegen in samenwerking met de politie;
- snelheidsacties in gemeenten.

- De afstemming op regionaal niveau heeft over het algemeen plaats binnen de ROV's.

(44)

Actor: Coördinatiecommissie Snelheidslimieten (CCS)
Handeling: Het coördineren en interdepartementaal afstemmen van het rijksbeleid met betrekking tot de rijnsnelheidslimieten.
Periode: 1988-1996
Bron: Instellingsbeschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van 2 januari 1990.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De CCS was een tijdelijke commissies die formeel tot 1 januari 1993 zou bestaan, maar tot in 1996 bijeen kwam.

2.4 Het rijbewijsstelsel

In het kader van de verkeersveiligheid is het nodig gebleken om aan de bestuurders van motorvoertuigen eisen van bekwaamheid en geschiktheid op te leggen. De uitvoering van het berust voor het grootste deel bij de lagere overheden (met name bij de gemeenten) en het Centraal Bureau voor de afgifte van Rijvaardigheidsbewijzen (CBR). De door de minister uit te voeren handelingen binnen dit stelsel zijn uit te splitsen in:

- Algemene kaders.
- Instructiebewijzen voor het rijonderricht.
- Herexamens.
- Vorderingen ex art. 18 Wegenverkeerswet.

2.4.1 Algemene kaders

De algemene kaders worden gevormd door de van toepassing zijnde artikelen uit de Wegenverkeerswet en de daarop gebaseerde uitvoeringsbesluiten en -regelingen. Zij behelzen de eisen die aan bestuurders van motorvoertuigen gesteld dienen te worden en de verdeling van de bevoegdheden en taken die in het kader van het stelsel uitgeoefend dienen te worden.

Handelingen

(45)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het aanwijzen van gemachtigden die bevoegd zijn om verklaringen van rijvaardigheid af te geven en het aanpassen en evalueren van deze machtigingen.
Periode: 1950-
Bron: Art. 102, Wegenverkeersreglement (Stb. 1950, K377).
Waardering: V, 1 jr. na afloop geldigheidstermijn machtiging.
Product: Aanwijzing (min. regeling/beschikking)
Opmerking: - In 1951 zijn door de minister van V&W aan de ANWB, de KNAC en nog enkele verenigingen machtigingen verleend. Tegelijk is het Centraal Bureau voor de afgifte van Rijvaardigheidsbewijzen (CBR) belast met de uitvoering van de werkzaamheden behorende bij de machtiging.
- Het Wegenverkeersreglement is in getrokken (Stb. 1996, 279).

(46)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het vaststellen van eisen voor de theorie- en praktijkexamens voor rijbewijzen.
Periode: 1950-
Bron: Art. 106 en 107, Wegenverkeersreglement (Stb. 1950, K377).
Waardering: B (1)
Product: - Eisen theorie-examen rijbewijs (Stcrt. 1983, 254).
- Eisen praktijkexamen rijbewijs (Stcrt. 1985, 168).
Opmerking: - Tot 1983 waren de eisen voor de rijbewijsexamens integraal opgenomen in het Wegenverkeersreglement (art. 106 en 108).
- Het wegenverkeersreglement is in getrokken (Stb. 1996, 279).

(47)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het vaststellen van tarieven, procedures en formulieren ten behoeve van de uitvoering van het rijbewijsstelsel.
Periode: 1950-
Bron: Art. 99 t/m 117, Wegenverkeersreglement (Stb. 1950, K377).
Waardering: B (1)
Product: Ministeriële regeling
Opmerking: Het Wegenverkeersreglement is in getrokken (Stb. 1996, 279).

2.4.2 Instructiebewijzen voor het rijonderricht

Het afgeven van rijbewijzen naar aanleiding van een goed examenresultaat gaf geen voldoende garanties voor een veilig weggedrag. Door aan de rij-instructeurs opleidings- en vaardigheidseisen op te leggen hoopte men de kwaliteit van het rijonderricht en daarmee die van het weggedrag, te verbeteren. Deze overwegingen hebben geleid tot de totstandkoming van de Wet rijonderricht motorrijtuigen⁴⁶. In deze wet wordt de bevoegdheid om rijonderricht te geven gekoppeld aan een instructiebewijs dat door de minister van Verkeer en Waterstaat wordt afgegeven. De afgifte gebeurt over het algemeen op verzoek en naar aanleiding van een door een erkende instantie afgegeven diploma. Erkende instanties zijn bij voorbeeld de Stichting Vakexamens Auto- en Motorrijtuigen (VAMOR) en de ANWB.

Medio 1993 was de herziening van de Wet rijonderricht motorrijtuigen aan de orde. Nieuw in deze wet is de oprichting van een instituut belast met de afname van examens en de afgifte van certificaten voor rij-instructeurs.

Handelingen

---

⁴⁶ 22 mei 1974, Stb. 346.

(913)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden, vaststellen en evalueren van (wijzigingen op) de Wet rijonderricht motorrijtuigen.
Periode: 1974-
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Wet (Wet rijonderricht motorrijtuigen)
Opmerking:

(48)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het vaststellen bij AMvB van eisen van bekwaamheid tot het geven van rijonderricht.
Periode: 1974-1994
Bron: Art. 3, lid 1, Wet rijonderricht motorrijtuigen (Stb.1974, 346), vervallen in 1994 (Stb. 1993, 418).
Waardering: B (1)
Product:

- Stb. 1974, 633
- Stb. 1983, 662
- Stb. 1986, 476
- Stb. 1990, 459.

Opmerking: De Wet rijonderricht motorrijtuigen is vervangen door de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1994 (Stb. 1993, 418).

(49)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het aanwijzen van diploma's waaruit de bekwaamheid tot het geven van rijonderricht blijkt.
Periode: 1974-1994
Bron: Art. 3, lid 1, Wet rijonderricht motorrijtuigen (Stb.1974, 346).
Waardering: B (1)
Product: Beschikking van 17 april 1980, Stcrt. 90.
Opmerking: De Wet rijonderricht motorrijtuigen is vervangen door de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993 (Stb. 1993, 418).

(50)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het vaststellen van tarieven, aanvraagprocedures en modellen van documenten ten behoeve van de afgifte van instructiebewijzen, diploma's en ontheffingen met betrekking tot het geven van rijonderricht met motorrijtuigen.
Periode: 1974-
Bron: 1974-1994: Art. 9, Wet rijonderricht motorrijtuigen (Stb. 1974, 346); vanaf 1995: art. 2, lid 7, art. 7, lid 2, art. 8, lid 2, Wet rijonderricht motorrijtuigen 1994 (Stb. 1993, 418).
Waardering: B (1)
Product: Ministeriële regeling
Opmerking: - De Wet rijonderricht motorrijtuigen is vervangen door de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993 (Stb. 1993, 418).
- Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer (DGP).

(51)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het goedkeuren van examenreglementen van instanties die diploma's waaruit de bekwaamheid tot het geven van rijonderricht blijkt, afgeven.
Periode: 1974-
Bron: 1974-1994: Art. 3, lid 3, Wet rijonderricht motorrijtuigen (Stb. 1974, 346); vanaf 1995: art. 2, lid 5, Wet rijonderricht motorrijtuigen 1994 (Stb. 1993, 418).
Waardering: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking: - Vanaf 1995 geldt deze handeling alleen nog maar voor reglementen van examens militair rij-instructeur en politierij-instructeur. Voor de overige examens stelt de minister regels op, waaraan de examens moeten voldoen.
- Deze handeling wordt sinds 1996 verricht binnen het Directoraat-Generaal Personenvervoer (DGP).
- De Wet rijonderricht motorrijtuigen is vervangen door de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993 (Stb. 1993, 418).

(52)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het houden van toezicht op de afgifte van diploma's, getuigschriften en certificaten waaruit de bekwaamheid tot het geven van rijonderricht blijkt.
Periode: 1974-
Bron: 1974-1994: Art. 3, Wet rijonderricht motorrijtuigen (Stb. 1974, 346); Vanaf 1995: art. 2, lid 4, Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993 (Stb. 1993, 418).
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: - Deze handeling wordt sinds 1996 verricht binnen het Directoraat-Generaal Personenvervoer (DGP).
- De Wet rijonderricht motorrijtuigen is vervangen door de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993 (Stb. 1993, 418).

(53)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het op aanvraag afgeven van instructiebewijzen aan personen die voldoen aan eisen van bekwaamheid tot het geven van rijonderricht.
Periode: 1974-1994
Bron: Art. 3, lid 1, Wet rijonderricht motorrijtuigen (Stb. 1974, 346).
Waardering: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking: De Wet rijonderricht motorrijtuigen is vervangen door de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993 (Stb. 1993, 418).

(916)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het stellen van nadere regels voor het verkrijgen van ontheffing om rijinstructie te mogen geven zonder een door de minister van Verkeer en Waterstaat afgegeven instructiebewijs.
Periode: 1975-
Bron: Zie product
Waardering: B (1)
Product: Ministeriële regeling
Opmerking:

(54)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het verlenen en intrekken van tijdelijke en permanente ontheffingen om rij-instructie te mogen geven zonder een door de minister afgegeven instructiebewijs.
Periode: 1974-1994
Bron: Art. 4, 6 en 7, Wet rijonderricht motorrijtuigen (Stb. 1974, 346).
Waardering: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Ontheffing (beschikking)
Opmerking: De Wet rijonderricht motorrijtuigen is vervangen door de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993 (Stb. 1993, 418).

(55)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het op verzoek afnemen van staatsexamens ter verkrijging van diploma's waaruit de bekwaamheid tot het geven van rijonderricht blijkt.
Periode: 1974-1994
Bron: Art. 3, lid 1, Wet rijonderricht motorrijtuigen (Stb. 1974, 346).
Waardering: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product:
Opmerking: De Wet rijonderricht motorrijtuigen is vervangen door de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993 (Stb. 1993, 418).

2.4.3 Herexamens

Rijbewijzen worden door de diverse daar toe bevoegde instanties afgegeven op basis van een examen dat door de CBR wordt afgenomen. Als iemand voor een CBR-examen gezakt is kan hij een herexamen aanvragen. Dit doet hij bij de minister van Verkeer en Waterstaat.

Handelingen

(56)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het aanwijzen van deskundigen die op verzoek van een door het CBR afgewezen kandidaat aan een herexamen zullen onderwerpen.
Periode: 1950-1989
Bron: Art. 107 en 109, Wegenverkeersreglement (Stb. 1950, K377).
Waardering: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking:

- Er is een Bestand van Deskundigen waaruit door de minister wordt geput indien er een deskundige wordt aangewezen. Dit bestand wordt regelmatig herzien en vastgesteld.
- Sinds 1989 wordt deze handeling uitgevoerd door het CBR.
- Het Wegenverkeersreglement is ingetrokken (Stb. 1996, 279).

(57)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het vaststellen van tarieven en procedures ten behoeve van de aanvragen voor herkeuringen van CBR-examens.
Periode: 1950-
Bron: Art. 107 en 109, Wegenverkeersreglement (Stb. 1950, K377).
Waardering: V, 5 jr. na vervallen of intrekking tarieven, procedures.
Product: Ministeriële regeling
Opmerking: Het Wegenverkeersreglement is ingetrokken (Stb. 1996, 279).

2.4.4 Vorderingen ex art. 18 Wegenverkeerswet

Indien daar aanleiding toe is kan door politieambtenaren aan een rijbewijshouder een vordering gedaan worden om zich te onderwerpen aan een onderzoek of hij nog wel bekwaam dan wel (medisch) geschikt is om een voertuig, van de op zijn rijbewijs aangegeven klasse, te besturen. De geschiktheid kan bijvoorbeeld betrekking hebben op een alcoholverslaving of op een invaliditeit.

Handelingen

(58)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het stellen van nadere regelingen (bij of krachtens AMvB) met betrekking tot de instelling, taken en samenstelling van een commissie van advies aangaande vorderingen ex art. 18 Wegenverkeerswet.
Periode: 1978-1996
Bron: Art. 18a, Wegenverkeerswet (Stb. 1935, 554).
Waardering: B (1)
Product: Besluit 13 december 1978, Stb. 643.
Opmerking: De Wegenverkeerswet is vervangen door de Wegenverkeerswet 1994 (Stb. 1994, 475).

(59)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het benoemen van de leden van de commissie van advies aangaande vorderingen ex art. 18 Wegenverkeerswet.
Periode: 1979-1996
Bron: Art. 18a, Wegenverkeerswet (Stb. 1935, 554).
Waardering: B (1)
Product: Benoeming (beschikking)
Opmerking: De Wegenverkeerswet is vervangen door de Wegenverkeerswet 1994 (Stb. 1994, 475).

(60)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het stellen van nadere regelingen met betrekking tot de uitoefening van de bevoegdheid tot het afgeven van vorderingen aan rijbewijshouders om zich te onderwerpen aan een onderzoek naar rijvaardigheid dan wel - bekwaamheid.
Periode: 1951-
Bron: 1951-1996: Art. 18, Wegenverkeerswet (Stb. 1935, 554), vanaf 1996: art. 130, Wegenverkeerswet 1994 (Stb. 1994, 475).
Waardering: B (1)
Product: Ministeriële regeling, zoals bijv. in Strct. 1979, 161.
Opmerking: De Wegenverkeerswet is vervangen door de Wegenverkeerswet 1994 (Stb. 1994, 475).

(61)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het formuleren en vaststellen van het beleid met betrekking tot de vordering van rijvaardigheidsonderzoeken.
Periode: 1935-
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Meerjarenplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1991, pg. 25.
Waardering: B (1)
Product: Beleidsnota's e.d.
Opmerking: Het gaat om de werkingssfeer van art. 18 van de Wegenverkeerswet 1935 en art. 130 van de Wegenverkeerswet 1994 en met name om de toepassing van het vorderingsinstrument op autobestuurders die vaker onder invloed achter het stuur gaan zitten en om notoire snelheidsovertreders.

(62)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het doen uitvoeren, naar aanleiding van een vordering ex art. 18, van een geschiktheids- en/of een rijvaardigheidsonderzoek.
Periode: 1951-1993
Bron: Art. 116 en 117 Wegenverkeersreglement (Stb. 1950, K377).
Waardering: V, 20 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

- De vordering wordt gedaan door een politieambtenaar. Indien na onderzoek blijkt dat de rijbewijshouder niet meer geschikt is om als bestuurder van een motorvoertuig deel te nemen aan het wegverkeer wordt dit medegedeeld aan degene die het rijbewijs heeft afgegeven. Deze verklaart het rijbewijs ongeldig en neemt het in of verstrekt een aangepast rijbewijs.
- Vanaf eind 1993 vindt de uitvoering van deze handeling bij het CBR.
- Het Wegenverkeersreglement is ingetrokken (Stb. 1996, 279).

(63)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het aanwijzen van keurende artsen in verband met herkeuringen rijbewijs.
Periode: 1978-
Bron: Art. 102, Wegenverkeersreglement (Stb. 1950, K377).
Waardering: V, 5 jr. na afloop aanstellingstermijn.
Product: Beschikking
Opmerking: Het Wegenverkeersreglement is ingetrokken (Stb. 1996, 279).

(64)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het beoordelen of een vordering terecht door de politie is ingesteld.
Periode: 1978-1996
Bron: Art. 18b, Wegenverkeerswet (Stb. 1935, 554).
Waardering: V, 20 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: De Wegenverkeerswet is vervangen door de Wegenverkeerswet 1994 (Stb. 1994, 475).

(65)

Actor: Commissie van advies art. 18a Wegenverkeerswet
Handeling: Het gevraagd en ongevraagd adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat over aangelegenheden betreffende vorderingen aan rijbewijshouders om zich te onderwerpen aan onderzoeken naar de rijvaardigheid en naar de geschiktheid.
Periode: 1979-1996
Bron: Instellingsbeschikking 13 december 1978, Stb. 643.
Waardering: B (3)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(66)

Actor: Commissie van advies art. 18a Wegenverkeerswet
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat over:
- de vraag of een vordering aan een rijbewijshouder om zich te onderwerpen aan een onderzoek naar de rijvaardigheid of naar de geschiktheid stoelt op in die vordering omschreven feiten of omstandigheden;
- aanvragen van rijbewijshouders om een nader onderzoek indien zij in het onderzoek in eerste instantie ongeschikt of onbekwaam zijn gebleken.
Periode: 1979-1996
Bron: Instellingsbeschikking 13 december 1978, Stb. 643.
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

2.5 Maatregelen en beleidsuitvoering

De inhoud van het verkeersveiligheidsbeleid is in de loop van de tijd aan behoorlijke veranderingen onderworpen geweest. Vergelikt men de "speerpunten" uit het Meerjarenplan Verkeersveiligheid⁴⁷ met de aanpak zoals die in de eerste Nota Verkeersveiligheid⁴⁸ wordt gepresenteerd dan valt op dat geen van de speerpunten in de eerste nota expliciet aan de orde komt.

De maatregelen uit de eerste nota betreffen met name:

- de vormgeving en inrichting van wegen;
- opstellen van doelmatige verkeersregels;
- eisen aan het voertuig (o.a. de aanwezigheid veiligheidsgordels);
- verbeteren rijonderwijs;
- stimuleren van voorlichters zoals 3VO, ANWB etc.;
- opzetten hulpverleningssysteem;
- draagplicht valhelmen voor motorrijders;
- bevorderen van wetenschappelijk onderzoek.

Afgezien van de draagplicht van valhelmen voor motorrijders en de verplichting tot aanwezigheid van autogordels gaat het om vrij algemeen omschreven taakstellingen. De taakstellingen gelden nu uiteraard nog steeds, het huidige beleid gaat echter uit van een meer omvattender principe: Duurzaam veilig. Volgens de visie die in het SVV-II is uiteengezet, werden de maatregelen op verkeersveiligheidsterrein tot voor kort achteraf genomen als correctie op een in dat opzicht falend ontwerp of falend menselijk gedrag⁴⁹. Duurzaam veilig moet een verkeerssysteem gaan ontwikkelen waarin voldoende waarborgen zijn aangebracht die garanderen dat zowel in de ontwerpfase als in de beheersfase optimale verkeersveiligheid gegarandeerd wordt. Zolang er nog geen duurzaam veilig verkeerssysteem is wordt het beleid aangevuld met speerpunten. Speerpunten zijn duidelijk te omschrijven actiepunten die naar verwachting een hoog rendement zullen opleveren. De speerpunten uit het bovenvermelde Meerjarenplan Verkeersveiligheid zijn:

- rijden onder invloed;
- beveiligingsmiddelen;
- snelheid;
- gevaarlijke situaties;
- fietsers;
- zwaar verkeer.

Verskillende concrete zaken die nu in het kader van het speerpuntenbeleid aangepakt worden vallen onder duurzame veiligheid.

---

⁴⁷ Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Meerjarenplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1991, pg. 23.

⁴⁸ Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Nota verkeersveiligheid*, Den Haag 1967.

⁴⁹ TK 1989-1990, 20 922, nr. 16, pg. 22.

De uitwerking van de speerpunten en van de maatregelen in het kader van Duurzaam veilig worden over het algemeen voorbereid door de hoofdafdeling verkeersveiligheid van de Rijkswaterstaat (voor 1988 Directie Verkeersveiligheid) of door de AVV (voorheen Dienst Verkeerskunde). Dit resulteert dan in producten zoals regelgeving (bijvoorbeeld de verplichting tot het dragen van autogordels op de achterbank), projectplannen (zoals het proefproject motorvoertuigverlichting overdag), richtlijnen (een recent voorbeeld is het HAGS, Handboek Aanpak Gevaarlijke Situaties) etc. De uitvoering van de maatregelen, projecten etc. vond voor 1988 hoofdzakelijk plaats binnen de Directie Verkeersveiligheid, voor zover het handelingen betrof die door het Rijk uitgevoerd dienden te worden. Na 1988, dus sinds de invoeging van de Directie Verkeersveiligheid binnen de Rijkswaterstaat, worden de beleidsuitvoerende handelingen voor het grootste deel binnen de Regionale Directies van de Rijkswaterstaat uitgevoerd. De huidige trend, zoals in de paragraaf over de bestuurlijke ontwikkelingen reeds is aangeduid, is dat een groot deel van de verantwoordelijkheid voor een gecoördineerde uitvoering zal worden overgeheveld naar de provincies en naar de vervoerregio's. Welke taken bij de rijksoverheid zullen blijven liggen blijkt uit een brief van de minister van Verkeer en Waterstaat aan de Tweede Kamer waarin zij duidelijk heeft aangegeven waar de uiteindelijke grenzen van de decentralisatie liggen. Rijkstaken die niet voor decentralisatie in aanmerking komen zijn:

- de verkeersonveiligheid landelijk inventariseren en de gegevens daaromtrent uitdragen;
- algemene verkeersveiligheidsconcepties en taakstellingen ontwikkelen en in strategische plannen vastleggen en vaststellen;
- op peil houden en ontwikkelen van kennis;
- uitvoeren van nationale beleidsevaluaties;
- creëren van nationaal draagvlak voor verkeersveiligheid bij overheden en particuliere organisaties;
- de veiligheidszorg op rijkswegen;
- educatie en voorlichting op nationale schaal;
- medewerking aan ontwikkeling en uitvoering van internationaal verkeersveiligheidsbeleid;
- regelstellende taken op nationaal vlak;
- scheppen van randvoorwaarden voor naleving en handhaving van de regels;
- verantwoordelijkheid voor inbedding van verkeersveiligheid in beleidsterreinen als verkeer en vervoer, ruimtelijke ordening, ouderenbeleid, jongerenbeleid, politiebeleid, voor zover dit binnen de rijksverantwoordelijkheden valt⁵⁰.

2.5.1 Publieksvoorlichting

Een belangrijk beleidsondersteunend instrument op het gebied van de verkeersveiligheid is de beïnvloeding van de verkeersdeelnemers door middel van voorlichting. Bekend zijn de voorlichtingscampagnes die via de tv en andere media aan het publiek worden voorgeschoten. Anders dan de gebruikelijke overheidsvoorlichting die over het algemeen dient om het overheidsbeleid en de mogelijkheden voor de burgers om daarvan te profiteren, bekend te maken, wordt voorlichting op het terrein van de verkeersveiligheid als daadwerkelijk beleidsinstrument gebruikt om bijvoorbeeld verkeersonveilig gedrag terug te dringen. De uitvoering van de voorlichtingscampagnes is over het algemeen in handen van niet-overheidsinstellingen als de 3VO (voorheen VVN) of andere op specifieke verkeersdeelnemers (fietsers, bejaarden etc.) gerichte instantie. De rijksoverheid treedt hier over het algemeen sturend en financierend op. De voorlichting heeft betrekking op de permanente verkeerseducatie (CBR-vragen op de tv), verkeersvoorlichting, het verhogen van de betrokkenheid en de introductie van nieuwe maatregelen en nieuw beleid (draagplicht valhelmen en autogordels, zijreflectie bij fietsen etc.).

Alhoewel het grootste deel van de publieksvoorlichting gebeurd door particuliere organisaties wordt binnen de Rijkswaterstaat ook aan publieksvoorlichting gedaan. De nadruk ligt hier meer op de bekendmaking van het beleid dan op gedragsbeïnvloeding. Geheel absoluut is dit onderscheid echter niet.

Handelingen

---

⁵⁰ TK 1991-1992, 22 100, nr. 7, pg. 3.

(67)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het aangeven van doelgroepen en de aan die doelgroepen over te brengen boodschappen en het selecteren en financieren van uitvoerders van de voorlichting.
Periode: 1975-
Bron: Meerjarenplannen verkeersveiligheid v.a. 1975.
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

(68)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het opstellen en verspreiden van publieksvoorlichting ter informatie van het publiek en om het verkeersgedrag te beïnvloeden.
Periode: (1945-)
Bron: Zie product.
Waardering: V, 5 jr. na einde campagne.
Product: Voorbeelden zijn
- in het kader van de invoering van het nieuwe Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1990 (RVV): de "Vraagbaak RVV 1990 en BAWB";
- verspreiden van de brochure "Meerjarenplan Verkeersveiligheid".
Opmerking:

2.5.2 Educatie

Ook binnen het onderwijs wordt actief gewerkt aan de beïnvloeding van het verkeersgedrag. Het verkeersonderwijs wordt hoofdzakelijk gegeven in het basisonderwijs, waar in art. 9 van de Wet op het basisonderwijs de opname van verkeersonderwijs in het lespakket wordt voorgeschreven. De belangrijkste actoren op dit gebied zullen gezocht moeten worden binnen het beleidsterrein onderwijs, het ministerie van O&W en de onderwijsorganisaties die zich bezig houden met de inhoud van het lesprogramma voor de basisscholen. Door de ROV's wordt met de basisscholen en PABO's in de regio aan de verkeerseducatie gewerkt. Vanuit het ministerie van Verkeer en Waterstaat wordt actief gestuurd door middel van de opstelling van strategische plannen (naar de ROV's toe) en door middel van het opzetten van een overlegstructuur waarin Verkeer en Waterstaat met besturenorganisaties van het basisonderwijs, met PABO's en met de Schoolbegeleidingsdienst om tafel gaat zitten om te komen tot een betere aanpak van het verkeersonderwijs. Het is de bedoeling om na het opzetten van de overlegstructuren deze 'in beheer' te geven aan de ROV's. Deze structuur is mede ontwikkeld in het kader van het NME-onderwijsproject (Natuur en Milieu Educatie).

Handelingen

(69)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het opstellen van een strategisch plan verkeers- en vervoerseducatie in basis-, speciaal- en voorgezet onderwijs.
Periode: 1991-
Bron: TK 1992-1993, 22 100, nr. 16, pg. 21
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer (DGP).

(70)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het opzetten van een overlegstructuur waarin Verkeer en Waterstaat samen met actoren uit het onderwijsveld aangelegenheden met betrekking tot de verkeerseducatie aan de orde kan stellen.
Periode: 1991-
Bron: Voortgang Meerjarenplan Verkeersveiligheid, 1993.
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking:

2.5.3 Stimulering partners

Verkeersveiligheid is voor een belangrijk deel een zorg voor de lagere overheden. Dit is niet alleen het gevolg van de regionalisatie- en decentralisatietrend, maar vooral vanwege het feit dat de lagere overheden ook wegbeheerders zijn. De gevaarlijkste wegen blijken de woonstraten, verkeersaders en de 80 km-wegen⁵¹. Deze wegtypen zijn praktisch overal in beheer bij gemeenten en provincies behalve in de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland, waar ook de waterschappen wegbeheerder zijn. Reeds vanaf de beginfase van de geïnstitutionaliseerde verkeersveiligheidsaanpak was het nodig om de lagere overheden te stimuleren in hun beleid terzake. Een andere belangrijke reden om gemeenten te stimuleren is het optreden van de zogenaamde 'verduunning', afzonderlijke gemeenten zien verkeersveiligheid niet als een taak omdat het bij hun geen probleem zou zijn. Dergelijke gemeenten zouden pas na een ernstig verkeersongeval binnen hun grenzen tot inkeer komen. Veel voorlichting aan gemeenten is gericht op de neutralisatie van het verdunningsverschijnsel. Het verschijnsel van de verduunning is aan het licht gekomen bij de evaluaties van het Stimuleringsplan Actie -25%.

Naast de lagere overheden zijn er binnen de Nederlandse samenleving ook andere partners aan te wijzen die als actor in het verkeersveiligheidssterrein werkzaam zijn en stimulering behoeven. Te denken valt hier aan de auto-, transport- en bromfietsbranche.

Een groot deel van de stimuleringsactiviteiten heeft plaats binnen landelijke programma's. Binnen een programma komen diverse beleidsinstrumenten aan de orde. De belangrijkste programma's zijn:

- a. Aanpak Verkeersongevallenconcentraties (AVOC);
- b. Beschikking rijksbijdragen experimenten in verblijfsruimten (BREV);
- c. Bijdrageregeling wegverkeersvoorzieningen (voor 1988: verkeers- en vervoersvoorzieningen);
- d. Stimuleringsplan Actie -25%.

Ad a. Aan het eind van de zeventiger jaren is de Aanpak Verkeersongevallenconcentraties ontwikkeld. De AVOC is een methode waarmee wegbeheerders in staat worden gesteld om verkeersonveilige plaatsen op te sporen en te verbeteren. Hiertoe werd in 1980 de Handleiding AVOC uitgebracht. Naast de handleiding werden er cursussen ontwikkeld en gegeven en er werden bijdrageregelingen opgezet voor het laten opsporen en analyseren van verkeersongevallenconcentraties (VOC's) en voor het doen van experimenten om ervaring op te doen omtrent het effect van infrastructurele maatregelen op de VOC's. Inmiddels is de aanpak van (lokale) verkeersongevallenconcentraties verbreed naar de aanpak van gevaarlijke situaties (uitbreiding naar onveiligheid in gebieden, alsmede verspreid voorkomende onveiligheid met een specifiek kenmerk). Hiertoe is onlangs de Handleiding Aanpak Gevaarlijke Situaties (HAGS) uitgebracht.

Ad b. Het beleidsplan voor de verkeersveiligheid uit 1975 bepleit een indeling van de openbare ruimte binnen de bebouwde kom in verblijfsgebieden en verkeersgebieden. Om deze herindeling te stimuleren is door de minister van Verkeer en Waterstaat in 1975 het project verkeersleefbaarheid bebouwde kom opgezet. In het kader van dit project zijn de woonerfregeling, de dertig km/uur regeling en de Beschikking rijksbijdragen experimenten in verblijfsruimten (BREV) tot stand gekomen. De woonerfregeling stelt wegbeheerders, en met name de gemeenten, in staat om gebieden binnen de bebouwde kom als woonerf aan te merken. Binnen woonerven gelden speciale verkeersregels die gericht zijn op de bescherming van voetgangers en ander langzaam verkeer. Indien men niet wil overgaan tot het inrichten van een woonerf bestaat de mogelijkheid om via de dertig km/uurregeling een dertig km-zone in te stellen. Om tegemoet te komen aan de lagere overheden die in verband met de kosten die de inrichting van verblijfsruimten (woonerven) met zich mee brengen, moeite hebben met de toepassing van de woonerfregeling is de BREV tot stand gekomen. Een andere maatregel in dit verband was de opstelling van richtlijnen voor de inrichting van verblijfsgebieden.

---

⁵¹ Zie Fortuijn, L.G.H., 'Duurzaam veilig verkeer' nu in de praktijk, in: *Verkeerskunde* 1992, nr. 12.

Ad c. De Bijdrageregeling verkeers- en vervoersvoorzieningen (Stcrt. 1981, 200, pg. 6) en de Bijdrageregeling wegverkeersvoorzieningen (Stcrt. 1988, 215, pg. 6, gewijzigd Stcrt. 1990, 144, pg. 6) geven de minister van Verkeer en Waterstaat de bevoegdheid om bijdragen aan gemeenten en provincies toe te kennen ten behoeve van voorzieningen en onderzoeken die bijdragen aan de verkeersveiligheid. In de regeling van 1981 worden bijdragen ten behoeve van niet-recreatieve fietsvoorzieningen expliciet genoemd, de wijziging van 1990 noemt 30 km zones en fietsvoorzieningen expliciet.

Ad d. Het Stimuleringsplan Actie -25% is in 1987 opgezet met de taakstelling 25% minder verkeersslachtoffers in het jaar 2000. De actie werd ingeluid door middel van een circulaire die aan alle Nederlandse gemeenten werd rondgestuurd⁵². Doel van de actie is:

- de gemeenten moeten blijvend meer aandacht besteden aan verkeersonveiligheid;
- de gemeenten moeten meer middelen aanwenden ter bevordering van de verkeersonveiligheid;
- het inzicht in de lokale verkeersonveiligheidsproblemen en de kennis van kansrijke maatregelen moeten worden vergroot;
- gemeenten moeten deze grotere aandacht, middelen en kennis daadwerkelijk omzetten in doelgerichte maatregelen⁵³.

De gehanteerde instrumenten zijn bijdragen in de vorm van startgelden, resultaatpremies en aanmoedigingsprijzen, daarnaast voorlichting in de vorm van informatieoverdracht waarin ideeën voor beleidsmogelijkheden worden aangereikt.

De handelingen met betrekking tot het stimuleringsbeleid worden in dit rapport geordend volgens de toegepaste beleidsinstrumenten. De belangrijkste instrumenten zijn:

- a. bijdrageregelingen;
- b. ontwikkeling overdracht van kennis en ervaring;
- c. proef- en demonstratieprojecten;
- d. voorlichting;
- e. afspraken met de branche.

Ad a. Bijdrageregelingen zijn er legio. Het hoofddoel is stimulering van de gemeenten om de voor de verkeersveiligheid gereserveerde gelden ook aan dat doel te besteden.

Ad b. Het gaat hier om kennis die door de Rijkswaterstaat verworven of ontwikkeld wordt en die vervolgens in de vorm van handboeken, richtlijnen, cursussen, rekenmodellen, ad hoc ondersteuning etc. aan de lagere overheden wordt aangeboden. Voor 1988 gebeurde dit veelal door de Verkeersveiligheid, na die datum vooral door de Regionale Directies van de Rijkswaterstaat. Vaak loopt de ondersteuning via de ROV's, waar de HID's van de Regionale Directies in vertegenwoordigd zijn. Voor een effectieve bestrijding van de verkeersonveiligheid is immers een blote inzet middelen niet voldoende. Er is grote behoefte aan instrumenten die door de betrokkenen gehanteerd kunnen worden, bijvoorbeeld bij de aanpak van verkeersonveilige situaties, bij het ontwerpen van verkeersvoorzieningen en bij onderzoek naar verkeersveiligheid. Een groot deel van deze instrumenten wordt door (of in opdracht van) de Adviesdienst Verkeer en Vervoer, de AVV, ontwikkeld. Naast de AVV worden er door de commissie Richtlijnen Ontwerp Niet-Autosnelwegen, (RONA) specifiek met betrekking tot het ontwerpen van niet-autosnelwegen, fietspaden etc. richtlijnen opgesteld. De Commissie RONA zal in het hoofdstuk over infrastructuur van dit rapport aan de orde komen.

Ad c. Bij de beleidsuitvoering door de lagere overheden wordt vaak gebruik gemaakt van proef- of demonstratieprojecten. De bemoeienis van de Rijkswaterstaat kan variëren van het formuleren van doelstellingen en het gedeeltelijk financieren tot het samen met de lagere overheden uitvoeren van projecten. De proef- en demonstratieprojecten en de bijbehorende evaluaties leveren materiaal op waarmee de rijksoverheid de gemeenten en provincies kan aansturen en stimuleren. Naast de financiën bestaat de inbreng van de Rijkswaterstaat voor een belangrijk deel uit kennis en ervaring.

Ad d. De stimuleringsprojecten van de Rijkswaterstaat gaan vaak gepaard met intensieve voorlichtingscampagnes aan de lagere overheden. In het kader van het Stimuleringsplan Actie -25% worden bijvoorbeeld de gemeenten bestookt met voorlichtingsbrochures met inhoudelijke beleidssuggesties.

---

⁵² Te weten: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Stimuleringsplan "Actie -25%",* Den Haag 1987.

⁵³ Zie Boskma, A.F. e.a., *Veilig verkeer tussen rijk en gemeente,* Deventer 1990, pg. 10.

Ad e. Een betrekkelijk nieuw verschijnsel is het maken van afspraken met ondernemersorganisaties. Het gaat hier met name om afspraken met de auto- en (brom)fietsbranche over bijvoorbeeld reclamecodes waarin de benadrukking van snelheidsprestaties van auto's achterwege worden gelaten en afspraken met de detailhandel om de levering en inbouw van opvoeronderdelen voor snorfietsen tegen te gaan. Ook werden met verzekeringsmaatschappijen afspraken gemaakt met betrekking tot de terugvordering van schade wanneer die te wijten is aan het opvoeren van het voertuig⁵⁴. Het instrument lijkt op de convenanten die bij de departementen van Economische Zaken en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer populair zijn. Tot formele convenanten is het (nog) niet gekomen.

Handelingen

(71)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het vaststellen van subsidieregelingen ten behoeve van het verkeersveiligheidsbeleid van lagere overheden.
Periode: 1975-
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: - Beschikking rijksbijdragen experimenten in verblijfsruimten (BREV) (Stcrt. 1977, nr. 68: vervallen in 1988 met invoering Bijdrageregelingwegverkeersvoorzieningen);
- Subsidieregeling aanpak verkeersongevallenconcentraties, circulaires van 11 maart 1981 en 13 september 1984, in het kader van AVOC (vervallen in 1988 met invoering Bijdrageregelingwegverkeersvoorzieningen);
- Regelen stimulering lokaal (Stcrt. 1988, nr. 70: vervallen in 1990 met de invoering van de Regeling gelden stimulering lokaal);
- Regeling gelden stimulering lokaal 1990 (Stb. 1990, nr. 102).
Opmerking: Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer (DGP).

(72)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het opstellen van richtlijnen, prioriteitschema's en criteria met betrekking tot het verlenen van subsidies aan lagere overheden.
Periode: 1975-
Bron: TK 1975-1976, 13 704, nr. 2, pg. 50; Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Meerjarenplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1991, pg. 28.
Waardering: B (1)
Product: Voorbeelden zijn
- prioriteitschema's voor de aanleg van fietspaden zoals die op het eind van de zeventiger jaren werden gehanteerd;
- criteria die zijn ontwikkeld voor de toekenning van subsidie aan gemeenten voor fietsvoorzieningen.
Opmerking: Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer (DGP).

---

⁵⁴ TK 1992-1993, 22 100, nr. 17, pg. 7.

(73)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het verlenen van bijdragen (uitkeringen, subsidies, startpremies, resultaatpremies en aanmoedigingsprijzen) aan lagere overheden in het kader van het regionaal verkeersbeleid.
Periode: 1977-
Bron: Regelingen en besluiten (zie opmerking).
Waardering: V, 10 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking: - De bijdragen werden of worden verleend in het kader van:

- Beschikkingen rijksbijdragen experimenten in verblijfsruimten (BREV) (1977-1988);
- Subsidieregeling aanpak verkeersongevallenconcentraties (1981-1988);
- Regeling stimulering lokaal (1988-1989);
- Regeling gelden stimulering lokaal (1990-1993);
- Wet houdende regels m.b.t. enkele specifieke uitkeringen aan provincies en gemeenten op het terrein van Verkeer en Waterstaat (1994-)
- Regeling Duurzaam veilig (1998-).

- De subsidies werden tot 1988 uitgekeerd door de Directie Verkeersveiligheid voor wat betreft de BREV en de AVOC-gelden.
- Aanvragen in het kader van de Bijdrageregeling verkeers- en vervoersvoorzieningen werden behandeld door de Commissie Bijdragen Verkeers- en Vervoersvoorzieningen (CBVV) die zich liet adviseren door de regionale directies van de Rijkswaterstaat.
- Na 1988 worden de aanvragen behandeld door de regionale directies van de Rijkswaterstaat.

(74)

Actor: Commissie Bijdragen Verkeers- en Vervoersvoorzieningen (CBVV)
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot aanvragen in het kader van de Bijdrageregeling verkeers- en vervoersvoorzieningen.
Periode: 1981-1988
Bron: Art. 6, Bijdrageregeling verkeers- en vervoersvoorzieningen (Stcrt. 1981, 200); TK 1982-1983, 17 745, nr. 2, pg. 59.
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(75)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV
Handeling: Het overdragen van kennis met betrekking tot de verbetering van de regionale verkeersveiligheid.
Periode: 1975-
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Meerjarenplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1991, pg. 27 e.v.
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Voorbeelden zijn

- de introductie AVOC-methodiek en de HAGS, van december 1992;
- het doorgeven van resultaten van acties die in andere regio's zijn gehouden.

(76)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV
Handeling: Het ontwikkelen, verbeteren en operationeel houden van instrumenten (basisproducten) die bij de beleidsuitvoering van de verkeersveiligheid gebruikt worden.
Periode: 1975-
Bron: Zie product.
Waardering: B (5)
Product: Voorbeelden van basisproducten zijn:
- AVOC en HACS handboeken en cursussen;
- Rijkswaterstaat-brede informatiesystemen;
- Modellen om beleidsvarianten door de rekenen;
- Instrumenten om structuur- en bestemmingsplannen te toetsen op verkeersveiligheidsaspecten⁵⁵;
- Het beleidsinformatiesysteem (BIS) voor de verkeersveiligheid, dit systeem wordt opgezet in het kader van het SVV-project "Met en is Weten"⁵⁶.
Opmerking: De Regionale Directies en het Hoofdkantoor leveren bijdragen in de vorm van bijvoorbeeld medewerking bij proefprojecten. Ook worden de opdrachten voor de ontwikkeling van basisproducten vaak door de Regionale Directies of het Hoofdkantoor gegeven.

(77)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV
Handeling: Het opzetten, financieren, begeleiden en evalueren van proef- en demonstratieprojecten.
Periode: (1945-)
Bron: Zie product.
Waardering: B (5)
Product: Voorbeelden van projecten zijn:
• grootschalige fietsvoorzieningen die rond 1980 werden uitgevoerd, zoals fietsroutes in Den Haag, Tilburg en Delft en fietspaden langs de Wegen Arnhem-Elst-Nijmegen en Venlo Maasbree-Midden-Peelweg;
• demonstratieprojecten Herinrichting Stedelijke Gebieden (in Rijswijk en Eindhoven);
• demonstratieprojecten gericht verkeerstoezicht;
• proefgebiedsgewijze aanpak, in het kader van de invoering van de Handleiding Aanpak Gevaarlijke Situaties (HAGS)⁵⁷;
• snelheidsbeïnvloedende elektronische systemen op de weg⁵⁸;
• projecten in samenwerking met gemeenten in het kader van "autoarm stedelijk gebied"⁵⁹;
• projecten in het kader van "de SVV-stad" m.b.t. de herinrichting van stedelijk gebied⁶⁰.
Opmerking: - De projecten worden doorgaans op initiatief van de rijksoverheid opgestart. Tot 1988 gebeurde dit veelal door de DVV en de DVK. Sinds 1988 ligt het initiatief ook bij de regionale directies. De AVV heeft over het algemeen een belangrijke inhoudelijke inbreng bij de uitvoering van de projecten.
- Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer (DGP).

---

⁵⁵ Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Meerjarenplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1991, pg. 34.

⁵⁶ Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Meerjarenplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1991, pg. 40.

⁵⁷ Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *SVV actieboek 1992*, Den Haag 1992, pg. 40.

⁵⁸ Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Meerjarenplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1991, pg. 26.

⁵⁹ Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Meerjarenplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1991, pg. 34.

⁶⁰ Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Meerjarenplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1991, pg. 34.

(78)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het verzorgen van voorlichting aan de lagere overheden en andere partners op het terrein van de verkeersveiligheid.
Periode: (1945-)
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *SVV actieboek 1992*, Den Haag 1992, pg. 38; Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Stimuleringsplan "Actie -25%"*, Den Haag 1987.
Waardering: V, 2 jaar
NB Van het voorlichtingsmateriaal wordt één exemplaar bewaard. De voorbereidende stukken worden vernietigd.
Product: Voorbeelden zijn
- voorlichting die in het kader van het Stimuleringsplan Actie -25% aan de gemeenten wordt gegeven;
- organisatie van het Nationaal verkeersveiligheidscongres;
- driemaandelijkse periodiek Gemeente-Info;
- doelgroepbrochures.
Opmerking: Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer (DGP).

(79)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het maken van afspraken met de auto- en (brom)fietsbranches en verzekeringsmaatschappijen met betrekking tot de verkeersveiligheid van hun producten en diensten.
Periode: 1990-
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Meerjarenplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1991, pg. 26; TK 1992-1993, 22 100, nr. 17, pg. 7.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer.

3 Integraal waterbeheer

Waterhuishouding wordt in de Eerste nota waterhuishouding gedefinieerd als “Het geheel aan onderzoeken, technische werken en bestuurlijke maatregelen, dat nodig is om tot een zo doelmatig mogelijke kwantitatieve en kwalitatieve beheersing van het aanwezige water te komen⁶¹”. De Tweede nota waterhuishouding geeft een algemenere definitie: “De waterhuishouding omvat de zorg voor het op en in de bodem vrij aanwezige water, zulks met het oog op de vele belangen die daarbij in het geding zijn⁶²”. In dit rapport zal het overheidshandelen op het gebied van de waterhuishouding worden bekeken voor zover dit handelen uitgevoerd wordt door of namens de minister van Verkeer en Waterstaat of voor zover dit handelen sterk gerelateerd is, bijvoorbeeld via regelgeving, aan het Verkeer en Waterstaat-handelen. In concreto komt dit neer op de definitie uit de eerste nota. Niet aan de orde komt bijvoorbeeld het drinkwaterbeleid. In 1968 verschijnt “De waterhuishouding van Nederland⁶³”, een nota samengesteld door Rijkswaterstaat. Deze nota, die later bekend zal worden onder de naam Eerste nota waterhuishouding, is volgens sommige insiders het begin van het beleidsterrein waterhuishouding⁶⁴. Als men echter het eindverslag van de Deltacommissie⁶⁵ openstaat blijkt de in de Eerste nota aangesneden problematiek reeds daar vrij uitvoerig behandeld te zijn. Met name de nadruk op infrastructurele werken ter regulering van de wateraanvoer en -afvoer en ter bestrijding van de verzilting komt daar als uitvloeisel van de deltawerken uitvoerig aan de orde. De andere (met name kwaliteits-)aspecten komen in het rapport niet aan bod. Ook de Eerste nota waterhuishouding beperkt zich tot de aspecten waterkwantiteit en het sterk daarmee samenhangende waterkwaliteitsonderwerp van de verzilting. Er werd onder andere gepoogd aan de hand van een waterbalans de behoefte aan water op de diverse plaatsen en tijden vast te stellen. Voor de oplossing van knelpunten in de watervoorziening werd een aantal ambitieuze projecten voorgesteld. De vervuiling van bijvoorbeeld het rivierwater, werd in de nota slechts gesignaleerd. De problemen met betrekking tot de verontreiniging van het water (en dan met name het oppervlaktewater) werden in dezelfde tijd aangepakt met de voorbereiding van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren. Reeds kort na het verschijnen van de nota dienden zich in de maatschappelijke discussie over de waterhuishouding de natuur- en milieubelangen aan. In het begin van de zeventiger jaren won dan ook het inzicht terrein dat de waterhuishoudingproblematiek door middel van een systeemanalytische benadering integraal moest worden aangepakt. De eerste aanzet hiertoe was een onderdeel van het TOW onderzoeksprogramma⁶⁶: ‘TOW systeemanalyse Uiteindelijk resulteert dit in het opstarten van het grootschalige project Policy Analyses of Water Management for the Netherlands (PAWN), in welk project de Rijkswaterstaat, het Waterloopkundig Laboratorium en de Rand Corporation samenwerken. Het doel van het project was het presenteren van een aantal beleidsalternatieven met betrekking tot de Nederlandse waterhuishouding met de bijbehorende consequenties, die als basis voor het te voeren beleid moest gaan dienen. Een bijkomend doel was het ontwikkelen van deskundigheid op het gebied van de beleidsanalyse binnen de Rijkswaterstaat. Het PAWN-project liep van 1977-1983 (inclusief de rapportages) en leverde genoeg materiaal voor de samenstelling van de Tweede nota waterhuishouding⁶⁷. De tweede nota waterhuishouding was nog sterk kwantitatief gericht met veel aandacht voor de scheepvaart. Een uitkomst van PAWN was dat de grootschalige maatregelen die in de Eerste nota waterhuishouding aan de orde kwamen, niet nodig waren. Met dezelfde PAWN-technieken is de Derde nota waterhuishouding⁶⁸ tot stand gekomen. In deze nota wordt het totale waterbeheer meer geïntegreerd gegeven. Aspecten als kwaliteit, kwantiteit, waterbodem en oevers worden als één geheel beschouwd. Ook op het bestuurlijke vlak wordt integratie voorgestaan.

Naast de nota's waterhuishouding waren er de Indicatieve Meerjarenprogramma's water (IMP's) van 1975, 1980 en 1985, die betrekking hadden op de kwaliteitsaspecten van het oppervlaktewaterbeheer. De twee laatste hadden een wettelijke basis in de Wet verontreiniging oppervlaktewateren. Het eerste IMP bevatte naast de beleidsvoornemens een eerste evaluatie van de in 1970 in werking getreden Wet verontreiniging oppervlaktewateren. Deze evaluatie heeft mede aanleiding gegeven tot een aantal wijzigingen in deze wet.

⁶¹ Zie Rijkswaterstaat, *De Waterhuishouding van Nederland; Nota samengesteld door de Rijkswaterstaat*, Den Haag 1968, pg. 9.

⁶² Zie Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland (tweede nota waterhuishouding)*, Den Haag 1985, pg. 13.

⁶³ Rijkswaterstaat, *De Waterhuishouding van Nederland; Nota samengesteld door de Rijkswaterstaat*, Den Haag 1968.

⁶⁴ Zie bijvoorbeeld Blumenthal in SAMWAT, *Beleidsanalyse voor het Nederlandse waterbeheer; SAMWAT rapporten nummer 4*, Den Haag 1989 pg. 6

⁶⁵ *Rapport Deltacommissie: eindverslag en interim-adviezen*, delen 1-6, Den Haag z.j., met name deel 1.

⁶⁶ Toegepast Onderzoek Waterstaat (TOW) is een samenwerkingsverband tussen de Rijkswaterstaat en het Waterloopkundig Laboratorium te Delft.

⁶⁷ De waterhuishouding van Nederland, TK 1984-1985, 18 793, nr.2.

⁶⁸ TK 1988-1989, 21 250, nr. 2.

Een van de belangrijkste gebeurtenissen op het gebied van de waterhuishouding is de inwerkingtreding van de Wet op de waterhuishouding in 1990. Deze wet kent een bijzonder lange voorgeschiedenis. Reeds aan het eind van de zestiger jaren werd bij Rijkswaterstaat gewerkt aan een wet die de (toen nog hoofdzakelijk kwantitatieve) waterhuishouding in Nederland zou gaan regelen. De ontwerp-wet die in 1982 aan de Tweede Kamer werd aangeboden ontmoette daar nogal wat kritiek. Deze had met name betrekking op het feit dat in deze wet een onafhankelijke planningsstructuur werd voorgesteld, naast die van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren en de Grondwaterwet. De wet die in 1990 volledig in werking trad heeft als een van de belangrijkste bestanddelen een planstelsel waarin de planstelsels van de twee voornoemde wetten in zijn opgegaan. Het eerste product dat hierin thuishoort is de hiervoor genoemde derde nota waterhuishouding. Daarnaast kent de wet de reeds zolang gewenste regeling van het kwantiteitsbeheer. Deze ontwikkelingen hebben zich met de totstandkoming van de Vierde Nota Waterhuishouding doorgezet. De ontwikkeling naar een meer integrale aanpak blijkt uit een verdere afstemming met andere beleidsterreinen en ministeries als Volksgezondheid, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en Landbouw Natuurbeheer en Visserij.

In dit hoofdstuk komt het handelen van de rijksoverheid op het beleidsterrein waterhuishouding ter tafel. Achtereenvolgens zullen aan de orde komen:

- beleidsplanning;
- coördinatie van het Noordzeebeleid;
- de voorbereiding van regelgeving;
- het verzamelen van gegevens;
- waterschappen;
- maatregelen;
- handhaving, calamiteiten, berichtendiensten en symposia.

3.1 Beleidsplanning

Het planningstelsel dat nu in de Wet op de waterhuishouding is vastgelegd is in de loop van de tijd gegroeid. Wellicht is de Eerste nota waterhuishouding ook het eerste plan op dit terrein geweest, alhoewel dit stuk eerder als discussienota beschouwd moet worden. De planstructuur zoals die er vlak voor de inwerkingtreding van de Wet op de waterhuishouding uitzag is in afbeelding 4 opgenomen. De planstructuur zoals die in de Wet op de waterhuishouding geregeld is in afbeelding 5 uitgebeeld. De IMP's (Indicatieve Meerjarenprogramma's Water) en de waterkwaliteitsplannen hebben als wettelijke basis de Wet verontreiniging oppervlaktewateren. Het grondwaterplan is geregeld in de Grondwaterwet. Verder werd een aantal plannen reeds zonder wettelijke basis opgesteld, wat betreft het rijk waren dit de nota's waterhuishouding en het eerste IMP.

Bestuurslaag	Kwaliteit oppervlaktewater	Kwantiteit oppervlaktewater	grondwater
Rijk	IMP-water	Nota waterhuishouding	
	Waterkwaliteitsplan		
Provincie	Provinciaal waterhuishoudingsplan		
	Waterkwaliteitsplan		Grondwaterplan
Waterschap	Waterkwaliteitsplan		

Afbeelding 4

De Wet verontreiniging oppervlaktewateren voorzag in een IMP dat iedere vijf jaar diende te worden vastgesteld. Naast het IMP waren er de waterkwaliteitsplannen. De waterkwaliteitsplannen omschreven het te voeren beleid ten aanzien van het kwaliteitsbeheer en van de bestrijding van de verontreiniging van die oppervlaktewateren waarop het van toepassing was. In de Wet op de waterhuishouding zijn het IMP en de kwaliteitsplannen geïntegreerd in de nota waterhuishouding respectievelijk de beheersplannen. In deze nota's en plannen komen naast de kwaliteitsaspecten van het oppervlaktewater ook de kwantiteitsaspecten van de waterhuishouding en het grondwater aan de orde. Bij het vaststellen van de kwaliteitsplannen werden inspraakprocedures gevolgd waarbij betrokkenen in de gelegenheid werden gesteld bezwaren in te dienen.

Bestuurslaag	Kwaliteit oppervlaktewater	Kwantiteit oppervlaktewater	Grondwater

Rijk	Nota waterhuishouding
	Beheersplan
Provincie	Provinciaal waterhuishoudingsplan (inclusief grondwaterbeheersplan)
Provincie en waterschap	Beheersplan

Afbeelding 5

Op rijksniveau voorziet de Wet op de Waterhuishouding in een Nota Waterhuishouding en in beheersplannen voor de rijkswateren. De nota bevat de hoofdlijnen met betrekking tot de waterhuishouding. Dit omvat⁶⁹:

- a. een aanduiding van de belangrijkste functies van de oppervlaktewateren behorend tot het waterhuishoudkundig hoofdsysteem en, voorzover nationale belangen dat nodig maken, van de regionale waterhuishoudkundige systemen;
- b. aanwijzingen voor verdere bepaling van functies van waterhuishoudkundige systemen of onderdelen daarvan;
- c. een aanduiding, in samenhang met de onder a en b bedoelde functies, van de gewenste ontwikkeling, werking en bescherming van waterhuishoudkundige systemen of onderdelen daarvan, alsmede van de termijnen die daarbij worden nagestreefd;
- d. een uiteenzetting van de algemene aard en omvang van de maatregelen en voorzieningen, die met het oog op die ontwikkeling, werking en bescherming nodig zijn;
- e. een aanduiding van de redelijkerwijze te verwachten financiële, economische en ruimtelijke gevolgen van het te voeren beleid.

De Nota's worden om de vier jaar herzien, waarbij die termijn eenmaal met maximaal vier jaar kan worden verlengd.

Het beheersplan geeft aan welk beleid er met betrekking de waterkwaliteit en -kwantiteit van de rijkswateren zal worden gevoerd.

Dit houdt in⁷⁰:

- a. de functies van de oppervlaktewateren;
- b. het programma van maatregelen en voorzieningen die met het oog op de ontwikkeling, werking en bescherming van de waterhuishoudkundige systemen of onderdelen daarvan en de bescherming van het milieu nodig zijn, onder vermelding van de termijnen die daarbij nagestreefd worden;
- c. de wijze waarop het beheer bij normale en bij afwijkende omstandigheden gevoerd wordt;
- d. de financiële middelen, die voor de uitvoering van het programma en het te voeren beleid nodig zijn.

Ook voor deze plannen geldt dat ze vier jaar geldig zijn en dat deze termijn met vier jaar verlengd kan worden.

Op regionaal niveau worden binnen Rijkswaterstaat beheers- en beleidsplannen voor rijkswateren opgesteld. Deze plannen geven invulling aan het in de landelijke nota's vastgelegde beleid. Als voorbeeld mag de provincie Zeeland dienen. Binnen de Directie Zeeland zijn onder andere de volgende nota's en plannen tot stand gekomen⁷¹:

- a. Beleid directie Zeeland inzake de WVO-vergunningverlening (1992);
- b. Calamiteitenplan Rijkswateren in Zeeland (1988);
- c. Veilig Getij (over de effecten van de Oosterscheldewerken op het milieu, 1991);
- d. Waterkwaliteitsplan Zuidelijke Deltawateren (1983);
- e. Regionota Integraal Waterbeheer Zeeuwse Rijkswateren (1992);
- f. Beheersplan Water Zoommeer (1988).

Men ziet een nota voor het integraal beleid (e), nota's die betrekking hebben op facetten van het beleid (a, b, c, d) en nota's die betrekking hebben op een bepaald bekken of water (c, d, f). De nota's onder c en d hebben zelfs betrekking op een bepaald facet van het beleid in een bekken.

⁶⁹ Art. 3, lid 2, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).

⁷⁰ Art. 5, lid 2, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).

⁷¹ Uit bijlage 2 van: Rijkswaterstaat, Directie Zeeland, *In het voetspoor van het functieplan voor de sector water*, Middelburg 1992, waar 22 regionale plannen en nota's zijn opgenomen.

Naast de vaststelling van het rijksbeleid op regionaal niveau wordt door Rijkswaterstaat ook met de lagere overheden samengewerkt bij de totstandkoming van beleids- en beheersplannen die gebiedsgericht zijn en bij de opstelling waarvan de gezamenlijke overheden die bevoegdheden hebben binnen dat gebied betrokken zijn. Voorbeelden voor Zeeland zijn⁷²:

- Beleidsplan Oosterschelde (1982, herziening 1992);
- Nieuwe inrichtingsschets Grevelingen (1977, evaluatie 1986).

Het te voeren beleid wordt gepresenteerd in de diverse beleids- en beheersplannen. De basis voor deze plannen is echter het geheel aan wetenschappelijke en technologische inzichten op het terrein van de waterhuishouding. De kennis van deze materie wordt voor een groot deel binnen Rijkswaterstaat verworven. De belangrijkste instanties zijn het Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ), voorheen de Dienst Getijdewateren (DGW) en het Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling (RIZA), beide specialistische diensten van de Rijkswaterstaat. Ook bij de totstandkoming van onderzoeksrapportages bij de regionale directies spelen deze diensten over het algemeen een belangrijke rol. Ook worden vaak aan externe onderzoeksbureaus, universiteiten etc. onderzoeksopdrachten verleend.

Een belangrijk onderzoeksinstituut is de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA), voorheen de Stichting Toegepast Onderzoek Reiniging Afvalwater (STORA), die in het kader van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren gesubsidieerd wordt. In de STOWA wordt deelgenomen door water- en zuiveringsschappen, het ministerie van Verkeer en Waterstaat, enkele provincies en de gemeente Amsterdam. De STOWA laat onderzoek verrichten naar de waterverontreiniging en alles wat daarmee samenhangt.

Tot voor kort werd door het bureau SAMenwerken op het gebied van het onderzoek van het WATERbeheer (SAMWAT), een samenwerkingsverband van Nederlandse waterbeheerders en onderzoekers, gegevensbestanden met betrekking tot het onderzoek beheerd⁷³:

- a. een bestand van computermodellen in het waterbeheersonderzoek;
- b. de database OPWA waarin gegevens van hydrologische onderzoeken zijn opgenomen;
- c. een bestand met projectbeschrijvingen van onderzoeken;
- d. een bestand met gegevens over de bij de diverse instanties aanwezige expertise.

Het bureau SAMWAT was gevestigd bij de TNO te Delft. SAMWAT heeft in 1992 opgehouden te bestaan, de gegevens onder a, b en c worden sinds 1992, in aangepaste vorm, door de STOWA beheerd⁷⁴.

Als voorbeeld voor een afgerond wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd door een specialistische dienst in opdracht van een regionale directie mag de nota "Veilig getij"⁷⁵ gelden. Deze nota is de neerslag van een onderzoek dat in het kader van het project Evaluatie Oosterschelde is uitgevoerd. Het onderzoek is uitgevoerd in de periode 1987-1990 door de Dienst Getijdewateren in opdracht van de Directie Zeeland van de Rijkswaterstaat. "Het onderzoek bestond uit veldwaarnemingen, experimenten en laboratoriumanalyses. Bij de interpretatie is gebruik gemaakt van de nieuwste wetenschappelijke inzichten en van wiskundige modellen die speciaal voor de evaluatiestudie zijn ontwikkeld. De onderbouwende wetenschappelijke rapportages zijn ter publicatie aangeboden aan de internationale vakpers."⁷⁶ Het onderzoek is begeleid door de projectgroep EOS-effecten (EOS: evaluatie Oosterschelde) die bestond uit zeven medewerkers van de Dienst Getijdewateren, een medewerker van het Rijksinstituut voor Visserijonderzoek (RIVO) en een medewerker van de Directie Zeeland.

---

⁷² Zie Rijkswaterstaat, Directie Zeeland, *In het voetspoor van het functieplan voor de sector water*, Middelburg 1992, pg. 10.

⁷³ Zie Wentholt, L.R. e.a., *De informatievoorziening door SAMWAT*, in: *Waterschapsbelangen*, 1991, nr. 11, pg. 386-390 en CIMI, *Nederlandse milieu expertise*, 1991, pg. 114-115.

⁷⁴ Zie STOWA, STOWA ter info nr. 1, 1993, pg. 2.

⁷⁵ Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren en Directie Zeeland, *Veilig getij: De effecten van de waterbouwkundige werken op het getijdenmilieu van de Oosterschelde*, Middelburg 1991.

⁷⁶ Zie Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren en Directie Zeeland, *Veilig getij: De effecten van de waterbouwkundige werken op het getijdenmilieu van de Oosterschelde*, Middelburg 1991, pg. 5, verantwoording.

Een voorbeeld voor een wetenschappelijk onderzoek dat in opdracht van Rijkswaterstaat door een externe instantie is uitgevoerd: "Naar een strategisch grondwaterbeheer"⁷⁷. Dit onderzoek naar bestuurlijk-juridische knelpunten in het grondwaterbeheer had tot doel om bouwstenen aan te dragen voor de Derde nota waterhuishouding. Het onderzoek had een begeleidingscommissie waarin medewerkers van de Rijkswaterstaat (8), de Unie van waterschappen (1), het IPO (1), de VNG (1) en van de ministeries van Landbouw en Visserij (1) en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (1) zitting hadden. Het eindproduct van het onderzoek, het rapport "naar een strategisch grondwaterbeheer", is na vaststelling in boekvorm gepubliceerd.

Een belangrijke collectie met documentatie van onderzoek op het gebied van het waterbeheer wordt beheerd door het Institute for Land Reclamation and Irrigation in Wageningen. Het feitelijke beheer wordt uitgevoerd door de bibliotheek van het Staringcentrum⁷⁸.

Handelingen

(80)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIZA
Handeling: Het uitvoeren van beleidsanalytische studies met betrekking tot de waterhuishouding in Nederland.
Periode: 1977-
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Onder meer:

- De PAWN, Policy-analyses for the watermanagement of the Netherlands (in samenwerking met de Randcorporation en het Waterloopkundig Laboratorium);
- Procesevaluatie NW4 (evaluatie van de totstandkoming van de Vierde Nota Waterhuishouding).

Opmerking: De PAWN heeft in belangrijke mate ten grondslag gelegen aan de nota "De Waterhuishouding van Nederland" (tweede nota waterhuishouding). In concreto heeft de PAWN-studie onder andere geleid tot het schrappen van in het verleden overwogen werken in de orde van een bedrag van f 3 mld.⁷⁹.

(81)

Actor:

1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/MD/RIZA
2. De minister waaronder milieubeheer ressorteert

Handeling: Het voorbereiden en vaststellen (eventueel samen met andere ministers) van de nota's waterhuishouding en van andere nota's die de beleidsvoornemens voor het kwalitatieve en kwantitatieve waterbeheer presenteren.
Periode: 1968-
Bron: Art. 3, lid 1, Wet op de Waterhuishouding (Stb. 1989, 285).
Waardering: B (1)
Product: Het gaat o.m. om de volgende nota's:

- De waterhuishouding van Nederland uit 1968⁸⁰;
- Fosfatennota 1979⁸¹;
- De waterhuishouding van Nederland 1984⁸²;
- Derde nota waterhuishouding⁸³;
- Vierde nota waterhuishouding.

Opmerking:

---

⁷⁷ Glasbergen, P., Groenenberg, M.C. en Roorda, F.A., *Naar een strategisch grondwaterbeheer*, Den Haag 1989.

⁷⁸ Zie STOWA, *STOWA ter info nr. 1*, 1993., pg. 2.

⁷⁹ Zie TK 1984-1985, 18 793, nr. 2, pg 5.

⁸⁰ Rijkswaterstaat, *De Waterhuishouding van Nederland: Nota samengesteld door de Rijkswaterstaat*, Den Haag 1968.

⁸¹ TK 1978-1979, 15 640, nr. 2.

⁸² Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland (tweede nota waterhuishouding)*, Den Haag 1985.

⁸³ TK 1988-1989, 21 250, nrs. 1-2.

(82)

Actor: 1. Raad van de Waterstaat/Commissie Grondwaterbeheer (1968-1992)
2. Raad voor Verkeer en Waterstaat (1992-)

Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot de inhoud van de nota's waterhuishouding.

Periode: 1968-

Bron: Art. 4, lid 1, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285) en art 2, Grondwaterwet (Stb. 1981, 392).

Waardering: B (1)

Product: Advies (rapporten, brieven)

Opmerking:

(791)

Actor: Commissie waterbeheer 21^e eeuw

Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat en de Unie van waterschappen inzake de wenselijke waterhuishoudkundige inrichting van Nederland.

Periode: 1999-2000

Bron: Art. 2 en 3, Instellingsbeschikking Commissie waterbeheer 21^e eeuw [niet gepubliceerd].

Waardering: B (1)

Product: Advies

Opmerking: Het gaat om een eenmalig advies.

(894)

Actor: Overlegorganen Verkeer en Waterstaat/Overlegorgaan Waterbeheer en Noordzeeaangelegenheden (OWN)

Handeling: Het vormen van een platform voor overleg over het voorgenomen beleid inzake waterbeheer en Noordzeeaangelegenheden.

Periode: 1997-

Bron: Art. 2 onder a, Besluit overleg verkeer en waterstaat (Stb. 1992, 503); art. 12, Wet advies en overleg verkeer en waterstaat (Stb. 1996, 621).

Waardering: B (1)

Product: Vergadernotulen, Rapport of brief van bevindingen.

Opmerking: De opinie van het OWN wordt schriftelijk ter kennis gebracht aan de minister van Verkeer en Waterstaat in een rapport of brief van bevindingen. Het ministerie van V&W is zelf vertegenwoordigd in het Overlegorgaan Oppervlakte Delfstoffen (OOD), naast de ministeries van Defensie, Economische Zaken, Financiën, LNV en VROM, het IPO, de VNG en een reeks aan belangenorganisaties zoals de Stichting Natuur en Milieu, de Nederlandse Olie en Gas Exploratie en Productie Associatie (NOGEPa) en Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reders (KVNR).

(83)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA/DWW

Handeling: Het opstellen en vaststellen van beheersplannen voor oppervlaktewateren in beheer van het Rijk.

Periode: 1990-

Bron: Art. 5, lid 1, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285)

Waardering: B (1)

Product: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de Rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993.

Opmerking:

(84)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIZA
2. De minister waaronder milieubeheer ressorteert

Handeling: Het opstellen en vaststellen van indicatieve meerjarenprogramma's (IMP's) met betrekking tot de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Periode: 1975-1989

Bron: Art. 10, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536) (vanaf 1981).

Waardering: B (1)

Product:

Opmerking: Het eerste IMP-water uit 1975 had geen wettelijke basis, deze werd pas ingevoerd met de wetwijziging van 1981.

(85)

Actor: 1. Raad van de Waterstaat/Commissie voor de Waterverontreiniging
2. Centrale Raad voor de Milieuhygiëne

Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat en van de minister waaronder milieubeheer ressorteert over de indicatieve meerjarenprogramma's met betrekking tot de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Periode: 1974-1989

Bron: Art. 10, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536).

Waardering: B (1)

Product: Advies (rapporten, brieven)

Opmerking:

(86)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA
2. De minister waaronder milieubeheer ressorteert

Handeling: Het opstellen en vaststellen van beheers- en kwaliteitsplannen voor oppervlaktewateren in beheer van het Rijk.

Periode: 1981-1989

Bron: Art. 11, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536).

Waardering: B (1)

Product: Voorbeeld is het Waterkwaliteitsplan Noordzee 1986-1989.

Opmerking:

(87)

Actor: 1. Raad van de Waterstaat/Commissie voor de Waterverontreiniging
2. Centrale Raad voor de Milieuhygiëne

Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat en van de minister waaronder milieubeheer ressorteert over de vaststelling van beheers- en kwaliteitsplannen voor oppervlaktewateren in beheer van het Rijk.

Periode: 1981-1989

Bron: Art. 11, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536)

Waardering: B (1)

Product: Advies (rapporten, brieven)

Opmerking:

(794)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat

Handeling: Het beoordelen van provinciale plannen voor de waterhuishouding.

Periode: 1989-

Bron: Art. 7, lid 6 en art.10, lid 1, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).

Waardering: V, 1 jr. na herziening of afloop planningstermijn.

Product:

Opmerking: De plannen behoeven geen goedkeuring door de minister, zij worden beoordeeld in vergelijking met het landelijke beleid en beheer met betrekking tot de waterhuishouding. Indien de plannen hiermee niet sporen, kan een aanwijzing gegeven worden (Zie handeling 28.88).

(88)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/RIKZ/RIZA

Handeling: Het geven van aanwijzingen aan Provinciale Staten omtrent provinciale plannen voor de waterhuishouding.

Periode: 1980-

Bron: Vanaf 1990: Art. 7, lid 6 en 10, lid 1, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).

Waardering: B (1)

Product: Aanwijzing (beschikking)

Opmerking: Deze bevoegdheid wordt gebruikt wanneer provinciale plannen niet stroken met de nationale regelgeving of het nationaal beleid. In de praktijk komt het weinig voor dat de minister een aanwijzing geeft.

(89)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het geven van aanwijzingen aan Provinciale Staten omtrent de inhoud van provinciale plannen voor het grondwaterbeheer ex art. 8 Grondwaterwet.
Opmerking: Deze handeling is **vervallen**. Zie handeling 28.118.

(90)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIZA
Handeling: Het overleggen met regionale overheden over de inhoud van provinciale en andere regionale plannen voor de waterhuishouding.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na vaststelling plan door lagere overheid.
Product: Notulen e.d.
Opmerking:

(91)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/MD/RIZA/DWW
Handeling: Het doen van beleidsvoorbereidend onderzoek naar de toestand, de verbetering en de verontreinigingsbronnen van de waterkwaliteit van het Nederlandse oppervlakte- en grondwater.
Periode: (1945-)
Bron: Nota's waterhuishouding en indicatieve meerjarenprogramma's water.
Waardering: B (1)
Product: Onderzoek (rapporten e.d.)
Opmerking: Onderscheid wordt gemaakt in onderzoek naar⁸⁴:

- systeemanalyse waterbeheer zoals de Management analyses of the North Sea (MANS) en de TOW systeemanalyse die in het begin van de zeventiger jaren is uitgevoerd;
- aquatische ecosystemen zoals de onderzoeken in het kader van het beleidsgericht ecologisch onderzoek Noordzee (BEON);
- bestrijding van eutrofiëringsproblemen (vermesting);
- microverontreiniging (bijvoorbeeld door zware metalen);
- bronnen van verontreiniging;
- stroming en transportverschijnselen;
- sedimentenbewegingen;
- afvalwaterzuivering en de toepassing van schonere technologieën;
- methoden en technieken;
- de koelwaterproblematiek;
- het bestuurlijke en juridische kader.

(92)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het participeren in internationale onderzoeksprogramma's met betrekking tot de waterhuishouding.
Periode: (1945-)
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland* (tweede nota waterhuishouding), Den Haag 1985, pg. 31.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Voorbeelden zijn:

- onderzoeken in het kader van de Internationale Commissie voor de Hydrologie van het Stroomgebied van de Rijn;
- onderzoeksprogramma's in het kader van de VN, de OESO en de EU.

---

⁸⁴ Zie onder andere Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Indicatief meerjarenprogramma water 1985-1989*, Den Haag 1985 pg. 208 e.v. en Rijkswaterstaat, Dienst Binnenwateren/RIZA, *Directieplan 1986-1990*, Lelystad 1985, pg. 44-45.

(93)

Actor: Commissie Hydrologisch Onderzoek
Handeling: Het provinciegewijs inventariseren van de in Nederland beschikbare hydrologische gegevens.
Periode: 1978-1995
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland* (tweede nota waterhuishouding), Den Haag 1985, pg. 31.
Waardering: Deze handeling valt niet onder de archiefverantwoordelijkheid van de minister van Verkeer en Waterstaat.
Product:
Opmerking:

(94)

Actor: 1. Coördinatiecommissie Uitvoering Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren (CUWVO) (1973-1994)
2. Commissie Integraal Waterbeheer (1995-)
Handeling: Het adviseren van en overleggen met bij het waterbeheer betrokken overheden over de uitvoering van het integraal waterbeheer.
Periode: 1973-
Bron: 1973-1994: Instellingsbeschikking CUWVO; vanaf 1995: Art. 2, Instellingsregeling Commissie Integraal Waterbeheer (Stcrt. 1995, 29, p.1).
Waardering: B (1)
Product: Voorbeelden zijn:
- aanbeveling betreffende rioolwateroverstorten in vergunningverlening;
- richtlijn betreffende maatregelen bij het stralen van schepen;
- richtlijnen voor saneringsprogramma's voor niet-zuurstofbindende stoffen;
- adviezen met betrekking tot de benadering van bedrijfstakken die WVO-plichtig zijn;
- adviezen over baggeractiviteiten;
- lozingsseisen voor grootschalige baggerdepots.
Opmerking: Leden van de Commissie Integraal Waterbeheer kunnen aangewezen worden door de minister van V&W, de minister van VROM, (sinds 1998) de minister van LNV, de Unie van Waterschappen, het IPO en de VNG. De voorzitter wordt aangewezen door de minister van V&W. Sinds 1999 neemt Z.K.H. Prins Willem-Alexander deel aan de commissie en sinds 2000 is hij voorzitter.

(95)

Actor: Stichting Toegepast Onderzoek Reiniging Afvalwater (STORA), sinds 1992 Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)
Handeling: Het doen van onderzoek naar de technische en technologische aspecten van de behandeling van afvalwater.
Opmerking: Deze handeling is **vervallen**. Zie handeling 28.132.

(96)

Actor: Bureau SAMWAT
Handeling: Het beheren van een bestand met computerprogramma's ten behoeve van het waterbeheer.
Periode: 1988-1992
Bron: Wentholt, L.R. e.a., *De informatievoorziening door SAMWAT*, in: *Waterschapsbelangen*, 1991, nr. 11, pg. 386-390.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: In 1992 is het beheer van het bestand overgegaan naar het STOWA.

(97)

Actor: Bureau SAMWAT
Handeling: Het bijhouden van een bestand met gegevens over onderzoeken op het gebied van waterbeheer.
Periode: 1988-1992
Bron: Wentholt, L.R. e.a., *De informatievoorziening door SAMWAT*, in: *Waterschapsbelangen*, 1991, nr. 11, pg. 386-390.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: In 1992 is het beheer van het bestand overgegaan naar het STOWA.

(98)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/MD/RIZA
Handeling: Het opstellen van nota's en andere beleidsondersteunende documenten met betrekking tot het regionale beheer van rijkswateren.
Periode: (1945-)
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Voorbeelden zijn:

- Discussienota Noordzee;
- Noordzeeatlas;
- Integraal beleidsplan Voordelta;
- Integraal beleidsplan IJsselmeer⁸⁵;
- Interim beheersplan Markermeer⁸⁶.

Opmerking:

(99)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/MD/RIZA/DWW
Handeling: Het opstellen van regionale plannen ten behoeve van het beheer van rijkswateren.
Periode: (1945-)
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Voorbeeld (naast de plannen die binnen de Directie Zeeland van de Rijkswaterstaat tot stand zijn gekomen zie par. 3.1 van dit rapport):

- Watersysteemplan Noordzee 1991-1995 (ook ICONA);
- Regionota Beheer Rijkswateren IJsselmeergebied 1992-1998;
- Plan 2010 - beheersvisie Noordzee.

Opmerking:

(100)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het bevorderen van de doorwerking in bestemmings- en streekplannen, het beleid van andere ministeries en in particuliere initiatieven, van de beleidsvoornemens zoals die in de landelijke nota's en plannen zijn genomen.
Opmerking: Handeling 100 is verplaatst naar Hoofdstuk 12.1

3.2 De coördinatie van het Noordzeebeleid

Het Nederlandse deel van de Noordzee is een omvangrijk gebied waarin veel activiteiten plaatshebben en waarin de rijksoverheid, onder andere als beheerder van de rijkswateren, een belangrijke functie vervult. De vele activiteiten omvatten even zo vele beleidsterreinen. Coördinatie van de taken binnen de rijksoverheid is dan ook van het allerhoogste belang. Hiertoe is in 1977 de Interdepartementale Coördinatiecommissie voor Noordzeeaanlegingen (ICONA) ingesteld⁸⁷. De taak die de ICONA bij haar instelling heeft meegekregen was: "De algemene interdepartementale coördinatie ten behoeve van het regeringsbeleid met betrekking tot Noordzeeaanlegingen, daarbij onverlet latend het werk van andere interdepartementale overlegorganen." De ICONA werd door een onafhankelijke voorzitter voorgezeten. Alle bewindslieden waren in de ICONA vertegenwoordigd. De ICONA vergaderde vijf maal per jaar en beschikte over een secretariaat bij het Hoofdkantoor van de Waterstaat.

---

⁸⁵ Zie TK 1990-1991, 16 320, nr. 19.

⁸⁶ Zie TK 1990-1991, 16 320, nr. 19.

⁸⁷ Beschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van 26 april 1977, Stcr. 29.

Door de algemene tendens naar meer integrale beleidsvorming is de behandeling van Noordzeeaanlegenheden bij de betrokken departementen een vanzelfsprekend onderdeel geworden van de beleidsvorming. Deze ontwikkelingen leidden tot de conclusie dat het bestaan van een overleg op het niveau van de ICONA niet meer noodzakelijk was. De ICONA werd dan ook in 1999 opgeheven. Om de interdepartementale afstemming voor wat betreft Noordzeebeleid te behouden, werd al snel daarna een Interdepartementaal Directeuren Overleg Noordzee (IDON) in het leven geroepen. Een groot verschil met de ICONA is dat het IDON alleen overlegbevoegdheid heeft. In het overleg hebben alle bij het Noordzeebeleid betrokken ministeries zitting; het voorzitterschap en het secretariaat berusten bij het Ministerie van Verkeer en Waterstaat⁸⁸

Handelingen

(101)

Actor: 1. Interdepartementale Coördinatiecommissie voor Noordzeeaanlegenheden (ICONA) (1977-1999)
2. Minister van Verkeer en Waterstaat (1999-)

Handeling: Het formuleren en vaststellen van het rijksbeleid met betrekking tot aanlegenheden die de Noordzee raken.

Periode: 1977-

Bron: ICONA, *Noordzee-almanak 1992*, Den Haag 1992, pg. 2.

Waardering: B (1)

Product: Dit gebeurt door middel van nota's en rapportages zoals:

- Nota's over de harmonisatie van het Noordzeebeleid (TK 17 408);
- Jaarlijkse rapportage aan minister en parlement over de voortgang van het Noordzee-actieprogramma.;
- Noordzeeactieplan;
- Watersysteemplan Noordzee;
- Milieubeleidsplan voor de Scheepvaart.

Opmerking:

(102)

Actor: Interdepartementale Coördinatiecommissie voor Noordzeeaanlegenheden (ICONA)

Handeling: Het ambtelijk afronden van interdepartementaal beleidsoverleg met betrekking tot Noordzeeaanlegenheden.

Periode: 1977-1999

Bron: ICONA, *Noordzee-almanak 1992*, Den Haag 1992, pg. 2.

Waardering: B (1)

Product:

Opmerking:

---

⁸⁸ Opheffingsbesluit ICONA (Stcrt. 1999, nr. 57, p. 14) toelichting. Instellingsbesluit IDON (Stcrt. 1999, nr. 70, p. 15) toelichting.

(807)

Actor: Interdepartementaal Directeuren Overleg (IDON)
Handeling: Het vormen van een overlegplatform voor de interdepartementale afstemming van beleidsvoornemens met betrekking tot Noordzeeaanleggenheden.
Periode: 1999-
Bron: Art. 1, lid 2, Instellingsbesluit IDON (Stcrt. 1999, nr. 70, p.15)
Waardering: B (1)
Product: Vergadernotulen.
Opmerking: Bij het overleg zijn alle ministeries vertegenwoordigd die intensief bij het Noordzeebeleid betrokken zijn, en wel op het niveau van directeur. Het voorzitterschap en het secretariaat liggen bij het Ministerie van Verkeer en Waterstaat.

(103)

Actor: Interdepartementale Coördinatiecommissie voor Noordzeeaanleggenheden (ICONA)
Handeling: Het gevraagd en ongevraagd adviseren van bewindslieden met betrekking tot Noordzeeaanleggenheden
Periode: 1977-1999
Bron: ICONA, *Noordzee-almanak 1992*, Den Haag 1992, pg. 2.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(104)

Actor: Interdepartementale Coördinatiecommissie voor Noordzeeaanleggenheden (ICONA)
Handeling: Het leveren van bijdragen aan de uitvoering van beleidsvoornemens met betrekking tot de Noordzee.
Periode: 1977-1999
Bron: ICONA, *Noordzee-almanak 1992*, Den Haag 1992, pg. 2.
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking: Het kan hier gaan om
- intensieve begeleiding van specifieke projecten;
- betrokkenheid "vanaf de zijlijn";
- bemiddeling tussen departementen met betrekking tot specifieke punten.

3.3 Voorbereiding van de regelgeving

Het belangrijkste beleidsinstrument op het terrein van de waterhuishouding wordt steeds meer gevormd door de moderne beheerswetgeving op dit gebied. In de klassieke waterstaatswetten worden de bevoegdheden van de diverse overheidslagen afgebakend en op elkaar afgestemd. Het beleid dat vervolgens door de overheden gevoerd gaat worden heeft echter geen wettelijke basis. Het belangrijkste voorbeeld van een klassieke waterstaatswet is de **Waterstaatswet 1900**. Deze wet wordt niet gekenmerkt door een heldere systematiek, omdat ze vooral tot doel had alle onderwerpen te regelen waarvoor centrale wetgeving noodzakelijk was. Vanaf de inwerkingtreding van de wet in 1900 is de wet al vele malen gewijzigd. Het centrale karakter van de wet had tot gevolg dat vele onderwerpen uit de wet inmiddels in andere, moderne beheerswetgeving geregeld is. Ook kwamen en komen door het centrale karakter onderwerpen aan de orde, die weinig met integraal waterbeheer te maken hebben, zoals de waterkeringszorg.⁸⁹

In een moderne beheerswet worden naast de bevoegdheden (bijvoorbeeld tot het afgeven van vergunningen of het opleggen van heffingen) ook regelen gegeven over de totstandkoming van het beleid. Het laatste gebeurd vaak door middel van een stelsel van plannings. De wetten waar het bij de waterhuishouding om gaat zijn:

- de Wet verontreiniging oppervlaktewateren van 1970;
- de Wet verontreiniging zeewater van 1975;
- de Grondwaterwet van 1981;
- de Wet op de waterhuishouding van 1989.

---

⁸⁹ Hall, A. van, Berg, J.T. van den, *Waterstaats- en waterschapsrecht*, Deventer 1997, pg. 229-230.

Gezien de brede werking die deze wetten op de beleidsbepaling hebben is het niet verwonderlijk dat de voorbereidingstijd zich vaak over zeer aanzienlijke tijdsspannen kan uitbreiden. Zo is de Ontwerpwet op de waterhuishouding reeds aanvang 1982 bij de Tweede Kamer ingediend terwijl de uiteindelijke publicatie in het Staatsblad pas in 1989 plaats had. Ook de departementale voorbereiding heeft vaak heel wat voeten in de aarde.

De Wet verontreiniging oppervlaktewateren (WVO)

De Wet verontreiniging oppervlaktewateren die op 1 december 1970 in werking trad is de eerste moderne beheerswet op het gebied van milieubeheer. Tot 1970 werden de voorschriften met betrekking tot de lozing van afvalstoffen geregeld via de Rivierenwet, de Hinderwet, provinciale en gemeentelijke verordeningen en waterschapskeuren. De Wet verontreiniging oppervlaktewateren is in 1981 ingrijpend veranderd in verband met internationale ontwikkelingen, met name de EEG-richtlijn 76/464/EEG betreffende de verontreiniging veroorzaakt door bepaalde gevaarlijke stoffen die in het aquatisch milieu van de gemeenschap worden geloosd. Gezien de periodisering van het onderzoek zal hier uitgegaan worden van de wet van 1981. De wet bevatte tot 1989 een planningsstelsel dat in het voorgaande reeds uit de doeken werd gedaan. Naast het planningsstelsel is er een systeem van regelingen in het leven geroepen. De bevoegdheden voor het opstellen van deze regels liggen bij:

- a. de formele wetgever voor wat betreft de wijzigingen op en de eventuele intrekking van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren;
- b. de regering voor wat betreft het vaststellen van AMvB's die in de wet worden aangekondigd;
- c. de minister waaronder milieubeheer ressorteert voor wat betreft de implementatie van voorschriften van volkenrechtelijke organisaties (met name de EEG) met betrekking tot grenswaarden voor stoffen;
- d. de Provinciale Staten voor wat betreft provinciale verordeningen;
- e. de besturen van andere openbare lichamen voor zover deze daartoe door Provinciale Staten bij verordening bevoegd zijn verklaard.

De wet verontreiniging zeewater (WVZW)

De Wet verontreiniging zeewater is een gevolg van het op 15 februari te Oslo tot stand gekomen verdrag ter voorkoming van de verontreiniging van de zee tengevolge van het storten vanuit schepen en luchtvaartuigen⁹⁰. Dit verdrag maakte het nodig om de Nederlandse wetgeving op een aantal punten aan te passen. De wet behelst een stelsel waarbij het verboden is om bepaalde stoffen te lozen of zonder vergunning te lozen. De stoffen waar het om gaat staan vermeld in de bijlagen van het genoemde verdrag en worden wat betreft de Nederlandse regelgeving aangewezen bij AMvB.

De Grondwaterwet (GWW)

De Grondwaterwet regelt de onttrekking en infiltratie van grondwater. De wet wordt voor het grootste deel uitgevoerd door de provinciale overheden. De rijksoverheid scheidt slechts de algemene kaders, door middel van wijzigingen op de wet en het opstellen van AMvB's waarin leden van de Commissie Grondwaterbeheer worden aangewezen en waarin nadere regelingen met betrekking tot het grondwaterbeheer worden gegeven.

De Wet op de waterhuishouding (WWH)

Deze wet stelt regels "in het belang van een samenhangend en doelmatig beleid en beheer met betrekking tot de waterhuishouding in haar geheel alsmede nadere regelen met betrekking tot het kwantiteitsbeheer over het oppervlaktewater"⁹¹. De eerste doelstelling is gerealiseerd in het planstelsel dat hiervoor al werd beschreven, de tweede doelstelling wordt gerealiseerd door middel van enige instrumenten voor het kwantiteitsbeheer, een registratieplicht, de peilbesluiten, de waterakkoorden en een vergunningstelsel. In het kader van deze wet is een AMvB opgesteld.

Handelingen

---

⁹⁰ Trb. 1972, 62.

⁹¹ Considerans bij de Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).

(812)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Waterstaatswet 1900.
Periode: 1900-
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Wet (Waterstaatswet 1900), AMvB, Koninklijk Besluit.
Opmerking:

(897)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB of Koninklijke Besluiten ter uitvoering van bepalingen van de Waterstaatswet 1900.
Periode: 1917-
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: AMvB, Koninklijk Besluit, zoals bijvoorbeeld: Besluit ex artikel 5a Waterstaatswet 1900 (Stb. 1951, 448).
Opmerking:

(105)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIZA
2. De minister waaronder milieubeheer ressorteert
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Wet verontreiniging oppervlaktewateren.
Periode: 1970-
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Wet (Wet verontreiniging oppervlaktewateren), AMvB, Koninklijk Besluit.
Opmerking:

(106)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIZA
2. De minister waaronder milieubeheer ressorteert
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB's ter uitvoering van bepalingen van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren.
Periode: 1970-
Bron: Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536), diverse artikelen.
Waardering: B (1)
Product: De betreffende AMvB's zijn o.a.:

- Uitvoeringsbesluit verontreiniging rijkswateren (Stb. 1970, 536);
- Uitvoeringsbesluit art. 1, derde lid, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1974, 709);
- Uitvoeringsbesluit art. 18, lid 2, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1975, 598);
- Aanwijzing van adviseurs ingevolge art. 7, derde lid en art. 7a, vierde lid van de wet (Stb. 1980, 611);
- Regelen omtrent de voorbereiding en inrichting van waterkwaliteitsplannen ingevolge artikel 11 en artikel 12 van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1982, 347);
- Kwaliteitsdoelstellingen en metingen oppervlaktewateren (Stb. 1983, 606);
- Bouwstoffenbesluit (Stb. 1995, 567).

Opmerking:

(107)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat
2. De minister waaronder milieubeheer ressorteert

Handeling: Het vaststellen van grenswaarden voor het inbrengen van aangewezen stoffen in oppervlaktewateren en het vaststellen van regels ten aanzien van het meten van die stoffen voor zover het gaat om de uitvoering van internationale overeenkomsten of besluiten van volkenrechtelijke organisaties.

Periode: 1981-

Bron: Art. 1a, lid 3, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536).

Waardering: B (1)

Product: Ministeriële regeling

Opmerking:

(108)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIZA

Handeling: Het, in overeenstemming met de minister waaronder milieubeheer ressorteert, vaststellen van normen met betrekking tot het verlenen van subsidies ter tegemoetkoming in de kosten van maatregelen tot het tegengaan en het voorkomen van verontreiniging van oppervlaktewateren aan diegenen die tot het treffen van die maatregelen gehouden zijn.

Periode: 1970-

Bron: Art. 23, lid 2, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536).

Waardering: B (1)

Product: Ministeriële regeling

Opmerking:

(109)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/RIZA

Handeling: Het, in overeenstemming met de minister waaronder milieubeheer ressorteert, goedkeuren van provinciale verordeningen met betrekking tot onderwerpen uit de Wet verontreiniging oppervlaktewateren.

Periode: 1981-

Bron: Art. 5, lid 3, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536).

Waardering: B (1)

Product: Beschikking

Opmerking:

(110)

Actor: 1. Raad van de Waterstaat/ Commissie voor de Waterverontreiniging (1970-1992)
2. Raad voor Verkeer en Waterstaat (1992-1995)
3. Overlegorganen Verkeer en Waterstaat/Overlegorgaan waterbeheer en Noordzeeaangelegenheden (1992-1995)

Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat ten aanzien van de goedkeuring van provinciale verordeningen met betrekking tot onderwerpen uit de Wet verontreiniging oppervlaktewateren.

Periode: 1970-1996

Bron: Art. 5, lid 3 Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536).

Waardering: B (1)

Product: Advies (rapporten, brieven).

Opmerking:

- De adviesverplichting is ingetrokken. Zie Wet afschaffing adviesverplichting (Stb. 1995, 355), Hoofdstuk VII.
- Voor de periode na 1996, zie handeling 894.

(111)

Actor: Centrale Raad voor de Milieuhygiëne
Handeling: Het adviseren van de minister waaronder milieubeheer ressorteert met betrekking tot in het kader van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren vast te stellen AMvB's.
Periode: 1970-1996
Bron: Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536), diverse artikelen.
Waardering: B (3)
Product: Advies (rapporten, brieven).
Opmerking: De Centrale Raad voor de Milieuhygiëne is opgevolgd door de Raad voor Milieubeheer, maar sinds 1996 is deze adviesverplichting afgeschaft.

(112)

Actor: Coördinatiecommissie Uitvoering Wet verontreiniging oppervlaktewateren (CUWVO)
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot het opstellen van normen, procedures, tarieven, waterkwaliteitsklassen en andere technische en juridische aangelegenheden in het kader van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren.
Periode: 1973-1994
Bron: Brief van de minister van Verkeer en Waterstaat van 17 oktober 1973.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven).
Opmerking: De taken van de CUWVO zijn sinds 1995 ingrijpend veranderd. Zie voor de periode vanaf 1995 handeling 28.94 (Commissie Integraal Waterbeheer).

(113)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIZA
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Wet verontreiniging zeewater.
Periode: 1972-
Bron: Het op 15 februari 1972 te Oslo tot stand gekomen verdrag.
Waardering: B (1)
Product: Wet (Wet verontreiniging zeewater), AMvB, Koninklijk Besluit.
Opmerking:

(114)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIZA
2. De minister waaronder milieubeheer ressorteert
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB's ter aanwijzing van stoffen die onder het regime van de Wet verontreiniging zeewater vallen.
Periode: 1975-
Bron: Art. 3, lid 1, Wet verontreiniging zeewater (Stb. 1975, 352).
Waardering: B (1)
Product: AMvB
Opmerking:

(115)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
2. De minister waaronder milieubeheer ressorteert
Handeling: Het opstellen van nadere regelingen ter vaststelling van procedures ten behoeve van de aanmelding van aan op zee lozende afvalverwerkers aangeboden partijen afvalstoffen of afgewerkte olie en ter vaststelling van procedures ten behoeve van verzoeken om ontheffing of wijziging van bepalingen van de Wet Verontreiniging Zeewater.
Periode: 1975-
Bron: Art. 6a en art. 8a, Wet verontreiniging zeewater (Stb. 1975, 352).
Waardering: B (1)
Product: Ministeriële regeling
Opmerking:

(116)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIZA
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Grondwaterwet.
Periode: 1979-
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Wet (Grondwaterwet), AMvB, Koninklijk Besluit.
Opmerking:

(117)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIZA
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB's ter uitvoering van de Grondwaterwet.
Periode: 1981-
Bron: Grondwaterwet (Stb. 1981, 392), diverse artikelen.
Waardering: B (1)
Product: Het gaat o.m. om de volgende AMvB's:

- Aanwijzing rijksambtenaren als bedoeld in art. 7 tweede lid van de wet (Stb. 1981, 392);
- Uitvoeringsbesluit Commissie Grondwaterbeheer (Stb. 1981, 392);
- Besluit inrichting grondwaterplannen (Stb. 1981, 392);
- Vaststelling nadere voorschriften als bedoeld in art. 48, eerste lid van de wet (Stb. 1981, 392);
- Voorschriften als bedoeld in art. 11, tweede lid, en art. 12, eerste lid van de wet.

Opmerking:

(118)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/RIZA
Handeling: Het geven van aanwijzingen aan Provinciale Staten met betrekking tot de inhoud van de provinciale grondwaterplannen ex art. 8 van de Grondwaterwet.
Periode: 1981-1990
Bron: Art. 10, lid 1, Grondwaterwet (Stb. 1981, 392)
Waardering: B (1)
Product: Aanwijzing (beschikking)
Opmerking: De artikelen 8-10 zijn in 1990 vervallen door de inwerkingtreding van de Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).

(119)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIZA
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Wet op de waterhuishouding.
Periode: 1979-
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Wet (Wet op de waterhuishouding), AMvB, Koninklijk Besluit.
Opmerking:

(120)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIZA
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB's ter uitvoering van de Wet op de waterhuishouding.
Periode: 1989-
Bron: Art. 2, 12, lid 5, 13, 16, lid 2, 25, 27, 31, lid 4, 61, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).
Waardering: B (1)
Product: Onder meer:

- Uitvoeringsregeling waterhuishouding (Stb. 1990, 320);
- Besluit aanwijzing zijwateren van hoofdwatzen (Stb. 1999, 220).

Opmerking:

(121)

Actor: 1. Raad van de Waterstaat (1952-1992)
2. Raad voor Verkeer en Waterstaat (1992-1996)
3. Staatscommissie voor de waterstaatswetgeving (1992-)

Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat inzake het tot stand brengen van regelgeving op het gebied van de Nederlandse waterhuishouding, zowel in kwalitatieve als in kwantitatieve zin.

Periode: 1952-

Bron: Instellingsbeschikkingen

Waardering: B (1)

Product: Advies (rapporten, brieven)

Opmerking:

(808)

Actor: Commissie ter evaluatie van de Staatscommissie voor de waterstaatswetgeving

Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat over de werking van de Staatscommissie voor de waterstaatswetgeving.

Periode: 2000

Bron: Art. 3, Instellingsbesluit commissie ter evaluatie van de Staatscommissie voor de waterstaatswetgeving (Stcr. 2000, 58, p.13).

Waardering: B (2)

Product: Advies (eindrapport).

Opmerking:

(809)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat

Handeling: Het geven van aanwijzingen aan Provinciale Staten omtrent de inhoud van provinciale verordeningen met betrekking tot de waterhuishouding.

Periode: 1989-

Bron: Art. 11 en art. 15, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).

Waardering: B (5)

Product: Beschikking

Opmerking:

(810)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat

Handeling: Het beoordelen van provinciale verordeningen met betrekking tot de waterhuishouding.

Periode: 1989-

Bron: Art. 8, lid 3, art. 9, lid 5, art. 13, art. 16, lid 4 en art. 17, lid 3, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).

Waardering: V, 1 jr. na vaststelling verordening door lagere overheid.

Product: Aanwijzing (beschikking)

Opmerking: De verordeningen behoeven geen goedkeuring door de minister, maar worden gecontroleerd op samenhang met het landelijk beleid en beheer met betrekking tot de waterhuishouding. Indien de verordeningen niet corresponderen met een samenhangend en doelmatig beleid en beheer, kan een aanwijzing gegeven worden.

Het hoofdstuk **Waterschappen**, met bijbehorende handelingen 28.122 tot en met 28.130, is **verplaatst** naar Hoofdstuk 12.3.1

3.4 Maatregelen

Waterverontreiniging uit zich op een aantal niveaus. De verontreiniging kan plaatshebben in het oppervlaktewater, het grondwater of in waterbodems. Het beleid van de rijksoverheid is gericht op het realiseren van een aantal kwaliteitsdoelstellingen die in de diverse beleidsnota's en plannen zijn geformuleerd. Ook de internationale verdragen en actieprogramma's op het gebied van het waterkwaliteitsbeheer bevatten doelstellingen met betrekking tot wateren zoals de Rijn en de Noordzee. Het werkterrein van de Rijkswaterstaat beslaat hoofdzakelijk het oppervlaktewater en de waterbodems. De oorzaak van de verontreiniging kan gelegen zijn in puntlozingen of in de verontreiniging door diffuse bronnen. De puntlozingen worden voor een groot deel bestreken door de WVO-vergunningen die worden afgegeven door de waterbeheerders, waaronder Rijkswaterstaat. Diffuse bronnen werden door Rijkswaterstaat minder aangepakt, dit ligt meer op het terrein van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV). Er is echter een verschuiving van aandacht te bespeuren van puntverontreiniging naar diffuse verontreiniging. De verontreiniging door oeverbescherming (geïmpregneerd hout etc.) is een voorbeeld van diffuse verontreiniging dat op het terrein van de Rijkswaterstaat ligt.

Ter realisering van de doelstellingen op het gebied van het waterkwaliteitsbeheer wordt een groot aantal maatregelen gehanteerd. De instrumenten die de minister van Verkeer en Waterstaat (en dus de Rijkswaterstaat) hierbij ter beschikking staan zijn:

- a. de vergunningen, heffingen en subsidies die in het kader van de verschillende verontreinigingswetten worden gehanteerd;
- b. het toezicht dat het rijk op de lagere overheden uitoefent;
- c. de bevoegdheid van de regering om krachtens de Wet verontreiniging oppervlaktewateren bij AMvB emissienormen vast te stellen;
- d. bestuursovereenkomsten met andere overheden;
- e. convenanten en overeenkomsten die met op het oppervlaktewater lozende bedrijven worden afgesloten;
- f. voorzieningen, door de rijksoverheid zelf te treffen, in de vorm van waterstaatskundige werken ten behoeve van de reiniging van oppervlaktewateren of de sanering van waterbodems;
- g. het voeren van een flankerend beleid bij RWS-werkzaamheden in de nabijheid van oppervlaktewateren (dit gebeurt onder andere in de vorm van het project "Duurzaam Bouwen").

De hier opgesomde lijst betreft bijna uitsluitend instrumenten die door de rijksoverheid als waterbeheerder kunnen worden toegepast. Alleen b behelst het algemeen landelijk beleid. Het project "Duurzaam Bouwen" zal in het hoofdstuk over infrastructuur en bouw aan de orde komen.

3.4.1 Voorkoming van verontreiniging

In de eerste jaren na het van kracht worden van de WVO werd vooral de belasting van het oppervlaktewater met zuurstofbindende stoffen aangepakt. Deze stoffen komen veelvuldig voor in huishoudelijk en industrieel afvalwater met als gevolg dat in het oppervlaktewater een zuurstofarm milieu ontstaat waarin vissen en andere hogere diersoorten moeilijk kunnen voortbestaan. Het probleem werd aangepakt door aanleg van rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's). Deze rwzi's worden door de waterschappen, industrie etc. beheerd. Een uitzondering vormden de rwzi's in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland, die door de RIJP werden aangelegd. Zie hiervoor het hoofdstuk "Landaanwinning en landinrichting" van dit rapport. De rijksoverheid subsidieert deze instanties uit de WVO-uitkeringsregeling. Sinds de tweede helft van de tachtiger jaren wordt door de Rijkswaterstaat bevorderd dat in de rwzi's ook voorzieningen worden opgenomen die de zuivering van het rioolwater van fosfaten en stikstof (nutriënten) mogelijk maken. De verontreiniging van het water met nutriënten, de zogenaamde eutrofiëring of vermesting, heeft als meest in het oog lopende gevolg het ontstaan van grote plakken algen in bijvoorbeeld het IJsselmeer en de randmeren en in de Noordzee.

Naast de aanpak van het afvalwater door middel van de rwzi's werd ook het veenkoloniaal afvalwater aangepakt. Dit afvalwater stamt van de in Oost-Nederland voorkomende aardappelmeel- en kartonindustrie. Sinds de tweede helft van de zeventiger jaren zijn deze lozingen grotendeels gesaneerd⁹². Een belangrijke taak in deze had de Stuurgroep Veenkoloniaal Afvalwater (STUVA). De saneringen worden voor een groot deel door middel van de WVO-vergunningen gerealiseerd. Voor deze vergunningen zijn de regionale waterbeheerders verantwoordelijk. Het veenkoloniaal afvalwater was een belangrijke bron van verontreiniging van het Eems-Dollard estuarium en heeft in herfst en winter lage zuurstofgehalten tot gevolg⁹³.

---

⁹² Zie Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland* (tweede nota waterhuishouding), Den Haag 1985, pg. 74.

⁹³ Zie Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland* (tweede nota waterhuishouding), Den Haag 1985, pg. 129.

Een bijzonder probleem wordt gevormd door het koelwater van elektriciteitscentrales. De verontreiniging die hierdoor ontstaat wordt niet gekarakteriseerd door stoffen die in het oppervlaktewater worden ingebracht, maar door een aanzienlijke temperatuurstijging van het water. Het probleem speelde vooral in de jaren tachtig. In 1973 werd door de directeur-generaal van de Rijkswaterstaat een interdepartementaal overlegorgaan in het leven geroepen om te adviseren over de koelwateraangelegenheden. Door de Commissie Koelwater Normen zijn voorlopige richtlijnen opgesteld, opgenomen in het Rijkswaterkwaliteitsplan 1986. Deze richtlijnen zijn overgenomen in de voor elke individuele lozing verleende WVO-vergunning. Omdat het in verband met de stroomvoorziening in sommige gevallen noodzakelijk kan zijn dat te warm koelwater geloosd moet worden, is in samenwerking met het ministerie van Economische Zaken en de Samenwerkende Elektriciteits-Productiebedrijven (SEP) een gedoogbeschikking vastgesteld ter regulering van het lozen van koelwater onder extreme klimatologische omstandigheden.⁹⁴

Tot de ernstigste bedreigingen voor het aquatische milieu behoren de verontreinigingen van water en waterbodembodem door zware metalen en organische microverontreiniging. Verontreiniging door deze stoffen wordt, behalve door de industrie, vaak veroorzaakt door diffuse bronnen; te denken valt aan tandartsen (kwik), autoverkeer (lood), kunstmest (cadmium) etc. wat betreft de zware metalen en bestrijdingsmiddelen, en industrieproducten zoals koelkasten en transformatoren (PCB's) voor wat betreft de organische microverontreiniging. Een effect van de beide verontreinigingsvormen is de aantasting van de voedselketen, waardoor dieren zoals zeehonden en andere viseters ernstige vergiftigingsverschijnselen gaan vertonen. De maatregelen van de Rijkswaterstaat zijn gelegen in de sanering van industriële lozingen op de rijkswateren. De maatregelen die gericht zijn op de bestrijding van de verontreiniging door zware metalen en organische verbindingen zijn vooral gebaseerd op het Rijnactieprogramma en op het Noordzee-actieprogramma.

De wellicht meest effectieve instrumenten ter voorkoming van de verontreiniging van het oppervlaktewater zijn de activiteiten die door de overheid worden ontplooid met betrekking tot de individuele lozingen van onder andere bedrijven. Deze instrumenten worden op twee manieren toegepast. Een groot deel van de lozingen betreft een aantal categorieën waarvoor min of meer uniforme regels met betrekking tot de vergunningverlening kunnen worden geformuleerd. Te denken valt aan lozingen van huishoudelijk afvalwater uit verspreide bebouwing (platteland), in 1993 nog altijd zo'n 2% van de Nederlandse huishoudens, het gritstralen van bruggen etc. Met betrekking tot een deel van deze lozingen zijn zogenaamde lozingenbesluiten in het leven geroepen, waarin voorwaarden staan waaraan deze lozingen moeten voldoen om geen WVO-vergunning te hoeven aanvragen. Naast technische normen bestaat er voor de meeste van deze niet-vergunningplichtige lozingen een meldingsplicht. Naast de "routinevergunningen" is er een grote groep van vergunningplichtigen (enkele duizenden bedrijven) die hun afvalwater direct op het oppervlaktewater lozen. Van deze groep is een klein aantal bedrijven (65) en één bedrijf (scheepswerf) verantwoordelijk voor meer dan 90% van de industriële verontreiniging. De aandacht van de Rijkswaterstaat richtte zich begin jaren negentig voor een groot deel op deze 65 zogenaamde speerpuntbedrijven (zie bijlage 5). In 1996 werden de doelstellingen van het Rijnactieprogramma en het Noordzee-actieprogramma gehaald en daarmee verviel de specifieke aandacht voor speerpuntbedrijven in de landelijke beleidsvorming. De aandacht voor die bedrijven is geïntegreerd in de vergunningverlening op basis van de WVO, waarbij voor de toekenning van een vergunning per situatie verschillende voorwaarden gesteld worden.

Handelingen

(131)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIZA
Handeling: Het sturen van waterbeheerders bij het ontwerp, de aanleg en de verbetering van rioolwaterzuiveringsinstallaties door middel van het verlenen van subsidies uit de Uitkeringsregeling WVO en door middel van het verbinden van voorwaarden aan af te geven vergunningen in het kader van de WVO.
Periode: 1970-
Bron: TK 1988-1989, 21 250, nr. 2, pg. 160.
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking: Rioolzuiveringsinstallaties (RWZI) zuiveren het huishoudelijk afvalwater en Afvalwaterzuiveringsinstallaties (AWZI) zuiveren afvalwater van bedrijven.

---

⁹⁴ Protocol koelwater onder warme omstandigheden, in: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1997-2000* (Den Haag 1997) p. 171-173.

(132)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIZA
Handeling: Het doen van onderzoek naar de technologische mogelijkheden van de zuivering van afvalwater.
Periode: 1970-
Bron: TK 1988-1989, 21 250, nr. 2, pg. 163.
Waardering: B (1)
Product: Voorbeelden zijn:
- Het Stora-project rioolwaterzuiveringsinrichting-2000;
- Onderzoek naar slibverwerking en defosfatering dat eind zeventiger jaren is uitgevoerd door het RIZA⁹⁵.
Opmerking: Zie aanpassing handeling 28.95.

(133)

Actor: Commissie Milieu en Industrie
Handeling: Het stimuleren van de ontwikkeling, door het bedrijfsleven, van technieken en processen die afvalwaterverontreiniging tegengaan door middel van het financieren van onderzoek.
Periode: 1985-1995
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland* (tweede nota waterhuishouding), Den Haag 1985, pg. 59-60.
Waardering: V, 7 jr. na verantwoordingsrapportage of na onherroepelijk worden beslissing.
Product: Subsidiebeschikking
Opmerking: Het gaat om het zogenaamde "schone technologie" project, een budget dat gezamenlijk door VROM, EZ en RWS wordt beheerd.

(134)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het lokaliseren van diffuse bronnen die verantwoordelijk zijn voor de verontreiniging van oppervlaktewateren.
Periode: (1945-)
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland* (tweede nota waterhuishouding), Den Haag 1985, pg. 58.
Waardering: V, 30 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(135)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RIKZ/RIZA
Handeling: Het ontwikkelen, verbeteren en operationeel houden van methoden en technieken ten behoeve van het onderzoek naar de verontreiniging van oppervlaktewateren.
Periode: (1945-)
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland* (tweede nota waterhuishouding), Den Haag 1985, pg. 60.
Waardering: V, 10 jr. na buitengebruikstelling of vervanging onderzoeksmethoden en/of technieken.
Product: Het gaat onder andere om modellen, informatiesystemen en meetapparatuur.
Opmerking:

(136)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het sluiten van bestuursakkoorden met ministers en overheden met betrekking tot de voorkoming van verontreiniging.
Periode: 1987-
Bron: TK 1988-1989, 21 250, nr. 2, pg. 167 en TK 1992-1993, 21 250, nr. 25, bijlage 1, pg. 25.
Waardering: B (1)
Product: Voorbeelden zijn:
- Bestuursakkoord met de minister van VROM, de Unie van Waterschappen en het IPO over de fosfaatverwijdering door middel van rioolwaterzuiveringsinstallaties van 1987;
- Bestuursakkoord met het Hoogheemraadschap West-Brabant en de Vlaamse Milieumaatschappij over de aanpak van de fosfaatbelasting van het Volkerak via de Brabantse rivieren.

---

⁹⁵ Zie Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De bestrijding van de verontreiniging van het oppervlaktewater; indicatief meerjarenprogramma 1975-1979*, Den Haag 1979, pg. 49 en 51.

Opmerking:

(137)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIZA
Handeling: Het leveren van bijdragen aan de sanering van de lozingen van veenkoloniaal afvalwater.
Periode: 1975-1985
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De bestrijding van de verontreiniging van het oppervlaktewater; Indicatief meerjarenprogramma 1975-1979*, Den Haag 1975, pg. 58-59.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: - Voorbeeld: In het begin van de jaren zeventig zijn met rijkssteun onderzoeken verricht ter verbetering van de fabricageprocessen bij de betreffende bedrijven.
- Indien deze bijdragen nog plaatsvinden, zullen ze in een breder kader ingebed: het saneren van lozingen van afvalwater. Voor het onderzoek zie handeling 128.32, voor vergunningverlening en eventuele daar uit voortvloeiende saneringsverplichtingen zie handeling 28.147.

(138)

Actor: Stuurgroep Veenkoloniaal Afvalwater (STUVA)
Handeling: Het vormen van een overlegplatform voor de rijksoverheid, de provincies en de waterschappen ten behoeve van de oplossing van het probleem van het veenkoloniaal afvalwater.
Periode: 1975-1985
Bron: Instellingsbeschikking, 23 april 1975, nr. AWW 27548, ministers van Verkeer en Waterstaat en van Landbouw en Visserij.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(139)

Actor: Stuurgroep Veenkoloniaal Afvalwater (STUVA)
Handeling: Het adviseren van de ministers van Verkeer en Waterstaat en van Landbouw en Visserij en het provinciaal bestuur van Groningen met betrekking tot de problematiek van het veenkoloniaal afvalwater.
Periode: 1975-1985
Bron: Instellingsbeschikking, 23 april 1975, nr. AWW 27548, ministers van Verkeer en Waterstaat en van Landbouw en Visserij.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(140)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIZA
Handeling: Het opstellen van richtlijnen met betrekking tot het gebruik van koelwater uit rivieren en kanalen ten behoeve van de afgifte van vergunningen aan elektriciteitscentrales.
Periode: 1985-
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland (tweede nota waterhuishouding)*, Den Haag 1985, pg. 43.
Waardering: B (1)
Product: Ministeriële regeling
Opmerking: Met betrekking tot koelwater zijn er ook internationale afspraken van kracht met betrekking tot de toepassing van alternatieve koelsystemen (koeltorens), met name voor de centrales langs de Rijn.

(141)

Actor: Algemene Beraadsgroep Koelwater
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot koelwateraangelegenheden.
Periode: 1973-1981
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Indicatief meerjarenprogramma water 1980-1984*, Den Haag 1981, pg. 47.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking: De Beraadsgroep was onder andere betrokken bij de voorbereiding van de (voorlopige) richtlijnen koelwaternormen.

(142)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/RIZA
Handeling: Het terugdringen van de emissie van schadelijke stoffen door speerpuntbedrijven door middel van het afgeven van vergunningen en gedoogbeschikkingen, het stellen van voorwaarden aan de WVO-vergunningen, het verlenen van subsidies en het afsluiten van privaatrechtelijke overeenkomsten en convenanten met deze bedrijven.
Periode: 1970-2001
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 79-102.
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking: In het kader van het beleid om bepaalde stoffen terug te dringen, moesten de emissies van die stoffen met een aangegeven percentage worden teruggebracht. Bedrijven die dergelijke stoffen loosden werden aangepakt: er werden convenanten mee gesloten en speciale voorwaarden gesteld aan de WVO-vergunningen. Deze bedrijven werden beleidsmatig aangeduid met het begrip "speerpuntbedrijven". Een lijst van deze bedrijven is opgenomen in bijlage 5. Toen de beleidsdoelen bereikt waren, kregen de genoemde bedrijven weer een normale behandeling. Dit betekent dat VANAF 2001 voor de in bijlage 5 voorkomende bedrijven voor bijvoorbeeld vergunningverlening handeling 28.147 geldt.

(814)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het terugdringen van de emissie van verontreinigende stoffen door middel van het maken van afspraken en het sluiten van overeenkomsten en convenanten met bedrijven en bedrijfstakken.
Periode: 1989-
Bron: Commissie Integraal waterbeheer, *Handboek WVO-vergunningverlening*, Den Haag 1999, pg. 131-138.
Waardering: V, 30 jr. na afloop geldigheidstermijn convenant/overeenkomst/afpraak.
Product: Convenanten, overeenkomsten, etc.
Opmerking: - Met onder meer de volgende bedrijfstakken binnen de doelgroep industrie zijn convenanten afgesloten:

- basismetalaalindustrie (1992);
- chemische industrie (1993);
- grafische industrie (1993);
- zuivelindustrie (1994);
- metaalektroindustrie (1995);
- olie- en gaswinningsindustrie (1995);
- textiel- en tapijtindustrie (1996);
- papier- en kartonindustrie (1996);
- betonmortel- en betonproductenindustrie (1998);

- Voor wat betreft overige doelgroepen is bijvoorbeeld met de Samenwerkende Elektriciteits-Productiebedrijven (SEP) in 1990 een convenant afgesloten. Er bestaat bovendien een convenant met de waterleidingbedrijven. Convenanten worden vaak in samenwerking met de minister van VROM of andere betrokken ministers gesloten. Vaak worden de convenanten ook door andere departementen 'getrokken'.
- Convenanten worden ook wel intentieverklaringen of milieubeleidovereenkomsten genoemd. Inhoudelijk zijn ze per bedrijfstak verschillend.

(143)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/RIZA
Handeling: Het formuleren en vaststellen van het beleid met betrekking tot de afgifte van WVO-vergunningen aan scheepswerven.
Periode: 1970-
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 96
Waardering: B (1)
Product: Beleid (nota's, aanschrijvingen)
Opmerking:

(144)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/RIZA
Handeling: Het opzetten van een structuur voor het inzamelen van chemisch afval langs de rijksbinnenwateren.
Periode: 1992-
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 109-110.
Waardering: V, 5 jr. na buitengebruikstelling of vervanging structuur.
Product:
Opmerking: Met betrekking tot de inzameling van chemisch afval langs de Rijn wordt ook in het kader van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart (CCR) actie ondernomen. Zie hiervoor de betreffende paragraaf van het hoofdstuk Infrastructuur.

(783)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat
2. Stichting Afvalstoffen Binnenvaart
Handeling: Het inzamelen en verwerken van chemisch afval langs rijksbinnenwateren.
Periode: 1992-
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993.
Waardering: V, 30 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Inzameling gebeurde in eerste instantie door RWS, maar werd in geprivatiseerde vorm overgenomen door de Stichting Afvalstoffen Binnenvaart. De stichting valt onder de Archiefwet 1995. Door de implementatie van het scheepsafvalstoffenverdrag in de WVO krijgt deze stichting de functie van "nationaal instituut" met een aantal wettelijke bevoegdheden.

(145)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van een heffingenstelsel voor de binnenvaart ten behoeve van de inzameling van chemisch afval.
Periode: 1992-2000
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 101.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

3.4.2 De WVO- en WVZW-vergunningen

In de Wet verontreiniging oppervlaktewateren is een aantal beheersinstrumenten opgenomen. Het gaat om vergunningen, schadevergoedingen, heffingen en bijdragen. De vergunningen en schadevergoedingen worden in principe uitgevoerd door de beheerders van de wateren, heffingen en bijdragen worden door de rijksoverheid opgelegd respectievelijk uitgekeerd.

Artikel 1, lid 1, van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren geeft een verbod om zonder vergunning, met behulp van een werk, verontreinigend materiaal te lozen op oppervlaktewateren. Daarnaast wordt in art. 3, lid 3, aangegeven dat bij AMvB kan worden vastgesteld dat directe lozingen, dat wil hier dus zeggen lozingen die niet van een werk afkomen zoals bijvoorbeeld lozingen van water dat gebruikt is om schepen te reinigen en lozingen van huishoudelijk afvalwater afkomstig van woonboten, zonder vergunning niet zijn toegestaan. In het Uitvoeringsbesluit artikel 1, derde lid, Wet verontreiniging oppervlaktewateren is dit verbod gerealiseerd.

De bevoegdheid tot het afgeven van vergunningen hangt samen met het beheer van het oppervlaktewater waarop de lozing plaats vindt. In het algemeen geldt de regel dat

- voor lozingen die op wateren in beheer bij het rijk, of op daaraan gelijkgestelde wateren vergunning wordt verleend door de minister van Verkeer en Waterstaat;
- voor lozingen op niet-rijkswateren of op door de minister aangewezen rijkswateren (aanwijzing geschiedt op grond van art. 4 van het uitvoeringsbesluit verontreiniging rijkswateren) met uitsluiting van indirecte lozingen via een waterzuiveringsinstallatie, vergunning wordt verleend door Gedeputeerde Staten van de betrokken provincie Die dit meestal hebben gedelegeerd aan de waterkwaliteitsbeheerders, doorgaans de waterschappen;
- voor lozingen op een waterzuiveringsinstallatie vergunning wordt verleend door de beheerder van de zuiveringsinstallatie.

Met betrekking tot de procedurele aspecten van de vergunningverlening was er tot 1980 weinig in de WVO geregeld. Vanaf 1980 tot de inwerkingtreding van de Algemene wet bestuursrecht op 1-1-1994 vormde de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (later Wet Milieubeheer) het wettelijk kader voor de vergunningsprocedure. Vanaf 1994 zijn ten aanzien van de totstandkoming, respectievelijk het beroep tegen beschikkingen, de hoofdstukken 13, respectievelijk 20, van de Wet Milieubeheer en de bepalingen van de Algemene Wet Bestuursrecht van toepassing. De procedures zijn onder te verdelen in een gewone

voorbereidingsprocedure, een uitgebreide openbare voorbereidingsprocedure en een procedure tot wijziging of intrekking van een vergunning⁹⁶.

Gewone voorbereidingsprocedure:

1. Aanvraag.
2. Binnen 8 weken na indiening aanvraag:
  - beschikking op de aanvraag en bekendmaking beschikking of
  - kennisgeving van overschrijding termijn met vermelding van redelijke nieuwe termijn.
3. Indiening bezwaarschrift.
4. Beslissing op bezwaarschrift (eventueel valt hieronder de instelling van een adviescommissie).
5. Beroepsmogelijkheid bij Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Uitgebreide openbare voorbereidingsprocedure:

1. Vooroverleg.
2. Aanvraag:
  - toezending nadere gegevens bij de aanvraag;
  - evt. met een verzoek tot geheimhouding. Pas na een beschikking op dit verzoek begint de aanvraag te lopen.
3. Bekendmaking en ter inzage legging ontwerpbeschikking (inclusief publicatie in krant en Staatsblad)
4. Ingebrachte bedenkingen tegen ontwerpbeschikking, adviezen van adviseurs.
5. Beschikking op de aanvraag, bekendmaking en ter inzage legging beschikking.
6. Beroepsmogelijkheid bij Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Procedure tot wijziging of intrekking van een vergunning:

1. Kennisgeving voornemen tot wijziging of intrekking.
2. Mededeling en bekendmaking ontwerpbeschikking.
3. Ingebrachte bedenkingen tegen ontwerpbeschikking.
4. Beschikking op de aanvraag, bekendmaking en ter inzage legging beschikking.
5. Beroepsmogelijkheid bij Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

De Wet algemene bepalingen milieuhygiëne schrijft voor dat wettelijk aangewezen adviseurs in staat moeten worden gesteld bij vergunningverlening en -wijziging advies uit te brengen. Voor de Wet verontreiniging oppervlaktewateren is de regeling vervat in een AMvB die in art. 7, lid 3, van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren werd aangekondigd⁹⁷. De adviseurs zijn:

- de hoofdingenieur-directeur van het RIZA;
- de regionale inspecteurs voor de volksgezondheid;
- de Hoofdingenieurs-Directeuren van de regionale directies van de Rijkswaterstaat, voor zover het rijkswateren betreft waarvoor de bevoegdheid om vergunningen af te geven op grond van art. 4 van het Uitvoeringsbesluit verontreiniging rijkswateren aan Gedeputeerde Staten is gedelegeerd;

---

⁹⁶ Commissie Integraal waterbeheer, *Handboek WVO-vergunningverlening* (Den Haag 1999) p. 174-179.

⁹⁷ Besluit van 8 november 1980, Stb. 661.

- besturen van openbare lichamen die het kwantiteitsbeheer over wateren waarop geloosd wordt hebben;
- burgemeesters en wethouders van gemeenten waarbinnen bedrijven van waaruit lozingen plaats vinden gevestigd zijn of waarbinnen de oppervlaktewateren waarop geloosd zal worden gelegen zijn.

De hoofdstukken van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne zijn niet van toepassing voor lozingen van huishoudelijk afvalwater. Ook is er de mogelijkheid geschapen om bij AMvB oppervlaktewateren aan te wijzen waarvoor de strakke procedures van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne niet gelden. Van deze laatste mogelijkheid is tot nu toe echter geen gebruik gemaakt. Door de Coördinatiecommissie Uitvoering Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren (CUWVO) zijn richtlijnen opgesteld ter eenduidige interpretatie van het begrip "huishoudelijk afvalwater".

Zoals gebruikelijk bij dit soort regelingen is voor het geval dat de houder van een vergunning door wijziging of intrekking van zijn vergunning schade lijdt die redelijkerwijs niet of niet geheel te zijnen laste behoort te komen⁹⁸ voorzien in een schadevergoedingsregeling.

De Wet verontreiniging zeewater kent slechts een instrument: de vergunning die in deze wet ontheffing wordt genoemd. Aangezien de zee een rijkswater is ligt het voor de hand dat deze ontheffingen afgegeven worden vanwege de minister van Verkeer en Waterstaat. Hij doet dit in overeenstemming met de minister waaronder milieubeheer ressorteert.

Evenals dat bij de vergunningverleningen in het kader van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren het geval is zijn bij de verlening van de ontheffing de relevante delen uit de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (tot 1992) of de Wet milieubeheer (vanaf 1992) van toepassing.

Binnen de Rijkswaterstaat fungeert de Functionele Werkgroep Verontreiniging Oppervlaktewateren (FWVO), als informele werkgroep die zich ten doel stelt oplossingen te vinden voor praktijkproblemen en het coördineren van de beleidsuitvoering. In 1987 werd door de Algemene Rekenkamer geconcludeerd dat de FWVO tamelijk vrijblijvend en ondoelmatig functioneerde⁹⁹. Bij de instelling van de FWVO begin jaren '70 was de taakstelling primair gericht op de coördinatie van de WVO-vergunningverlening. In de loop der jaren is de taakstelling verbreed naar alle aspecten van het waterkwaliteitsbeleid. Ook de Wet Bodembescherming en de Wet op de Waterhuishouding vallen binnen het werkgebied van de FWVO. Onder de FWVO ressorteren sinds 1997 een aantal clusters, zoals bijvoorbeeld effectief beleid, olie- en chemicaliën bestrijding, diffuse bronnen, opleidingen, doelgroepen & bedrijfsinterne milieuzorg. Binnen deze clusters zijn doorgaans diverse werkgroepen actief. Het secretariaat van de FWVO is ondergebracht bij het RIZA.

Handelingen

(146)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIZA
 Handeling: Het formuleren en vaststellen van het RWS-beleid met betrekking tot de verlening van WVO-vergunningen.
 Periode: 1970-
 Bron: Interviews
 Waardering: B (1)
 Product: Beleid (nota's, aanschrijvingen)
 Opmerking: Binnen de RWS is de Functionele Werkgroep Verontreiniging Oppervlaktewateren (FWVO) een platform waar de beleidsbepaling onder andere plaatsheeft.

(815)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
 Handeling: Het stellen van regels aan meldingen van niet-vergunningplichtige lozingen in oppervlaktewateren.
 Periode: 1993-
 Bron: Zie product.
 Waardering: B (5)
 Product: - Regeling meldingen WVO glastuinbouw (Stb. 1994, 187);
 - Regeling meldingen Lozingenbesluit WVO vaste objecten (Stb. 1999, 30).
 Opmerking:

⁹⁸ Art. 9, lid 3, Wet verontreiniging oppervlaktewateren, Stb. 1969, 536en.

⁹⁹ TK 1986-1987, 20 020, pg. 11.

(895)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het beoordelen van meldingen van niet-vergunningplichtige lozingen in oppervlaktewateren.
Periode: 1993-
Bron: Art. 2b, lid 1, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536), zoals gewijzigd (Stb. 1992, 414); art. 15, Lozingenbesluit WVO bodemsanering en proefbronnering (Stb. 1997, 22); art. 9, Lozingenbesluit WVO huishoudelijk afvalwater (Stb. 1997, 27); art. 28, Lozingenbesluit WVO vaste objecten (Stb. 1998, 43); art. 19, Lozingenbesluit WVO open teelt en veehouderij (Stb. 2000, 43).
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Bepaalde categorieën lozingen in oppervlaktewateren zijn niet-vergunningplichtig, zolang aan een aantal voorschriften beschreven in lozingenbesluiten, de hand wordt gehouden. Voor dit soort lozingen bestaat een meldingsplicht, waarbij aangegeven wordt op welke wijze rekening gehouden is met de voorschriften.

(147)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HKW/REG/NZ/RDIJ/RIZA
Handeling: Het afgeven, wijzigen of weigeren van vergunningen voor lozingen van verontreinigende stoffen op rijkswateren of daaraan gelijk gestelde wateren.
Periode: 1970-
Bron: Art. 3, lid 1, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536).
Waardering: Bij weigeren: V, 10 jr. na onherroepelijk worden weigering vergunning.
Bij afgeven of wijzigen: V, 30 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking: - Aan de vergunningen kunnen voorwaarden verbonden worden "tot bescherming van de belangen waarvoor het vereiste van vergunning is gesteld"¹⁰⁰. Alle activiteiten die voortvloeien uit deze voorwaarden vallen ook onder deze handeling. Het gaat bijvoorbeeld om het doen van aanschrijvingen aan WVO-vergunninghouders tot sanering van verontreinigd bodemsediment, maar ook om adviezen van het RIZA over het vaststellen van de voorwaarden.
- De procedurevoorschriften staan beschreven in de context.

(148)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIZA
Handeling: Het verlenen van schadevergoedingen aan vergunninghouders wier vergunning wordt gewijzigd of ingetrokken.
Periode: 1970-
Bron: Art. 9, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536).
Waardering: V, 7 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking:

(149)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het aanwijzen van rijkswateren en havens die in open verbinding staan met rijkswateren, waarvoor de bevoegdheid om vergunningen in het kader van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren af te geven, aan Gedeputeerde Staten of aan besturen van andere openbare lichamen wordt gedelegeerd.
Periode: 1970-
Bron: Art. 4 en 5, Uitvoeringsbesluit verontreiniging rijkswateren (Stb. 1970, 536).
Waardering: B (1)
Product: Ministeriële regeling
Opmerking: Aanwijzing geschiedt pas na verkregen overeenstemming met de betrokken Gedeputeerde Staten of besturen van andere openbare lichamen.

---

¹⁰⁰ Art. 1, lid 5, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536).

(150)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIZA
Handeling: Het adviseren met betrekking tot het verlenen van vergunningen door lagere overheden voor lozingen op oppervlaktewateren.
Periode: 1980-
Bron: Art. 1, lid 1, Besluit ex. Art. 7 Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1980, 611).
Waardering: Bij geen bezwaar: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Bij bezwaar: V, 30 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking: Deze taak is in het Besluit houdende aanwijzing van adviseurs, gedelegeerd aan de HID's van de betrokken diensten en directies.
Voor uitleg over de advisering, zie de context.

(816)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het geven van aanwijzingen aan vergunningverlenende instanties met betrekking tot aanvragen tot verlening, wijziging of intrekking van een lozingsvergunning.
Periode: 1993-
Bron: Art. 7, lid 4, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536); art. 8.27, Wet Milieubeheer (Stb. 1979, 442), zoals gewijzigd (Stb. 1992, 551).
Waardering: B (5)
Product: Aanwijzing (beschikking)
Opmerking:

(151)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RIZA
Handeling: Het opstellen van adviezen (ambtsberichten) aan de Afdeling geschillen van bestuur van de Raad van State met betrekking tot beroepen op beschikkingen genomen door de minister van Verkeer en Waterstaat in het kader van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren.
Periode: 1970-
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Advies (ambtsbericht)
Opmerking:

(152)
Actor: Regionale inspecteurs voor de volksgezondheid
Handeling: Het adviseren van vergunningverlenende instanties met betrekking tot aanvragen tot verlening of wijziging van een lozingsvergunning.
Periode: 1980-
Bron: Art. 1, lid 1, Besluit ex. Art. 7 Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1980, 611).
Waardering: Deze handeling valt niet onder de archiveringsverantwoordelijkheid van de minister van Verkeer en Waterstaat.
Product: Advies
Opmerking:

(153)
Actor: Raad van de Waterstaat/Commissie voor de Waterverontreiniging
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot bij de Kroon of bij de Afdeling geschillen van bestuur van de Raad van State ingestelde beroepen op beschikkingen in verband met vergunningen en schadevergoedingen.
Periode: 1970-1992
Bron: Beschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van 30 maart 1976.
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(154)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/NZ/RIZA
Handeling: Het, in overeenstemming met de minister waaronder milieubeheer ressorteert, afgeven, wijzigen, intrekken of weigeren van ontheffingen van het verbod om afvalstoffen in zee te lozen en het stellen van voorwaarden aan deze ontheffingen.
Periode: 1975-
Bron: Art. 7, Wet verontreiniging zeewater (Stb. 1975, 352).
Waardering: B (5)
Product: Ontheffing (beschikking)
Opmerking: De procedurevoorschriften staan beschreven in de context.

(155)

Actor: De minister waaronder milieubeheer ressorteert
Handeling: Het overeenstemmen met de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot diens afgeven, wijzigen, intrekken of weigeren van ontheffingen op het verbod om afvalstoffen in zee te lozen en het stellen van voorwaarden aan deze ontheffingen.
Periode: 1975-
Bron: Art. 7, Wet verontreiniging zeewater (Stb. 1975, 352).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(156)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/NZ
Handeling: Het bepalen, in overeenstemming met de minister waaronder milieubeheer ressorteert, dat delen van de Algemene wet bestuursrecht en de Wet milieubeheer niet van toepassing zijn op de verlening of wijziging van een ontheffing van het verbod om afvalstoffen in zee te lozen.
Periode: 1975-
Bron: Art. 8, lid 4; art. 8a, lid 2, Wet verontreiniging zeewater (Stb. 1975, 352).
Waardering: B (5)
Product: Besluit
Opmerking: De paragrafen 3.5.2 tot en met 3.5.5 van de Algemene wet bestuursrecht en afdeling 13.12 van de Wet milieubeheer kunnen buiten toepassing worden verklaard indien het verzoek om ontheffing betrekking heeft op afvalstoffen, verontreinigende of schadelijke stoffen, waarvan door een ongewoon voorval de afvoer op korte termijn nodig is.

(157)

Actor: De minister waaronder milieubeheer ressorteert
Handeling: Het overeenstemmen met de minister van Verkeer en Waterstaat over diens besluit dat delen van de Algemene wet bestuursrecht en de Wet milieubeheer in aangewezen gevallen niet van toepassing zijn op de verlening of wijziging van een ontheffing van het verbod om afvalstoffen in zee te lozen.
Periode: 1975-
Bron: Art. 8, lid 4; art. 8a, lid 2, Wet verontreiniging zeewater (Stb. 1975, 352).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

3.4.3 Heffingen en subsidies

De Wet verontreiniging oppervlaktewateren gaat uit van het principe "de vervuiler betaalt". Geheel in de lijn van dit uitgangspunt is er een stelsel van heffingen en subsidies in het leven geroepen. De heffingen worden opgelegd aan degenen die de verontreinigende stoffen in het oppervlaktewater inbrengen. De heffing in het kader van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren is een belasting die tot doel heeft middelen te verwerven om de verontreiniging van de oppervlaktewateren te bestrijden. De bevoegdheid om deze belasting te heffen ligt bij de openbare lichamen die het kwaliteitsbeheer over oppervlaktewateren uitvoeren of die een zuiveringsinstallatie of een soortgelijk werk beheren. De grondslag voor de heffing is de hoeveelheid schadelijke stof die in het oppervlaktewater wordt ingebracht.

De door middel van de heffingen vergaarde middelen dienen te worden besteed aan¹⁰¹:

- a. de bestrijding door het heffing vorderende lichaam van verontreiniging van oppervlaktewateren;
- b. de betaling van door andere lichamen opgelegde heffingen;
- c. het verlenen van subsidies ter tegemoetkoming in de kosten van maatregelen tot het tegengaan en het voorkomen van verontreinigingen van oppervlaktewateren aan diegenen die tot het treffen van die maatregelen zijn gehouden, voor zover het lozingen op rijkswateren betreft.

ad a. De rijksoverheid voert een passief waterkwaliteitsbeheer. Dit houdt in dat het rijk zich bezig houdt met het ontwikkelen van waterkwaliteitsplannen, het vergunningenbeleid, de controle van de waterkwaliteit en de lozingen en de handhaving van de lozingsvoorschriften. Het actief waterkwaliteitsbeheer omvat het bouwen en exploiteren van collectieve zuiveringstechnische werken. Het actieve beheer wordt uitgevoerd door de regionale beheerders, de provincies, waterschappen en zuiveringsschappen¹⁰².

ad b. Het meest voorkomende geval betreft een lozing vanuit een zuiveringsinstallatie op een rijkswater. De beheerder is dan heffing verschuldigd aan het rijk. Punt b is voor het rijk niet van toepassing.

ad c. De opbrengst van de heffing kan worden besteed aan het verlenen van subsidies aan vervuilers die afvalwater lozen op een rijkswater ter sanering van deze lozingen. Dit is een situatie die vaak bij het rijk aangetroffen wordt. In de Uitkeringsregeling bestrijding verontreiniging rijkswater¹⁰³ zijn de voorschriften voor het doen van deze subsidies neergelegd. Deze regeling is wegens de voltooiing van de sanering van de lozing van zuurstofbindende stoffen (de stoffen die door de zuiveringsinstallaties verwijderd worden) per 31 december 1995 vervallen¹⁰⁴.

Een andere vorm van heffing is de verwijderingsbijdrage die sinds de invoering van het "Verdrag inzake de verzameling, afgifte en inname van afval in de Rijn- en binnenvaart" (Trb. 1996, 293) geheven wordt op de levering van gasolie voor schepen. Met deze verwijderingsbijdrage worden de inzameling en het opruimen van olie- en vethoudende stoffen gefinancierd. De verwijderingsbijdrage is in de prijs van gasolie verdisconteerd. Alleen een eventuele naheffing van de verwijderingsbijdrage wordt via een aanslagbiljet geregeld.¹⁰⁵

---

¹⁰¹ Zie art. 23, lid 1, Wet verontreiniging oppervlaktewateren, (Stb. 1969, 536).

¹⁰² Zie Boele, J. e.a., *Hoofdzaken milieuheffingen*, Deventer 1992. pg. 72.

¹⁰³ Stcrt. 1973, nr. 235.

¹⁰⁴ Stb. 1991, 147.

¹⁰⁵ Goedkeurings- en uitvoeringswet Verdrag inzake de verzameling, afgifte en inname van afval in de Rijn- en binnenvaart (Stb. 1998, 687).

Handelingen

(817)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het vaststellen van regels voor het verlenen van subsidies aan derden in het kader van integraal waterbeheer.
Periode: 1971-
Bron: Art. 23, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536); art. 17, lid 5, Financiële-verhoudingswet (Stb. 1996, 576).
Waardering: B (5)
Product: Uitkeringsregeling bestrijding verontreiniging rijkswateren (Stcrt. 1973, 235).
Opmerking: Bovenstaande uitkeringsregeling is per 01-01-1998 ingetrokken (Stcrt. 1994, 176).

(158)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIZA
Handeling: Het opleggen van heffingsaanslagen aan degenen die verontreinigende stoffen inbrengen in rijkswateren.
Periode: 1970-
Bron: 1970-2000: Art. 17, 20, lid 1 en vanaf 2000: Art. 23, lid 1, art. 25, 28f, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536).
Waardering: V, 10 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking: - Onder heffingsaanslagen vallen onder meer:

- heffingen op het inbrengen zelf;
- rechten (leges) die geheven worden op de aanvraag van een vergunning op basis van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (1970-2000).
- Naheffingen van de verwijderingsbijdrage op levering van oliegas aan rivierschepen.

- Invordering van de verontreinigingsheffing wordt sinds 1995 verricht door de Rijksbelastingdienst (Stb. 1995, 343).

(796)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het bepalen dat voor afvalstoffen, verontreinigde of schadelijke stoffen die in rijkswateren worden gebracht door bedrijven in het kader van een werk dat in beheer is bij een openbaar lichaam, niet het openbaar lichaam, maar degenen die deze stoffen op het werk lozen aan de heffing is onderworpen.
Periode: 1970-
Bron: Artikel 11, lid 2, Uitvoeringsbesluit verontreiniging rijkswateren (Stb. 1970, 536).
Waardering: V, 10 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Het gaat hier alleen om de heffing en niet om de vergunning.

(159)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIZA
Handeling: Het verlenen van subsidies voor het tegengaan en voorkomen van verontreiniging van oppervlaktewateren aan degenen die tot het treffen van die maatregelen zijn gehouden.
Periode: 1970-
Bron: Art. 23, lid 1 en 3, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536); Uitkeringsregeling bestrijding verontreiniging rijkswateren (Stcrt. 1973, 235).
Waardering: V, 7 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking.
Opmerking:

(818)

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling:	Het aanwijzen van gebieden voor experimenten waarbij de verontreinigingsheffing wordt gebaseerd op het waterverbruik.
Periode:	2001-2006
Bron:	Art. 21a, lid 1, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536), zoals gewijzigd (Stb. 2000, 135).
Waardering:	V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product:	Beschikking
Opmerking:	De minister kan de gebieden aanwijzen op aanvraag van waterkwaliteitsbeheerders.

3.4.4 Aanpak waterbodems

De waterverontreiniging heeft als nevenwerking de verontreiniging van de waterbodems. Een deel van de in het oppervlaktewater aanwezige verontreiniging zet zich vast aan slibdeeltjes die vervolgens neerslaan op de waterbodems. Verontreinigde waterbodems vormen een directe bedreiging voor het leven op die bodems, maar ook worden het oppervlakte- en grondwater bedreigd met diffuse verontreiniging. Verontreinigde bodemmateriaal kan om drie redenen verwijderd worden:

- het milieu kan schade ondervinden, de waterbodem dient dan gesaneerd te worden;
  - de vaargeul kan op peil gebracht moeten worden;
  - het bodemmateriaal kan als bouw materiaal gebruikt worden.
- De vervuilde baggerspecie kan in principe in een depot gestort worden of verwerkt worden.

De voorkoming van de verontreiniging (het preventiebeleid) zoals dat in de vorige paragraaf aan de orde kwam, kan wat de waterbodems betreft pas op termijn vruchten af gaan werpen. De sanering van de waterbodems wordt gefinancierd uit algemene middelen. Er zullen dus kosten verhaald moeten worden op de veroorzakers van de verontreiniging en de lokale overheden zullen bijdragen moeten leveren. Ook hier geldt echter het principe "de vervuiler betaald".

Het einddoel van het beleid met betrekking tot de waterbodems is een goede kwaliteit van waterbodem en baggerspecie zonder "erfenissen" uit het verleden. Het einddoel dient gerealiseerd te worden via de tussendoelen:¹⁰⁶

- sanering van urgente waterbodemlocaties;
- aanleg van grootschalige bergingsdepots voor verontreinigde baggerspecie;
- hergebruik van gezuiverde baggerspecie.

Het wettelijke kader voor de bodembescherming wordt sinds 1997 gevormd door de Wet bodembescherming, maar ook voor 1997 werd deze wet als uitgangspunt gebruikt. De sanering van de ernstig vervuilde bodems vindt plaats aan de hand van de saneringsprogramma's die hiervoor worden opgesteld¹⁰⁷. Een aantal jaren lang is bij gebrek aan een wettelijk kader in bepaalde gevallen in WVO-vergunningen het zogenaamde waterbodemartikel opgenomen. Dit artikel, dat deel uitmaakte van de voorwaarden die ex. art. 1, lid 5, WVO aan een vergunning kunnen worden verbonden, bepaalde dat de vergunninghouder op aanschrijving van de hoofdinspecteur-directeur door wie de vergunning afgegeven was, ontoelaatbaar verontreinigd bodemsediment diende te verwijderen. Hoewel er al geruime tijd een procedure bestond voor het uitvoeren van saneringen, op basis van de Leidraad Bodemsanering van het ministerie van VROM, is deze pas in 1997 ingebed in de Wet bodembescherming. In de Wet bodembescherming is verder het saneren van verontreinigde waterbodems geregeld, evenals de bevoegdheden bij het reageren op verontreinigingen die de waterbodemkwaliteit kunnen doen verminderen. Bij saneringen van verontreinigde waterbodems gaat het vaak om door de jaren heen opgebouwde verontreiniging, waarbij de dader moeilijk te vinden is. Bij een melding van verontreiniging is meestal meteen duidelijk wie de dader is.

De in de Wet bodembescherming vermelde procedure ter bescherming van waterbodems is tamelijk complex. Een belangrijk onderdeel is de meldingsplicht, uitgesplitst in een meldingsplicht bij verontreiniging en een meldingsplicht bij sanering van waterbodems. In het eerste geval wordt de locatie van verontreiniging een "onderzoeksgeval". De verontreiniger of de eigenaar van de locatie krijgen dan de aanwijzing Nader Onderzoek (NO) te verrichten. Bij een melding van sanering behoren al onderzoeksgegevens meegestuurd te worden. Op basis van een NO of van een melding van sanering wordt vastgesteld of er sprake is van ernstige verontreiniging en of er sprake van urgentie is om de locatie te (laten) saneren. De locaties worden naar de mate van verontreiniging in vijf categorieën verdeeld:

¹⁰⁶ Zie TK 1988-1989, 21 250, nr. 2, pg. 185.

¹⁰⁷ Ministerie van Verkeer en Waterstaat en minister van VROM, *Saneringsprogramma waterbodem rijkswateren 1990-2000*, Den Haag 1989, pg. 10.

Onderzoeksgeval;

1. Vermoedelijk ernstig geval, vermoedelijk niet urgent (op basis van NO);
2. Vermoedelijk ernstig en vermoedelijk urgent geval (op basis van NO);
3. Ernstig geval, maar niet urgent (vastgesteld in beschikking);
4. Ernstig en urgent geval (vastgesteld in beschikking)¹⁰⁸.

In het laatste geval bestaat er de verplichting een saneringsonderzoek (SO) plaats te laten vinden en de resultaten hiervan en een saneringsplan ter goedkeuring in te dienen bij de minister van Verkeer en Waterstaat. Als de minister bij een melding van verontreiniging aan de verontreiniger bevelen of aanwijzingen wil geven over de sanering van de verontreiniging, moet eerst advies worden gevraagd aan het Service Centrum Grond over de mate van reinigbaarheid van de grond. Een belangrijke randvoorwaarde voor sanering is verder de beschikbaarheid van bergingscapaciteit.

Er is een sterk raakvlak met het onderhoud van vaarwegen. Zie het onderdeel van dit rapport dat zich met infrastructuur bezig houdt.

Handelingen

(160)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIZA/DWW/BD
2. Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Handeling: Het formuleren en vaststellen van het rijksbeleid met betrekking tot de verontreiniging van waterbodems.

Periode: (1945-)

Bron: Zie product.

Waardering: B (1)

Product: - Voorbeelden zijn het FWVO-rapport "Afvalwater en waterbodems", waarin het beleid met betrekking tot het uitvoeren van het waterbodematikel dat in WVO-vergunningen wordt opgenomen en op basis waarvan vergunninghouders gedwongen kunnen worden vervuilde waterbodems op te ruimen, wordt vastgelegd (1991);
- TK 19 866, Vervuiling van de waterbodems;
- TK 23 450, Verwijdering baggerspecie;
- Richtlijnen voor baggerspeciestortplaatsen;
- MER berging baggerspecie.

Opmerking:

(161)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/RIZA

Handeling: Het inventariseren van de verontreiniging van de waterbodems van de rijkswateren en het opstellen van saneringsprogramma's voor vervuilde waterbodems.

Periode: 1987-

Bron: TK 1986-1987, 19 866, nr. 1; Art. 48 en 63a, Wet bodembescherming (Stb. 1986, 374), zoals gewijzigd (Stb. 1997, 86); vanaf 1997: art. 63b, Wet bodembescherming (Stb. 1986, 374), zoals gewijzigd (Stb. 1997, 86).

Waardering: B (5)

Product: In 1987 is het Saneringsprogramma waterbodems 1988-1989 verschenen.

Opmerking: - Dit Saneringsprogramma had overigens ook betrekking op de regionale wateren. Sinds 1989 verschijnt het voortschrijdend Saneringsprogramma waterbodems rijkswateren.
- De inventarisatie vindt plaats aan de hand van de zogenaamde oriënterende onderzoeken. Deze onderzoeken kunnen gerekend worden tot de normale beheerstaak van de waterbeheerders¹⁰⁹.

¹⁰⁸ Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Saneringsprogramma waterbodems rijkswateren 2000-2003* (Den Haag 1999) p. 13.

¹⁰⁹ Zie Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Saneringsprogramma waterbodems rijkswateren 1992-2010*, Den Haag 1992, pg. 4.

(162)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIZA
Handeling: Het opstellen van een handleiding voor de sanering van waterbodems.
Periode: 1992
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Saneringsprogramma waterbodems rijkswateren 1992-2010*, Den Haag 1992, pg. 7.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Deze handleiding loopt vooruit op de bijstelling van de Handleiding bodembescherming die door het ministerie van VROM wordt opgesteld.

(905)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het vaststellen en verlenen van subsidie aan lagere overheden voor het opstellen van baggerplannen.
Periode: 2000 - 2002
Bron: Art. 2, Tijdelijke regeling eenmalige subsidies baggerplannen bebouwd gebied (Stcrt. 2000, 143).
Waardering: V, 7 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product:
Opmerking: Subsidie kan worden verleend aan gemeenten en waterschappen.

(163)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RIZA
Handeling: Het laten uitgaan van een algemene oproep aan bedrijven om plannen te ontwikkelen en in te dienen voor de sanering van een aantal locaties van vervuilde waterbodems en het instellen van een beoordelingscommissie voor deze plannen.
Periode: 1987-1988
Bron: Instellingsbeschikking Beoordelingscommissie Sanering Waterbodems.
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(164)

Actor: Beoordelingscommissie Sanering Waterbodems
Handeling: Het beoordelen van plannen voor de sanering van 4 locaties uit het Saneringsprogramma Waterbodems 1988-1989, ingediend naar aanleiding van een algemene oproep door de minister van Verkeer en Waterstaat om het bedrijfsleven te stimuleren nieuwe technieken te ontwikkelen.
Periode: 1988
Bron: Instellingsbeschikking Beoordelingscommissie Sanering Waterbodems.
Waardering: B (1)
Product: De commissie publiceerde in 1988 het Eindadvies beoordeling saneringsplannen.
Opmerking:

(165)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/RIZA
Handeling: Het uitvoeren van saneringen van vervuilde waterbodems, kuststroken en oevers van oppervlaktewateren.
Periode: 1987-
Bron: TK 1988-1989, 21 250, nr. 2, pg. 186; Art. 35, 48 en 63a, Wet bodembescherming (Stb. 1986, 374), zoals gewijzigd (Stb. 1997, 86).

Waardering: V, zie Activiteitenlijst.

Product:

Opmerking:

- Sanering houdt in, na het oriënterend onderzoek:
  - het uitvoeren van nader onderzoek;
  - het uitvoeren van saneringsonderzoek;
  - de uitvoering van de feitelijke sanering¹¹⁰.
- Bij een ongewoon voorval, waarbij de waterbodem ernstig is of dreigt te worden aangetast, neemt RWS als waterkwaliteitsbeheerder de noodzakelijke maatregelen om de verontreiniging weg te nemen. Dit geldt ook voor de kust of oevers van oppervlaktewateren, behalve wanneer aangenomen wordt dat die verontreiniging geen gevolgen heeft voor de bodem onder dat water.
- Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

---

¹¹⁰ Zie Rijkswaterstaat, RIZA, *Internationale overlegvormen waterkwaliteitsbeleid; inventarisatie en rubricering van de internationale overlegvormen*, Lelystad 1992, pg. 4-9.

(819)

- Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het beoordelen en eventueel bijsturen van saneringen van waterbodems, kuststroken of oevers van oppervlaktewateren door derden.
Periode: 1997-
Bron: art. 27, 28, 37, 39, lid 2, art. 43, lid3, art. 46, 63a, 63i en 63j, Wet bodembescherming (Stb. 1986, 374), zoals gewijzigd (Stb. 1997, 86).
Waardering: V, 30 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Beschikking, aanwijzing/bevel (beschikking), ontheffing (beschikking).
Opmerking:
- Er bestaat een meldingsplicht voor verontreinigingsgevallen en wanneer een sanering uitgevoerd gaat worden.
  - Op basis van een melding of een nader onderzoek wordt bij beschikking vastgesteld of er sprake is van ernstige verontreiniging en of het verontreinigingsgeval urgent gesaneerd moet worden.
  - Er kunnen aanwijzingen of bevelen gegeven worden om de sanering bij te sturen:
    - De aanwijzingen of bevelen aan degene die de verontreiniging veroorzaakt kunnen inhouden:
      - * het staken van handelingen die de verontreiniging veroorzaken;
      - * het verrichten van nader onderzoek;
      - * het inwinnen van advies bij het Service Centrum Grond over de reinigbaarheid van verontreinigde waterbodems, kuststroken of oevers van oppervlaktewateren;
      - * de sanering van verontreinigde waterbodems, kuststroken of oevers van oppervlaktewateren.
- Het bevel tot sanering kan inhouden dat er tijdelijke veiligheidsmaatregelen getroffen moeten worden en dat een saneringsplan opgesteld moet worden.
- De aanwijzingen of bevelen aan de eigenaar of erfpachter van de grond waar de verontreiniging of de gevolgen ervan plaats vinden (voor zover diegene niet zelf de veroorzaker is van de verontreiniging) kunnen inhouden:
    - * het mogelijk maken van nader onderzoek;
    - * het mogelijk maken van sanering van verontreinigde waterbodems, kuststroken of oevers;
    - * van oppervlaktewateren.
  - De aanwijzingen of bevelen aan degene die de sanering uitvoert kunnen bijvoorbeeld inhouden dat diegene zich moet houden aan een eerder opgesteld saneringsplan.
- Er kan ontheffing verleend worden voor de meldingsplicht voor sanering of voor nadere voorschriften voor die melding:
  - Een ontheffing van de meldingsplicht ex. art. 28 WBB wordt verleend als een oppervlaktewater onverwijd op diepte gebracht moet worden uit het oogpunt van bevaarbaarheid, inname van water of waterkwantiteitsbeheer.
  - Met de nadere voorschriften voor de melding (ex. Art. 39 WBB) wordt bedoeld dat als er sprake is van ernstige verontreiniging, de melding vergezeld moet gaan van een saneringsonderzoek en een saneringsplan. Een ontheffing kan verleend worden als er bij de melding ex. art. 28 WBB al genoeg gegevens verstrekt zijn.

(166)

- Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIZA
Handeling: Het doen van aanschrijvingen aan WVO-vergunninghouders tot verwijdering van verontreinigd bodemsediment en het beoordelen van de wijze waarop deze verwijdering zal geschieden.
Opmerking: Deze handeling is **vervallen**. Zie handeling 28.147.

(167)

- Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het verhalen van (een gedeelte van) de kosten van waterbodemsaneringen op de vervuilers.
Periode: 1990-
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 152.
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling.
Product:
Opmerking:

(168)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIZA
2. Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Handeling: Het formuleren en vaststellen van het rijksbeleid met betrekking tot sanering van vervuilde waterbodems en de opslag van verontreinigde baggerspecie.

Periode: (1945-)

Bron: TK 1993-1994, 23 450.

Waardering: B (1)

Product: Beleidsnotitie "Actief bodembeheer rivierbed".

Opmerking:

(820)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat

Handeling: Het doen van onderzoek naar (alternatieven voor) sanering van waterbodems, kust en oevers van oppervlaktewateren.

Periode: (1945-)

Bron: *Werkstructuur Onderzoek Natte sector 2000 ev.*, toelichting waterbodems.

Waardering: B (1)

Product: Dit zijn bijv. onderzoeken met betrekking tot actief bodembeheer.

Opmerking:

(169)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW

Handeling: Het afsluiten van een bestuursakkoord met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten(VNG) over het gebruik van baggerspeciedepots.

Periode: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Ontwerp evaluatienota water*, Den Haag 1993, pg. 65.

Bron: 1992-

Waardering: B (1)

Product:

Opmerking:

(170)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/DWW/BD

Handeling: Het aanleggen en verbeteren van bergingslocaties voor baggerspecie.

Periode: 1983-

Bron: TK 1988-1989, 21 250, nr. 1, pg. 189.

Waardering: B (5) neerslag activiteiten a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V

Product:

Opmerking:

- De werkzaamheden houden in
  - selectie van mogelijke locaties;
  - keuze voor een of meerdere locaties en verwerking in streekplannen;
  - opstellen MER (indien de capaciteit meer dan 500 000 m3 betreft);
  - aanvragen van vergunningen en doorlopen planologische procedures.
- De bergingslocaties zijn ingericht in het Ketelmeer (IJsseloo) en het Hollands Diep.
- De ontwerpcriteria komen binnen de RWS tot stand in de Projectgroep Specie Depots.
- Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(821)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat

Handeling: Het beheren en onderhouden van baggerspeciedepots.

Periode: 1983-

Bron: TK 1988-1989, 21 250, nr. 1, pg. 189.

Waardering: B (5) neerslag van activiteiten a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V

Product:

Opmerking: Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(171)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RDIJ
Handeling: Het ontwikkelen van een beheersvorm voor baggerspeciedepots.
Opmerking: Deze handeling is **vervallen**. Zie handeling 28.821.

(172)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het verspreiden, bergen en zuiveren van verontreinigde baggerspecie.
Periode: 1983-
Bron: TK 1988-1989, 21 250, nr. 2, pg. 189-191.
Waardering: B (5) neerslag van activiteiten a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V
Product:
Opmerking: Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(173)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het doen van onderzoek naar veelbelovende reinigings- en saneringstechnieken ten behoeve van het hergebruik van baggerspecie, de berging van specie en het opzetten van demonstratieprojecten in samenwerking met het bedrijfsleven.
Periode: 1988-
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Saneringsprogramma waterbodems rijkswateren 1992-2010*, Den Haag 1992, pg. 9.
Waardering: V, 5 jr. na (eind)rapportage.
Product:
Opmerking: Voorbeelden zijn de onderzoeken in het kader van het Programma Ontwikkeling Saneringsprocessen Waterbodems (POSW).

(174)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het stimuleren van het hergebruik van baggerspecie door middel van het aangeven van kansrijke toepassingsmogelijkheden van (on)verwerkte baggerspecie.
Periode: 1993-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Binnen het ministerie is hiertoe van 1993 tot 1999 een Stuurgroep Project hergebruik baggerspecie actief geweest, die overleg pleegde met gemeenten en bedrijfsleven. Binnen DWW is in dezelfde periode een Bureau Hergebruik opgericht, dat meer een uitvoerende taak had op dit gebied. In 1999 zijn deze groepen samengevoegd in het Advies- en Kenniscentrum Waterbodems, een samenwerkingsverband tussen RIZA, RIKZ, DWW, BD en de Directie Noordzee.

(175)

Actor: Coördinatiecommissie Uitvoering Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren (CUWVO)
Handeling: Het inventariseren van de waterbodemkwaliteit van de regionale wateren in Nederland.
Periode: 1989-1991
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat en minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, *Saneringsprogramma waterbodems rijkswateren 1990-2000*, Den Haag 1989, pg. 5.
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

3.4.5 Grondwater

Het kwantitatieve grondwaterbeheer is voor een groot deel een provinciale aangelegenheid. Landelijk wordt er binnen de Rijkswaterstaat in de nota's waterhuishouding en in het beheersplan rijkswateren aandacht besteed aan het grondwater waar de landelijke beleidslijnen worden uitgezet. Wat betreft de verdroging van natuur- en landbouwgebieden is het landelijk grondwaterbeleid sterk verweven met de LNV-beleidsterreinen. Wat betreft de drinkwatervoorziening ligt het voortouw bij het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer¹¹¹.

De uitvoering van de Grondwaterwet berust bijna geheel bij de provinciale overheden. De enige handelingen van organen van de rijksoverheid betreffen de advisering bij vergunningverlening (tot 1992) en bij de toekenning van schadevergoedingen. Deze adviseringen werden tot 1992 uitgevoerd door de Technische adviescommissie van de Commissie Grondwaterbeheer. Na 1992 vervalt de advisering met betrekking tot de vergunningverlening. De advisering met betrekking tot schadevergoedingen komt te liggen bij de nieuw ingestelde Technische Commissie Grondwaterbeheer (TCGB). Ook deze bemoeienis is in 1994 gestaakt.

Van belang is het onderzoek dat door diverse rijks- en provinciale diensten en door de Dienst Grondwaterverkenningen van TNO wordt uitgevoerd. Op landelijk niveau vindt coördinatie plaats binnen de Landelijke Coördinatiecommissie Geohydrologisch Onderzoek (LCGO)¹¹².

Handelingen

(176)

Actor: Commissie Grondwaterbeheer/Technische adviescommissie
Handeling: Het adviseren van Gedeputeerde Staten met betrekking tot aanvragen tot verlening of wijziging van een vergunning om grondwater aan de bodem te mogen onttrekken.
Periode: 1981-1992
Bron: Art. 17, Grondwaterwet (Stb. 1981, 392).
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(822)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het geven van aanwijzingen aan Gedeputeerde Staten met betrekking tot aanvragen tot verlening of wijziging van een vergunning om grondwater aan de bodem te mogen onttrekken.
Periode: 1993-
Bron: Art. 30, Grondwaterwet (Stb. 1981, 392); art. 8.27, Wet Milieubeheer (Stb. 1979, 442), zoals gewijzigd (Stb. 1992, 551).
Waardering: B (5)
Product: Aanwijzing (beschikking)
Opmerking:

(177)

Actor: 1. Commissie Grondwaterbeheer/Technische adviescommissie (1981-1992)
2. Technische Commissie Grondwaterbeheer (1992-1994)
Handeling: Het op verzoek van indieners van een aanvraag tot schadevergoeding op basis van artikel 35 van de Grondwaterwet, doen van onderzoek naar de gerechtvaardigheid van die aanvraag.
Periode: 1981-1994
Bron: Art. 37, Grondwaterwet (Stb. 1981, 392).
Waardering: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking: - Het advies heeft de status van een beschikking waarop bezwaar en beroep kan worden aangetekend.
- Deze handeling wordt per 28-10-1998 uitgevoerd door Gedeputeerde Staten van de betreffende provincie.

---

¹¹¹ Zie TK 1992-1993, 21 250, nr. 25, bijlage 2, pakket 11.

¹¹² Zie Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland* (tweede nota waterhuishouding), Den Haag 1985, pg. 31.

(178)

Actor: 1. Commissie Grondwaterbeheer/Technische adviescommissie (1981-1992)
2. Technische Commissie Grondwaterbeheer (1992-1994)

Handeling: Het behandelen van bezwaarschriften van betrokkenen naar aanleiding van adviezen door de Commissie uitgebracht over een verzoek tot schadevergoeding.

Periode: 1981-1994

Bron: Art. 39, Grondwaterwet (Stb. 1981, 392).

Waardering: V, 5 jr. na schikking of onherroepelijke rechterlijke uitspraak.

Product:

Opmerking: Deze handeling wordt per 28-10-1994 uitgevoerd op provinciaal niveau.

(179)

Actor: Landelijke Coördinatiecommissie Geohydrologisch Onderzoek (LCGO)

Handeling: Het coördineren van het onderzoek naar de winbare hoeveelheden grondwater.

Periode: 1985-

Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland* (tweede nota waterhuishouding), Den Haag 1985, pg. 31.

Waardering: B (1)

Product:

Opmerking:

3.4.6 Wateraanvoer, waterafvoer en verzilting

Het kwantiteitsaspect van het waterbeheer is reeds geruime tijd onderwerp van discussie. Reeds in 1950 is er bij de Tweede Kamer een wetsvoorstel aangehangig gemaakt ter wijziging van de Wet betreffende 's-Rijks waterstaatswerken van 1891, waarin een regeling met betrekking tot het kwantiteitsbeheer werd gegeven¹¹³. Vanaf die tijd tot aan de inwerkingtreding van de Wet op de waterhuishouding is voortdurend gewerkt aan wetgeving die kwantiteitszorg moest regelen.

Voor het inwerkingtreden van de Wet op de waterhuishouding werd het landelijk beleid met betrekking tot de kwantiteitszorg aan de hand van concrete maatregelen gevoerd. Deze maatregelen bestonden uit:

- het voeren van een zelfstandig peilbeheer op de rijkswateren;
- het plannen en uitvoeren van werken.

Bij de werken dient te worden gedacht aan stuwen, gemalen, uitwateringssluizen, kanalen etc., werken die specifiek voor het kwantiteitsbeheer worden uitgevoerd. Aan het eind van de jaren zestig is een groot aantal van deze werken in studie genomen en zelfs gepland¹¹⁴, maar nimmer uitgevoerd¹¹⁵. Het ging om werkzaamheden die een koppeling van de noordelijke en de zuidelijke watersystemen van Nederland tot stand moesten brengen en om de aanleg van grootschalige spaarbekkens.

Het ontwerp en de aanleg van werken ten behoeve van het kwantiteitsbeheer is vaak niet als zodanig aan te wijzen. Veel werkzaamheden worden uitgevoerd als "spin off" van andere werken zoals de Deltawerken, de Zuiderzeewerken en kanalisatie van rivieren door middel van stuwen en sluisen.

Voor de aan- en afvoer van water staat de waterbeheerder op dit moment een ruimer aantal instrumenten ter beschikking. Sinds 1990 is in Nederland de Wet op de waterhuishouding van kracht. In deze wet is aan een viertal instrumenten een wettelijke grondslag gegeven: de vergunning, de meldingsplicht, het peilbesluit en het waterakkoord. Naast deze bestuurlijke instrumenten kan een waterbeheerder nog steeds door middel van materiële voorzieningen de wateraanvoer en -afvoer regelen. Over het algemeen zullen deze voorzieningen, zeker na het inwerkingtreden van de Wet op de waterhuishouding, gebaseerd zijn op peilbesluiten en waterakkoorden.

---

¹¹³ TK 1950-1951, 2023.

¹¹⁴ Zie Rijkswaterstaat, *De Waterhuishouding van Nederland; Nota samengesteld door de Rijkswaterstaat*, Den Haag 1968, pg. 55 e.v.

¹¹⁵ Zie Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland* (tweede nota waterhuishouding), Den Haag 1985, pg. 48-49.

Een ieder die water afvoert naar, aanvoert uit, loost in of onttrekt aan oppervlaktewateren waarover hij niet het beheer voert dient, indien aan bepaalde voorwaarden, zoals vergunningplichtigheid, voldaan is, hiervan melding te doen aan de beheerder. Tevens dient hij, in daartoe aan te wijzen gevallen, van deze activiteiten aantekening te houden en van de zo verkregen gegevens opgave te doen. De meldingsplicht leidt wat betreft de rijksoverheid tot een registratie van de meldingen en tot eventuele acties in verband met de handhaving van de regelgeving.

De vergunning is het instrument waarmee de overheid daadwerkelijk kan ingrijpen in de waterverplaatsing. Vergunningen zijn nodig voor de lozing en onttrekking van water aan oppervlaktewateren in daartoe aangewezen gevallen. De figuur van de aan te wijzen gevallen maakt het mogelijk om een deel van het beleid te regelen bij AMvB (wat betreft rijkswateren) of verordening (voor de overige wateren) zodat niet voor iedere onttrekking of lozing een vergunning behoeft te worden afgegeven.

In een peilbesluit dient de waterbeheerder het waterniveau aan te geven dat door hem zoveel mogelijk gehandhaafd zal worden. Een peilbesluit heeft als rechtskarakter een inspanningsverplichting van de beheerder. De wet bepaalt dat een waterbeheerder in daartoe aan te wijzen gevallen een peilbesluit dient vast te stellen. Met betrekking tot de rijkswateren is deze aanwijzing geschied in de Uitvoeringsregeling waterhuishouding¹¹⁶. Het betreft de volgende rijkswateren:

- het Noordzeekanaal, het IJ en het Amsterdam-Rijnkanaal;
- het Grevelingenmeer;
- Krammer, Volkerak, Eendracht, Zoommeer, Bathse Spuikanaal;
- IJsselmeer, Ketelmeer, Vossemeer, Zwarte Meer, Markermeer, IJmeer, Gooimeer, Eemmeer, Wolderwijd, Nijkerkernauw, Nuldernauw, Veluwemeer, Drontermeer.

In de overige gevallen wordt door Provinciale Staten bij verordening aangegeven of een peilbesluit genomen dient te worden.

In de artikelen 17-23 van de Wet op de waterhuishouding is de regeling omtrent de waterakkoorden opgenomen. Deze regeling houdt in dat waterbeheerders van op elkaar lozende wateren in daartoe aan te wijzen gevallen waterakkoorden moeten afsluiten. In tegenstelling tot het peilbesluit en de vergunning die eenzijdige rechtshandelingen zijn, komt een waterakkoord tot stand in bestuurlijk overleg tussen de diverse participanten. Behalve kwantiteitsbeheerders kan, op uitnodiging van een der partijen, ook ander openbaar gezag uitgenodigd worden om deel te nemen aan het waterakkoord. Te denken valt aan haven- en vaarwegbeheerders. Waterakkoorden dienen bepalingen te bevatten omtrent de wijze waarop de beheerders de af- en aanvoer van water ten opzichte van elkaar in het belang van de waterhuishouding regelen. In het waterakkoord kunnen echter ook andere bepalingen over de waterhuishouding, zoals financiering, opgenomen worden. Zo nodig kunnen de minister of Gedeputeerde Staten een aanwijzing geven aan lagere overheden om binnen aangegeven kaders een waterakkoord tot stand te brengen. Het op 17 december 1992 gesloten waterakkoord Midden-Nederland werd door 10 partijen ondertekend. Op de vraag aan Rijkswaterstaat hoe de af- en aanvoer van water voorheen geregeld was meldde deze dienst dat een beheerder "die last had van een watertekort tot nu toe vaak ad hoc naar Rijkswaterstaat belde met een verzoek om meer water"¹¹⁷. Het is echter niet zo dat voor het inwerkingtreden van de Wet op de waterhuishouding er geen structurele afspraken tussen waterbeheerders gemaakt werden. De beheersovereenkomst kleinschalige wateraanvoorzieningen Midden-Holland van eind 1989 mag als voorbeeld van een waterakkoord 'avant la lettre' gelden¹¹⁸.

Naast de rijkswateren waarvoor een peilbesluit vastgesteld wordt zijn er ook wateren, met name de grote rivieren, waarvoor een vast peil niet zo goed te handhaven is. Voor deze wateren worden programma's opgesteld waarin de mate van stuwning en lozing nader worden omschreven. Bij deze programma's gaan natuur- en milieuoverwegingen steeds meer meespelen. Een voorbeeld is de doorspoeling van de randmeren met voedselarm water om eutrofiëring tegen te gaan.

In de tweede afdeling van paragraaf 17 van de Waterstaatswet 1900, art. 69 t/m 79, is de zogenaamde buitengewone rivierencorrespondentie geregeld. De buitengewone rivierencorrespondentie houdt in dat bij dringend gevaar, hoog water, zware ijsgang etc., op vastgestelde delen van de grote rivieren een speciaal regime gaat gelden. De buitengewone rivierencorrespondentie wordt bij besluit van de minister van Verkeer en Waterstaat ingesteld en opgeheven. Het regime is voor het laatst in 1948 ingesteld¹¹⁹. Alhoewel de regeling schijnbaar een slapend bestaan heeft gehad blijkt uit een notitie uit 1986 dat de buitengewone

---

¹¹⁶ Stb. 1990, 320.

¹¹⁷ Bericht in de NRC 16-12-1992.

¹¹⁸ Zie Havekes, H.J.M., *De zorg voor de waterhuishouding gezien vanuit de Wet op de waterhuishouding* in: Boelens, S.B. e.a. (eds), *Waterstaatswetgeving, verleden, heden en toekomst*, Zwolle 1992, pg. 145.

¹¹⁹ Zie Verburg, J.J.I., *Waterkering en waterhuishouding onder buitengewone omstandigheden* in: Boelens, S.B. e.a. (eds), *Waterstaatswetgeving: verleden, heden en toekomst*, Zwolle 1992, pg. 203, voetnoot 22.

rivierencorrespondentie wel paraat is geweest¹²⁰. Het paraat houden van de buitengewone rivierencorrespondentie bestond voornamelijk uit het jaarlijks aanwijzen van een aantal ambtenaren van de Rijkswaterstaat die zich vervolgens aan een algemene instructie uit 1951 dienen te onderwerpen¹²¹.

Met de inwerkingtreding van de Wet op de waterkering op 1 januari 1996 is de buitengewone rivierencorrespondentie vervallen. Als redenen worden in de memorie van toelichting aangevoerd:

- de technische vooruitgang;
- de schaalvergroting die in het waterschapsstelsel is opgetreden;
- de verbetering van de infrastructuur.

Er kunnen zich situaties voordoen waarin door een zeer lage of hoge waterstand in de rivieren, belangen met elkaar in botsing komen. In de af te sluiten waterakkoorden zullen afspraken opgenomen zijn hoe in deze situaties te handelen. Daarnaast zijn er voor de coördinatie twee landelijke organisaties in het leven geroepen, de Landelijke Coördinatie Waterverdeling (LCW) en het Landelijk Coördinatieteam Waterverdeling van de Rijkswaterstaat.

In noodsituaties of in situaties die niet zijn voorzien kunnen omstandigheden optreden waarbij met de beheersinstrumenten zoals die hierboven zijn beschreven afdoende maatregelen niet te treffen zijn. Voor deze gelegenheden is in de Wet op de waterhuishouding een aantal extra bevoegdheden opgenomen.

Een kwestie die nauw samenhangt met het kwantiteitsbeheer is de verzilting. Verzilting treedt op doordat zout water vanuit de zee door kwel (via de ondergrond), via schutsluizen of via met de open zee in verbinding staande vaarwegen in het oppervlaktewater terecht komt. Een andere bron voor verzilting is de zoutaanvoer door de Rijn. Verzilting via de Rijn komt aan de orde in het hoofdstuk over internationaal overleg in de paragraaf over de Internationale Rijn Commissie (IRC). Verzilting door kwel wordt bestreden door bij de uitvoering van waterstaatswerken rekening te houden met de structuur van de ondergrond met betrekking tot het gevaar voor kwel. Verzilting wordt ook bestreden (door de waterschappen) door middel van doorspoeling van boezemwateren. Wat betreft Rijkswaterstaat had de bestrijding vooral plaats door middel van het treffen van voorzieningen bij schutsluizen. Bestrijding van verzilting via de toegangswegen tot de Rotterdamse en Amsterdamse havens gebeurt door bij de vaststelling van de dwarsprofielen van deze vaarwegen rekening te houden met het binnenstromen van het zoute water. Tegenwoordig heeft de verziltingsbestrijding vanwege de nieuwe inzichten met betrekking tot natuurbeheer en vanwege de grote afsluitingen in het kader van de deltawerken, niet meer de hoge prioriteit die het ten tijde van de Eerste nota waterhuishouding had.

Handelingen

(823)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het formuleren en vaststellen van beleid met betrekking tot de waterkwantiteit van het waterhuishoudkundig hoofdsysteem.
Periode: (1945-)
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Bijv.: Integrale verkenning inrichting Rijntakken (1996).
Opmerking:

---

¹²⁰ Zie bijlage B in: Dijkstra, S.P., *Aan het roer van Rijkswaterstaat: Literatuurrapport ten behoeve van de bewerking van de archieven van organen, achtereenvolgens belast met de hoogste leiding van de algemene waterstaat in ons land*, Den Haag 1987.

¹²¹ Ministerieel besluit van 2 oktober 1951, nr. 47263.

(180)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ
Handeling: Het afgeven, wijzigen, intrekken of weigeren van vergunningen om water te mogen lozen of onttrekken aan oppervlaktewateren in beheer bij het rijk.
Periode: 1989-
Bron: Art. 24, lid 4, en 30, lid 1, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).
Waardering: B (5)
Product: Vergunning (beschikking)
Opmerking: Aan de vergunning kunnen voorschriften gesteld worden ter bescherming van het belang van de waterhuishouding.

(181)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het vaststellen van peilbesluiten voor rijkswateren.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 16, art. 1, lid 1, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).
Waardering: B (5)
Product: Besluit
Opmerking: Peilbesluiten zijn formeel gedefinieerd in de Wet op de waterkering. In het verleden werden echter ook peilregimes vastgesteld ¹²².

(182)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het afsluiten en wijzigen van waterakkoorden met andere waterbeheerders.
Periode: 1989-
Bron: Art. 17, lid 1, en 21, lid 1, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

(183)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het voorbereiden en afgeven van aanwijzingen aan waterbeheerders omtrent de vaststelling of wijziging van een waterakkoord.
Periode: 1989-
Bron: Art. 23, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).
Waardering: B (5)
Product: Aanwijzing (beschikking)
Opmerking: Een aanwijzing wordt niet gegeven zonder voorgaand overleg met de betrokken waterbeheerders.

---

¹²² Zie Rijkswaterstaat, *De waterhuishouding van Nederland: Nota samengesteld door de Rijkswaterstaat*, Den Haag 1968, pg. 116, tabel 2.8.

(184)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/MD/RIZA/BD
Handeling: Het ontwerpen en uitvoeren van waterstaatswerken ten behoeve van het waterkwantiteitsbeheer van rijks- en andere wateren.
Periode: (1945-)
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland* (tweede nota waterhuishouding), Den Haag 1985, pg. 70.
Waardering: B (5) neerslag activiteiten a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V
Product:
Opmerking: - Voorbeelden zijn

- de werken die de koppeling van het noordelijke en het zuidelijke watersysteem moesten realiseren¹²³;
- de niet of zeer gedeeltelijk gerealiseerde grootschalige waterreservoirs (spaarbekkens) in de Biesbosch, het deltagebied en elders in het land¹²⁴;
- doorlaatwerken die verschillende watersystemen met elkaar verbinden (Veerse Meer-Oosterschelde);
- bijdragen aan het Wieringermeerproject, het afleiden van zout uitslagwater naar de Waddenzee ter ontlasting van het IJsselmeer¹²⁵;
- het aanleggen en aanpassen van gemalen voor de peilhandhaving in het stroomgebied van de Maas;
- calamiteitenpolders, die onder water gezet kunnen worden ter regulering van extreem hoge waterstanden.

- Voor een nadere fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(798)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het beheren en onderhouden van waterstaatswerken ten behoeve van het waterkwantiteitsbeheer.
Periode: (1945-)
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland* (tweede nota waterhuishouding), Den Haag 1985, pg. 70.
Waardering: B (5) neerslag activiteiten a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V
Product:
Opmerking: Voor een nadere fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(799)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het buiten werking stellen, slopen of wijzigen van de bestemming van waterstaatswerken.
Periode: (1945-)
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland* (tweede nota waterhuishouding), Den Haag 1985, pg. 70.
Waardering: B (5) neerslag activiteiten a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V
Product:
Opmerking: - Het gaat hier om waterstaatswerken t.b.v. het waterkwantiteitsbeheer.
- Voor een nadere fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(898)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het sluiten van overeenkomsten met andere waterbeheerders met betrekking tot de subsidiëring van werken ten behoeve van het waterkwantiteitsbeheer
Periode: (1945-)
Bron: Principeplan zoetwatervoorziening van het Hoogheemraadschap van Delfland vanuit het Brielse Meer, z.p. 1984.
Waardering: B (5)
Product: Overeenkomst, akkoord.
Opmerking:

---

¹²³ Zie Rijkswaterstaat, *De Waterhuishouding van Nederland; Nota samengesteld door de Rijkswaterstaat*, Den Haag 1968, pg. 57 e.v.

¹²⁴ Zie Rijkswaterstaat, *De Waterhuishouding van Nederland; Nota samengesteld door de Rijkswaterstaat*, Den Haag 1968, pg. 55 e.v.

¹²⁵ De financiering geschiedt overigens voor een groot deel uit internationale middelen, dit tengevolge van het aanvullend protocol bij het Rijnchlorideverdrag, zie TK 1992-1993, 22 971.

(899)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het goedkeuren van bestekken en principeplannen van door waterbeheerders uitgevoerde werken ten behoeve van het waterkwantiteitsbeheer.
Periode: (1945-)
Bron: Regeling voor de financiële afwikkeling van bijdragen van Rijkswaterstaat in de kosten van door waterschappen uitgevoerde werken, niet zijnde werken ten behoeve van de bestrijding van de waterverontreiniging, Den Haag, z.j. (interne regeling, niet gepubliceerd).
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling.
Product: Beschikking
Opmerking:

(900)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het verlenen van subsidies en het betaalbaarstellen van de kosten die door waterbeheerders gemaakt worden bij de uitvoering van werken ten behoeve van het waterkwantiteitsbeheer.
Periode: (1945-)
Bron: Regeling voor de financiële afwikkeling van bijdragen van Rijkswaterstaat in de kosten van door waterschappen uitgevoerde werken, niet zijnde werken ten behoeve van de bestrijding van de waterverontreiniging, Den Haag z.j. (interne regeling, niet gepubliceerd).
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling.
Product: Beschikking
Opmerking:

(801)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het leveren van bijdragen aan werken ten behoeve van derden in Nederland.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1) adviezen, B (5) bouwen neerslag van a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V.
Product: Advies: rapporten, brieven. Bouwen: zie Activiteitenlijst.
Opmerking: - Bouwen: voor een nadere fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.
- Onder derden wordt hier verstaan: actoren buiten de minister van Verkeer en Waterstaat, zowel overheidsorganen als private partijen.

(185)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het vaststellen van bodemprofielen voor het waterhuishoudkundig hoofdsysteem en de vaargeulen voor de kust.
Periode: (1945-)
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 128; Rijkswaterstaat, *De Waterhuishouding van Nederland: Nota samengesteld door de Rijkswaterstaat*, Den Haag 1968, pg. 31-32.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: - Bij de vaststelling van de bodemprofielen, op grond waarvan onder andere baggerwerkzaamheden plaatshebben, zijn diverse belangen in het geding. De doorstroomprofielen komen dan ook vaak in overleg met belanghebbenden, zoals havenbeheerders, tot stand.
- Aspecten die hierbij aan de orde zijn:

- scheepvaart;
- verzilting, met name in de aanvaarroutes van de Amsterdamse en Rotterdamse havens;
- vervuilde waterbodems;
- waterafvoer.

(186)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/MD/RIZA
Handeling: Het vaststellen van het stroomvoerende en het waterbergende deel van de onderdelen van het waterhuishoudkundig hoofdsysteem.
Periode: (1945-)
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland* (tweede nota waterhuishouding), Den Haag 1985, pg. 42.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: In het onbedijkte deel van de Maas is de grens tussen het stroomvoerende en waterbergende deel van het winterbed administratief vastgelegd. In de loop van de tijd is het noodzakelijk geworden deze grens aan te passen. Deze wijzigingen hebben plaats in nauw overleg met de lagere overheden.

(915)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het (leveren van bijdragen aan het) begrenzen en vaststellen van rivierstroomgebieden.
Periode: 2000-
Bron: Europese Kaderrichtlijn Water
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(187)

Actor: Raad van de Waterstaat/Commissie voor de Waterhuishouding
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot aanpassingen in het rivieren- en zeearmenstelsel ten behoeve van de waterverdeling of het opzamelen van zoet water.
Periode: 1952-1992
Bron: Instellingsbeschikking
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(188)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/RIZA
Handeling: Het opstellen van lozings- en stuwprogramma's ten behoeve van de af- en doorvoer van water via sluisen, gekanaliseerde rivieren en kanalen.
Periode: (1945-)
Bron: Rijkswaterstaat, *De Waterhuishouding van Nederland; Nota samengesteld door de Rijkswaterstaat*, Den Haag 1968, pg. 57 en Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 143 en 149.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De programma's worden tegenwoordig bepaald met behulp van operationele computerprogramma's.

(189)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RIKZ/RIZA
Handeling: Het ontwikkelen, verbeteren en operationeel houden van (automatische) meetnetten en rekenmodellen ten behoeve van het kwantitatief waterbeheer.
Opmerking: - Deze handeling is **vervallen**.
- Zie handelingen 28.752 en 28.753.

(190)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het opstellen van draaiboeken ten behoeve van de afvoer van water en ijs uit het landelijk hoofdwatersysteem.
Periode: (1945-)
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 128.
Waardering: B (5)
Product: Voorbeelden zijn de draaiboeken "ijs" en "laagwater" voor de Maas.
Opmerking:

(191)

Actor: Commissie Landelijke Coördinatie Waterverdeling (LCW)
Handeling: Het landelijk coördineren van de afvoer van water uit de Rijntakken bij afwijkende omstandigheden.
Periode: (1945-)
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 144.
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking: De commissie heeft hiertoe een procedure opgesteld.

(192)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het paraat houden van een ambtelijke structuur ten behoeve van de buitengewone rivierencorrespondentie.
Periode: (1945) -1995
Bron: Art. 69 t/m 79, Waterstaatswet 1900 (Stb. 1900, 176).
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking: - Deze handeling werd uitgevoerd binnen de Directie Oost Nederland van de Rijkswaterstaat.
- De buitengewone rivierencorrespondentie is met de inwerkingtreding van de Wet op de waterkering vervallen.

(193)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/RIZA
Handeling: Het treffen van tijdelijke maatregelen in de sfeer van peilbeheer, doorspoeling en wateronttrekking in tijden van watertekort en van extreem hoge watertoevoer.
Periode: (1945-)
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 144.
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Hiertoe wordt, in voorkomende gevallen, het Landelijk Coördinatieteam Waterverdeling van de Rijkswaterstaat bijeengeroepen.

(194)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het, in buitengewone omstandigheden, geven van schriftelijk opdrachten aan kwantiteitsbeheerders met betrekking tot het afvoeren of aanvoeren van water naar of uit oppervlaktewateren in beheer bij het rijk.
Periode: 1989-
Bron: Art. 34, lid 1 en art. 36, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).
Waardering: B (6)
Product: Opdracht (beschikking)
Opmerking:

(195)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het, in buitengewone omstandigheden, geven van algemene voorschriften met betrekking tot het afvoeren, aanvoeren, lozen en onttrekken van water aan oppervlaktewateren in beheer bij het rijk.
Periode: 1989-
Bron: Art. 37, lid 1, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).
Waardering: B (6)
Product: Ministeriële regeling
Opmerking:

(196)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ
Handeling: Het verlenen van schadevergoedingen aan degene die ten gevolge van de toepassing van maatregelen uit de Wet op de waterhuishouding onevenredig zware schade lijdt.
Periode: 1989-
Bron: Art. 40, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).
Waardering: V, 7 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking:

(197)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het, op verzoek van een waterbeheerder, opleggen van een verplichting aan openbare lichamen om schade ten gevolge van de toepassing van de Wet op de waterhuishouding in bepaalde gevallen geheel of gedeeltelijk te vergoeden.
Periode: 1989-
Bron: Art. 41, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling.
Product: Beschikking
Opmerking:

(198)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten waarbij geschillen omtrent de naleving van een waterakkoord tussen deelnemers aan dat akkoord worden beslecht.
Periode: 1989-
Bron: Art. 52, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

(199)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het doen van onderzoek naar de verzilting van de Nederlandse binnenwateren.
Periode: (1945-)
Bron: Rijkswaterstaat, *De Waterhuishouding van Nederland; Nota samengesteld door de Rijkswaterstaat*, Den Haag 1968, pg. 118-119.
Waardering: B (1) verslagen en geaccumuleerde overzichten, rest V, 1 jr. na (eind)rapportage.
Product: Voorbeelden zijn:

- onderzoek naar anaërobie in het Brielsemeer eind vijftiger jaren;
- onderzoek naar de mogelijkheden voor een kunstmatige bevordering van de ontziling van diepe putten (1957-).

Opmerking:

(200)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/RIKZ/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het ontwikkelen van methoden ter bestrijding van de verzilting van de Nederlandse binnenwateren.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na buitengebruikstelling of vervanging methode.
Product:
Opmerking:

(201)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/RIKZ/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het uitvoeren van werken bij schutsluizen ter bestrijding van de verzilting.
Periode: (1945-)
Bron: Rijkswaterstaat, *De Waterhuishouding van Nederland; Nota samengesteld door de Rijkswaterstaat*, Den Haag 1968, pg. 51 en Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland* (tweede nota waterhuishouding), Den Haag 1985, pg. 46-47.
Waardering: V, zie Activiteitenlijst
Product:
Opmerking:

- Het gaat om de volgende soorten van werken¹²⁶:
  - Luchtbellensystemen;
  - Terugspoelsystemen;
  - Bemalingsystemen.
- Voor een nadere fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

---

¹²⁶ Zie Rijkswaterstaat, *De Waterhuishouding van Nederland; Nota samengesteld door de Rijkswaterstaat*, Den Haag 1968, pg. 51.

3.4.7 Herstel van watersystemen

Sinds de inwerkingtreding van de WVO zijn er grote vorderingen gemaakt met het terugdringen van de verontreiniging van het oppervlaktewater. De kwaliteit van het water maakt het in veel gevallen mogelijk om op zinnige wijze te werken aan een herstel van het aan ons land eigen ecosysteem. De inbreng van de Rijkswaterstaat heeft te maken met het beheer van de rijkswateren en met de invloed die de rijksoverheid heeft op de andere waterbeheerders. Wat betreft het beheer van de rijkswateren gebeurt dit via het "normale" onderhoudswerk, dat nu tegen het licht van het te herstellen ecosysteem wordt gehouden. De andere waterbeheerders worden onder andere aangestuurd met de regeling voor subsidie voor waterkeringen die zodanig wordt toegepast dat rekening wordt gehouden met milieuvriendelijke constructies¹²⁷.

Er wordt echter ook een actief herstelbeleid gevoerd. Een centrale positie wordt ingenomen door de in 1992 door drie ministers en vijf departementen ondertekende Bestuursovereenkomst Nadere Uitwerking Rivierengebieden (NURG). De maatregelen worden opgenomen in plannen voor beheer en inrichting van de oevers. Het verschijnen van het Natuurbeleidsplan in 1989 en de aandacht die in de Vierde nota over de ruimtelijke ordening en in de derde Nota Waterhuishouding aan natuurontwikkeling werd gegeven vormden een belangrijke impuls voor de ecologisch verantwoorde aanpak van de herinrichting van oevers en buitendijkse gebieden en van de overige aspecten van het Nederlandse watersysteem.

In het rivierengebied is het plan Ooievaar van de Stichting Gelderse Milieufederatie van belang. Dit plan staat het herstel van de zogenaamde oobossen in de uiterwaarden van de grote rivieren voor. In het plan wordt een pakket maatregelen gepresenteerd dat uiteindelijk zou moeten leiden tot een natuurlijk ecosysteem in de omgeving van onze rivieren. Grote delen van dit plan zijn meegenomen bij het Natuurbeleidsplan en bij de Vierde nota over de ruimtelijke ordening.

Handelingen

(202)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het afsluiten van een bestuursovereenkomst Nadere Uitwerking Rivierengebied (NURG) met de ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en een aantal provincies.
Periode: 1992
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 121.
Waardering: V, 5 jr. na afloop (geldigheids)termijn bestuursovereenkomst.
Product:
Opmerking:

(203)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/DWW
Handeling: Het opstellen van beheers- en beleidsplannen voor het herstel van watersystemen.
Periode: 1989-
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 115.
Rijkswaterstaat, *Ontwerp Beheersplan voor de Rijkswateren 2001-2004* (Den Haag 2001) p. 34-36.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Hieronder valt ook het herstel van oevers, uiterwaarden en geulen.

---

¹²⁷ Zie TK 1988-1989, 21 250, nr. 2, pg. 198.

(204)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA/DWW
Handeling: Het uitvoeren en het leveren van bijdragen aan de voorbereiding en uitvoering van gebiedsgerichte natuurontwikkelingsprojecten in de nabijheid van rijkswateren.
Periode: 1989-
Bron: Interviews
Waardering: B (5) neerslag activiteiten a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V
Product:
Opmerking: - De natuurontwikkelingsmaatregelen zijn gebaseerd op het Natuurbeleidsplan en op de Vierde nota over de ruimtelijke ordening (Nederland waterland). Voortrekker is de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Er bestaat verder sinds begin 2000 een samenwerkingsafspraken "Veiligheid en Natte Natuur" tussen het ministerie van V&W en LNV. Deze afspraak is gebaseerd op het Regeerakkoord waarin geld beschikbaar wordt gesteld voor de ontwikkeling van grootschalige, robuuste natte natuur die kenmerkend is voor Nederland. Ook zijn middelen beschikbaar gesteld door de Interdepartementale Commissie Economische Structuur (ICES).
- Projecten zijn:

- In het Rijnstroomgebied : Blauwe Kamer, Duurse Waarden, Engelse Werk, Gelderse Poort, St. Andries, Noordoever Nederrijn, Slijkplaat, Tiengemetten, Scheelhoek.
- Op andere locaties: Grensmaas, Herintroductie van zee gras in de Waddenzee, Paai- en schuilgelegenheden in het IJsselmeergebied, Luwtegebieden in het IJsselmeer en het Markermeer, Kunstmatige riffen in de Noordzee.

- Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(205)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het aanbrengen en herstellen van vispassages in rijkswateren of daaraan gelijkgestelde wateren.
Periode: 1989-
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 123.
Waardering: B (5) neerslag van activiteiten a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V
Product:
Opmerking: Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(206)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA/DWW
Handeling: Het opzetten van proefprojecten voor het herstel van watersystemen.
Periode: 1989-
Bron: TK 1993-1994, 21 250, nr. 28, pg. 6.
Waardering: V, 5 jr. na (eind)rapportage.
Product:
Opmerking: Voorbeelden zijn:

- Proefprojecten waarbij vissoorten worden weggevangen of uitgezet;
- Bestrijding Overmatige Algengroei in de Veluwe randmeren (BOVAR).

(207)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/RIKZ/RIZA/DWW
Handeling: Het opzetten en uitvoeren van projecten voor milieuvriendelijke oevers.
Periode: 1989-
Bron: Zie product.
Waardering: V, zie Activiteitenlijst
Product: Voorbeelden zijn:

- RWS-breed project milieuvriendelijke oevers (PMO);
- Onderzoeken door onder andere het RIZA;
- Project milieuvriendelijke oevers getijdenwateren;
- Project kansen voor oevers zoute wateren.

Opmerking: Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(824)

Actor: Commissie Westerschelde
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat over te nemen maatregelen ter compensatie van het verlies aan natuurwaarden door de verruiming van de vaarweg van de Westerschelde.
Periode: 1996-1997
Bron: Art. 2, Instellingsbesluit Commissie Westerschelde (Stcrt. 1996, 178, p. 8).
Waardering: B (5)
Product: Het gaat om een eenmalig advies.
Opmerking:

3.4.8 Subsidiëring lagere overheden

In het belang van de ontwikkeling van een daadkrachtig herstelbeleid is in de loop van de jaren tachtig een aantal subsidieregelingen voor proefprojecten van de grond gekomen.

De eerste was de subsidieregeling voor proefprojecten eutrofiëringsbestrijding uit 1985. Over subsidieaanvragen werd geadviseerd door het Bestuurlijk Overleg Integrale Eutrofiëringsbestrijding, een overleg dat op initiatief van de Unie van Waterschappen was ingesteld en waarin naast vertegenwoordigers van de departementen van Verkeer en Waterstaat, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) ook de regionale waterbeheerders zitting hadden.

In 1991 werd de subsidieregeling ten behoeve van proefprojecten op het gebied van de waterhuishoudkundige regeneratie van verdroogde bos- en natuurgebieden (regeling proefprojecten verdrogingsbestrijding) ingesteld. Ook deze regeling kende een adviseringsstructuur ten behoeve van de beoordeling van projecten, de Interdepartementale Groep Verdroging.

In de Derde nota waterhuishouding werd een bijdrageregeling voor de stimulering van proefprojecten Integraal Waterbeheer aangekondigd¹²⁸. Deze ging, tezamen met de voorgenoemde regelingen, in 1991 op in de REGIWA-regeling¹²⁹. De projectvoorstellen die in het kader van REGIWA worden ingediend, dienen eerst getoetst te worden door een regionale toetsingscommissie. Hierna worden ze ingediend bij het Bestuurlijk overleg Regionaal Integraal Waterbeheer (kort: "bestuurlijk overleg REGIWA") dat de betrokken ministers (Verkeer en Waterstaat, Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer) adviseert aangaande het wel of niet subsidiëren van het project.

Met ingang van 1993 werd de subsidieregeling REGIWA gedecentraliseerd. De middelen werden overgeheveld naar het provinciefonds en de toekenning van de subsidies geschiedde in het vervolg door de provincies. De adviseringsstructuur bleef echter gehandhaafd, de adviezen gingen naar de provincies tot de beëindiging van de regeling in 1995. De REGIWA-regeling werd opgevolgd door de regeling Gebiedsgerichte Bestrijding Verdroging (GEBEVE), die op dezelfde manier gestructureerd was als de REGIWA-regeling. Rijkswaterstaat droeg bij aan de financiering van deze regeling, maar de GEBEVE kwam onder de verantwoordelijkheid van de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij¹³⁰.

Handelingen

(208)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
2. Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
3. Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
Handeling: Het toekennen van subsidies in het kader van de subsidieregeling voor proefprojecten eutrofiëringsbestrijding.
Periode: 1985-1991
Bron: TK 1992-1993, 21 250, nr. 25, bijlage 1, pg. 23.
Waardering: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking:

¹²⁸ Zie TK 1988-1989, 21 250, nr. 2, pg. 111.

¹²⁹ Brief van de minister van Verkeer en Waterstaat van 22 juli 1991.

¹³⁰ Evaluatienota Water (TK 1993-1994, 21 250, nrs. 27-28) p. 78.

(209)

Actor: Bestuurlijk Overleg Integrale Eutrofiëringsbestrijding
Handeling: Het adviseren van de ministers van Verkeer en Waterstaat, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij met betrekking tot in het kader van de subsidieregeling voor proefprojecten eutrofiëringsbestrijding ingediende projectvoorstellen.
Periode: 1985-1991
Bron: TK 1992-1993, 21 250, nr. 25, bijlage 1, pg. 23.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking: - Het ging om zes projecten met een totale investering van 22 miljoen gulden.
- Het Bestuurlijk Overleg Integrale Eutrofiëringsbestrijding was een initiatief van de Unie van Waterschappen.

(210)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
2. Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
3. Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
Handeling: Het toekennen van subsidies in het kader van de subsidieregeling voor proefprojecten op het gebied van de waterhuishoudkundige regeneratie van verdroogde bos- en natuurgebieden.
Periode: 1991
Bron: TK 1992-1993, 21 250, nr. 25, bijlage 1, pg. 23.
Waardering: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking:

(211)

Actor: Interdepartementale Groep Verdroging
Handeling: Het adviseren van de ministers van Verkeer en Waterstaat, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij met betrekking tot projectaanvragen in het kader van de subsidieregeling voor proefprojecten op het gebied van de waterhuishoudkundige regeneratie van verdroogde bos- en natuurgebieden.
Periode: 1991
Bron: TK 1992-1993, 21 250, nr. 25, pg. 23 en Vries, P.J.R. de en Leenen, J.M.J., *Stand van zaken proefprojecten regionaal integraal waterbeheer* in: *Waterschapsbelangen*, 1992 nr. 5, pg. 150.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking: Het ging om 19 projecten die subsidies ontvingen ter waarde van 2 miljoen gulden.

(212)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
2. Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
3. Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
Handeling: Het toekennen van subsidies in het kader van de REGIWA-regeling.
Periode: 1992
Bron: TK 1992-1993, 21 250, nr. 25, bijlage 1, pg. 23.
Waardering: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking:

(213)

Actor: Bestuurlijk overleg Regionaal Integraal Waterbeheer
Handeling: Het adviseren van de ministers van Verkeer en Waterstaat, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij met betrekking tot projectaanvragen in het kader van de REGIWA-regeling.
Periode: 1992
Bron: TK 1992-1993, 21 250, nr. 25, pg. 23 en Vries, P.J.R. de en Leenen, J.M.J., *Stand van zaken proefprojecten regionaal integraal waterbeheer* in: *Waterschapsbelangen*, 1992 nr. 5, pg. 150.
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking: - Het feitelijk opstellen van de conceptadviezen gebeurd door de ambtelijke werkgroep REGIWA.
- Het secretariaat van zowel het Bestuurlijk Overleg Regionaal Integraal Waterbeheer als de ambtelijke werkgroep REGIWA berusten bij het Uniebureau van de Unie van Waterschappen¹³¹.

(214)

Actor: Bestuurlijk overleg Regionaal Integraal Waterbeheer
Handeling: Het adviseren van de provincies met betrekking tot het totaalpakket aan subsidiotoekenningen in het kader van de REGIWA-regeling.
Periode: 1993-1995
Bron: TK 1992-1993, 21 250, nr. 25, pg. 23 en Vries, P.J.R. de en Leenen, J.M.J., *Stand van zaken proefprojecten regionaal integraal waterbeheer* in: *Waterschapsbelangen*, 1992 nr. 5, pg. 150-160, pg. 154-155.
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking: - Het betrof een niet-bindend advies.
- De REGIWA-regeling is in 1995 beëindigd.

(215)

Actor: Regionale toetsingscommissies REGIWA
Handeling: Het toetsen van projectaanvragen in het kader van de REGIWA-regeling.
Periode: 1992-1995
Bron: TK 1992-1993, 21 250, nr. 25, pg. 23 en Vries, P.J.R. de en Leenen, J.M.J., *Stand van zaken proefprojecten regionaal integraal waterbeheer* in: *Waterschapsbelangen*, 1992 nr. 5, pg. 150-160, pg. 150.
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: - In de praktijk van de 1992-ronde kwam het er soms op neer dat de ambtelijke werkgroep REGIWA wegens het summiere en onvolledige karakter van de toetsingsrapporten van de regionale toetsingscommissies zelf over ging tot het opstellen van deze rapporten. Na 1992 is de adviesstructuur dusdanig gewijzigd dat de individuele aanvragen slechts binnen de regionale commissies aan de orde komen¹³².
- De REGIWA-regeling is in 1995 beëindigd.

(216)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/RIZA/DWW
Handeling: Het begeleiden van proefprojecten eutrofiëring, verdroging, natuurvriendelijke oevers en integraal waterbeheer.
Periode: 1985-
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

---

¹³¹ Zie Vries, P.J.R. de en Leenen, *Stand van zaken proefprojecten regionaal integraal waterbeheer* in: *Waterschapsbelangen*, 1992 nr. 5, pg. 151.

¹³² Zie Vries, P.J.R. de en Leenen, *Stand van zaken proefprojecten regionaal integraal waterbeheer* in: *Waterschapsbelangen*, 1992 nr. 5, pg. 152.

3.5 Handhaving, calamiteiten, berichtendiensten en symposia

De instandhouding van het waterkwaliteitssysteem vergt een organisatie die effectief kan ingrijpen bij overtredingen van de regelgeving en bij verstoringen van het evenwicht. Ook het informeren van de omgeving met betrekking tot de toestand van het watersysteem is noodzakelijk voor een soepele afwikkeling van de dagelijkse waterkwaliteitszorg. Deze elementen van het beleid komen achtereenvolgens in dit hoofdstuk aan de orde.

3.5.1 Handhaving

Het systeem dat met de opzet van de waterkwaliteitswetten in het leven is geroepen kan slechts goed werken indien er toegezien wordt op de naleving van de regelingen, voorschriften en andere afspraken. Indien er onregelmatigheden geconstateerd worden kan de waterbeheerder actie ondernemen. Deze acties kunnen variëren van de toepassing van bestuursdwang tot het gedogen van een minder gewenste toestand. Door de rijksoverheid wordt er gewerkt aan de ontwikkeling van een effectief en efficiënt handhavingsinstrumentarium. Binnen Rijkswaterstaat worden hiertoe beleidsvoornemens, plannen en richtlijnen opgesteld.

De juridische instrumenten die de waterbeheerder ter beschikking staan zijn uiterst divers. Overtredingen van de milieuwetten (zoals de waterkwaliteitswetten) vallen, via de Wet op de economische delicten, onder het strafrecht. Naast het strafrecht zal vaak ook de burgerlijke rechter ingeschakeld kunnen worden bij het niet nakomen van een overeenkomst of bij onrechtmatige daad. Sinds 27 september 1990 is het mogelijk om de dwangsom toe te passen bij de handhaving van de verschillende milieuwetten. Met betrekking tot de strafrechtelijke handhaving van de WVO en de WVZW dient opgemerkt te worden dat Rijkswaterstaat enkel bemoeienis heeft met de opsporing van de strafbare feiten. De eigenlijke vervolging geschiedt door het Openbaar Ministerie en Rijkswaterstaat zal hier slechts zeer zijdelings bij betrokken zijn.

De handhaving van de regelgeving met betrekking tot het milieu van het oppervlaktewater is uiteraard een overheidstaak. Toch wordt er op handhavingengebied enige ruimte ingenomen door particuliere organisaties. De Stichting Reinwater doet onderzoek naar lozingen door bedrijven op het oppervlaktewater. Het gaat dan bijvoorbeeld om de lozingen door Waalse bedrijven in de Maas. De zo ingewonnen gegevens worden onder andere gebruikt om civiele procedures op te starten om zo via internationaal privaatrecht te pogen de staking van de lozingen af te dwingen.

Handelingen

(217)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het vormgeven aan het handhavingsbeleid door middel van het uitvoeren van evaluaties, het opstellen van richtlijnen, beleidsnota's en plannen en het ontwikkelen van cursussen voor WVO- handhavers.
Periode: 1970-
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 138.
Waardering: B (1)
Product: Voorbeelden hiervan zijn:
- Rapport Organisatie en achtergronden bij het optreden in geval van waterverontreiniging (1980);
- Nota Gedoogbeleid Wet verontreiniging oppervlaktewateren¹³³;
- Nota Handhaving WVO¹³⁴;
- Richtlijn Handhaven is doen;
- Nota WVO handhaving in de jaren '90 (september 1992);
- Richtlijn "omgaan met WVO-monsters";
- Kustwachtcursus monsterneming.
Opmerking:

¹³³ Rijkswaterstaat, Hoofddirectie, *Gedoogbeleid Wet verontreiniging oppervlaktewateren*, Den Haag 1990.

¹³⁴ TK 1983-1984, 18 516, nr. 2.

(218)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het plegen van overleg met de minister van Justitie met betrekking tot de handavingsaspecten van de waterkwaliteitswetten.
Periode: 1970-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(219)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIKZ
Handeling: Het mede opzetten van landelijke, provinciale en regionale bestuurlijke samenwerkingsstructuren ten behoeve van de handhaving van de waterkwaliteitswetten.
Periode: 1970-
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 139.
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking: Met betrekking tot het overleg op provinciaal niveau schrijft de Wet milieubeheer sinds 1993 voor dat Gedeputeerde Staten een overlegorgaan dienen in te stellen¹³⁵.

(220)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het plegen van overleg met andere bij de handhaving van de waterkwaliteitswetten betrokken overheidsorganen: het Openbaar Ministerie, de politie, de gemeenten, de waterschappen en de provincies.
Periode: 1970-
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 139; Art. 18.3, Wet milieubeheer (Stb. 1979, 551).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(221)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het aanwijzen van ambtenaren belast met het toezicht op de naleving van het bij of krachtens de waterwetten bepaalde of bevolene.
Periode: 1970-
Bron: 1970-1992: Art. 25, lid 1, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536) en Art. 11, Wet verontreiniging zeewater (Stb. 1975, 352); vanaf 1990 : Art. 53, lid 1 Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285); Vanaf 1993 : Art. 18.4, Wet milieubeheer (Stb. 1979, 551).
Waardering: B (4)
Product: Bijvoorbeeld:

- Regeling toezichthoudende ambtenaren Wet op de waterhuishouding (Stcrt. 1990, 243);
- Regeling aanwijzing toezichthoudende ambtenaren WVO (Stcrt. 1994, 12);
- Regeling aanwijzing toezichthoudende ambtenaren Wvz (Stcrt. 1994, 12).

Opmerking:

---

¹³⁵ Art. 18.3, lid 2, Wet milieubeheer (Stb. 1979, 442).

(222)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het afgeven, wijzigen, intrekken of weigeren van gedoogbeschikkingen met betrekking tot het zonder WVO- of WVZW-vergunning lozen van afvalstoffen.
Periode: 1970-
Bron: Rijkswaterstaat, Hoofddirectie, *Gedoogbeleid Wet verontreiniging oppervlaktewateren*, Den Haag 1990.
Waardering: V, 30 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking: Gedoogbeschikkingen worden steeds minder afgegeven.

(223)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het voeren van rechtsgedingen in het kader van de handhaving van de waterkwaliteitswetten.
Periode: 1970-
Bron: Interviews
Waardering: V, 30 jr. na schikking of onherroepelijke rechterlijke uitspraak.
Product:
Opmerking:

(224)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het opleggen van dwangsommen aan overtreders van de waterkwaliteitswetten.
Periode: 1990-1997
Bron: Art. 18.9, lid 1, Wet milieubeheer (Stb. 1979, 422).
Waardering: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking: De grondslag is per 01-01-1998 vervallen (Stb. 1997, 580).

(225)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het toepassen van bestuursdwang en het doen van aanschrijvingen waarin met bestuursdwang wordt bedreigd.
Periode: 1970-
Bron: 1970-1993: Art. 24, vanaf 1993: art. 25 Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536); Vanaf 1993: art. 18.7, Wet Milieubeheer (Stb. 1979, 442); Vanaf 1998: art. 58, Wet op de Waterhuishouding (Stb. 1989, 285).
Waardering: B (5) Speerpuntbedrijven, rest V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking:

- Bestuursdwang wordt zelden toegepast, in de jaren voorafgaande aan 1985 werd bestuursdwang in het kader van de WVO slechts een maal toegepast¹³⁶. Ook de aanschrijvingen worden niet vaak afgegeven, in 1987 schatte de Algemene Rekenkamer dat er per jaar enkele tientallen aanschrijvingen de deur uitgingen¹³⁷.
- De wettelijke omschrijving voor bestuursdwang luidt: "Het op kosten van de overtreder doen wegnemen, beletten, verrichten of in de vorige toestand herstellen, hetgeen is of wordt gemaakt, gesteld, ondernomen, nagelaten, beschadigd of weggenomen in strijd met deze wet, een krachtens deze wet vastgestelde regeling of gegeven bevel dan wel in strijd met een verplichting aan een krachtens deze wet verleende vergunning verbonden".
- Voor een lijst met speerpuntbedrijven, zie bijlage 4.

---

¹³⁶ Zie TK 1985-1986, 18 516, nr. 3, pg. 9.

¹³⁷ Zie TK 1986-1987, 20 020, nr. 2, pg. 31.

(825)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het afgeven van verklaringen van ongenoegzaamheid aan openbare lichamen die verontreinigd oppervlaktewater lozen op rijkswateren of daaraan gelijk gestelde wateren.
Periode: 1970-
Bron: Art. 2, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536).
Waardering: B (5)
Product: Beschikking.
Opmerking:

(226)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIZA
Handeling: Het intrekken van vergunningen voor lozingen van verontreinigende stoffen op rijkswateren of daaraan gelijk gestelde wateren.
Periode: 1970-
Bron: Art. 2 en art. 3, lid 1, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536); Art. 18.12, en vanaf 1993 art. 18.2, Wet milieubeheer (Stb. 1979, 442).
Waardering: V, 30 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking: - Met betrekking tot intrekkingen van bestaande vergunningen was Hoofdstuk 4 van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne van toepassing verklaard (sinds 1993 Hoofdstuk 13 van de Wet milieubeheer). In dit hoofdstuk wordt de procedure gegeven volgens welke intrekking dient plaats te hebben:

- de schriftelijke kennisgeving van het voornemen tot intrekking aan de betrokkenen;
- de bekendmaking van dit voornemen;
- de behandeling van bezwaarschriften;
- het opstellen en ter kennis brengen van de beschikking tot intrekking;
- de termijnen die in acht dienen te worden genomen.

- Ook de bepalingen van de Algemene wet bestuursrecht dienen bij de vergunningverlening in acht te worden genomen.
- Intrekking van vergunningen is een zeer zwaar middel dat slechts in een zeer klein aantal gevallen plaatsheeft. Over het algemeen tracht Rijkswaterstaat door middel van overleg de overtreders tot ander handelen te bewegen. Intrekking kan pas plaatshebben als aan de hoogste eisen van zorgvuldigheid wordt voldaan. In de praktijk is dat veelal niet mogelijk¹³⁸.

(227)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het verzamelen van gegevens ten behoeve van de verontreinigingswetten en de daarop gebaseerde regelgeving.
Periode: 1970-
Bron: 1970-1993: Art. 25, lid 2 en vanaf 1993: art. 24 onder b, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536); 1970-1993: art. 14 en vanaf 1993 art. 12, Wet verontreiniging zeewater (Stb. 1975, 352); art. 5 en 7, Lozingenbesluit WVO stedelijk afvalwater (Stb. 1996, 140); art. 14, lid 2, Lozingenbesluit WVO bodemsanering en proefbronnering (Stb. 1997, 22); art. 18.2, lid 1b, Wet Milieubeheer (Stb. 1979, 551).
Waardering: V, 1 jr. na verwerking gegevens.
Product:
Opmerking: De activiteiten van de regionale directies behelzen de feitelijke uitvoering van de metingen en de onderzoeken. De RIZA houdt zich bezig met het opzetten en onderhouden van het nationale meetnet en, op verzoek van de regionale directies, het doen van onderzoek.

---

¹³⁸ Zie TK 1986-1987, 20 020, nr. 2, pg. 31.

(228)

Actor: Regionale inspecteurs voor de volksgezondheid
Handeling: Het doen van metingen aan afvoer welke in een oppervlaktewater dan wel in volle zee wordt gebracht en het onderzoeken van door bevoegde ambtenaren genomen monsters.
Periode: 1970-1998
Bron: Art. 25, lid 2, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536).
Waardering: Deze handeling valt niet onder de archiefverantwoordelijkheid van de minister van Verkeer en Waterstaat.
Product:
Opmerking:

(229)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het maken van bezwaar, in overeenstemming met de minister waaronder milieubeheer ressorteert, tegen het voornemen van buitenlandse instanties om gevaarlijke afvalstoffen binnen Nederlands grondgebied te brengen.
Periode: 1975-
Bron: Art. 6b, Wet verontreiniging zeewater (Stb. 1975, 352).
Waardering: V, 30 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking:

(230)

Actor: De minister waaronder milieubeheer ressorteert
Handeling: Het overeenstemmen met de minister van Verkeer en Waterstaat in het maken van bezwaar tegen het voornemen van buitenlandse instanties om gevaarlijke afvalstoffen binnen Nederlands grondgebied te brengen.
Periode: 1975-
Bron: Art. 6b, Wet verontreiniging zeewater (Stb. 1975, 352).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

3.5.2 Calamiteiten

Waterverontreiniging kan op veel manieren ontstaan. De meest spectaculaire vormen zijn ongetwijfeld de verontreinigingen die ontstaan zijn door grote calamiteiten zoals de rampen met de Exxon Valdez en de kerncentrale in Tsjernobil. Wat betreft het Nederlandse oppervlaktewater en dan met name de Rijn, ligt de Sandoz AG-affaire uit 1986 nog (vers) in het geheugen. Het doel dat de regering zichzelf gesteld heeft in de Derde nota waterhuishouding is: "stabiele aquatische ecosystemen die niet meer verstoord worden door incidentele en calamiteuze emissies naar het oppervlaktewater"¹³⁹. Een groot deel van deze doelstellingen tracht de overheid te realiseren door middel van internationaal overleg in het kader van bijvoorbeeld het Rijnactieprogramma en het multilaterale overleg met de oeverstaten langs de Maas en de Schelde. Zie hiervoor de betreffende paragrafen uit het hoofdstuk Internationaal overleg.

Op nationaal overleg wordt bij de vergunningverleningen in het kader van de verontreinigingswetten gelet op ongevalsgevoeligheid om op die manier calamiteiten te voorkomen.

Op nationaal niveau heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de centrale bevoegdheden. Door een groot aantal calamiteiten midden jaren negentig is er vooral op het gebied van coördinatie vrij veel gebeurd. Hier wordt vaak de term "crisismanagement" gebruikt. Er is eind 1999 binnen het ministerie van Verkeer en Waterstaat een Departementaal Coördinatiecentrum (DCC) opgericht¹⁴⁰, dat de taken en bevoegdheden van het ministerie op het gebied van crisismanagement coördineert. Deze coördinatie heeft betrekking op alle beleidsterreinen binnen het ministerie en wordt daardoor in een ander RIO behandeld. Wel heeft Rijkswaterstaat als waterkwaliteits- en waterkwantiteitsbeheerder een aantal taken en bevoegdheden die vooral in de preventieve en uitvoerende sfeer liggen.

---

¹³⁹ Zie TK 1988-1989, 21 250, nr. 2, pg. 192.

¹⁴⁰ Stcrt. 1999, nr. 249, p. 25.

De aanpak met betrekking tot calamiteiten is driedelig:

- bij de preventieve aanpak worden door de waterbeheerders voorwaarden gesteld bij de afgifte van de verschillende vergunningen met het oog op de voorkoming van calamiteiten;
- de curatieve aanpak betreft het bestrijden van rampen, hierbij zijn naast de waterbeheerders ook de brandweer, politie e.d. betrokken;
- in het kader van het beleid met betrekking tot het vervoer te water worden maatregelen genomen om de veiligheid te waarborgen.

De preventieve aanpak wordt meegenomen bij de beschrijving van de diverse vergunningverleningen, de veiligheid van het vervoer te water zal aan de orde komen in de rapporten die handelen over de beleidsterreinen maritieme zaken¹⁴¹ en vervoer. Deze paragraaf zal hoofdzakelijk aandacht schenken aan de curatieve aanpak.

Van belang voor de uitvoering van de preventieve aanpak is de post-Seveso en post-Sandoz richtlijn van de EU.

Handelingen

(231)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/MD/RIZA
2. Departementaal Coördinatiecentrum V&W (DCC)

Handeling: Het opzetten en onderhouden van meldingsstructuren om tijdig te kunnen reageren op calamiteiten die bedreigend kunnen zijn voor de waterkwaliteit.

Periode: (1945-)

Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 154-155.

Waardering: V, 10 jr. na buitengebruikstelling of vervanging meldingsstructuur.

Product:

Opmerking:

(232)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA

Handeling: Het opstellen van calamiteiten- en bestrijdingsplannen en het opstellen van regelingen terzake.

Periode: (1945-)

Bron: TK 1988-1989, 21 250, nr. 1, pg. 194.

Waardering: B (1)

Product: Voorbeelden zijn:

- Capaciteitenplan Bestrijding Olie en Chemicaliën op de Noordzee¹⁴²
- Coördinatieregeling Bestrijding Kustverontreiniging
- Calamiteitenplan Rijkswateren in Zeeland¹⁴³
- De in IRC-verband tot stand gekomen "warn und alarm"-regeling¹⁴⁴
- NEDGER-plan, een samenwerking tussen Duitsland en Nederland¹⁴⁵

Opmerking: De plannen kunnen een regionaal, een landelijk of zelfs een internationaal karakter hebben

---

¹⁴¹ Klinkenberg, J.T., *De stuurlij aan wal; Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein scheepvaart en maritieme zaken*, PIVOT rapport nr. 21, Den Haag 1994, pg. 177-197.

¹⁴² TK 1990-1991, 21 867, nr. 1.

¹⁴³ Zie Rijkswaterstaat, Directie Zeeland, *In het voetspoor van het functieplan voor de sector water*, Middelburg 1992, pg. 29.

¹⁴⁴ Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland* (tweede nota waterhuishouding), Den Haag 1985, pg. 44.

¹⁴⁵ Zie TK 1990-1991, 21 867, nr. 1, pg. 6.

(233)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het bouwen, inrichten en onderhouden van vaartuigen ter bestrijding van waterverontreinigingen.
Periode: (1945-)
Bron: TK 1990-1991, 21 867.
Waardering: B (5) neerslag activiteiten a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V
Product:
Opmerking: - Het belangrijkste deel van de bestrijdingsvloot wordt beheerd door de Directie Noordzee.
- Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(234)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ
Handeling: Het aanschaffen van bestrijdingsmiddelen voor waterverontreinigingen.
Periode: (1945-)
Bron: TK 1990-1991, 21 867, nr. 1
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(235)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ
Handeling: Het opruimen van waterverontreinigingen.
Periode: (1945-)
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 154-155.
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Voor het Noordzeegebied is de Contactgroep Oliebestrijding directie Zeeland/directie Noordzee in het leven geroepen. Onder de contactgroep hangt het calamiteitenteam. In voorkomende gevallen wordt er een crisisteam opgezet dat de daadwerkelijke bestrijding begeleidt¹⁴⁶.

(236)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het op derden verhalen van kosten voor het opruimen van waterverontreinigingen.
Periode: (1945-)
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 110.
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling.
Product:
Opmerking:

(237)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIZA
Handeling: Het afsluiten van overeenkomsten met andere waterbeheerders, verontreinigingsbestrijders en andere instanties over het gebruik van middelen ter bestrijding van de waterverontreiniging en over de verdeling van de kosten en de inspanningen naar rato van de betrokken belangen.
Periode: (1945-)
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 110.
Waardering: V, 5 jr. na afloop (geldigheids)termijn overeenkomst.
Product: Overeenkomst
Opmerking:

---

¹⁴⁶ Zie Rijkswaterstaat, Directie Zeeland, *In het voetspoor van het functieplan voor de sector water*, Middelburg 1992, pg. 28.

3.5.3 Berichtendiensten

Door de Rijkswaterstaat wordt een aantal berichtendiensten verzorgd. Dit gebeurt binnen het RIZA (het Berichtencentrum voor de Binnenwateren) en binnen de Directie Oost Nederland (het Berichtencentrum Arnhem). De berichtendiensten voorzien in informatie- en adviesbehoeften van waterbeheerders, drinkwaterbedrijven, vaarwegbeheerders, vaarweggebruikers, dijkbeheerders, recreanten en andere belanghebbenden.

Het gaat om een vijftal berichtendiensten:

- de dagelijkse berichtgeving waterstanden;
- de scheepvaartberichtgeving;
- de ijsberichtgeving;
- de laagwaterberichtgeving;
- de calamiteitenberichtgeving.

Naast deze berichtendiensten is er een aantal diensten dat betrekking heeft op het gevaar voor inundaties en dijkdoorbraken. Deze diensten zijn behandeld in het hoofdstuk Waterkeringen.

Handelingen

(238)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RIZA
Handeling: Het opzetten en onderhouden van berichtendiensten met betrekking tot het waterbeheer.
Periode: (1945-)
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 157.
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking: Het betreft hier de directie Oost Nederland, waar het Berichtencentrum Arnhem is ondergebracht.

(239)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RIZA
Handeling: Het verzamelen van gegevens ten behoeve van de berichtendiensten met betrekking tot het waterbeheer.
Periode: (1945-)
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 157.
Waardering: V, 1 jr. na verwerking gegevens.
Product:
Opmerking: Het betreft hier de directie Oost Nederland, waar het Berichtencentrum Arnhem is ondergebracht.

(240)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RIZA
Handeling: Het verstrekken van informatie met betrekking tot het waterbeheer door middel van de berichtendiensten.
Periode: (1945-)
Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 157.
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Het betreft hier de directie Oost Nederland, waar het Berichtencentrum Arnhem is ondergebracht.

3.5.4 Symposia

Om de communicatie met andere departementen, lagere overheden en vooral niet-gouvernementele organisaties te verbeteren kan door het ministerie van Verkeer en Waterstaat deel worden genomen aan symposia, georganiseerd door deze andere partijen. Ook worden door het ministerie zelf nationale symposia georganiseerd. Bij deze symposia vindt ook kennisuitwisseling plaats, wat van belang kan zijn voor beleidsontwikkeling.

Handelingen

(826)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het organiseren van nationale symposia met betrekking tot de waterhuishouding.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 10 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(827)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het deelnemen aan nationale symposia met betrekking tot de waterhuishouding.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 10 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

4 Internationale aspecten van het waterbeheer¹⁴⁷

Waterbeheer is een grensoverschrijdend beleidsterrein. De problemen met betrekking tot de verontreiniging van rivieren en zeeën eisen een internationale aanpak. Deze internationale aanpak wordt gerealiseerd binnen een aantal organen die in deze paragraaf aan de orde zullen komen. Verreweg het belangrijkste gezichtspunt met betrekking tot dit internationale waterbeheer is het milieu. Bij de diverse overlegsituaties is dan ook nauwe samenwerking met de andere milieuministeries, met name Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV), noodzakelijk.

Een groot deel van het internationaal wateroverleg is geïnstitutionaliseerd. Zo zijn er internationale gremia voor de Noordzee, de Rijn, de Waddenzee etc. De instelling van deze gremia heeft over het algemeen plaats via een verdrag, bijvoorbeeld de Parijse Commissie, die in de Parijse Conventie werd ingesteld, of door middel van gewoontevorming, bijvoorbeeld de Noordzeeministersconferentie die zonder formele instelling nu reeds vanaf 1984 regelmatig wordt gehouden.

Aan het einde van de jaren zestig werd het probleem van de zeeverontreiniging op nadrukkelijke wijze op de agenda van het internationale overleg geplaatst. Het resultaat hiervan is een aantal verdragen dat in de periode rond 1970 tot stand kwam. De belangrijkste zijn:

- de overeenkomst van Bonn uit 1969, herzien in 1983;
- het verdrag van Oslo uit 1972;
- het verdrag van Parijs uit 1974;
- de herziening van de verdragen van Oslo en Parijs in 1992;
- het Londen Dumping Verdrag uit 1972.

De overeenkomst van Bonn betreft de verontreiniging van de Noordzee. De verdragen van Oslo en Londen regelen de verontreiniging door dumping vanaf schepen en uit vliegtuigen, waarbij de werkingssfeer van Oslo beperkt is tot delen van de Atlantische Oceaan en de Noordelijke IJszee, terwijl Londen wereldwijd is. Het verdrag van Parijs regelt de bestrijding van de zeeverontreiniging vanaf het land en heeft dezelfde werkingssfeer als het verdrag van Oslo. Bij de verdragen van Londen, Oslo en Parijs is een institutioneel kader geschapen waarbinnen permanent overleg plaatsheeft. Deze kaders zullen in volgende paragrafen aan de orde komen.

Van belang voor het waterbeheer in Europa is de in Europese Kaderrichtlijn Water (EKW), die in 2000 in werking is getreden. De EU vaardigt al sinds de jaren '70 richtlijnen uit voor afzonderlijke stoffen, emissiebronnen en waterkwaliteitsdoelstellingen. In de EKW komt echter een meer integrale visie tot uitdrukking. De richtlijn beoogt het instrumentarium te bieden om oppervlaktewater en grondwater in zowel kwalitatief als kwantitatief opzicht te beschermen en te verbeteren. Een belangrijk aspect is de stroomgebiedbenadering: lidstaten zijn verplicht stroomgebieden aan te wijzen en een voor de stroomgebieden bevoegde autoriteit. Voor Nederland betekent dit dat het waterbeheer in vier stroomgebiedsdistricten wordt verdeeld: de Maas, de Schelde, de Rijn en de Eems. Dit betekent dat de Internationale Commissie ter Bescherming van de Maas (ICBM), de Internationale Commissie ter Bescherming van de Schelde (ICBS) en de Internationale Rijn Commissie (IRC) aangewezen worden als coördinerende autoriteiten. Voor de Eems bestaat er op dit moment nog niet een dergelijke commissie. Bevoegdheden zijn verdeeld over de Eemskommissie, die vooral vaarwegtechnische zaken bespreekt en de subcommissie Eems-Dollard van de Permanente Grenswaterencommissie Nederland-Duitsland, waar overleg gepleegd wordt over natuurbehoud en milieu in het betreffende gebied. Afgezien van de Eems, komt het er in de praktijk op neer dat de bevoegdheden van de IRC vastgelegd zijn en dat de overige commissies op dezelfde leest geschoeid (gaan) worden als de IRC¹⁴⁸.

Naast de Zeeverdragen zijn er ook overeenkomsten gesloten met betrekking tot Rijn en met betrekking tot de Duits-Nederlandse Grenswateren. Beide overeenkomsten hebben geleid tot internationale overlegorganen waarvan de Nederlandse bemoeienis in volgende paragrafen aan de orde zal komen. Onlangs zijn verdragen met betrekking tot de Maas en de Schelde tot stand gekomen.

¹⁴⁷ Bij de samenstelling van dit hoofdstuk is veelvuldig en dankbaar gebruik gemaakt van Rijkswaterstaat, RIZA, *Internationale overlegvormen kwaliteitsbeleid; inventarisatie en rubricering van de internationale overlegvormen*, Lelystad 1992.

¹⁴⁸ Dijk, G.R.M. van (e.a.), De Europese Kaderrichtlijn Water in: *Het waterschap* 23-24 (1998) p. 1026-1035.

Om het internationale overleg op milieugebied te coördineren is in 1971 de Coördinatiecommissie Internationale Milieuvraagstukken (CIM) in het leven geroepen. De CIM is het ambtelijk voorportaal van de Raad voor Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiëne (RRROM)¹⁴⁹. Onder de CIM ressorteren onder meer de subgroepen CIM-water, CIM-natuur en CIM-EU. Rijkswaterstaat aangelegenheden komen vooral binnen CIM-water en CIM-EU aan de orde. In Rijkswaterstaatverband is de Coördinatiecommissie Internationaal Wateroverleg Rijkswaterstaat (CIWAR) actief. In de CIWAR wordt periodiek overleg gepleegd tussen de directies en diensten van de Rijkswaterstaat over de door de Rijkswaterstaat op internationaal gebied te ondernemen acties. Op departementaal niveau zijn de DOE (Departementaal Overleg Europa) en de COE (Coördinatieoverleg Europees-rechtelijke zaken) de belangrijkste overlegplatforms. DOE en COE zullen in een ander institutioneel onderzoek aan de orde komen.

Achtereenvolgens zal in dit hoofdstuk aan de orde komen de Nederlandse bemoeienis met betrekking tot het waterbeheer in het kader van:

- de EU (Europese Unie);
- de ECE (Economic Commission for Europe);
- de verdragen van Bonn, Oslo, Parijs en Londen;
- de Verenigde Naties;
- de IRC (Internationale Rijn Commissie);
- de NZMC (Noordzeeministersconferentie);
- het internationaal overleg betreffende de Waddenzee;
- het Maas-Schelde-overleg;
- bilaterale overlegstructuren met Duitsland en België;
- Internationale samenwerking.

Handelingen

(241)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het voorbereiden van verdragen en overeenkomsten met betrekking tot het internationaal waterbeheer.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product: Het gaat om de volgende verdragen:

- Overeenkomst van Bonn uit 1969, herzien in 1983 (Trb. 1983, 159);
- Verdrag van Oslo uit 1972 (Trb. 1972, 63);
- Verdrag van Parijs uit 1974 (Trb. 1975, 29);
- Londen Dumping Verdrag uit 1972 (Trb. 1973, 172);
- Overeenkomst nopens de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn tegen verontreiniging uit 1963 (Trb. 1963, 104);
- Nederlands-Duitse grensverdrag uit 1960 (Trb. 1960, 68);
- Maas- en Scheldeverdragen (Trb. 1994, 149 en 150);
- Rijnchemieverdrag en het Rijnchlorideverdrag;
- ECE-rivierenverdrag (Trb. 1992, 199);
- Herziening van de verdragen van Oslo en Parijs.

Opmerking:

---

¹⁴⁹ De CIM wordt in PIVOT-verband uitvoerig aan de orde gesteld in Hovy, L. *Coördinatie op hoog niveau; Institutioneel onderzoek naar de ministeriële coördinatieorganen en de ambtelijke voorportalen*, PIVOT rapport nr. 1, Den Haag 1992].

(242)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het coördineren, binnen de Rijkswaterstaat, van het internationale overleg op het gebied van het waterbeheer.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Binnen RWS is de Coördinatiecommissie Internationaal Wateroverleg Rijkswaterstaat (CIWAR) op dit terrein actief.

4.1 Europese Unie (EU)

Na de Tweede Wereldoorlog ontstaat er in Europa een beweging die gericht is op de vorming van een Europese federatie. Het begin wordt gevormd door Franse initiatieven die uiteindelijk zullen leiden tot de instelling van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS). Het geval wilde dat een aantal Franse en Duitse politici na de oorlog zocht naar wegen om de politieke bezwaren die aan de opbouw van de Duitse kolen- en staalindustrie kleefden (de dreiging van een nieuwe oorlogsindustrie) weg te nemen. Men wilde de oplossing niet vinden in een frustratie van de Duitse wederopbouw, maar in het ondergeschikt maken van het geheel van de Frans-Duitse productie van kolen en staal aan een Hoge Autoriteit: verzoening in plaats van revanche. In 1951 werd het EGKS verdrag ondertekend dat toen al veel breder van doelstelling was dan de oorspronkelijk voorgestelde Frans-Duitse samenwerking. In 1957 worden de verdragen voor de EEG (Europese Economische Gemeenschap) en de EGA (de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie, ook wel Euratom geheten) ondertekend. Het doel van al deze verdragen is om op de betreffende deelgebieden te komen tot een hoge mate van samenwerking en integratie om op die manier een gestage groei en ontwikkeling te bevorderen.

Ieder verdrag voorziet in de instelling van de volgende organen:

- een Raad, de Raad bestaat uit vertegenwoordigers van de lidstaten, iedere regering vaardigt één van haar leden af¹⁵⁰;
- een Commissie, in het EGKS-verdrag Hoge Autoriteit genoemd, de Commissie is een ambtelijk orgaan, de leden worden door de regeringen van de lidstaten in onderling overleg benoemd;
- een Europees Parlement, ook wel de (Gemeenschappelijke) Vergadering genoemd;
- een Hof van Justitie.

Vlak na het sluiten van de EEG- en EGA-verdragen is besloten om voor alle drie de verdragen met ingang van 1 januari 1958, één Europees Parlement en één Hof van Justitie in te stellen¹⁵¹. In 1967 is verder besloten om de Commissies en de Raden van de EGKS, de EEG en de EGA samen te trekken tot één Europese Commissie en één Raad¹⁵². Alhoewel er institutioneel een eenheid is, zijn er nog steeds drie afzonderlijke verdragen. De afkorting EG stond daarom (tot 1 november 1993) voor Europese Gemeenschappen (meervoud). Sinds 1 november 1993 is, als gevolg van het verdrag van Maastricht, de structuur veranderd. De EEG heet voortaan EG (Europese Gemeenschap). De drie organisaties EG, Euratom en EGKS vallen voortaan onder de overkoepelende Europese Unie (EU).

Het hoofddoel van de EU, de economische integratie, wordt verwezenlijkt door het creëren van een gemeenschappelijke markt. Dit houdt in dat binnen Europa de volgende vier vrijheden gerealiseerd dienen te worden:

1. vrij verkeer van goederen;
2. vrij verkeer van personen;
3. vrij verkeer van diensten;
4. vrij verkeer van kapitaal.

De instrumenten die door de EU gehanteerd worden om tot een gemeenschappelijke markt te komen zijn:

- a. het primaire gemeenschapsrecht, dit bestaat uit de EEG-, EGKS- en EGA-verdragen, deze verdragen zijn goedgekeurd door alle nationale parlementen en kunnen alleen bij verdragswijziging veranderd worden;

---

¹⁵⁰ Art. 2 Fusieverdrag

¹⁵¹ Overeenkomst betreffende bepaalde instellingen welke de Europese Gemeenschappen gemeen hebben van 24 maart 1957, Trb. 76, 93 en 251.

¹⁵² Verdrag tot instelling van één Raad en één Commissie van de Europese Gemeenschappen van 8 april 1965, Trb. 1965, 130 en Trb. 1967, 97.

- b. het secundaire gemeenschapsrecht, dit wordt gevormd door besluiten die door de gemeenschappen op basis van de verdragen genomen kunnen worden, de belangrijkste zijn:
1. verordeningen, regelgeving die binnen alle lidstaten geldend is en
  2. richtlijnen, die binnen zekere termijn onverkort door de lidstaten in de nationale regelgeving geïmplementeerd dienen te worden.

Het tijdperk 1958-1970 gold wat betreft de totstandkoming van de gemeenschappelijke markt als overgangsperiode. Het was de bedoeling dat met ingang van 1 januari 1970 de gemeenschappelijke markt gerealiseerd zou zijn¹⁵³. Dat deze termijn niet gehaald is mag duidelijk zijn. De fase die intreedt na 1970 wordt gekenmerkt door het algemeen geldig worden van de diverse verdragsbepalingen betreffende de realisering van de vier vrijheden. De toepassing van verdragsregels die met de nationale regels strijdig (kunnen) zijn, kan via de gewone rechter worden afgedwongen. Dit heeft tot gevolg dat strijdige nationale wetgeving buiten toepassing wordt verklaard. In deze fase krijgen de nationale overheden ook te maken met EEG-richtlijnen die als hoofddoel hebben het harmoniseren van de nationale wetgevingen. Dit betekent dat de nationale regeringen op sommige terreinen niet onaanzienlijke delen van hun beslissingsbevoegdheid verliezen.

De verordeningen en richtlijnen van de EU komen op diverse wijzen tot stand. De precieze procedure hangt sterk af van het te regelen onderwerp. De verschillen betreffen echter allemaal de functie van het Europese Parlement en de advisering. Het vaste element is het initiatief van de Commissie, in praktisch alle gevallen kan de Raad slechts een besluit nemen indien er een voorstel van de Commissie voorligt. Besluiten worden dus altijd door de Commissie voorbereid en door de Raad vastgesteld, waarbij de Raad haar bevoegdheid tot vaststelling aan de Commissie kan delegeren. De inbreng van de Nederlandse overheid beperkt zich tot de procedurestappen waarbij de Raad en de Commissie betrokken zijn¹⁵⁴.

4.1.1 Waterbeheer binnen de Milieuraad

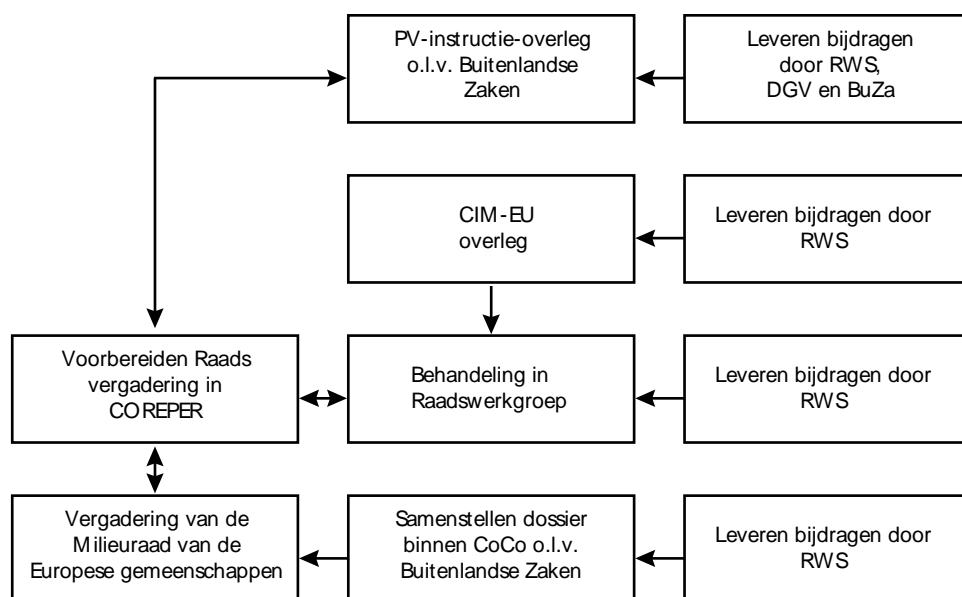
Voor het Waterbeheer is de Milieuraad, een verschijningsvorm van de Raad van Ministers, de centrale invalshoek. De deelnemers aan de milieuraad zijn de milieuministers van de lidstaten. Alhoewel de minister van Verkeer en Waterstaat wel betrokken wordt bij de Milieuraad, behartigt de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, volgens afspraak tussen de ministers, tevens de belangen met betrekking tot het waterbeheer. De waterbeheer aangelegenheden die in EEG-verband aan de orde komen betreffen doorgaans de kwaliteit van het oppervlaktewater, de kwaliteit van het grondwater en het emissiebeleid.

De procedure volgens welke de vergaderingen van de Milieuraad vanuit Nederlands standpunt plaatshebben is als volgt (zie afbeelding 6). De vergaderingen van de Milieuraad, die per jaar vier maal bij elkaar komt, worden voorbereid door het Comité de Représentants Permanents (COREPER), dat bestaat uit de permanente vertegenwoordigers van de lidstaten bij de EEG, de PV's. Het interdepartementale vooroverleg over EU-milieuaangelegenheden heeft wekelijks plaats binnen CIM. Binnen het CIM wordt het gemeenschappelijke Nederlandse standpunt bepaald dat binnen de raadsgroep milieuvraagstukken van COREPER zal worden ingenomen. Voor COREPER plenair wordt de Nederlandse PV vervolgens in het PV-instructieoverleg geïnstrueerd. Dit PV-instructieoverleg is algemeen en heeft betrekking op alle geagendeerde Raden. Alle ministeries die betrokken zijn bij de geagendeerde aangelegenheden zijn vertegenwoordigd. De deelname aan de Raadsvergadering wordt voorbereid binnen de Coördinatiecommissie voor Europese

---

¹⁵³ Art. 8 van het EEG-verdrag.

¹⁵⁴ Voor een heldere schets van de gehele procedure zie bijvoorbeeld Kohll, N., *Een andere kijk op lobbyen; Het beïnvloeden van communautaire regelgeving in de initiatiefase*, in: *Eurocoop*, 1993, nr. 3.

Afbeelding 6

Integratie en Associatieproblemen, CEIA, ook wel CoCo (van coördinatiecommissie) genoemd. Ook in de CoCo zijn alle betrokken ministeries vertegenwoordigd (binnen het ministerie van Verkeer en Waterstaat heeft de coördinatie plaats via het Directoraat Generaal van het Vervoer). Het COREPER legt de te behandelen kwesties over het algemeen voor aan haar voorportaal de Raadswerkgroep milieu. De ambtenaren die in deze Raadswerkgroep zitten hebben staan onder instructie van hun nationale regeringen en zitten hier dus niet als onafhankelijke deskundigen. Binnen de Raadswerkgroepen spelen de nationale belangen een belangrijke rol. Als de Raadswerkgroep tot overeenstemming komt wordt het voorstel via het COREPER aan de Raad voorgelegd, zo niet dan wordt de kwestie binnen het COREPER besproken en met vermelding van de overgebleven problemen aan de Raad voorgelegd¹⁵⁵.

Handelingen

(243)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
 Handeling: Het leveren van bijdragen aan het CIM¹⁵⁶-EG-overleg.
 Periode: 1958-
 Bron: Interviews
 Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
 Product:
 Opmerking:

(244)

Actor: Coördinatiecommissie Internationale Milieuvraagstukken (CIM)
 Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten met betrekking tot het waterbeheer ten behoeve van de vergaderingen van de Milieuraad van de EG.
 Periode: 1958-
 Bron: Interviews
 Waardering: B (1)
 Product:
 Opmerking: Vaststelling geschiedt binnen de Ministerraad.

¹⁵⁵ Zie Mahler, R., *Complete complexiteit of duizelingwekkende doorzichtigheid; de totstandkoming van richtlijnen*, in: *Euroscop*, 1993, nr. 3, pg. 33.

¹⁵⁶ CIM staat voor Coördinatiecommissie Internationale Milieuvraagstukken.

(245)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het leveren van bijdragen aan het Permanente Vertegenwoordiger instructie overleg.
Periode: 1958-
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(246)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIKZ/RIZA
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de Raadswerkgroep Milieu met betrekking tot waterbeheer aangelegenheden.
Periode: 1958-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(247)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIKZ/RIZA
Handeling: Het leveren van bijdragen aan het Milieuraaddossier van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM).
Periode: 1958-
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Bij de Vergaderingen van de Milieuraad zal de minister van VROM zich onder andere laten begeleiden door ambtenaren van de Rijkswaterstaat.

4.1.2 Waterbeheer binnen de Europese Commissie

De besluiten die door de Raad van de EEG worden genomen worden voorbereid door de Commissie. De Commissie heeft voor de voorbereiding een ambtelijk apparaat tot haar beschikking. De Commissie wordt vaak bijgestaan door comités die bestaan uit vertegenwoordigers van de lidstaten. Men kan de comités ruwweg in drie groepen onderverdelen:

1. ad hoc werkgroepen van deskundigen ter voorbereiding van richtlijnen, verordeningen, resoluties, beschikkingen en besluiten die door de Raad worden vastgesteld;
2. technische werkgroepen ter voorbereiding van aan de Commissie gedelegeerde bevoegdheden in verband met de aanpassing van richtlijnen en verordeningen;
3. begeleidingswerkgroepen bij de uitvoering van richtlijnen en de voorbereiding en realisatie van bijvoorbeeld actieprogramma's en nieuwe instituties.

De werkgroepen kunnen van verschillende samenstelling zijn. Sommige worden ingesteld als High Level Committee, dit garandeert een deelname op DG- of directeursniveau. Naast ambtenaren kunnen door de Commissie ook deelnemers uit het veld (bedrijven, belangenorganisaties etc.) worden uitgenodigd.

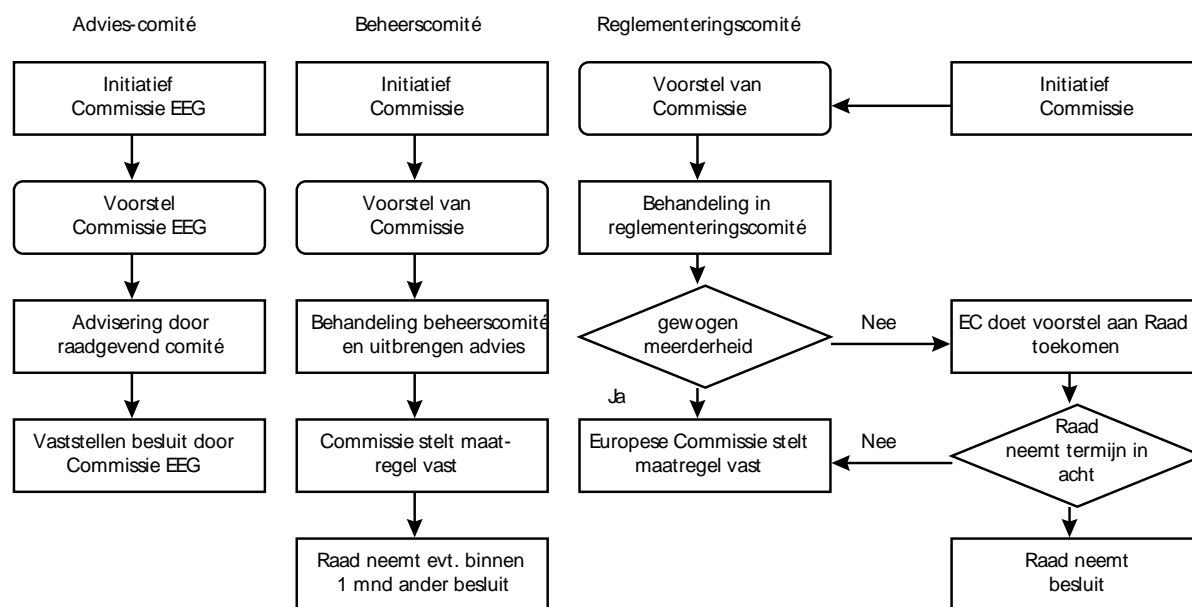
De werkgroepen sub 1 bestaan uit experts uit de lidstaten die hiervoor door de Commissie worden aangezocht. Doel van dit expertoverleg is het inventariseren van de regelgeving in de lidstaten terzake (en de eventuele afstemming van EG-regelgeving op reeds bestaande nationale regelgeving) en het aftasten van de wenselijkheid en haalbaarheid van de Commissievoorstellen. De vergaderingen hebben plaats aan de hand van werkdocumenten waarin de conceptvoorstellen etc. van de Commissie staan¹⁵⁷. Een actueel voorbeeld is het deskundigenoverleg met betrekking tot de herziening van de kaderrichtlijn 76/464, waarin zaken aan de orde komen die onder meer betrekking hebben op de Wet verontreiniging oppervlaktewateren en de Wet verontreiniging zeewater.

---

¹⁵⁷ Zie Kohll, N., *Een andere kijk op lobbyen; Het beïnvloeden van communautaire regelgeving in de initiatiefase*, in: *Eurocoop*, 1993, nr. 3, pg. 15.

De werkgroepen sub 3 behelzen niet de opstelling van regelgeving maar betreffen veel meer operationele kwesties zoals het coördineren van activiteiten en het overdragen van kennis. Werkgroepen sub 3 zijn bijvoorbeeld

- het bij besluit 80/686, gewijzigd bij 85/208, ingestelde Raadgevend Comité voor de controle op en de beperking van de verontreiniging van de zee door lozingen van koolwaterstoffen en andere gevaarlijke stoffen;
- de High-Level-Group voor het milieuagentschap;
- de Task Force Milieuprogramma Donau.

Afbeelding 7

De Raad kan in haar besluiten de Commissie bevoegd verklaren om uitvoeringsregelen vast te stellen¹⁵⁸. Deze delegatie geschiedt op basis van pragmatische overwegingen en is niet verplicht. Voor de uitoefening van deze bevoegdheid wordt door de Raad bij ieder besluit een procedure aangegeven volgens welke de Commissie te werk dient te gaan. Bij deze procedures spelen de werkgroepen sub 2 een rol. Sinds de richtlijn 87/373/EEG (de Comitologie-richtlijn) worden er drie procedures onderscheiden (zie afbeelding 7).

De eerste procedure is die van het adviescomité. Het adviescomité levert advies op het voorstel tot maatregel van de Commissie. De Commissie neemt een besluit waarbij zij in principe geen rekening behoeft te houden met het uitgebrachte advies. De figuur van het adviescomité, die een zeer magere invloed van de lidstaten op het Commissiebeleid geeft, wordt in de richtlijnen met betrekking tot het waterbeheer niet gebruikt.

Bij de procedure rond het beheerscomité brengt het comité met gekwalificeerde meerderheid een advies uit. Indien dit advies met het voorstel overeenstemt stelt de Commissie het besluit vast. Indien het advies afwijkt stelt de Commissie de maatregel vast en kan zij het besluit voor zekere periode opschorten. De Raad wordt verwittigd van het genomen besluit. Binnen de opschortperiode kan de Raad (met gekwalificeerde meerderheid voor of tegen) een eigen besluit nemen. Doet hij dit niet, dan vervalt de schorsing na het verstrijken van de termijn die daaraan hangt en treedt het besluit in werking.

De procedure van de reglementeringscommissie geeft de lidstaten de meeste invloed op het besluit. De procedure loopt tot en met de advisering gelijk op met de beheerscomité-figuur. Indien het advies overeenstemt met het voorstel dan stelt de Commissie het besluit vast. Indien het advies afwijkt van het voorstel dient de Commissie het voorstel bij de Raad in. De Raad neemt (met gekwalificeerde meerderheid voor of tegen) een eigen besluit. Mocht de Raad binnen een vastgestelde termijn geen besluit genomen hebben, dan voorziet de Commissie alsnog in de zaak¹⁵⁹.

De comités die bij de waterrichtlijnen en andere besluiten aan de orde zijn betreffen bijna allemaal reglementeringscomités. De richtlijnen waarbij reglementeringscomités zijn ingesteld zijn:

¹⁵⁸ Zie art. 1, richtlijn 87/373/EEG.

¹⁵⁹ Zie besluit 87/373/EEG van de Raad. De beheers- en de reglementeringscomité-procedures kennen enkele subtiële varianten die hier verder niet van belang zijn.

77/795	beschikking met betrekking tot uitwisseling van informatie;
86/574	beschikking met betrekking tot uitwisseling van informatie, vervangt beschikking 77/795;
76/160	richtlijn met betrekking tot de kwaliteit van zwemwater;
78/659	richtlijn met betrekking tot de kwaliteit van water bestemd voor vissen;
79/869	richtlijn met betrekking tot meetmethodes etc. voor water bestemd voor de productie van drinkwater;
91/271	richtlijn met betrekking tot de behandeling van stedelijk afvalwater;
91/676	richtlijn met betrekking tot verontreiniging van oppervlaktewater door agrarische bronnen.

De richtlijn 92/692 regelt de instelling van een beheerscomité dat de Commissie bij moet staan bij het vaststellen van maatregelen ten behoeve van de standaardisering van de (verplichte) verslaggeving door lidstaten aan de Commissie.

In veel richtlijnen wordt aan de lidstaten opgedragen periodiek verslag te doen van bepaalde werkzaamheden die door deze lidstaten in het kader van de richtlijn uitgevoerd dienen te worden. Het gaat hier om voortgangsrapportages over de implementatie van de richtlijnen en om recapitulaties en totaaloverzichten van onder andere meetresultaten en afgegeven vergunningen.

Handelingen

(248)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
 Handeling: Het opstellen en inbrengen van deskundige bijdragen in de ad hoc werkgroepen van de Commissie van de Europese Gemeenschap ter voorbereiding van richtlijnen, verordeningen en andere communautaire beleidsdocumenten op het gebied van het waterbeheer.
 Periode: 1967-
 Bron: Interviews
 Waardering: B (1)
 Product:
 Opmerking:

(249)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
 Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in begeleidingswerkgroepen voor de implementatie van richtlijnen, het oprichten van communautaire instellingen en de uitvoering van communautaire actieprogramma's.
 Periode: 1967-
 Bron: Interviews
 Waardering: B (1)
 Product:
 Opmerking:

(250)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
 Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de technische comités van de Commissie van de Europese Gemeenschap ter voorbereiding van besluiten in het kader van de aan de Commissie gedelegeerde bevoegdheid om uitvoeringsregelingen van richtlijnen vast te stellen.
 Periode: 1967-
 Bron: De instellingsbeschikkingen van deze comités bevinden zich in de betreffende richtlijnen en besluiten.
 Waardering: B (1)
 Product:
 Opmerking: Het betreft hier over het algemeen bevoegdheden tot het aanpassen van richtlijnen aan de stand van de techniek.

(251)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/ HW/NZ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het opstellen en toezenden van verslagen aan de Commissie van de Europese Gemeenschap in het kader van richtlijnen op het gebied van het waterbeheer.
Periode: 1967-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De verplichting tot het insturen van deze verslagen is geregeld in de diverse richtlijnen.

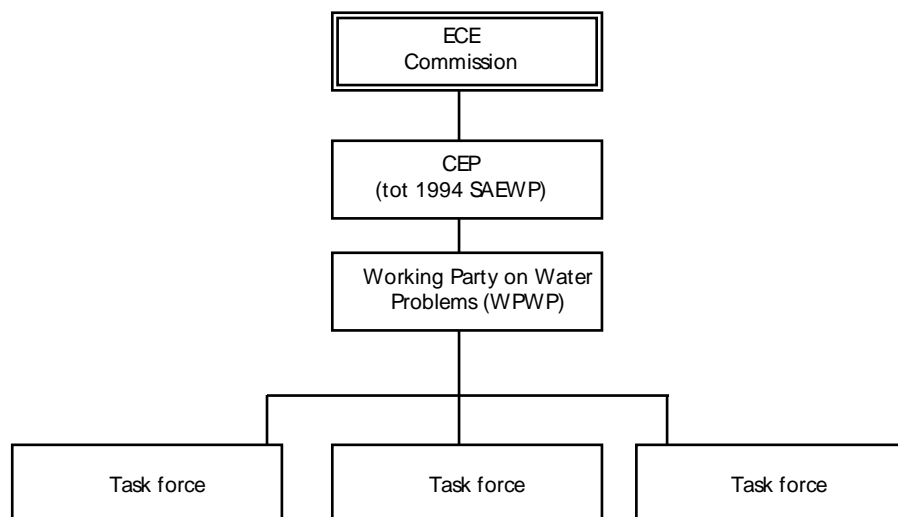
4.2 Economic Commission for Europe (ECE)

De ECE is een regionale commissie van de Verenigde Naties, gevestigd te Genève. De ECE is opgericht als uitvloeisel van het Marshallplan en is voor het eerst bijeengekomen in mei 1947. Het huidige doel van de ECE is¹⁶⁰:

- het intensiveren van de betrekkingen van de Europese landen onderling en van Europese landen met andere staten;
- het doen en sponsoren van onderzoek en studies naar economische en technologische problemen van en ontwikkelingen binnen de lidstaten;
- het doen of sponsoren van de verzameling, evaluatie en verspreiding van economische, technologische en statistische informatie.

De ECE heeft een Plenary Session die eens per jaar bijeen komt. Daarnaast is er een groot aantal comités (ook wel Principal Subsidiary Bodies, PSB's genoemd) met daaronder ressorterende Groups of Experts en Working Parties. Daarnaast worden door de ECE op het gebied van het waterbeheer seminars georganiseerd.

Door de ECE worden verdragen (conventions), verklaringen (declarations), besluiten (decisions) en aanbevelingen (recommendations) vastgesteld. Verdragen die door Nederland ondertekend worden zijn bindend. Nederland kan op de naleving en implementatie worden aangesproken. Verklaringen, besluiten en aanbevelingen hebben een facultatief karakter. Verklaringen en besluiten worden doorgaans voorbereid binnen de staande comités en werkgroepen, aanbevelingen komen over het algemeen voort uit door de ECE georganiseerde seminars.

Afbeelding 8

Het beleidsterrein water is binnen de ECE zoals bij veel internationale organisaties een overlapping met het milieubeleid. Voor 1987 werd binnen de ECE vooral in de Committee on Water Problems hierover overleg gepleegd. In 1987 ontstond uit een fusie van de Committee on Water Problems en de Senior Advisors on Environmental Problems de "Senior Advisors to ECE Governments on Environmental and Water Problems" (SAEWP). In 1994 veranderde de naam van de SAEWP in de Committee on Environmental

¹⁶⁰ Union of International Associations, *Yearbook of international organizations*, München 1991, pg. 1298.

Policy (CEP) (zie afbeelding 8).

Onder de SAEWP en de Committee on Environmental Policy fungeerde de Working Party on Water Problems (WPWP) als voorbereidend platform met betrekking tot onderwerpen die het waterbeheer raakten. Binnen de WPWP werden onderdelen weer voorbereid door zogenaamde "task forces" die bemand werden door ambtenaren van de lidstaten. Onderwerpen die binnen de WPWP aan de orde kwamen zijn:

- de bevordering van de ondertekening en implementatie van het Verdrag van Helsinki door de lidstaten;
- richtlijnen voor ecologisch waterbeheer;
- waterkwaliteitsdoelstellingen en -criteria;
- het voorkomen en beheersen van waterverontreiniging door (kunst)meststoffen en pesticiden¹⁶¹.

Toen het verdrag inzake de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren (Helsinki 1992) in oktober 1996 in werking trad, werd de rol van de WPWP overgenomen door het overleg tijdens de zogenaamde "Meeting of Parties on the UN/ECE waterconvention". Dit overleg ligt in de lijn van bijvoorbeeld het overleg op basis van het verdrag van Parijs (OSPAR) uit 1992 en daarom is er voor gekozen het overleg in de Meeting of Parties en de daaronder ressorterende werkgroepen te plaatsen in paragraaf 4.4.

Binnen de ECE tot stand gekomen verdragen zijn onder andere

- het MER-verdrag¹⁶²;
- het Verdrag van Helsinki¹⁶³.

Handelingen

(252)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIKZ/RIZA
Handeling: Het vaststellen van de instructies voor de Nederlandse delegaties naar de Committee on Waterproblems (-1987), de Senior Advisors to ECE Governments on Environmental and Water Problems (SAEWP) (1987-1993) en het Committee on Environmental Policy (CEP) (1994-).
Periode: 1947-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(253)

Actor: Coördinatiecommissie Internationale Milieuvraagstukken (CIM)
Handeling: Het vaststellen van de instructies voor de Nederlandse delegaties naar de Committee on Waterproblems (-1987), de Senior Advisors to ECE¹⁶⁴ Governments on Environmental and Water Problems (SAEWP) (1987-1993) en het Committee on Environmental Policy (CEP) (1994-).
Periode: 1947-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

---

¹⁶¹ Rijkswaterstaat, RIZA, *Internationale overlegvormen kwaliteitsbeleid; inventarisatie en rubricering van de internationale overlegvormen*, Lelystad 1992, Annex 5.2G, pg. 23-24.

¹⁶² Verdrag inzake milieueffectrapportage in grensoverschrijdend verband, Trb. 1991, nr. 174.

¹⁶³ Convention on the protection and use of transboundary watercourses and international lakes. Helsinki, 17 maart 1992.

¹⁶⁴ ECE staat voor Economic Commission for Europe.

(254)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIKZ/RIZA
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de Working Party on Water Problems (WPWP) in overleg met de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM).
Periode: 1987-1996
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De delegatie leiding wordt verzorgd door het HKW.

(255)
Actor: Coördinatiecommissie Internationale Milieuvraagstukken (CIM)
Handeling: Het vaststellen van de instructies voor de Nederlandse delegaties naar de Working Party on Water Problems (WPWP), indien daar onderwerpen worden behandeld die van invloed zullen zijn op Nederland.
Periode: 1987-1996
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(256)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIKZ/RIZA
Handeling: Het organiseren van in Nederland plaatsvindende ECE¹⁶⁵-seminars met betrekking tot het waterbeheer.
Periode: 1947-
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(257)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIKZ/RIZA
Handeling: Het leveren van bijdragen in ECE-seminars met betrekking tot het waterbeheer.
Periode: 1947-
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(258)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIKZ/RIZA
Handeling: Het behandelen van verdragen die in het kader van de Economic Commission for Europe met betrekking tot het waterbeheer tot stand komen.
Periode: 1947-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Over het algemeen gaat de Nederlandse regelgeving verder dan de verdragen die tot stand komen, wetswijzigingen ten behoeve van implementatie zijn dan ook vaak niet nodig.

4.3 Internationale verdragen

4.3.1 PARCOM en OSCOM

---

¹⁶⁵ ECE staat voor Economic Commission for Europe.

In het kader van het verdragen van Oslo en Parijs zijn de Commissie van Oslo (OSCOM) en de Commissie van Parijs (PARCOM) in het leven geroepen. De organisaties van OSCOM en PARCOM zijn eng met elkaar verbonden. In september 1992 is er een nieuw verdrag afgesloten dat de verdragen van Oslo en Parijs vervangt. In de periode er na vond er een fusie plaats tussen de organisaties van PARCOM en OSCOM. De nieuwe organisatie heet OSPAR(COM). De vergaderfrequentie van PARCOM/OSCOM/OSPAR(COM) is éénmaal per jaar. Producten van PARCOM/OSCOM/OSPAR(COM) zijn onder andere:

- normen voor de lozing van olie vanaf productieplatforms in zee;
- richtlijnen voor lozingen van olie door nieuwe raffinaderijen;
- normen voor de emissie van "zwartelijst-stoffen";
- rapportages over lozingen van diverse specifieke stoffen;
- regelingen betreffende de melding door de lidstaten van afgegeven vergunningen inzake lozingen vanaf schepen;
- afspraken over het staken van afvalverbranding op zee;
- implementaties van besluiten van de Noordzeeministersconferentie¹⁶⁶.

De producten hebben de vorm van besluiten, die voor de lidstaten bindende kracht bezitten, aanbevelingen, rapportages en jaarverslagen¹⁶⁷.

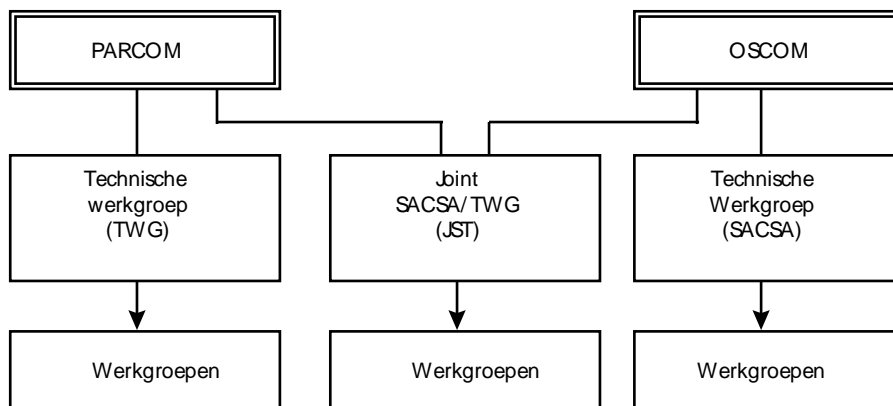
4.3.2 De organisatie tot 1993

Onder PARCOM ressorteren de Technical Working Group (TWG) en de ad hoc werkgroep Radio-active Discharge (RAD). Onder OSCOM ressorteert het Standing Committee for Scientific Advise (SACSA).

Onder de TWG ressorteert een aantal werkgroepen dat zich met specifieke onderwerpen bezighoudt. Het gaat om:

- de Werkgroep Nutriënten (NUT), houdt zich bezig met de vermesting (eutrofiëring) van het zeewater;
- de Werkgroep Olieverontreiniging (GOP);
- de Werkgroep Industriële Sectoren (INDSEC), houdt zich bezig met lozingen door de industrie;
- de Werkgroep Diffuse bronnen (DIFFCHEM);
- de Werkgroep Atmosferische bronnen (ATMOS), houdt zich bezig met de neerslag van vervuiling via de lucht¹⁶⁸.

Uiteraard kunnen er ook andere (ad hoc) werkgroepen worden ingesteld.

Afbeelding 9

De Joint SACSA/TWG (JST) is een samenwerkingsverband dat voortvloeit uit de fusie van PARCOM en OSCOM. Onder de JST ressorteert de Joint Monitoring Group die zich bezig houdt met monitoringsystemen voor de zeewaterkwaliteit.

¹⁶⁶ ICONA, Noordzee-almanak 1992, Den Haag 1992, pg. 101 e.v.

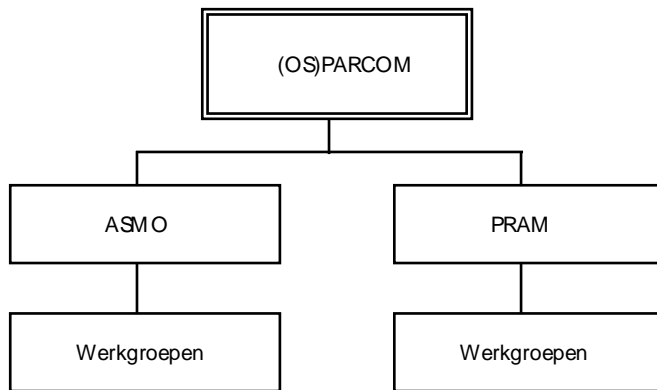
¹⁶⁷ Rijkswaterstaat, RIZA, *Internationale overlegvormen kwaliteitsbeleid; inventarisatie en rubricering van de internationale overlegvormen*, Lelystad 1992, 6.1.

¹⁶⁸ Rijkswaterstaat, RIZA, *Internationale overlegvormen waterkwaliteitsbeleid; inventarisatie en rubricering van de internationale overlegvormen*, Lelystad 1992, 6.1.2 t/m 6.1.5.

De besluiten van PARCOM/OSCOM worden voorbereid door de TWG, het SACSA of de JST. De inhoudelijke voorbereiding wordt door deze organen over het algemeen overgedragen aan de werkgroepen. De behandeling van de kwesties binnen PARCOM/OSCOM is globaal.

4.3.3 De organisatie van 1993 tot 2000

De structuur van OSPAR(COM) ziet er in deze periode als volgt uit (zie afbeelding 10). Onder de commissie ressorteren twee comités, Assessment and Monitoring Committee (ASMO) en Programmes and Measures Committee (PRAM).

Afbeelding 10

Onder ASMO ressorteren de volgende werkgroepen:

- De Working Group on Inputs to the Marine Environment (INPUT);
- de Working Group on Impacts on the Marine Environment (IMPACT);
- de Working Group on Concentration, Trends and Effects of Substances in the Environment.

Daarnaast is er de coördinerende Assessment Coördination Group (ACG).

Onder PRAM ressorteren:

- de Working Group on Sea-Based Activities (SEBA);
- de Working Group on Radioactive Substances (RAD);
- de Working Group on Point Sources (POINT);
- de Working Group on Nutrients (NUT);
- de Working Group on Diffuse Sources (DIFF).

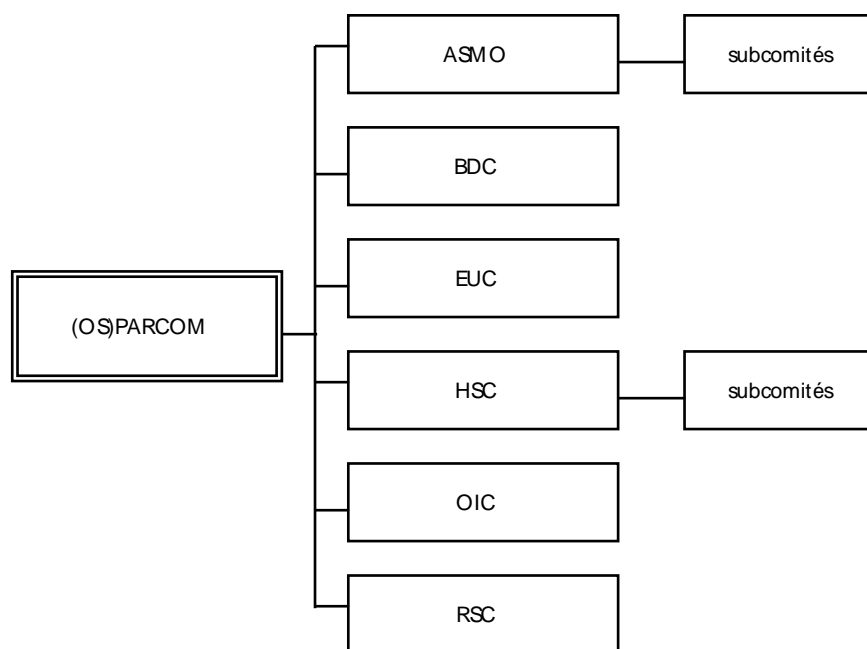
De functies van de organen van de drie lagen is bij OSPAR(COM) dezelfde als bij OSCOM en PARCOM.

4.3.4 De organisatie sinds 2000

Tijdens de eerste officiële OSPAR-ministersconferentie in 1998 werd een reeks strategieën bepaald, ter uitvoering van het verdrag. Per juni 2000 is ook de organisatiestructuur van de OSPAR(COM) hier op aangepast. De PRAM werd opgeheven, en naast de ASMO werd een vijftal comités opgericht, waarvan een aantal op basis van bestaande werkgroepen (zie afbeelding 11).

Het gaat om de volgende comités:

- a. Assessment and Monitoring Committee (ASMO)
- b. Biodiversity Committee (BDC)
- c. Eutrophication Committee (EUC)
- d. Hazardous Substances Committee (HSC)
- e. Offshore Industry Committee (OIC)
- f. Radioactive Substances Committee (RSC)

Afbeelding 11

Er is vrij veel geschoven binnen de organisatie. Het Biodiversiteitscomité (BDC) is gevormd op basis van de werkgroep IMPACT, terwijl de overige werkgroepen die onder de ASMO vielen in de benaming aangepast zijn als subcomités. Het Eutrofiëringscomité (EUC) is gevormd op basis van de werkgroep NUT, de werkgroep SEBA is veranderd in de OIC en de RSC is hetzelfde als de werkgroep RAD. De werkgroepen POINT en DIFF zijn subcomités geworden van het Gevaarlijke Stoffen comité (HSC). Een belangrijke verandering is dus dat een aantal werkgroepen als de SEBA, IMPACT, RAD en NUT op gelijk niveau zijn komen te staan als de ASMO.¹⁶⁹

Handelingen

(259)

Actor: Coördinatiecommissie voor Internationale Milieuvraagstukken (CIM)
 Handeling: Het voorbereiden van de instructies voor de Nederlandse delegaties naar de Commissie van Parijs (PARCOM), de Commissie van Oslo (OSCOM) en de OSPAR(COM).
 Periode: 1972-
 Bron: Interviews
 Waardering: B (1)
 Product:
 Opmerking:

(260)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
 Handeling: Het opstellen van het ministerdossier voor de ministerconferenties in het kader van OSCOM/PARCOM (tot 1993) en OSPAR(COM) (vanaf 1994).
 Periode: 1972-
 Bron: Interviews
 Waardering: B (1)
 Product:
 Opmerking:

¹⁶⁹ 'Terms of reference of OSPAR Committees', in: *Summary Record OSPAR 2000* (OSPAR 00/20/1-E) annex 24.

(261)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de bijeenkomsten van naar Commissie van Parijs (PARCOM), Commissie van Oslo (OSCOM) en OSPAR(COM), ter vaststelling van besluiten, aanbevelingen, rapportages en jaarverslagen.
Periode: 1972-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De delegatie wordt geleid vanuit het Hoofdkantoor van de RWS. Vanuit andere diensten en directies en vanuit VROM, Buitenlandse Zaken en andere betrokken departementen kunnen ook deelnemers aan de delegatie worden toegevoegd.

(262)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de bijeenkomsten van werkgroepen en (sub-)comités ressorterende onder de PARCOM/OSPARCOM (tot 1993) en OSPAR(COM) (vanaf 1994).
Periode: 1972-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De vergaderingen van werkgroepen en (sub-)comités worden meestal door minimaal een interdepartementaal overleg voorafgegaan waaraan naast het ministerie van V&W door de ministers van VROM, LNV en EZ wordt deelgenomen.

(263)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de bijeenkomsten van de werkgroepen die onder Technical Working Group (TWG), Standing Committee for Scientific Advise (SACSA) of de Joint SACSA/TWG (JST) ressorteren.
Periode: 1978-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

4.3.5 Londen¹⁷⁰

Het verdrag van Londen regelt op wereldniveau wat het verdrag van Oslo op regionaal niveau regelt. Het verdrag van Oslo stelt regels die op z'n minst even streng zijn als die van het verdrag van Londen. De reden voor Nederland om toch in het verdrag van Londen te participeren is gelegen in het grote belang dat Nederland stelt in de versterking van internationale samenwerking. De strategielijn S 8 van het Nationaal Milieubeleidsplan¹⁷¹ luidt bijvoorbeeld: "Met het oog op de versnelling van het internationale milieubeleid worden ook vanuit Nederland internationale organisaties en instellingen op milieugebied versterkt". Een belangrijk item in het overleg in het kader van de Londen Conventie '72 (LC'72) wordt gevormd door de problematiek van de ontwikkelingslanden. LC'72 kent als hoogste orgaan de consultatieve vergadering van de verdragsluitende partijen. De consultatieve vergaderingen worden voorbereid in de technische werkgroep. De minister van Verkeer en Waterstaat is de eerste verantwoordelijke. Vanuit Rijkswaterstaat wordt aan de technische werkgroepen deelgenomen.

---

¹⁷⁰ Zie ICONA, *Noordzee-almanak 1992*, Den Haag 1992, pg. 105 e.v.

¹⁷¹ TK 1988-1989, 21 137, nr. 2, pg. 183.

Handelingen

(264)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de consultatieve vergaderingen van de Londen Conventie '72.
Periode: 1972-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: - Voortrekker binnen RWS is de Directie Noordzee.
- Interdepartementaal overleg heeft plaats via CIM Water.

(265)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
2. Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de technische werkgroepen van de Londen Conventie '72.
Periode: 1972-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

4.3.6 Bonn¹⁷²

De overeenkomst van Bonn regelt de onderlinge samenwerking van de Noordzeekuststaten bij de opsporing en bestrijding van olie en andere schadelijke stoffen in de Noordzee. Daartoe worden onder andere gegevens over de nationale aanpak, nieuwe bestrijdingsmethoden en ondernomen acties uitgewisseld. In het kader van de Overeenkomst van Bonn worden werkgroepen in het leven geroepen die de onderlinge samenwerking moeten voorbereiden, en coördineren.

Handelingen

(266)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/NZ
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de werkgroepen in het kader van het verdrag van Bonn ter voorbereiding en coördinatie van de bestrijding in internationaal verband van olie en andere schadelijke stoffen in de Noordzee.
Periode:
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

4.3.7 Helsinki

Na het wegvallen van de muur tussen West- en Oost-Europa kwam er ruimte voor pan-Europese verdragen. Rond 1989 kwam binnen de toenmalige Commissie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE), een van de weinige organisaties die heel Europa besloeg, het idee om een verdrag op te zetten ter bescherming van alle rivieren en meren in Europa. Omdat dit niet een specialisme was van de CVSE, werd dit idee doorgespeeld naar een andere pan-Europese organisatie, de ECE. Op 17 maart 1992 werd het verdrag, de Convention on the protection and use of transboundary watercourses and international lakes, in Helsinki ondertekend. Het verdrag trad in oktober 1996 in werking en geldt voor zeker 22 landen in Europa (waaronder 11 EU-landen).

---

¹⁷² ICONA, *Noordzee-almanak 1992*, Den Haag 1992, 107 e.v.

Algemeen gesteld wil het verdrag de nadelige grensoverschrijdende effecten van waterverontreiniging aanpakken, bijvoorbeeld door middel van monitoring.

Handelingen

(828)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de Meeting of Parties van de UN/ECE Water Convention.
Periode: 1997-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(829)

Actor: Coördinatiecommissie Internationale Milieuvraagstukken (CIM)
Handeling: Het vaststellen van de instructies voor de Nederlandse delegaties naar de Meeting of Parties van de UN/ECE Water Convention en de daaronder ressorterende werkgroepen.
Periode: 1997-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(830)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de organisaties en werkgroepen ressorterende onder de Meeting of Parties van de UN/ECE Water Convention.
Periode: 1997-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

- Organisaties:
  - (bijv.) Collaborating Center / International Water Assessment Center (IWAC);
- Werkgroepen:
  - de Working Group on Water Management;
  - de Working Group on Legal and Administrative Aspects;
  - de Working Group on Monitoring and Assessment;
  - de Working Group on Water and Health.

4.4 Verenigde Naties (VN)

In het kader van de Verenigde Naties zijn veel instellingen en overlegstructuren op het beleidsterrein milieubeheer werkzaam. Voor zover deze raken aan het waterbeheer is de minister van Verkeer en Waterstaat over het algemeen sterk betrokken in dit overleg. Het gaat bijvoorbeeld hier om

- de deelname aan grote wereldmilieuconferenties zoals Rio de Janeiro;
- de Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (CDO, of Commission on Sustainable Development);
- United Nations Environment Program (UNEP);
- United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS).

De CDO/CSD is ingesteld na de UNCED (United Nations Conference on Environment and Development) van 1992. Rijkswaterstaat neemt deel aan het overleg in werkgroepen, voorzover het waterbeheer raakt. Een voorbeeld hiervan is de United Nations Open-Ended Informal Consultative Process on Oceans and the Law of the Sea (UNICPOLs).

UNEP is een programma dat door de Verenigde Naties in 1972 in het leven is geroepen. UNEP werkt onder andere via een structuur met werkgroepen waarin thema's aan de orde komen die betrekking hebben op het milieu en die onder andere resulteren in richtlijnen. Een voorbeeld hiervan is de Global Programme of Action for the protection of the Marine Environment from Land-Based Activities. Een belangrijke commissie onder de CSD is de Governing Council (GNC), waar alle producten van de milieucommissies geaccordeerd worden. Ook hierin is Rijkswaterstaat vertegenwoordigd.

De RWS-inbreng bestaat over het algemeen uit specifieke inbreng in werkgroepen die zich bezig houden met het onderdeel water van het betrokken overleg.

Handelingen

(267)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten met betrekking tot het aspect water in wereldwijde milieuconferenties.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Doorgaans is de minister van VROM de voortrekker bij deze conferenties.

(268)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in werkgroepen en commissies die in het kader van het VN-milieubeleid zijn ingesteld.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

4.5 Internationale Rijn Commissie(IRC)

De Internationale Rijn Commissie of, zoals zij officieel heet, de Internationale Commissie ter bescherming van de Rijn tegen verontreiniging, is formeel ingesteld bij de Overeenkomst nopens de Internationale Commissie ter bescherming van de Rijn tegen verontreiniging, Bern 1963, die op 1 mei 1965 in werking trad. De Commissie kwam al sinds 1950 regelmatig bijeen. Het initiatief voor de besprekingen is indertijd uitgegaan van Nederland¹⁷³. De deelnemende landen zijn Zwitserland, Duitsland, Frankrijk, Luxemburg en Nederland. Sinds 1976 is ook de EEG partij geworden¹⁷⁴.

De taak die aan IRC is opgedragen blijkt onder andere uit artikel 2 van het verdrag:

1. De Commissie dient:
  - a. alle onderzoeken die noodzakelijk zijn ter vaststelling van de aard, omvang en herkomst van de verontreiniging van de Rijn voor te bereiden, deze te doen uitvoeren en de resultaten ervan te bewerken;
  - b. de ondertekenende Regeringen passende maatregelen ter bescherming van de Rijn tegen verontreiniging voor te stellen;
  - c. de grondslagen voor eventuele regelingen tussen de ondertekenende Regeringen over de bescherming van de Rijn tegen verontreiniging voor te bereiden.
2. De Commissie is bovendien bevoegd ten aanzien van alle andere aangelegenheden die de ondertekenende Regeringen haar in onderlinge overeenstemming opdragen.

De producten die uit art. 2, lid 1, voortvloeien zijn onderzoeksrapportages (sub a), aanbevelingen die niet bindend zijn maar wel een

---

¹⁷³ Zie Rijkswaterstaat, *De Waterhuishouding van Nederland; Nota samengesteld door de Rijkswaterstaat*, Den Haag 1968, pg. 75.

¹⁷⁴ Dit is gebeurd bij de Aanvullende Overeenkomst bij de op 29 april te Bern ondertekende Overeenkomst nopens de Internationale Commissie ter bescherming van de Rijn tegen verontreiniging, Bonn 1976.

zekere committerende werking hebben (sub b) en concept overeenkomsten. Art. 2, lid 2 behelst taken die door de Rijnministersconferentie (RMC) aan de IRC worden opgedragen. Het betreft handelingen in het kader van:

- de Overeenkomst inzake de bescherming van de Rijn tegen chemische verontreiniging (Bonn 1976), met name het voorbereiden van voorstellen tot wijziging van grenswaarden (procedure ex art. 14 van de Overeenkomst);
- de Overeenkomst inzake de bescherming van de Rijn tegen verontreiniging door chloriden (Bonn 1976), deze overeenkomst regelt de vermindering in fasen van de zoutlozingen in de Rijn door de Franse kalimijnen in de Elzas;
- het Rijn Actieplan, RAP (vastgesteld te Straatsburg, 1987).

De beide overeenkomsten (de Rijnovereenkomsten) zijn in de loop der tijd geen statische kaders gebleven. Onlangs is bij de Staten-Generaal de goedkeuring van het aanvullend protocol van het Rijnchlorideverdrag ter goedkeuring ingediend. De voorbereiding van de overeenkomsten, de wijzigingen en aanvullingen daarop en het actieprogramma waren in handen van de IRC.

Met de inwerkingtreding van de Europese Kaderrichtlijn Water heeft de IRC de status van coördinerende autoriteit binnen het stroomgebied van de Rijn. Vooral nog betekent dit niet dat deze bevoegdheden boven de autoriteit van de Minister van Verkeer en Waterstaat komen te staan.

4.5.1 Organisatie

De IRC heeft een plenaire vergadering die een maal per jaar bijeen komt. Naast de plenaire vergadering zijn er de Rijnministersconferenties (RMC's) die op ad hoc-basis bijeen worden geroepen. De RMC's werden doorgaans voorafgegaan door een plenaire vergaderingen van de IRC. De plenaire vergaderingen fungeren dan als vooroverleg. Op de RMC's worden onder andere besluiten genomen die de ondertekenende partijen juridisch of politiek binden, zoals de in de vorige paragraaf genoemde Rijnovereenkomsten. Een ander voorbeeld is de vaststelling van het Rijn Actieprogramma (RAP), waarin aan de IRC een integrale aanpak van de waterbeheersproblematiek wordt opgedragen. De minister van Verkeer en Waterstaat is als verantwoordelijke bewindspersoon de delegatieleider van de RMC's. De vaststelling van de instructie voor de RMC's geschiedt, via de CIM (Buitenlandse Zaken), door de Ministerraad. De instructie voor de plenaire vergadering wordt door de CIM vastgesteld, indien nodig wordt de instructie aan de Ministerraad voorgelegd ter goedkeuring.

Artikel 7 van het verdrag regelt dat de IRC werkgroepen kan instellen ter uitvoering van aan haar opgedragen taken. Deze werkgroepen bestaan uit door de delegaties aangewezen afgevaardigden of deskundigen. Sinds de oprichting van de IRC is een groot aantal van dit soort werkgroepen en subwerkgroepen ingesteld. De (sub)werkgroepen worden aangegeven met een afkorting van een (bij subwerkgroepen twee) letters:

K	Coördinatiegroep
Kö	Ecologisch herstel
Kk	Communaal afvalwater
Kd	Diffuse bronnen
Ke	Heffingen
Kf	Vissen
F	Juridische zaken
P	Permanent onderzoek
Pa	Alarmering
Po	Organochemisch onderzoek
Pp	Fysische en chemisch-analytische methoden
Ps	Sedimenten
S	Industriële veiligheid
I	Industrie

De (sub)werkgroepen hebben tot taak het uitvoeren van de onderzoekstaken van de IRC, voorbereiden van de besluiten (o.a. met betrekking tot aanbevelingen) van de plenaire IRC vergaderingen en het begeleiden van het Rijnactieprogramma. Door de Nederlandse delegaties worden hiertoe regelmatig belangrijke bijdragen ingebracht.

Er worden ook wel ad hoc werkgroepen ingesteld. Naar aanleiding van een door de RMC aan de IRC gegeven opdracht heeft de IRC in 1986 aan een ad hoc werkgroep opdracht gegeven om een voorstel voor actieprogramma voor de lange termijn uit te werken. Mede naar aanleiding van dit voorstel is het Actie Programma "Rijn" (of: Rijn Actie Programma) op 1 oktober 1987 door de RMC vastgesteld.

De Coördinatiegroep heeft een specifieke taak binnen het Rijnactieprogramma. Toen het RAP aanvaard was ontstond de behoefte aan een centraal punt ten behoeve van de internationale uitwerking en coördinatie van het programma. De instelling van de Coördinatiegroep K en zijn subgroepen was hiervan het resultaat.

4.5.2 Activiteiten op nationaal niveau

De aanwijzingen van de IRC worden in de Nederlandse regelgeving geïmplementeerd. Dit kan direct gebeuren, bijvoorbeeld door middel van een wijziging van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren of door het opstellen van een AMvB op basis van die wet. Dit noemt men "harde" implementatie. Ook is het mogelijk om de aanwijzingen te implementeren door middel van de voorwaarden die vergunningverleners op basis van art. 1, lid 5 van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren aan de vergunningen kunnen verbinden. Indien men deze methode gebruikt spreekt men van "zachte" implementatie.

Op grond van de Rijnovereenkomsten en het Rijnactieprogramma dienen de ondertekenende partijen regelmatig aan de IRC te rapporteren over de verontreinigingen en de voortgang van de te treffen maatregelen. Hiervoor zijn in de diverse landen nationale meetprogramma's opgezet. Het belangrijkste deel van deze taak wordt door het RIZA uitgevoerd.

Handelingen

(269)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIZA
Handeling: Het leveren van bijdragen aan het CIM-IRC- en CIM-Rijnministersconferentie-overleg.
Periode: 1950-
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(270)

Actor: Coördinatiecommissie Internationale Milieuvraagstukken (CIM)
Handeling: Het opstellen van de door Nederland in te brengen bijdragen en standpunten met betrekking tot het waterbeheer ten behoeve van de plenaire Internationale Rijncommissie-bijeenkomsten en ten behoeve van de Rijnministersconferenties.
Periode: 1950-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Vaststelling van de instructie voor de RMC geschiedt binnen de Ministerraad. Indien nodig wordt de instructie voor de plenaire vergaderingen van de IRC ook door de Ministerraad vastgesteld.

(271)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RIZA
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de werkgroepen en de subwerkgroepen van de Internationale Rijncommissie (IRC).
Periode: 1950-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De snelle toeneming van de zoutafvoer van de Rijn was voor Nederland in 1956 aanleiding om enkele eisen te formuleren, waaraan de kwaliteit van het Rijnwater te Lobith zou moeten voldoen en deze eisen aan de IRC voor te leggen¹⁷⁵. Op deze en soortgelijke wijze is Nederland sinds de begin fase van de IRC actief.

---

¹⁷⁵ Zie Rijkswaterstaat, *De Waterhuishouding van Nederland: Nota samengesteld door de Rijkswaterstaat*, Den Haag 1968, pg. 79.

(272)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RIZA
Handeling: Het informeren van de Internationale Rijncommissie (IRC) over lozingen, metingen, verontreinigingsgevallen, de voortgang van de uitvoering van de Rijnovereenkomsten.
Periode: 1976-
Bron: De Overeenkomsten inzake de bescherming van de Rijn tegen chemische verontreiniging en tegen verontreiniging door chloriden (beide: Bonn 1976).
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

4.6 Noordzeeministersconferentie (NZCM)

Op 31 oktober 1984 vond te Bremen de eerste Noordzeeministersconferentie (NZMC) plaats. De officiële naam luidt: "Internationale Conferentie inzake de Bescherming van de Noordzee". De tweede en de derde NZMC hadden plaats in Londen, 24 en 25 november 1987, en in Den Haag, 7 en 8 maart 1990. In 1995 is de vierde NZMC in Denemarken gepland. Het doel van de NZMC's is het realiseren van een internationale samenwerkingsstructuur ter bescherming van de Noordzee tegen vervuiling.

De NZMC kent, in tegenstelling tot de Rijnministersconferentie, geen geïnstitutionaliseerde organisatie. Toch is het niet zo dat men kan spreken van ad hoc conferenties. Tot op heden is bij iedere NZMC plaats en tijdstip van de volgende conferentie vastgesteld. Dit gaf de NZMC een semi-permanent karakter. De voorbereiding geschiedt door werkgroepen die bemand worden door vertegenwoordigers van de deelnemende partijen.

De resultaten van de NZMC worden gepresenteerd in de ministeriële verklaringen die na afloop van de conferenties worden vastgesteld. De ministeriële verklaringen worden opgesteld door het organiserende land. De verklaring kan gezien worden als internationaal politiek beleidsvoornemen, waar de deelnemende partijen zich aan hebben gecommitteerd. Naast de verklaring is het Quality Status Report (QSR) een belangrijk document. Het QSR dient als beleidsonderbouwend instrument waarin de betrokken landen aangeven welke voortgang zij hebben gemaakt met betrekking tot de afspraken die in het NZMC-kader gemaakt zijn. De Nederlandse implementatie van de voornemens die in de ministeriële verklaring van de Derde NZMC aan de orde waren vindt plaats mede aan de hand van het Noordzeeactieplan¹⁷⁶.

4.6.1 Organisatie

De NZMC kent zoals reeds gezegd geen permanente organisatie. De voorbereiding heeft plaats op ambtelijk niveau in werkgroepen die daartoe op regelmatige tijden in de perioden tussen de conferenties bijeenkomen. Er zijn twee belangrijke typen werkgroepen aan te geven:

- de technisch-wetenschappelijke werkgroepen en
- de beleidswerkgroepen die de te nemen maatregelen voorbereiden.

Ter voorbereiding van de NZMC komen vertegenwoordigers van de deelnemende landen op DG-niveau (Senior Officials) eenmaal bij elkaar om de opzet van de voorbereiding vast te stellen. Daarbij worden bijvoorbeeld werkgroepen ingesteld.

Naast de werkgroepen komt het ook voor dat de ministers in de periode tussen twee conferenties een bijeenkomst hebben. Dit is gebeurd in 1993.

De nationale voorbereiding heeft plaats, onder coördinatie van Rijkswaterstaat, in werkgroepen waarin ook vertegenwoordigers van andere ministeries zitting nemen. De uiteindelijke vaststelling van de instructie van de Nederlandse delegatie heeft wat betreft de NZMC plaats binnen de Ministerraad via de CIM.

Handelingen

---

¹⁷⁶ Dit plan is op 9 november 1990 aan de Tweede Kamer aangeboden: TK 1990-1991, 21 884, nrs 1-2.

(273)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het opstellen van het dossier voor de minister van Verkeer en Waterstaat ten behoeve van de Noordzeeministersconferenties en de interim Noordzeeconferenties.
Periode: 1984-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(274)

Actor: Coördinatiecommissie Internationale Milieuvraagstukken (CIM)
Handeling: Het opstellen van de instructies voor de delegaties naar de Noordzeeministersconferenties.
Periode: 1984-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Vaststelling van de instructie geschiedt in de Ministerraad.

(275)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de Preparatory Meetings of Senior Officials (PMSO) ten behoeve van de Noordzeeministersconferenties.
Periode: 1984-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(276)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de technisch- wetenschappelijke en de beleidswerkgroepen en subwerkgroepen die ten behoeve van de internationale voorbereiding van de Noordzeeministersconferenties zijn ingesteld.
Periode: 1984-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(277)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIZA
Handeling: Het organiseren van de Noordzeeministersconferenties die in Nederland plaats hebben.
Periode: 1984-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: - Dit houdt onder andere in:

- het voorzitten van de conferentie (voorzitter is de betrokken minister van het gastland);
- het opstellen van de Ministersverklaring na afloop.

- Nederland was gastland voor de Derde Noordzeeministersconferentie in 1990.

4.7 De Waddenzee

Sinds 1982 komt de Trilaterale Regeringsconferentie over de Bescherming van de Waddenzee regelmatig bij elkaar. De deelnemende landen zijn Nederland, Duitsland en Denemarken. Het primaire doel is de bescherming van de natuur in het Waddengebied, het voortouw in Nederland is dan ook in handen van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV). Ter voorbereiding van de conferenties zijn twee werkgroepen actief, de Senior Officials en de Trilateral Working Group (TWG). Verkeer en Waterstaat wordt binnen beide werkgroepen vertegenwoordigd door Rijkswaterstaat. Binnen de TWG wordt het Quality Status Report of the Wadden Sea vastgesteld (QSR-Waddenzee). Het QSR-Waddenzee zal als annex bij het QSR voor de Noordzee gaan fungeren (zie voorgaande paragraaf). De belangrijkste RWS-inbreng heeft betrekking op dit QSR en de Nederlandse implementatie daarvan door middel van het WVO-vergunningenbeleid en andere nationale waterbeheerprogramma's zoals het Beheersplan rijkswateren, het Beheersplan ontgrondingen Waddenzee en (overkoepelend) de Planologische kernbeslissing Waddenzee¹⁷⁷. Een ander belangrijk onderwerp is een gezamenlijk monitoringsprogramma en een daarmee samenhangend programma van onderzoek van belang voor de gezamenlijke bescherming van de Waddenzee¹⁷⁸.

Handelingen

(278)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RIKZ
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de vergaderingen van de Senior Officials en de Trilateral Working Group van de Trilaterale Regeringsconferentie over de Bescherming van de Waddenzee.
Periode: 1983-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De betrokken Regionale Directie is de Directie Noord-Nederland.

4.8 Het Maas-Schelde-overleg¹⁷⁹

Sinds de jaren zestig wordt er door Nederland en België onderhandeld over de totstandkoming van een verdrag over het waterbeheer van de Maas en de Schelde. Het voor Nederland belangrijkste item is de kwaliteit van het water dat door beide rivieren ons land binnenstroomt. Een voor België belangrijk punt, tevens aanleiding om in de zestiger jaren de onderhandelingen op te starten, is de uitdieping van de vaargeul in de Westerschelde. In 1975 is op ambtelijk niveau een akkoord bereikt over een drietal verdragen, een verdrag over de verdeling en de kwaliteit van het Maaswater, een verdrag over de aanleg van het Baalhoekkanaal en een verdrag over de rechttrekking van de vaarweg in de Westerschelde ter hoogte van Bath. Het bleek echter niet mogelijk aan Belgische zijde te komen tot ondertekening van de verdragen. Om te komen tot wederzijdse overeenstemming met betrekking tot de verdragen werd in 1987 de Commissie Waterverdragen ingesteld. De commissie werd ook de Commissie "Biesheuvel-Davignon genoemd". In 1989 werd deze commissie opgevolgd door de "Commissie Biesheuvel-Poppe". Begin 1993 is besloten om af te zien van bilaterale verdragen over de waterkwaliteit en te streven naar multilaterale verdragen met alle betrokken landen. Net zoals dat bij de Rijn gebeurd is wenste Nederland te komen tot de instelling van internationale commissies voor de Maas en de Schelde. Over de verdieping van de Westerschelde en de verdeling van het Maaswater wordt tussen Vlaanderen en Nederland onderhandeld

Alhoewel de waterverdragen er niet zijn gekomen kwam wel een klein gedeelte van het institutioneel overleg waarin de verdragen zouden voorzien, tot stand. Het gaat om de Technische Maascommissie (van 1983-1986) en de Technische Scheldecmissie (sinds 1948). In de Technische Scheldecmissie wordt het vaarwegbeheer in ruimste zin besproken.

Op 26 april 1994 werden te Charleville-Mézières twee verdragen afgesloten inzake de bescherming van de Maas en de Schelde. De verdragen werden ondertekend door de Franse republiek, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, het Waalse Gewest en het Koninkrijk der Nederlanden. Het Vlaamse Gewest trad toe op 17 januari 1995, Duitsland zal naar alle waarschijnlijkheid in de toekomst toetreden. Beide verdragen zijn geënt op het ECE-rivierenverdrag.

---

¹⁷⁷ TK 1992-1993, 22 605, nr. 34.

¹⁷⁸ TK 1992-1993, 22 605, nr. 34, pg. 11.

¹⁷⁹ Zie TK 1984-1985, 19 153, nrs. 1-2, pg. 131 en TK 1992-1993, 23 075, nrs. 1-3.

Op basis van de Maas- en Schelde verdragen zijn twee commissies in het leven geroepen, de "Internationale Commissie voor de bescherming van de Maas tegen verontreiniging" en de "Internationale Commissie voor de bescherming van de Schelde tegen verontreiniging". Beide commissies hebben ruwweg als taak¹⁸⁰:

- het bepalen, verzamelen, evalueren en uitwisselen van gegevens;
- het afstemmen van het beleid van de Verdragsluitende Partijen;
- het opstellen en evalueren van een actieprogramma;
- het adviseren van de Verdragsluitende Partijen;
- het opstellen van (jaar)verslagen.

De Commissies komen per jaar eenmaal bijeen en kunnen werkgroepen instellen ter uitvoering van de werkzaamheden.

Handelingen

(279)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het voorbereiden van verdragen tussen Nederland en België en tussen Nederland en de Belgische gewesten met betrekking tot het waterbeheer van de Schelde en de Maas.
Periode: 1960-1993
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product: Het ging om de volgende verdragen:

- Verdrag over de verdeling en de kwaliteit van het Maaswater;
- Verdrag over de aanleg van het Baalhoekkanaal;
- Verdrag over de rechtstrekking van de vaarweg in de Westerschelde ter hoogte van Bath;
- Vlaams-Nederlands verdrag inzake de verruiming van de vaarweg in de Westerschelde;
- Vlaams-Nederlands verdrag inzake de afvoer van het water van de Maas.

Opmerking: De voorbereiding had plaats op diverse bestuurlijke niveaus:

- Ambtelijk overleg;
- Ministerieel overleg (minister van Verkeer en Waterstaat);
- Overleg binnen de Commissie Biesheuvel;
- Het Vlaams-Nederlands overleg.

(280)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de Technische Maas- en Scheldecmissies.
Periode: 1983-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De betrokken Regionale Directies zijn Limburg, Noord-Brabant en Zeeland.

(281)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIZA
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de Internationale Commissie voor de bescherming van de Maas (ICBM) tegen verontreiniging en in de Internationale Commissie voor de bescherming van de Schelde (ICBS) tegen verontreiniging.
Opmerking: Deze handeling is **vervallen**. Zie handeling 28.831 voor de ICBM en 834 voor de ICBS.

---

¹⁸⁰ Zie de artikelen 6 van beide verdragen van Charleville-Mézières, Trb. 1994, nrs. 149 en 150.

(282)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RIZA
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de werkgroepen van de Internationale Commissie voor de bescherming van de Maas tegen verontreiniging en van de Internationale Commissie voor de bescherming van de Schelde tegen verontreiniging.
Opmerking: Deze handeling is **vervallen**. Zie handeling 28.832 voor de ICBM en 835 voor de ICBS.

(831)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de Internationale Commissie ter Bescherming van de Maas (ICBM).
Periode: 1994-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(832)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de werkgroepen van de Internationale Commissie ter Bescherming van de Maas (ICBM).
Periode: 1994-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(833)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het informeren van de Internationale Commissie ter bescherming van de Maas (ICBM) over lozingen, metingen, verontreinigingsgevallen, de voortgang van overeenkomsten met betrekking tot het beheer van de Maas.
Periode: 1994-
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(834)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de Internationale Commissie ter Bescherming van de Schelde (ICBS).
Periode: 1994-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(835)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de werkgroepen van de Internationale Commissie ter Bescherming van de Schelde (ICBS).
Periode: 1994-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(836)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het informeren van de Internationale Commissie ter bescherming van de Schelde (ICBS) over lozingen, metingen, verontreinigingsgevallen, de voortgang van overeenkomsten met betrekking tot het beheer van de Schelde.
Periode: 1994-
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

4.9 Bilaterale overlegstructuren

Nederland grenst aan Duitsland en België. Het waterbeheer in de grensstreken is dan ook vaak een grensoverschrijdende aangelegenheid. Een groot deel van het overleg dat hiertoe gevoerd wordt is geïnstitutionaliseerd. Met name het overleg met Duitsland is geconcentreerd in de Permanente Grenswatercommissie Nederland-Duitsland en in de Eemscmissie. Het overleg met België was, zoals in de vorige paragraaf is uiteengezet, minder soepel geregeld.

Handelingen

(283)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het plegen van incidenteel overleg met Europese mogendheden met betrekking tot het waterbeheer in de grensstreek.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

- Overleg dat eind jaren zeventig met België werd gevoerd met betrekking tot het aanleggen van een radarinstallatie langs de Westerschelde;
- Overeenkomst tussen Nederland en België betreffende het verdedigen van de oevers langs de Westerschelde tegen inscharing (Trb. 1993, 92);
- Het op basis van artikel 4, lid 2, Wet op de waterhuishouding, raadplegen van Duitse en Belgische autoriteiten over de nota's waterhuishouding en de beheersplannen voor de rijkswateren voor zover deze nota's en plannen onderwerpen betreffende grensoverschrijdende wateren behandelen;
- Overleg over het grensverloop in de Eemsmoeding;
- Overleg over het water- en natuurbeheer in het Eems-Dollard estuarium.

4.9.1 Permanente Grenswater Commissie Nederland-Duitsland (PGC)

De PGC is een gevolg van het in 1963 in werking getreden Grensverdrag tussen Nederland en Duitsland. In artikel 64 van dat verdrag wordt de instelling van een permanente Duits-Nederlandse Grenswatercommissie aangekondigd. De PGC is in december 1963 van start gegaan. De Commissie heeft tot taak¹⁸¹:

1. door gemeenschappelijke beraadslagingen en het wederzijds verstrekken van inlichtingen alsmede door de uitwisseling van ervaringen, de uitvoering van de bepalingen van het verdrag met betrekking tot kwesties aangaande het grenswaterbeheer te bevorderen;
2. het in ontvangst nemen van mededelingen van een van de partijen over voorgenomen waterstaatkundige maatregelen met grensoverschrijdend effect;
3. het behandelen van voorstellen van de partijen en van klachten en bezwaren die de partijen ten opzichte van elkaar inbrengen;
4. het nagaan of bestaande op grenswaterbeheer betrekking hebbende overeenkomsten dienen te worden gewijzigd of aangevuld en het doen van aanbevelingen voor de herziening van de bestaande en het sluiten van nieuwe overeenkomsten;

¹⁸¹ Art. 66, Grensverdrag Duitsland-Nederland, Trb. 1960, 68.

5. het behandelen van de vraag van de deelname door een partij in de kosten van maatregelen van de andere partij;
6. het inspecteren van de grenswateren;
7. het doen van aanbevelingen.

De PGC is een platform waarin aangelegenheden betreffende grensoverschrijdend waterbeheer aan de orde komen. In de PGC en zijn subcommissies hebben naast de Duitse en Nederlandse rijksoverheid de provincies en waterschappen zitting. De producten van de PGC zijn:

- conceptovereenkomsten tussen Nederland en Duitsland betreffende het waterbeheer voorbereid, sinds het aantreden van de PGC zijn ongeveer 20 overeenkomsten gesloten;
- aanbevelingen aan grenswaterbeheerders, met name met betrekking tot het verlenen van vergunningen;
- beheersplannen voor grenswateren, het Beheersplan Vecht is het eerste plan dat gereed is gekomen.

De PGC vervult ook een belangrijke functie als overlegplatform waar op ambtelijk niveau grensoverschrijdende kwesties aan de orde worden gesteld en eventueel tot oplossing worden gebracht.

De PGC bestaat uit de eigenlijke commissie die een maal per jaar vergadert en uit een aantal regionaal gespreide subcommissies die minimaal een maal per jaar bijeenkomen. De subcommissies bereiden de PGC-producten voor die uiteindelijk in de commissie ter tafel komen. De subcommissies waren tot voor kort per grenswater georganiseerd. De situatie is nu zo dat voor elk grensdeel waar een Nederlandse provincie aan een Duits Regierungsbezirk grenst er een subcommissie bestaat.

Handelingen

(284)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
 Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de vergaderingen van de Permanente Grenswater Commissie Nederland-Duitsland.
 Periode: 1963-
 Bron: Interviews
 Waardering: B (1)
 Product:
 Opmerking: De betrokken Regionale Directies zijn de Directie Oost-Nederland en de Directie Limburg.

(285)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RIZA
 Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de vergaderingen van de werkgroepen en (sub-)commissies van de Permanente Grenswater Commissie Nederland-Duitsland.
 Periode: 1963-
 Bron: Interviews
 Waardering: B (1)
 Product:
 Opmerking: Voorbeelden van subcommissies zijn:
 - de subcommissie Maas-Roer (geen RWS-inbreng);
 - de subcommissie Eems-Dollard.

4.9.2 De Eemscommissie

Het in 1960 tussen Duitsland en Nederland afgesloten Eems-Dollard-verdrag voorziet in de instelling van een "permanente Nederlands-Duitse Eemscommissie" met de volgende taak¹⁸²:

- a. beraadslagingen over vraagstukken op het gebied van de waterbouw, de bebakening, de waterstaatszorg, de opmetingen, peilingen en hydrologische onderzoekingen, de landaanwinning, de indijking, de kustverdediging en de winning van zand, grind en schelpen;
- b. de inspectie van de vaarwateren en de bebakening;

¹⁸² Art 29 en 30, Eems-Dollard-verdrag, Trb. 1960, 69.

- c. het uitbrengen van verslag over de resultaten van de inspecties aan de regeringen;
- d. het voorleggen van aanbevelingen aan de regeringen;
- e. het geven van advies over alle vraagstukken die de regeringen aan haar voorleggen;
- f. het in ontvangst nemen van mededelingen van de regeringen over voorgenomen werkzaamheden;
- g. het behandelen van door de regeringen ingediende bezwaren tegen voorgenomen of reeds begonnen werkzaamheden en van door de regeringen ingediende schadeclaims met betrekking tot reeds uitgevoerde werkzaamheden.

De producten van de Eemsc commissie zijn aanbevelingen, adviezen en rapportages. Geen van deze producten heeft een bindend karakter, ze kunnen echter wel vaak het voorspel tot belangrijke besluitvorming zijn. Zo is in het begin van de jaren tachtig binnen de Eemsc commissie een nieuw verdrag voorbereid dat onder andere moest voorzien in een regeling met betrekking tot lozingen van verontreinigende stoffen. Dit verdrag is echter niet in werking getreden.

De Eemsc commissie wordt bemand door ambtenaren van de Rijkswaterstaat, DGSM en hun Duitse tegenhanger. De commissie kan naar behoefte ad hoc werkgroepen instellen die een specifieke aangelegenheid onder handen nemen.

Handelingen

(286)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RIKZ
 Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de Eemsc commissie en de daaronder ressorterende ad hoc werkgroepen.
 Periode: 1963-
 Bron: Interviews
 Waardering: B (1)
 Product:
 Opmerking: Het betreft de Regionale Directie Noord-Nederland.

4.9.3 Belgisch-Nederlandse overleg

De Belgisch-Nederlandse Commissie voor grensoverschrijdende onbevaarbare waterlopen (tot 1979 "Nederlands-Belgisch grenswateroverleg" geheten) was een ambtelijk overleg waarin vertegenwoordigers van Rijkswaterstaat en de Belgische tegenhangers zitting hadden. Hieronder stond een Werkoverleg Belgisch-Nederlandse Grenswateren. Voor het grondwater was er de Benelux-werkgroep "Grondwater". In 1994 werd besloten de vergaderingen van de Belgisch-Nederlandse Commissie en de Benelux-werkgroep "Grondwater" qua agenda geheel te integreren.

De verregaande federalisering in België had tot gevolg dat dit overleg niet succesvol verliep. Overeenstemming binnen de commissie werd vaak moeizaam bereikt, omdat Waalse en Vlaamse partners het meestal niet eens met elkaar waren. Met de toegenomen aandacht in Vlaanderen voor integraal waterbeheer ontstonden plannen voor afzonderlijk overleg tussen het gewest Vlaanderen en Nederland. Zo werd op 16 januari 1997 overgegaan tot de oprichting van het Nederlands-Vlaams Integraal Waterbeheer Overleg (NVIWO).

De doelstellingen van het Belgisch-Nederlands overleg zijn:

- het gezamenlijk uitwerken van internationale verplichtingen en afspraken;
- het afstemmen van beleidsdoelstellingen voor de grensoverschrijdende waterlopen en het grondwater;
- het uitwisselen van informatie over beleidsvoornemens en uitvoeringsprojecten aan weerszijden van de grens;
- het - waar zinvol - komen tot de opstelling van grensoverschrijdende beheersplannen;
- het initiëren van en participeren in integrale projecten voor grensoverschrijdende deelstroomgebieden;
- het opstellen van jaarlijkse actieprogramma's.

Sinds het midden van de jaren negentig werden, op Nederlands initiatief, bekken- of stroomgebiedcomités opgericht per deelstroomgebied van ofwel de Schelde, ofwel de Maas. Er bestaan langs het Nederlands-Belgisch grensgebied vijf stroomgebiedcomités:

- Kreeken en Polders (grensgebied West-Vlaanderen/Oost-Vlaanderen-Zeeland);
- Molenbeek/Kleine Aa-Mark;

- Dommel;
- Thornerbeek/Witbeek-leker-Voer;
- Geul.

Het overleg in de stroomgebiedcomités vindt voor wat betreft de Nederlandse kant voornamelijk plaats op niveau van provincies en waterschappen. Alleen in het stroomgebiedcomité Thornerbeek/Witbeek-leker-Voer heeft Rijkswaterstaat zitting, hierin vertegenwoordigd door Directie Limburg. Dit vanwege het beheer van de (Grens-)Maas¹⁸³

Handelingen

(287)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RIZA
 Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de Belgisch-Nederlandse Commissie voor de grensoverschrijdende onbevaarbare waterlopen.
 Periode: 1974-1996
 Bron: Interviews
 Waardering: B (1)
 Product:
 Opmerking:

(837)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
 Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in het Nederlands-Vlaams Integraal Waterbeheer Overleg.
 Periode: 1997-
 Bron: Interviews
 Waardering: B (1)
 Product:
 Opmerking:

(838)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
 Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in het Nederlands-Waals wateroverleg.
 Periode: 1998-
 Bron: Interviews
 Waardering: B (1)
 Product:
 Opmerking:

(839)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
 Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in Nederlands-Belgische bekken- en stroomgebiedcomités.
 Periode: 1994-
 Bron: Interviews
 Waardering: B (1)
 Product:
 Opmerking:

---

¹⁸³ J. Heylen, 'Instrumenten voor een integraal waterbeheer in het Nederlands-Vlaams grensgebied: het Nederlands-Vlaams integraal waterbeheer overleg (NVIWO) en de grensoverschrijdende stroomgebiedcomités', in: *Water* 94 (1997) 104-106.

4.10 Internationale samenwerking

Naast het internationale overleg dat tot nu toe in dit hoofdstuk aan de orde is geweest, is er op het gebied van waterhuishouding veel internationale samenwerking. Het betreft hier vaak (ontwikkelings)samenwerking waarbij Nederlandse know how wordt geëxporteerd naar derde wereld landen of onderzoeksprojecten waarin Nederland participeert. De internationale onderzoeksverbanden leveren platforms waarbinnen kennis wordt uitgewisseld en waarin of waardoor geldstromen worden gedirigeerd (bijvoorbeeld EU-kaderprogramma's). In dit rapport zal echter geen onderscheid gemaakt worden tussen onderzoek dat in internationaal verband gedaan wordt en onderzoek dat in andere verbanden tot stand komt.

Wel beschreven wordt de Nederlandse participatie in buitenlandse waterhuishoudkundige projecten en de organisatie van internationale symposia met betrekking tot de waterhuishouding.

Handelingen

(840)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het vaststellen van beleidsnota's en actieprogramma's met betrekking tot de Nederlandse inzet in het buitenland op het gebied van waterbeheer.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product: Beleidsnota's, programma's, zoals bijvoorbeeld:
- Programma Buitenlandse Waterinzet "Partners voor Water".
Opmerking: Ter voorbereiding en implementatie van het actieprogramma "Partners voor Water" zijn interdepartementale stuurgroepen ingesteld, waarin naast het ministerie van V&W de ministeries van EZ, BuZa, LNV, VROM en OCenW zitting hebben.

(841)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het afsluiten van bilaterale samenwerkingsovereenkomsten op het gebied van waterbeheer.
Periode: (1945-)
Bron: *Programma Buitenlandse Waterinzet Partners voor Water*, Den Haag 2000, pg. 30.
Waardering: B (C)
Product: Twinning agreements, Memoranda of Understanding (MOU), etc.
Opmerking: Het gaat hier met name om samenwerkingsovereenkomsten met landen buiten de EU.

(288)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het leveren van Nederlandse bijdragen in buitenlandse waterhuishoudkundige projecten.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (C)
Product:
Opmerking:

(289)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het organiseren van internationale symposia met betrekking tot de waterhuishouding.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Voorbeelden zijn de internationale Waddenzeesymposia.

(290)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIKZ/RIZA
Handeling: Het deelnemen aan internationale symposia met betrekking tot de waterhuishouding.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(291)

Actor: Export Platform Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het vormen van een overlegplatform voor het bedrijfsleven en het departement van Verkeer en Waterstaat ten behoeve van de export van Nederlandse waterstaatkundige expertise.
Periode: 1980-
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Programma Buitenlandse Waterinzet*, Den Haag 2000, pg. 29.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

5 De winning van oppervlakedelfstoffen

Wanneer zand, grind, klei of andere oppervlakedelfstoffen worden gewonnen ontstaan er ontgroningen. Het resultaat van een ontgroning is over het algemeen een grootschalige verandering van het landschap zoals het ontstaan van een diepe kuil met water of het verdwijnen van een karakteristieke berg. De inbreuk die ontgroningen maken op het landschap heeft een sterke neerslag op onder andere de landbouw (verlies van landbouwgronden), de waterkwaliteit en -kwantiteit, de recreatie (het ontstaan van watersportgebieden) en het landschapsschoon. Zo vergde in 1988 de winning van oppervlakedelfstoffen ongeveer 850 ha grond waarvan 500 ha een definitieve bestemmingswijziging onderging¹⁸⁴. Voor 1965 waren ontgroningen hoofdzakelijk een provinciale aangelegenheid. Een aantal provincies was overgegaan tot het vaststellen van bepalingen ter regeling van deze kwestie. Omdat ontgroningen deels een rijksaangelegenheid vormen (denk aan zandwinning uit de zee en ontgroningen in de directe nabijheid van de grote rivieren) en vanwege het algemene belang van een uniforme regeling voor het gehele land, gaat men er einde jaren vijftig er toe over om de Ontgroningenwet voor te bereiden. Een terrein waar de wenselijkheid voor deze uniforme regeling duidelijk naar voren trad was de behandeling van de grof-keramische industrie, de baksteenfabrieken. Het zou voor de economische positie van deze bedrijven, die overal in Zuid- en Oost-Nederland langs rivieren gevestigd zijn, een onverteerbare zaak zijn indien hun positie afhankelijk ware van de provincie waarin ze toevallig actief zijn. Het ontwerp voor de Ontgroningenwet dat uit deze ontwikkelingen voortkwam is op 4 mei 1961 aan de Tweede Kamer aangeboden. De Ontgroningenwet werd vastgesteld in 1965¹⁸⁵ en trad op 17 augustus 1971, één dag voor de vaststelling van het Rijksreglement ontgroningen (Stb. 1971 518), in werking.

5.1 De Ontgroningenwet van 1965

De Ontgroningenwet geeft slechts een vergunningenstelsel waarin is geregeld hoe de vergunningen voor ontgroningen tot stand dienen te komen. De minister van Verkeer en Waterstaat is als verantwoordelijk bewindspersoon voor de Waterstaat de trekker voor het landelijk beleid op het gebied van de ontgroningen.

Het vergunningenstelsel wordt uitgevoerd door de provincies en (wat betreft de zee en een aantal in het Rijksreglement ontgroning genoemde rijkswateren) door de minister van Verkeer en Waterstaat. De vergunningverleningen die onder de competentie van de minister van Verkeer en Waterstaat vallen hebben alle betrekking op de onttrekking van materiaal aan waterbodems. Zij zijn daarom landschappelijk gezien van minder betekenis dan bijvoorbeeld de grindafgravingen in midden- en Noord-Limburg waarbij grote plassegebieden ontstaan. Door de vergunningverlenende overheden kunnen voorwaarden gesteld worden waarbij de vergunninghouder bijvoorbeeld verplicht kan worden om na de ontgroning het achtergebleven gebied op landschappelijk verantwoorde wijze in te richten. Wat betreft de rijksoverheid (de bevoegdheid van de minister van Verkeer en Waterstaat) zijn de ontgroningen op de Noordzee verreweg de belangrijkste. Voor de Noordzee is er een Regionaal Ontgroningenplan Noordzee (RON) vastgesteld dat de basis vormt voor de vergunningverleningen en voor de winning van zand, grind of schelpen, bijvoorbeeld ten behoeve van rijkswaterstaatswerken.

Er zijn dus twee niveaus waarop de rijksoverheid zich met ontgroningen bemoeit:

- de bepaling van het landelijke beleid met betrekking tot de ontgroningen;
- de uitvoering van de bevoegdheid om als waterbeheerder vergunningen voor ontgroningen af te geven.

5.2 Belangrijke wijzigingen van de ontgroningenwet

De Ontgroningenwet kent twee ernstige knelpunten¹⁸⁶. De wet regelt in essentie slechts dat bepaalde ontgroningen zonder vergunning niet mogen worden uitgevoerd en geeft vervolgens aan hoe die vergunningen tot stand dienen te komen. Ontgroningen vormen echter een strijdveld waaraan diverse belangengroepen en organisaties te pas komen:

- bedrijven uit de bouwsector, die wat betreft hun productie afhankelijk zijn van af te geven vergunningen;

---

¹⁸⁴ TK 1988-1989, 21 100, nr. 2, pg 21.

¹⁸⁵ Wet van 27 oktober 1965, Stb. 509.

¹⁸⁶ Zie Blom, G., *Naar een nieuwe wettelijke instrumentatie voor het ontgroningenbeleid*, in: Ike, P. en van der Moolen, B., *Naar een structuurschema voor ontgroningen*, Groningen, 1991., pg. 13-14.

- milieugroeperingen, die de natuur onaangetast willen laten;
- provincies, die in het kader van voornemens op het gebied van de ruimtelijke ordening en recreatievoorzieningen aan gebiedsinrichting willen doen.

Deze punten geven duidelijk aan dat er een sterke behoefte bestaat aan planning.

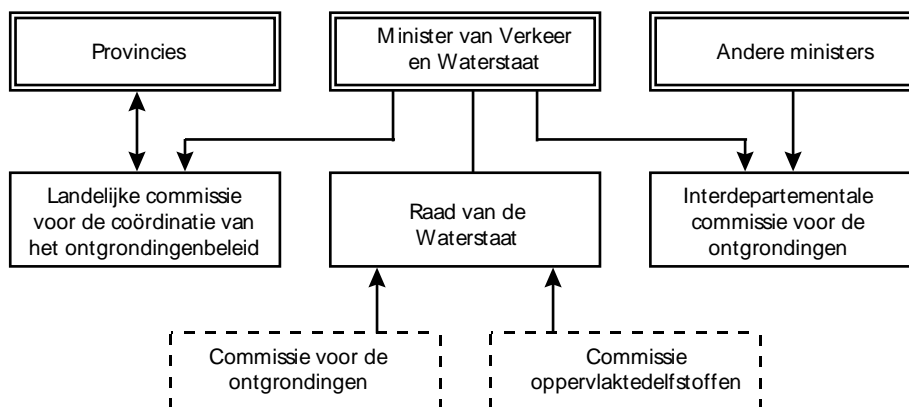
Het tweede knelpunt wordt gevormd door het gebrek aan coördinatie tussen de belangenclusters ruimtelijke ordening en winning van oppervlaktedelfstoffen. Vaak was een vergunning voor ontgronding niet voldoende om aan de slag te kunnen gaan, omdat een bestemmingsplan de voorgenomen ontgronding belette.

Reeds in 1981 kondigde de toenmalige minister van Verkeer en Waterstaat, Zeevalking, aan dat er een nieuw wettelijk instrumentarium ten behoeve van de ontgrondingenproblematiek in de maak was. In 1988 verscheen een concept voor een nieuwe Ontgrondingenwet, dat gevormd was in de geest van de nota "Gegrond ontgronden", en door alle partijen onderschreven werd. In het voorjaar van 1990 zou de Tweede Kamer via behandeling in een uitgebreide commissievergadering haar eindoordeel geven. Zo ver kwam het echter niet. De dan nieuw aangetreden regering besloot het sectorale planningsysteem, zoals dat in de concept-Ontgrondingenwet opgezet was, te verlaten. Zij kondigde aan het "structuurschema-model" te willen onderzoeken, waarbij de planning en coördinatie geregeld zouden worden via de ruimtelijke ordeningslijn van structuurschema, streekplan en bestemmingsplan.¹⁸⁷

Dit resulteerde in 1994 in de aanbieding van de Ontwerp Planologische Kernbeslissing Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen, dat de hoofdlijnen van het landelijke ontgrondingenbeleid bevat. In plaats van de vorming van een nieuwe Ontgrondingenwet, werd gekozen voor een zodanige wijziging van de oude Ontgrondingenwet, dat onder andere het Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen een wettelijke grondslag kreeg. De wet tot wijziging van de Ontgrondingenwet (en andere wetten) trad op 1 januari 1997 in werking. De gewijzigde Ontgrondingenwet geldt inmiddels ook voor het zomerbed van de rivieren (hier was eerst de Rivierenwet het kader voor) en voor het hele Nederlandse Continentale Plat.

5.3 De totstandkoming van het landelijk beleid

De Ontgrondingenwet van 1965 gaf niet de nodige beleidsinstrumenten om tot een verantwoorde uitvoering van de vergunningverlening te komen. Toch is er in de behoefte aan deze instrumenten ter concretisering van het vergunningenbeleid buiten de wet om voorzien. Op 23 januari 1976 werd door de minister van Verkeer en Waterstaat de Landelijke Commissie voor de Coördinatie van het Ontgrondingenbeleid (LCCO) opgericht. De aanleiding hiervoor is dat hij door de landelijke producenten van grind en beton- en metselzand en de baksteenfabrikanten vanwege de stagnatie die bij de vergunningverlening voor ontgrondingen oprad, aan zijn jas was getrokken¹⁸⁸. In de LCCO zijn alle vergunningverleners vertegenwoordigd, te weten: de provincies en de minister van Verkeer en Waterstaat. Het idee was om een gelaagde structuur in het leven te roepen. De LCCO zou dan de totale behoefte aan oppervlaktegrondstoffen inventariseren en de doelstellingen van de dertien vergunningverleners (de provincies en de minister van Verkeer en Waterstaat) formuleren. De activiteiten in het kader van de LCCO betroffen vooral het beleid op korte termijn.

Afbeelding 12

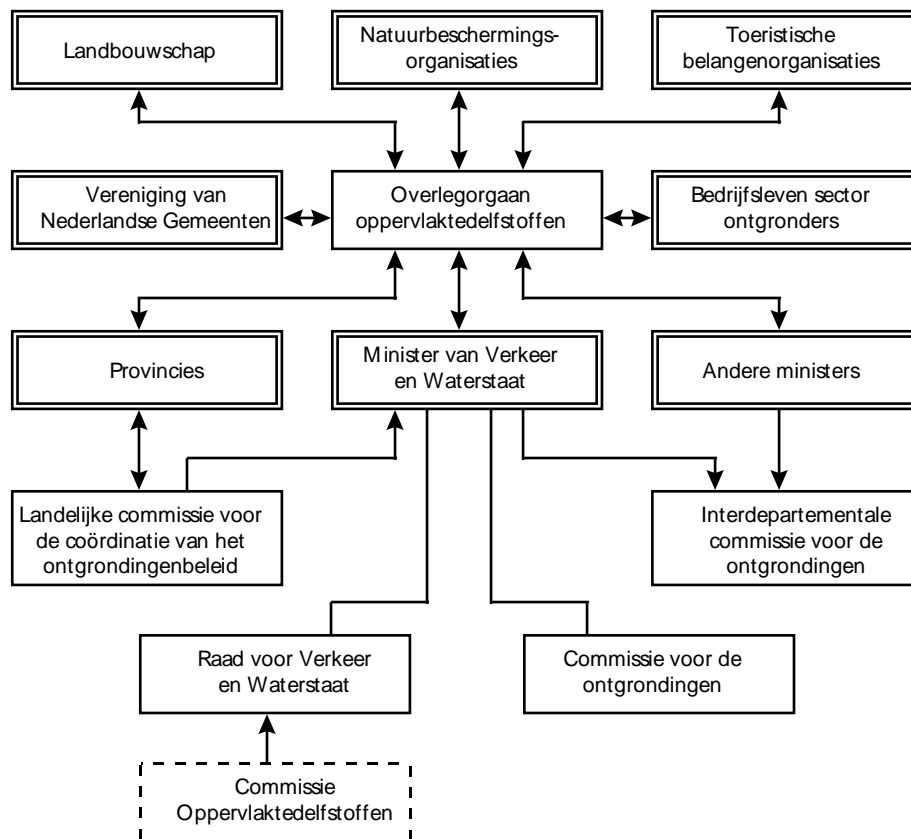
¹⁸⁷ Moolen, B. van der, *Ontgrondingen als maatschappelijk vraagstuk* [proefschrift RUG] (Nijmegen 1995) p. 61-62.

¹⁸⁸ Zie Jong, B. de, *Landelijk ontgrondingenbeleid: een eerste aanzet*, in: Ike, P., *Ontgronden in beweging*, Groningen 1987, pg. 13.

Een belangrijke plaats binnen het beleidsterrein is ingeruimd voor de op 29 oktober 1981 ingestelde Interdepartementale Werkgroep (voor 1991: Commissie) voor de Ontgrondingen (IWO), waar een groot deel van de beleidsvoorbereiding en -evaluatie plaats vindt en dat dienst doet als overlegplatform tussen de diverse betrokken departementen. De IWO houdt zich vooral bezig met het beleid op langere termijn. De hoofdzaken van dit lange termijn beleid werden neergelegd in een tweetal nota's:

- de UPD-nota, Uitgangspunten, Probleemstellingen en Doelstellingen, langetermijnbeleid voor de oppervlaktedelfstoffenvoorziening, 1983;
- Gegrond ontgronden, oppervlaktedelfstoffenvoorziening voor de lange termijn.

In afbeelding 12 is het belangrijkste deel van de overleg- en adviesstructuur met betrekking tot de ontgrondingen gegeven, zoals die tot het instellen van de Raad voor Verkeer en Waterstaat gold. Met het totstandkomen van de Raad voor Verkeer en Waterstaat in 1992 ontstaat het beeld zoals dat in afbeelding 13 geschetst is.

Afbeelding 13

In 1992 is het Overlegorgaan Oppervlaktedelfstoffen (OOD) opgericht, waarin naast betrokken ministeries en lagere overheden vooral belangengroepen en brancheorganisaties zitting hebben. In het OOD worden overleg gepleegd over voorgelegde beleidsvoornemens. Aanvankelijk had het OOD een adviserende taak, maar sinds 1996 zijn alle formele adviestaken bij de verschillende overlegorganen weggehaald. De OOD kan wel een brief van bevindingen aan de minister sturen, dat in praktische zin de functie van een advies heeft.

Het belangrijkste aspect van het beleid met betrekking tot ontgrondingen is het inzicht dat ontgrondingen zoveel mogelijk vermeden moeten worden. Het beleid is er dan ook op gericht om¹⁸⁹:

- de toepassing van alternatieve materialen, "secundaire grondstoffen", te bevorderen;
- de toepassing van Noordzeezand in plaats van zand gewonnen uit landlocaties te vergroten;
- de versterking van een zuinig gebruik en het hergebruik van oppervlaktedelfstoffen.

¹⁸⁹ TK 1988-1989, 21 100, nr. 2, pg. 24.

Vanuit de Rijkswaterstaat wordt aan deze beleidsuitgangspunten gewerkt door middel van het intern toepassen van secundaire grondstoffen, bijvoorbeeld als ophoogzand voor de aanleg van Rijkswegen. Ook is binnen de Rijkswaterstaat gewerkt aan een eventuele heffing op gewonnen oppervlaktedelfstoffen. Dit plan sneuvelde midden jaren negentig, maar werd vrij snel daarna opgepikt door het ministerie van Financiën in het kader van de 'vergroening' van het belastingstelsel.

Ook is samen met Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM), en dan met name met het Directoraat Generaal Milieubeheer (voorheen Milieuhygiëne, DGM), gewerkt aan het Bouwstoffenbesluit. In dit besluit zullen onder andere de milieuhygiënische voorwaarden voor de toepassing van bouwmaterialen in oppervlaktewater worden vastgelegd¹⁹⁰. Het Bouwstoffenbesluit zal wat betreft het aspect waterverontreiniging op de Wet verontreiniging oppervlaktewateren worden gebaseerd. De handeling die hieruit voortspuit wordt behandeld in het hoofdstuk Waterbeheer van dit rapport.

De winning van oppervlaktedelfstoffen stuit vaak op tegenstand, niet alleen van burgers, maar ook van de lokale autoriteiten. De afweging van de belangen wordt door het rijk gerealiseerd door middel van de taakstellingen. Een taakstelling is een bestuurlijke afspraak tussen vergunningverlenende instanties om de winning van een bepaalde hoeveelheid oppervlaktedelfstoffen in een bepaalde periode mogelijk te maken¹⁹¹. De taakstelling heeft plaats binnen een proces van beleidscoördinatie dat vaak door de Rijkswaterstaat wordt geleid. Er gaan stemmen op om de taakstelling dwingend door het rijk te laten opleggen, anderen zijn voorstander van het opnemen van de bestaande praktijk in de toekomstige wettelijke regeling.

Van bijzonder belang is de winning van kalk in Zuid-Limburg ten behoeve van de cementindustrie. De NV ENCI heeft in 1976 een vergunning aangevraagd voor kalksteenwinning op het plateau van Margraten. Deze vergunning heeft voor nogal wat commotie gezorgd. Centraal hierin was de weigering van Gedeputeerde Staten van Limburg om de betreffende vergunning te verlenen en het kroonberoep dat hieruit voortkwam¹⁹². Dit kroonberoep, dat in een afwijzend Koninklijk Besluit uitmondde, zette de trend voor het verdere beleid ter zake.

Handelingen

(292)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/AVV/RIKZ/RIZA/DWW
Handeling: Het vaststellen van beleidsnota's met betrekking tot het landelijke ontgrondingenbeleid.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 7a, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509), zoals gewijzigd (Stb. 1996, 411).
Waardering: B (1)
Product: Enige voorbeelden:

- Nota Uitgangspunten, Probleemstelling en Doelstellingen over de oppervlaktedelfstoffenvoorziening op lange termijn (UPD-nota)¹⁹³;
- Nota ophoogzand¹⁹⁴;
- Nota Gegronde ontgronden¹⁹⁵;
- Structuurschema oppervlaktedelfstoffen 1993.

Opmerking:

---

¹⁹⁰ TK 1990-1991, 21 100, nr. 7, vraag 4.

¹⁹¹ TK 1990-1991, 21 100 nr. 7, vragen 22 en 23.

¹⁹² Resultierend in een Koninklijk Besluit van 19 juni 1985.

¹⁹³ TK 1982-1983, 15 436, nr. 6.

¹⁹⁴ TK 1983-1984, 18 495, nr. 1, en 1984-1985, nrs. 2-4.

¹⁹⁵ TK 1988-1989, 21 100, nr 2.

(293)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het maken van bestuurlijke afspraken met het Interprovinciaal Overleg (IPO) of afzonderlijke provincies om de winning van een bepaalde hoeveelheid oppervlaktedelfstof in een bepaalde periode mogelijk te maken (taakstelling).
Periode: 1980-
Bron: TK 1988-1989, 21 100, nr. 2, pg. 29; TK 1989-1990, 21 100, nr. 3; TK 1990-1991, 21 100, nr. 7, vragen 22 en 23; Art. 7b, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509), zoals gewijzigd (Stb. 1996, 411).
Waardering: B (1)
Product: Voorbeelden zijn:

- Afspraken die in 1981 tussen de minister van Verkeer en Waterstaat en de Provinciebesturen zijn gemaakt over de tot 1989 te winnen hoeveelheden grind, beton- en metselzand;
- Bestuursovereenkomst die in 1990 tussen de minister van Verkeer en Waterstaat en de provincie Limburg tot stand kwam over de grindwinning. Deze bestuursovereenkomst bevat ook de inspanningsverplichting van de rijksoverheid met betrekking tot het stimuleren van het gebruik van alternatieve materialen ter vervanging van grind;
- Bestuurlijke overeenkomst tussen de ministeries van Verkeer en Waterstaat en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) en de provincie Limburg over de financiering van het onderzoek naar de mogelijkheden voor de inrichting van de grensmaas als grindrivier;
- Bestuurlijke afspraken van mei 1991 over de taakverdeling en taakstelling voor het winbaar maken van beton- en metselzand in de periode 1989 t/m 1998 tussen de betrokken provincies en de minister van Verkeer en Waterstaat.

Opmerking: Sinds de invoering van het Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen wordt de taakstelling hierin opgenomen. Buiten het structuurschema om kunnen echter bijstellingen plaatsvinden van bepaalde taakstellingen of nieuwe overeenkomsten gesloten worden.

(294)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) wetgeving op het terrein van de ontgrondingen.
Periode: 1960-
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Onder meer: Ontgrondingenwet 1965 (Stb. 1965, 509) en de wijzigingen van deze wet.
Opmerking:

(295)

Actor:

1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
2. Minister van Financiën

Handeling: Het voorbereiden van een heffing op de winning van oppervlaktedelfstoffen.
Periode: 1991-
Bron: TK 1988-1989, 21 100, nr. 2, pg. 41.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

- De voorbereiding van een heffing op oppervlaktedelfstoffen is vanaf 1996 overgenomen door het ministerie van Financiën in het kader van een 'vergroening' van het belastingstelsel.
- Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

(296)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB's ter nadere regeling omtrent ontgrondingen.
Periode: 1965-
Bron: Art. 5, lid 1; art. 8, lid 1, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509).
Waardering: B (1)
Product: Het gaat hier om het Rijksreglement voor Ontgrondingen (Stb. 1971, 518) dat in 1996 (Stb. 1996, 601) herzien is. Met deze wijziging is bijvoorbeeld een heffing van leges voor het verkrijgen van een (wijziging van) een ontgrondingenvergunning mogelijk geworden.
Opmerking:

(297)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het goed- of afkeuren van provinciale verordeningen betreffende ontgroningen.
Periode: 1971-1996
Bron: Art. 5, lid 3, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509).
Waardering: B (1) bij bezwaar, anders V, 10 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking: De grondslag voor deze handeling is vervallen: zie art. I lid e, wijziging Ontgrondingenwet (Stb. 1996, 411).

(843)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het geven van aanwijzingen aan Gedeputeerde Staten inzake een aanvraag of wijziging van een vergunning of machtiging voor ontgroning.
Periode: 1997-
Bron: Art. 8, lid 6, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509), zoals gewijzigd (Stb. 1999, 534).
Waardering: B (5)
Product: Beschikking
Opmerking: Dit gebeurt vrijwel alleen als spoedige winning van een bepaalde oppervlakedelfstof geboden is.

(298)

Actor: Interdepartementale Werkgroep voor de Ontgroningen (IWO)
Handeling: Het voorbereiden van het landelijke beleid met betrekking tot de ontgroningen door middel van adviezen aan de minister van Verkeer en Waterstaat en het opstellen van beleidsnota's.
Periode: 1981-
Bron: Instellingsbeschikking
Waardering: B (1)
Product: Door de ICO werden belangrijke beleidsadviezen (mede) opgesteld zoals:

- UPD-nota, Uitgangspunten, Probleemstellingen en doelstellingen, langetermijnbeleid voor de oppervlakedelfstoffenvoorziening uit 1983;
- Nota Gegrond ontgronden uit 1989;
- Rapport Wettelijke instrumentatie ontgroningenbeleid uit 1991;
- Structuurschema oppervlakedelfstoffen 1993;
- Advies Structuurschema Oppervlakedelfstoffen (1996).

Opmerking:

- De beleidsstukken worden vaak voorbereid door een onder de ICO ingestelde werkgroep of commissie.
- De voorganger van de IWO was de Interdepartementale Commissie voor de Ontgroningen (ICO) (1981-1990).

(299)

Actor: Landelijke Commissie voor de Coördinatie van het Ontgroningenbeleid (LCCO)
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat over de taakstellingen van de provincies en de rijksoverheid met betrekking tot het ontgroningenbeleid.
Periode: 1976-
Bron: Instellingsbeschikking
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking: Het secretariaat van deze commissie wordt gevoerd bij DWW.

(300)

Actor: Landelijke Commissie voor de Coördinatie van het Ontgrondingenbeleid (LCCO)
Handeling: Het fungeren als overlegplatform tussen Rijk en provincies met betrekking tot de totstandkoming van het landelijk beleid inzake ontgrondingen.
Periode: 1976-
Bron: Instellingsbeschikking
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: - Er werd bijvoorbeeld overleg gevoerd over de totstandkoming van de nota Gegronnd ontgronden¹⁹⁶.
- Het secretariaat van deze commissie wordt gevoerd bij DWW.

(301)

Actor: 1. Raad van de Waterstaat/Commissie Oppervlaktedelfstoffen (1984-1992)
2. Raad voor Verkeer en Waterstaat/Vaste commissie oppervlaktedelfstoffen (1992-1996)
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot in het kader van de oppervlaktedelfstoffen op te stellen landelijke beleidsnota's.
Periode: 1984-1996
Bron: 1984-1992: Instellingsbeschikking Commissie Oppervlaktedelfstoffen; 1992-1996: Art 1, onder e, Besluit advies en overleg Verkeer en Waterstaat (Stb. 1992, 503).
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(302)

Actor: Raad voor Verkeer en Waterstaat/Vaste commissie oppervlaktedelfstoffen
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot in het kader van de oppervlaktedelfstoffen op te stellen landelijke beleidsnota's.
Opmerking: Deze handeling is **vervallen**. Zie handeling 28.301.

(303)

Actor: 1. Raad van de Waterstaat/Commissie voor de ontgrondingen (1965-1984)
2. Raad van de Waterstaat/Commissie Oppervlaktedelfstoffen (1984-1992)
3. Raad voor Verkeer en Waterstaat/Vaste commissie oppervlaktedelfstoffen (1992-1996)
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot de uitvoering van de Ontgrondingenwet tot stand te brengen regelingen.
Periode: 1965-1996
Bron: 1967-1992: Art. 6, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509); 1992-1996: Art 1, onder e, Besluit advies en overleg Verkeer en Waterstaat (Stb. 1992, 503).
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(304)

Actor: Raad voor Verkeer en Waterstaat/Vaste commissie oppervlaktedelfstoffen
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot de uitvoering van de Ontgrondingenwet tot stand te brengen regelingen.
Opmerking: Deze handeling is **vervallen**. Zie handeling 28.303.

---

¹⁹⁶ TK 1988-1989, 21 100, nr.2, pg. 14.

(305)

Actor: 1. Raad van de Waterstaat/Commissie voor de ontgrondingen (1967-1992)
2. Permanent overlegorgaan oppervlaktedelfstoffen (1992-1996)

Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot de goedkeuring van provinciale verordeningen op het gebied van ontgrondingen.

Periode: 1967-1996

Bron: 1967-1992: Art. 6, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509); 1992-1996: Art 1, onder e, Besluit advies en overleg Verkeer en Waterstaat (Stb. 1992, 503).

Waardering: B (1)

Product: Advies (rapporten, brieven)

Opmerking:

(306)

Actor: Permanent overlegorgaan oppervlaktedelfstoffen (1992-1996)

Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot de goedkeuring van provinciale verordeningen op het gebied van ontgrondingen.

Opmerking: Deze handeling is **vervallen**. Zie handeling 28.305.

(844)

Actor: Overlegorgaan Oppervlaktedelfstoffen (OOD)

Handeling: Het vormen van een platform voor overleg over het voorgenomen beleid inzake ontgrondingen en de winning van oppervlaktedelfstoffen.

Periode: 1997-

Bron: Art. 2 onder e, Besluit advies en overleg Verkeer en Waterstaat (Stb. 1992, 503); Art. 12, Wet advies en overleg verkeer en waterstaat (Stb. 1996, 621).

Waardering: B (1)

Product: - Vergadernotulen, Rapport of brief van bevindingen.
- Bijv.: Evaluatie Landelijk Beleid Bouwgrondstoffenvoorziening (1998).

Opmerking: De opinie van het OOD wordt schriftelijk ter kennis gebracht aan de minister van Verkeer en Waterstaat in een rapport of brief van bevindingen. Het ministerie van V&W is zelf vertegenwoordigd in het OOD, naast de ministeries van Economische Zaken, Financiën, LNV, OCW en VROM, het IPO, de VNG en een reeks aan belangenorganisaties zoals de Stichting Natuur en Milieu en Federatie van Oppervlaktedelfstoffwinnende Industrieën (FODI).

(307)

Actor: Werkgroep Toelaatbaarheid zout zand

Handeling: Het formuleren van normen en voorwaarden voor het gebruik van zeezand als bouw materiaal.

Periode: 1984-1987

Bron: TK 1989-1990, 21 100, nr. 4, pg. 1.

Waardering: B (1)

Product:

Opmerking: De werkgroep is ingesteld door het HW en heeft in 1987 gerapporteerd.

(308)

Actor: Werkgroep alternatieve beleidslijnen grind

Handeling: Het adviseren over alternatieve beleidslijnen met betrekking tot de winning van grind ten behoeve van de bepaling van het landelijk beleid zoals vastgelegd in de nota Gegronde ontgronden.

Periode: 1987-1988

Bron: TK 1988-1989, 21 100, nr. 2, pg. 100.

Waardering: B (1)

Product: Advies (rapporten, brieven)

Opmerking: Deze werkgroep bestond uit ambtenaren van de Rijkswaterstaat (Regionale directie Limburg) en van het provinciaal bestuur van Limburg.

(309)

Actor: Stuurgroep beton- en metselzand
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot de taakstellingen voor beton- en metselzand.
Periode: 1984-1987
Bron: TK 1988-1989, 21 100, nr. 2, pg. 75.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking: De stuurgroep was samengesteld uit vertegenwoordigers van de provincies en ambtenaren van de Rijkswaterstaat. De leiding bij dit onderzoek berustte bij Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant.

(310)

Actor: Commissie alternatieve winplaatsen van mergel in Zuid-Limburg
Handeling: Het verzamelen van gegevens op grond waarvan bepaald kan worden of andere winplaatsen dan het Plateau van Margraten reële opties zijn voor de winning van kalksteen ten behoeve van de cementklinkerbereiding door de NV ENCI.
Periode: 1983
Bron:
Waardering: B (1)
Product: Eindrapport commissie
Opmerking:

5.4 Het ontgrondingenbeleid voor de rijkswateren

De winning van oppervlakedelfstoffen in rijkswateren is in zoverre speciaal dat er voor een belangrijk deel door of vanwege het rijk zand, klei en schelpen gewonnen worden. De hoeveelheid en locatie van het te winnen materiaal wordt sinds geruime tijd vastgesteld door middel van beheersplannen en regelingen. Deze plannen worden voorbereid en uitgevoerd door de regionale directies van de Rijkswaterstaat. Belangrijk onderzoek wordt verricht door de specialistische diensten terzake: de Dienst Getijdewateren en het RIZA. Het door de Directie Noordzee van de Rijkswaterstaat opgestelde "Regionale Ontgrondingenplan Noordzee" (RON) en het regionaal ontgrondingenplan voor het IJsselmeergebied "Zand boven water", opgesteld door de Directie Flevoland, zijn twee recente voorbeelden van dergelijke plannen. Op deze plannen diende ingevolge de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne een MER-procedure te worden toegepast.

Handelingen

(311)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het vaststellen van regionale beleidsplannen, ontgrondingsplannen en projectplannen met betrekking tot de winning van oppervlakedelfstoffen uit rijkswateren.
Periode: 1974-
Bron: TK 1988-1989, 21 100, pg. 17.
Waardering: B (1)
Product:

- Contingenteringsregeling van 1974 voor de winning van zand uit de Waddenzee¹⁹⁷;
- Contingenteringsregeling van 1977 voor de winning van schelpen uit de Waddenzee¹⁹⁸;
- Beheersplan ontgrondingen Waddenzee uit 1985¹⁹⁹;
- Regionaal Ontgrondingenplan voor de Noordzee, vastgesteld in april 1993 door de minister van Verkeer en Waterstaat²⁰⁰;

¹⁹⁷ Zie Rijkswaterstaat, Directie Friesland, *Beheersnota Waddenzee, beheersplan ontgrondingen Waddenzee*, 1985, pg. 4.

¹⁹⁸ Zie Rijkswaterstaat, Directie Friesland, *Beheersnota Waddenzee, beheersplan ontgrondingen Waddenzee*, 1985, pg. 4.

¹⁹⁹ Zie TK 1988-1989, 21 100, nr. 2, pg. 78.

²⁰⁰ Zie Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De Noordzee, koers en bestek 1992/1993*, Den Haag 1992, pg 14.

²⁰¹ Zie Rijkswaterstaat, Directie Zeeland, *In het voetspoor van het functieplan voor de sector water*, Middelburg 1992, pg. 35.

²⁰² TK 1988-1989, 21 000, nr. 2, pg. 20.

- Wat betreft zandwinning in de rijkswateren in Zeeland is er beleid vastgesteld voor de winning van zand in de Westerschelde en het Volkerak Zoommeer. Zandwinning op andere locaties is niet mogelijk. Het beleid met betrekking tot de Westerschelde is in 1992 voor vijf jaar vastgelegd²⁰¹;
- Zandwinning IJsselmeer en Randmeren, nota nr. 292, uit 1980²⁰²;
- Nota zand boven water uit 1991, die in 1993 of daaromtrent is vastgesteld;
- Regionaal ontgrondingenplan voor de wateren in het IJsselmeergebied, Zand boven water.

Opmerking:

(312)

Actor: 1. Raad van de Waterstaat/Commissie Oppervlaktedelfstoffen (1984-1992)
2. Permanent overlegorgaan oppervlaktedelfstoffen (1992-1996)

Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot voor rijkswateren op te stellen ontgrondingenplannen.

Periode: 1984-1996

Bron: Instellingsbeschikking Commissie Oppervlaktedelfstoffen; Art. 2, onder e, Besluit advies en overleg Verkeer en Waterstaat (Stb. 1992, 503).

Waardering: B (1)

Product: Advies (rapporten, brieven)

Opmerking: De ontgrondingenplannen worden sinds 1997 niet meer op rijksniveau vastgesteld. Zie art. I, lid E, wijziging Ontgrondingenwet (Stb. 1996, 601).

(313)

Actor: Permanent overlegorgaan oppervlaktedelfstoffen (1992-1996)

Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot voor rijkswateren op te stellen ontgrondingenplannen.

Opmerking: Deze handeling is **vervallen**. Zie handeling 28.312.

(314)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ

Handeling: Het in overleg met de provincies afwegen en formuleren van de keuzen tussen winning van oppervlaktedelfstoffen uit locaties op het land en de winning uit rijkswateren.

Periode: 1987-

Bron: TK 1988-1989, 21 100 nr. 2, pg. 18.

Waardering: B (1)

Product:

Opmerking: Overlegkaders zijn bijvoorbeeld de Overleggroep Zandvoorziening Zuidwest Nederland (OZZN) en Overleg Ophoogzandvoorziening Noordzee Noord (OONN). Deze groepen zijn in 1997 samengevoegd tot het 'Zeezandoverleg'. Hierin participeren regionale directies (Zuid-Holland, Utrecht, Noord-Holland, Noord-Brabant, Noord-Nederland), de directie Noordzee en de provincies Zuid-Holland, Zeeland, Utrecht, Noord-Holland en Noord-Brabant.

(315)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW

Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten binnen het internationaal overleg met betrekking tot oppervlaktedelfstoffenwinning en -voorziening.

Periode: (1945-)

Bron: *Structuurschema oppervlaktedelfstoffen, deel 1, Ontwerp planologische kernbeslissing*, Den Haag 1994., pg. 28.

Waardering: B (1)

Product:

Opmerking: Het gaat om informatief beleidsoverleg met België, Verenigd Koninkrijk en Duitsland. In meer structurele zin bestaat er het European Congress on Mineral Planning (ECMP), dat gericht is op lange termijnplanning van winning en voorziening van oppervlaktedelfstoffen. Dit congres wordt om de twee jaar door een wisselend gastland georganiseerd.

(316)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het afgeven, wijzigen, intrekken en weigeren van vergunningen om ontgrondingen in rijkswateren uit te mogen voeren die primair gericht zijn op de winning van oppervlaktedelfstoffen.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 4 en 5, Rivierenwet (Stb. 1908, 339) en vanaf 1999: Art. 8, lid 1, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509).
Waardering: B (5)
Product: Vergunning (beschikking)
Opmerking:

- De vergunningen in het kader van de Ontgrondingenwet worden slechts verleend na inspraakronden en ter inzage legging van de relevante stukken.
- Aan de vergunningen kunnen voorwaarden gesteld worden met betrekking tot bescherming van alle bij de ontgrondingen betrokken belangen. Met name betreft dit de herinrichting van het ontgrondingsterrein na afloop van de werkzaamheden.
- De Rivierenwet is ingetrokken (Stb. 1999, 646).
- Het in deze handeling genoemde artikel uit de Ontgrondingenwet is uitgebreid.

(317)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het afgeven, wijzigen, intrekken en weigeren van vergunningen om ontgrondingen in rijkswateren uit te mogen voeren die niet primair gericht zijn op de winning van oppervlaktedelfstoffen.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 4 en 5, Rivierenwet (Stb. 1908, 339) en vanaf 1999: Art. 8, lid 1, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509).
Waardering: Bij afgifte of wijziging vergunning: V, 30 jr. na afloop (geldigheids)termijn.
Bij weigering of intrekking vergunning: V, 30 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Vergunning (beschikking)
Opmerking:

- Het betreft bijvoorbeeld ontgrondingen ten behoeve van het onderhoud van wateren en natuurontwikkelingsprojecten.
- De vergunningen in het kader van de Ontgrondingenwet worden slechts verleend na inspraakronden en ter inzage legging van de relevante stukken.
- Aan de vergunningen kunnen voorwaarden gesteld worden met betrekking tot bescherming van alle bij de ontgrondingen betrokken belangen. Met name betreft dit de herinrichting van het ontgrondingsterrein na afloop van de werkzaamheden.
- De Rivierenwet is ingetrokken (Stb. 1999, 646).
- Het in deze handeling genoemde artikel uit de ontgrondingenwet is uitgebreid.

(318)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het sluiten van (privaatrechtelijke) overeenkomsten met producenten van oppervlaktedelfstoffen met betrekking tot de winning van oppervlaktedelfstoffen in rijkswateren.
Periode: 1980-
Bron: TK 1988-1989, 21 100, nr. 2, pg. 31 en 35.
Waardering: B (5)
Product: Overeenkomst
Opmerking: Met deze overeenkomsten worden doeleinden beoogd die niet of in onvoldoende mate via vergunningsvoorschriften kunnen worden gerealiseerd. Het gaat hier met name om:

- het mede zorgdragen voor een aanpassingsinrichting van de omgeving van het residu;
- het ten laste van de vergunninghouder brengen van een deel van de gekapitaliseerde beheerskosten van het residu na ontgraving.

(319)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het al dan niet instemmen met door Gedeputeerde Staten af te geven vergunningen in winterbedden van rivieren en stromen.
Periode: 1971-1999
Bron: Art. 8, lid 2, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509), zoals gewijzigd (Stb. 1996, 411).
Waardering: B (5) bij bezwaar, anders V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking: De grondslag voor deze handeling is vervallen. Zie wijziging Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1999, 534) art. III, lid B.

(320)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het adviseren van vergunningverlenende instanties met betrekking tot door hen af te geven vergunningen in het kader van de Ontgrondingenwet in verband met de relatie die deze vergunningen hebben tot het landelijk beleid.
Periode: 1965-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De minister van WVC adviseert in verband met de oudheidkundige betekenis van het terrein waar de voorgenomen ontgrondingen gaan plaatsvinden. De advisering wordt uitgevoerd door de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB).

(321)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het verlenen van machtigingen om in afwachting van een vergunning reeds met ontgrondingswerkzaamheden te mogen starten.
Periode: 1971-
Bron: Art. 12, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509).
Waardering: V, 30 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Machtiging (beschikking)
Opmerking:

(322)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het bevelen van gehele of gedeeltelijke staking van ontgrondingswerkzaamheden die op basis van een door de minister afgegeven vergunning worden uitgevoerd.
Periode: 1971-
Bron: Art. 16, lid 2, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509).
Waardering: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking, na schikking of na onherroepelijke rechterlijke uitspraak.
Product: Bevel (beschikking)
Opmerking:

(323)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het op kosten van de overtreder doen wegnemen, beletten, verrichten of in de vorige toestand herstellen van hetgeen wordt gemaakt, gesteld, ondernomen, nagelaten, beschadigd of weggenomen in strijd met de Ontgrondingenwet, een krachtens deze wet vastgestelde regeling of gegeven bevel dan wel in strijd met een voorwaarde aan een vergunning voor ontgroning verbonden.
Periode: 1971-1996
Bron: Art. 22, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509).
Waardering: V, 7 jr. na onherroepelijk worden beschikking, na schikking of na onherroepelijke rechterlijke uitspraak.
Product: Beschikking
Opmerking: De grondslag voor deze handeling is vervallen: zie art. I lid e, wijziging Ontgrondingenwet (Stb. 1996, 601).

(324)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het verlenen van schadevergoedingen aan belanghebbenden die door een ontgroning onevenredig zwaar getroffen zijn.
Periode: 1971-
Bron: Interviews
Waardering: V, 30 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking:

(325)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het verplichten van openbare lichamen om kosten die gemaakt worden in verband met schadevergoedingen aan belanghebbenden die door een ontgroning onevenredig zwaar getroffen worden, geheel of gedeeltelijk te vergoeden.
Periode: 1971-
Bron: Art. 27, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509).
Waardering: V, 7 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking:

(326)

Actor: Raad van de Waterstaat/Commissie voor de ontgrondingen
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot bij de Kroon of bij de afdeling Geschillen van bestuur van de Raad van State ingediende beroepen tegen beschikkingen in het kader van de Ontgrondingenwet.
Periode: 1967-1996
Bron: Instellingsbeschikking commissie
Waardering: B (5) ENCI-dossier, rest V 5 jr.
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking: Na de opheffing van de Raad van de Waterstaat in 1992 blijft de Commissie voor de ontgrondingen werkzaam om deze handeling uit te voeren, maar na de invoering van de wet advies en overleg verkeer en waterstaat (Stb. 1996, 621) werd de commissie opgeheven.

(327)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het aanwijzen van ambtenaren belast met de opsporing van overtredingen van de Ontgrondingenwet.
Periode: 1971-1996
Bron: Art. 25, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509).
Waardering: B (5)
Product: Ministeriële regeling, beschikking
Opmerking: De handhavingsaspecten van waterstaatswetgeving zijn sinds 1997 in een breder kader geplaatst. Zie Hoofdstuk 11.2, handeling 28.879.

(328)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/NZ
Handeling: Het aanleggen en beheren van overslagdepots ten behoeve van de tijdelijke opslag van zeezand.
Periode: (1945-)
Bron: *Structuurschema oppervlakedelfstoffen, deel 1, Ontwerp planologische kernbeslissing*, Den Haag 1994., pg. 56.
Waardering: V, zie Activiteitenlijst
Product:
Opmerking: Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

5.5 Onderzoek en kennisverspreiding

In het kader van het beleid op het gebied van oppervlaktedelfstoffen en de daarmee samenhangende alternatieve materialen wordt veel onderzoek gedaan. Een belangrijk deel van dit onderzoek heeft plaats binnen de specialistische diensten van de Rijkswaterstaat: de Dienst Getijdewateren, het RIZA en de Dienst Weg en Waterbouwkunde. Veel onderzoek wordt uitbesteed aan externe instellingen zoals²⁰³:

- het Civieltechnisch Centrum voor Uitvoering Research en Regelgeving (CUR, voorheen CUR-VB);
- de Stichting Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water en Wegenbouw en de Verkeerstechniek (CROW).

Beide instellingen verrichten met name onderzoek naar de toepassing van alternatieve materialen in de weg- en waterbouw. Via de Dienst Weg- en Waterbouwkunde van de Rijkswaterstaat is de Interdepartementale werkgroep Toepassing Alternatieve materialen Bouwnijverheid en Bouwmaterialen industrie (ITABB) opgezet. De ITABB verzorgde de voorlichting met betrekking tot de toepassing van alternatieve materialen, stelde onderzoeksplannen op en liet onderzoek uitvoeren²⁰⁴. In de ITABB werkten de ministeries van Verkeer en Waterstaat, Economische Zaken en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) samen. Het ITABB werd 1994 opgeheven, door uittreden van het ministerie van Economische Zaken. De departementen Verkeer en Waterstaat en VROM besloten door te gaan in DGM-Rijkswaterstaat Onderzoeksprogramma (DROP), dat ongeveer dezelfde taken had. Het DROP werd per 01-01-2000 opgeheven, door uittreden van het ministerie van VROM. Alleen de DWW verricht nog onderzoek op dit gebied, maar met minder middelen en zonder een interdepartementaal kader.

Er wordt ook geologisch onderzoek verricht naar de aanwezigheid van oppervlaktedelfstoffen in Nederland. Dit soort onderzoek wordt bijvoorbeeld jaarlijks in opdracht verricht door het Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen (NITG). Dit onderzoeksinstituut komt voort uit de Rijksgeologische Dienst en is begin jaren negentig onderdeel geworden van het TNO. Eigenaars of andersoortige rechthebbenden van percelen grond hielden in het verleden dit soort onderzoek vaak tegen, uit angst voor eventuele winning van oppervlaktedelfstoffen. Vanwege de schaarste van oppervlaktedelfstoffen is in 1999 een mogelijkheid ontstaan in de Ontgrondingenwet om een eigenaar of pachter van grond een gedoogverplichting op te leggen om dit soort onderzoek plaats te kunnen laten vinden.

Handelingen

(329)

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/RIZA/DWW
Handeling:	Het doen van onderzoek naar de toepassingsmogelijkheden van primaire en secundaire grondstoffen.
Periode:	(1945-)
Bron:	TK 1988-1989, 21 100, nr. 2, pg. 89.
Waardering:	B (1)
Product:	Voorbeelden: <ul style="list-style-type: none"> - "Evaluatie en actualisatie kwantitatieve inventarisatie gebruik van secundaire grondstoffen"; - "Logistieke aspecten betreffende vervoer overslag en verwerking van geïmporteerde primaire grindvervangende materialen"; - Onderzoek naar de toepassingsmogelijkheden van Euroklei (licht verontreinigde baggerspecie afkomstig uit het westelijk havengebied van Rotterdam) dat door de toenmalige directie Benedenrivieren en de Gemeentewerken van Rotterdam is uitgevoerd in de periode 1981-1987; - Ontziltling van zeezand; - Stralingsaspecten van geïmporteerde gebroken natuursteen - Onderzoeken naar het gebruik van fijner zand in beton en metselwerk; - Onderzoeken naar een zo hoogwaardig mogelijk gebruik van primaire en secundaire grondstoffen.

Opmerking:

---

²⁰³ TK 1988-1989, 21 100, nr. 2, pg. 49.

²⁰⁴ Rijkswaterstaat, Dienst Weg- en Waterbouwkunde, *Dienst Weg en Waterbouwkunde Jaarverslag 1990*, Delft 1991 pg. 57.

(330)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het doen van onderzoek naar de bevordering van een maatschappelijk zo verantwoord mogelijke winning van oppervlaktedelfstoffen.
Periode: (1945-)
Bron: TK 1988-1989, 21 100, nr. 2, pg. 89.
Waardering: B (1)
Product: Voorbeelden zijn:

- Studierapport "Zandwinplaatsen ten behoeve van (periodieke) zandsuppletie op de Kop van Goeree" van de Directie Waterbeweging en Waterhuishouding van de Rijkswaterstaat (de voorganger van de Dienst Getijdewateren);
- Diepe putten onderzoek, gericht op het nagaan van de invloed van diepe zandwinning op de waterkwaliteit;
- Onderzoek naar de gevolgen van zandwinning nabij de kust op het kustevenwicht;
- Onderzoek naar de gevolgen van zandwinning in de Waddenzee voor de kustbescherming in het noorden van Noord-Holland en de Waddeneilanden;
- Onderzoek door het RIZA ten behoeve van de natuurontwikkeling ("grindrivier") langs de grensmaas²⁰⁵.

Opmerking:

(331)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/DWW/BD
Handeling: Het doen van onderzoek naar de bevordering van een zo zuinig mogelijk omgaan met grondstoffen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product: Rapporten e.d.
Opmerking: Voorbeelden zijn:

- Project Duurzaam bouwen
- Project Duurzame ontwikkeling

(845)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/DWW/BD
Handeling: Het adviseren over en het leveren van informatie ter stimulering van een zo zuinig mogelijk gebruik van grondstoffen.
Periode: (1945-)
Bron: *Werkstructuur Onderzoek Natte Sector 2000 e.v.*, toelichting bouwgrondstoffen.
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking: Dit wordt onder meer gedaan door de helpdesk Duurzaam Bouwen en het samenwerkingsverband Duurzaam bouwen Advies- en Kenniscentrum (DAK).

(332)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/DWW
Handeling: Het opzetten, evalueren en begeleiden van proef- en demonstratieprojecten met betrekking tot de toepassing van alternatieve materialen in de weg- en waterbouw.
Periode: (1945-)
Bron: TK 1988-1989, 21 100, nr. 2, pg. 52.
Waardering: V, 1 jr. na (eind)rapportage.
Product:
Opmerking:

- Voorbeelden zijn
  - Ontwikkeling van een proces gericht op 100% hergebruik van asfaltbeton;
  - Hergebruik van puingranulaten in de wegenbouw;
  - Toepassing AVI slakken in grootschalige ophogingen (RW15);
- Om specifiek het toepassen van hout te stimuleren is het Projectbureau Hout opgericht.

---

²⁰⁵ TK 1990-1991, 21 100, nr. 7, vraag 45.

(333)

Actor: Landelijke Commissie voor de Coördinatie van het Ontgrondingenbeleid (LCCO)
Handeling: Het inventariseren van de totale behoefte aan oppervlaktedelfstoffen in Nederland.
Periode: 1976-
Bron: Instellingsbeschikking.
Waardering: B (1)

Product:

Opmerking:

- In het kader van deze taak zijn in 1978 onder de LCCO drie interprovinciale werkgroepen opgericht voor grind, klei voor grof-keramische industrie en voor beton- en metselzand. In november 1980 is de "Rapportage Interprovinciale Werkgroepen beton- en metselzand, grind en klei" gereedgekomen²⁰⁶. De inventarisatie heeft betrekking op de periode 1979-1989. Binnen de LCCO zijn in 1984 en 1993 door werkgroepen met dezelfde naam inventarisaties opgesteld die betrekking hebben op de periodes 1989-1999 en 1999-2009.
- Het secretariaat van deze commissie wordt gevoerd bij DWW.

(334)

Actor: Landelijke Commissie voor de Coördinatie van het Ontgrondingenbeleid (LCCO)
Handeling: Het op systematische wijze verzamelen van gegevens met betrekking tot de gewonnen hoeveelheden oppervlaktedelfstoffen.
Periode: 1976-
Bron: TK 1988-1989, 21 100, nr. 2, pg. 30.
Waardering: B (1)

Product:

Opmerking:

- Deze taak wordt uitgevoerd door de Werkgroep Inventarisatie Gegevens van de LCCO.
- Het secretariaat van deze commissie wordt gevoerd bij DWW.

(846)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het opleggen van een gedoogplicht aan rechthebbenden van gronden of wateren om onderzoek plaats te laten vinden.
Periode: 1997-
Bron: Art. 21g, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509), zoals gewijzigd (Stb. 1996, 411).
Waardering: V, 20 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking.
Opmerking: Het gaat hier om geologisch onderzoek naar eventuele aanwezigheid van oppervlaktedelfstoffen.

(847)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/DWW
Handeling: Het doen van onderzoek naar de aanwezigheid van oppervlaktedelfstoffen in Nederland.
Periode: (1945-)
Bron: *Werkstructuur Onderzoek Natte Sector 2000 e.v.*, toelichting bouwgrondstoffen.
Waardering: B (1) rapporten, rest V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Rapporten e.d.
Opmerking:

- Dit soort onderzoek wordt bijvoorbeeld jaarlijks in opdracht verricht door het Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen (NITG). Dit onderzoeksinstituut komt voort uit de Rijksgeologische Dienst en is begin jaren negentig onderdeel geworden van TNO.
- Er vindt naar aanleiding van het geologisch onderzoek een inventarisatie plaats van mogelijke winplaatsen in Nederland, naar plaats en hoeveelheid van de daar aangetroffen hoeveelheden oppervlaktedelfstoffen.

---

²⁰⁶ Zie Jongmans, O.L.E., *De ontgrondingenwet* in: OTAR, 1982, nr. 5, pg. 307-309.

(848)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/DWW
Handeling: Het leveren van bijdragen aan technische en milieuhygiënische certificering van secundaire grondstoffen.
Periode: (1945-)
Bron: Werkstructuur Onderzoek Natte Sector 2000 e.v., toelichting bouwgrondstoffen
Waardering: V, 10 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Rapporten, onderzoek.
Opmerking: De certificering, waarbij de DWW bijv. adviezen levert, heeft betrekking op het werkproces in de bouw. Door het opzetten van een stramien voor dit werkproces, worden zo hoogwaardig mogelijke secundaire grondstoffen verkregen.

(335)

Actor: 1. Interdepartementale werkgroep Toepassing Afvalstoffen in de Bouwnijverheid en de Bouwmaterialenindustrie (ITABB) (1988-1994)
2. DGM-Rijkswaterstaat Onderzoeksprogramma (DROP) (1995-1999)
Handeling: Het doen van onderzoek naar de toepassing van alternatieve materialen in de bouw.
Periode: 1988-1999
Bron: TK 1988-1989, 21 100, nr. 2, pg. 50.
Waardering: B (1)
Product: Rapporten e.d.
Opmerking: - De ITABB was een interdepartementaal samenwerkingsverband tussen de ministeries van Verkeer en Waterstaat, Economische Zaken en VROM (DGM). Het ITABB werd 1994 opgeheven, door uittreden van het ministerie van Economische Zaken. De departementen Verkeer en Waterstaat en VROM besloten door te gaan in DROP, dat ongeveer dezelfde taken had. Het DROP werd per 01-01-2000 opgeheven, door uittreden van het ministerie van VROM.
- Het secretariaat van deze commissie werd gevoerd bij DWW.

(336)

Actor: 1. Interdepartementale werkgroep Toepassing Afvalstoffen in de Bouwnijverheid en de Bouwmaterialenindustrie (ITABB) (1988-1994)
2. DGM-Rijkswaterstaat Onderzoeksprogramma (DROP) (1995-1999)
Handeling: Het opstellen van een onderzoeksplan voor de toepassing van alternatieve materialen in de weg- en waterbouw.
Periode: 1988-1999
Bron: TK 1988-1989, 21 100, nr. 2, pg. 51.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: - De ITABB was een interdepartementaal samenwerkingsverband tussen de ministeries van Verkeer en Waterstaat, Economische Zaken en VROM (DGM). Het ITABB werd 1994 opgeheven, door uittreden van het ministerie van Economische Zaken. De departementen Verkeer en Waterstaat en VROM besloten door te gaan in DROP, dat ongeveer dezelfde taken had. Het DROP werd per 01-01-2000 opgeheven, door uittreden van het ministerie van VROM.
- Het secretariaat van deze commissie werd gevoerd bij DWW.

(337)

Actor: Interdepartementale werkgroep Toepassing Afvalstoffen in de Bouwnijverheid en de Bouwmaterialenindustrie (ITABB)
Handeling: Het stimuleren van het gebruik van alternatieve materialen in de weg- en waterbouw door middel van het geven van voorlichting en de overdracht van kennis aan betrokkenen.
Periode: 1988-1994
Bron: TK 1988-1989, 21 100, nr. 2, pg. 51.
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Het secretariaat van deze commissie werd gevoerd bij DWW.

6 Waterkeringen

Nederland staat bekend als waterland. Grote delen van Nederland liggen onder de zeespiegel. Als er geen maatregelen genomen zouden worden om het water van de zee en de grote rivieren buiten te houden zouden deze gebieden onder water komen te staan. De zorg voor de waterkeringen langs de zee en de rivieren is dan ook een zaak van nationaal belang waar de centrale overheid een belangrijke rol in wenst te spelen.

Wat betreft de waterkeringen langs de zee is de stormvloedramp van 1953 een keerpunt geweest. Een van de belangrijkste gevolgen van die ramp was de totstandkoming van het Deltaplan en de Deltawet. Het Deltaplan was het gevolg van de adviezen van de Deltacommissie om de getijgeulen in het deltagebied af te sluiten en over te gaan tot de verhoging van de zee- en rivierdijken in de rest van Nederland. Het wettelijke kader voor het plan wordt gevormd door de Deltawet uit 1958. Nadat de evaluaties van de ramp hun beslag hadden gehad, rees ook het inzicht dat het beheer van de waterkeringen langs de Nederlandse kusten een lappendeken van bestuurlijke bemoeienissen was. Zowel waterschappen, gemeenten, provincies en rijk hadden delen van de waterkeringen in beheer. Deze situatie was niet bevorderlijk voor een doelmatig beheer. Algemeen aanvaard werd het idee om het beheer van de waterkeringen onder te brengen bij grote draagkrachtige waterschappen. Ook de omvang van het taakgebied werd onderwerp van discussie. De zorg voor de kustverdediging werd meer dan enkel het aanleggen en onderhouden van verdedigingswerken, bij de zorg voor het kustbeheer werd een breder land- en zeewaarts gebied in ogenschouw genomen. Kustbeheer wordt in 1977 gedefinieerd als²⁰⁷:

1. het geregeld toezien op de goede staat van de zeewering;
2. het uitvoeren van de nodige onderhoudswerken en van verdedigingswerken;
3. het herstellen van stormschade en het treffen van maatregelen om in geval van schade snel te kunnen ingrijpen;
4. het uitvoeren van metingen en lodingen;
5. het volgen van de veranderingen aan de kust op kortere en langere termijn;
6. het verrichten van studies naar de te verwachten ontwikkelingen langs de kust;
7. het uitvoeren van werken aan de vooroever om de kustlijn in stand te houden;
8. het uitvoeren en handhaven van wetten, verordeningen en reglementen tot bescherming van het beheersobject in het belang van het daarmee gediende doel;
9. het onder omstandigheden door de kustbeheerder treffen van voorzieningen ten behoeve van andere belangen, wanneer het waterkeringsbelang dit toelaat;
10. het bevorderen dan wel naar vermogen voorkomen van ontwikkelingen die gunstig respectievelijk schadelijk kunnen zijn voor de waterkerende functie van de kuststrook;
11. het vaststellen van het op kortere en langere termijn te volgen beleid met betrekking tot de meest verantwoorde wijze van instandhouding en versterking van de zeewering;
12. het in samenhang daarmee vaststellen van een investeringsprogramma en het regelen van de financiering.

Deze opsomming behelst duidelijk meer dan alleen de zorg voor waterkeringen.

Ook met betrekking tot de waterkeringen langs de binnenwateren was er het een en ander voor verbetering vatbaar. Een deel van de problemen, die betrekking hadden op de wateren die in open verbinding met de zee stonden, zoals de Nieuwe Waterweg, was reeds met de Deltawet aangepakt. In 1960 door de overstromingen in Tuindorp-Oostzaan de aandacht gevestigd op de slechte toestand van een groot deel van de Nederlandse boezemkaden. In de nasleep hiervan werd in 1965 de Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen (TAW) ingesteld. De oorspronkelijke taak van de TAW was het adviseren van de minister omtrent alle technisch-wetenschappelijke aspecten die van belang zijn voor de waterkeringen en voor de veiligheid tegen inundatie. Daarnaast gaf het rivierdijkenbeheer een versnipperde aanpak te zien. Evaluatie van de versterking van de rivierdijken, die in de jaren zestig en zeventig op gang was gekomen, gaf duidelijk aan dat er op dit punt behoefte aan een herbezinning was. De instelling van de Commissie Rivierdijken in 1976 was dan ook het begin van de ombuiging van het beleid op dit gebied²⁰⁸.

Toen de uitvoering van de Deltawet in zicht kwam, zag men de noodzaak voor nieuwe wetgeving, waarin de bestaande situatie geconsolideerd zou worden. In de Wet op de Waterkering, die in 1996 van kracht is geworden, wordt een samenhangend beeld geschetst van bevoegdheden op het gebied van veiligheid, bestuur en beheer van de primaire waterkeringen. Met name het eerste punt, de veiligheid, is ondanks het voorkomen van veiligheidsnormen in de rapportage van de Deltacommissie in 1956, een nieuw aspect in de wetgeving. Zoals vermeld geldt de Wet op de waterkering voor primaire waterkeringen. Er wordt daarmee een

---

²⁰⁷ Zie TK 1976-1977, 14 481, nr. 2, pg. 5.

²⁰⁸ Zie TK 1983-1984, 18 106, nr. 1, pg. 4.

onderscheid gemaakt tussen waterkeringen die beschermen tegen overstroming en de secundaire of niet-primaire waterkeringen die meer landinwaarts liggen en bescherming bieden als een primaire waterkering doorbreekt. Deze secundaire keringen kunnen de omvang van het overstroomde gebied beperken. Voor deze waterkeringen zijn in de Wet op de waterkering dus geen normen geformuleerd; dit is overgelaten aan de provincies en waterschappen²⁰⁹.

De ernstige wateroverlast van begin 1995 bracht het versterkingsplan voor dijken en kaden langs Rijn, Maas en Waal in een forse stroomversnelling. De waterschappen hebben de dijkversterking langs de grote rivieren in twee fasen aangepakt. In de eerste fase ging het om 148 kilometer "werk in uitvoering" aan de zwakste plekken in de dijken in Gelderland, Overijssel, Noord-Brabant en Zuid-Holland en 143 kilometer kade-aanleg in Limburg. De volgende stap was werk in uitvoering over nog eens 450 kilometer rivierdijk langs Rijn, Waal, Merwede, Lek, IJssel en Maas. Hoewel het zwaartepunt van bevoegdheden bij de Gedeputeerde Staten ligt, ziet de minister van Verkeer en Waterstaat toch toe op de uitvoering van het Deltaplan Grote Rivieren, waarin het gehele dijkversterkingsplan werd vastgelegd.

Om de versnelling van de aanleg van rivierdijkversterkingen mogelijk te maken, werd een noodwet ingevoerd, de Deltawet Grote Rivieren. Met deze wet kon een groot aantal voorschriften omzeild worden. Gedacht moet worden aan besluiten krachtens de Waterstaatwet 1900, de Rivierenwet, de Wet op de Ruimtelijke Ordening, de Wet Milieubeheer, de Wet bodembescherming, de Wet verontreiniging oppervlaktewateren, de Natuurbeschermingswet, de Ontgrondingenwet, de Boswet, de Woningwet, de Onteigeningswet en verder aan de betrokken verordeningen van provincies, gemeenten en waterschappen²¹⁰. Ook de nieuwe Wet op de waterkering bood op een aantal punten tijdswinst. Procedures voor het verkrijgen van vergunningen en vrijstellingen en voor het opstellen van het plan en een milieueffectrapport (MER) vinden na de invoering van de wet in 1996 tegelijkertijd plaats. De geldende wettelijke termijnen zijn bovendien verkort. Verder krijgt het provinciaal bestuur (Gedeputeerde Staten) extra bevoegdheden om een eventuele impasse te doorbreken. De rechtsbescherming is geconcentreerd bij één juridische instantie: de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Deze moet binnen twaalf weken na de behandeling van het beroep uitspraak doen. Tot slot werd de duur van de onteigeningsprocedures teruggebracht van veertien naar drie maanden.

In dit hoofdstuk wordt het handelen van de rijksoverheid op het gebied van de waterkeringen behandeld. Achtereenvolgens komen aan de orde:

1. De vaststelling van het landelijke beleid met betrekking tot de waterkeringen.
2. Kennis en stimulering:
  - * algemeen onderzoek.
  - * verzamelen van gegevens.
  - * internationale agendering.
3. Beheer, aanleg en onderhoud:
  - * normen en richtlijnen;
  - * beheer door lagere overheden;
  - * beheer door de rijksoverheid;
4. Overdracht werken.
5. Schadevergoedingen en compensaties.
6. Calamiteiten.
7. De bestrijding van muskusratten.
8. Handhaving van de regelgeving rondom de waterkeringen.

6.1 Het landelijke waterkeringenbeleid

Het beleid met betrekking tot waterkeringen is in hoge mate een landelijk beleid. Alhoewel een groot deel van de beheerstaken bij waterschappen en provincies ligt, bepaalt de rijksoverheid de grote beleidslijnen. De vaststelling van dit landelijk beleid is de verantwoordelijkheid van de minister van Verkeer en Waterstaat. Het beleid wordt geformuleerd in nota's en wetten. De wetten geven de bevoegdheden die de overheid nodig heeft om het voorgenomen beleid te realiseren. De beleidsvoornemens zijn vaak te vinden in de memories van toelichting bij de regelgeving en in de nota's waarin de regeringsstandpunten en beleidskeuzen worden verwoord.

---

²⁰⁹ Vierde Nota waterhuishouding (1998) p. 70.

²¹⁰ TK 1994-1995, 24 109, nr. 3.

De primaire objecten van het beleidsterrein zijn de Nederlandse kust, de rivierdijken en de waterkeringen in het IJsselmeergebied. De kust wordt gevormd door de door de mens aangelegde kunstwerken en door de natuurlijke kuststructuur, die wordt gevormd door de duinen, strand en de onderzeese vooroevers. Het beleid terzake regelt en stuurt de planning, aanleg, het onderhoud, de financiering en de overdracht van de kunstwerken. Wat betreft de natuurlijke kuststructuur gaat het om de bescherming, het beheer en het herstel van duinen en vooroevers, de kustverdediging. De rivierdijken bevinden zich langs de grote binnenwateren. Onder de dijken in het IJsselmeergebied worden verstaan de dijken langs het IJsselmeer en de randmeren.

De belangrijkste wet met betrekking tot de kustverdediging is ongetwijfeld de Deltawet²¹¹. Deze wet regelt de planning, de aanleg en het onderhoud van de zeewaterkeringen in het deltagebied en de financiering van deze projecten. De beleidskeuzen die in deze wet tot uitdrukking komen zijn voor het grootste deel gebaseerd op de rapportages van de Deltacommissie²¹². Naast de Deltawet voelt men reeds geruime tijd behoefte aan een algemene wet die zaken betreffende het beheer van de waterkeringen moet regelen. Het voorstel van Wet (Wet op de waterkering) is in 1989 aan de Tweede Kamer aangeboden²¹³. Toch duurde het tot 1995 tot de nieuwe wet werd aangenomen en vanaf 1996 trad de wet in werking.

Sinds 1977 worden er met enige regelmaat nota's geproduceerd die de kustverdediging als onderwerp hebben. Deze nota's bieden materiaal voor de publieke discussie (discussienota's) of geven de beleidsvoornemens van de regering weer. Behandelde onderwerpen zijn onder andere de bestuurlijke organisatie van de kustlijn en de wijze waarop Nederland dient te reageren op de stijging van de zeespiegel (terugtrekken of verdedigen?). Een recente ontwikkeling is de invoering van het waterkeringenbeleid in het integraal waterbeheer. Het beleid komt dan ook in 1998 in de Vierde Nota waterhuishouding naar voren. Veiligheid is nog steeds de hoofddoelstelling van het beleid, maar men ziet andere manieren om veiligheid te garanderen. De nieuwe middelen zijn het verbreden en verruimen van rivierbeddingen en het verbieden van (bouw)activiteiten in de winterbedden van rivieren. Dit is neergelegd in de beleidslijn Ruimte voor de rivieren. Omdat de handelingen die uit dit laatste beleid voortvloeien meer te maken hebben met integraal waterbeheer, zijn ze te vinden in het hoofdstuk Integraal waterbeheer zoals b.v. handeling 28.184.

Een van de belangrijkste adviescommissies op het gebied van de waterkeringen is de Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen.

Handelingen

(338)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RDIJ/RIKZ/RIZA/DWW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de wetgeving op het gebied van de waterkeringen.
Periode: 1953-
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: - Deltawet (Stb.1958, 246);
- Wet op de waterkering (Stb. 1996, 8);
- Deltawet grote rivieren (Stb. 1995, 210).

Opmerking:

(339)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB's waarin de werkingssfeer van de Wet op de waterkering, de dijkeringen, gewijzigd wordt.
Periode: 1996-
Bron: Art 2, lid 2, Wet op de waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: B (1)
Product: AMvB
Opmerking:

---

²¹¹ Zie TK 1976-1977, 14 481, nr. 2, pg. 5.

²¹² Zie Hoofdstuk I van de memorie van toelichting bij de Deltawet.

²¹³ TK 1988-1989, 21 195, nrs. 1-3.

(849)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB's ter wijziging van de werkingssfeer van de Deltawet grote rivieren.
Periode: 1995-
Bron: Art. 1, lid 2, Deltawet grote rivieren (Stb. 1995, 210).
Waardering: B (5)
Product: AmvB, zoals bijvoorbeeld: Wijzigingsbesluit bijlagen 1 en 2 bij de Deltawet grote rivieren (Stb. 1995, 433)
Opmerking: Met het wijzigen van de werkingssfeer van de Deltawet grote rivieren wordt de urgentie aangegeven van het versterken van bepaalde rivierdijkvakken en bijbehorende werken. De bijlagen worden dan ook regelmatig herzien.

(340)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RIKZ/RIZA/DWW
Handeling: Het vaststellen van beleidsnota's met betrekking tot de verdediging van het land tegen het water.
Periode: (1945-)
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Het gaat onder meer om de volgende nota's:

- Stormnota uit 1974 (TK 1973-1974, 12 789, nr. 1).
- Het beheer van de waterkeringen langs de Nederlandse kust (TK 1976-1977, 14 481, nr. 2);
- Nota Voortgang verzwarende zeeweringen op grond van de Deltawet (TK 1982-1983, 17 999, nr. 2);
- Kustverdediging na 1990 Discussienota: 9 mei 1989, vaststelling beleid: (TK 1989-1990, 21 136, nr. 6);
- De brief "Kustbeleid" van 25 maart 1988, in het bijzonder met betrekking tot strandsuppleties (TK 1987-1988, 18 975, nr. 3);
- Nota voortgang rivierdijkversterking (TK 1983-1984, 18 106, nr. 1);
- Deltaplan Grote Rivieren (1995).

Opmerking:

(341)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het rapporteren naar aanleiding van bestuurlijk overleg van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot de kustverdediging.
Periode: 1989
Bron: TK 1989-1990, 21 136, nr. 6, pg. 55.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

- Concrete aanleiding was de discussienota Kustverdediging na 1990.
- Het overleg had plaats in de Klankbordgroep kustverdediging. In de klankbordgroep waren het rijk, de provincies en de waterschappen vertegenwoordigd.

(342)

Actor: Deltacommissie
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot de te treffen waterstaatstechnische voorzieningen met betrekking tot de verdediging van de in 1953 door de watersnoodramp getroffen gebieden met inachtneming van alle daarbij betrokken belangen.
Periode: 1953-1956
Bron: Instellingsbeschikking van 18 februari 1953, nr. 8976 DW afd. P.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(919)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het instellen, samenstellen en opheffen van de Technische adviescommissie voor de waterkeringen (TAW).
Periode: 1965-
Bron: Zie product
Waardering: B (4)
Product: Instellingsbeschikking.
Opmerking:

(343)

Actor: Technische adviescommissie voor de waterkeringen (TAW)
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot aangelegenheden de waterkeringen betreffende.
Periode: 1966-
Bron: Instellingsbeschikking
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

6.2 Kennis en stimulering

De basis van een krachtig waterkeringenbeleid, zoals dat in Nederland wordt gevoerd, is een hoog niveau van de technische en wetenschappelijke kennis op dit terrein. Veel kennis is aanwezig binnen de specialistische diensten van de Rijkswaterstaat, het RIKZ, de DWW en het RIZA. Bij het beheer van waterkeringen komen er specifieke kwesties aan de orde waar onderzoek uitgevoerd wordt van technisch-operationeel karakter. Dit onderzoek komt aan de orde bij de paragrafen die betrekking hebben op het kustbeheer. In dit onderdeel van het rapport wordt aandacht besteed aan het algemeen onderzoek naar waterkeringen, het verzamelen van gegevens en aan de internationale aspecten van het kustbeheer.

6.2.1 Algemeen onderzoek

Algemeen onderzoek wordt gedaan met betrekking tot onder andere kustontwikkeling en zeespiegelrijzing. Wat betreft de kustbescherming levert het RIKZ het leeuwendeel van het onderzoek binnen de Rijkswaterstaat. Onderzoek met betrekking tot de waterkeringen langs de binnenwateren wordt uitgevoerd door de DWW. Dit onderzoek heeft plaats in het kader van de Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen (TAW), waarvan het werkorgaan is ondergebracht bij de hoofdafdeling Waterbouw van de DWW. Zowel door het RIKZ als de TAW worden periodiek strategische onderzoeksplannen opgesteld.

Het RIKZ-onderzoek heeft twee pijlers:

- het genereren van ideeën en inzichten voor het toekomstig beheer van het kuststelsel en
- het veiligstellen van het kennispotentieel voor de toekomst door stimulering van universitair onderzoek terzake.

Sinds 1991 is het Nederlands Centrum voor Kustonderzoek (NCK) actief. Het NCK is een samenwerkingsverband tussen de TU-Delft, de Rijksuniversiteit Utrecht, het Waterloopkundig laboratorium en Rijkswaterstaat (RIKZ en de Directie Noordzee). Binnen het NCK wordt veel onderzoek gedaan.

De hoofdlijnen van het TAW-onderzoek betreffen²¹⁴:

- de veiligheidsfilosofie op basis van inundatierisico;
- toetsing van bestaande waterkeringen;
- rationeel onderhoud;
- samenhangend waterkeringenbeheer.

De taakverdeling kan ruwweg als volgt gekarakteriseerd worden

---

²¹⁴ Zie *Structuurschema TAW; TAW-onderzoek en -producten 1990-2000*, 1991, pg. 4.

- (echte) waterkeringen: geconcentreerd bij DWW/TAW en
- kustprocessen etc. RIKZ.

Na de Wet op de waterkering en de Vierde Nota waterhuishouding wordt binnen de TAW een moderne veiligheidsbenadering onderzocht op basis van overstromingsrisico's voor dijkringgebieden, collecties van dijken die tezamen een deel van het land beschermen. De TAW heeft hiertoe een "marsroute" uitgezet, waarbinnen de onderzoeken naar een nieuwe veiligheidsfilosofie plaatsvinden.

Handelingen

(344)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RIKZ/DWW
2. Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen (TAW)

Handeling: Het formuleren en vaststellen van het rijksbeleid met betrekking tot onderzoek naar kustontwikkeling en waterkeringen.

Periode: (1945-)

Bron: Zie product.

Waardering: B (1)

Product: Voorbeelden uit de TAW-hoek zijn:

- Nota "Kennis om te keren" uit 1989;
- Structuurnota TAW uit 1991²¹⁵.

Opmerking:

(345)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RIKZ/DWW

Handeling: Het periodiek opstellen van onderzoeksprogramma's voor kustontwikkeling en waterkeringen.

Periode: (1945-)

Bron: Interviews

Waardering: V, 5 jr. na herziening of afloop (onderzoeks-)termijn.

Product: Onderzoeksprogramma's

Opmerking:

(346)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIKZ/MD/RIZA

Handeling: Het doen van algemeen, beleidsondersteunend onderzoek naar kustontwikkeling.

Periode: (1945-)

Bron: Zie product.

Waardering: B (1) onderzoeksrapporten, rest V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.

Product: Voorbeelden zijn:

- Onderzoeksproject Kustgenese, dat het ontwikkelen van kennis en methoden ter voorbereiding van het kustbeleid behelst;
- Onderzoek naar de haalbaarheid van zeewaartse kustverdedigingsmethoden;
- Onderzoek naar het effect van zandtransport op de kustmorfologie.

Opmerking: Veel onderzoek wordt uitgevoerd door het Nederlands Centrum voor Kustonderzoek (NCK).

(347)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/DWW/RIKZ
2. Technische adviescommissie voor de waterkeringen (TAW)

Handeling: Het doen van algemeen, beleidsondersteunend onderzoek naar waterkeringen.

Periode: (1945-)

Bron: *Structuurschema TAW; TAW-onderzoek en -producten 1990-2000*, 1991.

Waardering: B (1) onderzoeksrapporten, rest V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.

Product: Rapporten e.d.

Opmerking:

²¹⁵ *Structuurschema TAW; TAW-onderzoek en -producten 1990-2000*, 1991.

6.2.2 Internationale samenwerking

Met betrekking tot de kustzorg is de laatste jaren binnen Nederland het inzicht gerezen dat deze problematiek een sterk internationaal aspect kent. Een tweetal overwegingen ligt hieraan ten grondslag:

- Een eventuele stijging van de zeespiegel met slechts enkele decimeters heeft reeds een aanzienlijke invloed op de kans dat het zeewater door de zeeweringen heen breekt.
- Er zijn sterke aanwijzingen dat menselijk gedrag invloed heeft op de klimatologische toestand van de wereld.

Nederland heeft als "bedreigde natie" belang bij het bespreken van deze kwesties in de internationale fora.

In 1988 is door de World Meteorological Organisation (WMO) en het United Nations Environment Program (UNEP) het International Panel on Climate Change (IPCC) ingesteld. Binnen het kader van de IPCC is de IPCC Coastal Zone Management Subgroup (CZMS) werkzaam. Het is voor een belangrijk deel binnen de CZMS dat Rijkswaterstaat het kustprobleem internationaal aan de orde stelt. Dit gebeurt door het deelnemen aan conferenties en workshops waarin rapporten worden geconcipeerd die de beleidskaders zullen gaan vormen voor de WMO en de UNEP. Voor Nederland participeren de RIKZ en het KNMI in deze overlegstructuur.

De laatste jaren is de internationale samenwerking op het gebied van kustbeheer en waterkering veel breder geworden en is de lange termijn visie verandert in een meer toegepaste kortetermijn visie. Vooral op het gebied van het verkleinen van de overstromingsrisico's van rivieren is de internationale samenwerking belangrijk. Binnen de IRC en het Maas-Schelde overleg zijn hoogwateractieplannen opgesteld, maar ook binnen de Europese Commissies zijn verschillende programma's opgestart, waarbij een inbreng van Rijkswaterstaat is geweest.

Handelingen

(850)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in comités en werkgroepen die zich in het kader van de Europese Commissie bezighouden met beperking van overstromingsrisico's.
Periode: 1967-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product: Instructies, bijdragen en verslagen.
Opmerking: Het gaat bijvoorbeeld om het demonstratieprogramma Integrated Coastal Zone Management (1996-1999).

(348)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de bijeenkomsten in het kader van de IPCC Coastal Zone Management Subgroup (CZMS).
Periode: 1988-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: In 1993 is de Intergouvernementele conferentie over het Coastal Zone Management in Den Haag gehouden.

(349)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RIKZ
Handeling: Het voeren van het secretariaat van het IPCC-CZMS.
Periode: 1988-1997
Bron: Interviews
Waardering: Teruggave of B (5)
Product:
Opmerking: - RIKZ heeft sinds 1998 voor een andere rol binnen de IPCC-CZMS gekozen, een die meer op de achtergrond is.
- De keuze voor de waardering hangt af van de archiveringsverantwoordelijkheid over het bescheiden van het secretariaat.

(350)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIKZ/DWW
Handeling: Het opstellen en inbrengen van bijdragen en standpunten in internationale fora en onderzoeksprogramma's met betrekking tot kustbeheer en waterkeringen, anders dan in het kader van de IPCC/CZMS en het plegen van overleg met andere departementen ter agendering van de kustproblematiek in de internationale overlegfora en onderzoeksprogramma's waarin zij participeren.

Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: - Dit heeft onder andere plaats binnen de CZM en in het kader van de TAW.
- Naast de IPCC dient gedacht te worden aan

- International Society for Mechanics and Foundations Engineering (ISMFE);
- International Committee on Large Dams (ICOLD);
- Permanent International Association of Navigation Congresses (PIANC);
- International Association for Hydraulic Research (IAHR);
- International Conference on Coastal Engineering (ICCE);
- Food and Agriculture Organisation (FAO);
- Wereldbank;
- United Nations Environment Program (UNEP);
- Ontwikkelingssamenwerkingsprojecten.

(351)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RIKZ
Handeling: Het organiseren van internationale seminars, studies en andere wetenschappelijke samenwerkingsvormen met betrekking tot de kustproblematiek.

Periode: 1988-
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Op de agenda staat onder andere de ontwikkeling van gereedschappen zoals remote sensing en geoinformatiesystemen (GIS).

(352)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/NZ/RIKZ/DWW
Handeling: Het leveren van Nederlandse bijdragen aan waterkerings- en kustverdedigingsprojecten in andere landen.

Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (C)
Product:
Opmerking: Vaak zal het gaan om ontwikkelingsamenwerkingsprojecten.

6.3 Beheer, aanleg en onderhoud

Het beheer van de Nederlandse kusten dient door sterk draagkrachtige waterschappen te geschieden. Dit is het standpunt van de regering in deze aangelegenheid²¹⁶. De feitelijke situatie zag er in het midden van de zeventiger jaren, toen dit standpunt voor het eerst als zodanig gepresenteerd werd, totaal anders uit. De beheerstaken zijn ondertussen voor het grootste deel in handen van de waterschappen gegeven. Verdeling van de taken met betrekking tot beheer en aanleg zien er nu ruwweg als volgt uit. De rijksoverheid draagt zorg voor de aanleg van grote waterkeringsprojecten, bijvoorbeeld in het kader van de Deltawet. Projecten die naar aard en omvang daarvoor geschikt zijn, zoals dijkverzwaringprojecten, worden door waterschappen uitgevoerd. Ook draagt de rijksoverheid zorg voor het beheer van enige specifieke waterkeringswerken als daarvoor geen eenduidig en draagkrachtig draagvlak bij de waterschappen kan worden gevonden. De in aanbouw zijnde stormvloedkering in de Nieuwe Waterweg zal bijvoorbeeld in beheer bij het rijk blijven. Ook de erosieregulering van stranden en vooroevers is een rijksaangelegenheid. Alle overige beheerstaken met betrekking tot waterkeringen worden over het algemeen waterschapsaangelegenheden.

²¹⁶ Zie TK 1976-1977, 14 481, nr. 2, pg. 10 en TK 1984-1985, 18 975, nr. 1, pg. 2.

De beheerseenheden waar de Wet op de waterkering zich op richt zijn niet meer de afzonderlijke waterkeringen, maar de dijkringen, collecties van dijken die tezamen een deel van het land beschermen. Op dit moment zijn er, vooruitlopend op de Wet op de waterkering, door de provincies Provinciale Overlegorganen ingesteld. In deze organen zijn de provincies, de waterschappen (dijkringen), de Rijkswaterstaat en eventueel de kustgemeenten en andere belangengroepen vertegenwoordigd. Binnen de Provinciale Overlegorganen zullen alle op de waterkeringen en kustverdediging betrekking hebbende kwesties aan de orde worden gesteld. Dit houdt in²¹⁷:

- gedachtenbepaling rond de begrippen die in de kustverdediging een rol spelen;
- bespreken van plannen die kunnen leiden tot een verschuiving van de basiskustlijn;
- bespreken van de werken die in het kader van de kustlijn zorg uitgevoerd zullen worden;
- vormen van een algemeen gespreksforum waarin alle zaken die de kustverdediging betreffen besproken kunnen worden.

Handelingen

(353)

Actor: Provinciale Overlegorganen (POK's)
Handeling: Het vormen van overlegplatforms voor de provincie, de waterschappen en het rijk ten behoeve van de bepaling van het beleid met betrekking tot de waterkeringen.
Opmerking: - Deze handeling is **vervallen**.
- Voor inbreng vanuit Rijkswaterstaat, Zie handeling 28.354.

(354)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG
Handeling: Het participeren in de Provinciale Overlegorganen voor Waterkeringen.
Periode: 1989-
Bron: Art. 10, lid 4, Wet op de waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Rijkswaterstaat participeert in de overlegorganen omdat ze als beheerder van de rivieren belanghebbende is.

(355)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het houden van het oppertoezicht op de toestand van de Nederlandse waterkeringen.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 2, onder a, Organiek besluit Rijkswaterstaat (Stb. 1971, 42) en art. 9, lid 1 en art. 12 lid 3, Wet op de waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking: - De in het Organiek besluit Rijkswaterstaat in algemene zin gestelde bevoegdheid is in de Wet op de waterkering in zoverre expliciet gemaakt dat nu aan Gedeputeerde Staten de verplichting is opgelegd om periodiek te rapporteren over de in hun ressort aanwezige waterkeringen.
- Voor de uitvoering van de rivierdijkversterkingsplannen in het kader van het Deltaplan Grote Rivieren is een Stuurgroep Deltaplan Grote Rivieren (SDGR) ingesteld, onder voorzitterschap van de minister van V&W, waarin verder de betrokken ministers, het IPO, de VNG en de Unie van Waterschappen zijn vertegenwoordigd. De Landelijke Coördinatie Commissie Dijkversterkingen (LCCD), een provinciale commissie, brengt verslag uit aan de stuurgroep over planning, programmering en financiering.

6.3.1 Normen en richtlijnen

Een rijkstaak met betrekking tot het beheer is de vaststelling van het landelijk beleid met betrekking tot het feitelijk beheer. Dit beleid wordt aangegeven door middel van richtlijnen voor ontwerp en onderhoud, methoden ter bepaling van overschrijdingskansen etc. De meest algemene normen, de overschrijdingskansen en alles wat daarmee samenhangt, werden tot voor kort via een zorgvuldige adviseringsprocedure (in het kader van het deltaplan en de rivierdijkversterking) vastgesteld. Deze handelingen zijn, mede op

---

²¹⁷ Zie TK 1989-1990, 21 136, nr. 6, pg. 28.

verzoek van het IPO en de Unie van Waterschappen, in de nieuwe Wet op de waterkering opgenomen. Een belangrijke verandering die deze wet verder bracht is de eis dat beheerders iedere vijf jaar hun primaire waterkeringen moeten toetsen op veiligheid. Om dijkbeheerders hierbij te helpen is de "Leidraad Toetsen op Veiligheid" opgesteld. De technische normen die voor deze toetsing van belang zijn, de hydraulische randvoorwaarden, worden op lager niveau voorbereid en ook iedere vijf jaar herzien. De Leidraad en de randvoorwaarden worden samen als "randvoorwaardenboek" ter beschikking gesteld aan dijkbeheerders. De belangrijkste actor op dit terrein is de Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen (TAW), die de meeste algemene richtlijnen voorbereid.

Met betrekking tot de rivierdijken is de vaststelling van de normen waarop de hoogte van de dijken gebaseerd is een van de belangrijkste items. Sinds de tweede helft van de zeventiger jaren werd twee maal de procedure gevolgd dat de minister zich door een externe commissie liet adviseren over deze normen. Deze commissies werden op ad hoc basis ingesteld. Een uitzondering is de opdracht die de minister in 1984 aan de Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen (TAW) gaf om te adviseren over de IJsselmeerdijken. Op basis van deze adviezen is op dit moment een volledig dekkend normenstelsel operationeel.

Handelingen

(356)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIKZ/RIZA/DWW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB's waarin, ter wijziging of aanvulling van art. 3, lid 1 van de Wet op de waterkering, per dijkkring de gemiddelde kans op een overschrijding van de hoogste waterstand of een overstroming wordt vastgelegd.
Periode: 1996-
Bron: Art. 3, lid 2 en 4, Wet op de waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: B (1)
Product: AMvB
Opmerking: De kans op een overstroming is een andere dan de gemiddelde overschrijdingskans uit art. 3, lid 1. De gemiddelde kans op een overstroming kon op het moment van het indienen van de wet nog niet worden berekend.

(357)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIKZ/RIZA/DWW
Handeling: Het voor daarvoor aangegeven plaatsen vaststellen van de relatie tussen hoogwaterstanden en overschrijdingskansen daarvan, die door beheerders bij het bepalen van het waterkerend vermogen van primaire waterkeringen in acht dienen te worden genomen.
Periode: 1996-
Bron: Art. 4, lid 1, Wet op de waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: B (5)
Product:

- Regeling hydraulische randvoorwaarden primaire waterkeringen (Stcrt. 1996, 210, pg. 8);
- Vaststelling HYDRA-M voor de IJsselmeerdijken (Stcrt. 1999, 247, pg. 12);
- Randvoorwaardenboek 1996, 2001.

Opmerking:

- Het gaat om de operationalisering van de algemene veiligheidsnormen. Te denken valt aan de invloed van veranderende stromingen en de zeespiegelrijzing. De zogenaamde hydraulische randvoorwaarden gelden voor een periode van vijf jaar en worden daarna opnieuw vastgesteld.
- Deze handeling werd voor de inwerkingtreding van de Wet op de waterkering uitgevoerd door het geven van technische adviezen aan de beheerders²¹⁸.
- Bij de aangegeven "plaatsen" gaat het sinds de Wet op de waterkering om dijkkringgebieden.

---

²¹⁸ Zie TK 1988-1989, 21 195, nr. 3, 15.

(358)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIKZ/RIZA/DWW
Handeling: Het vaststellen van richtlijnen voor het ontwerp, het beheer, het onderhoud en de beoordeling van de veiligheid van primaire waterkeringen.
Periode: 1965-
Bron: Instellingsbeschikking TAW van 31 mei 1965, nr. 30230 en art. 5, Wet op de Waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: B (1)
Product: Onder meer: Leidraad toetsen op veiligheid.
Opmerking: De richtlijn ter toetsing van de veiligheid van waterkeringen is opgesteld door een van de projectgroepen (D9) van de Technische Adviescommissie Waterkeringen (TAW), die bestaat uit vertegenwoordigers van het Rijk, het IPO, de Unie van Waterschappen en Grondmechanica Delft.

(359)

Actor: Commissie rivierdijken (Commissie Becht)
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat over de bij het ontwerpen van maatregelen ter bescherming tegen hoge rivierstanden van de Rijn en andere wateren te hanteren maatstaven.
Periode: 1975-1977
Bron: Instellingsbeschikking minister van Verkeer en Waterstaat van 23 mei 1975.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(360)

Actor: Technische adviescommissie voor de waterkeringen (TAW)
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot de bij het ontwerp van waterkeringen langs het IJsselmeer te hanteren veiligheidsnormen.
Periode: 1985-1986
Bron: TK 1985-1986, 18 106, nr. 15, pg. 2.
Waardering: B (1)
Product: Door de TAW is in 1986 de nota "Veiligheidsnormen dijken IJsselmeer" opgesteld.
Opmerking:

(361)

Actor: Commissie Toetsing Uitgangspunten Rivierdijkversterking (Commissie Boertien)
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot de bij het ontwerp van waterkeringen langs de rivierdijken te hanteren veiligheidsnormen.
Periode: 1992-1993
Bron: TK 1992-1993, 18 106, nr. 41.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

- Het advies is gebaseerd op een onderzoek dat werd uitgevoerd door het Waterloopkundig Laboratorium en de Rand-corporation.
- De commissie diende de normen die naar aanleiding van het advies van de Commissie rivierdijken sinds 1978 gehanteerd werden te herzien.

(362)

Actor: Commissie Watersnood Maas (Commissie Boertien)
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat en de provincie Limburg met betrekking tot de nemen maatregelen om ernstige wateroverlast tengevolge van hoogwaterstanden van de Maas te voorkomen.
Periode: 1994
Bron: Instellingsbeschikking
Waardering: B (1)
Product: De Maas terug! (1994)
Opmerking: - Directe aanleiding was de kerstoverstroming van 1993/1994 die grote delen van Limburg blank zette.
- De commissie heeft 12 december 1994 met "de Maas terug!" gerapporteerd aan de minister en aan Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg. Het advies is gebaseerd op een onderzoek dat door het Waterloopkundig Laboratorium is uitgevoerd. De commissie heeft dit onderzoek begeleid.

6.3.2 Beheer door lagere overheden

Het landelijk beleid geeft drie contexten voor de rijksbemoënis met lagere overheden met betrekking tot waterkeringen:

- de Deltawet;
- de rivierdijkversterking;
- de Wet op de waterkering.

De geografische verdeling van de werkingssfeer tussen de Deltawet en de rivierdijkversterking is in 1971 vastgesteld door de minister van Verkeer en Waterstaat bij brief van 4 augustus, nr. A 50388. Dit is van belang vanwege het te verlenen subsidiepercentage, dat bij de rivierdijkregeling lager ligt dan bij de Deltawet.

De bemoënis behelst de aansturing en financiering van waterkeringsprojecten. Aansturing heeft plaats door middel van de opstelling van normen en richtlijnen voor aanleg en onderhoud en het opstellen van plannings, de zogenaamde uitvoeringsprogramma's. De normen en richtlijnen gelden niet alleen voor de lagere overheden en zijn in een vorige paragraaf aan de orde geweest. De financiering behelst in belangrijke mate de beoordeling van de projecten die door de lagere overheden (met name de waterschappen) worden ingediend.

De in 1992 ingezette decentralisatie-impuls (DI), heeft aanzienlijke gevolgen voor de relatie tussen rijk en lagere overheden. Wat betreft de waterkeringen betekent dit dat zowel het toezicht op de waterschappen als de financiering bij de provincies worden gelegd. Het een en ander wordt geregeld in bestuursovereenkomsten die afgesloten worden tussen het IPO en de rijksoverheid.

Bij de besluitvorming met betrekking tot de waterkeringen, zowel Deltawet als rivierdijkversterking, is een belangrijke rol weggelegd voor de provinciale overheden. Zij zorgen voor het bestuurlijk overleg, de inspraak en de indiening van de projectaanvragen, bestekken etc. bij de minister van Verkeer en Waterstaat²¹⁹. Voor de zeewaterkeringen is er een coördinatiecommissie in het leven geroepen, de Landelijke Coördinatiecommissie Deltakeringen. De besluitvorming bij de rivierdijken kende tot voor kort zulk een coördinatiecommissie niet²²⁰. Sinds enige tijd is de Landelijke Commissie Deltakeringen ook voor rivierdijken actief.

---

²¹⁹ Zie TK 1982-1983, 17 999, nr. 2, pg. 9, en TK 1983-1984, 18 106, nr. 1, pg.8.

²²⁰ Zie ook TK 1983-1984, nr. 3, vraag 10, waar het ontbreken van een coördinatiecommissie wordt gemotiveerd.

Handelingen

(363)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het opstellen van urgentie-indelingen ten behoeve van de uitvoering van werken in het kader van de Deltawet.
Periode: 1973-
Bron: TK 1982-1983, 17 999, nr. 1, pg. 7 en TK 1973-1974, 12 789, pg. 6-7.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(364)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het jaarlijks opstellen van een voortschrijdend uitvoeringsprogramma voor werken in het kader van de Deltawet.
Periode: 1982-
Bron: TK 1982-1983, 17 999, nr. 2, pg. 10.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De eerste versie van dit uitvoeringsprogramma werd als bijlage opgenomen in de Nota voortgang verzwaring zeeweringen op grond van de Deltawet.

(365)

Actor: Landelijke Coördinatiecommissie Deltakeringen (LCCD)
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot de prioriteitsvolgorde voor de uitvoering van werken in het kader van de Deltawet ten behoeve van het jaarlijks door de minister vast te stellen uitvoeringsprogramma en over onderwerpen van algemene aard met betrekking tot de uitvoering van de werken en het signaleren van knelpunten in de uitvoering.
Periode: 1983-1994
Bron: TK 1983-1984, 17 999, nr. 4, vraag 3
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(366)

Actor: Provinciale overheden
Handeling: Het verzorgen van bestuurlijk overleg en inspraak met betrekking tot de aanleg van deltawerken en het indienen van de projectaanvragen, bestekken etc. bij de minister van Verkeer en Waterstaat.
Opmerking: Deze handeling is **vervallen**.

(901)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten ter goedkeuring van provinciale plannen voor de aanleg, wijziging of verbetering van primaire waterkeringen.
Periode: 1963-1996
Bron: Art. 33, Waterstaatswet 1900 (Stb. 1900, 176)
Waardering: V, 20 jr. na bekendmaking Koninklijk Besluit.
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking:

(367)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het goedkeuren van principeplannen voor deltawerken die door dijkbeheerders worden opgesteld.
Periode: 1960-
Bron: TK 1982-1983, 17 999, nr. 2, pg. 10.
Waardering: V, 20 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking:

(368)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het verlenen van voorschotten aan beheerders van waterkeringen ter uitvoering van werken in het kader van de Deltawet.
Periode: 1958-
Bron: Art. 6, Deltawet (Stb. 1958, 246).
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling.
Product:
Opmerking: - Voorschotten worden verleend na goedkeuring van het principeplan.
- De voorschotten betreffen hoofdzakelijk gelden voor grondaankopen.

(369)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het vaststellen van bestekken voor deltawerken die opgesteld worden door de dijkbeheerders.
Periode: 1960-
Bron: TK 1982-1983, 17 999, nr. 2, pg. 12.
Waardering: V, 20 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking: Vaststelling van het bestek betekent ook vaststelling van het werk als deltawerk.

(370)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het verlenen van subsidies en het betaalbaarstellen van de gelden gemoeid met de kosten die door de beheerders van waterkeringen gemaakt worden bij de uitvoering van werken in het kader van de Deltawet.
Periode: 1958-
Bron: Art. 5, lid 2 en 3, Deltawet (Stb. 1958, 246).
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling.
Product:
Opmerking: Tot 1983 geschiedde de goedkeuring en betaalbaarstelling na de vaststelling van het bestek. Sinds 1 januari 1983 wordt de financiering na vaststelling van het bestek geregeld aan de hand van het uitvoeringsprogramma.

(371)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het vaststellen van subsidieregelingen voor de rivierdijkversterking.
Periode: -1993
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Het gaat o.a. om:
- Subsidieregeling Rivierdijken;
- Onderhoudsbijdrage Hoofdwaterkeringen.
Opmerking: De subsidieregeling is per 01-01-1994 overgedragen aan de provincies. Zie: TK 1996-1997, 22 236, nr. 40 (Brief van minister van V&W over decentralisatie).

(372)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het vaststellen van urgentieschema's voor de versterking van rivierdijken.
Periode: 1975-1994
Bron: TK 1983-1984, 18 106, nr. 1, pg. 15.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: - Deze schema's hebben niet het karakter van een vast plan. Te sterk volgen van de prioriteitenvolgorde is niet wenselijk²²¹.
- In 1995 is het urgentieschema vervangen door de Deltawet grote rivieren en de bijlagen daarvan.

(373)

Actor: 1. Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen (TAW)
2. Landelijke Coördinatiecommissie Deltakeringen (LCCD)
Handeling: Het opstellen van urgentieschema's voor de versterking van rivierdijken.
Periode: 1975-1994
Bron: TK 1983-1984, 18 106, nr. 1, pg. 11.
Waardering: B (1)
Product: Een TAW-product is het in 1975 verschenen rapport "De economisch wenselijke volgorde voor het verbeteren van rivierdijken".
Opmerking: Met ingang van 1995 wordt het urgentieschema vervangen door de Deltawet grote rivieren en de bijlagen daarvan.

(374)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het jaarlijks vaststellen van een voortschrijdend uitvoeringsprogramma voor de versterking van de rivier- en IJsselmeerdijken.
Periode: 1983-1994
Bron: TK 1983-1984, 18 106, nr. 1, pg. 15.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De uitvoeringsprogramma's worden in nauw overleg met de betrokken overheden opgesteld.

(375)

Actor: Provinciale overheden
Handeling: Het verzorgen van bestuurlijk overleg en inspraak met betrekking tot de versterking van rivierdijken en het indienen van de projectaanvragen, bestekken etc. bij de minister van Verkeer en Waterstaat.
Opmerking: Deze handeling is **vervallen**.

(376)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het goedkeuren van basisplannen voor de versterking van rivierdijken die opgesteld worden door de dijkbeheerders en het afgeven van principebesluiten met betrekking tot de gedeeltelijke financiering door de rijksoverheid.
Periode: 1965-1994
Bron: TK 1983-1984, 18 106, nr. 1, pg. 13.
Waardering: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking:

---

²²¹ Zie TK 1983-1984, 18 106, nr. 1, pg. 15.

(377)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het goedkeuren van principeplannen voor de versterking van rivierdijken.
Periode: 1965-1994
Bron: TK 1983-1984, 18 106, nr. 1, pg. 14.
Waardering: V, 20 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking: Onder rivierdijken wordt hier verstaan de dijken langs de Nederlandse rivieren inclusief de IJsselmeerdijken en exclusief de Markermeerdijken.

(851)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het adviseren van dijkbeheerders over plannen voor de versterking van rivierdijken.
Periode: 1995-
Bron: Deltaplan Grote Rivieren (13-02-1995), p. 9.
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking: In het kader van het Deltaplan Grote Rivieren is bijvoorbeeld door de minister van V&W een Toetsgroep ingesteld, die op verzoek van waterschap of provincie kan beoordelen of het gedachtengoed van Commissie Boertien I op voldoende wijze in het dijkversterkingsplan tot uitdrukking komt.

(378)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het verlenen van voorschotten van 10% ten behoeve van werkzaamheden in het kader van de versterking van rivierdijken.
Periode: 1965-1994
Bron: TK 1983-1984, 18 106, nr. 1, pg. 14.
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling.
Product:
Opmerking: Voorschotten werden over het algemeen pas toegekend na goedkeuring van het basisplan. De gelden werden na goedkeuring van het principeplan gereserveerd.

(379)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het goedkeuren van bestekken voor de versterking van rivierdijken.
Periode: 1965-1994
Bron: TK 1983-1984, 18 106, nr. 1, pg. 14.
Waardering: V, 20 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking:

(380)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het verlenen van subsidies en het betaalbaarstellen van de kosten die door de beheerders van rivierdijken gemaakt worden bij de uitvoering van versterkingswerken.
Periode: 1965-1994
Bron: TK 1983-1984, 18 106, nr. 1, pg. 14.
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling bijdrage of betaalbaarstelling.
Product:
Opmerking: Tot 1984 geschiedde de goedkeuring en betaalbaarstelling na de vaststelling van het bestek. Sinds 1984 werd de financiering na vaststelling van het bestek geregeld aan de hand van het uitvoeringsprogramma.

(381)	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling:	Het afsluiten van bestuursovereenkomsten met het Interprovinciaal Overleg in verband met de decentralisatie Rijkstaken op het gebied van waterkeringssubsidies.
Periode:	1992-
Bron:	Zie product.
Waardering:	B (5)
Product:	Overeenkomst Rijk - IPO inzake de decentralisatie van rijkstaken op het gebied van waterkeringssubsidies (1993).
Opmerking:	Met de Rijkstaken wordt in deze overeenkomst bedoeld de financiering van rivierdijkversterkingen, de financiering van het onderhoud van waterkeringen en de bestrijding van muskusratten.

6.3.3 Beheer door de rijksoverheid

Naast de duinen, die in grote delen van de Nederlandse kust een natuurlijke zeewering vormen, zijn en worden er in Nederland kunstwerken gebouwd en onderhouden ter bescherming tegen het zeewater. De wettelijke regelingen die aan het beheer en de aanleg van de zeeweringen ten grondslag liggen, zijn de Waterstaatswet 1900 en de Deltawet uit 1958 en de Wet op de waterkering. Voor de rijksoverheid is er een beheerstaak weggelegd voor wat betreft de aanleg van grote waterkeringswerken, het beheer van specifieke waterkeringen en de kustlijninzorg. Ook een aantal rivierdijken zijn nog in beheer bij het Rijk, al wordt dit aantal steeds kleiner.

In de Deltawet is aangegeven welke waterkeringen door het rijk zullen worden aangelegd. Wat betreft de Deltawet waren dit hoofdzakelijk de afsluitingen van de met de open zee in verbinding staande getijdewateren. De wet op de waterkering spreekt van werken die een landinwaartse beweging van de kustlijn dienen tegen te gaan.

Een belangrijk aspect bij het rijkskustbeheer wordt gevormd door de strandsuppleties. Met behulp van zandsuppleties worden weggeslagen stranddelen en geërodeerde vooroevers met zand weer op voldoende omvang gebracht. Deze vorm van kustverdediging komt steeds vaker voor als alternatief voor de "klassieke" kustverdedigingswerken zoals strandhoofden en palenrijen. Strandsuppleties dienen periodiek herhaald te worden omdat de erosie van de stranden en vooroevers gewoon doorgaat.

Handelingen

(382)	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RIKZ/DWW/BD
Handeling:	Het voorbereiden van de goedkeuring door de regering van plannen ter uitvoering van de afsluiting van zeearmen en daarmee in verbinding staande open wateren en ter uitvoering van andere werken, zeewaarts van deze afsluitingen.
Periode:	1958-
Bron:	Art. 2, lid 3, Deltawet (Stb. 1958, 246).
Waardering:	B (5)
Product:	
Opmerking:	Vanaf 1960, toen een Koninklijk Besluit ter afsluiting van het Haringvliet werd vastgesteld, is er een lange reeks van besluiten op basis van deze handeling vastgesteld. De laatste was het Koninklijk Besluit met betrekking tot de afsluiting van de Nieuwe Waterweg.

(383)	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/DWW/BD
Handeling:	Het vaststellen van ontwerpen ten behoeve van de uitvoering van versterkingen van waterkeringen langs de Nederlandse kust.
Periode:	1958-
Bron:	Art. 2, lid 4, Deltawet (Stb. 1958, 246).
Waardering:	B (5)
Product:	
Opmerking:	

(384)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/MD/DWW/BD
Handeling: Het uitvoeren van werken ter verdediging van het land tegen hoge stormvloed.
Periode: 1953-
Bron: Art. 2, lid 1, Deltawet (Stb. 1958, 246), Art. 13, Wet op de waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: B (5) neerslag van activiteiten a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V.
Product:
Opmerking: - De bemoeienis van de Regionale Directie IJsselmeergebied betreft de Afsluitdijk.
- Voor de aanleg van de Deltawerken zijn aparte vaartuigen gebouwd. De bouw van dergelijke vaartuigen kan onder deze handeling geplaatst worden.
- Voor fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(852)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het aanleggen en verbeteren van primaire waterkeringen.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 7, Wet op de waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: B (5) neerslag activiteiten a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V
Product:
Opmerking: - Deze handeling geldt niet voor de Deltawerken, zoals bedoeld in art. 1 onder I en onder IIc van de Deltawet;
- Het plan bevat sinds 1996 de te treffen voorzieningen:

- voor de uitvoering van het werk;
- voor beperking van nadelige gevolgen van de aanleg;
- ter bevordering van het belang van landschap, natuur of cultuurhistorie (de zgn. LNC-waarden).

- Voor fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(385)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ
Handeling: Het vaststellen van overzichtskaarten waarop de ligging van primaire waterkeringen in rijksbeheer is aangegeven.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 13, Wet op de waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: - In de Wet op de waterkering is deze handeling opgedragen aan de beheerders van de waterkeringen. De minister fungeert hier als beheerder van de waterkeringen in rijksbeheer.
- Deze handeling werd reeds voor de inwerkingtreding van de Wet op de waterkering uitgevoerd.

(386)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ
Handeling: Het vaststellen van een legger waarin is omschreven waaraan de waterkeringen in rijksbeheer moeten voldoen wat betreft richting, vorm, afmeting en constructie.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 13, Wet op de waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: - In de Wet op de waterkering is deze handeling opgedragen aan de beheerders van de waterkeringen. De minister fungeert hier als beheerder van de waterkeringen in rijksbeheer.
- Deze handeling werd reeds voor de inwerkingtreding van de Wet op de waterkering uitgevoerd.

(387)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ
Handeling: Het bijhouden van een technisch beheersregister waarin de voor het behoud van het waterkerend vermogen kenmerkende gegevens van de constructie en de feitelijke toestand nader zijn omschreven.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 13, Wet op de waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: - In de Wet op de waterkering is deze handeling opgedragen aan de beheerders van de waterkeringen. De minister fungeert hier als beheerder van de waterkeringen in rijksbeheer.
- Deze handeling werd reeds voor de inwerkingtreding van de Wet op de waterkering uitgevoerd.

(388)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/RIKZ/MD/DWW/BD
Handeling: Het inspecteren van de bij het rijk in beheer zijnde waterkeringen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 10 jr. na (eind)rapportage.
Product:
Opmerking:

(389)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ
Handeling: Het doen van onderhoudswerkzaamheden aan waterkeringen in beheer bij het rijk.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, zie Activiteitenlijst
Product:
Opmerking: Voor een fasering de handeling zie Activiteitenlijst.

(803)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het buitenwerking stellen, slopen of wijzigen van de bestemming van waterkeringen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5) neerslag van activiteiten a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V
Product:
Opmerking: Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(390)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIKZ
Handeling: Het vaststellen van de basiskustlijn.
Periode: 1992-
Bron: Art. 8, lid 3, Wet op de waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: B (1)
Product: Beschikking
Opmerking: - De basiskustlijn is de ligging van de kust in 1990. Vaststellen is hier normerend bedoeld. Het gaat hier om een ideale situatie. De vaststelling van de basiskustlijn heeft maar een keer plaatsgevonden.
- De vaststelling van de kustlijn bepaalt voor een groot deel het beleid met betrekking tot de waterkeringen en kustverdedigingswerken, waarmee onder andere de handhaving van de bestaande kustlijn wordt beoogd.
- Bij de totstandkoming van de vaststelling van de kustlijn wordt overleg gepleegd met de waterkeringbeheerders²²².

---

²²² TK 1988-1989, 21 195, nr. 3, pg. 21.

(391)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RIKZ/MD
Handeling: Het bepalen van de ligging van de kust.
Opmerking: Deze handeling is **vervallen**. Zie handelingen 28.739, 28.743 en 28.747.

(392)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RIKZ/DWW/BD
Handeling: Het jaarlijks opstellen van een voortschrijdend vijfjarenplan voor de bestrijding van de structurele erosie van de kust.
Periode: 1991-
Bron: TK 1989-1990, 21 136, nr. 6, pg. 27.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(393)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RIKZ/DWW/BD
Handeling: Het vaststellen van jaarlijkse planningen voor de uitvoering van werken ter bestrijding van de structurele erosie van de kust.
Periode: 1991-
Bron: TK 1989-1990, 21 136, nr. 6, pg. 27; Art. 10, lid 1, Wet op de Waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(394)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/DWW/BD
Handeling: Het uitvoeren van werken om de landinwaartse verplaatsing van de kustlijn tegen te gaan.
Periode: (1945-)
Bron: Art.10, lid 1, Wet op de waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: V, zie Activiteitenlijst.
Product:
Opmerking:

- Voorbeelden zijn:
  - strandsuppleties;
  - strandhoofden;
  - palenrijen.
- De belangrijkste taak bij de strandsuppleties ligt bij de regionale directies. De regionale directies bepalen of er suppletie moet komen. Aan de hand van kustmetingen, de basiskustlijn en het beschikbare budget wordt een indicatief werkschema suppleties opgezet waarover binnen de Provinciale Overlegorganen voor de Kust (de POK's) overleg wordt gevoerd. Zij ontwerpen de suppletie en stellen vervolgens het bestek op en doen de aanbesteding²²³. De Directie Zuid-Holland schakelt in dit proces de Directie Noordzee in.
- De verantwoordelijkheid voor strandhoofden en palenrijen ligt tegenwoordig bij de waterschappen²²⁴.
- Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

---

²²³ Zie Roelse, P. en Hillen, R., *Handhaven van de kustlijn door strandsuppleties*, in *OTAR*, 1994-2, pg. 35-45, pg. 43-44.

²²⁴ Zie TK 1989-1990, 21 136, nr. 6, pg 62.

(395)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/NZ/RIKZ
Handeling: Het doen van onderzoek (voorbereidend en evaluerend) naar het effect van strand- en oeversuppleties.
Periode: 1970-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Voorbeelden zijn:
- Het evaluerend onderzoek dat 1987 naar aanleiding van vragen uit de UCV van de Vaste Commissie voor Verkeer en Waterstaat van 6 april 1987 werd uitgevoerd;
- Het SIBAS onderzoek uit 1984 en de daarop gebaseerde RWS-nota "Kustverdediging Texel"²²⁵

De paragraaf "De overdracht van natte waterstaatswerken" is, met de bijbehorende handelingen 396 tot en met 400, in gewijzigde vorm verplaatst naar Hoofdstuk 11.2.

6.4 Schadevergoedingen en compensaties

De uitvoering van de werken in het kader van de Deltawet heeft voor sommige bedrijfstakken aanzienlijke gevolgen. Om bepaalde bedrijven en personen niet onevenredig veel schade of voordeel te laten lopen is er een aantal regelingen opgesteld. De eerste regeling is vervat in artikel 7 van de Deltawet, die in eerste instantie de waardevermeerdering van buitendijkse percelen wenste te vereffenen. Artikel 8 van de Deltawet kondigt afzonderlijke wetten aan, waarin andere schadevergoedingen en tegemoetkomingen worden geregeld. De wettelijke regelingen zijn de Wet schade oesterkwekers²²⁶ en de Deltaschadewet²²⁷. In de eerste wet werd de schadeloosstelling van de oesterkwekers geregeld. De Deltaschadewet heeft een aanzienlijk ruimere werking en behandelt alle mogelijke schadevergoedingen en andere tegemoetkomingen aan bedrijven en personen.

De uitvoering van deze wetten berust voor een groot deel bij de minister van Verkeer en Waterstaat. Echter ook aan de minister waaronder Sociale Zaken ressorteert zijn enkele bevoegdheden toegekend, met name aangelegenheden betreffende het verstrekken van uitkeringen aan personen die hun arbeidsplaats verloren tengevolge van de afsluitingswerkzaamheden in zuidwest Nederland. De beschikkingsbevoegdheid met betrekking tot deze uitkeringen is vanaf 1972 in handen van de colleges van Burgemeester en Wethouders van de betrokken gemeenten gelegd²²⁸.

Handelingen

(401)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) wettelijke regelingen met betrekking tot schadevergoedingen en andere tegemoetkomingen tengevolge van in het kader van de Deltawet uitgevoerde werken.
Periode: 1958-
Bron: Art. 8, Deltawet (Stb. 1958, 246).
Waardering: B (1)
Product:
- Wet schade oesterkwekers (Stb. 1966, 399);
- Deltaschadewet (Stb. 1971, 86).
Opmerking:

---

²²⁵ TK 1984-1985, 19 025, nr. 2.

²²⁶ Wet van 16 september 1966, Stb. 399.

²²⁷ Wet van 4 februari 1971, Stb. 86.

²²⁸ Zie het Uitvoeringsbesluit Deltaschadewet van 14 juni 1972.

- (402)
 Actor: Commissie artikel 8 Deltawet
 Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot wettelijke regelingen betreffende tegemoetkoming in schade voor visserij en aanverwante bedrijven in verband met de uitvoering van de Deltawet.
 Periode: 1971-1972
 Bron: Staatsalmanak 1971.
 Waardering: B (1)
 Product: Advies (rapporten, brieven)
 Opmerking: De commissie heeft bijgedragen in de totstandkoming van de Deltaschadewet.
- (403)
 Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
 Handeling: Het vaststellen van de waardevermeerdering of -vermindering, tengevolge van de uitvoering van werken in het kader van de Deltawet, van buitendijkse gronden en wateren.
 Periode: 1958-
 Bron: Art 7, lid 1, Deltawet (Stb. 1958, 246).
 Waardering: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
 Product: Beschikking
 Opmerking:
- (404)
 Actor: Minister van Financiën
 Handeling: Het verrekenen van de waardevermeerdering of -vermindering, tengevolge van de uitvoering van werken in het kader van de Deltawet, van buitendijkse gronden en wateren met de beheerders en eigenaars van die gronden en wateren op basis van wederzijdse overeenstemming dan wel op basis van een beschikking van de minister van Financiën.
 Periode: 1958-
 Bron: Art. 7, lid 1 en 3, Deltawet (Stb. 1958, 246).
 Waardering: V, 10 jr.
 Product:
 Opmerking:
- (405)
 Actor: 1. Minister van Financiën (1958 – 1970)
 2. Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (1970-)
 Handeling: Het laten maken van aantekeningen in de kadastrale legger van waardevermeerdering of -vermindering, tengevolge van werken in het kader van de Deltawet, van buitendijkse percelen.
 Periode: 1958-
 Bron: Art. 7, lid 8, Deltawet (Stb. 1958, 246).
 Waardering: V, 10 jr.
 Product:
 Opmerking: Deze handeling wordt uitgevoerd door de Dienst van het Kadaster. De taken van de Dienst van het Kadaster zijn in 1970 door het Ministerie van Financiën overgedragen aan het Ministerie van VROM, waaronder die dienst sinds 1970 ressorteerde.
- (406)
 Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
 Handeling: Het aanwijzen van een bureau waarbij oesterkwekers die daarvoor in aanmerking denken te komen een aanvraag tot tegemoetkoming kunnen indienen in verband met de in het kader van de Deltawet uitgevoerde werken.
 Periode: 1966-
 Bron: Art. 3, lid 1, Wet schade oesterkwekers (Stb. 1966, 399).
 Waardering: B (4)
 Product: Beschikking
 Opmerking:

(407)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het vaststellen van normen volgens welke de kostprijs van de oestervoorraden wordt bepaald.
Periode: 1968-
Bron: Art. 5, lid 5, Wet schade oesterkwekers (Stb. 1966, 399).
Waardering: B (1)
Product: Beschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat uit 1968, nr. RSU 86779.
Opmerking:

(408)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het vaststellen van de bedragen van de tegemoetkomingen die aan oesterkwekers worden toegekend, het verlenen van voorschotten en het betaalbaarstellen van de tegemoetkomingen.
Periode: 1966-
Bron: Art. 8, lid 1, en art. 10, Wet schade oesterkwekers (Stb. 1966, 399).
Waardering: V, 7 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking:

(409)

Actor: Commissie schadebepaling griend-, riet- en biezenbedrijven
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat omtrent de grootte van de aan bedrijven te verlenen voorschotten op de te verwachten tegemoetkoming in schade krachtens de Deltaschadewet en omtrent de hoogte van die tegemoetkoming.
Periode: 1971-
Bron: Beschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van 5 januari 1971, nr. Z/2001.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(410)

Actor: De minister waaronder Sociale Zaken ressorteert
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) een AMvB ter periodieke aanpassing van de uitkeringen aan werknemers die ten gevolge van de uitvoering van werken in het kader van de Deltawet werkeloos raken.
Periode: 1971-
Bron: Art. 19, lid 2, Deltaschadewet (Stb. 1971, 86).
Waardering: B (5)
Product: AMvB, zoals bijvoorbeeld: Besluit van 15 september 1971, Stb. 585.
Opmerking:

(411)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het tezamen met de minister waaronder Sociale Zaken ressorteert, vaststellen van de wijze waarop de Deltaschadewet zal worden uitgevoerd, met name de overdracht van beschikkingsbevoegdheid aan de lagere overheden.
Periode: 1971-1972
Bron: B (1)
Waardering: Art. 23, Deltaschadewet (Stb. 1971, 86).
Product: Ministeriële regeling, beleidsregel, zoals bijvoorbeeld:
- Besluit van 14 juni 1972, nr. RSU 38870, Gewijzigd: 15 november 1973, nr. RSU 77405 - - Uitvoeringsbesluit Deltaschadewet (Stcrt. 1972, 123).
Opmerking:

- (412)
 Actor: De minister waaronder Sociale Zaken ressorteert
 Handeling: Het tezamen met de minister Van Verkeer en Waterstaat, vaststellen van de wijze waarop de Deltaschadewet zal worden uitgevoerd, met name de overdracht van beschikkingsbevoegdheid aan de lagere overheden.
 Periode: 1971-1972
 Bron: Art 23, Deltaschadewet (Stb. 1971, 86).
 Waardering: B (5)
 Product: Ministeriële regeling, beleidsregel, zoals bijvoorbeeld:
 - Besluit van 14 juni 1972, nr. 122363/IIIa Directie C.S.V., gewijzigd: 26 november 1973, nr. 33890/IIIa;
 - Uitvoeringsbesluit Deltaschadewet (Stcrt. 1972, 123).
 Opmerking:
- (413)
 Actor: De minister waaronder Sociale Zaken ressorteert
 Handeling: Het vaststellen van nadere regelingen met betrekking tot het doen van uitkeringen aan werknemers die ten gevolge van de uitvoering van werken in het kader van de Deltawet zonder werk raken.
 Periode: 1971-
 Bron: Art 19, lid 3 en art. 21, Deltaschadewet (Stb. 1971, 86).
 Waardering: B (5)
 Product: Ministeriële regeling, beleidsregel, zoals bijvoorbeeld:
 Besluit van 7 juni 1972, nr. 122109/IIIa, Directie C.S.V., wijziging: 21 september 1973, nr. 33775/IIa.
 Opmerking:
- (414)
 Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
 Handeling: Het treffen van voorzieningen ten behoeve van belanghebbenden als tegemoetkoming in geleden schade ten gevolge van de uitvoering van werken in het kader van de Deltawet.
 Periode: 1971-
 Bron: Art. 3, lid 1, Deltaschadewet (Stb. 1971, 86).
 Waardering: V, 20 jr. na afloop kalenderjaar.
 Product:
 Opmerking: Te denken valt aan het uitgeven van vervangende vispercelen²²⁹.
- (415)
 Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
 Handeling: Het verlenen van tegemoetkomingen aan bedrijven die onevenredig zwaar getroffen worden door de uitvoering van werken in het kader van de Deltawet.
 Periode: 1971-
 Bron: Art. 3, lid 2, art. 6, lid 1, art. 8, lid 1, art. 11, lid 1 en art. 12, Deltaschadewet (Stb. 1971, 86).
 Waardering: V, 20 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
 Product: Beschikking
 Opmerking:
- (416)
 Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
 Handeling: Het verlenen van tegemoetkomingen aan werknemers die ten gevolge van de uitvoering van werken in het kader van de Deltawet zonder werk raken.
 Periode: 1971-1972
 Bron: Art. 2, lid 1, Deltaschadewet (Stb. 1971, 86).
 Waardering: V, 20 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
 Product: Beschikking
 Opmerking: Deze handeling wordt sinds 1972 uitgevoerd door de colleges van B&W van de gemeenten waarin de betrokkenen woonachtig zijn.

²²⁹ Zie artikelsgewijze toelichting bij de Deltaschadewet, artikel 3.

(417)

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling:	Het behandelen van kwesties in verband met beroepen die in het kader van art. 7 leden 1 t/m 5, Deltawet, de Wet schade oesterkwekers en de Deltaschadewet worden ingesteld.
Periode:	1966-
Bron:	Art 7, lid 5, Deltawet (Stb. 1958, 246); art. 9, Wet schade oesterkwekers (Stb. 1966, 399); art. 29-33, Deltaschadewet (Stb. 1971, 86).
Waardering:	V, 20 jr. na schikking of onherroepelijke rechterlijke uitspraak.
Product:	
Opmerking:	Als beroepsinstanties zijn aangewezen <ul style="list-style-type: none"> - voor de Deltawet: de arrondissementsrechtbank te Middelburg; - voor de Wet schade oesterkwekers: de arrondissementsrechtbank te Middelburg; - voor de Deltaschadewet al naar gelang de aard van de aangevochten beschikking: de Kroon, de arrondissementsrechtbank te Middelburg, de Raden van Beroep en de Centrale Raad van Beroep.

6.5 Calamiteiten

De waterkeringen zijn primair gericht op het bestrijden van de gevaren die bij hoogwater optreden. Naast het aanleggen en instandhouden van de waterkeringen dient er echter meer te gebeuren. Er dient een beheersstructuur gehandhaafd te worden die in geval van daadwerkelijk gevaar in actie kan komen. Belangrijkste elementen hierbij zijn de paraatheid van mensen en materieel en een adequate waarschuwingdienst (zie ook de paragraaf "Berichtendiensten" van het hoofdstuk "Waterhuishouding"). Er is eind 1999 een binnen het ministerie van Verkeer en Waterstaat een Departementaal Coördinatiecentrum (DCC) opgericht²³⁰, dat de taken en bevoegdheden van het ministerie op het gebied van crisismanagement coördineert. Deze coördinatie heeft betrekking op alle beleidsterreinen binnen het ministerie en wordt daardoor in een ander RIO behandeld.

Handelingen

(853)

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling:	Het geven van bevelen ter verdediging van waterkeringen bij dreigend gevaar voor overstroming.
Periode:	1994-
Bron:	Art. 80 en art. 84, Waterstaatswet 1900 (Stb. 1900, 176), zoals gewijzigd (Stb. 1992, 422).
Waardering:	B (5)
Product:	Bevel (beschikking)
Opmerking:	Het Rijkswaterstaatsbestuur kan door de Kroon voor een bepaalde tijd belast worden met het toezicht op bepaalde waterkeringen, maar alleen in uiterste nood en wanneer naar het oordeel van de Kroon de Gedeputeerde Staten niet goed gebruik hebben gemaakt van hun bevoegdheid bevelen te geven in deze situatie. Alle lagere (waterstaats)besturen, dus de besturen van waterschappen, veenpolders, gemeenten en provincies zijn in deze situatie verplicht zich te houden aan deze bevelen.

(418)

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling:	Het houden van oefeningen ter beproeving van de inzet van personeel en materieel bij plotseling optredend gevaar voor bij het rijk in beheer zijnde waterkeringen.
Periode:	(1945-)
Bron:	Art. 16, Wet op de waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering:	V, 10 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:	
Opmerking:	

²³⁰ Stcrt. 1999, nr. 249, p. 25.

(419)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het geven van opdrachten aan Gedeputeerde Staten om waterkeringbeheerders te gelasten oefeningen te houden ter beproeving van de inzet van personeel en materieel bij plotseling optredend gevaar.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 16, Wet op de waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: V, 10 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Opdracht (beschikking)
Opmerking:

(420)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIKZ/RIZA
Handeling: Het vaststellen van alarmeringspeilen voor waterstanden.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 15, lid 2, Wet op waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(421)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het inrichten en operationeel houden van berichtendiensten ten behoeve van de alarmering bij hoogwater.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 15, lid 1, Wet op de waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking: Het gaat onder meer om:

- de hoogwaterberichtgeving (Regionale Directies Oost Nederland en Limburg);
- de stormvloedwaarschuwingsdienst (RIKZ);
- de waarschuwingdienst IJsselmeerdijken (RIZA en, tot 1-4-1995, Flevoland).

(422)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het verzamelen van gegevens ten behoeve van de berichtendiensten voor de alarmering bij hoogwater.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na verwerking gegevens.
Product:
Opmerking: Het betreft de Regionale Directies Oost Nederland, IJsselmeergebied (tot 1-4-1995 Flevoland) en Limburg.

(423)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het verstrekken van informatie over de waterstanden na overschrijding van de alarmeringspeilen.
Periode: (1945-)
Bron: Vanaf 1996: Art. 15, lid 1, Wet op de waterkering (Stb. 1996, 8).
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Het betreft de Regionale Directies Oost Nederland, IJsselmeergebied (tot 1-4-1995 Flevoland) en Limburg.

6.6 De muskusrattenbestrijding

Een van de bedreigingen voor waterkeringen wordt gevormd door het voorkomen in Nederland van muskusratten. Deze dieren, die in het begin van de tweede wereldoorlog in Nederland verschenen, ondergraven onder andere dijken en oevers. Een gevolg kan zijn dat bij hoogwaterstand de dijk water gaat doorlaten. Dat water spoelt delen van het dijkmateriaal weg, hetgeen uiteindelijk kan resulteren in een dijkdoorbraak.

Het probleem heeft al geruime tijd de aandacht van de rijksoverheid. In 1951 werd in het kader van de Plantenziektewet, op basis van artikel 3 van die wet, het Muskusrattenbesluit in het leven geroepen²³¹. Krachtens dit besluit werd in 1969 de Commissie Muskusrattenbestrijding ingesteld. Dit was een interdepartementale commissie waarin Verkeer en Waterstaat en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) (voorheen L&V) vertegenwoordigd waren. De taakverdeling zag er tot 1985 als volgt uit. De eerstverantwoordelijke minister voor de vaststelling van het beleid terzake werd de minister van Verkeer en Waterstaat, de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) werd mede verantwoordelijk voor het aspect faunabeheer, onder andere voor het internationaal overleg met betrekking tot de bestrijding²³². De uitvoering, dat wil zeggen de daadwerkelijke bestrijding, gebeurde vanwege de minister van Landbouw en Visserij, door de Plantenziektkundige Dienst te Wageningen. De Commissie Muskusrattenbestrijding stelde de richtlijnen met betrekking tot de bestrijding vast en adviseerde de betrokken bewindslieden. Een en ander was geregeld in het Muskusrattenbesluit.

In 1973 werd de bestrijding uitgebreid met een "tijdelijke" campagne waarbij de muskusrattenbestrijding werd verbreed. Deze verbreding bestond uit het inschakelen van waterschappen en Provinciale Waterstaatsdiensten²³³. In 1975 werd besloten tot het aanstellen van muskusrattenbestrijders in dienst bij de Provinciale Waterstaatsdiensten waarvan de kosten voor rekening van het rijk zouden komen²³⁴. Het aanvankelijk tijdelijke karakter van de campagne dreigde om te slaan in een permanente structuur. Een terugkeer naar de aanpak van voor 1973 was echter niet haalbaar. In de eerste helft van de jaren tachtig is dan ook in overleg met alle betrokken bestuurslagen een organisatie in het leven geroepen die de bestrijding adequaat kan aanpakken. De bestuurlijke verhoudingen waren geregeld in een wet uit 1985²³⁵. Met deze wet werd gehoor gegeven aan de alom tegenwoordige drang naar decentralisatie en werden alle belangrijke verantwoordelijkheden bij de provincies en bij het Permanent College van Overleg voor de Muskusrattenbestrijding (PCOM) gelegd. Sinds 1 januari 1994 is in het kader van de Decentralisatie Impuls (DI) de zaak nog verder gedecentraliseerd. De bevoegdheden liggen nu helemaal bij de provincies en de PCOM is opgeheven. De precieze regeling van de muskusrattenbestrijding is vastgesteld in een bestuursovereenkomst tussen het IPO en de rijksoverheid (de minister van Verkeer en Waterstaat).

Handelingen

(918)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het instellen, samenstellen en opheffen van het Permanent College van Overleg Muskusrattenbestrijding (PCOM).
Periode: 1987-1994
Bron: Zie product
Waardering: B (4)
Product: Instellingsbeschikking 27 augustus 1987, Stcrt. 173.
Opmerking:

(424)

Actor: Commissie Muskusrattenbestrijding
Handeling: Het vaststellen van richtlijnen volgens welke de bestrijding van de muskusrat zal worden uitgevoerd.
Periode: 1969-1986
Bron: Muskusrattenbesluit (Stb. 1951, 417).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: - De commissie was een interdepartementaal overlegorgaan waarin Verkeer en Waterstaat en Landbouw en Visserij vertegenwoordigd waren.
- Het secretariaat van deze commissie werd gevoerd bij de Rijkswaterstaat.

---

²³¹ Besluit van 10 september 1951, Stb. 417.

²³² Zie Permanent College van Overleg voor de Muskusrattenbestrijding, *Evaluatie muskusrattenbestrijding*, 1989, pg. 8-9.

²³³ Zie TK 1979-1980, 16 333, nr. 2, bijlage 1.

²³⁴ Zie TK 1979-1980, 16 333, nr. 2, bijlage 2.

²³⁵ Wet van 18 december 1985, houdende enige voorzieningen ten behoeve van de inzet en bekostiging van muskusrattenvangers, Stb. 715.

(425)

Actor: Werkgroep Muskusrattenbestrijding
Handeling: Het coördineren op technisch niveau van de bestrijding van muskusratten door rijk, provincies en waterschappen.
Periode: 1976-1994
Bron: TK 1979-1980, 16 333, nr. 2, pg. 4.
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking: - In de werkgroep waren de drie bestuurslagen rijk, provincies en waterschappen vertegenwoordigd.
- In het kader van deze coördinatie is onder andere een inventarisatie van kwetsbare waterkeringen opgesteld.

(426)

Actor: Overleggroep Bestrijding Muskusratten
Handeling: Het ontwerpen van de meest wenselijke organisatievorm voor de bestrijding van de muskusratten en, totdat die organisatievorm operationeel is, het coördineren van de bestrijding van de muskusratten.
Periode: 1981-1986
Bron: TK 1979-1980, 16 333, nr. 1.
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking: - In deze groep waren de drie bestuurslagen rijk, provincies en waterschappen vertegenwoordigd.
- Het secretariaat werd gevoerd bij de Directie Faunabeheer van het ministerie van Landbouw en Visserij.
- In 1982 heeft de groep een voorstel gedaan voor de permanente aanpak van de muskusrattenbestrijding.

(427)

Actor: Permanent College van Overleg Muskusrattenbestrijding (PCOM)/Technische Commissie van Overleg Muskusrattenbestrijding (TCM)
Handeling: Het technisch coördineren van de landelijke muskusrattenbestrijding door middel van het voeren van overleg tussen rijk, provincies en waterschappen over met name de vraagstukken die betrekking hebben op de capaciteit van de bestrijding en de verdeling van het aantal vangers over de onderscheiden gebieden, ook met het oog op het tegengaan van verdere verspreiding van de muskusrat.
Periode: 1986-1994
Bron: Instellingsbeschikking 27 augustus 1987, Stcrt. 173.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De PCOM is opgeheven en de onderzoeksverplichtingen op het gebied van muskusrattenbestrijding zijn door de provincies overgenomen. Zie art. 3.4 van de overeenkomst Rijk-IPO decentralisatie waterkeringssubsidies²³⁶.

(428)

Actor: Permanent College van Overleg Muskusrattenbestrijding (PCOM)/Begeleidingscommissie Onderzoek Muskusrattenbestrijding (BOM)
Handeling: Het begeleiden en entameren van onderzoek ter bestrijding van de muskusrat.
Periode: 1986-1994
Bron: Permanent College van Overleg voor de Muskusrattenbestrijding, *Evaluatie muskusrattenbestrijding*, 1989, pg. 8.
Waardering: B (1)
Product: O.a.:
- Nota "Overzicht muskusrattenonderzoek (1968-1986)";
- Meerjarenplan Onderzoek Muskusrattenbestrijding 1986-1991;
- Meerjarenplan Onderzoek Muskusrattenbestrijding 1988-1995
Opmerking: De PCOM is opgeheven en de onderzoeksverplichtingen op het gebied van muskusrattenbestrijding zijn door de provincies overgenomen. Zie art. 3.4 van de overeenkomst Rijk-IPO decentralisatie waterkeringssubsidies²³⁷.

---

²³⁶ Overeenkomst Rijk-IPO inzake de decentralisatie van rijkstaken op het gebied van waterkeringssubsidies (1993).

²³⁷ Overeenkomst Rijk-IPO inzake de decentralisatie van rijkstaken op het gebied van waterkeringssubsidies (1993).

(429)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/DWW
2. Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Handeling: Het formuleren en vaststellen van het landelijk beleid met betrekking tot de bestrijding van de muskusrat.

Periode: 1980-1994

Bron: Interviews

Waardering: B (1)

Product: Nota's, aanschrijvingen e.d.

Opmerking: - De vaststelling van het landelijk beleid gebeurde in nauw overleg met de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en, sinds 1985, de lagere overheden in de hertoe ingestelde landelijke commissies.
- Voor zover er nog landelijk beleid wordt gevormd, is deze handeling overgenomen door de provincies (bijv. commissies van het IPO).

(430)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
2. Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) wetgeving met betrekking tot de bestrijding van de muskusrat.

Periode: 1980-

Bron: Interviews

Waardering: B (1)

Product: Wet

Opmerking: Het gaat om de voorbereiding van de Wet van 18 december 1985, houdende enige voorzieningen ten behoeve van de inzet en bekostiging van muskusrattenvangers.

(431)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/DWW

Handeling: Het doen van onderzoek ten behoeve van de bestrijding van de muskusrat en de voorkoming van de door deze dieren veroorzaakte schade.

Periode: (1945-)

Bron: TK 1979-1980, 16 333, nr. 1.

Waardering: B (1) eindrapporten, rest V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.

Product: Rapporten e.d.

Opmerking: Onderzoek werd onder andere uitgevoerd naar nieuwe bestrijdingsmethoden (door TNO²³⁸).

(432)

Actor: Technische adviescommissie voor de waterkeringen (TAW)

Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot waterstaatstechnische aspecten van de bestrijding van de muskusrat.

Periode: 1965-

Bron: TK 1979-1980, 16 333, nr. 2, pg. 5.

Waardering: B (1)

Product: Advies (rapporten, brieven)

Opmerking: Rond 1985 was er een werkgroep muskusratten actief binnen de TAW.

(433)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
2. Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Handeling: Het (mede-) vaststellen van de rijksbijdragen in de kosten van de bestrijding van de muskusrat door de provincies.

Periode: 1985-1994

Bron: Art. 4, lid 3, Wet voorzieningen ten behoeve van de inzet en bekostiging muskusrattenvangers (Stb. 1985, 715).

Waardering: B (1)

Product: Beschikking

Opmerking:

---

²³⁸ Zie TK 1980-1981, 16 400 hoofdstuk XII, nr. 2, pg. 129.

(434)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
2. Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Handeling: Het houden van toezicht op de muskusrattenbestrijding door de provincies.

Periode: 1985-1994

Bron: Art. 5, Wet voorzieningen ten behoeve van inzet en bekostiging muskusrattenvangers (Stb. 1985, 715).

Waardering: B (1)

Product:

Opmerking:

(435)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW

Handeling: Het vaststellen van het maximum aantal muskusrattenbestrijders dat per provincie gesubsidieerd zal worden.

Periode: 1985-1994

Bron: Art. 6, Wet voorzieningen ten behoeve van inzet en bekostiging muskusrattenvangers (Stb. 1985, 715).

Waardering: B (1)

Product:

Opmerking:

(436)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW

Handeling: Het afsluiten van bestuursovereenkomsten met het IPO met betrekking tot de bestrijding van muskusratten.

Opmerking: Deze handeling is **vervallen**. Zie handeling 28.381.

6.7 Handhaving van de regelgeving

De handhaving van de openbare orde op en nabij waterkeringen is in Nederland lange tijd in handen geweest van de beheerders, de waterschappen. Zo hadden de hoogheemraden onder het ancien régime de bevoegdheid om straffen op te leggen. Tegenwoordig valt slechts een deel van deze bevoegdheid aan de waterbeheerders toe. Wat betreft het rijk was tot en met 1996 het een en ander geregeld bij en krachtens de Wet betreffende 's Rijks waterstaatswerken 1891²³⁹. Het gaat hier om een vergunningstelsel om werken en andere activiteiten op en nabij rijkswaterstaatswerken te mogen uitoefenen en een daaraan gekoppelde bevoegdheid tot het uitoefenen van bestuursdwang indien in strijd met de wet, bijvoorbeeld zonder vergunning, wordt gehandeld. Afzonderlijke reglementen en bepalingen zijn geïntegreerd in de nieuwe wet, wat de reden is geweest op basis van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken nieuwe, algemene handelingen te formuleren. Zie voor de periode na 01-01-1997 Hoofdstuk 11.2.

Handelingen

(437)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW

Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB's waarin bepalingen zijn opgenomen die betrekking hebben op het gebruik van waterkeringen die bij het rijk in beheer zijn.

Periode: 1891-1996

Bron: Art. 1, Wet betreffende 's Rijks waterstaatswerken (Stb. 1891, 69), vervallen in 1996 (Stb. 1996, 646).

Waardering: B (1)

Product:

- Rijksrivierdijkenreglement²⁴⁰;
- Rijkszeeweringenreglement²⁴¹.

Opmerking:

- De Wet betreffende 's Rijks waterstaatswerken is ingetrokken en vervangen door de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1996, 645).
- Beide reglementen zijn ingetrokken (Stb. 1996, 645).
- Zie voor de periode na 1996, hoofdstuk 11.

²³⁹ Wet van 18 februari 1891, Stb. 69, laatstelijk gewijzigd bij wet van 13 mei 1991, Stb. 277.

²⁴⁰ Besluit van 28 juli 1937, Stb. 576 en Stb. 1989, 317.

²⁴¹ Besluit van 22 december 1937, Stb. 579 O en Stb. 1989, 317.

(438)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het aanwijzen van ambtenaren belast met de opsporing van feiten, strafbaar gesteld in voor Rijkswaterstaat relevante wetgeving en die bevoegd zijn tot het uitoefenen van bestuursdwang.
Opmerking: Handeling 438 is **verplaatst** naar Hoofdstuk 11.1.

(439)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het afgeven, wijzigen, intrekken of weigeren van vergunningen om op bij het rijk in beheer zijnde waterkeringen enig werk uit te voeren of op of nabij deze waterkeringen andere activiteiten zoals omschreven in de betreffende bepalingen uit het Rijksrivierdijkenreglement en het Rijkszeeweringenreglement te ondernemen.
Periode: 1937-1996
Bron: Art. 2, 3, 5 en 6, Rijksrivierdijkenreglement (Stb. 1937, 576) en art. 2 en 3, Rijkszeeweringenreglement (Stb. 1937, 5790).
Waardering: Bij afgifte of wijziging vergunning: V, 20 jr. na afloop (geldigheids)termijn.
Bij weigering of intrekking vergunning: V, 20 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Vergunning (beschikking)
Opmerking: - De vergunningverlening is niet doorgemandateerd voor een aantal gevallen. In deze gevallen heeft het Hoofdkantoor bemoeienis vanwege de directe ondertekening door de minister. Het gaat om²⁴²:

- Aanvragen voor werken waarmee nationale of internationale belangen zijn gemoeid.
- Aanvragen voor werken die in brede maatschappelijke kringen omstreden zijn dan wel anderszins politiek gevoelig zijn.
- Aanvragen voor werken, voorzover de medewerking van de minister van Verkeer en Waterstaat daarvoor mede nodig is op grond van andere wetten en reglementen dan die waarvoor de toepassing primair tot de taak van de Rijkswaterstaat behoort.
- Aanvragen voor werken de NV Nederlandse Spoorwegen betreffende.

- Beide reglementen zijn ingetrokken (Stb. 1996, 645).
- Vergunningverlening op basis van deze reglementen is opgenomen in de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1996, 645). Zie hiervoor hoofdstuk 11, handeling 28.874.

(440)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ
Handeling: Het geven van bevelen en aanwijzingen aan personen met betrekking tot de handhaving van het Rijksrivierdijkenreglement en het Rijkszeeweringenreglement.
Periode: 1937-1996
Bron: Art. 4 en 7, Rijksrivierdijkenreglement (Stb. 1937, 576) en art. 4, Rijkszeeweringenreglement (Stb. 1937, 579), beide vervallen in 1996 (Stb. 1996, 645).
Waardering: V, 10 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Bevel/aanwijzing (beschikking)
Opmerking: Beide reglementen zijn ingetrokken en vervangen door de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1996, 645). Zie hiervoor hoofdstuk 11, handeling 28.874.

(441)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ
Handeling: Het houden van toezicht op rijkswaterstaatswerken.
Opmerking: Handeling 441 is in **verplaatst** naar Hoofdstuk 11.1

(442)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ
Handeling: Het uitoefenen van bestuursdwang met betrekking tot de bescherming van rijkswaterstaatswerken.
Opmerking: Handeling 442 is **verplaatst** naar Hoofdstuk 11.1

---

²⁴² Zie art. 3, lid 2, Besluit delegatie beschikkingsbevoegdheid Rijksrivierdijkenreglement en art. 3, lid 2, Besluit delegatie beschikkingsbevoegdheid Rijkszeeweringenreglement.

7 Infrastructuur

De aanleg en het onderhoud van de hoofdverkeersinfrastructuur is een zaak van groot nationaal belang, die door de centrale overheid sinds jaar en dag voor een groot deel in eigen hand wordt gehouden. Een belangrijk deel van deze infrastructuur, het hoofdwegennet en het hoofdbinnenvaartwegennet zijn toevertrouwd aan de zorgen van de Rijkswaterstaat. In dit deel van het rapport zal het handelen van de rijksoverheid op het gebied van de infrastructuur, voor zover een aangelegenheid van de Rijkswaterstaat, worden beschreven. Achtereenvolgens zullen aan de orde komen

- internationaal overleg;
- planning en financiering;
- overdracht van wegen;
- tracévaststelling;
- infrastructurele werken (waaronder bouwbeleid, aanleg en onderhoud);
- gebruik van de infrastructuur;
- veren.

Een groot deel van het overheidshandelen op het gebied van infrastructuur is eind jaren negentig overgegaan naar andere Directies en DG's. De beleidsmatige en financiële zaken zijn voor een groot deel overgegaan naar het DG van het Vervoer (DGV) en later naar de Directie Strategie & Coördinatie. De tracévaststelling is via het DGV naar het DG Personenvervoer gegaan²⁴³. In dit onderzoek wordt bij een handeling vermeld wanneer deze door een ander DG wordt verricht.

7.1 Internationaal overleg

7.1.1 Centrale Commissie voor de Rijnvaart (CCR)

Doel en organisatie

De CCR is een internationaal orgaan dat krachtens de Akte van Mannheim²⁴⁴ (de Rijnvaartakte) in het leven is geroepen. De Akte van Mannheim regelt een ongehinderde scheepvaart op de Rijn. De Centrale Commissie voor de Rijnvaart heeft tot taak²⁴⁵:

- het onderzoeken van alle klachten, voortvloeiende uit de toepassing van het verdrag en uit de uitvoering van de door de regeringen van de oeverstaten onderling vastgestelde reglementen en de door hen in gemeen overleg genomen maatregelen;
- het beraadslagen over de voorstellen der oeverstaten betreffende de bloei van de Rijnvaart, in het bijzonder over die voorstellen welke aanvulling of wijziging van het verdrag en van de in gemeen overleg vastgestelde reglementen ten doel hebben;
- het doen van uitspraken in gevallen van bij de Commissie ingesteld hoger beroep tegen de vonnissen van de Rijnvaartrechtbanken in eerste aanleg.

De onder c genoemde taak wordt uitgeoefend door een Kamer van Beroep waarin rechters uit de oeverstaten zitting hebben. De Rijnvaartrechtbanken zijn nationale gerechten. In Nederland is een Rijnvaartrechtbank gevestigd te Arnhem. De CCR is samengesteld uit door de overeenkomstsluitende staten aan te wijzen commissarissen. Nederland wijst twee commissarissen aan²⁴⁶, waarvan er een door de Rijkswaterstaat wordt geleverd. Het CCR vergadert twee maal per jaar. Door de CCR worden werkgroepen en comités ingesteld waarin veelal deskundigen uit de overeenkomstsluitende staten zitting hebben. De CCR-vergaderingen worden voorbereid binnen de werkgroepen en comités²⁴⁷.

---

²⁴³ Zie eventueel voor andere handelingen op dit gebied de institutionele onderzoeken 84: Koning, M. de, *Integraal beleid verkeer en vervoer. Een institutioneel onderzoek naar overkoepelende beleidsaspecten op het terrein inland verkeer en vervoer 1945-1996* (concept) en 96: Koning, M. de, Spijksma, A., *Iedereen onderweg. Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein inland-vervoer van personen, 1945-1998* (concept)

²⁴⁴ Verdrag van 31 maart 1831 (Akte van Mainz), ingrijpend herzien in 1868 (Akte van Mannheim). Voor de tekst zie: Stb. 1869, 75 en Trb. 1955, nr. 161 ("Herziene Rijnvaartakte").

²⁴⁵ Zie art. 45 Herziene Rijnvaartakte.

²⁴⁶ Zie art. 355, Vredesverdrag tussen de Geallieerde... (verdrag van Versailles), Trb. 1955, 161.

²⁴⁷ Zie Stuurman, P.M., *Scheepvaart op de grote Gelderse rivieren*, in: OTAR, 1993 nr. 2, pg. 50-55, pg. 52.

Rijkswaterstaat en de CCR

De RWS-bemoeienis heeft betrekking op aangelegenheden betreffende het Rijnvaartpolitiereglement dat binnen de CCR is vastgesteld en betreffende het milieuaspecten van de rijnscheepvaart (bijvoorbeeld de invoering van een olieafgifte boekje). Vanuit de Rijkswaterstaat wordt dan ook deelgenomen aan werkgroepen en comités die zich deze specifieke terreinen begeven.

Handelingen

(443)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RIZA
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de Centrale Commissie voor de Rijnvaart, met betrekking tot reglementen voor de Rijnvaart en met betrekking tot de bestrijding van milieuverontreiniging door Rijnschepen.
Periode: 1955-
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De binnenscheepvaart*, Den Haag 1988, pg. 7.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(444)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de comités en werkgroepen van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart, met betrekking tot reglementen voor de Rijnvaart en met betrekking tot de bestrijding van milieuverontreiniging door Rijnschepen.
Periode: 1955-
Bron: Stuurman, P.M., *Scheepvaart op de grote Gelderse rivieren*, in: *OTAR*, 1993 nr. 2, pg. 50-55, pg. 52.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De betreffende regionale directie is Oost-Nederland.

7.1.2 Economic Commission for Europe (ECE)

Doel en organisatie

De ECE is een regionale commissie van de Verenigde Naties, gevestigd te Genève. De ECE is opgericht als uitloeiing van het Marshallplan en is voor het eerst bijeengekomen in mei 1947. Het huidige doel van de ECE is²⁴⁸:

- het intensiveren van de betrekkingen van de Europese landen onderling en van Europese landen met andere staten;
- het doen en sponsoren van onderzoekingen en studies naar economische en technologische problemen van en ontwikkelingen binnen de lidstaten;
- het doen of sponsoren van de verzameling, evaluatie en verspreiding van economische, technologische en statistische informatie.

De ECE heeft een Plenary Session die eens per jaar bijeen komt. Daarnaast is er een groot aantal comités (ook wel Principal Subsidiary Bodies, PSB's genoemd) met daaronder ressorterende Groups of Experts en Working Parties. Daarnaast worden door de ECE op het gebied van de infrastructuur seminars georganiseerd.

Door de ECE worden verdragen (conventions), verklaringen (declarations), besluiten (decisions) en aanbevelingen (recommendations) vastgesteld. Verdragen die door Nederland ondertekend worden zijn bindend. Nederland kan op de naleving en implementatie worden aangesproken. Verklaringen, besluiten en aanbevelingen hebben een facultatief karakter. Verklaringen en besluiten worden doorgaans voorbereid binnen de staande comités en werkgroepen, aanbevelingen komen over het algemeen voort uit door de ECE georganiseerde seminars.

---

²⁴⁸ Union of International Associations, *Yearbook of international organizations*, München 1991, pg. 1298.

Infrastructuur binnen de ECE

Binnen de ECE is wat betreft het beleidsterrein infrastructuur het Inland Transport Committee (ITC) van belang. Het ITC is het forum waarbinnen onder andere SIGNI (het uniforme Europese stelsel van verkeerstekens voor vaarwegen) en Code Européen des Voies de Navigation Intérieure (CEVNI: het uniforme Europese systeem van verkeersreglementering voor de vaarwegen) tot stand gekomen zijn. Ook is er een vaarwegclassificatie tot stand gekomen. De Rijkswaterstaat bemoeienis betreft de technische aspecten van de infrastructuur en de vaarwegregulering, op het gebied van het vervoer is het DGG de voortrekker.

De producten die naar aanleiding van het overleg tot stand komen zijn uniforme reglementen op het gebied van het verkeer en technische richtlijnen voor infrastructurele werken. De producten komen tot stand binnen werkgroepen die onder ITC ressorteren.

Naast richtlijnen en reglementen wordt er in het kader van de ECE ook aan onderzoek gedaan. De werkgroep WP5, die onder het ITC valt, heeft een "think tank" functie. In het verleden is vanwege de Oost-West tegenstelling uit dit platform weinig overtuigends naar boven gekomen. Wellicht kan hier in de toekomst verandering in optreden.

Handelingen

(445)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de Inland Transport Committee-werkgroepen ter voorbereiding van uniforme (verkeers)reglementen en technische richtlijnen voor infrastructurele werken.
Periode: 1947-
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De binnenscheepvaart*, Den Haag 1988, pg. 9.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Deze handeling wordt sinds 1997 verricht door de Directie Strategie & Coördinatie. Zie ook RIO 84, handelingen 138 en 139.

(446)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/AVV
Handeling: Het leveren van Nederlandse onderzoeksbijdragen in de werkgroep WP5 van de Inland Transport Committee.
Periode: 1947-
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Adviesdienst Verkeer en Vervoer, *Grensoverschrijdend onderzoek, een verkenning van mogelijkheden en knelpunten in het internationaal verkeers- en vervoersonderzoek bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat*, 1991, pg. 11.
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Deze handeling wordt sinds 1997 verricht door de Directie Strategie & Coördinatie. Zie ook RIO 84, handelingen 138 en 139.

7.1.3 Europese Unie (EU)

Doel en organisatie

Na de tweede wereldoorlog ontstaat er in Europa een beweging die gericht is op de vorming van een Europese federatie. Het begin wordt gevormd door Franse initiatieven die uiteindelijk zullen leiden tot de instelling van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS). Het geval wilde dat een aantal Franse en Duitse politici na de oorlog zocht naar wegen om de politieke bezwaren die aan de opbouw van de Duitse kolen- en staalindustrie kleefden (de dreiging van een nieuwe oorlogsindustrie) weg te nemen. Men wilde de oplossing niet vinden in een frustratie van de Duitse wederopbouw, maar in het ondergeschikt maken van het geheel van de Frans-Duitse productie van kolen en staal aan een Hoge Autoriteit, verzoening in plaats van revanche. In 1951 werd het EGKS verdrag ondertekend dat toen al veel breder van doelstelling was dan de oorspronkelijk voorgestelde Frans-Duitse samenwerking. In 1957 worden de verdragen voor de EEG (Europese Economische Gemeenschap) en de EGA (de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie ook wel Euratom geheten) ondertekend. Het doel van al deze verdragen is om op de betreffende deelgebieden te komen tot een hoge mate van samenwerking en integratie om op die manier een gestage groei en ontwikkeling te bevorderen.

Ieder verdrag voorziet in de instelling van de volgende organen:

- een Raad, de Raad bestaat uit vertegenwoordigers van de lidstaten, iedere regering vaardigt één van haar leden af²⁴⁹;
- een Commissie, in het EGKS-verdrag Hoge Autoriteit genoemd, de Commissie is een ambtelijk orgaan, de leden worden door de regeringen van de lidstaten in onderling overleg benoemd;
- een Europees Parlement, ook wel de (Gemeenschappelijke) Vergadering genoemd;
- een Hof van Justitie.

Vlak na het sluiten van de EEG- en EGA-verdragen is besloten om voor alle drie de verdragen met ingang van 1 januari 1958, één Europees Parlement en één Hof van Justitie in te stellen²⁵⁰. In 1967 is verder besloten om de Commissies en de Raden van de EGKS, de EEG en de EGA samen te trekken tot één Europese Commissie en één Raad²⁵¹. Alhoewel er institutioneel een eenheid is, zijn er nog steeds drie afzonderlijke verdragen. De afkorting EG stond daarom (tot 1 november 1993) voor Europese Gemeenschappen (meervoud). Sinds 1 november 1993 is, als gevolg van het verdrag van Maastricht, de structuur veranderd. De EEG heet voortaan EG (Europese Gemeenschap). De drie organisaties EG, Euratom en EGKS vallen voortaan onder de overkoepelende Europese Unie (EU).

Het hoofddoel van de EU, de economische integratie, wordt verwezenlijkt door het creëren van een gemeenschappelijke markt. Dit houdt in dat binnen Europa de volgende vier vrijheden gerealiseerd dienen te worden:

1. vrij verkeer van goederen;
2. vrij verkeer van personen;
3. vrij verkeer van diensten;
4. vrij verkeer van kapitaal.

De instrumenten die door de EU gehanteerd worden om tot een gemeenschappelijke markt te komen zijn:

- a. het primaire gemeenschapsrecht, dit bestaat uit de EEG-, EGKS- en EGA-verdragen, deze verdragen zijn goedgekeurd door alle nationale parlementen en kunnen alleen bij verdragswijziging veranderd worden;
- b. het secundaire gemeenschapsrecht, dit wordt gevormd door besluiten die door de gemeenschappen op basis van de verdragen genomen kunnen worden, de belangrijkste zijn:
  1. verordeningen, regelgeving die binnen alle lidstaten geldend is en
  2. richtlijnen, die binnen zekere termijn onverkort door de lidstaten in de nationale regelgeving geïmplementeerd dienen te worden.

Het tijdperk 1958-1970 gold wat betreft de totstandkoming van de gemeenschappelijke markt als overgangperiode. Het was de bedoeling dat met ingang van 1 januari 1970 de gemeenschappelijke markt gerealiseerd zou zijn²⁵². Dat deze termijn niet gehaald is mag duidelijk zijn. De fase die intreedt na 1970 wordt gekenmerkt door het algemeen geldig worden van de diverse verdragsbepalingen betreffende de realisering van de vier vrijheden. De toepassing van verdragsregels die met de nationale regels strijdig (kunnen) zijn, kan via de gewone rechter worden afgedwongen. Dit heeft tot gevolg dat strijdige nationale wetgeving buiten toepassing wordt verklaard. In deze fase krijgen de nationale overheden ook te maken met EEG-richtlijnen die als hoofddoel hebben het harmoniseren van de nationale wetgevingen. Dit betekent dat de nationale regeringen op sommige terreinen niet onaanzienlijke delen van hun beslissingsbevoegdheid verliezen.

De verordeningen en richtlijnen van de EU komen op diverse wijzen tot stand. De precieze procedure hangt sterk af van het te regelen onderwerp. De verschillen betreffen echter allemaal de functie van het Europese Parlement en de advisering. Het vaste element is het initiatief van de Commissie, in praktisch alle gevallen kan de Raad slechts een besluit nemen indien er een voorstel van de Commissie voorligt. Besluiten worden dus altijd door de Commissie voorbereid en door de Raad vastgesteld, waarbij de Raad haar bevoegdheid tot vaststelling aan de Commissie kan delegeren. De inbreng van de Nederlandse overheid beperkt zich tot de procedurestappen waarbij de Raad en de Commissie betrokken zijn²⁵³.

Infrastructuur in het kader van de Raad

²⁴⁹ Art. 2 Fusieverdrag.

²⁵⁰ Overeenkomst betreffende bepaalde instellingen welke de Europese Gemeenschappen gemeen hebben van 24 maart 1957, Trb. 76, 93 en 251.

²⁵¹ Verdrag tot instelling van één Raad en één Commissie van de Europese Gemeenschappen van 8 april 1965, Trb. 1965, 130 en Trb. 1967, 97.

²⁵² Art. 8 van het EEG-verdrag.

²⁵³ Voor een heldere schets van de gehele procedure zie bijvoorbeeld Kohll, N., *Een andere kijk op lobbyen; Het beïnvloeden van communautaire regelgeving in de initiatiefase*, in: *Eurocoop*, 1993, nr. 3.

In het kader van de Raad van de Europese Unie wordt vanuit de Rijkswaterstaat weinig tot geen inbreng geleverd met betrekking tot de infrastructuur. De deelname door de minister van Verkeer en Waterstaat aan de Transportraad wordt gecoördineerd door het DGG. De RWS-bemoeienis is geheel ingepast in DGG-activiteiten.

Infrastructuur in het kader van de Commissie

Bij beschikking van de Raad van Ministers van 20 februari 1978²⁵⁴ wordt de Commissie van de EEG belast met de coördinatie van de plannen en programma's voor de ontwikkeling van de vervoersinfrastructuur. Wat betreft infrastructuur zijn twee groepen van belang, het Infra Comité en de Motorway Working Group. Binnen deze groepen worden de volgende zaken behandeld:

- een Europees netwerk van wegen;
- wegclassificaties;
- snelheden;
- telematicatoepassingen;
- stimulering van activiteiten in grensstreken, onder andere door middel van subsidies.

De Motorway Working Group is een high level group waarin nationale experts zitting hebben, er is een aantal subgroups ingesteld. De Motorway Working Group levert voorstellen voor het Infra Comité.

Binnen de EU zijn richtlijnen voor overheidsaanbestedingen opgesteld. De Nederlandse inbreng hiervoor wordt gecoördineerd door het ministerie van Economische Zaken. Rijkswaterstaat levert hierin bijdragen.

Sinds 1984 tracht de Commissie van de Europese Unie en meer bepaald het Directoraat-Generaal DG XII voor wetenschappen, Onderzoek en Ontwikkeling haar inspanningen voor onderzoek en technische ontwikkeling te plannen en te coördineren met behulp van zogenaamde kaderprogramma's. De duur van deze kaderprogramma's was als volgt:

- eerste: 1984-1988;
- tweede : 1988-1990;
- derde : 1990-1994.

Binnen het derde kaderprogramma zijn bijvoorbeeld de programma's DRIVE (dat inmiddels als DRIVE-2 deel uitmaakt van het programma Telecommunicatiesystemen) en EURET opgezet. Het doel van DRIVE is het stimuleren van de internationale research en development op het gebied van de verkeerstechnologie en het toepassen van de resultaten hiervan. Op dit moment, eind 1994, wordt gewerkt aan het vierde kaderprogramma.

Handelingen

(447)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW

Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de comités en werkgroepen die zich in het kader van de Commissie van de EU bezig houden met infrastructuraangelegenheden.

Periode: 1967-

Bron: Interviews

Waardering: B (1)

Product:

Opmerking:

- Het gaat om:
  - Infra Comité;
  - Motorway Working Group en zijn subgroups.
- Deze handeling wordt verricht door de Directie Strategie & Coördinatie. Zie ook RIO 84, handeling 130.

---

²⁵⁴ Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen nr. L 54, 25-02-1978.

(448)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het leveren van bijdragen ten behoeve van de Nederlands inbreng in het Europese aanbestedingenbeleid.
Periode: 1967-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Voortrekker is Economische Zaken.

(449)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/AVV/MD
Handeling: Het leveren van Nederlandse bijdragen aan de EU kaderprogramma's op het gebied van de verkeerstechnologie.
Periode: 1967-
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Adviesdienst Verkeer en Vervoer, *Grensoverschrijdend onderzoek, een verkenning van mogelijkheden en knelpunten in het internationaal verkeers- en vervoersonderzoek bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat*, 1991, bijlage.
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: - Het gaat om de programma's DRIVE, EURET en Telematicasystemen.
- Op beleidsniveau wordt aan de programma's deelgenomen door vertegenwoordigers van het DGG, de RWS-inbreng is technisch van aard.

7.1.4 De Europese land- en vaarwegen platforms

Met betrekking tot land- en waterwegen op Europees niveau is de laatste tijd de ontwikkeling van twee platforms aan de orde. Het gaat om de WERD (West European Road Directors meeting) voor landwegen en een platform voor vaarwegen dat tot op heden nog geen algemeen geaccepteerde naam heeft. Deze platforms nemen een positie in die ligt tussen de EU en de hierna te bespreken wereldwijde PIARC en PIANC.

Om een forum voor de West-Europese ontwikkelde landen te verkrijgen zijn sinds korte tijd de platforms actief. De WERD en het vaarwegen platform zijn (nog) informele organisaties waarin op hoog niveau (DG) informatie wordt uitgewisseld. Het betreft de afstemming van

- kwaliteitseisen;
- milieu-aspecten;
- verkeersveiligheid.

Binnen de platforms wordt gewerkt aan een institutionalisering van het overleg. Vanuit de EU wordt op informeel niveau naar samenwerkingsvormen gezocht.

Handelingen

(450)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het leveren van bijdragen aan de totstandkoming van de West European Road Directors meeting en het Europese vaarwegenplatform en daarmee samenhangende instituties.
Periode: 1992-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

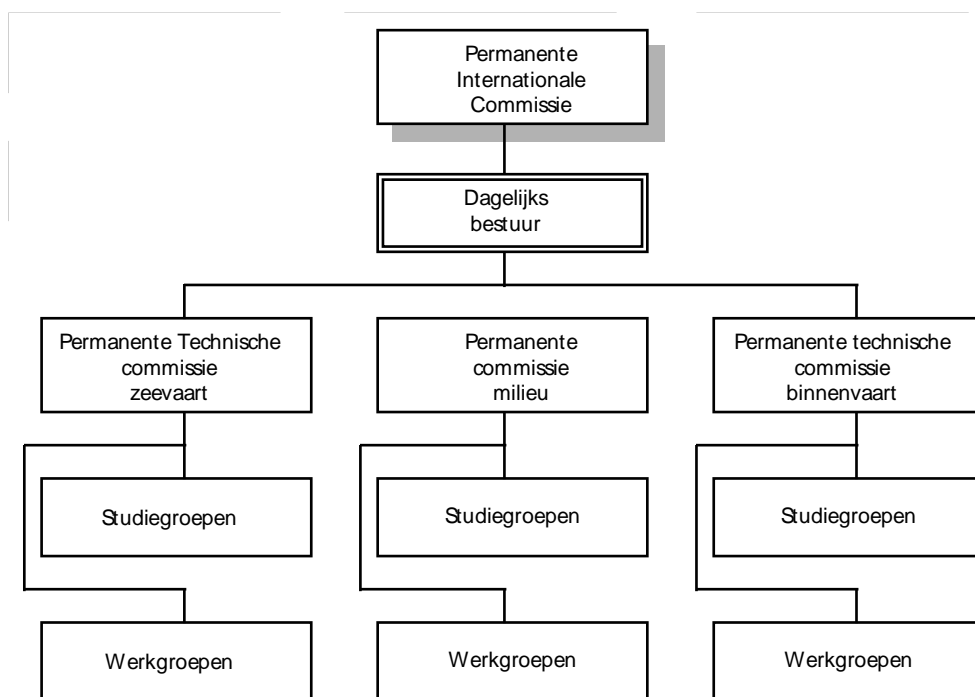
(451)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de West European Road Directors meeting en het Europese vaarwegenplatform.
Periode: 1992-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

7.1.5 PIANC, PIARC²⁵⁵

Permanent International Association of Navigation Congresses (PIANC, opgericht in 1894) en Permanent International Association of Road Congresses (PIARC, opgericht in 1909) zijn twee organisaties die als internationaal forum voor onderzoekers op het gebied van scheepvaart respectievelijk wegen fungeren. Naast de nationale overheden participeren ook het bedrijfsleven en universiteiten in de organisaties.

Het hoofddoel van PIANC is het stimuleren van kennis op het gebied van scheepvaart. Dit gebeurt hoofdzakelijk door middel van kennisuitwisseling en kennisoverdracht. De organisatie van PIANC bestaat uit een Permanente Internationale Commissie en een dagelijks bestuur waaronder een aantal commissies en werkgroepen is gegroepeerd. PIANC kent drie technische commissies, een voor zeevaart, een voor milieuangelegenheden en een voor de binnenvaart, waaronder een aantal werkgroepen en studiegroepen actief is die de aanbevelingen en studies uitvoeren en voorbereiden (zie afbeelding 14).

Afbeelding 14

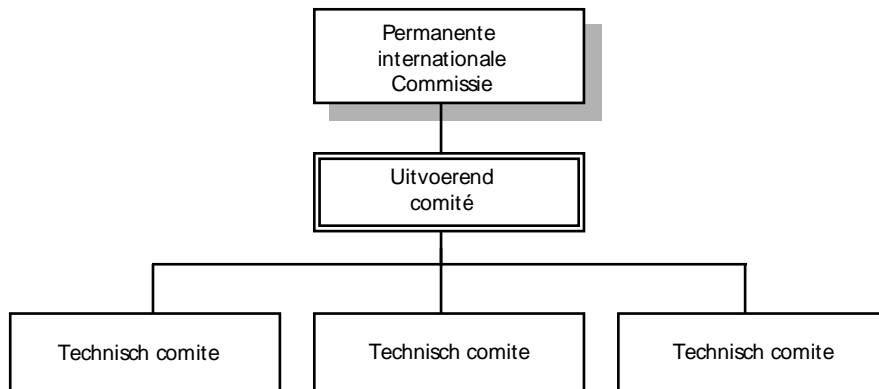
Rijkswaterstaat neemt deel aan een aantal van de werkgroepen en studiegroepen. Naast de werkgroepen wordt door PIANC om de vier jaar het International Navigation Congress georganiseerd. Binnen PIANC wordt aandacht besteed aan onderzoek naar ontwerp, aanleg en onderhoud van vaarwegen, havens en kustverdediging. PIANC is een wereldwijde organisatie waarbinnen veel aandacht wordt besteed aan de problemen van ontwikkelingslanden.

²⁵⁵ Zie Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Adviesdienst Verkeer en Vervoer, *Grensoverschrijdend onderzoek, een verkenning van mogelijkheden en knelpunten in het internationaal verkeers- en vervoersonderzoek bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat*, 1991, bijlage, pg. 19-20

Het hoofddoel van PIARC (ook AIPCR) is het bevorderen van de vooruitgang in aanleg, het gebruik en de instandhouding van wegen. Ook hier wordt vooral gebruik gemaakt van kennisuitwisseling en kennisoverdracht. PIARC heeft als hoofdorgaan de Permanente Internationale Commissie (PIC) waarbinnen de te behandelen onderwerpen vast gesteld worden. Binnen een kleine twintig technische comités en werkgroepen worden specifieke onderwerpen aangepakt (zie afbeelding 15). Naast de werkzaamheden binnen de technische comités wordt iedere vier jaar het World Road Congres georganiseerd. PIARC geeft een periodiek uit, Roads/Routes waarin actuele zaken worden behandeld met name op het gebied van verkeer.

Medio 1991 zijn de volgende technische comités binnen PIARC actief:

- Surface characteristics;
- Testing of road materials;
- Roads in developing regions;
- Interurban roads;
- Road tunnels;
- Maintenance and management;
- Concrete roads;
- Flexible roads;
- Economic and finance committee;
- Roads in urban areas;
- Road bridges;
- Earthworks, drainage, subgrade.

Afbeelding 15

Op dit moment wordt binnen PIARC aan een strategisch plan gewerkt dat zou kunnen leiden tot een aanpassing van de structuur.

De producten van PIARC zijn rapporten en verslagen die uit het werk van de comités en uit de congressen voortkomen.

Handelingen

(452)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV/DWW/BD

Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen in de technische werkgroepen van de Permanent International Association of Road Congresses (PIARC) en de Permanent International Association of Navigation Congresses (PIANC).

Periode: (1945-)

Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Adviesdienst Verkeer en Vervoer, *Grensoverschrijdend onderzoek, een verkenning van mogelijkheden en knelpunten in het internationaal verkeers- en vervoersonderzoek bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat*, 1991, bijlage, pg. 19-20.

Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.

Product:

Opmerking: Het secretariaat voor PIANC zit bij de AVV, het secretariaat voor PIARC zit bij de DWW.

(453)
 Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/DWW
 Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de Permanente Internationale Commissie van de PIARC.
 Periode: (1945-)
 Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Adviesdienst Verkeer en Vervoer, *Grensoverschrijdend onderzoek, een verkenning van mogelijkheden en knelpunten in het internationaal verkeers- en vervoersonderzoek bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat*, 1991, bijlage, pg. 20.
 Waardering: B (1)
 Product:
 Opmerking:

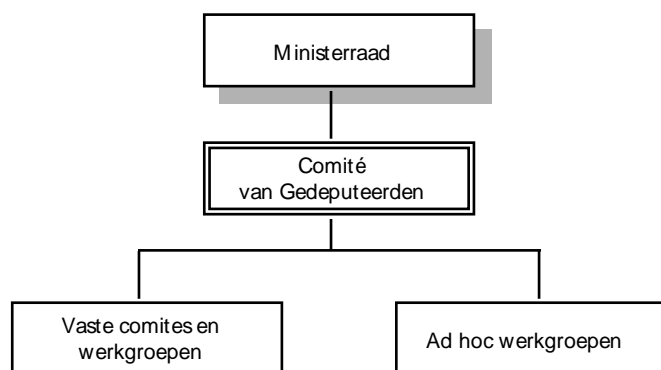
7.1.6 De Conférence Européenne des Ministres de Transports (CEMT)

De Conférence Européenne des Ministres de Transports (CEMT²⁵⁶) is met het ondertekenen van een protocol op 17 oktober 1953 in het leven geroepen. Het doel van de CEMT is²⁵⁷:

- het nemen van die maatregelen die nodig zijn voor het realiseren, op algemeen of regionaal niveau, van het meest efficiënte gebruik en de meest rationele ontwikkeling van het Europese transport van internationale betekenis;
- het coördineren en bevorderen van activiteiten van internationale organisaties die zich bezig houden met het Europese transport, met inachtneming van het werk van de supranationale organisaties op dit gebied.

De lidstaten van de CEMT zijn tot nu toe hoofdzakelijk de West-Europese landen, op dit moment is de ontwikkeling van directe samenwerking met landen uit Centraal- en Midden-Europa een van de belangrijkste items binnen de CEMT.

De organisatiestructuur van de CEMT is vrij eenvoudig (zie afbeelding 16). De Ministerraad, die bestaat uit de transportministers van de lidstaten neemt de besluiten die door de vaste comités en ad hoc groepen onder de autoriteit van het Comité van Gedeputeerden worden voorbereid. De Ministerraad komt ieder jaar

Afbeelding 16

twee keer bij elkaar. Het Comité van Gedeputeerden fungeert als ambtelijk voorportaal van de Ministerraad. Het Comité komt ieder jaar ongeveer vier keer bijeen om de bijeenkomsten van de Ministerraad voor te bereiden. In de vaste comités en ad hoc groepen hebben ambtenaren van de lidstaten zitting. Zij doen het feitelijk voorbereidende werk voor de Conferentie. De comités en groepen bestrijken vast omliggende delen van het beleidsterrein vervoer.

Onderwerpen die wat betreft de Rijkswaterstaat binnen de CEMT aan de orde komen zijn technische specificaties met betrekking tot de infrastructuur zoals

- vaarwegclassificaties;
- protocollen voor Radio Data System - Traffic Message Channel (RDS-TMC).

²⁵⁶ Ook de Engelse afkorting ECMT is gebruikelijk.

²⁵⁷ Naar artikel 3 van het protocol van 1953.

De RWS-relevante onderwerpen die binnen de CEMT aan de orde komen zijn:

- vaarwegclassificaties;
- verkeersreglementen;
- verkeerstekens.

Handelingen

(454)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de comités en werkgroepen van de Conférence Européenne des Ministres de Transports (CEMT).
Periode: 1953-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Deze handeling wordt sinds 1997 verricht door de Directie Strategie & Coördinatie. Zie ook RIO 84, handeling 137.

7.1.7 Bilateraal overleg

Met de buurlanden België en Duitsland wordt bilateraal overleg gevoerd over infrastructurele aspecten. Wat betreft België gaat het dan om zowel land- als vaarwegen, met Duitsland wordt slechts gesproken over landwegen, over vaarwegen (de Rijn) wordt immers al binnen de CCR overleg gevoerd. Inhoudelijk gaat het bijvoorbeeld om de afstemming van wegenplannen en het vaststellen van gemeenschappelijke vaarreglementen. Op het niveau van de Regionale Directies worden ook contacten onderhouden met gelijksoortige organisaties in de buurlanden, het betreft dan de afstemming van werkzaamheden en aangelegenheden met betrekking tot bestemmingsplannen etc. Overleg heeft over het algemeen plaats op ad hoc basis.

Handelingen

(455)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het plegen van overleg met de buurlanden België en Duitsland met betrekking tot de afstemming van wegenplannen en met het buurland België met betrekking tot vaarwegaangelegenheden.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Deze handeling wordt verricht sinds 1997 door de Directie Strategie & Coördinatie. Zie ook RIO 84, handelingen 142 en 143.

(456)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG
Handeling: Het plegen van overleg met de buurlanden België en Duitsland met betrekking tot de uitvoering van infrastructurele werkzaamheden.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

7.1.8 Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)

De OESO (ook OECD) is in 1969 opgericht en is de opvolger van de OEEC (Organisation for European Economic Co-operation), die uit 1948 stamt. Het doel van de OESO is het bevorderen van optimale economische ontwikkeling in termen van werkgelegenheid, levensstandaard, financiële stabiliteit, economische groei, open wereldhandel en economische en sociale welvaart.

Binnen het kader van de OESO bestaat een "Road Transport Research Programme" (RTR), dat reeds vanaf 1968 loopt. De doelstelling is het verzamelen en coördineren van expertise in onderzoek met betrekking tot wegen en wegtransport. De activiteiten worden uitgevoerd binnen internationale werkgroepen van wetenschappelijke experts. Daarnaast worden er ook seminars georganiseerd. Binnen de RTR wordt gewerkt met programma's met een looptijd van 18 maanden. Deze programma's vormen het kader voor alle activiteiten. Binnen de Rijkswaterstaat wordt door de AVV aan de RTR-fora deelgenomen.

Handelingen

(457)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/AVV

Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten ten behoeve van de vaststelling van de Road Transport Research-programma's van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

Periode: 1968-

Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Adviesdienst Verkeer en Vervoer, *Grensoverschrijdend onderzoek, een verkenning van mogelijkheden en knelpunten in het internationaal verkeers- en vervoersonderzoek bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat*, 1991, bijlage, pg. 11.

Waardering: B (1)

Product:

Opmerking:

(458)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/AVV

Handeling: Het leveren van Nederlandse bijdragen aan onderzoeken binnen de Road Transport Research-programma's van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

Periode: 1968-

Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Adviesdienst Verkeer en Vervoer, *Grensoverschrijdend onderzoek, een verkenning van mogelijkheden en knelpunten in het internationaal verkeers- en vervoersonderzoek bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat*, 1991, bijlage, pg. 11.

Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.

Product:

Opmerking:

7.1.9 Overige netwerken

Naast de onderzoeksnetwerken die binnen de bovenvermelde internationale organisaties bestaan, is er een aantal andere netwerken actief. Voorbeelden worden gevormd door de netwerken die in het kader van de ESF tot stand komen. De European Science Foundation (ESF) is een organisatie die onderzoeksnetwerken opzet en stimuleert, onder ander door middel van (start)subsidies. Eén van die netwerken is het Network for European Communications and Transport Activities (NECTAR). ESF-netwerken hebben dus een tijdelijk karakter. Een ander netwerk is het Forum of European Highway Research Laboratories (FEHRL), waarin Europese onderzoeksinstituten op het gebied van weginfrastructuur bij elkaar komen. De belangrijkste activiteiten in het kader van deze netwerken zijn uitwisseling van kennis en het opzetten van gezamenlijke onderzoeksprojecten.

Handelingen

(459)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/AVV/DWW
Handeling: Het leveren van Nederlandse onderzoeksbijdragen in het kader van internationale netwerken.
Periode: (1945-)
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Adviesdienst Verkeer en Vervoer, *Grensoverschrijdend onderzoek, een verkenning van mogelijkheden en knelpunten in het internationaal verkeers- en vervoersonderzoek bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat*, 1991, bijlage, pg. 11-12.
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

7.2 Beleidsplanning, planning en financiering

De integrale beleidsplanning van de verkeersinfrastructuur heeft plaats in de Structuurschema's Verkeer en Vervoer. De structuurschema's geven vooral een visie op de toekomstige ontwikkelingen. Hoofdonderwerpen zijn bereikbaarheid, geleiding van de mobiliteit, milieu en veiligheid, organisatie en werkwijze. In 1979 verscheen het eerste Structuurschema Verkeer en Vervoer²⁵⁸ waarin alle aspecten die bij verkeer en vervoer aan de orde zijn, in ogenschouw werden genomen. In 1990 werd het Tweede Structuurschema Verkeer en Vervoer (SVV-II) gepresenteerd²⁵⁹. Deze structuurschema's zijn binnen de Rijkswaterstaat tot stand gekomen, daaropvolgende structuurschema's zijn tot stand gekomen binnen het DGV en de Directie Strategie & Coördinatie. Binnen de (in 1973 ingestelde) Stuurgroep verkeer en vervoer is gewerkt aan andere planningstelsels. Deze ontwikkelingen zullen in het institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein vervoer (RIO 84) aan de orde komen.

Met betrekking tot planning en financiering van infrastructuurprojecten kan de volgende onderverdeling worden aangebracht:

- wegen;
- vaarwegen;
- zeehavens.

Tot 1990 hebben er drie afzonderlijke plannings bestaan. In 1990 wordt het Tweede Structuurschema Verkeer en Vervoer van kracht, een integraal plan dat tezamen met de daaronder hangende plannings alle aspecten en fasen van het verkeers- en vervoersbeleid behandelt. Deze samenhang blijft ook in opvolgende structuurschema's van kracht.

In dit hoofdstuk zal de periode vanaf 1966 worden beschreven. In dat jaar verscheen het Structuurschema Hoofdwegennet 1966, werd de Wet uitkering wegen in het Staatsblad geplaatst en werd de Zeehavennota gepubliceerd. De meeste handelingen eindigen in 1992, waarna veel wordt overgenomen door de DGV en de Directie Strategie & Coördinatie. Vanaf deze periode kunnen mogelijk ontbrekende handelingen in het institutioneel onderzoek "Integraal beleid verkeer en vervoer" (nr. 84) gevonden worden.

Veel communicatie betreffende de planning van infrastructuur heeft plaats binnen het Periodiek Overleg Verkeer en Vervoer (POVV). In dit overleg participeren de Rijkswaterstaat en het DGV.

---

²⁵⁸ TK 1978-1979, 14 390, nrs. 10-12.

²⁵⁹ TK 1989-1990, 20 922, nrs. 15-16.

Handelingen

(460)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV/MD/DWW/BD

Handeling: Het opstellen van de Structuurschema's Verkeer en Vervoer.

Periode: 1975-1990

Bron: Zie product.

Waardering: B (1)

Product: - Structuurschema Verkeer en Vervoer uit 1979;
- Structuurschema Verkeer en Vervoer uit 1990.

Opmerking: De structuurschema's zijn binnen de Rijkswaterstaat tot stand gekomen, door de Stuurgroep Verkeer en Vervoer. Na 1992 is de taak overgegaan naar het DGV en de Directie Strategie & Coördinatie.

(461)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV

Handeling: Het doen van anticiperend onderzoek naar de toekomstige ontwikkelingen van het verkeer en vervoer.

Periode: (1945-)

Bron: Interviews

Waardering: B (1) eindrapporten, rest V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.

Product: Voorbeelden zijn:
- TP 2000, een toekomstprojectie van Verkeer en Waterstaat (1969);
- Integrale verkeers- en vervoersstudie van het Nederlands Economisch Instituut van 1968-1972.

Opmerking:

(462)

Actor: 1. Raad van de Waterstaat (1952-1993);
2. Raad voor Verkeer en Waterstaat (1993-1996)
3. Permanent Overlegorgaan Verkeersinfrastructuur (1993-1996).

Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot aangelegenheden aangaande de infrastructuur.

Periode: 1952-1996

Bron: Interviews

Waardering: B (1)

Product: Advies (rapporten, brieven)

Opmerking: De handelingen betreffende de nieuwe Raad voor Verkeer en Waterstaat komen in een nieuw V&W-breed RIO. Voor het Overlegorgaan Verkeersinfrastructuur (OVI), zie handeling 28.854.

(854)

Actor: Overlegorgaan Verkeersinfrastructuur (OVI)

Handeling: Het vormen van een platform voor overleg over het voorgenomen beleid over infrastructuraangelegenheden.

Periode: 1997-

Bron: Art. 2 onder e, Besluit overleg verkeer en waterstaat (Stb. 1992, 503); art. 12, Wet advies en overleg verkeer en waterstaat (Stb. 1996, 621).

Waardering: B (1)

Product: Vergadernotulen, Rapport of brief van bevindingen.

Opmerking: De opinie van het OVI wordt schriftelijk ter kennis gebracht aan de minister van Verkeer en Waterstaat in een rapport of brief van bevindingen. Het ministerie van V&W is zelf vertegenwoordigd in het OVI, naast het ministerie van EZ, Financiën, LNV, VROM, het IPO, de VNG en een reeks aan belangenorganisaties zoals Amsterdam Airport Schiphol, de BOVAG en Stichting Natuur en Milieu.

(463)

Actor: Periodiek Overleg Verkeer en Vervoer (POVV)
Handeling: Het vormen van een departementaal platform voor het bespreken van infrastructurele aangelegenheden.
Periode: 1990-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

7.2.1 Planning op regionaal niveau

Van groot belang voor de infrastructuur zijn de streek- en bestemmingsplannen van de provincies en gemeenten. In deze plannen geven deze overheden aan hoe de ruimtelijke ordening er in de betrokken gebieden uit dient te zien. De aanleg van infrastructurele werken door de Rijkswaterstaat dient met deze plannen te stroken. Bij de vaststelling van deze plannen door de terzake bevoegde organen van provincies en gemeenten, dient overleg gevoerd te worden met alle overige betrokken overheden. De HID's van de Rijkswaterstaat participeren in dit overleg.

Handelingen

(464)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/AVV
Handeling: Het leveren van bijdragen in infrastructurele beleidsplannen van lagere overheden.
Periode: (1945-)
Bron: O.a. art 4a en 6a, Wet op de ruimtelijke ordening (Stb. 1962, 286).
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: De bijdragen worden veelal ingebracht in provinciale commissies zoals de provinciale planologische commissies (PPC) en de Provinciale bodembeschermingcommissies waar de HID's van de regionale directies in participeren.

7.2.2 Wegenplanning²⁶⁰

In het begin van de jaren zestig zien we met betrekking tot de aanleg van wegen drie nieuwe ontwikkelingen:

- a. de ontwikkeling van een integrale planstructuur met betrekking tot landwegen die in de Wet uitkeringen wegen zal worden vastgelegd;
- b. een impuls uitgaande van de Tweede nota Ruimtelijke Ordening, die zal resulteren in het structuurschema Hoofdwegennet;
- c. de instelling van het Rijkswegenfonds.

Het doel van deze ontwikkelingen was duidelijk: het realiseren van een op de eisen van de tijd toegesneden wegennet.

Ad a. In 1960 werd het wetsontwerp uitkeringen wegen aan de tweede kamer aangeboden. Dit wetsontwerp ondervond behoorlijk wat tegenstand en kon pas op 21 juli 1966 in werking treden. In deze wet wordt onder andere aan het rijk en de provincies opgedragen, om de tien jaren wegenplannen vast te stellen (rijkswegenplannen voor het rijk, secundaire en tertiaire wegenplannen voor de provincies). Tevens regelt de wet de financiering.

Ad b. In kielzog van de voorbereidingen van de Tweede nota ruimtelijke ordening werd op verzoek van de Tweede Kamer op 30 september 1966 het Structuurschema Hoofdwegennet vastgesteld. Dit structuurschema moest gaan dienen als lange termijn planning (30 jaar) voor de aanleg van rijkswegen.

---

²⁶⁰ Voor een historisch overzicht over rijkswegenbouw zie Ligtermoet, D.M., *Beleid en planning in de wegenbouw; De relatie tussen beleidsvorming en planning in de geschiedenis van de aanleg en de verbetering van rijkswegen*, Rijkswaterstaatsserie nr. 51, Amsterdam 1990.

Ad c. Specifiek voor rijkswegen werd, met het aannemen op 21 januari 1965 van de Wet op het Rijkswegenfonds, het Rijkswegenfonds ingesteld. Dit fonds voorzag in middelen ten behoeve van de aanleg, de verbetering en, sinds 1971, het onderhoud van door het rijk te beheren of beheerde wegen en oeververbindingen, alsmede (sinds 1976) ten behoeve van de aanleg van door het Rijk en andere publiekrechtelijke lichamen te beheren fietspaden²⁶¹. In het kader van het Rijkswegenfonds kwam een uitvoeringsprogramma tot stand.

Naast de rijkswegenplannen en het structuurschema waren er ook voortschrijdende meerjarenplannen, rijkswegenprogramma's etc. Deze plannen hadden, vooral in de periode vóór 1966 een interne werking. Na de instelling van het Rijkswegenfonds maakten de uitvoeringsprogramma's deel uit van de begroting van het Rijkswegenfonds.

Sinds het Tweede Structuurschema Verkeer en vervoer is de planning geregeld in de Meerjarenprogramma's Infrastructuur en Transport (MIT's).

Handelingen

(465)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV/DWW/BD

Handeling: Het opstellen van de Structuurschema's Hoofdwegennet.

Periode: 1960-1975

Bron: Zie product.

Waardering: B (1)

Product: Het gaat oa. om:
- Structuurschema Hoofdwegennet 1966 uit 1966;
- Structuurschema Hoofdwegennet 2000 uit 1975.

Opmerking:

(466)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
2. Minister van Financiën

Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Wet Uitkeringen Wegen en de Wet op het Rijkswegenfonds.

Opmerking: Deze handeling is **vervallen**. Zie handeling 28.479.

(467)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV/DWW

Handeling: Het opstellen van rijkswegenplannen.

Periode: 1966-1993

Bron: Art. 1, lid 1, Wet uitkeringen wegen (Stb. 1966, 367).

Waardering: B (1)

Product:
- Rijkswegenplan 1968;
- Rijkswegenplan 1984.

Opmerking:
- Aan de rijkswegenplannen lagen uitgebreide onderzoeken naar de verkeersontwikkelingen ten grondslag. Een voorbeeld is de Nota afwikkelingsniveaus ongevallenfrequenties en prognoses verkeersintensiteiten op rijkswegen uit 1968, die voor het Rijkswegenplan 1968 gebruikt is.
- Aan het Rijkswegenplan 1968 is een aantal andere rijkswegenplannen voorafgegaan. Wat betreft de periode na 1940 betreft het

- de rijkswegenplannen 1948 en 1958;
- het "ontwerp-rijkswegenplan 1961" dat in 1960, gelijktijdig met de ontwerp Wet uitkeringen wegen, in de maak was.

- Na de buitenwerkingstelling van de Wet uitkeringen wegen per 1-1-1993 is er geen planningsstelsel meer voor de weginfrastructuur. In de memorie van toelichting op de vervangende Wet herverdeling wegenbeheer wordt echter aangegeven dat de planning van de weginfrastructuur voortaan door middel van een PKB-procedure op basis van de Wet op de ruimtelijke ordening, zal plaatshebben, dus via het SVV (en dus door middel van de MIT's).

- De Wet uitkeringen wegen is ingetrokken (Stb. 1992, 563).

---

²⁶¹ Art. 1, Wet op de Rijkswegenfonds (Stb. 1965, 30).

(468)

Actor: Raad van de Waterstaat/Commissie van Overleg voor de Wegen (COW)
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot het ontwerpen van (wijzigingen op) het Rijkswegenplan.
Periode: 1952-1992
Bron: Instellingsbeschikking 26 juli 1952.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(469)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het aanwijzen van wegen die geacht worden te voorzien in op het rijkswegenplan geplaatste wegverbindingen die nog niet voor het verkeer zijn opgesteld.
Periode: 1968-1993
Bron: Art. 5, Wet uitkeringen wegen (Stb. 1966, 367), vervallen in 1993 (Stb. 1992, 563).
Waardering: B (1)
Product: Beschikking
Opmerking:

- De Wet uitkeringen wegen is ingetrokken (Stb. 1992, 563).
- Vaststelling gebeurde nadat de minister Gedeputeerde Staten van de betreffende provincie(s) gehoord had.

(470)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB's waarin nadere regelingen worden gesteld met betrekking tot de inrichting van de wegenplannen en de aard van de daarin op te nemen wegen.
Periode: 1965-1993
Bron: Art 2, lid 2, art. 3, lid 2 en art. 7, Wet uitkeringen wegen (Stb. 1966, 367), vervallen in 1993 (Stb. 1992, 563).
Waardering: B (1)
Product: Besluit eisen secundaire, tertiaire en quataire wegen (Stb 1968, 416).
Opmerking: De Wet uitkeringen wegen is ingetrokken (Stb. 1992-563).

(471)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten waarbij door de provincies opgestelde secundaire wegenplannen worden goed- of afgekeurd.
Periode: 1968-1992
Bron: Art. 2, lid 4, Wet uitkeringen wegen (Stb. 1966, 367), vervallen in 1993 (Stb. 1992, 563).
Waardering: B (5) bij bezwaar, anders V, 5 jr. na bekendmaking Koninklijk Besluit.
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking: De Wet uitkeringen wegen is ingetrokken (Stb. 1992-563).

(472)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV/DWW
Handeling: Het opstellen van uitvoeringsprogramma's voor de aanleg van rijkswegen.
Periode: 1960-
Bron: Ligtermoet, D.M., *Beleid en planning in de wegenbouw; De relatie tussen beleidsvorming en planning in de geschiedenis van de aanleg en de verbetering van rijkswegen*, Rijkswaterstaatserie nr. 51, Amsterdam 1990, pg. 51.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

- Uitvoeringsprogramma's werden door de directeur-generaal vastgesteld en maakten onder andere deel uit van de begrotingen van het Rijkswegenfonds.
- In 1961 werd een vijftienjarig uitvoeringsprogramma vastgesteld, dat bij de instelling van het Rijkswegenfonds in 1965 werd vervangen door een nieuw vijftienjarenplan.

(473)
 Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV/DWW
 Handeling: Het (mede) opstellen van regionale plannen voor verkeer en vervoer.
 Periode: (1945-)
 Bron: Interviews
 Waardering: V, 5 jr. na herziening of afloop (plannings)termijn.
 Product: Voorbeeld is het Bereikbaarheidsplan Randstad uit 1988, dat i.s.m. de provincies Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht, alsmede de vier grote steden en de VNG.
 Opmerking: Zie ook RIO 84, handelingen 89-92.

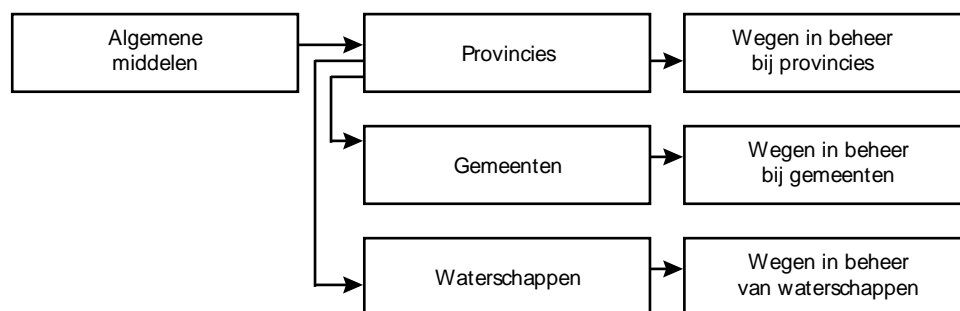
(474)
 Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV/DWW/BD
 Handeling: Het leveren van bijdragen aan het voortschrijdend Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport met betrekking tot weginfrastructuurprojecten die door de Rijkswaterstaat ter hand zullen worden genomen.
 Periode: 1990-
 Bron: Interviews
 Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
 Product:
 Opmerking:

- Het MIT wordt binnen het Directoraat Goederenvervoer (DGV) bijgehouden.
- De inbreng van de AVV bestaat onder andere uit het ontwikkelen van afweeginstrumenten voor wegenprojecten en verbeteringswerken, softwareprogramma's op basis waarvan de prioriteitenvolgorde van de projecten kan worden bepaald.

(902)
 Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
 Handeling: Het leveren van bijdragen aan de categorisering van het Nederlandse wegennet.
 Periode: 1997-
 Bron: Art. 17a, Convenant Startprogramma Duurzaam Veilig, 1997.
 Waardering: B (1)
 Product:
 Opmerking: Het gaat om een convenant tussen de Minister van Verkeer en Waterstaat, het Interprovinciaal Overleg, de vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Unie van Waterschappen. De categorisering van het Nederlandse wegennet wordt gecoördineerd door de provincies.

7.2.3 Financiering van weginfrastructuur

Voor de financiering van de niet bij de rijksoverheid in beheer zijnde wegen is de Wet uitkeringen wegen in het leven geroepen. Deze wet regelt de overdracht van gelden uit algemene middelen aan de lagere overheden. De overdracht geschiedt in eerste instantie aan de provincies, die de gelden volgens de door hun vast te stellen verordeningen weer doorsluizen naar gemeenten en waterschappen (zie afbeelding 17). De Wet uitkeringen wegen kent een zeer lange voorgeschiedenis. De basis werd gelegd in het rapport van de Commissie Oud van 8 november 1956. Deze commissie, ingesteld door de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Financiën, had als taak een onderzoek te doen naar het herstel van de financiële zelfstandigheid van gemeenten en provincies. In het rapport werd veel aandacht besteed aan de financiering van de aanleg van wegen.

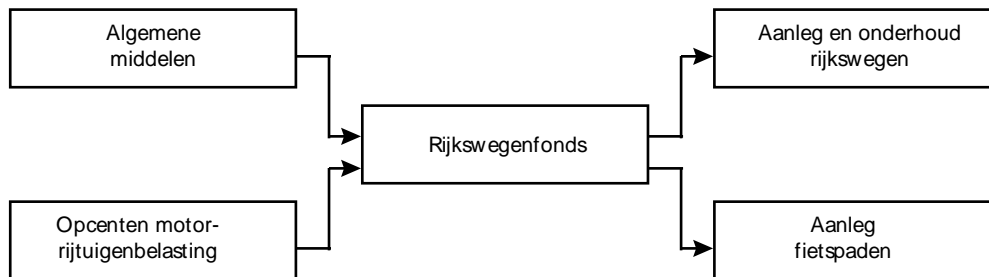

Afbeelding 17

De financiering van de verkeersinfrastructuur is wat betreft de Rijkswegen van 1965 tot 1994 geregeld geweest in de Wet op het Rijkswegenfonds (zie afbeelding 18).

Naast het Rijkswegenfonds en de Wet uitkeringen wegen is er met betrekking tot de financiering van infrastructurele werken vóór 1 januari 1994 nog een aantal regelingen van kracht geweest. Het gaat om

- de Rijksbijdrageregeling aan gemeenten voor voorzieningen ten behoeve van het wegverkeer en het openbaar vervoer in en om de steden (Stcrt. 1967, nr. 52);
- de Bijdrageregeling verkeers- en vervoersvoorzieningen (Stcrt. 1981, nr. 200);
- de Bijdrageregeling wegverkeersvoorzieningen (Stcrt. 1988, nr. 215).

Afbeelding 18

Op 1 januari 1989 werd de Wet op het Mobiliteitsfonds van kracht. Dit fonds was bedoeld voor de verbetering van infrastructuur in en om Randstad, met name met betrekking tot de bereikbaarheid van de Randstad. De uitvoering van dit fonds en de opstelling van de begroting was voor zover het weginfrastructuur betreft een RWS-aangelegenheid. Voor wat betreft de andere vervoerszaken was de DGV-inbreng bepalend. De voorbereiding van het beleid terzake had op bestuurlijk niveau plaats in het Bestuurlijk Overleg Randstad (BOR). In het kader van het BOR waren ook ambtelijke project- en stuurgroepen actief. Het BOR wordt behandeld in het PIVOT-rapport over het beleidsterrein vervoer.

Sinds 1 januari 1994 worden alle middelen ten behoeve van infrastructurele projecten uit het infrastructuurfonds betaald. Alle andere regelingen die in deze paragraaf vermeld staan, worden per 1 januari 1994 ingetrokken. Het Infrastructuurfonds komt in het onderzoek naar het beleidsterrein vervoer aan de orde. Een uitzondering wordt gevormd door de Wet uitkeringen wegen die reeds per 1 januari 1993 is ingetrokken als gevolg van het inwerkingtreden van de Wet herverdeling wegenbeheer. De gelden die in het kader van de Wet uitkeringen wegen beschikbaar waren komen sinds die datum via het provinciefonds op hun bestemming.

Een nieuwe ontwikkeling is de private financiering en exploitatie van infrastructurele voorzieningen. In het SVV-II wordt de mogelijkheid voor publiek-private financiering expliciet aangekondigd²⁶². Hiertoe worden door de minister overeenkomsten afgesloten met belangstellende bedrijven. De eerste projecten die op deze manier aangepakt werden zijn de Noordtunnel en de Wijkertunnel. Mede naar aanleiding van de ervaringen bij dit eerste project is besloten om in de toekomst de Tweede Kamer nauw te betrekken bij het proces waarbij overeenkomsten met private financiers worden afgesloten. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het Bereikbaarheidsplan Randstad, en daarmee tevens de private financiering en exploitatie van de tunnels, valt onder de procedure Controle Grote Projecten (Zie bijlage 2). Zowel de handelingen die voortvloeien uit het beheer van het infrastructuurfonds als de private financiering worden behandeld in het institutioneel onderzoek "Integraal beleid verkeer en vervoer" (RIO 84).

²⁶² Zie TK 1989-1990, 20 922, pg. 120.

Handelingen

(475)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Wet uitkeringen wegen.
Periode: 1956-1993
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Wet (Wet uitkeringen wegen), AMvB.
Opmerking: De Wet uitkeringen wegen is ingetrokken (Stb. 1992, 563).

(914)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) een AMvB waarin nadere regels worden gesteld met betrekking tot de uitvoering van de Wet uitkering wegen.
Periode: 1966-1993
Bron: Wet uitkering wegen, diverse artikels (Stb. 1966, 367)
Waardering: B (1)
Product: AMvB
Opmerking:

(476)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten ter goed- of afkeuring van provinciale verordeningen die de verdeling van de gelden van de subsidies in het kader van de Wet uitkeringen wegen over de onderhoudsplichtigen regelen.
Periode: 1968-1993
Bron: Art. 10, lid 9, Wet uitkeringen wegen (Stb. 1966, 367), vervallen in 1993 (Stb. 1992, 563).
Waardering: B (5) bij bezwaar, anders V, 5 jr. na bekendmaking Koninklijk Besluit.
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking: De Wet uitkeringen wegen is ingetrokken (Stb. 1992, 563).

(477)

Actor: Provinciale Staten
Handeling: Het vaststellen van provinciale verordeningen die de verdeling van de gelden van de subsidies in het kader van de Wet uitkeringen wegen over de onderhoudsplichtigen regelen.
Opmerking: Deze handeling is **vervallen**.

(478)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het jaarlijks vaststellen van de verhouding volgens welke de provincies meedelen in de subsidies in het kader van de Wet uitkeringen wegen.
Periode: 1966-1993
Bron: Art. 9, lid 3, Wet uitkeringen wegen (Stb. 1966, 367).
Waardering: B (1)
Product: Ministeriële regeling
Opmerking:

- Deze verhouding wordt bepaald volgens een formule die in de Wet uitkeringen wegen is vastgesteld.
- De Wet uitkeringen wegen is ingetrokken (Stb. 1992, 563).

(903)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het vaststellen, wijzigen en verlenen van subsidies aan provincies voor de aanleg en onderhoud van niet bij het Rijk in beheer zijnde wegen.
Periode: 1967-
Bron: Art. 8, art. 9, lid 1, Wet uitkering wegen (Stb. 1966, 367).
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling.
Product: Beschikking.
Opmerking:

(479)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
2. Minister van Financiën

Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Wet op het Rijkswegenfonds.

Periode: 1961-1993

Bron: Zie product.

Waardering: B (1)

Product: Wet (Wet op het Rijkswegenfonds), AMvB.

Opmerking: - De Wet op het Rijkswegenfonds is ingetrokken (Stb. 1993, 319).
- De bemoeienis van de minister van Financiën betrof vooral kwesties met betrekking tot de subsidies uit de algemene middelen aan het fonds.
- Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

(480)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ

Handeling: Het verlenen van subsidies aan lagere overheden ten behoeve van aanleg, verbetering en onderhoud van wegen, oeververbindingen en fietspaden.

Periode: 1976-1993

Bron: Art. 1, lid 1, Wet op het Rijkswegenfonds (Stb. 1965, 30).

Waardering: V, 7 jr. na onherroepelijk worden beschikking.

Product: Beschikking

Opmerking: De Wet op het Rijkswegenfonds is ingetrokken (Stb. 1993, 319).

(481)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW

Handeling: Het vaststellen van subsidieregelingen ten behoeve van aanleg en verbetering van infrastructurele werken van lagere overheden.

Periode: 1965-

Bron: Zie product.

Waardering: B (1)

Product: Ministeriële regeling, zoals bijvoorbeeld:

- Rijksbijdrageregeling aan gemeenten voor voorzieningen ten behoeve van het wegverkeer en het openbaar vervoer in en om de steden (Stcrt. 1967, nr. 52);
- Bijdrageregeling verkeers- en vervoersvoorzieningen (Stcrt. 1981, nr. 200);
- Bijdrageregeling wegverkeersvoorzieningen (Stcrt. 1988, nr. 215).

Opmerking:

(482)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ

Handeling: Het verlenen van subsidies aan lagere overheden ten behoeve van aanleg en verbetering van infrastructurele werken.

Periode: 1967-

Bron: Diverse artikelen van de betreffende regelingen (zie handeling 481).

Waardering: V, 7 jr. na onherroepelijk worden beschikking.

Product: Beschikking

Opmerking: De subsidies worden o.m. verleend op grond van:

- Rijksbijdragenregeling aan gemeenten voor voorzieningen ten behoeve van het wegverkeer en het openbaar vervoer in en om de steden (1967-1981);
- Bijdrageregeling verkeers- en vervoersvoorzieningen (1981-1988);
- Bijdrageregeling wegverkeersvoorzieningen (1988-1994).

(483)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Wet op het Mobiliteitsfonds.
Periode: 1986-1993
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Wet (Wet op het Mobiliteitsfonds), AMvB.
Opmerking: - De Wet op het Mobiliteitsfonds regelde onder andere de instelling van het tijdelijke Mobiliteitsfonds. Uit dit fonds werden op basis van de wet, aan lagere overheden en openbare vervoerders middelen verleend ter verbetering van de bereikbaarheid van de Randstad.
- De basis voor de wet lag in het Bereikbaarheidsplan Randstad.
- De Wet op het Rijkswegenfonds is ingetrokken (Stb. 1993, 319).

(484)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) een AMvB waarin nadere regelingen worden gesteld met betrekking tot de uitvoering van de Wet op het Mobiliteitsfonds.
Periode: 1988-1989
Bron: Art. 8, lid 1, Wet op het Mobiliteitsfonds (Stb. 1988, 657), vervallen in 1993 (Stb 1993, 319).
Waardering: B (1)
Product: Bijdrageregeling Mobiliteitsfonds (Stb. 1989, 220)
Opmerking: De Wet op het Mobiliteitsfonds is ingetrokken (Stb 1993, 319).

(485)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het verlenen van subsidies aan lagere overheden ten behoeve van de bereikbaarheid voor goederenvervoer en zakelijk personenvervoer van de Randstad.
Periode: 1989-1993
Bron: Art. 5, Wet op het Mobiliteitsfonds (Stb. 1988, 657).
Waardering: V, 7 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking: De Wet op het Mobiliteitsfonds is ingetrokken (Stb 1993, 319).

(486)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het formuleren en vaststellen van het beleid met betrekking tot private financiering en exploitatie van infrastructuurprojecten.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product: O.a. notitie Beleidskader voor Private Financiering van Infrastructuur, TK 1992-1993, 22 512, nr. 3.
Opmerking: Deze handeling wordt uitgevoerd binnen de Directie FEZ van het ministerie van Verkeer en Waterstaat.

(487)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het afsluiten van overeenkomsten met particuliere organisaties met betrekking tot de private financiering en exploitatie van infrastructuurprojecten en het evalueren van deze private financieringen en exploitaties.
Periode: (1945-)
Bron: TK 1992-1993, 22 512, nr. 3
Waardering: B (5)
Product: Overeenkomst
Opmerking: Deze handeling wordt uitgevoerd binnen de Directie FEZ van het ministerie van Verkeer en Waterstaat.

7.2.4 Vaarwegen

Vaarwegen worden evenals landwegen beheert door zowel de rijksoverheid als door lagere overheden. Het landelijke beleid met betrekking tot de vaarwegen werd vroeger vastgesteld in de Structuurschema's Vaarwegen²⁶³ en de Nota Vaarwegen²⁶⁴. Sinds 1990 wordt het vaarwegenbeleid vastgelegd in het Structuurschema Verkeer en Vervoer. In de structuurschema's wordt onder andere het hoofdvaarwegennet vastgesteld. Belangrijke items in de planning zijn de uitbreiding van het hoofdvaarwegennet en de verandering van de klasse van vaarwegen.

Behalve als bepaler van het landelijke beleid heeft de minister van Verkeer en Waterstaat een belangrijke taak als beheerder van het hoofdvaarwegennet. In dit kader worden binnen de Rijkswaterstaat plannen opgesteld ten behoeve van aanleg, verbetering en onderhoud van rijksvaarwegen. Niet het gehele hoofdvaarwegennet is in beheer bij de rijksoverheid. In Friesland en Groningen alsmede in de steden Amsterdam en Utrecht zijn delen van het hoofdvaarwegennet in beheer bij de provincies respectievelijk de gemeenten. De wederzijdse (hoofdzakelijk financiële) verplichtingen en de verantwoordelijkheden zijn dan vaak geregeld in overeenkomsten tussen rijk en lagere overheid.

De financiering van de vaarwegen geschiedt in beginsel door de beheerders. Sinds de instelling van het Infrastructuurfonds zijn de uitgaven voor investeringen en onderhoud aan de rijksvaarwegen onder dit fonds gebracht. Met uitzondering van de hoofdvaarwegen, zoals in de vorige paragraaf gesteld, worden de vaarwegen in beheer bij de lagere overheden uit de algemene middelen van deze overheden bekostigd.

Met betrekking tot de aanleg en het beheer van waterwegen is er een voorloper van private financiering geweest in de overheidsbemoediging met de NV Overijsselse Kanalisatie Maatschappij en haar rechtsopvolger (sinds 1941) de NV Maatschappij Overijsselse Kanalen (MOK). De organisatie van de MOK is altijd sterk vervlochten geweest met de Rijkswaterstaat, ze ressorteerde sinds 1983 bijvoorbeeld onder de dienstkring Zwartsluis. De handelingen van en met betrekking tot de MOK zullen dan ook behandeld worden in de paragrafen die betrekking hebben op het beheer en onderhoud van vaarwegen.

Handelingen

(488)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het opstellen van structuurschema's en algemene beleidsnota's ten behoeve van het op middellange en lange termijn te voeren beleid op het gebied van vaarwegen.
Periode: (1945-)
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: - Nota Vaarwegen²⁶⁵;
- Structuurschema vaarwegen²⁶⁶.

Opmerking:

(489)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV/MD/RIZA/DWW
Handeling: Het opstellen van beleidsnota's over het te voeren beleid inzake het beheer van de rijksvaarwegen.
Periode: (1945-)
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: - Nota Toekomstvisie Waal hoofdtransportas (is binnen de Directie Oost Nederland tot stand gekomen);
- Nota Duurzaam Waterwegbeheer, Beheer en onderhoud natte infrastructuur rijk (BON 1993).

Opmerking:

---

²⁶³ TK 1976-1977, 14 391, nrs. 1-2 en TK 1980-1981, 16 701, nrs. 1-2.

²⁶⁴ TK 1980-1991, 16 641, nrs. 1-2.

²⁶⁵ TK 1980-1981, 16 641, nrs. 1-2.

²⁶⁶ TK 1976-1977, 14 391, nrs. 1-2, vervolg onder TK 16 701.

(490)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het sluiten van overeenkomsten met lagere overheden met betrekking tot het beheer door die lagere overheden van delen van het hoofdvaarwegennet.
Periode: (1945-)
Bron: TK 1980-1981, 16 701, nr. 2, pg. 13.
Waardering: B (5)
Product: Overeenkomst
Opmerking: Het gaat om de provincies Friesland en Groningen en de gemeenten Amsterdam en Utrecht.

(491)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV/DWW/BD
Handeling: Het leveren van bijdragen aan het voortschrijdend meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport (MIT), met betrekking tot de vaarweginfrastructuurprojecten die door de Rijkswaterstaat ter hand zullen worden genomen.
Periode: 1990-
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(805)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG
Handeling: Het verlenen van subsidies aan lagere overheden ten behoeve van aanleg, verbetering en onderhoud van vaarwegen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 7 jr. na (verantwoordings)rapportage.
Product: Beschikking
Opmerking:

7.2.5 Zeehavens

Het rijk heeft geen zeehavens in beheer. De rijksbemoeyenis met zeehavens is dan ook zuiver beleidsmatig. Er zijn diverse redenen aan te voeren waarom de rijksoverheid zich met zeehavens bemoeit. In het (eerste) Structuurschema Zeehavens uit 1981 wordt de als hoofddoelstelling van het zeehavenbeleid aangegeven: Het bevorderen van een gezonde ontwikkeling van de zeehavens ten behoeve van de gewenste nationaal- en regionaal-economische ontwikkeling, zodanig dat een zo groot mogelijke bijdrage wordt geleverd aan het algemeen welzijn²⁶⁷. Het eerste structuurschema wordt door de ministers van Verkeer en Waterstaat, Economische Zaken en Ruimtelijke Ordening aan de Tweede Kamer aangeboden. De belangrijke aangelegenheden met betrekking tot het zeehavenbeleid zijn de omringende infrastructurele voorzieningen, de toegangswegen tot de havens en de binnenvaarwegverbindingen met het achterland. Het belangrijkste deel van de rijksbemoeyenis heeft dan ook betrekking op de afstemming tussen rijk en havenbeheerders van infrastructurele voorzieningen en maatregelen. Per zeehavengebied worden er door de partners convenanten afgesloten. De minister van Verkeer en Waterstaat is hier als een van de partners bij betrokken. Het overleg heeft plaats binnen de Nationale Havenraad.

Sinds 1968 is de Commissie Zeehavenoverleg actief. Deze commissie is ingesteld naar aanleiding van de Zeehavennota uit 1966. In 1980 is deze commissie vervangen door de Voorlopige Nationale Havenraad (VNHR) die in 1986 omgezet is in de Nationale Havenraad (NHR). Binnen deze instanties waren alle betrokken partijen vertegenwoordigd.

---

²⁶⁷ Zie TK 1980-1981, 16 789, nrs. 1-2, pg. 8.

Handelingen

(492)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het opstellen van de Zeehavennota uit 1966 en van de Structuurschema's zeehavens.
Periode: 1960-1989
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: - Zeehavennota 1966;
- Structuurschema Zeehavens²⁶⁸;
- Tweede Structuurschema Zeehavens²⁶⁹.

Opmerking:

(493)

Actor: 1. Commissie Zeehavenoverleg (CZHO), 1968-1980
2. Voorlopige Nationale Havenraad (VNHR), 1980-1986
3. Nationale Havenraad (NHR), 1986-
Handeling: Het adviseren van de regering inzake het te voeren zeehavenbeleid en het vormen van een overlegplatform voor alle betrokken partijen.
Periode: 1968-
Bron: Instellingsbeschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van 17 december 1968; Koninklijk Besluit 28 juni 1980, Stb. 379; Koninklijk besluit 7 mei 1986, Stb. 238.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking: De CZHO, VNHR en NHR adviseren over het zeehavenbeleid in ruimste zin, onderwerpen zijn:
- arbeidsmarktontwikkeling in zeehavengebieden;
- de sociaal-economische betekenis van de doorvoerfunctie van de Nederlandse zeehavens;
- infrastructuur van het achterland en de vaarwegen die toegang verschaffen tot de zeehavens;
- internationale samenwerking, met name in Benelux-verband;
- de convenanten die per zeehavengebied tussen de partners worden afgesloten.

(494)

Actor: Interdepartementale Commissie van Overleg inzake Zeehavenaangelegenheden (ICOZA)
Handeling: Het vormen van een interdepartementaal platform voor de vaststelling van het zeehavenbeleid, voor de toetsing van regionaal beleid, voor het overleg met havenbeheerders en het bedrijfsleven en voor de ontwikkeling van kennis.
Periode: 1976-
Bron: Instellingsbeschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat (Stcrt. 1976, 153).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: In het kader van de vaststelling van het nationale zeehavenbeleid is door de ICOZA in het begin van de jaren tachtig gewerkt aan een havenwet.

(495)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het afsluiten van convenanten met alle partners die in een zeehavengebied samenwerken.
Periode: 1988-
Bron: TK 1988-1989, 21 133, nrs. 1-2, pg. 13.
Waardering: B (1)
Product: Convenant, overeenkomst
Opmerking:

---

²⁶⁸ TK 1980-1981, 16 789.

²⁶⁹ TK 1988-1989, 21 133.

Het hoofdstuk "Overdracht van infrastructurele werken" is, met de bijbehorende handelingen 498 tot en met 500, en 502 tot en met 505 in gewijzigde vorm verplaatst naar Hoofdstuk 11.2. Handelingen 496, 497 en 501 zijn vervallen, waarvoor verwezen wordt naar resp. handeling 396, 397 en 475.

7.3 De vaststelling van tracés

De aanleg of ingrijpende wijziging van een element van de hoofdinfrastructuur vereist een zorgvuldige voorbereiding. Behalve de belangenafweging, die bij dit soort projecten grote individuele voor- en nadelen betreft, dient de overheid rekening te houden met bestemmingsplannen die gewijzigd dienen te worden, met vergunningen die aangevraagd dienen te worden, met budgetten en prioriteiten. Een slechte planning kan betekenen dat een werk nooit tot uitvoering gebracht kan worden. Reeds lang wordt er door de Rijkswaterstaat bij dit soort werken een vaste tracéprocedure in acht genomen. Het doel van deze procedures is om te komen tot een vaste besluitvorming omtrent de aanleg van infrastructurele werken.

Voor 1994 werd er gebruik gemaakt van buitenwettelijke tracéprocedures. De procedures zijn in eerste instantie ontwikkeld in de jaren vijftig, toen de regering stelselmatig de verbetering en uitbouw van het Nederlandse hoofdwegennet ter hand nam. De aanleg van infrastructurele werken was voor 1965 (het tijdstip van de invoering van de Wet op de ruimtelijke ordening) niet aan wettelijke belemmeringen in de vorm van verbodsbepalingen of vergunningverlening onderworpen²⁷⁰. De procedure tot 1970 was tamelijk eenvoudig:

- verkenning en vaststelling van het globale tracé van nieuw aan te leggen infrastructurele werken;
- (eventueel) advisering door de Raad van de Waterstaat (Commissie van Overleg voor de Wegen, COW);
- uitwerking in detail van het tracé en opstelling van een plan van uitvoering.

De invoering van de Wet op de ruimtelijke ordening (WRO) in 1965 veranderde de situatie aanzienlijk. De WRO gaat uit van het principe dat beslissingen die van invloed zijn op de bestemming van de grond en daarmee op de kwaliteit van het leefmilieu, via een bestemmingsplanprocedure aan een publieke discussie onderworpen dienen te worden. De bestemmingsplanprocedure is een gemeentelijke aangelegenheid waarin direct ingrijpen door de hogere bestuurslagen niet zonder meer mogelijk is. Tot 1985 hadden enkel Gedeputeerde Staten door middel van hun bevoegdheid tot goedkeuring van de gemeentelijke bestemmingsplannen mogelijkheid om de inhoud van de plannen te beïnvloeden. Pas sinds 1985 heeft de regering een rechtstreekse aanwijzingsbevoegdheid. Het spreekt vanzelf dat de WRO de Rijkswaterstaat dwong tot een intensief overleg met de lagere overheden, met name met de gemeenten die hun bestemmingsplannen moesten aanpassen. Na enige jaren van praktische ervaring met de WRO kreeg in 1970-1971 een buitenwettelijke procedure vorm²⁷¹. De procedure zag er als volgt uit²⁷²:

- voorbereiding van de tracénota door de Rijkswaterstaat, hierbij werd overleg gepleegd met andere betrokken overheden en belanghebbende instanties;
- de Raad van de Waterstaat wordt om advies gevraagd;
- de Commissie van Overleg voor de Wegen (COW) van de Raad van de Waterstaat legt de tracénota ter visie;
- Rijkswaterstaat geeft toelichting op openbare voorlichtingsbijeenkomsten;
- de COW ontvangt schriftelijke bezwaren en opmerkingen op de tracénota;
- in een openbare hoorzitting, georganiseerd door de COW, kunnen particuliere instanties en burgers inspreken;
- de COW organiseert een besloten hoorzitting voor overheidsbesturen en belanghebbende organisaties;
- de COW rapporteert aan de Raad van de Waterstaat, de Raad van de Waterstaat rapporteert aan de minister van Verkeer en Waterstaat;
- de minister van Verkeer en Waterstaat neemt een tracébeslissing.

De tracénota had in principe slechts betrekking op het globale verloop van de hoofdweg, landelijke railweg of hoofdvaarweg²⁷³.

Eind zeventiger en begin tachtiger jaren wordt de procedure aangepast en gaat er als volgt uit zien²⁷⁴

---

²⁷⁰ Zie Edens, D.F., *Op weg naar de Tracéwet* in: Boelens, S.B. e.a. (eds), *Waterstaatswetgeving: verleden, heden en toekomst*, Zwolle 1992, pg. 240.

²⁷¹ Zie brieven van 10 juli 1970, HW/RWW 41643 en van 20 oktober 1971 HW/N 66820.

²⁷² Zie Edens, D.F., *Op weg naar de Tracéwet* in: Boelens, S.B. e.a. (eds), *Waterstaatswetgeving: verleden, heden en toekomst*, Zwolle 1992, pg. 242.

²⁷³ Zie TK 1991-1992, 22 500, nr. 3, pg. 21.

²⁷⁴ Zie bijlage 2 van de Memorie van toelichting bij het Besluit tot vaststelling van het Rijkswegenplan 1984, Stb. 1984, nr. 239.

- voorbereiding van de projectnota door Rijkswaterstaat, hierbij wordt onder andere vooroverleg gepleegd met betrokken overheden en belanghebbende instanties;
- de Raad van de Waterstaat wordt om advies gevraagd;
- de COW van de Raad van de Waterstaat legt de projectnota ter visie;
- Rijkswaterstaat geeft toelichting op openbare voorlichtingsbijeenkomsten;
- de COW ontvangt schriftelijke bezwaren en opmerkingen die in een openbare hoorzitting door de indieners nader kunnen worden toegelicht;
- de COW rapporteert aan de Raad van de Waterstaat, de Raad van de Waterstaat rapporteert aan de minister van Verkeer en Waterstaat;
- de minister van Verkeer en Waterstaat neemt een tracébeslissing.

Opmerkelijk is het verdwijnen van de besloten hoorzitting voor de overheidsinstanties. De projectnota is nu uitgebreider en bevat²⁷⁵

- alternatieve tracé mogelijkheden en varianten van de alternatieven;
- een verbreding van de af te wegen belangen.

Na 1987 wordt de tracéprocedure in combinatie met de Milieueffectrapportage (MER) uitgevoerd, de projectnota is dan tevens milieu effectrapport (MER). De procedure is dan vrijwel gelijk aan de procedure onder de Tracéwet die hierna behandeld wordt.

Binnen de ministeries van Verkeer en Waterstaat en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer kwam medio 1990 een concept Tracéwet gereed. Na een uitgebreide adviesronde, waarin een tweetal adviesorganen (Raad van de Waterstaat en Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening) en een groot aantal belanghebbende instanties werden geconsulteerd, werd 1992 het wetsvoorstel bij de Tweede Kamer ingediend. De hoofdaanleiding voor het opstellen van deze wet was de directe inpassing van het tracébesluit (sectorplanning) binnen de planfiguren van de ruimtelijke ordening (facetplanning). Op 1 januari 1994 is de Tracéwet²⁷⁶ van kracht geworden. Belangrijk in deze wet is de koppeling van de vaststelling van een tracé met de milieu effectrapportage die op basis van de Wet milieubeheer opgesteld dient te worden.

De tracé/MER procedure ziet er na inwerkingtreden van de Tracéwet als volgt uit: (zie afbeelding 19):

- Door de betrokken RWS-dienst, meestal een Regionale Directie, wordt in overleg met provincies, gemeenten en waterschappen, aan de hand van een conceptstartnotitie een startnotitie opgesteld.
- Over de startnotitie wordt veelal voorlichting gegeven en hij wordt aan belanghebbenden en de Commissie Milieueffectrapportage ter beschikking gesteld.
- Door de belanghebbenden wordt ingesproken.
- De Commissie Milieueffectrapportage geeft advies ten behoeve van de richtlijnen voor de op te stellen trajectnota.
- De wensen van de belanghebbenden en de advies-richtlijnen van de Commissie Milieueffectrapportage worden door het Hoofdkantoor van de Waterstaat verwerkt tot richtlijnen voor de opstelling van de trajectnota. De richtlijnen worden door de ministers van Verkeer en Waterstaat en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer vastgesteld.
- De betrokken RWS-dienst stelt met inachtneming van het pakket van eisen een trajectnota/MER op en levert voorlichting. Het Hoofdkantoor zendt deze toe aan de provincies, gemeenten, waterschappen en MER commissie. De trajectnota/MER wordt door het Overlegorgaan Verkeersinfrastructuur (OVI) ter inzage gelegd en in openbare hoorzittingen aan de orde gesteld.
- De MER commissie en het OVI adviseren over de trajectnota/MER, tevens rapporteert het OVI over de schriftelijke en mondelinge inspraak.
- Binnen de RWS (Hoofdkantoor) en in samenwerking met de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer komt een ontwerp tracébesluit tot stand. Bij de totstandkoming van dit besluit worden de RPC-departementen (de departementen vertegenwoordigd in de Rijksplanologische Commissie) betrokken. Het besluit wordt aan provincies, gemeenten en waterschappen toegezonden en ter inzage gelegd.
- Mede naar aanleiding van de reacties op het ontwerp tracébesluit wordt door de ministers van Verkeer en Waterstaat en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer het trajectbesluit vastgesteld.
- Het tracébesluit wordt ter inzage gelegd en aan de Staten-Generaal toegezonden.

Op het tracébesluit kan eventueel beroep bij de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State worden ingesteld.

Onder een tracé verstaat de Tracéwet²⁷⁷:

²⁷⁵ Zie Edens, D.F., *Op weg naar de Tracéwet* in: Boelens, S.B. e.a. (eds), *Waterstaatswetgeving: verleden, heden en toekomst*, Zwolle 1992, pg. 244.

²⁷⁶ Wet van 16 september 1993, Stb. 582.

²⁷⁷ Art. 1, lid 1, onder h, Tracéwet (Stb. 1993, 582).

Indien er wijzigingen aan de infrastructuur worden uitgevoerd die niet tracé- of MER-plichtig zijn, wordt door de Rijkswaterstaat een "toelichtende nota bij bestemmingsplannen" opgesteld. In deze nota wordt de noodzaak voor de wijziging toegelicht en komen de milieu-effecten aan de orde. De nota kan door de gemeenten gebruikt worden bij de wijziging van hun bestemmingsplan voor het betreffende gebied.

Vanaf eind jaren negentig vindt vrijwel de gehele tracévaststelling plaats binnen het Directoraat-Generaal Personenvervoer (DGP). Bij de handelingen wordt vermeld wanneer deze door het DGP worden verricht.

Handelingen

(506)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het opstellen van buitenwettelijke regelingen voor de vaststelling van infrastructurele tracés.
Periode: (1945) -1990
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Voorbeelden zijn:
- Brief van 10 juli 1970 HW/RWW 41643;
- Brief van 20 oktober 1971 HW/N 66820.

Opmerking:

(507)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
2. Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) wetgeving met betrekking tot de vaststelling van tracés van infrastructurele werken.
Periode: 1985-
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Wet (Tracéwet), AMvB
Opmerking:

(508)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB's ter uitvoering van bepalingen uit de Tracéwet.
Periode: 1993-
Bron: Art. 2, lid 3, Tracéwet (Stb. 1993, 582).
Waardering: B (1)
Product: AMvB
Opmerking: Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer.

(509)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het opstellen en bijhouden van een handleiding projectnota's ten behoeve van de opstelling van projectnota's in een tracéprocedure.
Periode: 1984-
Bron: Zie product.
Waardering: V, 5 jr. na buitengebruikstelling of vervanging handleiding.
Product: - Handleiding projectnota's, sinds 1984, verscheidene versies;
- Handleiding besluitvorming rijksinfrastructuur, 1994.
Opmerking: Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer.

(510)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/AVV/MD
Handeling: Het opstellen van conceptstartnotities ten behoeve van de voorgenomen aanleg van infrastructurele werken.
Periode: (1945) -1987
Bron: Interviews
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking: Deze documenten dienen als basis voor het bestuurlijk overleg dat voorafgaat aan de opstelling van de startnotitie.

(511)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/AVV/MD
Handeling: Het opstellen van startnotities ten behoeve van de voorgenomen aanleg van infrastructurele werken.
Periode: 1987-
Bron: Art. 7.13, Wet milieubeheer (Stb. 1979, 422).
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking: - De startnotitie wordt onder andere opgesteld naar aanleiding van de reacties op de conceptstartnotitie.
- Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer.

(512)

Actor: Commissie voor de Milieueffectrapportage
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot de inhoud van richtlijnen voor de opstelling van trajectnota's ten behoeve van de aanleg van infrastructurele werken.
Periode: 1979-
Bron: Art. 7.14, Wet milieubeheer (Stb. 1979, 422).
Waardering: B (3)
Product:
Opmerking:

(513)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
2. Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Handeling: Het opstellen van richtlijnen met betrekking tot de inhoud van project- trajectnota's voor de aanleg van infrastructurele werken.
Periode: (1945-)
Bron: Art 7.15. Wet milieubeheer (Stb. 1979, 422).
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking: - Het gaat om richtlijnen voor de specifieke projecten.
- Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer.

(514)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV/MD/RIZA
Handeling: Het opstellen van tracé-, project- en trajectnota/MER's met betrekking tot voorgenomen aanleg of wijziging van infrastructurele werken.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 3, lid 1, Tracéwet (Stb. 1993, 582), voor wat betreft de periode na 1993.
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

- Vroeger ging het initiatief vaak uit van het Hoofdkantoor²⁷⁹, de laatste tien jaar is de regionale directie vaak (nu: meestal) de voortrekker.
- Voor de inwerkingtreding van de Tracéwet in 1994, werden zogenaamde projectnota's en (nog vroeger) tracénota's opgesteld. In de Tracéwet wordt van trajectnota's gesproken.
- De project- en trajectnota's worden opgesteld aan de hand van de Handleiding Projectnota's (voor 1994) en de Handleiding besluitvorming rijksinfrastructuur (na 1994).
- Ten behoeve van de opstelling van de nota's wordt uitgebreid overleg gevoerd met diverse overheidsinstanties (rijksdiensten, gemeenten, waterschappen en provincies alsmede buitenlandse overheden) en belangenorganisaties. In een gevorderd stadium heeft dit overleg plaats aan de hand van een zogenaamde interimnota.

(515)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het voorlichten van belanghebbenden met betrekking tot voorgenomen infrastructurele werken die in een project-, tracé- of trajectnota zijn gepresenteerd.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 3, Tracéwet (Stb. 1993, 582) voor wat betreft de periode na 1993.
Waardering: V, 1 jr. na vaststelling of herziening tracébesluit.
Product:
Opmerking: Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer.

(516)
Actor:

1. Raad van de Waterstaat/Commissie van Overleg voor de Wegen (COW), tot 1993
2. Permanent Overlegorgaan Verkeersinfrastructuur (OVI), 1993-1996

Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot voorgenomen werken, onder andere naar aanleiding door de COW of het OVI georganiseerde openbare en besloten (tot 1970) hoorzittingen.
Periode: (1945) -1996
Bron: Nota van toelichting Rijkswegenplan 1984, bijlage 2 (Stb. 1984, 239).
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking: Sinds de Wet advies en overleg Rijkswaterstaat (i.w. 01-01-1997) zijn de adviestaken weggenomen bij de overlegorganen van Verkeer en Waterstaat.

(517)
Actor: Rijksplanologische Commissie (RPC)
Handeling: Het adviseren van de ministers van Verkeer en Waterstaat en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer over vast te stellen tracébesluiten.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (3)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

---

²⁷⁹ Zie bijvoorbeeld Duenk, F.H.J. en Hobma, F.A.M., *Rijkswegentracering: coördinatie van meersporige besluitvorming*, Delft 1987, pg. 9.

(518)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
2. Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Handeling: Het opstellen van ontwerptracébesluiten en gewijzigde ontwerptracébesluiten en het plegen van bestuurlijk overleg naar aanleiding van deze ontwerpbesluiten.

Periode: (1945-)

Bron: Hoofdstuk III, Tracéwet (Stb. 1993, 582).

Waardering: B (5)

Product:

Opmerking: Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer.

(519)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW

Handeling: Het vaststellen van tracébesluiten.

Periode: (1945-)

Bron: Art. 15, Tracéwet (Stb. 1993, 582).

Waardering: B (5)

Product:

Opmerking: - Deze handeling wordt sinds 1996 verricht door het Directoraat-Generaal Personenvervoer.
- Het dossier wordt afgesloten na het onherroepelijk worden van het besluit.

(520)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/AVV

Handeling: Het opstellen van toelichtende nota's bij bestemmingsplannen bij niet tracé- en MER-plichtige infrastructurele werken.

Periode:

Bron:

Waardering:

Product:

Opmerking: Deze handeling is **vervallen**. Zie activiteit p van de activiteitenlijst.

7.4 Infrastructurele werken

De aanleg en het onderhoud van infrastructurele werken en voorzieningen worden uitgevoerd binnen het algemene bouwbeleidkader van de rijksoverheid. De coördinerende bewindspersoon voor het bouwbeleid is de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. De RWS-bemoeienis bestaat uit activiteiten die een direct verband houden met de aanleg en het onderhoud van werken. Het gaat dan om:

- regelgeving;
- onderzoek naar nieuwe technologieën;
- richtlijnen;
- samenwerkingsvormen bij projectuitvoeringen;
- normalisatie en certificatie;
- aanleg;
- onderhoud.

7.4.1 Regelgeving

Bij de regelgeving moet vooral gedacht worden aan de aanbestedingsvoorschriften en schadevergoedingsregelingen. Deze voorschriften komen voor het grootste deel van het ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en van Economische Zaken. Door de Rijkswaterstaat wordt bij de totstandkoming van de voorschriften via interdepartementaal overleg, inbreng geleverd. Naast de nationale regelgeving is er ook een aantal EEG-richtlijnen op het terrein van de bouw. Ook hier zijn andere ministeries de voortrekkers. De substantiële RWS-inbreng betreft milieu-eisen die in het kader van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren worden gesteld (zie het deel "Integraal Waterbeheer" van dit rapport) en de ontwikkeling van de tweede fase van het bouwbesluit voor wat betreft bouwcategorieën die een typische RWS-signatuur dragen. Het opstellen van de regelgeving met betrekking tot de aanbestedingsvoorschriften zal dan ook behandeld worden in de rapporten die naar aanleiding van de onderzoeken bij de departementen van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en Economische Zaken tot stand komen. De interne RWS-procedures met betrekking tot de aanbestedingen worden veelal bij aanschrijving vastgesteld. Deze procedures verschaffen inzicht in de werkwijze van de Rijkswaterstaat.

Van belang zijn ook de EG-richtlijnen met betrekking tot aanbesteding. Deze richtlijnen hebben geen directe werking maar dienen in de Nederlandse regelgeving geïmplementeerd te worden. Hiertoe is sinds 6 april 1993 de Raamwet EG-voorschriften van kracht²⁸⁰. Op basis van deze wet worden bij AMvB regels gesteld die uitvoering geven aan de relevante EG-richtlijnen. De eerstverantwoordelijke is de minister van Economische Zaken. Op basis van de EG-regelgeving wordt er ook informatie verstrekt aan de Commissie van de EEG. De door de Rijkswaterstaat verzamelde informatie wordt aan de minister van Economische Zaken toegezonden en daarna door hem doorgezonden aan Commissie.

De door de Rijkswaterstaat opgestelde richtlijnen en leidraden met betrekking tot de inrichting en structuur van bestekken etc. dienen hier ook vermeld te worden. Ze worden onder andere gegeven in het kader van het RAW-project (Rationalisering Automatisering Grond- Weg- en Waterbouw). Deze richtlijnen en leidraden bevorderen de doelmatigheid van de uitvoering van de werken en de informatievoorziening daarover.

Een belangrijke actor op het terrein van aanleg en onderhoud van infrastructurele werken is het Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in Grond-, Water- en Wegenbouw (CROW). In het CROW werken onder andere het bedrijfsleven en de Rijkswaterstaat samen aan het ontwikkelen van bijvoorbeeld standaard bestekomschrijvingen en aan nieuwe technologische toepassingen. Het CROW is geen overheidsinstantie. De CROW kende een voorganger in de Stichting Rationalisatie en Automatisering Wegenbouw (RAW)²⁸¹.

Binnen de aannemerswereld zijn er sectoren aan te wijzen waar de Rijkswaterstaat een van de belangrijkste, zo niet de enige klant is. Te denken valt aan bepaalde baggerwerkzaamheden, sleepzuigers etc. Het gevaar bestaat dat er al dan niet geheime prijsafspraken door de aannemers onderling worden gemaakt. Zo verenigden in 1978 alle aannemers van sleepzuigwerken zich in een geheime overeenkomst om een front te vormen bij de aanbesteding van sleepzuigwerken door de Rijkswaterstaat²⁸². Uiteraard is het van belang om deze situaties te vermijden c.q. op te heffen. Voor een belangrijk deel zal dit gebeuren door middel van de toepassing van de antikartelwetgeving. Deze zal echter in dit rapport niet aan de orde komen omdat het een specifiek Economische Zaken-beleidsterrein betreft. De Rijkswaterstaat neemt wel maatregelen om aan de geheime afspraken weerstand te kunnen bieden.

---

²⁸⁰ Wet van 31 maart 1993, Stb. 212.

²⁸¹ Zie *Handboek voor grond-, water- en wegenbouw; een verzameling voorschriften, regelingen en informatie uitgegeven door de Vereniging Aannemers Grond-, Weg- en Wegenbouw*, Nieuwegein 1980, pg. 488.

²⁸² Zie Rijkswaterstaat, Hoofddirectie van de Waterstaat, *Informatienota betreffende de Rijkswaterstaat (begin augustus 1981); Nota 43134 van 31 juli 1981 voor de nieuwe minister van Verkeer en Waterstaat*, Den Haag 1981, pg. 127.

Handelingen

(521)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/DWW
Handeling: Het leveren van bijdragen aan het opstellen van technische voorschriften betreffende het bouwen en de staat van bestaande bouwwerken door de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 5, Woningwet (Stb. 1991, 439).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Het gaat hier o.m. om het Bouwstoffenbesluit.

(522)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het leveren van bijdragen ten behoeve van de totstandkoming van regelgeving met betrekking tot aanbestedingen, mededinging en uitvoering van werken.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 33, Comptabiliteitswet (Stb. 1976, 671); art. 6, lid 1, Besluit aanbesteding van werken 1973 (Stb. 1973, 202) ; art. 2, Raamwet EEG-voorschriften aanbesteding (Stb. 1993, 212).
Waardering: B (1)
Product:

- Besluit aanbesteding van werken²⁸³;
- Uniforme Aanbestedings-Reglementen, UAR 1972, UAR 1986 en UAR-EG 1991;
- Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van werken, UAV 1969 en UAV 1989;
- Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van Technische Installatiewerken, UATVI 92;
- Besluit overheidsaanbestedingen 1993.

Opmerking: De besluiten en reglementen kwamen binnen daartoe ingestelde interdepartementale werkgroepen tot stand. De concepten voor de laatste versies van het UAR en het UAV kwamen binnen de interdepartementale werkgroep Aanpassing UAR/UAV tot stand. Deze concepten zijn vervolgens uitgebreid besproken in overleg met alle belanghebbenden, binnen en buiten de overheid. De verantwoordelijke ministers zijn de ministers van VROM en Economische Zaken.

(523)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het vaststellen van procedures volgens welke binnen de RWS aanbestedingen worden behandeld.
Periode: (1945-)
Bron: Mandaatregeling Verkeer en Waterstaat 1991 (Stb. 1991, 251).
Waardering: B (1)
Product: Voorbeelden zijn :

- Aanschrijvingen van 10 juni 1987, nr. FU 17822
- Aanschrijving van 2 juni 1989, nr. FU 744572
- Aanschrijving van 16 mei 1990, nr. FU 61434

Opmerking:

---

²⁸³ Besluit van 6 april 1973, Stb. 202.

(524)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/DWW/BD
Handeling: Het opstellen van systematieken en methoden ten behoeve van de aanbesteding van werken en de opstelling van bestekken en contracten met betrekking tot de uitvoering van werken.
Periode: (1945-)
Bron: Zie product.
Waardering: B (5)
Product: - RAW-systematiek (Rationalisering Automatisering Grond- Weg en Waterbouw);
- Landelijk Bestandsbeheer Kostprijzaken;
- Standaard Voorwaarden 1988 Rechtsverhouding opdrachtgever-architect (SR'88);
- Modelcontract Uitbesteding Ingenieursdiensten (MUI).
Opmerking: Sinds 1989 speelt het Hoofdkantoor in deze geen rol van betekenis meer. De Bouwdienst is de ontwikkelaar van deze producten. Binnen de Bouwdienst heeft het Rijkswaterstaat Steunpunt Opdrachtgeverschap (RSO) een belangrijke rol op dit gebied.

(525)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/AVV/RIKZ/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het opstellen van jaarlijkse statistische overzichten met betrekking tot opdrachten die door de Rijkswaterstaat in het kader van de Coördinatierichtlijn van de EG zijn geplaatst.
Periode: 1979-
Bron: Art. 3, Wet overheidsopdrachten voor levering van producten; art. 3, Besluit overheidsaanbestedingen (Stb. 1979, 334).
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(526)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het formuleren en vaststellen van het RWS beleid met betrekking tot het verlenen van schadevergoedingen bij rechtmatige overheidsdaad.
Periode: (1945-)
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: - Handboek "Onteigening en schadevergoeding bij rechtmatige overheidsdaad", sinds 1974;
- Regeling nadeelcompensatie Rijkswaterstaat (Stcr. 1991, 251).
Opmerking:

(527)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het nemen van maatregelen ter voorkoming en bestrijding van het maken van geheime onderlinge afspraken door aannemers.
Periode: (1945-)
Bron: Rijkswaterstaat, Hoofddirectie van de Waterstaat, *Informatienota betreffende de Rijkswaterstaat begin augustus 1981*; *Nota 43134 van 31 juli 1981 voor de nieuwe minister van Verkeer en Waterstaat*, Den Haag 1981, pg. 127.
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking: De maatregelen worden vaak getroffen in nauwe samenwerking met andere opdrachtgevers zoals de gemeente Rotterdam.

7.4.2 Richtlijnen

Richtlijnen voor de aanleg en het beheer van infrastructuur vormen een belangrijk hulpmiddel voor de (vaar)wegbeheerder.

Wat betreft wegen gaat het om een uniforme vormgeving en inrichting van de weg. De richtlijnen voor wegen behandelen de vormgeving, de inrichting en de wijze van onderhoud van wegen. De twee belangrijkste aspecten daarbij zijn verkeersveiligheid en kwaliteit van de verkeersafwikkeling. De richtlijnen houden rekening met internationale afspraken. Voorbeelden van internationale afspraken zijn De Conventie van Wenen, uitspraken van de CEMT en EU-regels. Daarnaast dienen ook (internationale) normen genoemd te worden die binnen de CEN, de Europese Commissie voor Normalisatie en het CENELEC tot stand zijn gekomen. Behalve de richtlijnen zijn uiteraard de formele voorschriften op basis van de Wegenverkeerswet, met name het Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens (RVV), van belang. Wat betreft de landwegen is de Commissie Richtlijnen voor het ontwerpen van Niet-Autosnelwegen (Commissie RONA), waarbinnen de Richtlijnen voor het Ontwerpen van Niet-Autosnelwegen tot stand komen, van belang. Voor rijkswegen is vooral de Richtlijnen voor het Ontwerpen van Autosnelwegen (ROA), relevant. De ROA bestaat in feite uit een verzameling richtlijnen De ROA heeft de volgende hoofdstukken:

- I. Basiscriteria;
- II. Alignement;
- III. Dwarsprofielen;
- IV. Knooppunten en aansluitingen;
- V. Verlichting;
- VI. Veilige inrichting van bermen;
- VII. Wegbeeld en landschap.

De belangrijkste particuliere actor op dit terrein is het CROW te Ede, een stichting waar Rijkswaterstaat in participeert. Binnen het CROW kwam onder andere de Aanbevelingen Stedelijke Verkeersvoorzieningen (ASVV) tot stand. Ook is het onderhoud van ROA en RONA en de meeste andere richtlijnen bij het CROW onder gebracht.

Vaarwegen zijn van groot internationaal belang. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de richtlijnen voor ontwerp en beheer van vaarwegen voor een belangrijk deel van internationale oorsprong zijn. De Nederlandse richtlijnen worden op nationaal niveau vastgesteld, ze stelen echter op de classificaties die binnen de CEMT tot stand zijn gekomen. Richtlijnen voor vaarwegen komen binnen de Commissie Vaarwegbeheerders aan de orde.

Handelingen

(528)

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV/DWW/BD
Handeling:	Het opstellen van richtlijnen voor aanleg en onderhoud van infrastructurele werken.
Periode:	(1945-)
Bron:	Zie product.
Waardering:	B (1)
Product:	<ul style="list-style-type: none"> - Richtlijnen voor het ontwerp van autosnelwegen (ROA) en niet-autosnelwegen (RONA); - Richtlijnen voor de bewegwijzering; - Eisen lichtmasten; - Richtlijnen Veilige Bermen; - Handboek Bermbeveiliging; - Nota Tijdelijke afscherming van Autowrakken en Middenbermen; - Nota Draagkracht Bermen; - Handleiding beheer groenvoorzieningen.
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none"> - Het betreft voornamelijk richtlijnen met betrekking tot autosnelwegen, die alle bij de Rijkswaterstaat in beheer zijn. - De ROA en RONA en de meeste andere richtlijnen zijn in beheer gegeven bij het CROW te Ede, een stichting waar RWS in participeert.

(529)

Actor: 1. Commissie Vaarwegbeheerders (CVB) (1977-1996)
2. Minister van Verkeer en Waterstaat

Handeling: Het opstellen van richtlijnen met betrekking tot aanleg en beheer van vaarwegen.

Periode: 1977-

Bron: Instellingsbeschikking directeur-generaal van de Rijkswaterstaat.

Waardering: B (1)

Product: Richtlijnen en aanbevelingen voor de afmetingen, vormgeving en inrichting van sluisen van de CEMT- klassen I t/m IV.

Opmerking: De richtlijnen worden binnen de CVB door werkgroepen opgesteld.

(530)

Actor: Commissie Richtlijnen voor het ontwerpen van Niet-Autosnelwegen (commissie RONA)

Handeling: Het opstellen van richtlijnen voor de aanleg en het ontwerp van verkeersinfrastructuurvoorzieningen buiten de sfeer van de autosnelwegen, ten aanzien van het veiligheidsaspect.

Periode: 1975-

Bron: TK 1975-1976, 13 704, nr. 2, pg. 51.

Waardering: B (1)

Product:

Opmerking:

7.4.3 Onderzoek

Onderzoek naar nieuwe technologieën wordt binnen Rijkswaterstaat uitgevoerd door de specialistische diensten, met name de Bouwdienst (bouwspeurwerk) en de DWW. Het gaat om anticiperend onderzoek dat binnen de DWW en de Bouwdienst wordt uitgevoerd.

Handelingen

(531)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/AVV/MD/DWW/BD

Handeling: Het doen van anticiperend onderzoek naar nieuwe technologieën, toe te passen bij de aanleg en het onderhoud van infrastructurele werken.

Periode: (1945-)

Bron: Interviews

Waardering: B (5)

Product: Rapporten e.d.

Opmerking:

- Ontwikkeling van het zeer open asfaltbeton (ZOAB) en aanverwante materialen binnen de DWW;
- Afwegingsproject onder- of bovengronds bouwen, uitgevoerd binnen de BD;
- Specifiek onderzoek dat gericht is op een project of een onderzoek dat ter voorbereiding van een richtlijn wordt uitgevoerd valt niet onder deze handeling.

7.4.4 Samenwerkingsvormen

Samenwerkingsvormen, PPS (Publiek-Private Samenwerking), worden in drie categorieën verdeeld:

- samenwerking met lagere overheden met betrekking tot onderhoud;
- private financiering;
- samenwerking bij risicodragende investeringen.

Met name onderhoudssamenwerking met lagere overheden komt binnen Rijkswaterstaat vaak voor. Wat betreft private financiering wordt verwezen naar de paragraaf Planning en financiering van dit rapport.

Handelingen

(904)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) wet- en regelgeving met betrekking tot de aanleg en de exploitatie van infrastructurele werken en voorzieningen door derden.
Periode: (1945-)
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Wet (bijv. Tunnelwet Westerschelde), ministeriële regeling.
Opmerking: Voorzieningen betreffende de aanleg en de exploitatie van de vaste oeververbinding (tunnel) onder de Westerschelde door de NV Westerschelde zijn bij wet geregeld, de Tunnelwet Westerschelde (Stb. 1998, 600).

(532)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/AVV/BD
Handeling: Het maken van afspraken met lagere overheden en andere beheersinstanties met betrekking tot aanleg en verbetering van infrastructurele werken.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 30 jr. na afloop (geldigheids)termijn afspraak.
Product: Afspraak, overeenkomst, convenant
Opmerking: Te denken valt aan afspraken die met betrekking tot de aanleg van infrastructurele werken bij zeehavengebieden met de havenbeheerders worden gemaakt.

(533)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/AVV/BD
Handeling: Het maken van afspraken met lagere overheden en andere beheersinstanties met betrekking tot beheer en onderhoud van infrastructurele werken.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 30 jr. na afloop (geldigheids)termijn afspraak.
Product: Afspraak, overeenkomst, convenant
Opmerking:

7.4.5 Normalisatie, certificatie en octrooien

Twee verwante beleidsinstrumenten die in verband met de kwaliteitsborging bij uitbesteed werk gehanteerd worden zijn normalisatie en certificatie. Bij normalisatie worden er normen vastgesteld waaraan de producten waarvan in de norm sprake is, dienen te voldoen. Bij certificatie worden er eisen gesteld aan de producenten. Een producent die aan bepaalde voorwaarden voldoet, wordt geacht producten van zekere kwaliteit te kunnen leveren. Specifieke kwaliteitseisen die betrekking hebben op door de Rijkswaterstaat uit te voeren werken komen binnen dit rapport aan de orde bij de uitvoering van werken.

Normen worden binnen de nationale en internationale normalisatie-instituten vastgesteld. DE belangrijkste internationale normering is die van de EU. Het gaat dan om normen van de CEN, de Europese Commissie voor Normalisatie en van CENELEC, de elektronische variant (van belang bij telematicatoepassingen). De CEN- en CENELEC-normen worden, nadat ze zijn vastgesteld, bindend voor de landen van de EU. Het is dus voor de Rijkswaterstaat zaak om te participeren in de opstelling daarvan, zodat Nederland in de toekomst niet wordt geconfronteerd met normen die door anderen zijn opgesteld en die bijvoorbeeld een ander niveau van veiligheid hanteren dan in Nederland wenselijk wordt geacht. Een ander voorbeeld is de ISO. ISO-normen zijn echter niet bindend. Op nationaal niveau is met betrekking tot de normalisaties waar de Rijkswaterstaat mee te maken heeft vooral de het Nederlands Normalisatie Instituut (NNI) van belang. Binnen de werkgroepen van NNI worden de normen voorbereid. Normen worden ook vaak buiten de normalisatie-instituten binnen organisaties als het CROW en het CUR voorbereid. Ze worden dan uiteraard wel ter vaststelling ingebracht binnen een normalisatie-instituut.

Octrooien op technieken etc. kunnen een belemmering voor de ongehinderde toepassing van die techniek betekenen. Het is voor de Rijkswaterstaat dan ook van belang om er voor te zorgen zo weinig mogelijk last te hebben van octrooien en octrooiaanvragen van derden. Dit gebeurt door het aanvechten van octrooiaanvragen en het zelf aanvragen van octrooien. Het spreekt vanzelf dat bij de verwerving van octrooien door de Rijkswaterstaat geen commerciële doelen voor ogen staan, het gaat om het rijksbelang zoveel mogelijk vrije hand te hebben bij de toepassing van technische middelen.

Handelingen

(534)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/DWW/BD
Handeling: Het formuleren en vaststellen van het RWS beleid inzake de kwaliteitseisen aan aannemers en andere toeleveranciers.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(535)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/AVV/DWW/BD
Handeling: Het leveren van bijdragen aan werkgroepen van normalisatie-instituten en andere organisaties waarbinnen niet-bindende normen worden voorbereid.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Het gaat bijvoorbeeld om

- Nederlands Normalisatie Instituut (NNI);
- CROW en het CUR, organisaties van leveranciers, aannemers etc. waar RWS ook in deelneemt, waarbinnen normalisaties, standaardisaties en regelgeving op het gebied van weg-, water, grond- en bouwwerken aan de orde komen.

(536)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/AVV/DWW/BD
Handeling: Het opstellen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de werkgroepen van CEN en CENELEC met betrekking tot de totstandkoming van bindende normen op het gebied van infrastructuur en bouw.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Voorbeelden zijn de normen

- CEN TC 169: Applied Lightning;
- CEN TC 226: Road equipment;
- CEN TC 278: Road Transport and Traffic Telematics.

(537)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het formuleren en vaststellen van het RWS-beleid met betrekking tot eigen octrooien en octrooien van derden.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product: Beleidsregel, aanschrijving
Opmerking:

(538)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV/MD/DWW/BD
Handeling: Het aanvragen van octrooien.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product: Octrooien
Opmerking:

(842)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het verlenen, wijzigen of opheffen van licenties aan derden voor het verrichten van werkzaamheden onder octrooien in het bezit van de minister van Verkeer en Waterstaat.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 33, Rijksoctrooiwet (Stb. 1910, 313).
Waardering: V, 20 jr. na afloop (geldigheids)termijn licentie.
Product: Licentie (overeenkomst)
Opmerking: Een licentie ontstaat door een overeenkomst, die afgesloten wordt met de aanvrager van een licentie.

(539)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het aanvechten van octrooien van derden.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

7.4.6 Aanleg

Door de Rijkswaterstaat worden weinig werkzaamheden zelf uitgevoerd. Aannemers in de weg- en waterbouw worden door middel van aanbestedingen en overeenkomsten aangestuurd. Ook het ontwerpen van werken, het uitvoeren van inspecties en de het toezicht op de werkzaamheden worden steeds vaker uitbesteed aan ingenieurbureaus e.d. De regionale directie die een werk gaat ondernemen, zal volgens de geldende aanbestedingsvoorschriften het werk al dan niet in onderdelen, uitbesteden. Bij ingewikkelde projecten kunnen de specialistische diensten van de Rijkswaterstaat worden ingeschakeld. Wat betreft de bouw van werken zal dit over het algemeen de Bouwdienst zijn. De opdrachtgevende directie, de principaal, blijft echter verantwoordelijk. Er is geen regel die aangeeft wanneer een regionale directie de bouwdienst dient in te schakelen. Bij de handelingen uit deze paragraaf wordt dan ook veelvuldig verwezen naar Activiteitenlijst, waarin de onderliggende activiteiten nader zijn uitgesplitst.

Aanleg en onderhoud van infrastructuur betreft objecten die deel uitmaken van het hoofdvaarwegen- en hoofdwegennet. De objecten kunnen als volgt worden onderverdeeld²⁸⁴:

- kunstwerken;
- wegen (in enge zin: de wegverharding en fundering);
- verkeersvoorzieningen;
- vaarwegen (oeverwerken, baggerwerk);
- landschap en milieu²⁸⁵;
- gladheids- en ijsbestrijding.

De kunstwerken vormen wellicht de meest opvallende producten die de Rijkswaterstaat aflevert. Er zijn op dit moment ongeveer 4000 kunstwerken die deel uitmaken van de rijksweginfrastructuur²⁸⁶. Voor de waterwegen en havens is dit getal beduidend lager.

Na de overdracht van een aantal rijkswegen aan lagere overheden in het kader van de Wet herverdeling wegenbeheer per 1 januari 1993, is er ongeveer 3000 km weg in beheer bij de Rijkswaterstaat, 2200 km hiervan is snelweg²⁸⁷. Een belangrijk project is de vervanging van de traditionele deklagen van dicht asfaltbeton (DAB) door stille wegdekken zoals zeer open asfaltbeton (ZOAB) en daarop lijkende materialen.

Verkeersvoorzieningen dienen de regulering van de verkeersstroom. Belangrijke motieven hiervoor zijn de veiligheid.

---

²⁸⁴ Zie Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Grip op de weg: rationeel onderhoud van het hoofdwegennet conform SVV-II*, Den Haag 1993, pg. 10 voor wat betreft de hoofdwegen.

²⁸⁵ Zie ook wat hieromtrent gezegd wordt in het hoofdstuk waterbeheer/waterhuishouding/ maatregelen/herstel van watersystemen van dit rapport.

²⁸⁶ Zie Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Grip op de weg: rationeel onderhoud van het hoofdwegennet conform SVV-II*, Den Haag 1993, pg. 33.

²⁸⁷ Zie Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Grip op de weg: rationeel onderhoud van het hoofdwegennet conform SVV-II*, Den Haag 1993, pg. 9.

Handelingen

(540)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/AVV/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het aanleggen en verbeteren van kunstwerken ten behoeve van de verkeersinfrastructuur.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5) neerslag van activiteiten a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V
Product:
Opmerking:

- Het gaat om
  - tunnels;
  - bruggen;
  - viaducten;
  - aquaducten;
  - sluizen;
  - stuwen;
- Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(541)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/AVV/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het aanleggen en verbeteren van vaarwegen en havens.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5) neerslag van activiteiten a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V
Product:
Opmerking:

- Het gaat om
  - vaargeulen naar de zeehavens;
  - baggerwerk in rivieren en kanalen;
  - havens;
  - kanalen en kanalisaties (bochtafsnijdingen);
  - kaden.
- Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(542)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het bouwen van overzetveren.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5) neerslag van activiteiten a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V
Product:
Opmerking: Voor een fasering van de handeling zie bijlage 1.

(543)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV/MD/DWW/BD
Handeling: Het aanleggen en verbeteren van wegen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, zie Activiteitenlijst
Product:
Opmerking:

- Het gaat om
  - funderingsconstructies;
  - bovenlagen (zoals ZOAB, zeer open asfaltbeton).
- Onder wegen wordt verstaan: weg (bijbehorende berm en groenvoorzieningen behoren tot de weg) waaronder begrepen auto(snel)weg, carpoolstrook, busbaan, fietspad en voetpad (inclusief duikers en kleine (water)overgangen) etc.
- Onder wegen wordt ook verstaan de bijbehorende en met de wegen samenhangende voorzieningen zoals parkeerplaats, carpoolplaats en p+r voorzieningen.
- Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(544)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV/MD/DWW/BD
Handeling: Het aanbrengen en verbeteren van verkeersvoorzieningen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, zie Activiteitenlijst
Product:
Opmerking:

- Het gaat om
  - verkeersborden;
  - bewegwijzering (portalen);
  - belijning;
  - verlichting;
  - verkeerssignalering;
  - betonning en bebakening;
  - verkeersbegeleidingssystemen (IVS op vaarwegen etc.).
- Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(545)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV/MD/DWW/BD
Handeling: Het aanbrengen en verbeteren van voorzieningen aan infrastructurele werken ten behoeve van landschap, natuur en milieu.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, zie Activiteitenlijst
Product:
Opmerking:

- Het gaat om
  - berm en groenvoorzieningen langs (vaar)wegen;
  - oversteekplaatsen voor wild;
  - geluidbeperkende middelen.
- Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(800)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het leveren van bijdragen aan infrastructurele projecten in andere landen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1) adviezen, B (5) bouwen neerslag van a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V.
Product:
Opmerking:

7.4.7 Onderhoud en beheer

Onderhoud aan infrastructuur heeft plaats naar aanleiding van onderhoudsplanningen en naar aanleiding van resultaten van inspecties. Met betrekking tot de feitelijke werkzaamheden dient op deze plek hetzelfde te worden opgemerkt als bij de aanleg: het meeste werk wordt uitbesteed. Zelfs inspecties worden tegenwoordig vaker door derden uitgevoerd.

Een specifiek onderwerp betreft de wrakopruiming. Wrakken in openbare wateren kunnen door de beheerders van die wateren geborgen worden. Dit is geregeld in de Wrakkenwet²⁸⁸. Deze wet kent aan de beheerders de bevoegdheid toe

om wrakken op te ruimen, het geborgen materiaal te verkopen en de gemaakte kosten te verhalen op degenen die wettelijk aansprakelijk zijn voor de wrakken. Tot 1991 was er bij de verkoop van het geborgen materiaal een rol weggelegd voor de burgemeesters van de gemeenten waar of in de omgeving waarvan de opruiming plaats had. Sinds mei 1991 is dit een zaak van de waterbeheerder.

---

²⁸⁸ Wet van 19 juli 1934, Stb. 401. De Wrakkenwet is de opvolger van de Wet van 23 juli 1885, Stb. 151.

Het beheer van de infrastructuur omvat verder het bedienen van installaties en andere objecten, zoals sluisen en overzetveren. Ook zullen in het kader van het beheer aanwijzingen worden verstrekt aan gebruikers van de verkeersinfrastructuur.

Handelingen

(546)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV/DWW/BD
Handeling: Het formuleren en vaststellen van het te voeren beleid met betrekking tot het onderhoud van infrastructurele werken en voorzieningen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product: Voorbeelden zijn de nota's
- Beleidsplan Onderhoud Rijkswegen²⁸⁹;
- Grip op de weg, Rationeel onderhoud van het hoofdwegennet conform SVV-II.
Opmerking: De nota's zullen over het algemeen deelgebieden van het SVV nader uitwerken.

(547)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/AVV/MD/DWW/BD
Handeling: Het ontwikkelen, verbeteren en operationeel houden van methoden en technieken ten behoeve van het onderhoud van infrastructurele werken en voorzieningen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 10 jr. na buitengebruikstelling of vervanging methode of techniek.
Product: Voorbeelden zijn
- Automatic road analyser (ARAN);
- Projecten in het kader van "rationeel wegbeheer" (Ratweg);
- Richtlijnen Werk in Uitvoering Autosnelwegen;
- Informatiesysteem verhardingsonderhoud (IVON).
Opmerking:

(548)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/AVV/MD/DWW/BD
Handeling: Het opstellen van beheersplannen voor het onderhoud van infrastructurele werken en voorzieningen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 10 jr. na herziening of afloop (plannings)termijn beheersplan.
Product:
Opmerking: - Met betrekking tot het onderhoud van de IJ-geul en de Euro-Maasgeul door de directie Noordzee moet worden opgemerkt dat hier, in verband met de winning van zeezand, een overdimensionering van de betreffende geulen plaats heeft.
- Met betrekking tot het baggeren van vervuilde waterbodems zij verwezen naar de desbetreffende paragraaf uit het hoofdstuk waterbeheer van dit rapport.

(549)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/AVV/MD/DWW/BD
Handeling: Het doen van inspecties aan infrastructurele werken en voorzieningen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, zie Activiteitenlijst.
Product:
Opmerking: Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

---

²⁸⁹ TK 1982-1983, 17 600 B, nr. 15 (begroting, Rijkswegenfonds).

(550)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/AVV/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het doen van onderhoudswerkzaamheden aan infrastructurele werken en voorzieningen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, zie Activiteitenlijst
Product:
Opmerking: - Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.
- Onder deze handeling vallen ook onderhoudswerkzaamheden aan b.v. veerboten.

(551)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/AVV/DWW
Handeling: Het ijsvrij maken van infrastructurele werken en voorzieningen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, zie Activiteitenlijst.
Product:
Opmerking: - Het gaat bijvoorbeeld om het ijsvrij maken van vaarwegen en het uitvoeren van gladheidbestrijding.
- Naast de bekende "strooiactiviteiten" betreft dit

- het ontwerpen van strooi-procedures en -technieken;
- het ontwerpen van geautomatiseerde gladheidsmeldsystemen.

- Voor een fasering van de handeling zie bijlage 1.

(552)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het opruimen van wrakken in rijkswateren en in de territoriale wateren van Nederland.
Periode: 1934-
Bron: Art. 1, Wrakkenwet (Stb. Stb. 1934, 401).
Waardering: V, zie Activiteitenlijst
Product:
Opmerking: - Het begrip wrak wordt in art.1, Wrakkenwet, omschreven als "vaartuigen, overblijfselen van vaartuigen en alle andere voorwerpen in openbare wateren gestrand, gezonken of aan de grond geraakt of vastgeraakt op of in waterkeringen of andere waterstaatswerken".
- Opruiming geschiedt na aankondiging van het besluit daartoe (art. 2, Wrakkenwet).
- Voor een fasering van de handeling zie bijlage 1.

(553)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het afgeven, wijzigen, intrekken of weigeren van vergunningen om voorwerpen of goederen van wrakken waarvan een besluit tot opruiming is afgegeven, te verwijderen of om op een zodanig wrak te verblijven.
Periode: 1934-
Bron: Art. 2 en 4, Wrakkenwet (Stb. Stb. 1934, 401).
Waardering: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Vergunning (beschikking)
Opmerking:

(554)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het overdragen van geborgen materialen aan burgemeesters ter openbare of onderhandse verkoop.
Periode: 1934-1991
Bron: Art. 6, Wrakkenwet (Stb. Stb. 1934, 401).
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling.
Product:
Opmerking:

(555)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het verkopen van geborgen materialen.
Periode: 1991-
Bron: Art. 6, Wrakkenwet (Stb. Stb. 1934, 401).
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling.
Product:
Opmerking:

(556)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het verhalen van kosten die gemaakt zijn bij de opruiming van wrakken op degenen die daarvoor wettelijk aansprakelijk zijn.
Periode: 1934-
Bron: Art. 10, Wrakkenwet (Stb. Stb. 1934, 401).
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling.
Product:
Opmerking:

(557)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ
Handeling: Het bedienen van sluizen, bruggen, overzetveren en andere waterstaatswerken.
Periode: (1945-)
Bron: Algemeen reglement van politie betreffende rivieren en rijkskanalen (Stb. 1919, 765); Bijzonder reglement Rotterdamse Waterweg (Stb. 1980, 476), diverse artikelen.
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

- Het betreft de feitelijke bediening en het geven van (veelal mondelinge) aanwijzingen en voorschriften met betrekking tot het gebruik van de werken op basis van de reglementen.
- Wat betreft overzetveren gaat het tegenwoordig, afgezien van tijdelijke voorzieningen bij bijvoorbeeld aanleg en onderhoud van bruggen, om een beperkt aantal (gratis) veren in Zuid-Holland over het Noordzeekanaal en de Bergse Maas.
- Beide reglementen zijn ingetrokken (Stb. 1996,646) en vervangen door de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1996, 645). Deze wet biedt door de algemene werking echter geen specifieke grondslag voor deze handeling.

(558)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RDIJ
Handeling: Het geven van aanwijzingen en voorschriften aan gebruikers van rijkswaterwegen en havens.
Periode: (1945-)
Bron: Onder andere: Algemeen reglement van politie betreffende rivieren en rijkskanalen (Stb. 1919, 765); Bijzonder reglement Rotterdamse Waterweg (Stb. 1980, 476), diverse artikelen.
Waardering: V, 1jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

- De aanwijzingen zullen veelal mondeling gegeven worden door de havenmeesters en andere bevoegde ambtenaren.
- Bovengenoemde reglementen zijn ingetrokken (Stb. 1996,646) en vervangen door de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1996, 645). Deze wet biedt door de algemene werking echter geen specifieke grondslag voor deze handeling.

(912)
 Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ
 Handeling: Het toekennen van schadevergoedingen aan derden voor de compensatie van geleden schade door het in gebreke blijven als beheerder van rijkswaterstaatswerken.
 Periode: (1945-)
 Bron: Interviews
 Waardering: Bij toekenning: V, 7 jr. na financiële afwikkeling schadevergoeding, anders: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
 Product: Beschikking
 Opmerking: Voor de afhandeling van schade door:
 - uitvoering Deltawet / -werken: zie handelingen 401 – 417;
 - maatregelen Wet op de waterhuishouding: zie handeling 196;
 - uitvoering activiteiten in het kader van een werk: zie activiteit t.
 - intrekken WVO-vergunning: zie handeling 148.

7.4.8 Algemene Overeenkomsten

In verband met de uitvoering van werken worden door de Rijkswaterstaat vaak overeenkomsten afgesloten met derden die niet een specifiek project betreffen. Het gaat om mantelovereenkomsten ten behoeve van de levering van auto's en ander materiaal en om overeenkomsten met instanties wier belangen bij de uitvoering van werken regelmatig in het geding komen zoals leiding- en kabelbeheerders.

Handelingen

(559)
 Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
 Handeling: Het afsluiten van mantelovereenkomsten met leveranciers van auto's, dienstkleding, gladheidbestrijdingsmiddelen en ander materiaal.
 Periode: (1945-)
 Bron: Interviews
 Waardering: V, 5 jr. na afloop (geldigheids)termijn mantelovereenkomst.
 Product: Overeenkomst
 Opmerking:

(560)
 Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
 Handeling: Het afsluiten van overeenkomsten met beheerders van leidingen, kabels, rails en andere objecten die bij de uitvoering van waterstaatswerken aangeraakt kunnen worden door verplaatsing of wijziging van deze objecten.
 Periode: (1945-)
 Bron: Interviews
 Waardering: V, 5 jr. na afloop (geldigheids)termijn overeenkomst.
 Product: Overeenkomst
 Opmerking: Het gaat hier bijvoorbeeld om overeenkomsten met de NS en de KPN.

7.5 Het gebruik van de infrastructuur

De infrastructurale werken die door de Rijkswaterstaat worden beheerd, dienen een belangrijke taak binnen personen- en goederenvervoer. Om optimaal te kunnen functioneren is het nodig om het gebruik dat van deze werken wordt gemaakt, te regelen. Het gaat dan niet alleen om het "beleidseigen" gebruik, zoals het varen over kanalen met vrachtschepen, maar ook om meer oneigenlijk gebruik, zoals de aanleg van werken langs rivieren etc. In dit hoofdstuk zullen achtereenvolgens behandeld worden

- verkeersregulering;
- benutting;
- vergunningplichtig en oneigenlijk gebruik;
- wegrestations en benzinstations.

7.5.1 Verkeersregulering

Beheer van de verkeersinfrastructuur kent twee componenten. Enerzijds is er een onderhouds- en verbeteringscomponent, bij de waterwegen bakbeheer genoemd. Van de andere kant is er het beheer dat gericht is op het gebruik van de water- en landwegen door het verkeer, de verkeersregeling, bij waterwegen het nautisch beheer genoemd. In deze paragraaf zal slechts over de laatste soort van beheer gesproken worden. Dit beheer omvat een breed scala aan instrumenten. Naast het treffen van feitelijke voorzieningen zoals bewegwijzering, bebakening en andere materiële voorzieningen gericht op de regulering van de verkeersstroom, kennen we onder andere verkeersbegeleiding, regelgeving (verkeersregels) en handhaving. Handhaving op landwegen is een exclusief Justitie/verkeerspolitie-aangelegenheid. Het beheer van de infrastructuur valt wat betreft de rijkswegen en de rijksbinnenvaarwegen onder de competentie van de Rijkswaterstaat.

Reglementering wegverkeer

De reglementering van het wegverkeer is geregeld in de Wegenverkeerswet. Op basis van deze wet zijn onder andere het Wegenverkeersreglement en het Reglement verkeersregels en verkeerstekens ingericht. Deze reglementen geven voorschriften met betrekking tot de inrichting van de wegvoertuigen en gedragsregels voor weggebruikers. De Wegenverkeerswet is 13 september 1935 in het Staatsblad verschenen (nr. 554) en op 1 januari 1951 in werking getreden. De Wegenverkeerswet 1935 is in 1994 vervangen door de Wegenverkeerswet 1994. De belangrijkste veranderingen zijn:

- de onderdelen wegbeheerder en weggebruiker zijn uit elkaar gehaald;
- de gehele regelgeving is doorgenomen in het licht van de deregulering;
- het geheel is in het licht van internationale afspraken en inzichten geactualiseerd (met name de keuringseisen aan voertuigen etc.)

Handelingen

(561)

Actor:	1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV 2. Minister van Justitie
Handeling:	Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Wegenverkeerswet.
Periode:	1930-
Bron:	Zie product.
Waardering:	B (1)
Product:	Wet (Wegenverkeerswet), AMvB
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none"> - Naast de Wegenverkeerswet gaat het om de Wet van 14 mei 1981, Stb. 287 houdende een voorziening inzake de bevoegdheid tot geslotenverklaring van wegen voor motorrijtuigen. - De inbreng van de minister van Justitie betreft de strafrechtelijke aspecten van de regelgeving zoals de handhaafbaarheid en de opsporing van de delicten. - De Wegenverkeerswet 1935 is vervangen door de Wegenverkeerswet 1994 (Stb. 1994, 475).

(562)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
2. Minister waaronder Cultuur ressorteert

Handeling: Het gesloten verklaren voor motorrijtuigen van openbare wegen.

Periode: 1981-1989

Bron: Art. 2, Wet houdende een voorziening inzake de bevoegdheid tot gesloten verklaren van wegen voor motorrijtuigen (Stb. 1981, 287).

Waardering: B (5)

Product: Beschikking.

Opmerking: - De Wet houdende een voorziening inzake de bevoegdheid tot gesloten verklaren van wegen voor motorrijtuigen is ingetrokken.
- Besluiten tot het voor (delen van) het verkeer gesloten verklaren van wegen vinden na 1989 in het kader van de Wegenverkeerswet plaats (Stb. 1989, 225) en zijn daarmee veeleer algemene verkeersbesluiten geworden. Zie hiervoor handeling 28.790.

(563)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
2. Minister van Justitie

Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB's ter uitvoering van de Wegenverkeerswet.

Periode: 1935-

Bron: Art. 2, Wegenverkeerswet (Stb. 1935, 554).

Waardering: B (1)

Product: - Wegenverkeersreglement
- Reglement kentekenregistratie
- Besluit periodieke keuring van motorrijtuigen, aanhangwagens en opleggers
- Reglement verkeersregels en verkeerstekens
- Maximumsnelheid buitenwegen (Stb. 1961, 433);
- Alcoholwetgeving (Stb. 1973, 282);
- Ademanalyse (Stb. 1987, 315).

Opmerking: - De handelingen die betrekking hebben op eisen die aan voertuigen gesteld worden, zijn ook in het PIVOT-rapport "De heilige koe geboekstaafd" aan de orde gesteld. In dat rapport is onder andere de bemoeienis van de Rijksdienst voor het wegverkeer met de wegenverkeerswet beschreven.
- De bemoeienis van de minister van Justitie betreft hier de strafrechtelijke aspecten zoals de opsporing van de delicten en de handhaafbaarheid van de regelgeving.
- De Wegenverkeerswet is vervangen door de Wegenverkeerswet 1994 (Stb. 1994, 475).

(790)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het nemen van besluiten en maatregelen ter regulering van het verkeer.
Periode: 1950-
Bron: 1950 -1966: Art. 4, Wegenverkeersreglement (Stb. 1950, K 377); 1966-1991: Art. 132, Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1966 (Stb. 1966, 181); Vanaf 1991: Art. 12, Besluit administratieve bepalingen inzake het wegverkeer (Stb. 1990, 460); Vanaf 1995: Art. 15, Wegenverkeerswet 1994 (Stb. 1994, 475).
Waardering: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikkingen zoals bijvoorbeeld:

- Verkeersbesluit tot plaatsing diverse ge- en verbodsborden op weg Belgische grens-Eindhoven-Venlo (Stcrt. 1995, nr. 73, p. 16);
- Parkeerverbod delen Rijksweg 773 Maasbree, Haelen en Roggel en Neer (Stcrt. 1998, nr. 181, p. 7);
- Inhaalverbod voor vrachtauto's op diverse autosnelwegen (Rijkswegen) (Stcrt. 1999, nr. 168, p. 11);
- Besluit tot geslotenverklaring voor langzaam verkeer van de hoofdrijbaan van Rijksweg N99 tussen hm 11.440 en 20.480 in de gemeente Wieringen (Stcrt. 2000, nr. 91, p. 14).

Opmerking:

- Het gaat onder andere om:
  - Het plaatsen /verwijderen van borden en verkeerstekens op Rijkswegen.
  - Het op verzoek van een gemeente aanbrengen van een doorgetrokken gele streep.
  - Het aanwijzen van een weg als voorrangsweg.
  - Het aanwijzen van (delen) van rijkswegen waarvoor een snelheidsbeperking geldt.
  - Het plaatsen en/of verwijderen van de borden autosnelweg, autoweg, adviessnelheid en maximumsnelheid.
- Door het Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens en de hier genoemde ministeriële regelingen zijn een aantal regelingen op basis van het oude Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1966 vervallen.

(855)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het goedkeuren van besluiten van gemeentebesturen en Gedeputeerde Staten tot het aanwijzen van wegen als voorrangswegen.
Periode: 1966-1990
Bron: Art. 136, Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1966 (Stb. 1966, 181).
Waardering: B (5) bij bezwaar, anders V, 10 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking: Deze besluiten moeten door de minister van Verkeer en Waterstaat goedgekeurd worden als ze een weg kruisen die door de minister door middel van een verkeersbesluit als voorrangsweg is aangewezen.

(564)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het geven van nadere voorschriften met betrekking tot het stellen van eisen aan wegvoertuigen.
Periode: 1950-
Bron: Wegenverkeerswet (Stb. 1935, 554), Wegenverkeerswet 1994 (Stb. 1994, 475) en daarop gebaseerde AMvB's, diverse artikelen.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

- Deze handeling is ook aan de orde in het PIVOT-rapport "De heilige koe geboekstaafd". In dat rapport is de bemoeienis van de RDW met de totstandkoming van de betreffende regelingen beschreven.
- De Wegenverkeerswet is vervangen door de Wegenverkeerswet 1994 (Stb. 1994, 475).

(856)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het vaststellen van voorschriften en regels op basis van het Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens.
Periode: 1966-
Bron: Van 1966 tot 1990: Art. 30, 58, 73, 84, 108, Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1966 (Stb. 1966, 181); Vanaf 1991: Art. 1 onder x, art. 25, art. 29, art. 30, Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1990 (Stb. 1990, 459).
Waardering: B (5)
Product: Ministeriële regelingen zoals:
- Besluit parkeerschijf (Stcrt. 1991, 202);
- Besluit optische en geluidssignalen (Stcrt. 1991, 202);
- Besluit herkenningstekens militaire colonne (Stcrt. 1991, 202).
Opmerking: Door het Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1990 en de hier genoemde ministeriële regelingen zijn een aantal oude regelingen op basis van het oude Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens uit 1966 vervallen.

(857)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het aanwijzen van wegen waar rij- of trekdieren of vee zonder toezicht mogen lopen.
Periode: 1990-
Bron: Art. 51, lid 2, Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (Stb. 1990, 459).
Waardering: V, 20 jr. na afloop (geldigheids)termijn aanwijzing.
Product: Beschikking
Opmerking: Dit gebeurde vóór 1990 door Gedeputeerde Staten

(858)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het vaststellen van regels met betrekking tot voorwaarden die door lagere overheden gesteld kunnen worden bij het verlenen van een ontheffing op basis van het Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens.
Periode: 1966-1990
Bron: Art. 138, lid 3, Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1966 (Stb. 1966, 181).
Waardering: B (1)
Product: Regeling
Opmerking: Met andere overheden wordt hier bedoeld provincies, gemeenten of openbare lichamen die het beheer hebben over bepaalde wegen.

(859)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het verlenen van ontheffing van verbodsbepalingen in het Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens.
Periode: 1966-
Bron: 1966-1990: Art. 138, , Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1966 (Stb. 1966, 181); Vanaf 1991: Art. 87, Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (Stb. 1990, 459).
Waardering: V, 20 jr. na afloop (geldigheids)termijn ontheffing.
Product: - Beschikking vrijstelling bepalingen Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (Stcrt. 1992, 82);
- Beschikking vrijstelling bepalingen ex. artikel 88 Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (Stcrt. 1992, 240).
Opmerking: Het gaat hier bijvoorbeeld om ontheffingen m.b.t. maximumsnelheden en parkeerverboden.

7.5.2 Reglementering binnenscheepvaart

Het verkeersgedrag is geregeld krachtens de (scheepvaart)verkeerswetgeving. Wat betreft de landwegen is dat de Wegenverkeerswet. Waterwegen kennen een iets gecompliceerdere regelingsstructuur. Van belang is als eerste het onderscheid tussen zeevaart en binnenvaart. De zeevaart, waaronder ook de vaart op de toegangswegen van de Amsterdamse, Rotterdamse en Antwerpse zeehavens begrepen wordt, valt onder de competentie van het Directoraat Generaal Scheepvaart en Maritieme zaken (DGSM) en wordt in het PIVOT-rapport "De stuurliu aan wal"²⁹⁰ behandeld.

De reglementering van de binnenvaart berust op:

- de Binnenaanvaringenwet²⁹¹ (1891-1988);
- de Wet betreffende 's Rijks waterstaatswerken²⁹² (1981-1992, voor wat betreft de regulering van de scheepvaart);
- de Scheepvaartverkeerswet²⁹³ (1988-).

Naast de nationale wetgeving zijn er ook internationale contexten. In het kader van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart is er een reglement van politie voor de Rijnvaart opgesteld dat in Nederland van toepassing is verklaard. Ook zijn er met België bilaterale overeenkomsten ter afstemming van vaarreglementen voor gemeenschappelijke of grensoverschrijdende vaarwegen. In het kader van de ECE is de CEVNI, de Code Européen des Voies de Navigation Intérieure, vastgesteld.

Op grond van de bovengenoemde wetten en eventueel naar aanleiding van internationale afspraken worden vaarreglementen vastgesteld. In het begin van de jaren tachtig was er een veelvoud van reglementen van kracht. Er waren aparte reglementen voor verschillende waterwegen en typen van vaartuigen. De vaststelling van het Binnenvaartpolitiereglement in 1983 luidde de vernieuwing van de verkeersreglementering te water in. Deze vernieuwing heeft in de tien jaren die tussen 1983 en 1993 liggen, zijn beslag gehad. Met het zesde wijzigingsbesluit Binnenvaartpolitiereglement werd de kroon op het werk geplaatst. Een groot aantal reglementen dat op dat moment nog geldig was op de rijkswateren, is toen ingetrokken en vervangen door de bepalingen van de Binnenvaartpolitiereglement. Overigens sluit het Binnenvaartpolitiereglement aan bij de aanbevelingen die door de ECE in de CEVNI zijn neergelegd.

Door de lagere waterwegbeheerders kunnen ook vaarreglementen worden opgesteld, mits deze niet in strijd zijn met de rijksreglementen.

De reglementen bevatten onder andere verplichtingen met betrekking tot

- het varen en het ligplaatsnemen met schepen en andere vaartuigen;
- het tonen van optische tekens door schepen en andere vaartuigen;
- het geven van geluidsseinen door schepen;
- de aanwezigheid en het gebruik van bepaalde navigatie- en communicatiemiddelen aan boord van schepen;
- het aanbrengen van kentekens op schepen²⁹⁴.

---

²⁹⁰ Klinkenberg, J.T., *De stuurliu aan wal: Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein scheepvaart en maritieme zaken*, PIVOT rapport nr. 21, Den Haag 1994.

²⁹¹ Wet van 15 april 1891, Stb. 91, houdende bepalingen ter voorkoming van aanvaringen of aandrijvingen op de openbare wateren in het Rijk, die voor de scheepvaart open staan.

²⁹² Wet van 28 februari 1891, Stb. 69.

²⁹³ Wet van 7 juli 1988, Stb. 352.

²⁹⁴ Zie art. 4, lid 2, Scheepvaartverkeerswet.

Handelingen

(565)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het opstellen van (wijzigingen op) vaarreglementen voor de binnenvaart en het voorbereiden van (wijzigingen op) de AMvB's ter vaststelling van deze reglementen.
Periode: 1891-
Bron: 1891-1988: Art. 1, Binnenaanvaringenwet (Stb. 1891, 69); 1988-: art. 4, Scheepvaartverkeerswet (Stb. 1988, 352); 1891-1992: art. 1, lid 1, Wet betreffende 's Rijks waterstaatswerken (Stb. 1891, 69).
Waardering: B (1)
Product: - Het gaat onder andere om de volgende algemene reglementen

- Binnenaanvaringsreglement, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 28 augustus 1926, Stb. 317;
- Reglement van politie voor de Rijnvaart voor de Rijn en de Lek, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 3 februari 1939, Stb. 14;
- Reglement van politie voor de Rijnvaart, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 14 augustus 1954, Stb. 76;
- Vaarreglement, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 8 maart 1965, Stb. 133;
- Binnenvaartpolitiereglement, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 26 oktober 1983, Stb. 682.

- Naast de algemene reglementen is er een groot aantal bijzondere reglementen van kracht geweest. Deze reglementen gelden voor specifieke waterwegen of voor speciale categorieën van vaartuigen. De meeste daarvan zijn bij het zesde wijzigingsbesluit van het Binnenvaartpolitiereglement buiten werking getreden. Enkele voorbeelden zijn

- Tijdelijke duwvaartreglementen, vastgesteld bij Koninklijke Besluiten: Stb. 1957, 313; Stb. 1959, 307; Stb. 1961, 424;
- Reglement van politie voor de Merwede en de Noord, vastgesteld bij Koninklijk Besluit 4 oktober 1913, Stb. 379;
- Bijzonder reglement Noord-Hollands Kanaal, Stb. 1974, 37.

Opmerking:

(566)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het vaststellen van nadere voorschriften en regelingen ter uitvoering van het Binnenvaartpolitiereglement.
Periode: 1983-
Bron: Art. 4, Vaststellingsbesluit Binnenvaartpolitiereglement (Stb. 1983, 682).
Waardering: B (1)
Product: - Het geven van technische voorschriften betreffende de te voeren lichten (art. 1.01, Binnenvaartpolitiereglement);
- Het vaststellen van nadere regelingen en het aanwijzing van keuringsinstanties, vaarwegen, marifoonkanalen, categorieën van schepen en gevaarlijke stoffen in verband met het gebruik van marifoon en radar (art. 4A.01, 4A.02, 6.30 en 10.07, Binnenvaartpolitiereglement);
- Het vaststellen van nadere regelingen en het aanwijzen van vaarwegen en categorieën van schepen met betrekking tot schepen die vanwege hun diepgang of hun lengte beperkt zijn in hun manoeuvreerbaarheid (art. 10.02 Binnenvaartpolitiereglement).

Opmerking: De reglementen die voorafgingen aan het Binnenvaartpolitiereglement bevatten geen delegatiebepalingen, in deze reglementen werden de nadere voorschriften met betrekking tot bijvoorbeeld de te voeren lichten nauwkeurig uitgewerkt.

(788)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het opmaken van een proces-verbaal naar aanleiding van overtredingen van vaarreglementen voor de binnenvaart.
Periode: (1945-)
Bron: De betreffende artikelen uit de vaarreglementen.
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(567)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het afgeven, wijzigen, intrekken of weigeren van vergunningen en ontheffingen op basis van reglementen voor vaarwegen en vaartuigen.
Periode: (1945-)
Bron: Diverse reglementen voor vaarwegen en vaartuigen, diverse artikelen.
Waardering: Bij afgifte of wijziging vergunning: V, 5 jr. na afloop (geldigheids)termijn.
Bij weigering of intrekking vergunning: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Vergunning (beschikking)
Opmerking: Het gaat onder andere om vergunningen en ontheffingen met betrekking tot

- het varen met grotere diepgang, breedte en lengte dan normaal is toegestaan;
- het maximaal toegestane aantal slepen dat een schip mag trekken;
- de maximum snelheid;
- het ankeren;
- het onbewoond laten liggen van vaartuigen;
- het drijven van handel op een vaartuig;
- het slopen van vaartuigen in rijkswateren;
- het zich in een haven ophouden van vloten;
- het smelten, koken of warmen van licht ontvlambare, licht ontplofbare of bij ontvlaming fel brandende stoffen aan boord van enig vaartuig of vlot.

(795)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten waarbij (rijks)vaarwegen aan het openbaar scheepvaartverkeer worden onttrokken.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5) voor rijksvaarwegen, V, 5 jr. na bekendmaking Koninklijk Besluit voor niet-rijksvaarwegen
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking:

7.5.3 Benutting

Een aspect van de zorg voor de weginfrastructuur dat in verband met de toenemende fileproblematiek de laatste jaren steeds vaker wordt toegepast, is verkeersbeheersing door middel van het verbeteren van de benutting van de bestaande infrastructuur. In het SVV-II wordt "betere benutting" dan ook naast de klassieke begrippen "aanleg" en "onderhoud" gepresenteerd²⁹⁵.

Verkeersbeheersing is het complex van maatregelen dat de wegbeheerder treft om de verkeersstromen te regelen, teneinde de infrastructuur onder dreigende congestie-omstandigheden optimaal te laten functioneren.

De gebruikte maatregelen kunnen worden onderverdeeld in

- a. technische maatregelen;
- b. infrastructurele maatregelen;
- c. doelgroepmaatregelen;
- d. organisatorische en juridische maatregelen;
- e. ondersteunende systemen.

Voor zover niet sprake is van pilot- of proefprojecten vallen de maatregelen b t/m e onder andere categorieën van handelingen zoals aanleg en verbetering van infrastructurele werken, het reguliere wegbeheer en de wegenverkeerswetgeving.

Handelingen

---

²⁹⁵ Zie TK 1989-1990, 20 922, nrs. 15-16, pg. 55.

(568)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV/MD
Handeling: Het formuleren en vaststellen van het beleid ten aanzien van de verkeersbeheersing op de rijkswegen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Een recent voorbeeld is de nota Meer benutting, minder files, onder andere gebaseerd op de AVV- studie Beleidsadvies Verkeersbeheersing Synthese rapport BIV.

(569)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/AVV
Handeling: Het doen van anticiperend onderzoek ten behoeve van de verkeersbeheersing.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(570)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/AVV/MD
Handeling: Het opzetten en evalueren van pilot- en proefprojecten om te komen tot een betere benutting van de verkeersinfrastructuur.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

- Voorbeelden zijn
  - het Rijn-Corridor project, een telematica toepassing waarbij op effectieve wijze verkeersinformatie aan de weggebruikers kan worden doorgegeven;
  - de carpoolwisselstrook;
  - het project "Rekening rijden".
- Deze handeling heeft geen betrekking op de uitvoering van de projecten, zie hiervoor de volgende handeling.

(571)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV/MD/DWW/BD
Handeling: Het treffen van technische maatregelen om te komen tot een betere benutting van de bestaande weginfrastructuur.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, zie Activiteitenlijst
Product:
Opmerking:

- Het gaat om
  - verkeersgeleidingssystemen zoals verkeerssignaleringsystemen, werk in uitvoering voorzieningen, toeritdosering, rijbaanadvisering, filewaarschuwingen etc.;
  - (verkeers-)informatiesystemen;
  - voertuiggeleidingssystemen.
- Voor een fasering van de handeling zie bijlage 1.

7.5.4 Vergunningplichtig en oneigenlijk gebruik

Aan het gebruik van infrastructuur zijn voorwaarden gesteld. Deze voorwaarden zijn tot aan het midden van de jaren negentig vastgelegd in verschillende wetten:

- de Wet betreffende 's Rijks waterstaatswerken (Stb. 1891, 69);
- de Wegenwet (Stb. 1930, 342);
- de Verkeerswet tegen de lintbebouwing (Stb. 1937, 522);
- de Rivierenwet (Stb. 1908, 339);

Op basis van deze wetten waren daarnaast nog veel reglementen gevormd.

De Wet betreffende 's Rijks waterstaatswerken regelde het gebruik van waterstaatswerken, hoofdzakelijk ten behoeve van de bescherming van deze werken en vanwege de borging van het veilige en doelmatige gebruik. De wet behandelde de handhaving van bepalingen die in een aantal AMvB's werden opgenomen. Het ging dan om bepalingen betreffende

- het met schepen gebruik maken van rijkswateren;
- het gebruik maken van de bij het rijk in beheer zijnde kribben, dammen, steigers, veerponten, veerboten, duikers, dukdalven, remmingswerken, sluizen, bruggen en andere waterstaatswerken;
- het veranderen of opzettelijk belemmeren van de loop der wateren;
- het baggeren, graven en slikkeren, alsmede het vissen, aalgeren of rapen van schelpdieren of mosselzaad langs bij het rijk in beheer zijnde werken of in rijkswateren;
- het gebruik maken van wegen en paden onder beheer van het rijk en de daartoe behorende werken zoals duikers en glooiingen;
- het werpen of neerleggen van vaste stoffen in rijkswateren of in waterstaatswerken die bij het rijk in beheer zijn;
- het maken van werken tot het afleiden van water uit kanalen onder beheer van het rijk.

Ook ging het om bepalingen betreffende waterkeringen, deze komen echter aan de orde bij het betreffende hoofdstuk van deze rapportage.

De Rivierenwet behandelde door wie en op welke wijze er in en in de nabijheid van rivieren werkzaamheden uitgevoerd mochten worden. De wet had als voornaamste doel het verzekeren van de goede staat van de voornamste rivieren en stromen des Rijks²⁹⁶.

De opkomst van de auto in de loop van deze eeuw was aanleiding voor het ontstaan van een nieuw probleem. Langs de verkeerswegen kon voorheen in principe zonder al te grote problemen bebouwing aangelegd worden. Mits er voor gezorgd werd dat gebouwen niet al te dicht aan de weg lagen en het verkeer gestremd raakte, was er niets aan de hand. Bij de toeneming van de intensiteit en de snelheden van de moderne verkeersmiddelen ging dit echter leiden tot onhoudbare toestanden. Om de overheid in staat te stellen dit probleem afdoende op te lossen werd op 31 mei 1937 de Verkeerswet tegen de lintbebouwing vastgesteld. De wet regelde de bebouwing langs rijkswegen door middel van een verbodstelsel.

Met sommige "vaste klanten" worden door de Rijkswaterstaat algemene overeenkomsten afgesloten met betrekking tot het gebruik van RWS-werken. Zo is er bijvoorbeeld met betrekking tot kruisingen van spoorwegen en rijkswegen een vaste overeenkomst met de NS afgesloten. Regionale directies maken bijvoorbeeld vaste afspraken met gemeenten met betrekking tot kruispunten etc.

Vanaf 1997 werden verschillende wetten voor wat betreft het vergunningplichtig en oneigenlijk gebruik van infrastructuur opgenomen in een algemene wet die dit regelde voor alle bij het Rijk in beheer zijnde waterstaatswerken. In de Wet beheer rijkswaterstaatswerken vallen dus ook waterkeringen en vanaf 1999 rivierbeddingen en installaties in open zee onder. Vanwege de algemene werking van deze wet is er voor gekozen de handelingen die hieruit voortvloeien te plaatsen in Hoofdstuk 11. Ondanks dat er in de praktijk weinig is veranderd, is er voor gekozen de handelingen die de oude wetten en reglementen als grondslag hadden af te sluiten met een einddatum. Sommige van deze handelingen blijven dus in de praktijk bestaan met een andere grondslag, maar zijn opgenomen in meer algemene handelingen in Hoofdstuk 11.

Handelingen

(572)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW

Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) wetten ter bescherming van rijkswaterstaatswerken.

Opmerking: Handeling 572 is **verplaatst** naar Hoofdstuk 11.

---

²⁹⁶ Tekst uit de considerans van de Rivierenwet.

(573)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB's ter vaststelling van bepalingen ter bescherming van 's Rijks waterstaatswerken.
Periode: (1945) -1996
Bron: Art. 1, lid 1, Wet betreffende 's Rijks waterstaatswerken (Stb. 1891, 69).
Waardering: B (1)
Product: Het gaat o.a. om:
- Algemeen reglement van politie voor rivieren en rijkskanalen (Stb. 1919, 765);
- Rijkswegenreglement (Stb. 1927, 240);
- Baggerreglement (Stb. 1934, 562).
Opmerking: - Naast deze reglementen is er op basis van de Wet betreffende 's Rijks waterstaatswerken een groot aantal reglementen van kracht geweest die het karakter van verkeersreglementen hadden. Deze worden behandeld in de paragraaf over verkeersregulering.
- De Wet betreffende 's Rijks waterstaatswerken is ingetrokken (Stb. 1996, 646) en vervangen door de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1996, 645). In deze wet zijn de bepalingen geïntegreerd.

(574)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het vaststellen en innen van een bedrag ter vergoeding van schade aangebracht door derden aan rijkswaterstaatswerken.
Opmerking: Handeling 574 is **verplaatst** naar Hoofdstuk 11.1

(575)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het afgeven, wijzigen, intrekken of weigeren van vergunningen om met ankers of andere voorwerpen vistuig te plaatsen.
Periode: (1945) -1996
Bron: Art. 65, Algemeen reglement van politie voor rivieren en Rijkskanalen (Stb. 1919, 765).
Waardering: Bij afgifte of wijziging vergunning: V, 5 jr. na afloop (geldigheids)termijn.
Bij weigering of intrekking vergunning: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Vergunning (beschikking)
Opmerking: - Het Algemeen reglement van politie voor rivieren en Rijkskanalen is ingetrokken (Stb. 1996, 645).
- Zie voor vergunningverlening na 01-01-1997 handeling 28.874.

(576)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het afgeven, wijzigen, intrekken of weigeren van vergunningen om in, op, onder of boven kanalen werken uit te voeren.
Periode: (1945) -1996
Bron: Art. 87, Algemeen reglement van politie voor rivieren en Rijkskanalen (Stb. 1919, 765).
Waardering: Bij afgifte of wijziging vergunning: V, 5 jr. na afloop (geldigheids)termijn.
Bij weigering of intrekking vergunning: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Vergunning (beschikking)
Opmerking: - Het Algemeen reglement van politie voor rivieren en Rijkskanalen is ingetrokken (Stb. 1996, 645).
- Zie voor vergunningverlening na 01-01-1997 handeling 28.874.

(577)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het afgeven, wijzigen, intrekken of weigeren van vergunningen om over kanaal- en havengronden welke geen openbare wegen zijn met paarden of voertuigen te rijden of op deze gronden vee te weiden.
Periode: (1945) -1996
Bron: Art. 89, 91 en 92, Algemeen reglement van politie voor rivieren en Rijkskanalen (Stb. 1919, 765).
Waardering: Bij afgifte of wijziging vergunning: V, 5 jr. na afloop (geldigheids)termijn.
Bij weigering of intrekking vergunning: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Vergunning (beschikking)
Opmerking: - Het Algemeen reglement van politie voor rivieren en Rijkskanalen is ingetrokken (Stb. 1996, 645).
- Zie voor vergunningverlening na 01-01-1997 handeling 28.874.

(578)

- Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RDIJ/BD
- Handeling: Het afgeven, wijzigen, intrekken of weigeren van vergunningen en ontheffingen om op uitzonderlijke wijze gebruik te maken van rijkswegen anders dan ten behoeve van het hebben van een benzinstation of een restaurant langs het hoofdwegenet.
- Periode: (1945) -1996
- Bron: Betreffende artikelen uit het Rijkswegenreglement (Stb. 1927, 240), Wegenverkeersreglement (Stb. 1950, K377), Wegenverkeerswet (Stb. 1935, 554) etc.
- Waardering: Bij afgifte of wijziging vergunning: V, 5 jr. na afloop (geldigheids)termijn.
Bij weigering of intrekking vergunning: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
- Product: Vergunning (beschikking)
- Opmerking:
- Het gaat o.m. om
    - het houden van wedstrijden, tentoonstellingen, paarden- of veekeuringen, feesten, markten, kermissen, het plaatsen van kramen of tenten en het innemen van vaste standplaatsen met woonwagens, handwagens, karren, etc. (art. 4);
    - het uitvoeren van werken op, onder, langs of boven rijkswegen (art. 5);
    - het deponeren van materiaal op wegen (art. 5);
    - het planten van bomen, heesters en struikgewassen in de wegbermen (art. 6);
    - het laten weiden van vee in de wegbermen (art. 6);
    - het rijden over een brug met een hogere asbelasting dan toegestaan.
  - Het gaat hierbij o.m. om ontheffingen voor b.v.
    - een parkeerverbod voor invaliden;
    - een stoplicht: vervoersmaatschappijen mogen deze negeren op plaatsen waar een speciaal voor het openbaar vervoer bestemd oprijtken deel uit maakt van de verkeerslichteninstallatie;
    - geslotenverklaringen van wegen, viaducten etc.
  - Voor benzinstations en wegrestaurants zie de aparte paragraaf die hierover in dit rapport is opgenomen.
  - Het Rijkswegenreglement en het Wegenverkeersreglement zijn ingetrokken (Stb. 1996, 646, resp. 279). De Wegenverkeerswet is vervangen door de Wegenverkeerswet 1994 (Stb. 1994, 475).
  - Zie voor vergunningverlening na 01-01-1997 handeling 28.874. Voor het verlenen van ontheffingen, zie handeling 28.859.

(579)

- Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ
- Handeling: Het afgeven, wijzigen, intrekken of weigeren van vergunningen om in rijkswateren te baggeren of baggervaartuigen in het vaarwater te laten ankeren.
- Periode: 1934 -1996
- Bron: Art. 2, 3, 6, 7, 9, 10, Baggerreglement (Stb. 1934, 562), vervallen in 1996 (Stb. 1996, 646).
- Waardering: B (5) voor zover het ontgroningen t.b.v. oppervlaktedelfstoffen betreft, anders:
Bij afgifte of wijziging vergunning: V, 20 jr. na afloop (geldigheids)termijn.
Bij weigering of intrekking vergunning: V, 20 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
- Product:
- Opmerking:
- De verschillende artikelen hebben betrekking op specifieke wateren en het baggeren op bijzondere plaatsen en tijden.
  - Onder baggeren wordt verstaan: het baggeren en garen, vissen van steen, schelpen, schelpdieren of mosselzaad en het maken van werken in de rivieren en stromen, de Noordzee etc.
  - De bemoeienis van het Hoofdkantoor betreft²⁹⁷
    - werken van nationaal of internationaal belang;
    - politiek gevoelige of maatschappelijk omstreden projecten;
    - werken waarmee bevoegdheden zijn gemoed die buiten de competentie van de Rijkswaterstaat vallen;
    - werken de NV Nederlandse Spoorwegen betreffende.
  - Het Baggerreglement is ingetrokken (Stb. 1996, 646). Vergunningen om te kunnen baggeren worden nog steeds verleend, maar op basis van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (handeling 874) of de Ontgroningenwet (handelingen 316 en 317).

---

²⁹⁷ Zie art. 2, Besluit delegatie beschikkingsbevoegdheid 30 januari 1984, Stcrt. 26.

(906)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het verlenen, wijzigen, intrekken en weigeren van vergunningen voor het uitvoeren van werkzaamheden of het storten, plaatsen of neerleggen van vaste stoffen in, op of bij rijkswaterstaatswerken.
Periode: 1934 - 1996
Bron: Art. 12, Baggerreglement (Stb. 1934, 562).
Waardering: Bij afgifte of wijziging vergunning: V, 20 jr. na afloop (geldigheids)termijn.
Bij weigering of intrekking vergunning: V, 20 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product:
Opmerking: Het Baggerreglement is ingetrokken (Stb. 1996, 646). Zie handeling 28.874 voor de vergunningverlening na 1996.

(580)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Rivierenwet.
Periode: (1945) -1999
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Wet (Rivierenwet), AMvB.
Opmerking: De Rivierenwet is ingetrokken (Stb. 1999, 534).

(581)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB's ter nadere uitwerking van artikelen van de Rivierenwet.
Periode: (1945) -1999
Bron: Diverse artikelen uit de Rivierenwet (Stb. 1908, 339), vervallen in 1999 (Stb. 1999, 534).
Waardering: B (1)
Product: Het gaat o.a. om
- Besluit van 30 september 1908, Stb. 426, aanwijzing van ambtenaren;
- Besluit van 24 februari 1916, Stb. 84, werkingssfeer van de wet;
- Besluit van 7 juni 1977, Stb. 412, werkingssfeer van de wet;
- Besluit van 28 juli 1979, Stb. 458, werkingssfeer van de wet;
- Besluit van 4 september 1981, Stb. 623, werkingssfeer van de wet.
Opmerking: De Rivierenwet is ingetrokken (Stb. 1999, 534).

(582)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ

Handeling: Het afgeven, wijzigen, intrekken of weigeren van vergunningen om werkzaamheden uit te voeren, installaties in te richten etc. binnen zomer- of winterbed van rivieren en het aangeven van termijnen waarbinnen, na aflopen van de vergunning, het opgerichte moet worden afgebroken.

Periode: (1945) -1999

Bron: Art. 4, 5, 9 en 13, Rivierenwet (Stb. 1908, 339), vervallen in 1999 (Stb. 1999, 534).

Waardering: Bij afgifte of wijziging vergunning: V, 5 jr. na afloop (geldigheids)termijn.
Bij weigering of intrekking vergunning: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.

Product: Vergunning (beschikking)

Opmerking:

- Wat betreft het zomerbed gaat het om²⁹⁸
  - het maken van werken en het storten, stapelen of neerleggen van grond, bagger, specie, puin of andere zinkende stoffen;
  - het planten van heggen, hout, riet of biezten of het tussen 1 november en 1 april laten staan van opslag;
  - het opstellen van zalmsteken of andere vistorsteken, geheel of gedeeltelijk uit schuttingen van palen, vlechtwerk of rijshout bestaand;
  - het vastleggen van drijvende voorwerpen of inrichtingen, niet voor vervoer bestemd;
  - het aanbrengen van veranderingen in bestaande werken;
  - het verrichten van ontgroningen.
- Wat betreft het winterbed gaat het om²⁹⁹
  - het aanleggen, verleggen, verhogen of verzwaren van dijken, kades of andere werken tot waterkering of stroomgeleiding bestemd;
  - het maken of veranderen van bouwwerken of getimmerten en het maken van ophogingen;
  - het planten van heggen, hout, riet of biezten of het tussen 1 november en 1 april laten staan van opslag;
  - het laten staan tussen 1 december en 15 maart van afheiningen of het laten staan tussen 15 november en 15 maart van een noodkering.
- De meeste vergunningen worden afgegeven vanwege de HID's van de regionale directies. In zaken van nationaal belang of in NS-zaken ligt de uitvoering van de bevoegdheid op het Hoofdkantoor van de Rijkswaterstaat³⁰⁰.
- Aan de vergunningen kunnen krachtens art. 9 van de wet voorwaarden gesteld worden.
- Het Hoofdkantoor levert ondersteuning aan de regionale directies bij moeilijke en complexe vergunningen.
- De Rivierenwet is ingetrokken (Stb. 1999, 534). Voor vergunningverlening na 22-12-1999, zie voor wat betreft ontgroningen handelingen 28.316 of 28.317 en voor wat betreft overige vergunningverlening handeling 28.874.

(583)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG

Handeling: Het afgeven, wijzigen, intrekken of weigeren van vergunningen om aan gedeelten van het water van een rivier of een stroom een nieuwe stroombaan te geven.

Periode: (1945) -1999

Bron: Art. 7, Rivierenwet (Stb. 1908, 339).

Waardering: B (5)

Product: Vergunning (beschikking)

Opmerking: De Rivierenwet is ingetrokken (Stb. 1999, 534). Vergunningverlening op dit gebied vindt nog steeds plaats, maar op basis van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (handeling 28.874) of de Ontgroningenwet (handeling 28.317).

---

²⁹⁸ Zie art. 4, Rivierenwet.

²⁹⁹ Zie art. 5, Rivierenwet.

³⁰⁰ Zie hiervoor het besluit van de minister van Verkeer en Waterstaat van 30 januari 1984, Stcrt. 26.

- (584)
 Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
 Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Verkeerswet tegen de lintbebouwing.
 Periode: (1945) -1996
 Bron: Zie product.
 Waardering: B (1)
 Product: Wet (Verkeerswet tegen de lintbebouwing), AMvB.
 Opmerking: De Verkeerswet tegen de lintbebouwing is ingetrokken (Stb. 1996, 646).
- (585)
 Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
 Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB's ter aanwijzing van ambtenaren die opsporingsbevoegdheid hebben en die bevoegd zijn tot het uitoefenen van bestuursdwang.
 Periode: (1945) -1996
 Bron: Art 13 en 15, Verkeerswet tegen de lintbebouwing (Stb. 1937, 522), vervallen in 1996 (Stb. 1996, 646).
 Waardering: V, 5 jr. na afloop (geldigheids)termijn AmvB.
 Product: Besluit van 20 november 1937, Stb. 596, en de eventuele wijzigingen daarop.
 Opmerking:
  - De Verkeerswet tegen de lintbebouwing is ingetrokken (Stb. 1996, 646).
  - Opsporingsambtenaren worden sinds 1995 door de ministers van Justitie en Verkeer en Waterstaat aangewezen en niet meer door de Kroon. Zie hoofdstuk 11.1.
- (586)
 Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
 Handeling: Het vaststellen van de grens van nieuw aangelegde rijkswegen.
 Periode: (1945) -1996
 Bron: Art. 4, lid 2 en art. 5, lid 5, Verkeerswet tegen de lintbebouwing (Stb. 1937, 522), vervallen in 1996 (Stb. 1996, 646).
 Waardering: V, 30 jr. na buitengebruikstelling of vervanging rijksweg.
 Product:
 Opmerking:
  - Onderscheid wordt gemaakt tussen "wegen", art. 4, en "hoofdverkeersbanen", art. 5. Bij hoofdverkeersbanen kan een grotere afstand als grens genomen worden en moet overleg gevoerd worden met de gemeenten en de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.
  - Over het algemeen zal het rijk er zorg voor dragen in de nabijheid van rijkswegen voldoende grond in bezit te hebben.
  - De Verkeerswet tegen de lintbebouwing is ingetrokken (Stb. 1996, 646) en opgevolgd door de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1996, 645). Zie hiervoor Hoofdstuk 11.
- (587)
 Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
 Handeling: Het afgeven, wijzigen, intrekken of weigeren van ontheffingen van het verbod om binnen zekere grenzen van een rijksweg een gebouw op te richten, geheel te vernieuwen, te veranderen of uit te breiden of om op een rijksweg uitwegen of werken dienende tot uitweg te maken of te hebben.
 Periode: (1945) -1996
 Bron: Art. 4, lid 6, art. 5, lid 4 en art. 8, lid 2, Verkeerswet tegen de lintbebouwing (Stb. 1937, 522), vervallen in 1996 (Stb. 1996, 646).
 Waardering: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
 Product: Ontheffing (beschikking)
 Opmerking:
  - Art. 4, lid 6, art. 5, lid 4 en art. 8, lid 2, Verkeerswet tegen de lintbebouwing (Stb. 1937, 522).
  - De Verkeerswet tegen de lintbebouwing is ingetrokken (Stb. 1996, 646). Voor vergunningverlening na 01-01-1997, zie Hoofdstuk 11.
- (588)
 Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
 Handeling: Het afsluiten van overeenkomsten met organisaties die veelvuldig ingrijpen in rijkswaterstaatswerken (aanrakingen) met betrekking tot vergunningverlening en gebruik.
 Opmerking: Handeling 28.588 is verplaatst naar Hoofdstuk 11.

7.5.5 Openbaarheid van wegen, wegenleggers en tollers

Een belangrijke wet met betrekking tot het gebruik van wegen is de Wegenwet. De Wegenwet behandelt

- het ontstaan en teniet gaan van de openbaarheid van wegen;
- de burgerlijke rechten ten aanzien van wegen;
- het onderhoud van wegen;
- de door de gemeenten bij te houden wegenleggers;
- de onteigening van wegen en de onteigening van gronden ten behoeve van de aanleg van wegen;
- de tolheffing.

Het onderhoud en de onteigeningen zullen aan de orde komen in de paragrafen over onderhoud en aanleg van infrastructuur.

Handelingen

(589)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Wegenwet.
Periode: (1945-)
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Wet (Wegenwet), AMvB.
Opmerking:

(590)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het geven van de bestemming "openbare weg" aan wegen die bij het rijk in beheer zijn.
Periode: (1945-)
Bron: Memorie van toelichting Wegenwet (Stb. 1930, 342),
Art. 3, lid 1, Tunnelwet Westerschelde (Stb. 1998, 600).
Waardering: V, 30 jr. na vervallen of intrekking beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking:

(591)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten waarbij rijkswegen aan het openbaar verkeer worden onttrokken.
Periode: (1945-)
Bron: Art 8, lid 1, Wegenwet (Stb. 1930, 342).
Waardering: B (5)
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking: Voordat het besluit genomen wordt, worden de belanghebbenden in staat gesteld om bezwaren tegen de onttrekking in te dienen.

(592)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten waarbij goedkeuring wordt verleend aan besluiten van Provinciale Staten om wegen die bij Provincies of waterschappen in beheer zijn of onder toezicht staan, aan het openbaar verkeer te onttrekken.
Periode: (1945-)
Bron: Art 8, lid 2, Wegenwet (Stb. 1930, 342).
Waardering: V, 5 jr. na bekendmaking Koninklijk Besluit.
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking:

(593)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) een AMvB waarin nadere regelingen omtrent de inrichting en de wijze van opstellen van wegenleggers worden gegeven.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 33 en 35, Wegenwet (Stb. 1930, 342).
Waardering: B (1)
Product: Wegenleggerbesluit van 5 april 1932 en de wijzigingen daarop.
Opmerking:

(785)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het adviseren aan gemeenten betreffende de vaststelling van de wegenlegger.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 8, lid 2 en art. 39, Wegenwet (Stb. 1930, 342).
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Advies (Rapporten, brieven)
Opmerking:

(594)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het instellen van tollens op wegen, bruggen en tunnels in beheer bij het rijk.
Periode: (1945-)
Bron: Memorie van toelichting Wegenwet (Stb. 1930, 342).
Waardering: B (5)
Product: Beschikking
Opmerking: Op basis van art. 53 van de Wegenwet zou men kunnen concluderen dat er geen tollens op openbare wegen mogen worden ingesteld. Dit probleem is opgelost door de betrokken wegen, bruggen en tunnels nimmer als openbare weg aan te wijzen.

(595)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten waarbij concessies, octrooien en andere rechten op tollens op openbare wegen worden opgeheven.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 54, Wegenwet (Stb. 1930, 342).
Waardering: B (5)
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking: Deze handeling is voor het laatst uitgevoerd in 1965 met betrekking tot de tol van de polder Stein op de brug over de Hollandse IJssel in de gemeente Haastrecht. Op dit moment is er nog slechts één tol operationeel, op de brug over de Oude Rijn te Waarder nabij Bodegraven.

(804)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten waarbij concessies, octrooien en andere rechten op tollens op wegen, kanalen, bruggen, sluisen, en water- of landovergangen worden verleend, gewijzigd of ingetrokken.
Periode: 1811-1999
Bron: Art. 10, Décret Impérial du 21 Octobre 1811, relatif à la classification des routes et des péages qui s'y perçoivent, et à d'autres objets de cette nature.
Waardering: B (5)
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking:

7.5.6 Wegrestaurants en benzinestations

Voor een veilige verkeersafwikkeling langs met name de verkeerssnelwegen is het van belang dat er aan de weg voldoende mogelijkheden zijn om te rusten, brandstof te kopen, Inspecties aan voertuig en lading te kunnen uitvoeren en aan andere menselijke behoeften tegemoet te kunnen komen. Ten dele wordt hierin door de wegbeheerders voorzien door middel van de aanleg van verzorgingsplaatsen. Een belangrijk deel van de voorzieningen langs de rijkswegen wordt echter, vaak op commerciële basis, door particuliere organisaties geëxploiteerd. Het gaat hier dan om wegrestaurants en benzinestations. De maatschappelijke inbreng met betrekking tot het voorzieningenbeleid geschiedt in het Gebruikersoverleg Hoofdwegennet.

Voor 1972 was het beleid met betrekking tot voorzieningen zoals wegrestaurants, benzinestations etc. bijna volledig een Rijkswaterstaat aangelegenheid. De toewijzing van voorzieningen aan exploitanten werd geregeld via het vergunningenstelsel van het Rijkswegenreglement. Vergunningen werden afgegeven zowel aan particuliere pompstationhouders en restauranthouders als aan oliemaatschappijen. In 1972 is, op grond van het eindrapport van de Commissie Van Veen, het uitgiftebeleid voor een groot deel overgeheveld van het ministerie van Verkeer en Waterstaat naar het ministerie van Economische Zaken. Wat betreft benzinestations is het uitgiftesysteem 7 november 1972 bekendgemaakt door de minister van Economische Zaken en in de regeling toewijzing benzinestations langs rijkswegen³⁰¹.

De taakverdeling blijkt uit de sindsdien gevolgde procedure.

- De minister van Verkeer en Waterstaat stelt de locaties vast waar een benzinestation of wegrestaurant dient te komen.
- De minister van Economische Zaken verdeelt deze locaties over de benzineverkoopmaatschappijen naar ratio van hun marktaandeel.
- De minister van Verkeer en Waterstaat verleent de nodige vergunning aan de benzinemaatschappij.
- De minister van Financiën verleent de nodige privaatrechtelijke vergunning (erfpacht) aan de benzinemaatschappij.
- De minister van Economische Zaken selecteert, na advies te hebben ingewonnen van de Selectie Commissie Benzinestations langs Rijkswegen.
- De benzineverkoopmaatschappij sluit een overeenkomst met de geselecteerde exploitant.

Het zwaartepunt van de uitvoering ligt bij de minister van Economische Zaken³⁰². De planning van de toewijzingen ligt bij de minister van Verkeer en Waterstaat. Naast deze procedure is het algemene beleid met betrekking tot de voorzieningen een aangelegenheid van de minister van Verkeer en Waterstaat. Het gaat dan onder andere om de hoeveelheid en de kwaliteit van de voorzieningen. De inbreng van de minister van Financiën komt in een ander rapport aan de orde waarin het privaatrechtelijke handelen van de rijksoverheid met betrekking tot haar eigendommen in een algemeen kader zal worden behandeld (beleidsterrein: domeinen).

Handelingen

(596)

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling:	Het formuleren en vaststellen van het beleid met betrekking tot voorzieningen langs het hoofdwegennet.
Periode:	(1945-)
Bron:	Zie product.
Waardering:	B (1)
Product:	Voorbeeld is de beleidsnotitie Voorzieningen langs het hoofdwegennet, TK 1990-1991, 22 004, nr. 2.
Opmerking:	Het gaat om de hoeveelheid voorzieningen, de kwaliteit van het gebodene, milieu- en verkeersveiligheidsaspecten, bereikbaarheid voor gehandicapten etc.

---

³⁰¹ Stcrt. 1984, nr. 49.

³⁰² Er gaan stemmen op om het gehele aanwijzingsbeleid weer over te hevelen naar het ministerie van Verkeer en Waterstaat, zie bijvoorbeeld TK 1990-1991, 22 004, nr. 2, pg. 3.

(597)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het aanwijzen van locaties voor benzinepompen en wegrestaurants.
Periode: 1972-
Bron: Bekendmaking Vergunningen benzinestations uit 1972.
Waardering: B (5)
Product: Beslissing
Opmerking:

(598)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het toewijzen van locaties aan benzineverkoopmaatschappijen.
Periode: 1972-
Bron: Bekendmaking Vergunningen benzinestations uit 1972.
Waardering: Deze handeling valt niet onder de archiefverantwoordelijkheid van de minister van Verkeer en Waterstaat.
Product: Beschikking
Opmerking:

(599)

Actor: Minister van Economische Zaken
Handeling: Het selecteren van exploitanten van benzinepompen en wegrestaurants.
Periode: 1972-
Bron: Bekendmaking Vergunningen benzinestations uit 1972.
Waardering: Deze handeling valt niet onder de archiefverantwoordelijkheid van de minister van Verkeer en Waterstaat.
Product: Beschikking
Opmerking:

(600)

Actor: Selectie Commissie Benzinestations langs Rijkswegen (CBR)
Handeling: Het adviseren van de minister van Economische Zaken met betrekking tot de selectie van benzinestationexploitanten.
Periode: 1973-
Bron: Instellingsbeschikking, brief nr. 773/1377 MKBF/BS van 7 maart 1973, Staatssecretaris van Economische Zaken.
Waardering: B (5)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(601)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het afgeven, wijzigen, intrekken of weigeren van vergunningen aan benzineverkoopmaatschappijen en exploitanten van voorzieningen langs het hoofdwegennet om hun bedrijf langs de weg te kunnen uitoefenen.
Periode: (1945) -1996
Bron: Art. 5, Rijkswegenreglement (Stb. 1927, 240), vervallen in 1996 (Stb. 1996, 646).
Waardering: B (5)
Product: Vergunning (beschikking)
Opmerking:

- Voor 1972 was dit het enige publiekrechtelijke instrument waarmee de overheid in de voorzieningen langs de rijkswegen ingreep.
- Het Rijkswegenreglement is ingetrokken (Stb. 1996, 646).
- Zie voor vergunningverlening na 1996 handeling 28.874 (Hoofdstuk 11).

(911)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het verlenen van goedkeuring voor het plaatsen van aanduidingsborden langs wegen in beheer bij het Rijk.
Periode: 1981-
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat (RWS), *Richtlijnen bewegwijzering. Deel aanduidingsbeleid*, Den Haag 1993, pg. 37-45.
Waardering: V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking
Product: Beschikking
Opmerking:

- In principe plaatst Rijkswaterstaat deze borden als wegenbeheerder zelf en is het dan ook geen rechtshandeling. Toch heeft de rechtbank in 1981 de handeling als AWB-plichtig aangemerkt, waardoor het product een beschikking is.
- Het gaat hier om aanduidingsborden ten aanzien van voorzieningen voor weggebruikers, zoals bijvoorbeeld voor:
  - parkeerplaatsen;
  - benzinestations;
  - horecabedrijven;
  - bankvoorzieningen;
  - kampeer- en caravanterreinen.

(602)

Actor: Gebruikersoverleg Hoofdwegennet
Handeling: Het vormen van een overlegplatform ten behoeve van de gestructureerde inbreng van de zijde van de weggebruikers(organisaties) van ideeën en suggesties ten aanzien van een zo efficiënt en comfortabel mogelijk gebruik van het hoofdwegennet en voor de terugkoppeling van plannen en wensen van de rijksoverheid dienaangaande.
Periode: 1973-
Bron: Notitie E. Birfelder.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

- In dit overleg zijn praktisch alle gebruikersorganisaties vertegenwoordigd.
- De onderwerpen zijn iets ruimer dan alleen voorzieningen en bewegwijzering.

7.5.7 Bewegwijzering en praatpalen

De bewegwijzering langs de Nederlandse wegen geschiedt door de ANWB. Het voordeel van deze aanpak is een uniforme aanpak die onafhankelijk is van de wegbeheerder. In zekere zin kan de ANWB in deze situatie als ingenieursbureau en aannemer worden beschouwd. Een andere voorziening die door de ANWB en door de KPN worden verzorgd is het net van praatpalen langs de Nederlandse autosnelwegen (het Wegen Telecommunicatie Net, WTN, vroeger ook praatpalennet genoemd). De rijksoverheid realiseert het een en ander door middel van het afsluiten van overeenkomsten met ANWB en KPN.

Handelingen

(603)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/AVV
Handeling: Het afsluiten van overeenkomsten met de ANWB met betrekking tot de door de ANWB te verzorgen bewegwijzering en het beschikbaar stellen van de daartoe benodigde gelden.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5)
Product: Overeenkomst
Opmerking: Dit gebeurt onder andere aan de hand van een jaarlijkse begroting van de ANWB.

(604)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/AVV
Handeling: Het begeleiden van de ANWB werkzaamheden met betrekking tot het aanbrengen van bewegwijzering.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(605)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/AVV
Handeling: Het afsluiten van overeenkomsten met ANWB en KPN met betrekking tot de aanleg en het beheer van het praatpalennet.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5)
Product: Overeenkomst
Opmerking:

7.5.8 Incident Management

Onder Incident Management (IM) wordt verstaan het geheel van maatregelen die beogen de weg zo snel mogelijk nadat een incident heeft plaatsgevonden, voor het verkeer vrij te maken. Het omhelst verder korte termijnmaatregelen ter verzekering van de verkeersveiligheid, belangenbehartiging van mogelijke slachtoffers en beheersing van de ontstane schade.

In de nota "Samen werken aan bereikbaarheid"³⁰³ uit 1996 werd IM genoemd als een van de maatregelen die genomen zouden kunnen worden om de stijging van de filelast te beperken. Aanleiding tot het inzetten van IM vormde het toenemend aantal files op de (autosnel)wegen. Een toenemend aantal (autosnel)wegen heeft gedurende een groot deel van de dag te kampen met een verkeersaanbod dat de beschikbare capaciteit benadert of zelfs bereikt. Op dergelijke zwaarbelaste wegen zorgt de kleinste verstoring van de normale verkeersafwikkeling al in files. Incidenten bleken uit onderzoek verantwoordelijk te zijn voor een groot deel van het reistijdverlies door files op het Nederlandse wegennet. Vanaf 1998 werd IM gestaag ingevoerd op het grootste deel van het wegennet. Om bestaande bevoegdheden samen te brengen en kader te scheppen voor het toepassen van Incident Management werden in 1999 beleidsregels opgesteld.

Centraal bij invoering van Incident Management staat de verbetering van de meld- en inschakelingsprocedure bij ongelukken. Er zijn centrale meldpunten ingericht, die meteen na een ongeluk een bergingsbedrijf inschakelen. Ter verbetering van de communicatie zijn naast de beleidsregels afspraken gemaakt met de verschillende partijen die betrokken zijn bij de afhandeling van incidenten en die ieder eigen taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden hebben. De belangrijkste partijen buiten Rijkswaterstaat zijn politie, bergingsbedrijven, ambulancediensten, brandweer, alarmerings- en verzekeraarschulpdiensten, pechhulpdiensten en milieudiensten. Een gevolg van deze afspraken is dat de politie een volmacht heeft van Rijkswaterstaat waar het gaat om het geven van de opdracht tot berging³⁰⁴.

---

³⁰³ TK II 1996/1997, 25022.

³⁰⁴ Toelichting bij Beleidsregels incident management Rijkswaterstaat (Stcrt. 1999, nr. 89, p. 6).

Handelingen

(860)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het vaststellen van regels voor het toepassen van incident management op autosnelwegen.
Periode: (1945-)
Bron: Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1996, 645).
Waardering: B (5)
Product: Beleidsregels incident management Rijkswaterstaat (Stcrt. 1999, nr. 89, p. 6).
Opmerking: Incident management: het geheel van maatregelen die beogen de weg zo snel mogelijk nadat een incident heeft plaatsgevonden voor het verkeer vrij te maken, e.e.a. met inachtneming van de verkeersveiligheid, de behartiging van belangen van mogelijke slachtoffers, alsmede de beheersing van de ontstane schade.

(861)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG
Handeling: Het toepassen van incident management op wegen in beheer bij Rijkswaterstaat in samenwerking met o.a. politie, brandweer, ambulancediensten, bergingsbedrijven, deskundigen, hulpverleningsdiensten en verzekeraars.
Periode: 1999-
Bron: Art. 2, lid 1, Beleidsregels incident management Rijkswaterstaat. (Stcrt. 1999, nr. 89, p. 6).
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(862)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het in samenspraak met het betrokken bedrijfsleven zorgdragen voor centrale meldpunten voor personen- en vrachtautoberging.
Periode: 1999-
Bron: Art. 3, lid 1, Beleidsregels incident management Rijkswaterstaat. (Stcrt. 1999, nr. 89, p. 6).
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking: Het betreft hier:

- Het centrale meldpunt vrachtautoberging (CMV). Het CMV fungeert t.a.v. de eerste berging van vrachtauto's als alarmcentrale t.b.v. de inschakeling van bergingsbedrijven, deskundigen en bedrijven die de beschikking hebben over aanvullend materieel (Telekranen, koelwagens, pompinstallaties e.d.).
- Het centrale meldpunt incident management (CMI). Het CMI maakt bij de opdrachtverlening tot eerste berging zoveel mogelijk gebruik van bestaande afspraken tussen verzekeraars, hulpdiensten en bergingsbedrijven.

(863)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG
Handeling: Het maken van afspraken met bergingsbedrijven en hun deskundigen die kunnen worden ingezet in het kader van incident management voor vrachtauto's .
Periode: 1999-
Bron: Art. 5, lid 1, Beleidsregels incident management Rijkswaterstaat. (Stcrt. 1999, nr. 89, p. 6).
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(864)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het zorgdragen voor de totstandkoming van een erkenningsregeling voor bergingsbedrijven en een erkenningsregeling voor deskundigen.
Periode: 1999-
Bron: Art. 5, lid 3 en art. 7, lid 1, Beleidsregels incident management Rijkswaterstaat. (Stcrt. 1999, nr. 89, p. 6).
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking: Hieronder valt o.m.:

- Het maken van een voorlopige erkenningsregeling.
- Het voeren van overleg over de werking van de erkenningsregeling bergingsbedrijven, controle van de weg, het uitbrengen van adviezen over klachten en het doen van voorstellen voor verbetering van de regeling.

(865)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het instellen van een (voorlopige) commissie van toezicht vrachtautoberging.
Periode: 1999-
Bron: Art. 7, lid 1 en 2, Beleidsregels incident management Rijkswaterstaat. (Stcrt. 1999, nr. 89, p. 6).
Waardering: B (4)
Product: Instellingsbeschikking
Opmerking:

(866)
Actor: Commissie van toezicht vrachtautoberging
Handeling: Het treffen van disciplinaire maatregelen tegen ingeschakelde bergingsbedrijven, deskundigen, het CMI of CMV.
Periode: 1999-
Bron: Art. 7, lid 2, Beleidsregels incident management Rijkswaterstaat. (Stcrt. 1999, nr. 89, p. 6).
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(867)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG
Handeling: Het verhalen van afhandelingskosten op de eigenaar/houder van een vrachtauto of een personenauto als gevolg van een incident.
Periode: 1999-
Bron: Art. 10, Beleidsregels incident management Rijkswaterstaat (Stcrt. 1999, nr. 89, p. 6).
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling.
Product:
Opmerking: Verhaal van afhandelingskosten vindt niet plaats indien een personenauto is verwijderd op basis van de zogenaamde hulpreechten in de WA-polis van de betrokken personenauto.

7.6 Veren

Een specifiek onderdeel van de verkeersinfrastructuur wordt gevormd door de overzetveren. De minister van Verkeer en Waterstaat heeft op twee manieren met veren te maken, als toezichthouder en als exploitant. Het toezicht is geregeld in de Verenwet. Het toezicht betreft hoofdzakelijk de provinciale verordeningen met betrekking tot overzetveren die op grond van art. 2, Verenwet kunnen worden opgesteld. Ook kan de minister ingrijpen indien binnen Gedeputeerde Staten van een provincie geen overeenstemming over de noodzaak van een vervallenverklaring van een veerrecht is.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen zoute veren en zoete veren. De zoute veren zijn de Westerscheldeveren en de veerdiensten van en naar de waddeneilanden. Bij de zoute veren wordt de benodigde infrastructuur, zoals veerhavens en aanleginrichtingen, door en op kosten van het rijk verzorgd. De andere kosten (en de baten) zijn voor de exploitanten³⁰⁵. De rijksoverheid heeft, bij monde van de minister van Verkeer en Waterstaat, in 1985 verklaard dat de continuïteit van de zoute veren een verantwoordelijkheid van het rijk is³⁰⁶. Door het rijk wordt uitvoerig overleg gevoerd met de betrokken overheden en exploitanten om deze continuïteit te waarborgen.

Een speciale positie wordt ingenomen door de Westerscheldeveren. Deze veren worden geëxploiteerd door de provinciale stoombootdiensten in Zeeland. Een groot deel van de financiering gaat echter via de begroting van Verkeer en Waterstaat. Het een en ander is geregeld in een overeenkomst met de provincie Zeeland. Van belang hierbij is de nog te realiseren Westerschelde Oeververbinding. Deze vaste verbinding zal de veren overbodig maken. De gelden die dan op de rijksbegroting vrijkomen kunnen dan eventueel iets gaan betekenen bij de financiering van de vaste oeververbinding.

De zoete veren zijn hoofdzakelijk bij lagere overheden en particulieren in beheer. Om historische redenen is het rijk bij de exploitatie van een aantal veren nog betrokken. Op grond van de verplichting van het rijk om de bij de aanleg van het Noordzeekanaal en de Bergse Maas verbroken wegverbindingen kosteloos in stand te houden worden diverse veren over deze wateren door het rijk kosteloos geëxploiteerd. Ook heeft het rijk in het kader van de Maasverbeteringswerken in de jaren dertig, de zorg voor een aantal Maasveren op zich genomen. Daarnaast is er nog een klein aantal veren om diverse redenen bij het rijk in eigendom. Deze veren, en ook de Maasveren, worden alle door het ministerie van Financiën (afdeling Domeinen) aan particulieren verpacht³⁰⁷. Het eigendomsbeheer door Domeinen wordt in een apart institutioneel onderzoek behandeld, dat bij het ministerie van Financiën wordt uitgevoerd.

De financiering van de overzetveren, waaronder ook begrepen is de financiële steun aan particuliere veren, gaat sinds 1967 via de provincies op basis van de Wet uitkeringen wegen. Sinds het buiten werking treden van die wet (per 1 januari 1993) regelen de provincies alles zelf.

De particuliere exploitanten van overzetveren zijn sinds 1964 verenigd in de Vereniging van Eigenaren en Exploitanten van Overzetveren. Deze vereniging speelt een belangrijke rol in de totstandkoming van provinciale regelgeving met betrekking tot de overzetveren, de aanpassing van de tarieven en de afschaffing van de BTW voor veerdiensten³⁰⁸.

Handelingen

(606)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het formuleren en vaststellen van het rijksbeleid met betrekking tot veren.
Periode: (1945-)
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Het gaat hier bijvoorbeeld om de Nota Zoute Veren uit 1980³⁰⁹.
Opmerking: Overigens komt de verenproblematiek ook aan de orde bij de herverdeling van het wegenbeheer.

(607)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Verenwet.
Periode: (1945-)
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Wet (Verenwet), AMvB
Opmerking:

---

³⁰⁵ Zie TK 1979-1980, 16 318, nr. 1, pg. 1.

³⁰⁶ Zie persbulletin 3269 van het ministerie van Verkeer en Waterstaat.

³⁰⁷ Voor zoete veren zie TK 1979-1980, 16 318, nr. 1, pg. 4-5.

³⁰⁸ Zie *Overzetveren, onmiskenbare schakels in de infrastructuur*, in: *Mobiliteitschrift*, maart 1989, pg. 20-21.

³⁰⁹ TK 1979-1980, 16 318, nr. 1.

(608)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het beslissen over het al dan niet vervallenverklaren van een veerrecht indien Gedeputeerde Staten van een provincie zich met elkander over de noodzaak daarvan niet verstaan.
Periode: (1945) -1993
Bron: Art. 17, Verenwet (Stb. 1921, 638).
Waardering: B (5)
Product: Beschikking
Opmerking: - Opheffing van veerrechten gaat onder andere gepaard met

- bekendmaking van het voornemen;
- regeling tot schadeloosstelling via een overeenkomst;
- formele opheffing van het recht.

- De minister kan handelen in weerwil van een uitdrukkelijk verzoek van een veerrechthouder, om een veerrecht niet op te heffen (en dus geen schadeloosstelling te verlenen).

(868)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het opheffen van veerrechten.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 18, Verenwet (Stb. 1921, 838).
Waardering: B (5)
Product: Beschikking
Opmerking: - Opheffing van veerrechten gaat onder andere gepaard met

- bekendmaking van het voornemen;
- regeling tot schadeloosstelling via een overeenkomst;
- formele opheffing van het recht.

- De minister kan handelen in weerwil van een uitdrukkelijk verzoek van een veerrechthouder, om een veerrecht niet op te heffen (en dus geen schadeloosstelling te verlenen).

(609)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het opheffen van overzetveren in rijksbeheer.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 18, Verenwet (Stb. 1921, 838)
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

(610)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG
Handeling: Het voeren van overleg en het maken van afspraken met provincies, gemeenten en exploitanten met betrekking tot de zoute veren in Zeeland en bij de Waddeneilanden.
Periode: (1945-)
Bron: Onder andere Rijksbegroting 1994, Hoofdstuk XII, art. 02.51.01.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Het gaat om besprekingen die resulteren in convenanten en andere overeenkomsten met betrekking tot de exploitatie, financiering, tariefvorming en opheffing (Westerscheldeveren, in het kader van de vaste oeververbinding) van de zoute veren.

(611)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/BD
Handeling: Het aanleggen en verbeteren van veerhavens en aanleginrichtingen ten behoeve van de Zeeuwse veren en van de veren van en naar de Waddeneilanden.
Periode: (1945-)
Bron: TK 1979-1980, 16 318, nr. 1, pg. 1.
Waardering: B (5) neerslag van activiteiten a, e, h, z en ab van Activiteitenlijst, rest V
Product:
Opmerking: Voor een fasering van de handeling zie bijlage 1.

(612)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/BD
Handeling: Het onderhouden van veerhavens en aanleginrichtingen ten behoeve van de Zeeuwse veren en van de veren van en naar de Waddeneilanden.
Periode: (1945-)
Bron: TK 1979-1980, 16 318, nr. 1, pg. 1.
Waardering: V, zie Activiteitenlijst.
Product:
Opmerking: Voor een fasering van de handeling zie bijlage 1.

8 Landaanwinning en landinrichting

In het buitenland is Nederland niet in de laatste plaats beroemd om zijn landaanwinningprojecten. De traditie is reeds in de late middeleeuwen begonnen en is in de afgelopen eeuw met de drooglegging van de IJsselmeerpolders overtuigend voortgezet. Niet zo lang geleden speelden er discussies over de drooglegging van de Markerwaard (die discussie is na het regeringsstandpunt terzake overigens verstomd) en nu liggen er plannen voor landaanwinning tussen Hoek van Holland en Scheveningen en voor de kust van Velzen-zuid. De overheidsbemoeienis is tweeledig. Allereerst is er het landelijke beleid met betrekking tot de wenselijkheid van landaanwinningprojecten. Dit beleid maakt voor het grootste part deel uit van het ruimtelijke ordeningsbeleid. Slechts een klein deel ervan is te plaatsen in het engere waterstaatskader: de uitvoering van de Wet op de droogmakerijen en indijkingen. Naast de vaststelling van het algemene beleid beschouwt de rijksoverheid het ook als haar taak om grote landaanwinningprojecten zelf ter hand te nemen. Dit deel van het waterstaatsrapport zal dan ook hoofdzakelijk betrekking hebben op de landaanwinning door de rijksoverheid, en dan met name het Zuiderzeeproject. Dit project is inmiddels als afgesloten te beschouwen. Omdat het vrij moeilijk is om per handeling een einddatum te geven, is er voor gekozen alle handelingen zonder wettelijke grondslag, die te maken hebben met het Zuiderzeeproject een formele einddatum te geven. De taken van Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders (RIJP), die na 1989 als boedel RIJP onder de regionale directie Flevoland vielen, zij per 31-12-1997 officieel beëindigd. Er is voor gekozen om deze datum als formele einddatum te nemen. De handelingen die nog plaats hebben en dus geen einddatum hebben gekregen, zijn de handelingen 28.630 en 28.632 (beleidsvoorbereiding inpolderingen), 28.659, 28.660, 28.669 en 28.672 (Zuiderzeesteunwet), (28.720 en 28.721 (voorlichting), 630 en 631 (concessies) en de handelingen 28.629, 28.731 tot en met 28.733 (droogmakerijen en inrichtingen).

De afsluiting en drooglegging van de voormalige Zuiderzee heeft de Nederlandse gemoederen eeuwen lang beziggehouden. Het project kwam in een beslissende fase toen in 1886 de Zuiderzeevereniging werd opgericht. Wellicht de belangrijkste man binnen deze vereniging was Ingenieur Lely, die in 1892 een achttal nota's het licht liet zien, waarin hij op basis van grondige studies aantoonde dat de afsluiting en gedeeltelijke droogmaking van de Zuiderzee een haalbare kaart was. Een Staatscommissie, ingesteld door een regering waarin Lely minister van Waterstaat was, bracht in 1896 een rapport uit waarin geadviseerd werd om het voorgestelde werk "in 's Lands belang" uit te voeren. In 1901, in het vierde jaar van Lely's tweede ministerschap, werd een wetsontwerp tot uitvoering van het plan ingediend. Na de wisseling van de regering werd het voorstel ingetrokken. In 1907 werd nogmaals een wetsontwerp bij de Staten Generaal ingediend. Het keerpunt is 1913, als Ir. Lely voor de derde maal als minister van Waterstaat aantreedt, ditmaal in het ministerie Cort van de Linden. Op basis van eerder door hem opgestelde plannen en een aantal adviezen, voornamelijk van financiële aard, dient hij op 9 september 1916 het ontwerp voor de Zuiderzeewet bij parlement in³¹⁰.

De grote landaanwinning- en landinrichtingsprojecten in het voormalige Zuiderzeegebied die hier het gevolg van waren, hebben een zwaar stempel gedrukt op de fysieke en maatschappelijk toestand van het land. Het proces werd in gang gezet met de publicatie van de Wet tot afsluiting en drooglegging van de Zuiderzee³¹¹ en eindigde (voorlopig) met het niet-droogleggen van de Markerwaard. Gedurende die tijd werden vier grote polders drooggelegd, ontgonnen, ingericht en bevolkt waarbij een groot aantal waterstaatkundige, landbouwkundige en sociaal-geografische problemen opgelost diende te worden. Er werd letterlijk een nieuwe provincie uit de modder getrokken. Het plan dat het uitgangspunt voor de werkzaamheden was, heette, naar zijn opsteller en onvermoeibare bejiveraar, het plan-Lely. Het gehele traject kan in vijf fasen worden onderverdeeld:

- de Wieringermeer;
- de Noordoostpolder;
- Oostelijk Flevoland;
- Zuidelijk Flevoland;
- de Markerwaard.

De vijf fasen overlappen elkaar gedeeltelijk. Voorafgaand aan de inpolderingen werd de Zuiderzee door middel van de Afsluitdijk afgesloten. De voorafgaande historie, waarbij in de laatste fase een grote rol werd gespeeld door Ir. Lely en de Zuiderzeevereniging, zal hier niet behandeld worden³¹².

---

³¹⁰ Voor een overzicht van de plannen zie Wal, L.T. van der, *Geschiedenis van de plannen tot afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee; Rapporten en mededelingen betreffende de Zuiderzeewerken*, Den Haag 1923.

³¹¹ Stb. 1918, 345.

³¹² Zie hiervoor Wal, L.T. van der, *Geschiedenis van de plannen tot afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee; Rapporten en mededelingen betreffende de Zuiderzeewerken*, Den Haag 1923.

De Zuiderzeewet regelde:

- de afsluiting van de Zuiderzee (art. 1);
- de droogmaking van delen van het zo ontstane meer (art. 1);
- het treffen van voorzieningen ten behoeve van scheepvaart, waterkering, afwatering en landsverdediging zouden worden getroffen, de laatste bij aparte wet (art. 1 en 2);
- het treffen van wettelijke voorzieningen ten behoeve van de bevolking wegens aan hun berokkende schade (art. 3);
- de instelling van het Zuiderzeefonds (art. 4);
- de instelling van de Zuiderzeeraad (art. 5).

Opmerkelijk is dat in de Zuiderzeewet niets geregeld werd met betrekking tot de inrichting van het drooggevalen land. In de toekomst zou dit echter het belangrijkste aspect van het gehele project worden. Dat uitvoering van de werken door de staat ter hand werd genomen en het feit dat deze zich met praktisch alles bemoeide wat er in de drooggevalen gronden voorviel, is iets dat de tegenwoordige mensen niet verbaast. Toch werden praktisch alle droogmakerijen voor de Wieringermeer door particulieren drooggelegd en in cultuur gebracht. De ervaringen hiermee, met name die van de kolonisatie van de Haarlemmermeer, waren echter van dien aard dat het sociaal onverantwoord werd geacht om de inrichting van de droogvallende gronden in het IJsselmeer aan het particulier initiatief over te laten³¹³.

Vooraf in de beginfase, voor de tweede wereldoorlog, was het aspect landsverdediging van belang. Ter behartiging van deze belangen werden twee commissies ingesteld: de Zuiderzeecommissie voor defensiebelangen (door de minister van Oorlog) en, in 1919, de IJmeercommissie (door de minister van Waterstaat). De bemoeienis van de Zuiderzeecommissie voor defensiebelangen heeft geleid tot een wet waarin de aan de Afsluitdijk te treffen voorzieningen zijn aangegeven³¹⁴.

Het belangrijke permanente adviesorgaan met betrekking tot de droogmaking van de Zuiderzee was de Zuiderzeeraad. Deze raad wordt in artikel 5 van de Zuiderzeewet aangekondigd en is in 1918 ingesteld³¹⁵. Van 1930-1938 is de Contactcommissie uit de Zuiderzeeraad actief geweest. De Contactcommissie was een permanente overlegstructuur tussen de Zuiderzeeraad en Wieringermeerdirectie³¹⁶.

In de loop van het Zuiderzeeproject is er in de aard van het beleidsterrein een duidelijke geleding waar te nemen waarbij in iedere opvolgende fase van het project nieuwe aspecten aan bod komen³¹⁷:

- vanaf het allereerste begin is er een zeer sterke aandacht voor weg- en waterbouwkundige aspecten;
- na het aannemen van de Zuiderzeewet krijgt het landbouwkundig onderzoek, met name de cultuurtechnische en bedrijfseconomische aspecten daarvan (zoals de bouw en inrichting van landbouwbedrijven), grote aandacht;
- ook het bodem- en waterhuishoudkundig onderzoek komt vanaf het allereerste begin aan bod;
- met het droogvallen van de eerste polder, de Wieringermeer, is er in verband met de inrichtingswerkzaamheden van de landbouwgronden, chemisch, plantenteelkundig en biologisch onderzoek nodig;
- met de inrichting van de Noordoostpolder komen planologische en sociaal-economische kwesties aan de orde, met name met betrekking tot de planning van de dorpen en de samenstelling van de bevolking;
- openlucht recreatie en daarmee samenhangend bosbouw en landschapsvorming, doen bij de inrichting van Oostelijk Flevoland hun intrede;
- de inrichting van Zuidelijk Flevoland geeft aanleiding tot stedenbouwkundig onderzoek en, gezien het tijdsgewricht, tot een intensivering van biologisch en ecologisch onderzoek.

---

³¹³ Zie bijvoorbeeld Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 27.

³¹⁴ Wet van 29 juli 1925, Stb. 306.

³¹⁵ Bij Koninklijk Besluit van 16 juli, 1918, Stb. 451.

³¹⁶ Zie Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 16.

³¹⁷ Zie Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Het Zuiderzeeproject in zakformaat*, Almere 1984, pg. 50.

Niet alleen de aard van de inrichting verandert, ook de organisatie van het werk verandert van karakter. In de Wieringermeer-periode was er nog veel onzekerheid over de wijze waarop het een en ander geregeld diende te worden. Er waren regelmatig botsingen tussen parlement en regering, de jaarlijkse behandelingen van de begroting van het Zuiderzeefonds gaven aanleiding tot behoorlijk wat opwarrelend politiek stof. Als gevolg hiervan werd er nogal wat geëxperimenteerd met de organisatiestructuur. Ten tijde van de Noordoostpolder geeft het bestuurlijk kader een aanzienlijk rustiger beeld te zien³¹⁸, hetgeen ongetwijfeld ook te maken heeft met de Duitse bezetting.

De beschrijving van het handelen van de rijksoverheid met betrekking tot droogmakingen en inrichting van de drooggevallen gebieden zullen de volgende onderwerpen aan de orde komen:

- de organisatie van landaanwinningen door het rijk;
- het voorlopige openbaar bestuur in de drooggevallen polders;
- de besluitvorming en planning van de droogmakingen;
- wetenschappelijk onderzoek
- de uitvoering van de waterstaatkundige werken;
- schadevergoedingen;
- de inrichting, tijdelijk beheer, overdracht en verpachting van de drooggevallen gronden en van de opgetrokken opstallen;
- voorlichting;
- particuliere organisaties
- de uitvoering van de Wet droogmakerijen en indijkingen (Stb. 1904, 147).

Het grootste deel van deze handelingen, met uitzondering van de laatste, werd uitgevoerd in het kader van het Zuiderzeeproject. De enkele uitzonderingen zijn:

- de afsluiting van de Lauwerszee;
- de landaanwinningprojecten bij de Dollard, Ferwerderadeel en de Braakman (Zeeuws Vlaanderen);
- landinrichtingsprojecten in Zeeland (het Grevelingenmeer) als uitvloeisel van de deltawerken.

De werkzaamheden zijn echter door de dezelfde diensten uitgevoerd die de projecten in de voormalige Zuiderzee onder handen hadden.

In het natraject is de bestuurlijke organisatie van de nieuw in te richten gebieden een uiterst belangrijke kwestie. Het ging met name om het instellen van provincies (Flevoland) en de bestuurlijke indeling in gemeenten en waterschappen van de nieuw aangewonnen gebieden. Dit zal echter in dit rapport niet aan de orde komen. De bestuurlijke inrichting van Nederland zal in een apart institutioneel onderzoek bij het ministerie van Binnenlandse Zaken behandeld worden. Het specifieke voorlopig bestuur in de polders komt hier wel aan de orde.

8.1 De organisatie van de landaanwinning

Bij de realisatie van de landaanwinningprojecten van de afgelopen eeuw zijn telkens twee of drie organisaties betrokken. Een waterstaatkundige werkdienst, een of meer diensten die de landinrichting (in ruimste zin) moesten uitvoeren en een aantal organisaties die de gemeentelijke en provinciale taken moesten waarnemen. Het waren:

- Een dienst die de waterstaatkundige werken uitvoert, de Dienst der Zuiderzeewerken, (Dienst ZZW, 1919-1977) die in 1977 binnen de Rijkswaterstaat als regionale directie (Directie Zuiderzeewerken) wordt geplaatst. De Dienst der Zuiderzeewerken stond reeds sinds 1937 onder de bevelen van de directeur-generaal van de Rijkswaterstaat³¹⁹. In 1989 wordt de Directie ondergebracht bij de Directie Flevoland.
- De organisaties die zich bezig houden met het in cultuur brengen en anderszins inrichten van de drooggevallen gronden:
  - * de "Commissie van Advies omtrent de landbouwtechnische aangelegenheden betreffende den proefpolder bij Andijk" kortweg: de Proefpoldercommissie Andijk³²⁰ (1927-1935), ingesteld in 1927³²¹;

³¹⁸ Zie Constandse, A.K., *Het dorp in de IJsselmeerpolders; Sociologische beschouwingen over de nieuwe plattelandscultuur en haar implicaties voor de planologie van de droog te leggen IJsselmeerpolders*, Zwolle 1960., pg. 111.

³¹⁹ Bij Koninklijk Besluit van 31 mei 1919, Stb. 270, nadere regelingen bij Koninklijk Besluit van 13 november 1923, Stb. 517 en bij Koninklijk Besluit van 27 februari 1937, Stb. 566.

³²⁰ Omdat deze commissie bestond uit de vroegere Commissie Lovink, aangevuld met enige nieuwe gewone en adviserende leden werd de commissie ook wel, verwarrend, de Commissie Lovink genoemd.

- * de "Voorlopige dienst voor het in cultuur brengen van de in de Wieringermeer drooggevalle gronden" (1930-1938), kortweg: Wieringermeerdirectie³²², hieronder:
    - de Landbouwcultuurmaatschappij (LCM) (1931-1935), een stichting die beheerd werd door de Wieringermeerdirectie, de LCM. had als taak het ontginnen en in cultuur brengen van de drooggevalle gronden;
    - het Bouwbureau Wieringermeer, een stichting die, vanaf 1932, belast was met de bouw van de dorpskernen, de exploitatie van de arbeiders- en andere woningen en het onderhoud daarvan, het woningtoewijzingsbeleid van het Bouwbureau geldt als dubieus³²³;
    - de Wieringermeerscholen, een stichting die, vanaf 1932, belast was met de stichting van een lagere school in de Wieringermeer;
  - * de Directie van de Wieringermeer (1938-1941);
  - * de Directie krijgt in 1941 het achtervoegsel N.O.P. (van: Noord Oost Polder) en wordt dan de Directie van de Wieringermeer (N.O.P.), hierna "Directie NOP" te noemen (1941-1962);
  - * de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders (RIJP³²⁴ 1962-1989).
  - Organen die in de drooggevalle polders voorlopig taken van gemeenteorganen gaan uitoefenen. Dit zijn:
    - * de randgemeenten van de Wieringermeer: Medemblik, Wieringen, Winkel, Anna Paulowna en Barsingerhorn;
    - * de Dorpscommissie (1932-1934);
    - * het openbaar lichaam "De Wieringermeer" ingesteld bij de Wieringermeerwet³²⁵, (1938-1941), het openbaar lichaam wordt op 1 juli 1941 vervangen door de gemeente Wieringermeer;
    - * het openbaar lichaam "De Noordoostelijke polder"³²⁶ (1942-1962), het bestuur, de landdrost, is eenhoofdig en wordt uitgeoefend door het hoofd van de Directie Wieringermeer (NOP).
- Hieronder:
- de Poldercommissie voor algemene belangen, (1946-1962);
  - * het openbaar lichaam "De Zuidelijke IJsselmeerpolders" dat eveneens door een landdrost werd geleid (1955-). De landdrost werd bijgestaan door diverse commissies en raden van advies, al dan niet gekozen.
  - * De minister van Binnenlandse Zaken oefent de bevoegdheden uit welke krachtens voorschriften aan Provinciale en Gedeputeerde staten en aan de Commissaris van de koningin toekomen.

De Proefpoldercommissie Andijk had als opdracht om voorbereidend landbouwtechnisch onderzoek te doen in een proefpolder bij Andijk. De werkwijze was als volgt. De uitvoering van de proefnemingen was opgedragen aan een aantal wetenschappelijke ambtenaren. De opzet en de resultaten van het werk werden maandelijks in een vergadering van een deel van de commissieleden (de zogenaamde subcommissie) besproken. Van 1930-1935 (het opheffingsjaar van de commissie) bestond er een nauwe samenwerking met de Wieringermeerdirectie, die de resultaten van de Proefpoldercommissie in de praktijk toepaste³²⁷. De commissie publiceerde resultaten van de onderzoeken in de zogenaamde "blauwboeken"³²⁸.

De taak van de Wieringermeerdirectie was te splitsen in de volgende onderdelen³²⁹:

- het onderzoek der gronden en het doen van proefnemingen;
- het ontginnen en in cultuur brengen van de gronden;
- het uitgeven van gronden;
- het stichten van dorpskernen alsmede van boerderijen en woningen buiten de dorpen;
- het treffen van sociale voorzieningen.

³²¹ Beschikking minister van Waterstaat van 7 januari 1927, La A, afdeling waterstaat T.

³²² Beschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van 7 mei 1930, zie Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Driemaandelijks bericht betreffende de Zuiderzeewerken*, 1931, nr. 1, pg. 20.

³²³ Zie Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 157, maar vooral Blaauboer, A. *Organisatie van bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Zwolle 1948, pg. 113-115.

³²⁴ In dit rapport zal de naam RIJP in twee wijzen gebruikt worden. Als eerste staat RIJP voor de Dienst die van 1962-1989 de inrichtingswerkzaamheden onder zich had. RIJP wordt ook generisch als naam gebruikt voor alle diensten die zich met inrichtingswerkzaamheden hebben bezig gehouden. In deze laatste betekenis komt RIJP voor als actor in de handelingen.

³²⁵ Wet van 31 mei 1937, Stb. 521.

³²⁶ Ingesteld bij besluit van de Secretarissen-generaal van de departementen van Binnenlandse Zaken, Waterstaat, Financiën en van Landbouw en Visserij van 28 juli 1942, Stcr. 151.

³²⁷ Zie Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 47-49.

³²⁸ Zie Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 51.

³²⁹ Zie Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 30.

Deze lijst blijft geldig tot de in tegenwoordige tijd, indien men op het begrip dorpskern enige schaalvergroting wil toepassen zodat ook de steden in de Noordoostpolder en de Flevopolders gedekt zijn. Sinds juni 1931 is er een dependance van het ministerie van Financiën (Domeinen) als afdeling binnen de Wieringermeerdirectie opgenomen. Deze afdeling had tot taak om in overleg met de directie het privaatrechtelijk beheer (de uitgifte der gronden) voor te bereiden³³⁰.

De LCM. heeft slechts kort bestaan, reeds per 1-1-1935 werd ze als cultuurtechnische afdeling ondergebracht bij de Wieringermeerdirectie³³¹.

De openbare lichamen zijn gedecentraliseerde overheidsinstellingen vergelijkbaar met provincies, waterschappen en gemeenten. In feite fungeerden ze als voorlopers van de "reguliere" instanties. De openbare lichamen vielen onder de verantwoordelijkheid van de ministers van Binnenlandse Zaken en van Verkeer en Waterstaat, de laatste voor wat betreft aangelegenheden rakende aan de waterstaat.

De openbare lichamen

Het openbaar lichaam "De Wieringermeer" had als taken³³²:

1. de leiding en de uitvoering van de verdere inpolderingsarbeid binnen zijn gebied, daaronder begrepen het geschikt maken van de daarin gelegen gronden voor gebruik, in het bijzonder voor de uitoefening van de landbouw, voor de bewoning en voor verkeer te land en te water;
2. het eigenaarsbeheer van de staats eigendommen binnen zijn gebied, met de bevoegdheid van deze eigendommen ten hoogste 1000 ha in staatsexploitatie te houden;
3. het treffen van voorzieningen ten behoeve van de waterstaatsbelangen binnen zijn gebied, voor zover die taak niet aan anderen is of zal worden opgedragen, en het beheer van door de Kroon aan te wijzen waterstaatswerken buiten dat gebied;
4. het treffen van gemeentelijke voorzieningen, welke voor de tot het gebied behorende gronden en wateren in afwachting van d gemeentelijke indeling daarvan, worden vereist.

De punten 1 t/m 3 betreffen de taken die al aan de Wieringermeerdirectie waren opgedragen. Binnen het openbaar lichaam wordt dan ook de Directie van de Wieringermeer ingesteld, die de vroegere Wieringermeerdirectie in haar geheel omvat. Punt 4 betreft de gemeentelijke taken die voorheen deels door de randgemeenten en deels door de Wieringermeerdirectie werden uitgevoerd.

De Poldercommissie voor algemene belangen krijgt de functie van gemeenteraad. De leden worden tot 1951 door de landdrost benoemd. In 1951 wordt een kiesverordening vastgesteld die de facto de wettelijke voorschriften voor het kiezen van gemeenteraadsleden van toepassing verklaard op de leden van de Poldercommissie. In 1962 hebben de eerste reguliere gemeenteraadsverkiezingen in de Noordoostpolder plaats.

Handelingen

---

³³⁰ Zie Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 97.

³³¹ Zie Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 128.

³³² Art. 1, Wieringermeewet.

(613)

- Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat
2. Minister van Financiën
- Handeling: Het vormgeven aan de organisatie van de Zuiderzeewerken, de landinrichting en het privaatrechtelijk beheer over de drooggevalle gronden.
- Periode: 1920-1997
- Bron: Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, Hoofdstuk II (o.a.).
- Waardering: B (4)
- Product:
- Opmerking: - Het gaat om de instelling van de volgende organisaties:
- de Dienst der Zuiderzeewerken, 1919;
  - Commissie van Advies omtrent de landbouwtechnische aangelegenheden betreffende den proefpolder bij Andijk, 1927;
  - Voorlopige dienst voor het in cultuur brengen van de in de Wieringermeer drooggevalle gronden.
Hieronder:
    - * Landbouwcultuurmaatschappij, de L.C.M., 1931;
    - * het Bouwbureau Wieringermeer, 1932³³³;
    - * de Wieringermeerscholen, 1932³³⁴;
  - de Directie van de Wieringermeer, 1938 (Noordoostpolder, 1941);
  - de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, 1961;
- De organisatie is in de eerste helft van de dertiger jaren voorbereid door een interdepartementale commissie.
- Ten behoeve van de organisatie hebben rond 1930 een groot aantal organen, waaronder Gedeputeerde Staten van Noord-Holland, de Commissie Vissering en de Zuiderzeeraad, geadviseerd. De adviezen zijn destijds door de regering genegeerd³³⁵.
- Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

8.2 Het voorlopige openbaar bestuur

Het bestuur van de pas drooggevalle polders was een probleem. Instellingen zoals gemeenteraden brandweer en politie konden niet in hetzelfde tempo uit de grond worden gestampt als waarmee de grond werd drooggemalen. Bij de Wieringermeer en de Noordoostpolder werd gekozen voor een aanvankelijke indeling van de polders bij reeds bestaande gemeenten om ze dan, na een periode van stabilisatie, onder te brengen bij een speciaal daartoe ingesteld openbaar lichaam. Ook de Noordoostpolder en de Flevopolders werden ondergebracht bij openbare lichamen. Instelling van deze openbare lichamen gebeurde krachtens art. 134 Grondwet (huidig) bij wet, voorbereid door de minister van Binnenlandse Zaken. Het publiekrechtelijke orgaan dat de bevoegdheden in het kader van deze openbare lichamen uitoefende was de landdros. De landdros werd bij de uitoefening van deze bevoegdheden geadviseerd door een of meer commissies of raden, die ruwweg de functie van een gemeenteraad hadden. Zodra de situatie zover genormaliseerd was dat niets meer het ontstaan van reguliere gemeenten in de weg stond, werden deze bij wet ingesteld, wederom voorbereid door de minister van Binnenlandse Zaken. Ook werd de Provincie Flevoland ingesteld, waarin de IJsselmeerpolders, met uitzondering van de Wieringermeer, werden ondergebracht. De gemeenten Noordoostpolder en Urk werden aanvankelijk ingedeeld bij de provincie Overijssel en pas in 1986 bij de nieuwe provincie Flevoland. Toch bleven er problemen van praktische aard, omdat diverse beheerstaken, zoals de aanleg van wegen, rioleringen en elektriciteitsvoorzieningen, de bouw van woningen etc. beter door de RIJP konden worden uitgevoerd dan door de openbare lichamen of gemeenten. Zo is er door de Wieringermeerdirectie een vrijwillig brandweercorps opgezet. Ook de politietaken werden door de directie uitgeoefend door het aanwijzen van bewakingspersoneel als onbezoldigd rijksveldwachter³³⁶.

³³³ Zie Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 98 en 112.

³³⁴ Zie Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 112.

³³⁵ Zie Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 30-31 voor een overzicht van de adviezen en pg. 103-112 voor de receptie hiervan door de regering.

³³⁶ Zie Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 328.

Handelingen

(614)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling: Het voorbereiden van wetten waarbij openbare lichamen in de IJsselmeerpolders worden ingesteld.
Periode: 1936-1996
Bron: Zie product.
Waardering: Deze handeling valt niet onder de archiefverantwoordelijkheid van de minister van Verkeer en Waterstaat.
Product: - Openbaar Lichaam "Wieringermeer" (Stb. 1937, 521);
- Openbaar lichaam "De Noordoostelijke Polder" (Stb. 1945, F no. 112);
- Openbaar lichaam "Zuidelijke IJsselmeerpolders" (Stb. 1955, 521).
Opmerking: De openbare lichamen zijn met de gemeentelijke herindeling van Flevoland opgeheven. Het openbaar lichaam Zuidelijke IJsselmeerpolders was het laatste waarbij dit gebeurde (Stb. 1995, 245).

(615)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling: Het benoemen van landdrossen die de bevoegdheden die normaliter aan de gemeentelijke en provinciale overheden toekomen, in de IJsselmeerpolders uitoefenen.
Periode: 1942-1996
Bron: Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Het Zuiderzeeproject in zakformaat*, Almere 1984, pg. 94 e.v.
Waardering: Deze handeling valt niet onder de archiefverantwoordelijkheid van de minister van Verkeer en Waterstaat.
Product: Beschikking
Opmerking:

(616)

Actor: 1. Minister van Binnenlandse Zaken
2. Landdrossen van de openbare lichamen in de IJsselmeerpolders
Handeling: Het instellen van commissies en raden van advies voor de landdrost en het geven van nadere voorschriften betreffende de samenstelling en werkwijzen van deze commissies en raden.
Periode: 1946-1996
Bron: Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Het Zuiderzeeproject in zakformaat*, Almere 1984, pg. 94 e.v.
Waardering: B (4)
Product: Beschikking
Opmerking:

(617)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling: Het binnen de IJsselmeerpolders uitoefenen van de bevoegdheden welke krachtens voorschriften aan Provinciale en Gedeputeerde Staten en aan de Commissaris van de Koningin toekomen.
Periode: 1955-1996
Bron: Instellingswet Zuidelijke IJsselmeerpolders
Waardering: Deze handeling valt niet onder de archiefverantwoordelijkheid van de minister van Verkeer en Waterstaat.
Product:
Opmerking:

(618)

Actor: Landdrossen van de openbare lichamen in de IJsselmeerpolders
Handeling: Het binnen de IJsselmeerpolders uitoefenen van de bevoegdheden die normaliter aan de gemeentelijke en provinciale overheden toekomen.
Periode: 1942-1996
Bron: Aanstellingsbesluiten landdrossen.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De functie van landdrost is lange tijd uitgeoefend door het hoofd van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders of een van haar voorgangers. Pas in 1976 wordt deze personele unie opgeheven door de aanstelling van J. Lammers als landdrost van het openbaar lichaam "Zuidelijke IJsselmeerpolders".

(619)

Actor:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dorpscommissie (Wieringermeerpolder, 1932-1934); 2. Poldercommissie voor algemene belangen (Noordoostpolder, 1946-1962); 3. Dagelijkse adviescommissie (Noordoostpolder, 1952-1962); 4. Commissie van Advies (Zuidelijke IJsselmeerpolders, 1955-); 5. Adviesraad en Dagelijks adviescollege (Dronten, 1967-1972); 6. Adviescommissie/Adviesraad (Lelystad, 1980); 7. Adviescommissie/Adviesraad en Dagelijks adviescollege, DAC (Almere, 1977-1984); 8. Adviescommissie en Dagelijks Advies College (Zeewolde, 1980-1984).
Handeling:	Het adviseren van de landdrost en de Wieringermeerdirectie met betrekking tot het bestuur van de IJsselmeerpolders en Wieringermeerpolders.
Periode:	1946-1996
Bron:	Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, <i>Het Zuiderzeeproject in zakformaat</i> , Almere 1984, pg. 94 e.v.
Waardering:	B (1)
Product:	Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:	De Dorpscommissie werd door de Wieringermeerdirectie ingesteld om de polderbewoners bij het bestuur te betrekken. Naar verluidt was dit geen succes ³³⁷ .

8.3 De besluitvorming met betrekking tot de droogmakingen

Voordat met de aanleg van het eerste deel van de Afsluitdijk bij het eiland Wieringen een aanvang gemaakt kon worden moest er behoorlijk wat bestuurlijk werk verzet worden. De voorbereidingen voor de Zuiderzeewerken werden voor een groot deel door commissies uitgevoerd. Hoe het regeringsbeleid in de eerste jaren precies tot stand is gekomen is niet geheel duidelijk. Huygens meldde in 1939 reeds: "De Kamerstukken zijn niet overduidelijk en de lijn, die de Regering volgde, is niet bepaald een rechte lijn geweest"³³⁸.

Voor de landaanwinning in het IJsselmeergebied is de begroting van het Zuiderzeefonds een uiterst belangrijk besluitvormings- en planningsinstrument geweest. De invloed van de Tweede Kamer op het regeringsbeleid speelde zich af via de behandeling van deze begroting. In 1966 is het Zuiderzeefonds opgeheven en de middelen vallen sinds die tijd onder de begroting van het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Een tweede planningsinstrument wordt gevormd door de bepalingen van de Wet droogmakerijen en indijkingen³³⁹. Op basis van deze wet moeten plannen van landaanwinningprojecten die het rijk of anderen, voornemens zijn uit te gaan voeren, door Gedeputeerde Staten van de provincies ter inzage worden gelegd. Dit impliceert de opstelling van deze plannen door de rijksoverheid. De Wet droogmakerijen en indijkingen is van belang voor de landaanwinningprojecten die buiten de Zuiderzeewet om worden uitgevoerd.

Sinds het begin van de zeventiger jaren is de besluitvorming met betrekking tot projecten die een grote uitwerking hebben op de ruimtelijke ordening doorzichtiger geworden. Met name geldt dit voor het Markerwaardgebied. Ter wille van de inzichtelijkheid volgt hier een beknopte beschrijving van de ontwikkelingen die aan het afblazen van het landaanwinningproject in de Markerwaard zijn voorafgegaan.

In 1972 komt de nota "Beschouwingen over de Markerwaard" tot stand. Deze nota bevat een aantal varianten voor de uitvoering van het Markerwaardproject. Deze nota wordt aan een uitgebreide inspraakprocedure onderworpen. Dit resulteert in 1975 in een volgende nota "Verkenningen Markerwaard". In 1980 wordt de PKB-procedure opgestart met het aanbieden van het beleidsvoornemen "De ontwikkeling van het Markerwaardgebied, deel a; beleidsvoornemen" aan de Tweede Kamer. De inspraak en het daarop volgende advies worden door de RARO (Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening) georganiseerd en opgesteld. In verband met enige vraagstukken van economische aard, met name de financiering, wint de regering in 1984 nader advies in van de Raad van de Waterstaat.

---

³³⁷ Zie Blaauboer, A., *Organisatie van bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Zwolle 1949, pg. 77-78.

³³⁸ Zie Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 119, de opmerking sloeg hier enkel op de periode 1933 tot en met 1936.

³³⁹ Wet van 14 juli 1904, Stb. 147.

In 1985 neemt de regering het principebesluit tot de droogmaking en inrichting van het Markerwaardgebied³⁴⁰. Een verantwoorde financiering wordt echter als randvoorwaarde gesteld³⁴¹. Vanuit de particuliere sector wordt, door de Stichting Initiatiefgroep Markerwaard (IGM), een voorstel gedaan omtrent een private financiering van het Markerwaardproject. Dit voorstel is voor de regering geen aanleiding om de ontwikkeling van het Markerwaardgebied voortvarend ter hand te nemen. In 1990 besluit de regering om de PKB-procedure te stoppen en de ontwikkeling van het Markerwaardgebied (voorlopig niet meer als polder) op te nemen in een integraal beheersplan voor het IJsselmeergebied (de beheersplannen voor rijkswateren komen elders in dit onderzoek aan de orde). De inpoldering van de Markerwaard is hiermede voorlopig van de baan.

Handelingen

(620)

Actor: Bureau onder De Blocq van Kuffeler
Handeling: Het vaststellen van de vermoedelijke verkoopwaarde der gronden, de kwestie van de schadeloosstelling van de Zuiderzeevissers en de deelname van de provincie Noord-Holland in de inpolderingskosten.
Periode: 1911-1914
Bron: Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 2.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(621)

Actor: Commissie Wortman
Handeling: Het opstellen van een kostenraming voor de uitvoering van de Zuiderzeewerken.
Periode: 1914
Bron: Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 3.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(622)

Actor: Minister van Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Zuiderzeewet.
Periode: 1913-1916
Bron: Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 3-4.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(623)

Actor: Zuiderzeecommissie voor defensiebelangen
Handeling: Het adviseren van de minister van oorlog ter voorbereiding van maatregelen verband houdende met de verdediging des lands in verband met de realisering van de Zuiderzeewerken.
Periode: 1918-1997
Bron: *De uitvoering van de Zuiderzeewerken in het tienjarig tijdvak 1919-1929; rapporten en mededelingen betreffende de Zuiderzeewerken nr. 2*, Den Haag 1929, pg. 5 en Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 4.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Deze commissie werd ingesteld door de minister van Oorlog.

---

³⁴⁰ Zie TK 1985-1986, 16 320, nr. 16.

³⁴¹ Zie TK 1985-1986, 16 320, nr. 17.

(624)

Actor: IJmeercommissie
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot de werken die te IJmuiden en aan het Noordzeekanaal uitgevoerd dienen te worden ter verzekering van de inundatie (waterlinie).
Periode: 1919-1920
Bron: Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 5.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(625)

Actor: Commissie Lovink
Handeling: Het adviseren van de regering met betrekking tot de baten welke van de afsluiting en droogmaking der Zuiderzee mogen worden verwacht, waarbij de commissie in het bijzonder aandacht schenkt aan de wijze van verkaveling en de voordelen voor de omliggende provincies met betrekking tot de afwatering.
Periode: 1922-1924
Bron: Instellingsbeschikking van 11 augustus 1922, La. D, Afdeling waterstaat T.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(626)

Actor: Staatscommissie Lorenz
Handeling: Het onderzoeken in hoeverre als gevolg van de afsluiting van de Zuiderzee en andere werken te verwachten is dat tijdens storm hogere waterstanden en een grotere golfslag dan thans het geval is, zullen voorkomen voor de kust van het vaste land en de Waddeneilanden.
Periode: 1918-1926
Bron: Koninklijk besluit van 4 juli 1918, Stb. 30.
Waardering: B (1)
Product: De Staatscommissie heeft in 1928 gerapporteerd: *Verslag van de Staatscommissie benoemd bij Koninklijk Besluit van 4 juli 1918 no. 30*, Den Haag 1926.
Opmerking:

(627)

Actor: 1. Zuiderzeeraad (1918-1970)
2. Raad van de Waterstaat/Zuiderzeecommissie (1970-1992)
Handeling: Het adviseren van de regering met betrekking tot regelingen betreffende het in gebruik brengen der drooggelegde gronden.
Periode: 1918-1992
Bron: Koninklijk besluit van 16 juli 1918, Stb. 415 (voor wat betreft de Zuiderzeeraad).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: - Aan de Zuiderzeeraad kon de leiding over de werken worden opgedragen, dit is echter nooit gebeurd.
- De Zuiderzeeraad is in 1970 in afgeslankte vorm als Zuiderzeecommissie opgegaan in de Raad van de Waterstaat.

(628)

Actor: Waddenzeecommissie
Handeling: Het adviseren van de regering met betrekking tot waterstaatkundige werken uit te voeren in de Waddenzee.
Periode: 1970-1980
Bron: Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Het Zuiderzeeproject in zakformaat*, Almere 1984, pg. 37.
Waardering: B (1)
Product: In mei 1974 heeft de commissie een rapport uitgebracht over de eventuele indijkingsplannen in de Waddenzee³⁴².
Opmerking: De Waddenzeecommissie werd waarschijnlijk opgevolgd door een interdepartementale Waddenzeecommissie met een instellingsbesluit uit 1980. Deze commissie heeft ook adviestaken over het beheer van de Waddenzee. Trekkende ministerie is echter VROM.

(629)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RDIJ
Handeling: Het opstellen van plannen voor door de rijksoverheid uit te voeren landaanwinningprojecten.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 1, Wet droogmakerijen en indijkingen (Stb. 1904, 147).
Waardering: B (1)
Product: Voorbeeld is het plan voor de droogmaking van de Braakman dat in september 1950 ter visie is gelegd. Voorstudies voor dit plan zijn vanaf 1947 uitgevoerd³⁴³.
Opmerking: Dit plan bevat minimaal³⁴⁴

- de tracés voor de dijken;
- de openbare wegen;
- de waterleidingen;
- de uitwateringssluizen of bemalingswerktuigen;
- de ligging van het werk ten opzichte van de omgeving.

(630)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ
Handeling: Het formuleren en vaststellen van beleidsvoornemens met betrekking tot de inpolderingen door de rijksoverheid in beleidsnota's.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

- Het gaat o.m. om de volgende projecten
  - de IJsselmeerpolders;
  - de Lauwerszee;
  - een aantal kleinere projecten in het Zeeuwse en Zuid-Hollandse deltagebied.
- Beleidsnota's nemen sinds de jaren zeventig een steeds belangrijkere plaats in binnen de besluitvormingsprocessen van de rijksoverheid. Vanaf de jaren negentig is de rol van de minister van VROM in de processen steeds belangrijker geworden.

(631)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het voeren van overleg met betrokken partijen over de wenselijkheid van landaanwinningprojecten.
Periode: (1945) -1997
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Het overleg heeft doorgaans plaats in uitgebreide inspraakprocedures aan de hand van beleidsnota's.

---

³⁴² Zie Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 119, de opmerking sloeg hier enkel op de periode 1933 tot en met 1936.

³⁴³ Zie Dibbitts, H.A.M.C. e.a., *De bedijking, ontginning en verpachting van de Braakman; Van zee tot land, rapporten en mededelingen inzake de droogmaking, ontginning en sociaal-economische opbouw der IJsselmeerpolders*, nr. 19, Zwolle 1957., pg. 9.

³⁴⁴ Zie art. 2, Wet droogmakerijen en indijkingen.

(632)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/RDIJ
Handeling: Het voorbereiden van regeringsbeslissingen inzake de inpolderingen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

8.4 Wetenschappelijk onderzoek

De in 1922 ingestelde Commissie Lovink rapporteerde in 1924 over de baten die van de afsluiting en gedeeltelijke inpoldering van de Zuiderzee mochten worden verwacht. De commissie, die haar taak ruim opgevatte, stelde de regering voor om een proefpolder bij Andijk aan te leggen. De proefpolder kwam er en het beheer werd (in 1927) opgedragen aan de zogenaamde Proefpoldercommissie. De Proefpoldercommissie was de eerste instantie in de lange rij van organisaties die zich met de inrichting van en, in engere zin, met het doen van wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van het Zuiderzeeproject gingen bezighouden (voor een volledig overzicht zie de paragraaf "De organisatie van de landaanwinning"). Onderscheid zal worden gemaakt in

- landbouwkundig onderzoek;
- bodemkundig onderzoek;
- biologisch onderzoek;
- sociaal-economisch onderzoek;
- operationeel onderzoek;
- technisch onderzoek voor het bouwen;
- archeologisch onderzoek³⁴⁵

8.4.1 Landbouwkundig onderzoek³⁴⁶

Landbouwkundig onderzoek behandelt de verschillende vraagstukken als bemesting, gewassenkeuze, rassenonderzoek, vruchtopvolging, plantenteeltkundig onderzoek, het aanleggen van grasland, bosbouw, etc. Dit onderzoek wordt over het algemeen op proefvelden gedaan. Plantenteeltkundig onderzoek omvat onkruid- en parasietenbestrijding alsmede plantenveredeling, rassenproeven etc.

Handelingen

(633)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het opstellen van proefplannen voor de uitvoering van landbouwkundig onderzoek.
Periode: (1945) -1997
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Driemaandelijkse berichten betreffende de Zuiderzeewerken*, 1954, pg. 58 (o.a.).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

---

³⁴⁵ Deze ondervinding is gebaseerd op Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *50 jaar onderzoek door de Rijksdienst der IJsselmeerpolders*, Flevovericht nr. 163, 1980.

³⁴⁶ Voor deze paragraaf is gebruik gemaakt van: Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955. Voor wat betreft de vroegste periode, voor de periode na 1950 zijn twee nummers van de *Driemaandelijkse berichten betreffende de Zuiderzeewerken*, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1954 en 1970, gebruikt.

(634)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het doen van landbouwkundig onderzoek.
Periode: (1945) -1997
Bron: Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 45-177, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Driemaandelijks berichten betreffende de Zuiderzeewerken*, 1954, pg. 57-60, en 1970, pg. 249.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

8.4.2 Bodemkundig onderzoek

Bodemkundig onderzoek wordt gedaan door middel van grondboringen. De gegevens worden vaak ingetekend op kaarten, dit heet kartering. In het IJsselmeergebied zijn op uitgebreide schaal karteringen uitgevoerd. Veel gegevens zijn in kaartvorm of anderszins, gepubliceerd. Zo betrof de eerste officiële publicatie van de Proefpoldercommissie in 1927 (het eerste blauwboek) een bodemkundig onderzoek en werd in 1994, door de Directie Flevoland van de Rijkswaterstaat, de IJsselmeeratlas uitgegeven. Op het gebied van de bodemkartering is ook de Stichting voor de Bodemkartering (Stiboka) actief. De Stiboka is vlak na de tweede wereldoorlog opgericht met als doel de bodemkartering van Nederland ter hand te nemen. Tussen de Stiboka en de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders is de afspraak gemaakt dat de RIJP alle gronden in de nieuwe polders en de buitendijkse gebieden in Nederland voor zijn rekening zal nemen. Dit betekent dat naast de IJsselmeerpolders ook de landaanwinningprojecten elders en ook de Waddenzee en het Zeeuwse en Zuid-Hollandse schor- en rietgorsgebieden door de RIJP gekarteerd werden³⁴⁷.

Behalve door middel van boringen en sonderingen worden er ook laboratoriumproeven gedaan waarbij bodemmonsters worden onderzocht. Dit onderzoek betreft vooral de chemische eigenschappen van de grond, zoals het zoutgehalte.

Daarnaast betreft het bodemkundig onderzoek ook de verbetering van de structuur van de bodem en het daarmee samenhangende onderzoek naar de dynamiek van de bodemstructuur zoals rijpingsprocessen en inklinking. Dit onderzoek werd over het algemeen uitgevoerd door middel van experimenten en waarnemingen in de pas aangewonnen polders.

De hier beschreven handelingen hebben overigens niet alleen betrekking op het IJsselmeer, overal waar de RIJP of haar voorgangers actief waren, denk aan de Waddenzee en het deltagebied, is aan bodemkundig onderzoek gedaan.

---

³⁴⁷ Zie Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *50 jaar onderzoek door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders*, Flevovericht nr. 163, 1980, pg. 44.

Handelingen

(635)

- Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ
- Handeling: Het doen van bodemkundig onderzoek door middel van boringen en sonderingen en andere waarnemingen, en het verwerken van de resultaten in kaarten, staten en teksten.
- Periode: (1945) -1997
- Bron: Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955., pg. 50-105, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Driemaandelijke berichten betreffende de Zuiderzeewerken*, 1954, pg. 61-62, en 1979, pg. 247-248.
- Waardering: B (1) Informatie wordt overgedragen aan de Rijks Geologische Dienst
- Product: Voorbeelden zijn
- Voorkartering NOP, 1941-1942;
  - Definitieve kartering NOP, 1946-1947;
  - Atlas voor Oostelijk Flevoland, 1953.
- Opmerking:
- Bodemkundig onderzoek wordt doorgaans verwerkt in kaarten zoals bodemkaarten, kwelkaarten, etc.
  - Bodemkundig onderzoek werd buiten het IJsselmeergebied onder andere uitgevoerd in
    - het Waddenzeegebied;
    - in Zeeland: Noord-Sloe en Zandkreek en het verdrinken land van Saaftinge;
    - in Noord-Brabant de gorzen tussen Willemstad en Zevenbergen.

(636)

- Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
- Handeling: Het doen van onderzoek ten behoeve van de verbetering van de bodemstructuur van de gronden in de nieuw aangewonnen polders.
- Periode: (1945) -1997
- Bron: Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *50 jaar onderzoek door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Flevovericht nr. 163*, 1980, pg. 33 e.v.
- Waardering: B (1)
- Product:
- Opmerking: Onderwerpen zijn
- kattenklei, een onvruchtbare grondsoort die in de drooggevalen polders veel voorkwam;
  - ontziltiging, vooral in de Wieringermeer van toepassing, en verziltiging, in de NOP;
  - inklinking;
  - ontwatering;
  - rijpingsprocessen en de bevordering daarvan;
  - diepteploegen;
  - kwel en verdroging (met name in het aangrenzende "oude land").

(637)

- Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
- Handeling: Het doen van methodologisch onderzoek ten behoeve van de ontwikkeling en verbetering van analysemethoden voor bodemonderzoek.
- Periode: (1945) -1997
- Bron: Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Wording en opbouw van de Noordoostpolder geschiedenis van de ontginning en eerste ontwikkeling (1940-ca. 1960)*, deel 1, Lelystad 1986, pg. 13.
- Waardering: B (1)
- Product:
- Opmerking:

8.4.3 Biologisch onderzoek

Sinds het begin van het Zuiderzeeproject is er biologisch onderzoek verricht. Een van de eerste onderzoeken op dit terrein betrof bijvoorbeeld een ecologisch onderzoek van Feekes over de ontwikkeling van de natuurlijke vegetatie in de Wieringermeer. Binnen de RIJP en zijn voorgangers werd een onderscheid gemaakt tussen botanisch, microbiologisch en onderzoek met betrekking tot de fauna (met name ornithologisch onderzoek).

Botanisch onderzoek richt zich voor een belangrijk deel op de natuurlijke begroeiing. Onderzoeksubjecten zijn dan bijvoorbeeld de migratie, vestiging, concurrentie en successie van planten in de pas drooggevallen polders en de studie van plantengemeenschappen. Het botanisch onderzoek is tot aan de jaren zeventig, toen het onderzoek in natuurgebieden belangrijk werd, vooral onderzoek ten behoeve van de landbouw geweest.

Het onderzoek dat zich bezighoudt met het verloop van de bacteriologische processen in de bodem heet microbiologisch onderzoek. Dit onderzoek richt zich op zaken als wortelknolletjes, humusvorming, nitrificatie, etc. en de diverse chemische kringlopen waar bodemorganismen bij betrokken zijn. Het betreft monsteronderzoek.

Onderzoek naar de fauna betreft over het algemeen veldonderzoek naar het voorkomen van vissen, zoogdieren en vogels in de drooggevallen polders. Op het gebied van de ornithologie in het IJsselmeergebied is in de periode van 1939-1966 de "Club van Zuiderzeewaarnemers" actief geweest. Deze club deed regelmatig verslag van haar waarnemingen door middel van de publicatie van berichten³⁴⁸.

Handelingen

(638)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het doen van botanisch veldonderzoek in de drooggemaakte polders.
Periode: (1945) -1997
Bron: Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 48, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Driemaandelijks berichten betreffende de Zuiderzeewerken*, 1954, pg., 61, en 1970, pg. 262-264.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De onderzoeksresultaten zijn over het algemeen rapporten. Daarnaast worden er bijvoorbeeld ook vegetatiekarteringen uitgevoerd. Deze leveren kaartmateriaal op.

(639)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het doen van botanisch onderzoek ten behoeve van de onkruid- en parasietenbestrijding.
Periode: (1945) -1997
Bron: Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *50 jaar onderzoek door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders*, *Flevobericht nr. 163*, 1980, pg. 61.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(640)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het doen van microbiologisch onderzoek naar het verloop van de bacteriologische processen in de bodem.
Periode: (1945) -1997
Bron: Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 116-139, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Driemaandelijks berichten betreffende de Zuiderzeewerken*, 1954, pg., 63-64, en 1970, pg. 268-261.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

---

³⁴⁸ Zie Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *50 jaar onderzoek door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders*, *Flevobericht nr. 163*, 1980, pg. 66.

(641)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het doen van fauna-onderzoek in het IJsselmeergebied
Periode: (1945) -1997
Bron: Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *50 jaar onderzoek door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Flevovericht nr. 163*, 1980, pg. 66-69.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

8.4.4 Sociaal-economisch onderzoek

Een van de opvallendste onderzoeksobjecten in de nieuw aangewonnen polders is het complex van de sociaal-economische verschijnselen bij de kolonisatie van nieuw gewonnen land. Onderzoek hiernaar is vanaf de eerste fase van het Zuiderzeeproject uitgevoerd. De belangrijkste redenen om dit onderzoek in gang te zetten waren de ervaringen die in de vorige eeuw met de drooglegging van de Haarlemmermeer waren opgedaan. Zoals reeds eerder is opgemerkt werd in de Haarlemmermeer de onontgonnen grond uitgegeven. De sociaal-economische ontwikkeling van het gebied had daarom plaats via het principe van de survival of the fittest, met alle nare gevolgen van dien. In de IJsselmeerpolders wilde men een harmonische ontwikkeling van het gebied stimuleren. Een van de belangrijkste instrumenten hiertoe was het onderzoek dat als basis van het te voeren beleid zou moeten dienen. Feitelijk blijkt echter dat pas sinds het einde van de jaren zestig de sociaal-economische studies werkelijk de functie van beleidsonderbouwend instrument verwerven³⁴⁹.

Voorbeelden van zaken die binnen het sociaal-economisch onderzoek aan de orde kwamen waren:

- kolonisiethorie en -beleid;
- bedrijfseconomisch onderzoek;
- nederzettingpatronen;
- rapporten ten behoeve van de opstelling van structuur- en bestemmingsplannen;
- bijdragen voor de verkenningen omtrent de Markerwaard.

Een belangrijke particuliere actor was de "Stichting voor het bevolkingsonderzoek in de drooggelegde IJsselmeerpolders". De Stichting nam in de publieke discussie met betrekking tot de sociaal-economische inrichting van de IJsselmeerpolders een belangrijke plaats in en opereerde onafhankelijk van de RIJP en zijn voorgangers. Zie verder de paragraaf over de particuliere organisaties.

Voor een overzicht van (onder andere) de sociaal-economische ontwikkelingen in het IJsselmeergebied zijn de publicaties Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955., Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Oostelijk van de Knardijk*; de inrichting en ontwikkeling van Oostelijk Flevoland in de jaren 1957-1980, Lelystad 1982, Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Wording en opbouw van de Noordoostpolder*; geschiedenis van de ontginning en eerste ontwikkeling (1940-ca. 1960), deel 1, Lelystad 1986, Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Wording en opbouw van de Noordoostpolder*; geschiedenis van de ontginning en eerste ontwikkeling (1940-ca. 1960), deel 3, Lelystad 1986 en Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Wording en opbouw van de Noordoostpolder*; geschiedenis van de ontginning en eerste ontwikkeling (1940-ca. 1960), deel 4, Lelystad 1986 bijzonder relevant.

Handelingen

---

³⁴⁹ Zie Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *50 jaar onderzoek door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Flevovericht nr. 163*, 1980, pg. 66.

(642)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het doen van sociaal-economisch onderzoek.
Periode: (1945) -1997
Bron: Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *50 jaar onderzoek door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Flevovericht nr. 163*, 1980, pg. 77-88.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

8.4.5 Operationeel onderzoek

Het operationeel onderzoek (operational research) is de studie van het samenspel van mensen, machines, materiaal en kapitaal, om zo te komen tot een optimale uitvoering van veldwerkzaamheden zoals ontginning en gewasbewerking, in de IJsselmeerpolders³⁵⁰. Voorbeelden van resultaten van zulk onderzoek zijn machines voor de begreppeling en drainage, zaai- en oogstmachines, ploegen etc. Dit soort apparaten werd overigens niet (altijd) ontwikkeld binnen de RIJP. Over het algemeen werden bestaande of door voor de RIJP speciaal door bedrijven ontwikkelde apparaten, door de onderzoekers bestudeerd en in veldsituaties beproefd. Andere voorbeelden zijn werkprocessen die met behulp van simulatie, lineaire programmering of wiskundige rekenmodellen worden ontworpen.

Handelingen

(643)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het ontwikkelen van werkwijzen en productieprocessen ten behoeve van werkzaamheden bij de inrichting van drooggevallen polders.
Periode: (1945) -1997
Bron: Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *50 jaar onderzoek door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Flevovericht nr. 163*, 1980, pg. 89-98.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

8.4.6 Oudheidkundig onderzoek

De huidige IJsselmeerpolders beslaan een gebied dat in een ver verleden bewoond was en daarna honderden jaren door een druk bevaren zee bedekt is geweest. Bij het droogvallen van de gronden wordt alles wat zich in of op de bodem bevindt vrijwel onbeperkt toegankelijk. Het oudheidkundig onderzoek dan ook nam een speciale plaats in binnen het totale Zuiderzeeproject. Dit onderzoek, dat beslist niet noodzakelijk voor de ontwikkeling van de drooggevallen gebieden is³⁵¹, werd uitgevoerd vanwege de unieke kansen die een pas drooggevallen zeebodem biedt. Vooral met betrekking tot de scheepsarcheologie is het gebied een ware goudmijn. Archeologisch onderzoek door de RIJP en zijn voorgangers komt pas echt op gang na het droogvallen van de Noordoostpolder. Het onderzoek in de Wieringermeer is, uiteraard met medewerking van de Directie, uitgevoerd door W.C. Braat, die hier een proefschrift over heeft geschreven. Overigens bestond in de Wieringermeer-periode nog geen belangstelling voor scheepswrakken, archeologen waren toen nog nauwelijks warm te krijgen voor middeleeuwse vondsten, laat staan voor de zeventiende of achttiende eeuw.

Sinds 1947, als de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) wordt ingesteld, ressorteert het archeologisch onderzoek in Nederland onder deze dienst. De verstandhouding tussen de Directie van de Wieringermeer en de ROB is niet optimaal, hetgeen in 1954 leidt tot het loskoppelen van de IJsselmeerarcheologie van de ROB. Sinds die tijd valt zowel het archeologisch onderzoek als het beheer van de oudheidkundige collecties onder de Directie van de Wieringermeer.

³⁵⁰ Zie Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *50 jaar onderzoek door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders*, Flevovericht nr. 163, 1980, pg. 89, waar ook toepassing op andere gebieden is vermeld.

³⁵¹ Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 90, typeert het inschakelen van oudheidkundig onderzoek omstreeks 1930 als "de gulheid van de 'practijk' tegenover de 'wetenschap'".

De oudheidkundige vondsten worden gedocumenteerd en eventueel tentoongesteld in het Oudheidkundig Museum op Schokland of, sinds 1970, het Museum te Ketelhaven. In de Noordoostpolder, nabij Urk, is het Geologisch reservaat P. v.d. Lijn ingericht. De resultaten van het archeologisch veldonderzoek werden door middel van publicaties bekend gemaakt. De meeste publicaties stammen van na 1975, voor die tijd werd vrijwel alle mankracht gestopt in het feitelijke onderzoek, de conservering en documentatie.

Het archeologisch onderzoek is op dit moment ondergebracht bij het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen, de scheepsarcheologie ca bij het Museum Ketelhaven en het overige archeologische onderzoek bij de ROB. De Directie IJsselmeergebied van de Rijkswaterstaat werkt nog steeds nauw samen met de OCenW instanties.

Handelingen

(644)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ/MD
Handeling: Het doen van oudheidkundig veldonderzoek.
Periode: (1945) -1997
Bron: Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 189-202, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Driemaandelijke berichten betreffende de Zuiderzeewerken*, 1954, pg., 65-67 en 1970, pg. 254-258.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(645)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het conserveren van oudheidkundige voorwerpen.
Periode: (1945) -1997
Bron: Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *50 jaar onderzoek door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Flevobericht nr. 163*, 1980, pg. 111.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Het gaat hier met name om de ontwikkeling van conserveringsmethoden, bijvoorbeeld voor oud scheepshout.

(646)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het beheren van de musea in de IJsselmeerpolders en het Geologisch reservaat P. v.d. Laan.
Periode: (1945) -1997
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Driemaandelijke berichten betreffende de Zuiderzeewerken*, 1954, pg. 65-67, en 1970, pg. 254-258.
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking:

(647)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het publiceren van archeologische onderzoeksresultaten.
Periode: (1945) -1997
Bron: Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *50 jaar onderzoek door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Flevobericht nr. 163*, 1980, pg. 111.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

8.5 De uitvoering van de werken

De werken in het kader van de Zuiderzeewet werden planmatig uitgevoerd. De plannen werden opgesteld door de Dienst der Zuiderzeewerken en vervolgens aan de Zuiderzeeraad voorgelegd. Binnen de Zuiderzeeraad werd door de Commissie voor Waterbouwkundige Werken een advies voorbereid dat vervolgens door de Raad aan de minister werd toegezonden. Na advisering door de Raad werden de plannen door de minister van Verkeer en Waterstaat vastgesteld³⁵².

De voor het Zuiderzeeproject uit te voeren werken werden uitgevoerd door de speciaal daartoe in het leven geroepen Dienst der Zuiderzeewerken (Dienst ZZW). De Dienst ZZW werd 1 mei 1919 ingesteld³⁵³. De taak van de dienst omvatte de voorbereiding en de uitvoering van de werken tot afsluiting van de Zuiderzee en tot het droogmaken van gedeelten binnen de af te sluiten Zuiderzee. De Dienst der Zuiderzeewerken is daarnaast ook actief geweest buiten het IJsselmeergebied.

De kadastrale werkzaamheden in de Wieringermeer werden uitgevoerd door een groep die geleid werd door een landmeter van het kadaster van het kantoor Alkmaar³⁵⁴.

De Zuiderzeewerken omvatten een beperkt aantal grote projecten. De werkzaamheden zijn als volgt in te delen:

- De Amsteldiepdijk (1920-1924);
- de Afsluitdijk (1927-1932);
- de proefpolder nabij Andijk (1926-1927);
- de Wieringermeer (1927-1930);
- de Noordoostpolder (1936-1942);
- Oostelijk Flevoland (1950-1957);
- Zuidelijk Flevoland (1959-1968);
- de Markerwaard, gedeeltelijk (1941-1976, met onderbrekingen).

De werken buiten het Zuiderzeeplan waren:

- de afsluiting van de Lauwerszee (1960-1969);
- de landaanwinningprojecten bij de Dollard (1966-) en bij Ferwerderadeel;
- het droogmaken van de Braakman.

Bij de beschrijving van de handelingen met betrekking tot de uitvoering van de werken is uitgegaan van een indeling in objecten (dijken, sluisen etc.). Een onderverdeling in activiteiten van de werken is te vinden in Activiteitenlijst, waarnaar in de handelingen wordt verwezen.

Handelingen

(648)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het opstellen van plannen ter uitvoering van landaanwinningwerken.
Periode: (1945) -1997
Bron: Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 319.
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

---

³⁵² Zie Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 319.

³⁵³ Zie *De uitvoering van de Zuiderzeewerken in het tienjarig tijdvak 1919-1929; rapporten en mededelingen betreffende de Zuiderzeewerken nr. 2*, Den Haag 1929, pg. 19. De instellingsbesluiten zijn: het Koninklijk Besluit van 31 mei 1919, Stb. 270; het Koninklijk Besluit van 13 november 1923, Stb. 517

³⁵⁴ Zie Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 40.

(649)

Actor: 1. Zuiderzeeraad
2. Commissie voor Waterbouwkundige werken
3. Raad van de Waterstaat

Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat over de vaststelling van plannen ter uitvoering van landaanwinningswerken.

Periode: (1945) -1997

Bron: Instellingsbeschikkingen

Waardering: B (1)

Product: Advies (rapporten, brieven)

Opmerking:

(650)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ

Handeling: Het ontwerpen en aanleggen van werkhavens in het kader van landaanwinningsprojecten.

Periode: (1945) -1997

Bron: Interviews

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking: Voor een fasering van de handelingen zie Activiteitenlijst.

(651)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ

Handeling: Het ontwerpen en aanleggen van dijken in het kader van landaanwinningsprojecten.

Periode: (1945) -1997

Bron: Interviews

Waardering: B (5) neerslag van activiteiten a, en h van Activiteitenlijst, rest V

Product:

Opmerking: Voor een fasering van de handelingen zie Activiteitenlijst.

(652)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ

Handeling: Het ontwerpen en aanleggen van uitwateringssluizen in het kader van landaanwinningsprojecten.

Periode: (1945) -1997

Bron: Interviews

Waardering: B (5) neerslag van activiteiten a, en h van Activiteitenlijst, rest V

Product:

Opmerking: Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(653)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ

Handeling: Het ontwerpen en aanleggen van schutsluizen in het kader van landaanwinningsprojecten.

Periode: (1945) -1997

Bron: Interviews

Waardering: B (5) neerslag van activiteiten a, en h van Activiteitenlijst, rest V

Product:

Opmerking: Voor een fasering van de handelingen zie Activiteitenlijst.

(654)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ

Handeling: Het ontwerpen en aanleggen van kanalen, tochten en andere vaarwegen in het kader van landaanwinningsprojecten.

Periode: (1945) -1997

Bron: Interviews

Waardering: B (5) neerslag van activiteiten a, en h van Activiteitenlijst, rest V

Product:

Opmerking: Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(655)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het ontwerpen en aanleggen van gemalen in het kader van landaanwinningprojecten.
Periode: (1945) -1997
Bron: Interviews
Waardering: B (5) neerslag van activiteiten a, en h van Activiteitenlijst, rest V
Product:
Opmerking: - Het gaat om die gemalen die onder andere bij de eerste droogmaking ingezet worden. Wat betreft de Zuiderzeewerken gaat het om de gemalen:

- Lely en Leemans (Wieringermeer);
- Buma, Smeenge en Vissering (Noordoostpolder);
- de Block van Kuffeler, Lovink, Wortman en Colijn (Flevopolders).

- Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(656)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het ontwerpen en aanleggen van havens in het kader van landaanwinningprojecten.
Periode: (1945) -1997
Bron: Interviews
Waardering: B (5) neerslag van activiteiten a, en h van Activiteitenlijst, rest V
Product:
Opmerking: Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(657)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het aanleggen van kavelsloten in het kader van landaanwinningprojecten.
Periode: (1945) -1997
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(658)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het ontwerpen en aanleggen van wegen in het kader van landaanwinningprojecten.
Periode: (1945) -1997
Bron: Interviews
Waardering: B (5) neerslag van activiteiten a, en h van Activiteitenlijst, rest V
Product:
Opmerking: Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

8.6 Schaderegelingen

Voor de afsluiting van de Zuiderzee was er een grote groep mensen in het Zuiderzeegebied direct of indirect afhankelijk van de visserij. Voor de aanvang van het Zuiderzeeproject was het al duidelijk dat de uitvoering van de werken het grootste deel van de visserij onmogelijk zou maken. Om de negatieve gevolgen die dit heeft voor de beroepsbevolking tegen te gaan is in 1927 de Zuiderzeesteunwet van kracht geworden. Deze wet regelde een stelsel van geldelijke tegemoetkomingen, kredietverleningen en andere wijzen van ondersteuning. De regeling werd uitgevoerd door de in 1932 ingestelde Rijksdienst ter uitvoering van de Zuiderzeesteunwet die in 1976, als de werkzaamheden vanwege het zeer geringe aantal belanghebbenden tot een minimum zijn ingekrompen. De resterende taken worden dan overgenomen door het Hoofdkantoor van de Rijkswaterstaat.

Voorafgaand aan de regeling van de Zuiderzeesteunwet was er reeds in 1920 op particulier initiatief een steunorganisatie in het leven geroepen, de Crediet Vereniging voor de Zuiderzee. De Staat stelde een krediet van f750.000 beschikbaar maar nam niet actief deel aan het bestuur³⁵⁵.

---

³⁵⁵ Zie Huygens, W., *De Wieringermeer: een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 6.

Van belang is nog welke personen aanspraak kunnen doen op voorzieningen in het kader van de Zuiderzeesteunwet. De wet definieert in artikel 1 een belanghebbende als iemand die op 25 juli 1918 voor zijn inkomen van de visserij afhankelijk was³⁵⁶. In artikel 1a worden hieraan toegevoegd personen die voor 1 januari 1913 geboren zijn en die 1950, 1951 of 1952 in het bezit van een visvergunning waren of bij een vergunninghouder werkzaam waren.

Als adviesorgaan wordt de Generale Commissie voor de Zuiderzeesteunwet in het leven geroepen. Naast de Generale Commissie is er een aantal plaatselijke commissies in het leven geroepen. De plaatselijke commissies dienen de Generale Commissie van advies.

Naast de Zuiderzeesteunwet is er ook een schaderegeling geweest voor degenen die getroffen werden door de verdroging ten gevolge van de droogmaking van de Noordoostpolder.

Handelingen

(659)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Zuiderzeesteunwet.
Periode: 1922-
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Wet (Zuiderzeesteunwet), AMvB
Opmerking:

(660)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) AMvB's ter uitvoering van (bepalingen van) de Zuiderzeesteunwet.
Periode: 1925-
Bron: Art. 14, Zuiderzeesteunwet 1925 (Stb. 1925, 290).
Waardering: B (1)
Product: - Koninklijk besluit tot instelling van de generale commissie bedoeld in art. 3 (Stb. 1925, nr. 475);
- Koninklijk besluit inzake geldelijke tegemoetkomingen als bedoeld in artikel 13, niet gepubliceerd in het Staatsblad;
- Zuiderzeesteunbesluiten van 1927 (Stb. 365), van 1963 (Stb. 350) en van 1976 (Stb. 245);
- Instellingsbesluit van de Rijksdienst ter uitvoering v.d. de Zuiderzeesteunwet (Stb. 1932, nr. 4).

Opmerking:

(661)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het instellen van plaatselijke commissies voor de Zuiderzeesteunwet.
Periode: 1925-1997
Bron: Art. 14, Instellingsbesluit Generale Commissie (Stb. 1925, 475).
Waardering: B (4)
Product: Instellingsbeschikking
Opmerking:

---

³⁵⁶ Letterlijk definieert de wet belanghebbenden als "hen die op 25 juli 1918 hoofdmiddel van bestaan vonden in de uitoefening van de visscherij op de Zuiderzee of in het bedrijf van scheepsbouwer, sloophersteller, mastmaker, blokmaker, zeilmaker, nettenmaker, nettenhandelaar, taander, touwslager, mandenmaker, kistenmaker, kuiper, smid, loodgieter, koperslager, vischrooker, vischzouter, vischvervoerder, commissionair of handelaar in visch, vischventer, leverancier van scheepsbenodigdheden, vischafslager, vischcontroleur, wervisscher, commissionair of handelaar in zeegras, eendenhouder of nettenhandelaar, voor zoverre het gegrond was op de visscherij op de Zuiderzee. Zij die op 25 juli 1918 inkomsten trokken uit fondsen, waaraan Zuiderzeevisschers een deel der besomming plegen af te dragen (zogenaamde Visschersfondsen), benevens op dien datum in Zuiderzeegemeenten woonachtige visschers, die de visscherij ter Noordzee uitoefenen, doch hun bedrijf na afsluiting niet kunnen voortzetten en weduwen van belanghebbenden kunnen voor toepassing dezer wet met belanghebbenden worden gelijkgesteld."

(662)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het benoemen en ontslaan van leden en functionarissen voor de Generale Commissie en voor de plaatselijke commissies.
Periode: 1925-1997
Bron: Art. 2 en 15, Instellingsbesluit Generale Commissie (Stb. 1925, 475).
Waardering: B (4)
Product: Benoeming (beschikking)
Opmerking:

(663)
Actor: Generale Commissie (voor de Zuiderzeesteunwet)
Handeling: Het gevraagd en ongevraagd adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot aangelegenheden de Zuiderzeesteunwet betreffende.
Periode: 1925-1997
Bron: Art. 4, Instellingsbesluit Generale Commissie (Stb. 1925, nr. 475).
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(664)
Actor: Plaatselijke commissies (voor de Zuiderzeesteunwet)
Handeling: Het gevraagd en ongevraagd adviseren van de Generale Commissie met betrekking tot aangelegenheden de Zuiderzeesteunwet betreffende.
Periode: 1925-1997
Bron: Art. 16, Instellingsbesluit Generale Commissie, Stb. 1925, nr. 475.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(665)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/Rijksdienst ter uitvoering van de Zuiderzeesteunwet
Handeling: Het verlenen van vergoedingen aan scholen ten behoeve van het nijverheidsonderwijs in verband met de negatieve uitwerking die de ontwikkeling van het IJsselmeergebied op de sociaal-economische omstandigheden van de Zuiderzeevissersbevolking en anderen heeft gehad.
Periode: 1932-1976
Bron: Art. 5, lid 1, Zuiderzeesteunwet 1925 (Stb. 1925, 290), TK 1952-1953.
Waardering: B (5)
Product: Beschikking
Opmerking: De vergoedingen werden met name aan gemeenten verleend³⁵⁷.

(666)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/Rijksdienst ter uitvoering van de Zuiderzeesteunwet
Handeling: Het beschikken op aanvragen van personen om een vergoeding ten behoeve van het volgen van een opleiding voor een handwerk.
Periode: 1932-1976
Bron: Art 5, lid 7, Zuiderzeesteunwet 1925 (Stb. 1925, 290).
Waardering: B (5)
Product: Beschikking
Opmerking:

---

³⁵⁷ Zie TK 1952-1953, 2800 B, nr. 2, titel A, afdeling 1, artikel 5, onderdeel 1.

(667)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/Rijksdienst ter uitvoering van de Zuiderzeesteunwet
Handeling: Het beschikken op aanvragen voor tegemoetkomingen aan ondernemers die door de ontwikkeling van het IJsselmeergebied geschaad worden, ten behoeve van de verplaatsing of omvorming van bestaande bedrijven of het stichten van nieuwe bedrijven.
Periode: 1932-1976
Bron: Art. 6, lid 2, Zuiderzeesteunwet 1925 (Stb. 1925, 290).
Waardering: B (5)
Product: Beschikking
Opmerking: De tegemoetkomingen werden pas toegekend na het doen van een onderzoek naar de zinvolheid daarvan.

(668)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/Rijksdienst ter uitvoering van de Zuiderzeesteunwet
Handeling: Het beschikken op aanvragen voor tegemoetkomingen aan ondernemers die ten gevolge van de ontwikkeling van het IJsselmeergebied schade hebben opgelopen, ten behoeve van het aannemen van een werkkring of het elders ter hand nemen van arbeid of bedrijf.
Periode: 1932-1976
Bron: Art. 6, lid 3, Zuiderzeesteunwet 1925 (Stb. 1925, 290).
Waardering: B (5)
Product: Beschikking
Opmerking:

(669)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/Rijksdienst ter uitvoering van de Zuiderzeesteunwet, na 1976:
Hoofdkantoor van de Rijkswaterstaat
Handeling: Het beschikken op aanvragen voor de toekenning van tegemoetkomingen voor waardevermindering van vissersvaartuigen en netwerk, welke voor de IJsselmeervisserij gebezigd zijn.
Periode: 1925-
Bron: Art. 6a, Zuiderzeesteunwet 1925 (Stb. 1925, 290).
Waardering: B (5)
Product: Beschikking
Opmerking:

(670)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/Rijksdienst ter uitvoering van de Zuiderzeesteunwet
Handeling: Het beschikken op aanvragen voor krediet aan leden van de Zuiderzeevissersbevolking en anderen die door de ontwikkeling van het IJsselmeergebied schade ondervinden, ten behoeve van de voortzetting, verplaatsing of aanpassing van bedrijven of voor de inrichting van nieuwe bedrijven.
Periode: 1932-1976
Bron: Art. 7, lid 1, Zuiderzeesteunwet 1925 (Stb. 1925, 290).
Waardering: B (5)
Product: Beschikking
Opmerking:

(671)

Actor: Ontvangers der directe belastingen
Handeling: Het innen van achterstallige termijnen inzake kredietverleningen ex art. 7 van de Zuiderzeesteunwet.
Periode: 1925-
Bron: Art. 10, Zuiderzeesteunwet 1925 (Stb. 1925, 290).
Waardering: Deze handeling valt niet onder de archiefverantwoordelijkheid van de minister van Verkeer en Waterstaat V, 10 jr.
Product: V, 10 jr.
Opmerking: Het betreft de ontvanger onder wiens kantoor de schuldenaar gevestigd is.

(672)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/Rijksdienst ter uitvoering van de Zuiderzeesteunwet, na 1976
Hoofdkantoor van de Waterstaat

Handeling: Het beschikken op aanvragen voor de verlening van geldelijke steun aan belanghebbenden en hun gezinnen of anderszins van hun afhankelijke personen (dit laatste naar het oordeel van de minister) die door de uitvoering van de Zuiderzeewerken inkomen derven.

Periode: 1925-

Bron: Art. 13, Zuiderzeesteunwet 1925 (Stb. 1925, 290).

Waardering: B (5)

Product: Beschikking

Opmerking: Artikel 13 geeft de minister een hoge mate van beoordelingsvrijheid.

(673)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ

Handeling: Het beschikken op aanvragen voor schadevergoeding in verband met de verdroging in het randgebied van de Noordoostpolder.

Periode: (1945) -1997

Bron: Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Wording en opbouw van de Noordoostpolder; geschiedenis van de ontginning en eerste ontwikkeling (1940-ca. 1960), deel 2*, Lelystad 1986, pg. 179-181.

Waardering: V, 5 jr.

Product: Beschikking

Opmerking:

8.7 De inrichting van het drooggevalen land

Bij de inrichting van het nieuw aangewonnen land is een aantal fasen te onderscheiden:

- landontginning;
- infrastructuurontwikkeling;
- het stichten en tijdelijk beheren van landbouwbedrijven;
- het in cultuur brengen van de landbouwgronden;
- het vestigingsbeleid;
- de ontwikkeling van dorpen en stedelijke gebieden;
- natuurontwikkeling, recreatie en landschapsontwikkeling.

Aan al deze fasen gaan over het algemeen uitgebreide plannings en onderzoeken vooraf. Landinrichting geeft ook aanleiding tot internationale samenwerking. Daarom wordt aan het bovenstaande rijtje toegevoegd:

- internationale samenwerking.

Een aparte plaats wordt ingenomen door de naamgeving van aardrijkskundige objecten. Aardrijkskundige namen kleven over het algemeen sinds mensenheugenis aan plaatsen, gehuchten, geologische formaties, etc. In een nieuw aangewonnen gebied dient de naamgeving ineens tot stand te komen.

Handelingen

(674)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het ontwerpen en vaststellen van plannen voor het toekomstige gebruik van de poldergronden.
Periode: (1945) -1997
Bron: Constandse, A.K., *Het dorp in de IJsselmeerpolders; Sociologische beschouwingen over de nieuwe plattelandscultuur en haar implicaties voor de planologie van de droog te leggen IJsselmeerpolders*, Zwolle 1960, pg. 111 (o.a.).
Waardering: B (1)
Product: Voorbeelden zijn

- "Bestemmingsplannen" voor de Noordoostpolder, waarin de term "bestemming" slaat op het beoogde gebruik van de gronden;
- Verkavelingsplan voor de Noordoostpolder uit 1937 met begeleidende nota;
- Herzene plannen uit 1942 en 1948, waarbij het aantal dorpen tot 6, resp. tot 10 werd uitgebreid;
- Landschapsplan Flevoland oostelijk gedeelte;
- Structuurplannen Zuidelijke IJsselmeerpolders uit 1961;
- Denkbeeld voor een Structuur IJsselmeerpolders uit 1983.

Opmerking:

(675)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het vaststellen van namen voor geografische objecten en waterstaatswerken.
Periode: (1945) -1997
Bron: Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Oostelijk van de Knardijk; de inrichting en ontwikkeling van Oostelijk Flevoland in de jaren 1957-1980*, Lelystad 1982, pg. 379-383.
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking: De naamgeving werd lange tijd voorbereid door de Commissie Naamgeving.

8.7.1 Landontginning

Landontginning behelst de eerste ontwatering van de pas aangewonnen gronden en de uitvoering van al die maatregelen, nodig om de gronden zo geschikt mogelijk te maken voor de landbouw³⁵⁸.

De door de Dienst der Zuiderzeewerken werd het land afgeleverd opgeleverd met kanalen, tochten en kavelsloten. Landontginning neemt dan ook een aanvang met het aanleggen van greppels of drainage en het mechanisch bewerken van de grond om deze voor het eerste gebruik gereed te maken.

In een volgende fase wordt door middel van grootschalige beplanting met gewassen de grond voorbereid voor de uiteindelijke bestemming als landbouwgrond. Ten tijde van de ontginning van de Wieringermeer werden deze werkzaamheden uitgevoerd door de Landbouwcultuurmaatschappij (LCM). Sinds de drooglegging van de Noordoostpolder gaat dit door middel van een tijdelijke exploitatie in grote (staats)bedrijven. De gewaskeuze hangt voor een groot deel af van de aard van de bodem. Een bekend voorbeeld is de behandeling van de zogenaamde "sloefafzettingen", bodemmateriaal dat bijzonder slecht doorlaatbaar was voor water en wortels. Sloefafzettingen konden met goed resultaat bewerkt worden door ze mechanisch te breken en daarna met luzerne te verbouwen. Gronden die voor bosbouw in aanmerking kwamen werden reeds in een vroeg stadium beplant. In de Noordoostpolder werden in eerste instantie slechts de kwalitatief mindere gronden voor bosbouw gereserveerd. In de Flevopolders ging de recreatie een belangrijk woordje meespreken. Een ander aspect van de ontginning was de bestrijding van onkruid en ongedierte.

De arbeiders die bij de werkzaamheden werden ingeschakeld waren, direct of indirect via de LCM, in dienst van de RIJP of zijn voorgangers. Voor de uitvoering van de werkzaamheden werden wel de Heidemaatschappij en de Grondmij ingeschakeld³⁵⁹.

---

³⁵⁸ Zie Directie van de Wieringermeer (NOP), *Tien jaar Noordoostpolder*, Zwolle z.j., pg. 35.

³⁵⁹ Zie *Langs gewonnen velden: Facetten van Smedings werk*, Wageningen 1954, pg. 406-407.

Omdat de ontginningswerkzaamheden over het algemeen in eigen beheer werden uitgevoerd moesten grote aantallen arbeiders worden aangenomen. Vanwege de moeilijke toegankelijkheid van de te ontginnen gebieden werden deze gehuisvest in speciaal daartoe ingerichte kampen. Voor de arbeiders werd er cultureel werk georganiseerd. Dit cultureel werk kwam hoofdzakelijk tot stand door toedoen van de Regionale Commissie Noordoostelijk Nederland voor Cultureel Werk in arbeiderskampen en haar voorganger de Commissie ter voorziening in de verzorging van de culturele belangen van arbeiders en overig personeel, werkzaam bij de te maken inpolderingswerken in het IJsselmeer.

Handelingen

(676)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ

Handeling: Het aanschaffen van machines en dieren ten behoeve van landontginningswerkzaamheden.

Periode: (1945) -1997

Bron: Interviews

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking:

- Vanwege de voor Nederland unieke grootschaligheid van de ontginningen betekende de aanschaf vaak dat er op basis van globale specificaties door de leveranciers machines ontwikkeld werden.
- Het gaat bijvoorbeeld om
  - begreppelings- en graafmachines;
  - (diepte)ploegen;
  - zaai- en oogstmachines.

(677)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ

Handeling: Het aanleggen en onderhouden van begreppelingen, drainage- en infiltratiesystemen en het uitvoeren van mechanische grondverbeteringswerkzaamheden.

Periode: (1945) -1997

Bron: Interviews

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking:

- Over het algemeen werd eerst begreppeling toegepast. De begreppeling werd dan na enige jaren vervangen door buisdrainage.
- In de Noordoostpolder werden de greppels met een totale lengte van 16 000 km in eigen beheer met de schop uitgegraven³⁶⁰.
- Drainage werd uitgevoerd volgens een per kavel uitgevoerd drainageplan.
- Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

(678)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ

Handeling: Het opstellen van zaaiplannen voor het in cultuur nemen van pas aangewonnen gronden.

Periode: (1945) -1997

Bron: Interviews

Waardering: B (5)

Product:

Opmerking: Bij het opstellen van deze plannen werd naast de geschiktheid van de gewassen voor bodemrijping ook gekeken naar de geschiktheid voor grootschalige exploitatie.

---

³⁶⁰ Zie Verhoeven, B., *Van slik tot cultuurgrond*, in: *In het spoor van de pioniers, 35 jaar Noordoostpolder, een uitgave in opdracht van het gemeentebestuur van de Noordoostpolder*, Leeuwarden, z.j., pg. 63.

(679)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het opstellen van beplantingsplannen voor bomen en bossen op de pas aangewonnen gronden.
Periode: (1945) -1997
Bron: Interviews
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking: Het betreft bossen maar ook bomenrijen die langs wegen of, als windscherm, langs landbouwpercelen gepland werden.

(680)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het opzetten van grootschalige staatsbedrijven voor de tijdelijke exploitatie van de pas aangewonnen gronden.
Periode: (1945) -1997
Bron: Interviews
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

- Dit houdt onder andere in het verkavelen van het land (in de NOP bijvoorbeeld in kavels van 500 ha) en het aanstellen van bedrijfsleiders.
- De bouw van de bedrijfsgebouwen dient in deze handeling buiten beschouwing te blijven, zie hiervoor de paragraaf "De stichting van landbouwbedrijven".

(681)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het grootschalig inzaaien en beplanten van pas aangewonnen gronden ten behoeve van de bodemrijping.
Periode: (1945) -1997
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: Als eerste werden gewassen zoals granen, luzerne, klaver en riet ingezaaid. Ook werden er bomen aangeplant.

(682)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het oogsten en verkopen of anderszins benutten van de landbouwproducten die bij de tijdelijke exploitatie geproduceerd worden.
Periode: (1945) -1997
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: Voorbeelden zijn

- de verkoop van vruchten en riet;
- het inscharen van vee op graslanden;
- het verwerken van luzerne tot luzernemeel (dat vervolgens als veevoeder werd verkocht).

(683)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het inrichten van arbeiderskampen voor de landarbeiders werkzaam in het kader van het tijdelijk beheer van de pas aangewonnen gronden van de IJsselmeerpolders.
Periode: (1945) -1997
Bron: Interviews
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

(684)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ

Handeling: Het vaststellen van standaard arbeidsvoorwaarden voor arbeiders werkzaam bij de RIJP en haar voorgangers.

Periode: 1931-1997

Bron: *Langs gewonnen velden: Facetten van Smedings werk*, Wageningen 1954, pg. 170-190.

Waardering: B (1)

Product:

Opmerking: - Dit hield onder andere in het vaststellen van loonregelingen. Sinds 1945 zijn er diverse reglementen op de arbeidsvoorwaarden van kracht geweest.
- Over de totstandkoming van de arbeidsvoorwaarden is steeds overleg gepleegd met de drie centrale landarbeidersbonden³⁶¹.

(685)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ

Handeling: Het te werk stellen van landarbeiders ten behoeve van het tijdelijk beheer van de pas aangewonnen gronden van de IJsselmeerpolders.

Periode: (1945) -1997

Bron: Interviews

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking:

(686)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ

Handeling: Het medisch keuren en behandelen van werknemers

Periode: 1941-1997

Bron: Interviews

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking: - Binnen de Directie van de Wieringermeer (NOP) was een Geneeskundige Dienst actief die beschikte over een eigen ziekenhuis te Vollenhoven. Dit ziekenhuis fungeerde ook als streekziekenhuis omdat ook arbeiders van pachters en aannemers hier verzorgd werden³⁶².
- Keuringen werden uitgevoerd bij de aanvang van de dienstbetrekking en daarna periodiek, ieder jaar.

(687)

Actor: 1. Commissie ter voorziening in de verzorging van de culturele belangen van arbeiders en overig personeel, werkzaam bij de te maken inpolderingswerken in het IJsselmeer (1937-1945)
2. Regionale Commissie Noordoostelijk Nederland voor Cultureel Werk in arbeiderskampen (1946-1997).

Handeling: Het bemiddelen bij de verzorging van culturele evenementen in de arbeiderskampen van de IJsselmeerpolders.

Periode: 1937-1997

Bron: Directie van de Wieringermeer (NOP), *Tien jaar Noordoostpolder*, Zwolle z.j., pg. 48-49; Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Driemaandelijks berichten betreffende de Zuiderzeewerken*, 1947, pg. 18-19.

Waardering: B (4)

Product:

Opmerking:

---

³⁶¹ Zie *Langs gewonnen velden: Facetten van Smedings werk*, Wageningen 1954, pg. 408.

³⁶² Zie Directie van de Wieringermeer (NOP), *Tien jaar Noordoostpolder*, Zwolle z.j., pg. 47 en [LAN-54], pg. 358.

8.7.2 Infrastructuurontwikkeling

De ontwikkeling van de infrastructuur is in principe gebaseerd op de algemene structuurplanning die aan de inrichting van de polders voorafgaat. In wezen maakt het dan niet meer uit of een infrastructuurproject in het kader van het Rijkswegenplan wordt uitgevoerd of dat het in het kader van de inrichting van de IJsselmeerpolders gebeurt. Voor de aanleg van de weginfrastructuur wordt hier dan ook verwezen naar de paragraaf betreffende de aanleg van infrastructurele werken van deze rapportage. Voor de aanleg van luchtvaartterreinen zij verwezen naar het PIVOT-rapport over Burgerluchtvaart³⁶³. Met betrekking tot de aanleg van spoorwegen zal het PIVOT rapport dat het beleidsterrein Vervoer behandelt van toepassing zijn³⁶⁴.

Handelingen

(688)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het opstellen van plannen voor de infrastructuur in de aan te leggen polders.
Periode: (1945) -1997
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

8.7.3 Stichten en beheren van landbouwbedrijven

Een denkbare werkwijze bij de grote landaanwinningsprojecten door de overheid is het verkopen of verpachten van drooggelegde grond aan belangstellenden die vervolgens zelf voor de bouw van opstallen en de verbetering van de grond zorg dienen te dragen. De ervaringen die met deze handelwijze bij de drooglegging van de Haarlemmermeer zijn opgedaan noopten de rijksoverheid er echter toe om de stichting van de bedrijven en de ontwikkeling van de grond in eigen hand te houden.

Door de RIJP werden hiertoe landbouwbedrijven gesticht. Er werd een beperkt aantal boerderijen ontworpen die vervolgens door particuliere aannemers op bestek werden gebouwd. Naast deze boerderijen is ook een groot aantal ontginningsboerderijen en andere bouwwerken opgetrokken, die in eerste instantie voor de Directie van de Wieringermeer en haar opvolger dienst deden. Een groot deel van de ontginningsboerderijen is daarna verpacht als regulier landbouwbedrijf.

Een deel van de landbouwbedrijven is voor langere tijd als bedrijf in eigen beheer (B.i.e.p.) geëxploiteerd. Doelstellingen hiervoor waren³⁶⁵:

- het verkrijgen van gegevens en inzichten omtrent de invloeden die van de technische en algemene ontwikkelingen uitgaat op de bedrijfsopzet en de bedrijfsvoering in verband met het ontwerpen en het inrichten van nieuwe gebieden;
- het verschaffen van gegevens die voor een doelmatig en verantwoord eigenaarsbeheer onmisbaar zijn en die niet op andere wijze verkregen kunnen worden.

Vooraf dankzij de gedetailleerde administratie zijn de B.i.e.p. belangrijke leveranciers van gegevens voor algemeen landbouweconomisch onderzoek³⁶⁶.

---

³⁶³ Hovy, L., *Luchtvaart gebonden; Institutioneel onderzoek op het terrein van de burgerluchtvaart 1945-1993*, PIVOT rapport nr. 16, Den Haag 1994.

³⁶⁴ Dit rapport zal naar verwachting in 1996 verschijnen.

³⁶⁵ Zie *Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Oostelijk van de Knardijk; de inrichting en ontwikkeling van Oostelijk Flevoland in de jaren 1957-1980*, Lelystad 1982, pg. 173.

³⁶⁶ Zie *Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Oostelijk van de Knardijk; de inrichting en ontwikkeling van Oostelijk Flevoland in de jaren 1957-1980*, Lelystad 1982, pg. 179.

Handelingen

(689)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het ontwerpen van bedrijfsgebouwen, pachterswoningen en landarbeiderswoningen voor te stichten landbouwbedrijven.
Periode: (1945) -1997
Bron: Interviews
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking: Er is een beperkt aantal typen ontworpen.

(690)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het bouwen van bedrijfsgebouwen, pachterswoningen en landarbeiderswoningen.
Periode: (1945) -1997
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: Voor een fasering van de handelingen zie Activiteitenlijst.

(691)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën
Handeling: Het tijdelijk exploiteren van te verpachten landbouwbedrijven.
Periode: (1945) -1997
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

(692)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën
Handeling: Het exploiteren van landbouwbedrijven in de polders van het IJsselmeergebied.
Periode: (1945) -1997
Bron: Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Oostelijk van de Knardijk; de inrichting en ontwikkeling van Oostelijk Flevoland in de jaren 1957-1980*, Lelystad 1982, pg. 173-179, o.a.
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

(693)

Actor: Commissie van advies voor de exploitatie van Bedrijven in eigen beheer in de IJsselmeerpolders
Handeling: Het adviseren van de ministers van Verkeer en Waterstaat en van Financiën met betrekking tot de exploitatie van de Bedrijven in eigen beheer.
Periode: 1955-1986
Bron: Instellingsbesluit.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

8.7.4 Het vestigingsbeleid

Het belangrijkste aspect van de inrichting van nieuw aangewonnen land is uiteraard de vestiging van nieuwe bewoners. Voor een belangrijk deel waren dit landbouwers, middenstanders en andere ondernemers.

Een van de problemen was wijze van uitgifte van de percelen, bedrijven en panden. Er waren diverse opties variërende van verkoop, erfpacht, tijdpacht en verhuur, tot eigen beheer in staatsbedrijven. Met name de toepassing van de laatste mogelijkheid is in de jaren voor de tweede wereldoorlog vanuit de Tweede Kamer bij de behandeling van de begroting van het Zuiderzeefonds herhaaldelijk aan de orde gesteld. Uiteindelijk is men ertoe overgegaan om een klein deel van de gestichte bedrijven in staatsbeheer te houden.

De keuzen die op de diverse tijdstippen gemaakt zijn met betrekking tot de aard en de wijze van uitgifte, met name de organisatie van de uitgifte en de kwestie tijdpacht versus erfpacht, zijn op diverse wijzen tot stand gekomen. De keuze in 1933 voor tijdpacht, waarmee in de Wieringermeer de uitgifte van de bedrijven aanving, is op regeringsniveau genomen zonder veel rekening te houden met de adviezen die hierover uitgebracht waren, bijvoorbeeld door de Commissie Vissering, en zonder acht te slaan op de expliciete wensen van de Staten-Generaal³⁶⁷.

Het verpachten van overheidseigendom is traditioneel een zaak van het domeinbeheer dat door de minister van Financiën wordt uitgevoerd. Bij de Directie van de Wieringermeer (NOP) en de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders is dan ook gedurende vrijwel de gehele periode van de Zuiderzeewerken een afdeling domeinen aanwezig geweest. In verband hiermee ressorteerden zowel de Directie van de Wieringermeer (NOP) als de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders onder de minister van Verkeer en Waterstaat en onder de minister van Financiën.

De uitgifte van de eerste bedrijven van de Noordoostpolder had plaats in 1947³⁶⁸.

In de Wieringermeer en de Noordoostpolder waren de zich vestigende bedrijven hoofdzakelijk agrarisch van aard of het betrof bedrijven die voor de economische en sociale infrastructuur van de nieuw te vormen leefgemeenschappen noodzakelijk waren. In de Flevopolders veranderde dit beeld drastisch. Er kwam een actief vestigingsbeleid voor industrie en middenstand. De RIJP nam bijvoorbeeld met voorlichtingsstands deel aan beurzen (zie de paragraaf over voorlichting). Ook de vorming van een bloeiende middenstand werd bevorderd. Concreet vertaalde deze bemoeienis zich in het verlenen van vestigingsvergunningen aan bedrijven.

De bouw en exploitatie van woningen in de Wieringermeer was in hanen gelegd van de Stichting bouw bureau "De Wieringermeer". Deze stichting was in het leven geroepen om op soepele wijze de woningen te kunnen verhuren en verkopen. Als de rijksoverheid de exploitatie in handen zou houden, dan zou een eventuele verkoop van woningen problematisch kunnen worden vanwege de wettelijke voorschriften die aan verkoop van rijkseigendommen verbonden waren. Als directeur van de stichting, waarvan het bestuur door de rijksoverheid benoemd werd, trad het hoofd van de Bouwkundige afdeling van de Directie van de Wieringermeer op.

Naast onroerend goed werden er ook vis- en jachtrechten verpacht. Bij de jachtrechten hoorde ook het jachttoezicht dat door jachttopzieners in dienst van de RIJP werd uitgeoefend.

Handelingen

(694)

Actor: Commissie inzake het bestuderen van de uitgifte der Zuiderzeegronden (Commissie Vissering)
Handeling: Het adviseren van de regering met betrekking tot de gewenste wijze van uitgifte van de nieuw gewonnen gronden.
Periode: 1926-1930
Bron: Instellingsbeschikking van 24 december 1926 van de minister van Verkeer en Waterstaat.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking: Het advies behelsde onder meer een voorontwerp van wet tot instelling van een openbaar lichaam "de Wieringermeer".

---

³⁶⁷ Zie Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 118-136.

³⁶⁸ Zie Constandse, A.K., *Het dorp in de IJsselmeerpolders; Sociologische beschouwingen over de nieuwe plattelandscultuur en haar implicaties voor de planologie van de droog te leggen IJsselmeerpolders*, Zwolle 1960, pg. 112.

(695)

Actor: Commissie Hofstee
Handeling: Het adviseren van de ministers van Financiën en van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot de bestemming der domeingronden van de IJsselmeerpolders.
Periode: 1953-1959
Bron: Constandse, A.K., Het dorp in de IJsselmeerpolders; *Sociologische beschouwingen over de nieuwe plattelandscultuur en haar implicaties voor de planologie van de droog te leggen IJsselmeerpolders*, Zwolle 1960, pg. 113.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(696)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën
Handeling: Het opstellen van uitgifteplannen voor de verpachting van de gronden.
Periode: (1945) -1997
Bron: Constandse, A.K., Het dorp in de IJsselmeerpolders; *Sociologische beschouwingen over de nieuwe plattelandscultuur en haar implicaties voor de planologie van de droog te leggen IJsselmeerpolders*, Zwolle 1960, pg. 111-112.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

(697)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën
Handeling: Het vaststellen van algemene selectiecriteria voor pachters.
Periode: (1945) -1997
Bron: Constandse, A.K., Het dorp in de IJsselmeerpolders; *Sociologische beschouwingen over de nieuwe plattelandscultuur en haar implicaties voor de planologie van de droog te leggen IJsselmeerpolders*, Zwolle 1960, pg. 112.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

- De selectiecriteria voor pachters behelsden onder andere³⁶⁹:
  - leeftijdseisen;
  - bedrijfskapitaal;
  - gezondheid.
- Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

---

³⁶⁹ Zie Constandse, A.K., *Het dorp in de IJsselmeerpolders; Sociologische beschouwingen over de nieuwe plattelandscultuur en haar implicaties voor de planologie van de droog te leggen IJsselmeerpolders*, Zwolle 1960, pg. 112.

(698)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën

Handeling: Het formuleren van het uitgiftebeleid.

Periode: (1945) -1997

Bron: Constandse, A.K., *Het dorp in de IJsselmeerpolders; Sociologische beschouwingen over de nieuwe plattelandscultuur en haar implicaties voor de planologie van de droog te leggen IJsselmeerpolders*, Zwolle 1960, pg. 112.

Waardering: B (1)

Product: Voorbeeld van een product is de Nota over het beleid inzake de uitgifte van cultuurgronden in de IJsselmeerpolders uit 1951.

Opmerking:

- Het gaat bijvoorbeeld om het voorrangbeleid ten opzichte van de pioniers (degenen die in de oorlog in de Noordoostpolder werkzaam zijn geweest) en om degenen die hun bedrijf verloren ten behoeve van het algemeen belang, zoals de herverkavelingen die volgden op de inundatie van Walcheren in 1945 en de stormvloed van 1953.
- Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

(699)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën

Handeling: Het opstellen van algemene pachtvoorwaarden ten behoeve van de uitgifte van gronden in de IJsselmeerpolders.

Periode: (1945) -1997

Bron: Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 146.

Waardering: B (1)

Product:

Opmerking: Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

(700)

Actor: Pachtcommissie (Wieringermeer)

Handeling: Het adviseren van de minister van Financiën en de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders met betrekking tot de uitgifte in pacht van bedrijven in de Wieringermeerpolder.

Periode: 1934-1997

Bron: Instellingsbeschikking van 5 december 1934, no. 186, afdeling Domeinen.

Waardering: B (1)

Product: Advies (rapporten, brieven)

Opmerking: In de Pachtcommissie hadden vertegenwoordigers van landbouworganisaties zitting, voorzitter was de burgemeester van Alkmaar.

(701)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën

Handeling: Het in verkoop, tijd- of erfpacht uitgeven van agrarische bedrijven in de IJsselmeerpolders.

Periode: 1933-1997

Bron: Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 146.

Waardering: B (5)

Product:

Opmerking:

- De uitgifte, met name in de Wieringermeer en de Noordoostpolder, had plaats na zorgvuldige selectie uit de gegadigden. Uit de literatuur komt het beeld naar voren dat de selectie gericht was op een gewenste bevolkingssamenstelling.
- Aanvankelijk werden bijna alle bedrijven in tijdpacht uitgegeven. Pas sinds 1962 wordt voor cultuurgrond ook erfpacht en verkoop toegepast.
- Verkoop is slechts gedurende een korte periode (1962-1972) mogelijk geweest.
- Aan de uitgifte in pacht konden voorwaarden gesteld worden bijvoorbeeld met betrekking tot de verhouding tussen gras- en akkerbouw.
- Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

(702)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën

Handeling: Het vaststellen van het beleid voor de omzetting van tijdpacht in erfpacht en verkoop.

Periode: 1962-1997

Bron: Schuiringa, T.J., *De ontwikkeling van land- en tuinbouw vanaf 1963*, in: *In het spoor van de pioniers: 35 jaar Noordoostpolder*, Leeuwarden z.j., pg. 235.

Waardering: B (1)

Product:

Opmerking:

- Hiertoe werden onder andere in 1968 richtlijnen opgesteld en bekendgemaakt.
- Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

(703)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën

Handeling: Het omzetten van tijdpacht van cultuurgronden in erfpacht en verkoop.

Periode: 1962-1997

Bron: Schuiringa, T.J., *De ontwikkeling van land- en tuinbouw vanaf 1963*, in: *In het spoor van de pioniers: 35 jaar Noordoostpolder*, Leeuwarden z.j., pg. 233.

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking:

- Verkoop is slechts gedurende een korte periode (1962-1972) mogelijk geweest.
- Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

(704)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën

Handeling: Het verpachten van los land t.b.v. de agrarische sector.

Periode: (1945) -1997

Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Driemaandelijks berichten betreffende de Zuiderzeewerken*, 1977, pg. 306.

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking: Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

(705)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën

Handeling: Het houden van jachttoezicht in de IJsselmeerpolders.

Periode: (1945) -1997

Bron: Schuiringa, T.J., *De ontwikkeling van land- en tuinbouw vanaf 1963*, in: *In het spoor van de pioniers: 35 jaar Noordoostpolder*, Leeuwarden z.j., pg. 236-237, o.a.

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking:

(706)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën

Handeling: Het verhuren van jachtpercelen en visgronden.

Periode: (1945) -1997

Bron: Schuiringa, T.J., *De ontwikkeling van land- en tuinbouw vanaf 1963*, in: *In het spoor van de pioniers: 35 jaar Noordoostpolder*, Leeuwarden z.j., pg. 236-237, o.a.

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking: Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

(707)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën

Handeling: Het vaststellen van het vestigingsbeleid met betrekking tot middenstandsbedrijven en andere niet-agrarische bedrijven.

Periode: (1945) -1997

Bron: *Langs gewonnen velden: Facetten van Smedings werk*, Wageningen 1954, pg. 381-389, o.a.

Waardering: B (1)

Product:

Opmerking:

- Een feitelijk vestigingsbeleid werd pas na 1955 geformuleerd. Voor die tijd was er een ad hoc beleid (bijvoorbeeld door middel van ventverordeningen), dat gebaseerd werd op de dynamiek van het moment³⁷⁰.
- Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

---

³⁷⁰ Zie *Langs gewonnen velden: Facetten van Smedings werk*, Wageningen 1954, pg. 389.

(708)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën

Handeling: Het uitgeven in erfpacht van gronden voor woningen, winkelpanden en andere bedrijfsgebouwen en voor recreatieve voorzieningen in de IJsselmeerpolders.

Periode: 1932-1997

Bron: Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955., pg. 323; Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 112.

Waardering: B (5) tot 1955, daarna V, 5 jr.

Product:

Opmerking: - In de dertiger jaren werd door middel van de erfpachten de bevoegdheid van de vijf randgemeenten van de Wieringermeer om bouwverordeningen vast te stellen ondermijnd. Door aan de erfpachtovereenkomsten voorwaarden te verbinden en verder de gemeentelijke verordeningen totaal te negeren stelde de Wieringermeerdirectie haar eigen "de facto" verordening vast³⁷¹.
- De erfpachtovereenkomsten in de Wieringermeer werden op een enkele na, alle afgesloten met de stichting Het bouw bureau de Wieringermeer³⁷².
- Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

(709)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën

Handeling: Het uitgeven in erfpacht van grond aan kerkgenootschappen, voor de bouw van kerken, parochiehuizen, patronaatsgebouwen etc.

Periode: (1945) -1997

Bron: *Langs gewonnen velden: Facetten van Smedings werk*, Wageningen 1954, pg. 298-311, o.a.

Waardering: B (5) tot 1955, daarna V, 5 jr.

Product:

Opmerking: Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

(710)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën

Handeling: Het afgeven, wijzigen, intrekken of weigeren van vestigingsvergunningen voor bedrijven.

Periode: (1945) -1997

Bron: Interviews

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking:

(711)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën

Handeling: Het vaststellen van het woningtoewijzingsbeleid in de IJsselmeerpolders.

Periode: 1934-1997

Bron: *Langs gewonnen velden: Facetten van Smedings werk*, Wageningen 1954, pg. 402, o.a.

Waardering: B (1)

Product:

Opmerking: Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

---

³⁷¹ Zie Blaauboer, A., *Organisatie van bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Zwolle 1948, pg. 76.

³⁷² Zie Huygens, W., *De Wieringermeer; een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939, pg. 112.

(712)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën
3. Stichting bouwbureau "De Wieringermeer"

Handeling: Het verhuren van woningen en bedrijfsgebouwen.

Periode: 1934-1997

Bron: *Langs gewonnen velden: Facetten van Smedings werk*, Wageningen 1954, pg. 401, o.a.

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking:

- In de Wieringermeer-periode werden de woningen verhuurd door de stichting bouwbureau "De Wieringermeer". De stichting was in het leven geroepen om woningen te bouwen op daartoe door de Directie van de Wieringermeer ter beschikking gestelde grond en om deze woningen vervolgens te exploiteren.
- Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

(713)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Minister van Financiën

Handeling: Het verkopen van woningen in de IJsselmeerpolders.

Periode: (1945) -1997

Bron: Schuiringa, T.J., *De ontwikkeling van land- en tuinbouw vanaf 1963*, in: *In het spoor van de pioniers: 35 jaar Noordoostpolder*, Leeuwarden z.j., pg. 235, o.a.

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking: Deze handeling is voor de minister van Financiën is niet overgenomen in het BSD. Zie het Actualisatie-rapport voor toelichting.

8.7.5 De ontwikkeling van de dorpen en steden

De aandacht voor de stichting van dorpen in de nieuw aan te winnen gebieden was reeds vanaf de voorbereiding van de drooglegging van de Wieringermeer een aandachtspunt van de overheid. In eerste instantie werden in de Wieringermeer bijvoorbeeld vijf dorpen en acht kleinere nederzettingen gepland³⁷³. Ook voor de daarop volgende Noordoostpolder zijn dorpsplannen opgesteld. Niet alleen het aantal en de ligging van de dorpen, ook de dorpen zelf werden gepland. Met name in de Noordoostpolder is er nogal werk gemaakt van het dorpsontwerp. De dorpen in de Wieringermeer werden door een stedenbouwkundige binnen de Directie ontworpen. Bij de Noordoostpolder is een deel van de ontwerpen binnen de directie tot stand gekomen (Ens, Marknesse, Luttelgeest, Bant, Creil en Emmeloord). De overige dorpen zijn door stedenbouwkundige en architecten buiten de directie ontworpen (Kraggenburg, Rutton, Nagele, Espel en Tollenbeek). Met name het dorp Nagele is als werkstuk van de architectengroep "de Acht" een bijzonder project geweest.

Met de inrichting van de Flevopolders komt er een nieuw aspect aan de orde. Het gaat nu niet meer om het stichten van dorpen maar om het ontwikkelen van stedelijke gebieden. De steden en dorpen in de Flevopolders Lelystad, Dronten, Zeewolde, Swifterband, Biddinghuizen en Almere (Zuidweststad) zijn dan ook volgens modernere inzichten ontworpen en tot stand gekomen. De ontwikkeling van deze stedelijke gebieden geschiedde aan de hand van structuurschema's. Deze structuurschema's kwamen binnen de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders tot stand. Naast de structuurplannen werden er door de landdrost de op de Wet Openbaar Lichaam Zuidelijke IJsselmeerpolders "art. 11 plannen" vastgesteld. Dit waren plannen met dezelfde status als bestemmingsplannen op grond van de Wet op de ruimtelijke ordening. Deze plannen behelzen het voorlopig openbaar bestuur, en vallen in dit rapport onder handeling 6. De op de Wet op de ruimtelijke ordening gebaseerde bestemmingsplannen behoren tot het gemeentelijke taakveld en komen in dit rapport niet aan de orde.

Aan de hand van de ontwerpen en structuurplannen voor dorpen en steden kon met de feitelijke aanleg een begin gemaakt worden. Het ging hier om het realiseren van complete stedelijke omgeving inclusief woningen, winkels en andere bedrijfspanden, wegen, rioleringen, parken, sportvoorzieningen, etc. Voor een groot deel werden deze voorzieningen door of in opdracht van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders uitgevoerd.

---

³⁷³ Zie Constandse, A.K., *Het dorp in de IJsselmeerpolders: Sociologische beschouwingen over de nieuwe plattelandscultuur en haar implicaties voor de planologie van de droog te leggen IJsselmeerpolders*, Zwolle 1960., pg. 112.

De objecten die werden na het gereedkomen doorgaans nog een periode tijdelijk beheerd door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders. Na verloop van tijd had overdracht aan de uiteindelijke eigenaren plaats. Dit konden zowel particulieren als lagere overheden zijn.

Handelingen

(714)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het ontwerpen van dorpen in de Wieringermeerpolder en in de Noordoostpolder.
Periode: (1945) -1997
Bron: Saal, C.D., *Een bijzonder dorp, dat is het en dat blijft het. De Glamour van Nagele (NOP) opnieuw beschouwd*, in: Heinemeijer, W.F. e.a. (eds), *50 jaar actief achter de afsluitdijk: Jubileumbundel ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de Stichting voor het Bevolkingsonderzoek in de drooggelegde Zuiderzeepolders 1936-1986*, Zutphen 1986.

Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: De plannen voor de dorpen in de IJsselmeerpolders werden voor een deel door de bouwkundige afdeling van de RIJP opgesteld. Een belangrijk gedeelte van de ontwerpen werd echter door particuliere architecten en stedenbouwkundige opgesteld.

(715)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het opstellen van structuurplannen voor stedelijke gebieden in de zuidelijke IJsselmeerpolders.
Periode: (1945) -1997
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Driemaandelijks berichten betreffende de Zuiderzeewerken*, 1970, pg. 315 (o.a.).

Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: - Voorafgaand aan het feitelijke structuurplan werden vaak voorbereidende nota's en rapporten geproduceerd. Voorbeelden zijn:

- het stedenbouwkundig plan voor Lelystad van prof. Van Eesteren begin jaren zestig;
- het Rapport Ontwerp Almere-Stad uit 1977.

- De structuurplannen werden aan een uitgebreide inspraak- en adviseringsronde onderworpen.

(716)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
2. Stichting bouw bureau "De Wieringermeer"

Handeling: Het aanleggen van dorpen en stedelijke voorzieningen in de IJsselmeerpolders.
Periode: (1945) -1997
Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Driemaandelijks berichten betreffende de Zuiderzeewerken*, 1970, pg. 316-317 (o.a.).

Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: - Het gaat om het ontwerpen en realiseren van

- woningen en woningcomplexen;
- wegen, voet- en fietspaden;
- rioleringen en wegverhardingen;
- rioolwaterzuiveringsinstallaties;
- winkels en andere bedrijfspanden;
- voorzieningen voor industrieterreinen (ontsluiten en bouwrijp maken).

- De stichting bouw bureau "De Wieringermeer" was in de Wieringermeer verantwoordelijk voor de bouw en exploitatie van woningen.
- Voor een fasering van de handeling zie Activiteitenlijst.

8.7.6 Natuurontwikkeling, recreatie en landschapontwikkeling

Natuurontwikkeling doet vrij laat zijn intrede in het Zuiderzeeproject. Pas met de inrichting van de Oostelijk Flevoland en vooral in Zuidelijk Flevoland wordt er ruimte geschapen voor aanzienlijke projecten waarbij de natuur min of meer de vrije loop wordt gelaten. Het bekendste voorbeeld wordt gevormd door de Oostvaardersplassen. Zoals de meeste andere projecten in het IJsselmeergebied zullen de natuurgebieden en recreatievoorzieningen na voltooiing overgedragen worden aan de uiteindelijke beheerders zoals gemeenten en andere instanties die natuurgebieden beheren. Naast het IJsselmeergebied is natuurontwikkeling uitdrukkelijk aan de orde in de Zeeuwse en Zuid-Hollandse wateren en in het Lauwersmeergebied.

De beleidsbepaling die ten grondslag ligt aan het opstarten van grote natuurontwikkelingsprojecten heeft plaats in de nota's Ruimtelijke Ordening van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (en dan met name de Nota Landelijke gebieden) en de bijbehorende structuurschema's en het Natuurbeleidsplan van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) dat sterk samenhangt met de Vierde nota Ruimtelijke Ordening. Op provinciaal niveau is het provinciale Streekplan Flevoland van belang.

De concrete projecten die in het IJsselmeergebied, het Lauwersmeergebied en de afgesloten zeearmen tot stand komen worden binnen de Directie Flevoland en haar voorgangers geformuleerd en gerealiseerd. Tegenwoordig is binnen deze directie de zogenaamde Groen Poot gevormd, een afdeling die zich uitsluitend met natuur, landschap en integrale gebiedsinrichting bezighoudt.

Een belangrijk facet van natuurontwikkeling, recreatie en landschapontwikkeling is de bosbouw. In de Zuidelijke IJsselmeerpolders zijn dan ook aanzienlijke oppervlakten met bos aangeplant.

Handelingen

(717)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het opstellen en evalueren van ontwikkelings- inrichtings- en beheersplannen ten behoeve van natuur- en landschaps- en recreatie-ontwikkeling.
Periode: (1945) -1997
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(718)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het inrichten van natuurgebieden, bossen en recreatiegebieden.
Periode: (1945) -1997
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking:

(719)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het inrichten van sport- en recreatievoorzieningen.
Periode: (1945) -1997
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: Het gaat bijvoorbeeld om
- sportvelden;
- parken en plantsoenen;
- zwemvoorzieningen;
- lange afstand wandelpaden.

8.7.7 Internationale samenwerking

Vooral in het kader van exportbevordering en ontwikkelingssamenwerking wordt Nederlandse expertise met betrekking tot landinrichting uitgevoerd naar het buitenland. Veelal gebeurt dit in opdracht van de Nederlandse rijksoverheid, Nederlandse bedrijven of instellingen of internationale organisaties zoals de FAO of de Wereldbank. Internationale samenwerking kan diverse vormen aannemen:

- het opzetten en geven van cursussen, trainingen en stages;
- advisering of begeleiding bij projecten.

Duidelijk mag zijn dat kennisuitwisseling en kennisoverdracht de kernactiviteiten van het buitenlandbeleid vormen.

Naast de opleidingen en de projectgerichte adviseringen wordt ook deelgenomen aan internationale conferenties en congressen met betrekking tot bijvoorbeeld de ontwikkeling van steden en nederzettingen. Een voorbeeld was de United Nations Conference on Human Settlements die in 1976 in Vancouver werd gehouden.

Handelingen

(720)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het ontwikkelen en geven van cursussen en opleidingen over landinrichting in het kader van internationale samenwerkingsprojecten.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5) ontwikkelen van cursussen/opleidingen, V, 5 jr. het geven van cursussen/ opleidingen
Product:
Opmerking:

(721)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in internationale fora voor landinrichting, landschapontwikkeling, natuurontwikkeling en stedenbouw.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Voorbeelden zijn

- internationale organisaties en congressen in het kader van de Verenigde Naties;
- specifieke instellingen zoals de Union Internationale des Architectes.

8.8 Voorlichting

Bij de ontginning en landinrichtingswerken werd door de rijksdiensten een schat aan informatie opgedaan met het werk op het nieuw aangewonnen land. Het lag voor de hand om deze kennis verder te ontwikkelen en aan de pachters van de grond over te dragen. Veel pachters hadden immers weinig tot geen ervaring met nieuwe gronden. Wat betreft de periode van de Wieringermeerpolder is een structuur bedacht die gebaseerd was op de jaarlijks door de pachters in te zenden bouw- en bemestingsplannen en de jaarlijkse enquête. De Voorlichting in de Wieringermeer is na het verdwijnen van de directie uit de Wieringermeerpolder overgenomen door de Vereniging voor Bedrijfsvoorlichting in de Wieringermeer.

Naast de aan de pachters gerichte voorlichting is er een vrij intensief algemeen voorlichtingsprogramma opgezet. De centrale plaats hierin werd ingenomen door de Driemaandelijke berichten, een rapportage waarin op beknopte wijze verslag werd gedaan van alle werkzaamheden die in het Zuiderzee- of IJsselmeerproject werden uitgevoerd. Daarnaast is er nog een aantal reeksen publicaties uitgegeven, de bekendste zijn

- Rapporten en mededelingen betreffende de Zuiderzeewerken (1923-1930);
- Flevoberichten (vanaf 1956);
- Van land tot zee (vanaf 1951).

Buiten de reeksen werd er (met name door de RIJP) een groot aantal boekwerken uitgegeven waarvan "Wording en opbouw van de Wieringermeer"³⁷⁴ het belangrijkste voorbeeld mag zijn.

Handelingen

(722)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het opstellen van de jaarlijkse algemene adviescirculaire aan de pachters in de Wieringermeer.
Periode: 1934-1941
Bron: Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 296.
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

(723)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het beoordelen van de jaarlijks tweemaal door de pachters op te sturen bouw- en bemestingsplannen.
Periode: 1934-1941
Bron: Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 298.
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: Er waren begin 1941 ongeveer 500 pachters.

(724)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het opstellen van de jaarlijkse enquête onder de pachters van de Wieringermeer en het verwerken van de resultaten.
Periode: 1934-1941
Bron: Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 296.
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

- Van elk kavel in de Wieringermeer is een dossier aangelegd met alle informatie over vruchtenopvolging, bemesting, bewerking en oogstopbrengsten.
- De enquête bevatte drie vragenlijsten, een graslandvragenlijst, een akkerbouwvragenlijst en een algemene vragenlijst.

(725)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het geven van voorlichtingsavonden voor pachters.
Periode: 1934-1997
Bron: Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 303-304.
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking:

---

³⁷⁴ Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955..

(726)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het organiseren van cursussen voor pachters.
Periode: 1934-1997
Bron: Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 303-304.
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: Hiertoe werd door de Wieringermeerdirectie de Commissie voor het land- en tuinbouwonderwijs in het leven geroepen.

(727)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het geven van individuele adviezen aan pachters.
Periode: (1945) -1997
Bron: Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955, pg. 304.
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking:

(728)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het uitgeven van tijdschriften van voorlichtende aard.
Periode: 1923-1997
Bron: Zie product.
Waardering: B (3)
Product:

- Driemaandelijks berichten (1930-1981);
- Rapporten en mededelingen betreffende de Zuiderzeewerken (1923-1930);
- Flevoberichten (vanaf 1956-1997);
- Van land tot zee (vanaf 1951-1997).

Opmerking:

(729)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het incidenteel publiceren van boekwerken van voorlichtende aard.
Periode: (1945) -1997
Bron: Zie product.
Waardering: B (5)
Product: Voorbeelden zijn

- Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955;
- Directie van de Wieringermeer (NOP), *Tien jaar Noordoostpolder*, Zwolle z.j.

Opmerking:

8.9 Particuliere organisaties

Op het beleidsterrein landaanwinning is een aantal particuliere organisaties actief (geweest). De belangrijkste zijn:

- de Zuiderzeevereniging;
- de Stichting voor het bevolkingsonderzoek in de drooggelegde Zuiderzeepolders;
- de Nederlandse Vereniging voor Landaanwinning.

De Zuiderzeevereniging die van 1886-1949 bestaan heeft is het platform geweest waarbinnen Lely zijn plannen heeft ontwikkeld en ontvouwd. Het is, vooral in de beginperiode, een van de meest succesvolle belangengroeperingen in ons land geweest.

In 1936 werd op initiatief van Ter Veen de Stichting voor het bevolkingsonderzoek in de drooggelegde Zuiderzeepolders opgericht. Het doel van de stichting was onderzoek te verrichten naar³⁷⁵:

- de lichamelijke en geestelijke eigenschappen van de kolonisten en de erfelijkheid daarvan;
- de taal;
- de kenmerken van en de verhoudingen tussen de nieuwe groepen, in het bijzonder de sociale, economische, juridische en hygiënische verhoudingen.

Door de stichting werden in de loop der tijd vele studies ter hand genomen en werden de resultaten hiervan gepubliceerd.

De oorspronkelijke lijn van studie naar de eigenschappen van de individuele kolonist, de opvatting van Ter Veen, wordt na de tweede wereldoorlog verlaten. Alle kanten van het sociale en culturele leven komen aan de orde. De stichting organiseert, onder andere samen met het Instituut voor Sociaal Onderzoek van het Nederlandse Volk (ISONEVO), congressen³⁷⁶.

De Nederlandse Vereniging voor Landaanwinning was een organisatie die zich vooral bezighield met de propaganda voor landaanwinningsprojecten. De belangrijkste activiteiten waren voorlichting door middel van lezingen, excursies, de uitgave van een serie boekwerkjes "Berichten van de Nederlandse Vereniging voor Landaanwinning" en het aan de leden beschikbaar stellen van tijdschriften en boekwerken tegen gereduceerd tarief. Daarnaast werd er een lobby naar de minister van Verkeer en Waterstaat en naar de Tweede Kamer gevoerd (requesteren noemde men dat). De Vereniging werd eind 1946 opgericht door ir. V.J.P. de Blocq van Kuffeler en Jhr. ir. O.C.A. van Lidt de Jeude, respectievelijk oud Directeur generaal van de Dienst der Zuiderzeewerken en oud minister van Waterstaat en is aan het begin van de jaren zeventig een stille dood gestorven. De vereniging had in de beginjaren van haar bestaan de intentie een soortgelijke voorttrekkersrol te gaan spelen in het naoorlogse Nederland als voorheen de Zuiderzeevereniging had gedaan.³⁷⁷

De bemoeienis van de rijksoverheid met particuliere organisatie uit zich vooral in het geven van subsidies. Zo werden subsidies verleend aan de bovengenoemde Stichting voor het bevolkingsonderzoek etc., aan stichtingen die proefboerderijen beheerden maar ook aan kerkgenootschappen ten behoeve van de bouw van kerken.

Handelingen

(730)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/RDIJ
Handeling: Het subsidiëren van particuliere instellingen ten behoeve van activiteiten die verband houden met de ontwikkeling en inrichting van nieuw aangewonnen land.
Periode: (1945) -1997
Bron: Begroting Zuiderzeefonds.
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

8.10 Droogmakerijen en landinrichting

Er dient onderscheid gemaakt te worden tussen droogleggingen die in beheer van de rijksoverheid worden uitgevoerd, zoals de bovenvermelde IJsselmeerpolders, en droogleggingen door particulieren of lagere overheden, zoals de landaanwinning in het Europoortgebied bij Rotterdam. Voor landaanwinning door anderen dan het Rijk is een concessie van de Kroon nodig. De Wet droogmakerijen en indijkingen geeft de procedure voor de concessieverlening, waarin de provincies een belangrijke rol is toegemeten.

---

³⁷⁵ Zie Constandse, A.K., *Het dorp in de IJsselmeerpolders; Sociologische beschouwingen over de nieuwe plattelandscultuur en haar implicaties voor de planologie van de droog te leggen IJsselmeerpolders*, Zwolle 1960., pg. 105.

³⁷⁶ Zie Constandse, A.K., *Het dorp in de IJsselmeerpolders; Sociologische beschouwingen over de nieuwe plattelandscultuur en haar implicaties voor de planologie van de droog te leggen IJsselmeerpolders*, Zwolle 1960., pg. 115.

³⁷⁷ Zie hiervoor Werkman, G. *Kent gij het land der zee ontrukt: enige hoofdstukken uit de waterstaatkundige geschiedenis van ons woongebied*, 1948., pg. 322-327.

De term droogmakerij kan betrekking hebben op het op enigerlei wijze bevestigen van installaties in de bodem van het continentaal plat, de ophoging van de zeebodem of de bodem van een rijkswater.

Handelingen

(731)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/FL/DGW
Handeling: Het voorbereiden van concessies voor landaanwinningen en andere droogmakerijen door anderen dan de rijksoverheid ten behoeve van de ontwikkeling of exploitatie van de drooggelegde gronden.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 1, Wet droogmakerijen en indijkingen (Stb. 1904, 147).
Waardering: B (5)
Product: Voorbeelden zijn:

- Concessieaanvragen van de provincie Friesland met betrekking tot de indijking van een deel van de Waddenzee vanaf 1978 (bij KB);
- Markerwaardplannen van particulieren.

Opmerking:

- De term 'concessie' duidt over het algemeen op een openbaar nut of een algemeen belang. Gezien de Memorie van Toelichting bedoelt de wetgever met concessie hier echter gewoon 'vergunning'.
- De provincie speelt in de concessieprocedure een belangrijke rol. Zij organiseert de inspraak en brengt, onder andere op deze inspraak gebaseerd, een advies uit aan de minister van Verkeer en Waterstaat. Ook de handhaving van deze wet ligt bij de provincie.
- Aan de concessie kunnen voorwaarden gesteld worden ter bescherming van de belangen die door de uitvoering van het project kunnen worden geschaad.
- Voor het verlenen van een concessie bestaat een MER-plicht indien de oppervlakte van het werk meer dan 200 ha. is.

(732)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIKZ
Handeling: Het voorbereiden van concessies voor landaanwinningen en andere droogmakerijen door anderen dan de rijksoverheid, anders dan voor de ontwikkeling of exploitatie van de drooggevalen gronden.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 1, Wet droogmakerijen en indijkingen (Stb. 1904, 147).
Waardering: V, 30 jr. na afloop (geldigheids)termijn concessie.
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking:

(733)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/FL/DGW
Handeling: Het doen van wetenschappelijk onderzoek naar de wenselijkheid en haalbaarheid van landaanwinningsprojecten of andere vormen van droogmakerijen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(734)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/FL/DGW
Handeling: Het opstellen van plannen ten behoeve van de uitvoering van landaanwinningsprojecten of andere vormen van droogmakerijen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Voor de vaststelling van een plan tot landaanwinning of andere vormen van droogmakerijen is een MER-procedure voorgeschreven indien de oppervlakte van het voorgenomen werk groter dan 200 ha. is.

9 Meten en registreren

In dit hoofdstuk wordt het verzamelen, bewerken en beschikbaarstellen van gegevens binnen het waterstaatsbelevingsveld aan de orde gesteld. Zoals bij de meeste facetten van de waterstaat zijn er wat betreft meten en registreren twee aspecten aan de orde. Rijkswaterstaat heeft ten eerste, in het kader van haar eigen beheerstaken behoefte, aan operationele gegevens en ten tweede, Rijkswaterstaat heeft een algemene taak om gegevens omtrent de waterstaatskundige toestand van het land te verzamelen en beschikbaar te stellen. Het is niet mogelijk om deze scheiding binnen dit hoofdstuk op zinvolle wijze aan te brengen. Een verkeersongevallenregistratie wordt bijvoorbeeld zowel binnen als buiten de Rijkswaterstaat gebruikt, dit geldt voor veel gegevensverzamelingen. Een uitzondering is de overheidsbemoediging met remote sensing met name in het kader van het Nationaal Remote Sensing Programma (NRSP). Deze bemoediging gaat uit van de wenselijkheid van een verankering van remote sensing technieken in de samenleving. Binnen dit hoofdstuk komen dan ook achtereenvolgens aan de orde:

- het verzamelen, bewerken en beschikbaarstellen van gegevens binnen de Rijkswaterstaat onder de kop "Basisproducten";
- het stimuleren van remote sensing door de rijksoverheid.

Handelingen

(869)

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling:	Het vaststellen van beleid over verkrijging, aansturing en gebruik van basisinformatie binnen Rijkswaterstaat.
Periode:	(1945-)
Bron:	Zie product.
Waardering:	B (1)
Product:	<ul style="list-style-type: none"> - Nota monitoring zoete Rijkswateren; - Programma basisinformatie voor de natte infrastructuur (PBNI 2000).
Opmerking:	Actief op dit gebied is bijvoorbeeld het Programmabureau meetstrategie 2000+.

9.1 Basisproducten

Basisproducten zijn producten die binnen de Rijkswaterstaat tot stand komen en die met een zekere continuïteit geproduceerd worden. Een kenmerk van deze producten is dat zij over het algemeen door meerdere gebruikers, binnen en buiten de Rijkswaterstaat, benut worden. Over het algemeen zijn de klanten de Regionale Directies en de Specialistische Diensten van de Rijkswaterstaat of andere overheidsdiensten. Er worden echter ook basisproducten aan niet-overheden geleverd. Onderscheid kan worden gemaakt in³⁷⁸:

- basisgegevensverzamelingen;
- reken- en simulatiemodellen;
- meetsystemen.

Naast deze betrekkelijk recente ontwikkelingen is er met name binnen de Meetkundige Dienst, een aantal "klassieke basisproducten" beschikbaar. Het gaat om zaken zoals het NAP, de waterstaatskaart etc.

Basisproducten komen binnen de Rijkswaterstaat voor een belangrijk deel tot stand binnen de Meetkundige Dienst en de Adviesdienst Verkeer en Vervoer.

---

³⁷⁸ Zie Rijkswaterstaat, Adviesdienst Verkeer en Vervoer, *Basisproducten 1994*, Rotterdam 1994, pg. 7. Op die plek worden richtlijnen en normen ook als basisproducten aangemerkt, in dit rapport worden deze producten echter bij de diverse deelterreinen beschreven.

9.1.1 Basisgegevensverzamelingen

In een bepaling van het Organiek Besluit Rijkswaterstaat is als taak aan de Rijkswaterstaat opgedragen³⁷⁹: "het verzamelen van gegevens voor de kennis van de waterstaatkundige toestand van het land, van het verkeer te water en van het wegverkeer". Het meten en vastleggen van de waterstaatkundige toestand van het land noemt men tegenwoordig monitoren³⁸⁰. Het opbouwen van deze gegevensverzamelingen is geen doel op zich. Voor het uitvoeren van de RWS-taken zijn immers enorme hoeveelheden informatie nodig. De processen waarbij de gegevensverzamelingen worden opgebouwd en onderhouden zijn echter in hoge mate autonoom te noemen. Vaak zijn aparte organisatieonderdelen belast met deze taak, zoals de VOR (Verkeersongevallenregistratie).

De informatiesystemen die binnen de Rijkswaterstaat operationeel zijn bevatten vaak geo-informatie. Geo-informatie is informatie die plaatsgebonden is. Onderscheid wordt gemaakt tussen topografische informatie, met het accent op waar? (bijvoorbeeld rivier- en kustkaarten en grondkaarten ten behoeve van ontwerp en aanleg van waterstaatswerken) en thematische informatie, met het accent op wat? (zoals de waterstaatskaart, obstakelkaarten ten behoeve van vliegvelden en waterbodeminformatiekaarten). De belangrijkste producent van geo-informatie binnen de rijksoverheid is de Meetkundige Dienst van de Rijkswaterstaat. Traditioneel werd geo-informatie door landmeters op kaarten vastgelegd. Tegenwoordig wordt veelvuldig van de nieuwe technologische mogelijkheden gebruik gemaakt. De belangrijkste ontwikkelingen op dit gebied zijn informatica en remote sensing. Moderne informaticatechnologieën maken het mogelijk om gegevens digitaal op te slaan en op zeer efficiënte wijze toegankelijk te maken. Ook de automatische verwerking van digitale gegevens tot bijvoorbeeld kaarten, is een mogelijkheid die door de moderne informatica wordt geboden. Remote sensing is een techniek waarbij vanuit satellieten of vliegtuigen waarnemingen worden gedaan aan het aardoppervlak en aan de oppervlaktewateren. Sinds enkele jaren worden binnen de Rijkswaterstaat met behulp van deze technieken zogenaamde geo-informatiesystemen (GIS-sen) ontwikkeld. Dit zijn computerbestanden waarin op gestructureerde wijze geo-informatie opgeslagen is. De bestanden kunnen vaak vanuit meerdere gezichtspunten geraadpleegd worden. De Meetkundige Dienst ontwikkelt bijvoorbeeld een topografisch basisbestand dat uiteindelijk de waterstaatkundige informatie van het gehele Nederlandse grondgebied zal bevatten.

Naast de typische geo-informatie zijn er binnen de Rijkswaterstaat ook andere gegevensverzamelingen. Zo zijn er bijvoorbeeld informatiebanken met betrekking tot de verontreiniging van het oppervlaktewater, de verkeersongevallenregistratie, verkeersgegevens en de registratie van ongevallen op de binnenscheepvaartwegen. Er is echter wel een zeer sterke trend aanwezig om al deze gegevensverzamelingen in grote GIS-sen te concentreren. Behalve de systematisch ingerichte databanken kent de Rijkswaterstaat ook nog enkele verzamelingen met fotografisch materiaal, de belangrijkste zijn de fotocollectie van de Meetkundige Dienst en de fotocollectie van de voormalige RIJP, die nu bij de Directie Flevoland in beheer is. Beide collecties zijn primair opgezet om het RWS(RIJP)-werk te documenteren.

Het belangrijkste kenmerk van al deze gegevenssystemen is de aanwezigheid van een verzameling van gegevens die op betrekkelijk autonome wijze, onafhankelijk van de beleidsprocessen waarin de gegevens gebruikt worden, onderhouden en beschikbaar gesteld wordt.

Binnen het proces van het verzamelen en beschikbaar stellen van informatie in de vorm van gestructureerde bestanden is een aantal fasen te onderscheiden:

- het ontwikkelen van basisgegevenssystemen;
- het verzamelen van de gegevens;
- het verwerken van de gegevens tot een bruikbare gegevensverzameling;
- het beschikbaarstellen van informatie in standaardproducten en als "maatwerk".

In deze paragraaf en in de bijbehorende lijst handelingen zal verder onderscheid worden gemaakt tussen systemen die betrekking hebben op:

- verkeersveiligheid op wegen en op binnenvaartwegen;
- de toestand en het gebruik van de infrastructuur;
- waterbeheer;
- kustbeheer en zeespiegel.

---

³⁷⁹ Art. 2, letter d, Besluit van 14 januari 1971, Stb. 42

³⁸⁰ Zie Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 161.

De afdeling Basisgegevens van de Adviesdienst Verkeer en Vervoer, voorheen de Dienst Verkeersongevallenregistratie (VOR), verzorgt de registratie van verkeersongevallen op basis van door de politie aangeleverde gegevens. De informatie uit deze registratie wordt ter beschikking gesteld aan derden. Zo wordt aan gemeenten tegen vergoeding een standaardpakket verstrekt. Ongeveer 90% van de gemeenten wordt op deze manier van informatie voorzien. Vóór de instelling van de VOR werden verkeersongevallen decentraal geregistreerd door de politie. Het CBS ontving de door de politie ingevulde registratieformulieren. De gegevens van deze formulieren werden door haar statistisch bewerkt en vervolgens gepubliceerd³⁸¹. De primaire registratie en verwerking van ongevalgegevens is overgenomen door de VOR. Ongevallenstatistieken (op basis van door de VOR geleverde gegevens) maken nog wel onderdeel uit van de statistische publicaties van het CBS. Daarnaast worden er ook buiten het systeem van de VOR gegevens met betrekking tot de verkeersveiligheid verzameld.

Met betrekking tot het gebruik en de toestand van de infrastructuur wordt een veelheid aan informatie geregistreerd. Ook de wijze waarop deze informatie verkregen wordt kent talrijke vormen die variëren van visueel verkeersonderzoek vanuit houten optrekjes die daartoe langs de wegen worden neergezet tot het gebruik van geavanceerde remote sensing technieken.

Het routinematig waarnemen en vastleggen van kenmerken van watersystemen heeft als doel³⁸²:

- het toetsen van de actuele situatie aan kwaliteitsnormen;
- het verkrijgen van informatie ten behoeve van beleidsvoorbereidend en -ondersteunend onderzoek zoals
  - * het opstellen van stofbalansen voor specifieke watersystemen en
  - * het ontwerpen van beheersstrategieën;
- het voldoen aan internationale verplichtingen.

Zo wordt op basis van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren een inventarisatie van bepaalde lozingen bijgehouden. Deze registratie is het gevolg van twee internationale regelingen:

- de op 3 december 1976 te Bonn tot stand gekomen Overeenkomst inzake de bescherming van de Rijn tegen chemische verontreiniging en
- de op 7 mei 1976 van kracht geworden EEG-richtlijn 76/464/EEG.

In deze regelingen wordt de Nederlandse overheid verplicht om van lozingen van stoffen die op een "zwarte lijst" voorkomen een inventarisatie op te stellen, waarvan de uitkomsten ter kennis moeten worden gebracht van de Internationale Commissie ter bescherming van de Rijn tegen verontreiniging en van de Commissie van de Europese Gemeenschappen. Om te kunnen voldoen aan deze verplichtingen is in de Wet verontreiniging oppervlaktewateren art. 14 opgenomen.

De monitoringsprogramma's voor de watersystemen worden hoofdzakelijk uitgevoerd door de meetdiensten die bij de Regionale Directies zijn ondergebracht.

Ten behoeve van het kustbeheer wordt door de Rijkswaterstaat een aantal registraties uitgevoerd. Het gaat om metingen en gegevensbewerking die een min of meer permanent karakter hebben. De meeste gegevens hebben betrekking op de getijdenbewegingen en op de ligging van de kustlijn, het standprofiel etc. De meeste metingen en registraties gebeuren door het RIKZ. De Meetkundige Dienst is als landmeetkundigdeskundige organisatie binnen Rijkswaterstaat vaak betrokken bij de technische vormgeving en uitvoering van de metingen.

---

³⁸¹ SWOV, *Bouwstenen voor het beleidsplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1975 Hoofdstuk II, pg. 3.

³⁸² Zie Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 161.

Handelingen

(735)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/NZ/AVV/RIKZ/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het ontwikkelen, verbeteren en operationeel houden van basisgegevenssystemen.
Periode: (1945-)
Bron: Zie product.
Waardering: V, 5 jr. na buitengebruikstelling of vervanging basisgegevenssysteem.
Product: Voorbeelden zijn de volgende systemen die betrekking hebben op het waterbeheer
- Regionaal Geografisch Informatiesysteem (REGIS), ten behoeve van het grondwaterbeheer³⁸³;
- DataOpslag Natte Rijkswaterstaat (DONAR) en Applicaties DONAR (ADONIS) (landelijk).

Opmerking:

(736)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/AVV
Handeling: Het verzamelen van gegevens ten behoeve van basisgegevensverzamelingen die betrekking hebben op de verkeersveiligheid.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na gereedkomen handeling 740.
Product:
Opmerking: Voorbeelden zijn
- Het verzamelen van gegevens betreffende verkeersongevallen aan de hand van onder andere door de politie ingevulde registratieformulieren in de Verkeersongevallen registratie (VOR, bij de AVV).
- Gegevens voor het ongevallenregistratiesysteem schepen aan de hand van meldingsformulieren die door alle verbaliserende instanties worden aangeleverd (ORS, bij de AVV).

(737)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ/AVV/MD/DWW/BD
Handeling: Het verzamelen van gegevens ten behoeve van basisgegevensverzamelingen die betrekking hebben op het gebruik en de toestand van de infrastructuur.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na gereedkomen handeling 741.
Product:
Opmerking: - De gegevens worden veelal op geautomatiseerde wijze verzameld. Vaak worden de gegevens ook "handmatig" in het veld ingewonnen, een voorbeeld zijn verkeersstellingen die tot voor kort binnen de AVV door de afdeling Visueel Verkeersonderzoek werden uitgevoerd.
- Voorbeelden zijn
• het verzamelen van verkeersgegevens;
• het verzamelen van gegevens over wegen die bij het rijk in beheer zijn.

(738)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het verzamelen van gegevens ten behoeve van basisgegevensverzamelingen die betrekking hebben op de kwantitatieve en kwalitatieve toestand van de bij het rijk in beheer zijnde oppervlaktewateren en het Nederlandse grondwater.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na gereedkomen handeling 742.
Product:
Opmerking: Het gaat om systemen waarmee routinematig onderzoek kan worden uitgevoerd, het gedurende langere tijd met een zekere regelmaat bepalen van relevante parameters.

---

³⁸³ TK 1992-1993, 21 250, bijlage 2, pg. 79.

(739)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RIKZ/MD/RIZA
Handeling: Het verzamelen van gegevens betreffende de ligging van de kustlijn en het profiel van de oevers en kustverdedigingswerken, beneden en boven de zeespiegel, en betreffende de getijdenbeweging en de zeespiegel.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na gereedkomen handeling 743.
Product:
Opmerking: - Deze gegevens worden vaak door middel van remote sensing technieken verzameld.
- Het gaat hier voornamelijk om fysische meetgegevens, te onderscheiden in gegevens met betrekking tot morfologie (jaarlijkse kustmetingen, vaklodingen, etc.), waterstanden, temperatuur en golven.

(740)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/AVV
Handeling: Het verwerken van gegevens in basisgegevensverzamelingen die betrekking hebben op de verkeersveiligheid.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5) bestanden die gebruikt worden bij de uitvoering van te bewaren handelingen, rest V, 5 jr. na buitengebruikstelling of vervanging basisgegevensverzameling.
Product:
Opmerking: Voorbeelden zijn
- Verkeersongevallenregistratie (VOR);
- VIPORS, een registratie van poliklinisch behandelde verkeersslachtoffers op basis van steekproeven;
- Kerncijfers verkeersonveiligheid;
- Rij- en drinkgewoontenmeting (ROI alcohol)
- Ongevallenregistratiesysteem schepen (ORS).

(741)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/AVV/MD/DWW/BD
Handeling: Het verwerken van gegevens in basisgegevensverzamelingen die betrekking hebben op de het gebruik en de toestand van de infrastructuur.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5) bestanden die gebruikt worden bij de uitvoering van te bewaren handelingen, rest V, 5 jr. na buitengebruikstelling of vervanging basisgegevensverzameling.
Product:
Opmerking: - Voorbeelden zijn
• weggegevens op topografische kaarten en in de actuele wegenlijst (bij de AVV);
• de Database Werk in Uitvoering waarvan de standaard output op papier, diskette en in kaartvorm geleverd wordt (bij de AVV);
• de database WEGGEG, een database met alle wegkenmerken van het rijkswegennet, deze database wordt binnen en buiten de Rijkswaterstaat op diskette verspreid (bij de AVV);
• digitaal netwerk VOR-locatie netwerk, het VOR-locatienetwerk is een gedigitaliseerd bestand van het gehele openbare wegennet van Nederland en bevat o.a. straatnamen, wegbeheerders, huisnummers en hectometrerings (bij de AVV);
• database periodieke peiling rijnsnelheden;
• de database vaarwegkenmerken (bij de AVV);
• DEWI database European waterway infrastructure (bij de AVV);
• digitaal vaarwegennetwerk (bij de AVV);
• COMPROMIS, database met conditiegegevens van het wegennet (bij DWW).
- Bovenstaande databases worden aan elkaar gekoppeld tot brede geografische informatiesystemen zoals GIS/RDMS (beslaat de gehele infrastructuur) en INIS (natte infrastructuur).

(742)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het verwerken van gegevens in basisgegevensverzamelingen die betrekking hebben op de kwantitatieve en kwalitatieve toestand van de bij het rijk in beheer zijnde oppervlaktewateren en het Nederlandse grondwater.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5) bestanden die gebruikt worden bij de uitvoering van te bewaren handelingen, rest V, 5 jr. na buitengebruikstelling of vervanging basisgegevensverzameling.
Product:
Opmerking: Voorbeelden zijn
- Watersysteemverkenningen (WSV's) die in de periode 1990-1994 door RWS worden uitgevoerd;
- Landelijke Hydrologische Systemanalyse die in opdracht van V&W, VROM en LNV door IGG-TNO wordt uitgevoerd om het grondwaterstromingsstelsel van Nederland in kaart te brengen;
- Het opstellen van een inventarisatie van lozingen van stoffen die, naar aanleiding van art. 14, Wet verontreiniging oppervlaktewateren, bij besluit inzake kwaliteitsdoelstellingen en metingen oppervlaktewateren van 3 november 1983, zijn aangewezen;
- Gegevens die met behulp van het Proefnet Grote Rivieren werden verzameld en beheerd (vanaf 1977);
- Gegevens die met behulp van REGIS worden verzameld en beheerd;
- Gegevens uit de meldingen betreffende lozingen en onttrekkingen van water aan oppervlaktewateren die, ex art. 12 van de Wet op de waterhuishouding, aan Rijkswaterstaat worden gedaan.

(743)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RIKZ/MD/RIZA
Handeling: Het verwerken van gegevens betreffende de ligging van de kustlijn en het profiel van de oevers en kustverdedigingswerken, beneden en boven de zeespiegel, en betreffende de getijdenbeweging en de zeespiegel.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5) bestanden die gebruikt worden bij de uitvoering van te bewaren handelingen, rest V, 5 jr. na buitengebruikstelling of vervanging basisgegevensverzameling.
Product:
Opmerking: Voorbeeld is het project "de kust in de computer".

(744)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/AVV
Handeling: Het publiceren en beschikbaar stellen van gegevens ten behoeve van basisgegevensverzamelingen die betrekking hebben op de verkeersveiligheid.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5) geaccumuleerde overzichten, rest V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Voorbeelden zijn
- Standaard output van de Verkeersongevallenregistratie;
- Rapportages kencijfers verkeersveiligheid (KENV);
- Rapportage referentiecijfers verkeersveiligheid (REFV);
- Overzichten scheepsongevallen;
- Jaaroverzichten met verhardingsgegevens (DWW).
Opmerking:

(745)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/AVV/MD/DWW/BD
Handeling: Het publiceren en beschikbaar stellen van gegevens ten behoeve van basisgegevensverzamelingen die betrekking hebben op het gebruik en de toestand van de infrastructuur.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5) geaccumuleerde overzichten, rest V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Voorbeelden zijn
- Jaar- en kwartaalrapporten met verkeersgegevens
- Het beschikbaar stellen van de database WEGGEG, met wegkenmerken van alle Rijkswegen in Nederland
- RWS basisnetwerk, een digitale representatie van het wegennet van Nederland dat als databestand wordt geleverd of waaruit gegevens in kaartvorm worden getrokken.
Opmerking: Naast de standaard overzichten wordt aan derden, al dan niet tegen vergoeding, toegang tot de RWS-systemen verleend.

(746)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het publiceren en beschikbaar stellen van gegevens uit de basisgegevensverzamelingen die betrekking hebben op de kwantitatieve en kwalitatieve toestand van de bij het rijk in beheer zijnde oppervlaktewateren en het Nederlandse grondwater.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5) geaccumuleerde overzichten, rest V 1, jr.
Product:
Opmerking:

(747)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RIKZ/MD/RIZA
Handeling: Het publiceren en beschikbaar stellen van gegevens betreffende de ligging van de kustlijn en het profiel van de oevers en kustverdedigingswerken, beneden en boven de zeespiegel, en betreffende de getijdenbeweging en de zeespiegel.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5) geaccumuleerde overzichten, rest V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Voorbeelden zijn
- Getijdentafels
- Jaarboeken en tienjarige overzichten
Opmerking:

(748)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/AVV/RIKZ/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het leveren van ad hoc informatie uit de bij de Rijkswaterstaat in beheer zijnde gegevensverzamelingen.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Het gaat om incidenteel aangevraagde gegevens en rapportages.

(749)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat /RDIJ/MD
Handeling: Het verzamelen van fotografisch materiaal ter documentatie van de werkzaamheden van de Rijkswaterstaat.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

(750)

Actor: 1. Coördinatiecommissie Uitvoering Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren (CUWVO)
2. Commissie Integraal Waterbeheer

Handeling: Het uitwerken van een landelijk meetprogramma voor routinematig onderzoek van de waterkwaliteit.

Periode: 1980-

Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Indicatief meerjarenprogramma water, 1980-1984*, Den Haag 1982, pg. 68.

Waardering: B (5)

Product:

Opmerking:

(751)

Actor: 1. Coördinatiecommissie Uitvoering Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren (CUWVO)
2. Commissie Integraal Waterbeheer

Handeling: Het jaarlijks rapporteren over de landelijke waterkwaliteit.

Periode: 1980-

Bron: Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 58.

Waardering: B (3)

Product:

Opmerking:

9.1.2 Reken- en simulatiemodellen

Reken- en simulatiemodellen worden binnen de Rijkswaterstaat veelvuldig toegepast. Het gaat hier veelal om computerbestanden waarmee op grond van bekende gegevens en wetmatigheden berekeningen en simulaties worden uitgevoerd. De modellen worden bijvoorbeeld gebruikt bij beleidsvoorbereidende onderzoeken waarbij ingrepen in infrastructuur, waterhuishouding etc. worden "doorgerekend" om op die wijze grond te geven aan een beleidskeuze terzake. Vaak zal zulk een model in meer of mindere mate gekoppeld zijn aan een gegevensbestand dat in de vorige paragraaf is beschreven. Het ontwikkelen en beheren van deze modellen geschiedt op vele plaatsen binnen de Rijkswaterstaat. Net zoals dat bij gegevensverzamelingen het geval is, is het minder wenselijk om iedere keer wanneer dit nodig is een "dedicated" model te maken. Vooral binnen de specialistische diensten van de Rijkswaterstaat worden er dan ook voor de meest uiteenlopende toepassingen reken- en simulatiemodellen gebouwd. De modellen worden in de beleidsprocessen zoals die in de rest van dit rapport zijn beschreven, toegepast. De neerslag van deze toepassingen zal dan ook bij de betreffende handeling gezocht moeten worden.

Handelingen

(752)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/AVV/RIKZ/MD/RIZA/DWW/BD

Handeling: Het ontwikkelen, verbeteren en operationeel houden van reken- en simulatiemodellen.

Periode: (1945-)

Bron: Interviews

Waardering: V, 5 jr. na buitengebruikstelling of vervanging simulatie- of rekenmodel.

Product: Modellen zoals Zwendl en Stress waarmee prognoses worden gemaakt met betrekking tot de wateraanvoer en -afvoer en het totaalpakket SIMONA (simulatiemodellen natte waterstaat).

Opmerking: De belangrijkste producenten zijn de specialistische diensten die modellen ontwikkelen met betrekking tot verkeer, waterbeheer (kwalitatief en kwantitatief) en infrastructuur. De modellen die binnen de Regionale Directies ontwikkeld worden zullen over het algemeen binnen een beleidsproces te plaatsen zijn.

9.1.3 Meetsystemen

Bij de basisgegevensbestanden gaat het om gegevens die regelmatig op standaardwijze worden uitgebracht. Het komt ook vaak voor dat gegevens per geval als maatwerk worden aangeleverd. Rijkswaterstaat beschikt dan niet over de pasklare eindproducten maar wel over een systeem om deze producten binnen een reële termijn te verwezenlijken. Dit systeem kan bestaan uit een "ruwe" gegevensverzameling zoals een collectie satellietfoto's, een database, etc. In dat geval is er toch sprake van een gegevensverzameling. Het is echter ook mogelijk dat slechts het instrumentarium om gegevens te verzamelen en daarna te bewerken aanwezig is. In dat geval is er geen sprake van een gegevensverzameling maar van een informatie- of meetsysteem sec. Al naar gelang er opdrachten zijn zal de beherende Rijkswaterstaatsdienst het systeem in werking zetten en de gevraagde informatie leveren. De belangrijkste producent van meetsystemen is de Meetkundige Dienst. Voor meetsystemen geldt hetzelfde als voor de reken- en simulatiemodellen van de vorige paragraaf, de toepassing van de meetsystemen hoort thuis bij de diverse beleidsprocessen binnen de Rijkswaterstaat.

Het begrip meetsysteem dient in ruime zin opgevat te worden. Door de Meetkundige Dienst wordt bijvoorbeeld een groot aantal diensten aangeboden waarbij:

- op standaard wijze gegevens worden verzameld, bijvoorbeeld door middel van remote sensing, landmeetkundige technieken, plaatbepalingstechnieken etc.;
- deze gegevens vervolgens bewerkt worden tot werkbare producten zoals (thematische) kaarten, rapporten en getalsmatige meetgegevens.

Handelingen

(753)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/NZ/MD/DWW
 Handeling: Het ontwikkelen, verbeteren en operationeel houden van (geautomatiseerde) meet- en registratiemethoden.
 Periode: (1945-)
 Bron: Interviews
 Waardering: V, 5 jr. na buitengebruikstelling of vervanging meetsysteem.
 Product: Voorbeelden zijn:

- Volumeberekeningssystemen;
- Hoogtemeetsystemen;
- Plaatsbepalings- en positioneringssystemen;
- Systemen waarbij meetgegevens in thematische kaarten worden verwerkt;
- Ontwikkeling van remote sensing technieken;
- Deformatiemetingssystemen;
- Meet- en registratieapparatuur;
- Monitoring Systeem Waterhoogten (MSW);
- Debietmeetnet;
- Rijkswaterstaat Meetnet Infrastructuur.

Opmerking:

9.1.4 Klassieke basisproducten

De traditionele landmeter gebruikte zijn apparatuur in het veld om de gegevens die hij op die wijze verkreeg in kaartenmateriaal te verwerken. Op basis van deze methodiek is in het verleden een aantal producten tot stand gekomen dat tegenwoordig (uiteraard ook met toepassing van moderne methoden) nog steeds geleverd wordt. De belangrijkste zijn

- de waterstaatskaart;
- de rivierkaarten;
- kust- en oeverkaarten;
- wegenkaarten;
- obstakelkaarten (t.b.v. aanvliegeroutes vliegvelden).

Daarnaast is zijn als uiterst belangrijke producten het NAP, het daaraan verwante Actueel Hoogwaterbestand Nederland en het zwaartekrachtmetnet te noemen.

De waterstaatskaart is een kaart waarop de waterstaatkundige toestand van Nederland is aangegeven. Tot het opzetten van de waterstaatskaart is in 1864 door Thorbecke opdracht gegeven. Het bijhouden van de waterstaatskaart is per 1 januari 1994 gestaakt.

Sinds 1821 worden er in Nederland rivierkaarten vervaardigd. Dit zijn kaarten die met een zekere regelmaat geproduceerd worden en waarop gegevens met betrekking tot de rivieren zijn ingetekend. Voor de kust- en oeverkaarten geldt hetzelfde.

Het NAP bestaat uit een stelsel van peilmerken waarvan de hoogten opgemeten en gepubliceerd worden. Het NAP heeft ook internationale betekenis, in het kader van de Association Internationale de Géodésie (AIG, een semi-autonoom orgaan van de UGGI, de Union géodésique et géophysique internationale) is door de commissie Réseau Européen Unifié de Nivellement (REUN) in 1955 het NAP als internationaal referentievlak gekozen. De Meetkundige Dienst is binnen werkgroepen van de AIG actief. Onderwerpen die hier aan de orde komen zijn onder andere plaatsbepaling, internationale peilnetwerken en zwaartekrachtbepaling.

Met NAP als referentiekader is al tijdens de Tweede Wereldoorlog begonnen met het maken van een hoogtekarta van Nederland met een schaal van 1:10.000, waarop per hectare één hoogtecijfer van het maaiveld is gegeven³⁸⁴. Midden jaren negentig bleek dat dit hoogtebestand, TOPhoogteMD genaamd, niet meer voldeed aan de behoeften. De vervanger, het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN), is tot stand gekomen in samenwerking met de Unie van Waterschappen en een aantal provincies. De hoogtegegevens voor dit hoogtebestand worden gewonnen door middel van laseraltimetrie, een remote sensing techniek. Met vliegtuigen wordt het aardoppervlak "gescand" met een sterke laser. Het AHN is dan ook veel preciezer, met minimaal 1 meetpunt per 16 m² en sommige gebieden zelfs 1 meetpunt per 1 m². Om het project te bekostigen is tussen Rijkswaterstaat en de Unie van Waterschappen een convenant gesloten³⁸⁵.

Verwant aan het NAP is het zwaartekrachtnet. Het zwaartekrachtnet is een systeem waarmee, sinds 1987, de sterkte van de zwaartekracht wordt gemeten en geregistreerd. Het net maakt deel uit van een wereldwijd net en is, met enkele tientallen meetpunten in Nederland, slechts zeer ijl opgebouwd. De Meetkundige Dienst streeft ernaar om het net in Nederland zodanig uit te breiden dat er per 5 km² een meetpunt is.

Handelingen

(754)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/MD
Handeling: Het verzamelen van gegevens betreffende de waterstaatkundige toestand van Nederland ten behoeve van de waterstaatskaart.
Periode: 1864-1994
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na gereedkomen handeling 755.
Product:
Opmerking:

(755)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/MD
Handeling: Het verwerken van gegevens met betrekking tot de waterstaatkundige toestand van Nederland in de waterstaatskaart.
Periode: 1864-1994
Bron: Interviews
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

---

³⁸⁴ Zie Rijkswaterstaat, Meetkundige Dienst, *NAP Jaarbericht 1991-1992*, Delft 1992, pg. 8.

³⁸⁵ Rijkswaterstaat (MD), *Actueel Hoogtebestand Nederland. Rapportage n.a.v. het convenant tussen Unie van Waterschappen en Rijkswaterstaat*, Delft 1997.

(756)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/MD
Handeling: Het publiceren van de waterstaatskaart van Nederland.
Periode: 1864-1994
Bron: Interviews
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

(757)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/MD
Handeling: Het verzamelen van gegevens ten behoeve van de samenstelling van de rivierkaarten en de kust- en oeverkaarten.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na gereedkomen handeling 758.
Product:
Opmerking:

(758)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/MD
Handeling: Het verwerken van gegevens over de rivieren, kust en oever in rivierkaarten en kust- en oeverkaarten.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

(759)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/MD
Handeling: Het publiceren van de rivierkaarten en de kust- en oeverkaarten.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

(760)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/MD
Handeling: Het beheren van een stelsel van peilmerken ter bepaling van hoogtegegevens van Nederland in verband met het Normaal Amsterdams Peil.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na gereedkomen handeling 761.
Product:
Opmerking: Dit houdt in:
- het (laten) aanbrengen van peilmerken;
- het doen van metingen aan de peilmerken.

(761)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/MD
Handeling: Het verwerken van gegevens betreffende het NAP-stelsel.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking: Deze registratie houdt in dat de gegevens over de peilmerken, ligging en hoogte, worden vastgelegd. De gegevens over de peilmerken werden van 1960 tot 1982 in een kaartsysteem bijgehouden. Omstreeks 1970 werd het archiveringsprogramma ORSNAP (Opslag en Retrieval Systeem van NAP-peilmerken) opgezet waarin sinds die tijd de gegevens bijgehouden worden. Van ieder peilmerk wordt de geschiedenis bijgehouden, de gegevens over verdwenen peilmerken blijven ook bewaard³⁸⁶.

(762)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/MD
Handeling: Het publiceren van gegevens betreffende de NAP-peilmerken.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5) geaccumuleerde overzichten, rest V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: De NAP-peilmerkengegevens werden tot omstreeks 1960 in boekvorm gepubliceerd, aangevuld met lijsten van wijzigingen en aanvullingen. Rond 1960 begon de Meetkundige Dienst de uitgave van een losbladig systeem. Tegenwoordig wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden die de moderne computers bieden. Kaarten en lijsten kunnen rechtstreeks uit de database worden gedestilleerd³⁸⁷.

(870)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het verzamelen van hoogtegegevens van Nederland.
Periode: (1945-)
Bron: Convenant tussen Unie van Waterschappen en Rijkswaterstaat (1997).
Waardering: V, 1 jr. na gereedkomen handeling 871.
Product:
Opmerking: Dit wordt voor het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) gedaan met behulp van laseraltimetrie, een remote sensing-techniek.

(871)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het verwerken van hoogtegegevens van Nederland in basisgegevensverzamelingen.
Periode: (1945-)
Bron: Convenant tussen Unie van Waterschappen en Rijkswaterstaat (1997).
Waardering: B (5)
Product:
- TopHoogteMD, een hoogtekaart van Nederland (schaal 1:10.000), waarop per hectare één hoogtecijfer van het maaiveld is gegeven.
- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN), de opvolger van TopHoogteMD, die veel preciezer is door het gebruik van remote sensing-techniek. Het project is opgezet in samenwerking met de Unie van Waterschappen.

Opmerking:

---

³⁸⁶ Zie Rijkswaterstaat, *Drie eeuwen normaal Amsterdams peil*, Den Haag 1987, pg. 33.

³⁸⁷ Zie Rijkswaterstaat, *Drie eeuwen normaal Amsterdams peil*, Den Haag 1987, pg. 31 e.v.

(872)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het publiceren en beschikbaar stellen van hoogtegegevens van Nederland.
Periode: (1945-)
Bron: Convenant tussen Unie van Waterschappen en Rijkswaterstaat (1997).
Waardering: B (5) geaccumuleerde overzichten, rest V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(763)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/MD
Handeling: Het verzamelen van gegevens over de zwaartekracht in Nederland.
Periode: 1991-
Bron: Interviews
Waardering: V, 1 jr. na gereedkomen handeling 764.
Product:
Opmerking:

(764)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/MD
Handeling: Het verwerken van gegevens over de zwaartekracht in Nederland.
Periode: 1991-
Bron: Interviews
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

(765)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/MD
Handeling: Het publiceren van gegevens over de zwaartekracht in Nederland.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (5) geaccumuleerde overzichten, rest V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking:

(766)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/MD
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten met betrekking geodetische aangelegenheden in de daarvoor relevante internationale fora.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Voorbeelden de deelname aan werkgroepen van de Association Internationale de Géodésie (AIG) waarbinnen de standaardisatie van internationale referentiestelsels, plaatsbepaling en zwaartekrachtnetwerken aan de orde komen.

9.2 De stimulering van remote sensing

Met remote sensing technieken worden op afstand stralingsverschijnselen waargenomen en op een informatiedrager vastgelegd³⁸⁸. De remote sensing is dan ook voortgekomen uit de luchtfotografie die in de jaren dertig in Nederland werd ingevoerd. Binnen de Rijkswaterstaat is remote sensing in de loop van de jaren een belangrijke techniek geworden om gegevens te verzamelen. Naast de operationalisering binnen de Rijkswaterstaat was het regeringsbeleid er ook op gericht om het gebruik van de remote sensing technieken in zijn algemeenheid te stimuleren. Hiertoe zijn in de loop van de jaren een aantal instellingen in het leven geroepen. De redenen waarom de overheid zich intensiever in het beleidsterrein gaat bewegen moeten gezocht worden in het grote maatschappelijke belang dat met remote sensing gemoeid is. Het doel dat de regering nastreeft, is door middel van extra stimulering het gebruik van remote sensing in de gebruikerssectoren te introduceren. De belangrijkste onderzoeksthema's zijn³⁸⁹:

- meteorologie en oceanografie;
- getijden- en binnenwateren;
- landinrichting, land- en bosbouw, natuurbeheer;
- klimaat en milieuonderzoek.

Een belangrijk aspect dat bij al deze thema's meespeelt is de ontwikkelingssamenwerking.

Van 1971-1976 is de Nederlandse Interdepartementale Werkgemeenschap voor het Applicatieonderzoek van Remote Sensing (NIWARS) actief geweest. Binnen het NIWARS werd onderzoek gedaan naar de toepassingsmogelijkheden van remote sensing. Het programma werd begeleid door de Stuurgroep NIWARS.

Na afloop van de NIWARS-periode is van 1976-1985 de Begeleidingscommissie Remote Sensing (BCRS) het coördinerend overheidsorgaan met betrekking tot de remote sensing geweest. De overheidsbemoeyenis was in deze periode overigens vrij minimaal. In een historisch overzicht dat door een belangrijke insider is opgesteld, wordt de periode 1977-1986 getypeerd als "het waakvlam programma"³⁹⁰.

Het keerpunt vormde het vaststellen van het (eerste) Nationaal Remote Sensing Programma (NRSP-1) in 1985³⁹¹ en de instelling van de Beleidscommissie Remote Sensing (BCRS), belast met de uitvoering van het programma. Het NRSP levert een substantiële bijdrage aan de ontwikkeling en het gebruik van remote sensing in binnen- en buitenland. Het NRSP-1 is in 1989 door een onafhankelijke Evaluatie Commissie geëvalueerd. De commissie stelde vast dat het programma tot zeer goede resultaten had geleid en beval krachtig aan het NRSP voort te zetten. Deze aanbeveling werd door de betrokken departementen (Verkeer en Waterstaat en Onderwijs en Wetenschappen) van harte overgenomen hetgeen in 1990 resulteerde in het Nationaal Remote Sensing Programma 1990-2000³⁹².

Handelingen

(767)

Actor: Stuurgroep Nederlandse Interdepartementale Werkgemeenschap voor het Applicatieonderzoek van Remote Sensing (NIWARS)

Handeling: Het houden van toezicht op de uitvoering van de applicatieonderzoeken voor remote sensing die binnen de Nederlandse Interdepartementale Werkgemeenschap voor het Applicatieonderzoek van Remote Sensing (NIWARS) werden uitgevoerd.

Periode: 1971-1976

Bron: Instellingsbeschikking van de minister van Onderwijs en Wetenschappen van 1 januari 1971.

Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.

Product:

Opmerking:

---

³⁸⁸ Zie Morra, R.H.J., *Het begin van de remote sensing in Nederland*, z.j, pg. 1.

³⁸⁹ Zie TK 1990-1991, 21 832, nrs. 1-2, pg. 12.

³⁹⁰ Zie Morra, R.H.J., *Het begin van de remote sensing in Nederland*, z.j, pg. 31-35.

³⁹¹ TK 1985-1986, 19 442.

³⁹² TK 1990-1991, 21 832, nrs. 1-2.

(768)

Actor: Nederlandse Interdepartementale Werkgemeenschap voor het Applicatieonderzoek van Remote Sensing (NIWARS)
Handeling: Het doen van applicatieonderzoeken ten behoeve van de ontwikkeling van remote sensing technieken.
Periode: 1971-1977
Bron: Morra, R.H.J., *Het begin van de remote sensing in Nederland*, z.j, pg. 11-29.
Waardering: V, 5 jr. na (eind)rapportage.
Product: Aan het eind van de periode is op 1 juni 1977 een eindrapport uitgebracht waarin de uitgevoerde onderzoeken zijn beschreven.
Opmerking:

(769)

Actor: 1. Stuurgroep Nederlandse Interdepartementale Werkgemeenschap voor het Applicatieonderzoek van Remote Sensing (NIWARS)(1971-1976)
2. Voorbereidingscommissie Remote Sensing (1976-1978)
Handeling: Het adviseren van de regering met betrekking tot de ontwikkeling van de remote sensing.
Periode: 1971-1978
Bron: Instellingsbeschikking van de minister van Onderwijs en Wetenschappen van 1 januari 1971.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking: - De stuurgroep heeft op 15 mei 1976 aan de minister voor Wetenschapsbeleid geadviseerd.
- De Voorbereidingscommissie heeft 1976 gerapporteerd.

(770)

Actor: Begeleidingscommissie Remote Sensing (BCRS)
Handeling: Het opstellen van onderzoeksplannen en prioriteiten voor applicatieonderzoeken remote sensing.
Periode: 1976-1985
Bron: Art. 2, lid 1, Instellingsbeschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van 5 december 1978, nr. Z 84180.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(771)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het vaststellen van de werkprogramma's voor de Begeleidingscommissie Remote Sensing door middel van machtiging van de door deze commissie ingediende werkprogramma's.
Periode: 1978-1985
Bron: Art. 2, lid 5, Instellingsbeschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van 5 december 1978, nr. Z 84180.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(772)

Actor: Begeleidingscommissie Remote Sensing (BCRS)
Handeling: Het doen van onderzoek op het terrein van de remote sensing.
Periode: 1978-1986
Bron: Art. 2, lid 5, Instellingsbeschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van 5 december 1978, nr. Z 84180.
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(773)

Actor: Begeleidingscommissie Remote Sensing (BCRS)
Handeling: Het aanschaffen van materiaal ten behoeve van onderzoek naar toepassingsmogelijkheden van remote sensing.
Periode: 1978-1986
Bron: Art. 1, Instellingsbeschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van 5 december 1978, nr. Z 84180.
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling.
Product:
Opmerking:

(774)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/MD
2. Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
Handeling: Het vaststellen van nationale remote sensing programma's.
Periode: 1985-
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Het eerste NRSP werd door de minister van Onderwijs en Wetenschappen aan de Tweede Kamer aangeboden³⁹³. Het tweede NRSP werd door de minister van Verkeer en Waterstaat aan de Tweede Kamer aangeboden³⁹⁴.

(775)

Actor: Beleidscommissie Remote Sensing (BCRS)
Handeling: Het jaarlijks vaststellen van een voortschrijdend meerjarenprogramma ter uitvoering van het nationale remote sensing programma en van de begroting voor dit programma.
Periode: 1986-
Bron: Art. 2, lid 1, Instellingsbeschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van 23 oktober 1986; Art. 2 lid 1, Instellingsbeschikking Beleidscommissie Remote Sensing (Stb. 1995, 246).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking:

(776)

Actor: Beleidscommissie Remote Sensing (BCRS)
Handeling: Het beoordelen, coördineren en uitbesteden van de onderzoeksprojecten in het kader van de Nationale Remote Sensing Programma's en het beheer van de instrumentenpool.
Periode: 1986-
Bron: Art. 12, Instellingsbeschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van 23 oktober 1986; Art. 9, Instellingsbeschikking Beleidscommissie Remote Sensing (Stb. 1995, 246).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Deze handeling wordt uitgevoerd door het programmabureau van de BCRS. Dit programmabureau is ondergebracht bij de Meetkundige Dienst.

---

³⁹³ TK 1985-1986, 19 442, nrs. 1-2.

³⁹⁴ TK 1990-1991, 21 832, nrs. 1-2.

(777)

Actor: Beleidscommissie Remote Sensing (BCRS)
Handeling: Het evalueren van de Nationale Remote Sensing Programma's.
Periode: 1986-
Bron: Art. 12, Instellingsbeschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van 23 oktober 1986; Art. 9, Instellingsbeschikking Beleidscommissie Remote Sensing (Stb. 1995, 246).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: Deze handeling wordt uitgevoerd door het programmabureau van de BCRS. Dit programmabureau is ondergebracht bij de Meetkundige Dienst in Delft.

(778)

Actor: Beleidscommissie Remote Sensing (BCRS)
Handeling: Het opstellen en inbrengen van Nederlandse bijdragen en standpunten in de voor de ontwikkeling van de remote sensing relevante internationale fora.
Periode: 1986-
Bron: Art. 2, lid 2, instellingsbeschikking van de minister van Verkeer en Waterstaat van 23 oktober 1986; Art. 2, lid 2, Instellingsbeschikking Beleidscommissie Remote Sensing (Stb. 1995, 246).
Waardering: B (1)
Product:
Opmerking: - De contacten worden onderhouden door het programmabureau.
- Het gaat hier bijvoorbeeld om activiteiten in het kader van

- de European Space Agency (ESA), in verband met de binnen die organisatie tot stand gekomen aardobservatiesatellietsystemen;
- de participatie in kaderprogramma's van de Europese Unie;
- onderzoeks- en samenwerkingsprogramma's in het kader van de Verenigde Naties.

(873)

Actor: Beleidscommissie Remote Sensing (BCRS)
Handeling: Het adviseren over zaken met betrekking tot Remote Sensing.
Periode: 1996-
Bron: Art. 2, lid 4, Instellingsregeling Beleidscommissie Remote Sensing (Stb. 1995, 246).
Waardering: V, 10 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Adviezen, rapporten, etc.
Opmerking: De commissie ontvangt haar technische en administratieve ondersteuning van de Meetkundige Dienst van de Rijkswaterstaat.

(779)

Actor: Evaluatie Commissie NRSP
Handeling: Het adviseren van de regering met betrekking tot het gevoerde en te voeren overheidsbeleid met betrekking tot remote sensing aan de hand van een evaluatie van het Nationaal Remote Sensing Programma.
Periode: 1989
Bron: Instellingsbeschikking
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking: De Evaluatie Commissie stond onder voorzitterschap van mr. B.W. Biesheuvel.

10 De Raad van de Waterstaat

Het belangrijkste adviesorgaan op het terrein van de waterstaat was de Raad van de Waterstaat. Dit adviescollege is in 1950 uit een aantal voorlopers samengesteld en heeft tot 1992 als zodanig gefunctioneerd. In 1992 is de Raad van de Waterstaat opgeheven, de adviserings- en overlegtaken zijn toen overgegaan naar de Raad voor Verkeer en Waterstaat (RVW) en de Overlegorganen Verkeer en Waterstaat (OVW), al bestond er in 1986 al een Voorlopige Raad voor Verkeer en Waterstaat. Het doel was ook om in 1992 de Raad voor Verkeersveiligheid te integreren in de Raad voor Verkeer en Waterstaat, maar lukte nog niet. Samen met de instelling van de Raad in 1992 werden zes specialistische vaste commissies van de Raad ingesteld, met elk eigen beleidsterrein. Deze commissies komen in de voorgaande hoofdstukken voor, omdat ze vaak specialistische adviezen leverden.

Het ministerie van Verkeer en Waterstaat was echter een van de weinigen die van start was gegaan met de herziening van het adviesstelsel. Uiteindelijk leidde dit rond de jaarwisseling 1996-1997 tot een grootscheepse herziening van het adviesstelsel. De zes vaste commissies werden opgeheven, de Raad voor Verkeersveiligheid werd geïntegreerd en de mogelijkheid ontstond dat beide kamers der Staten-Generaal advies konden vragen. De Wet Raad voor Verkeer en Waterstaat kwam hiermee te vervallen en werd vervangen door de Wet advies en overleg verkeer en waterstaat.

In de nieuwe wet werd ook duidelijk de rol van de overlegorganen vastgelegd. Duidelijk werd gesteld dat de Overlegorganen Verkeer en Waterstaat een overleg-functie hadden en geen adviserende. Er kwam hiermee een duidelijke scheiding tussen de OVW en de RVW. Specialistisch korte termijn overleg zou plaats vinden in de overlegorganen; strategische, initiërende adviezen over Verkeer en Waterstaat-brede onderwerpen zouden voorbehouden zijn aan de Raad voor Verkeer en Waterstaat. Daarom is er voor gekozen de handelingen van de overlegorganen in de verschillende hoofdstukken te plaatsen en de handelingen van de Raad voor Verkeer en Waterstaat vanaf 1997 te plaatsen in een nieuw Verkeer en Waterstaat-breed RIO.

Handelingen

(780)

Actor: Raad van de Waterstaat
Handeling: Het op verzoek of uit eigen beweging adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat.
Periode: 1951-1992
Bron: Art. 5a, Waterstaatswet 1900 (Stb. 1900, 176).
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(781)

Actor: Raad van de Waterstaat/Staatscommissie voor de waterstaatswetgeving
Handeling: Het adviseren van de regering met betrekking tot wettelijke regels die ten aanzien van het waterstaatsbestuur dienen te worden gesteld.
Periode: 1892-1992
Bron: Koninklijk besluit 21 april 1892
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking: In 1992 werd een nieuwe Staatscommissie voor de waterstaatswetgeving opgericht, los van de nieuwe Raad voor Verkeer en waterstaat.

(782)

Actor: Raad van de Waterstaat
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot de instelling van vaste en bijzondere commissies van de Raad van de Waterstaat.
Periode: 1951-1992
Bron: Instellingsbeschikking 12 oktober 1951.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

11 Beheer en toezicht rijkswaterstaatswerken

Het beheer van rijkswaterstaatswerken is vanaf 1997 in aanzienlijke mate gedereguleerd. Tot 1997 gold voor het beheer van rijkswaterstaatswerken de Wet betreffende 's Rijks waterstaatswerken (Stb. 1891, 69). Op grond van deze wet waren bij AMvB een groot aantal reglementen vastgesteld, zoals bijvoorbeeld het Algemeen reglement voor rivieren en Rijkskanalen (Stb. 1919, 765), het Rijkswegenreglement (Stb. 1927, 240) en het Rijksrivierdijkenreglement (Stb. 1937, 576).

Met de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1996, 645), die op 1 januari 1997 in werking trad, werden de oude wet uit 1891 en de nog bestaande reglementen samengevoegd. Deze wet regelt het beheer van alle waterstaatswerken, waaronder de bovenstaande vergunningverlening. Een belangrijk element binnen de oude reglementen vormden de verbodsbepalingen met een daaraan verbonden vergunningvereiste. Dit is overgenomen in de Wet beheer rijkswaterstaatswerken. In de vergunningverlening staat de bescherming van waterstaatswerken met het oog op het doelmatig en veilig gebruik daarvan centraal.

De reikwijdte van de wet is erg groot en wordt uit oogpunt van efficiëntie steeds groter gemaakt. Eind 1999 werd bijvoorbeeld de Rivierenwet geïntegreerd. Dit heeft gevolgen voor het begrip "waterstaatswerk". In artikel 1 van de wet wordt onder waterstaatswerken verstaan: "bij het Rijk in beheer zijnde wateren, waterkeringen en wegen alsmede, voor zover in beheer bij het Rijk, de daarin gelegen kunstwerken en hetgeen verder naar hun aard daartoe behoort. (...) Onder wateren wordt mede verstaan de territoriale zee".³⁹⁵

In dit hoofdstuk komen de handelingen op basis van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken aan de orde en andere algemene handelingen die zowel voor droge als natte waterstaatswerken gelden. Handelingen die specifiek betrekking hebben op bijvoorbeeld waterkeringen of infrastructuur komen in de betreffende hoofdstukken voor (hoofdstukken 6 en 7). Dit geldt ook voor handelingen op basis van de door de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (WBR) vervangen reglementen.

Handelingen

(572)

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling:	Het voorbereiden van (wijzigingen op) wetgeving ter bescherming van rijkswaterstaatswerken.
Periode:	(1945-)
Bron:	Zie product.
Waardering:	B (1)
Product:	<ul style="list-style-type: none"> - Wet betreffende 's Rijkswaterstaatswerken (-1996); - Wet beheer rijkswaterstaatswerken (1997-); - Interim-besluit vergunningplicht installaties ter zee (1999-); - Besluit rijksrivieren (Stb. 2001, 255);
Opmerking:	

³⁹⁵ TK 1995-1996, 24 573, nr. 3 (Memorie van toelichting).

(874)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het verlenen, wijzigen, intrekken en weigeren van vergunningen voor het uitvoeren van werkzaamheden of het storten, plaatsen of neerleggen van vaste stoffen in, op of bij rijkswaterstaatswerken.
Periode: 1997-
Bron: Art. 2, Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1996, 645).
Waardering: Bij afgifte of wijziging vergunning: V, 20 jr. na afloop (geldigheids)termijn.
Bij weigering of intrekking vergunning: V, 20 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Vergunning (beschikking)
Opmerking: - Deze handeling geldt niet voor:

- het uitvoeren van ontgrondingen, zie hiervoor handeling 316 en 317;
- het storten of lozen van verontreinigde stoffen, zie hiervoor o.a. handeling 147 en 154;

- De vergunningverlening is niet doorgemandateerd voor een aantal gevallen. In deze gevallen heeft de hoofddirectie bemoeienis vanwege de directe ondertekening door de minister. Het gaat om:

- aanvragen voor werken waarmee nationale of internationale belangen zijn gemoeid;
- aanvragen voor werken die in brede maatschappelijke kringen omstreden zijn dan wel anderszins politiek gevoelig zijn;
- aanvragen voor werken, voorzover de medewerking van de minister van Verkeer en Waterstaat daarvoor mede nodig is op grond van andere wetten en reglementen dan die waarvoor de toepassing primair tot de taak van de Rijkswaterstaat behoort;
- aanvragen voor werken de NV Nederlandse Spoorwegen betreffende.

- Deze handeling **vervangt** handelingen 28.439, 28.576, 28.575, 28.577, 28.578, 28.582 en 28.601 waarvan de grondslag is verdwenen.

(588)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het afsluiten van overeenkomsten met organisaties die veelvuldig ingrijpen in rijkswaterstaatswerken (aanrakingen) met betrekking tot vergunningverlening en gebruik.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: Raamovereenkomsten: V, 20 jr. na afloop (geldigheids)termijn.
Overeenkomsten: V, 5 jr. na afloop (geldigheids)termijn.
Product: Overeenkomst
Opmerking: Wat betreft de Hoofddirectie gaat het om organisaties zoals de NS en KPN, de Regionale Directies maken afspraken met bijvoorbeeld gemeenten.

(875)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van AMvB's waarbij de heffing van leges wordt geregeld met betrekking tot de vergunningverlening voor het uitvoeren van werkzaamheden en het storten, plaatsen of neerleggen van vaste stoffen in, op of bij rijkswaterstaatswerken.
Periode: 1997-
Bron: Art. 4, Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1996, 645).
Waardering: B (5)
Product: AMvB
Opmerking:

(876)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het aanwijzen van rijkswaterstaatswerken waarvoor een beperking of verbod op de toegang geldt.
Periode: 1997-
Bron: Art. 6, Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1996, 645).
Waardering: V, 20 jr. na afloop (geldigheids)termijn beperking/verbod.
Product: Beschikking.
Opmerking: Een bekendmaking van een beperking of verbod wordt geplaatst bij het betrokken Rijkswaterstaatswerk. Een besluit tot aanwijzing kan alleen worden genomen ter bescherming van de werken en ter verzekering van het doelmatig en veilig gebruik daarvan.

(877)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het wijzigen van de interne organisatie met betrekking tot het beheer van waterstaatswerken en interne beheersgrenzen.
Periode: (1945-)
Bron: Zie product.
Waardering: B (4)
Product: bijv. Plan van aanpak overdracht integraal beheer A2/A27 (Everdingen) van de directie Zuid-Holland naar de directie Utrecht.
Opmerking:

(878)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het binnen de eigen beheersorganisatie overdragen van het beheer van (delen van) rijkswaterstaatswerken bij reorganisaties.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking: Het gaat hier om overdracht bij verandering van beheersgrenzen tussen regionale directies en dienstkringen van Rijkswaterstaat.

(806)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het goedkeuren van maatregelen van Gedeputeerde Staten van provincies ter voorkoming, beperking en bestrijding van de gevolgen van door oorlogsomstandigheden veroorzaakte beschadigingen van waterstaatswerken en belemmeringen in het gebruik van deze werken.
Periode: 1952-
Bron: Art. 1 lid 5, Wet Bescherming Waterstaatswerken in Oorlogstijd (Stb. 1952, 367).
Waardering: B (6)
Product: Beschikking
Opmerking:

(910)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het verlenen van bijdragen en het betaalbaarstellen van de kosten die door de lagere overheden gemaakt worden in het kader van de Wet Bescherming Waterstaatswerken in Oorlogstijd.
Periode: 1952-
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling bijdrage of betaalbaarstelling
Bron: Art. 8, Wet Bescherming Waterstaatswerken in Oorlogstijd (Stb. 1952, 367)
Product:
Opmerking:

11.1 Handhaving

Een instrument om de behoud en werking van rijkswaterstaatswerken te beschermen is het houden van toezicht op de

waterstaatswerken. Het gaat dan niet om inspecties voor het onderhoud, maar om controle op eventueel illegaal gebruik van rijkswaterstaatswerken. Wanneer zonder vergunning werken uitgevoerd zijn, kan bestuursdwang uitgeoefend worden om de werken te staken de rijkswaterstaatswerken in de oorspronkelijke staat terug te brengen. Ook kan er een schadevergoeding gevraagd worden, wanneer er schade aangebracht is aan rijkswaterstaatswerken.

Er bestaat hierbij een onderscheid tussen normaal toezicht en het opsporen van overtreders. Het aanwijzen van opsporingsambtenaren moet gebeuren in overeenstemming met de minister van Justitie en de minister van Verkeer en Waterstaat is dan ook verantwoording schuldig aan de minister voor wat betreft de werkzaamheden van de opsporingsambtenaren werkzaam bij Rijkswaterstaat.

Handelingen

(879)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het aanwijzen van ambtenaren belast met het toezicht op rijkswaterstaatswerken.
Periode: 1997-
Bron: Art. 5, lid 1, Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1996, 645); art. 22, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509), zoals gewijzigd (Stb. 1996, 411).
Waardering: B (5)
Product: Onder meer:

- Regeling aanwijzing toezichthoudende ambtenaren Wet beheer rijkswaterstaatswerken en Ontgrondingenwet (Strt. 1997, nr. 42, p. 11);
- Aanwijzing toezichthoudende ambtenaren Wet beheer rijkswaterstaatswerken jo Interim-besluit vergunningsplicht installaties ter zee (Strt. 2000, nr. 25).

Opmerking: Het product van deze handeling is een regeling, omdat de toezichthoudende bevoegdheden aan functies worden gekoppeld en niet aan personen.

(441)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ
Handeling: Het houden van toezicht op rijkswaterstaatswerken.
Periode: 1937-
Bron: 1937-1996: onder meer: art. 4, lid 2 en art. 8, Rijksrivierdijkenreglement (Stb. 1937, 576), art. 4 en 6, Rijkszeeweringenreglement (Stb. 1937, 579). Vanaf 1997: art. 5, lid 1, Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1996, 645).
Waardering: V, 10 jr. na afloop kalenderjaar.
Product:
Opmerking: Het toezicht houdt in:

- het beoordelen van toegezonden voornemens tot ondernemen van activiteiten op en nabij de rijkswaterstaatswerken;
- het inspecteren van de rijkswaterstaatswerken met het oog op handhaving van de Wbr, niet uit onderhoudsoverwegingen;
- het opmaken van processen-verbaal ten behoeve van de opsporing van overtredingen van de bepalingen uit relevante wetgeving.

(574)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het vaststellen en innen van een bedrag ter vergoeding van schade aangebracht door derden aan rijkswaterstaatswerken.
Periode: (1945-)
Bron: Tot 1997: Art. 4, Wet betreffende 's Rijks waterstaatswerken (Stb. 1891, 69). Vanaf 1997: art. 9, Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1996, 645).
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling.
Product: Beschikking
Opmerking:

(438)

Actor: 1. Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
2. Minister van Justitie

Handeling: Het aanwijzen van ambtenaren, belast met de opsporing van feiten, strafbaar gesteld in voor Rijkswaterstaat relevante wetgeving, die bevoegd zijn tot het uitoefenen van bestuursdwang.

Periode: 1891-

Bron: Tot 1997: onder meer: art. 3, Wet betreffende 's Rijks waterstaatswerken (Stb. 1891, 69); art. 8, Rijksrivierdijkenreglement (Stb. 1937, 576); art. 6, Rijkszeeweringenreglement (Stb. 1937, 579). Vanaf 1997 onder meer: art. 5, lid 2, Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1996, 645); art. 25, Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509); art. 53, lid 2, Wet op de waterhuishouding (Stb. 1989, 285).

Waardering: B (4)

Product: Benoeming (beschikking)

Opmerking:

(442)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ

Handeling: Het uitoefenen van bestuursdwang met betrekking tot de bescherming van rijkswaterstaatswerken.

Periode: 1891-

Bron: (1891-1996) Art. 3, Wet betreffende 's Rijks waterstaatswerken (Stb. 1891, 69); (1997-) Art. 7, lid 1, Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Stb. 1996, 645).

Waardering: V, 10 jr. na onherroepelijk worden beschikking of onherroepelijke rechterlijke uitspraak.

Product: Beschikking

Opmerking: Het gaat om het op kosten van de overtreders doen wegnemen, beletten, verrichten of in de vorige toestand herstellen van hetgeen in strijd met reglementen op basis van de Wet betreffende 's Rijks waterstaatswerken (-1996) of de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (1997-) wordt gemaakt, gesteld, ondernomen, nagelaten, beschadigd of weggenomen.

(880)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat

Handeling: Het uitbrengen van verslag aan de minister van Justitie over zaken betreffende buitengewoon opsporingsambtenaren werkzaam bij het DG Rijkswaterstaat.

Periode: 1995-

Bron: Art. 6, Besluit buitengewoon opsporingsambtenaren Rijkswaterstaat 1995 (Str. 1995, nr. 215, p. 15).

Waardering: B (3)

Product: Verslagen, rapporten.

Opmerking: Verslag wordt gedaan van het aantal buitengewoon opsporingsambtenaren werkzaam bij Rijkswaterstaat, de door de ambtenaren verrichte opsporingsactiviteiten en de stand van zaken met betrekking tot de opleiding van die ambtenaren.

11.2 Overdracht van beheer aan lagere overheden

Het beheer van waterstaatswerken kan in handen van diverse overheden zijn. Naast de Rijkswaterstaat zijn dat de provincies (provinciale waterstaat), gemeenten en waterschappen. Het kan nodig blijken dat het beheer of het onderhoud van waterstaatswerken van de ene overheid naar de andere dient te gaan. Dit kan bijvoorbeeld geschieden na voltooiing van een waterstaatswerk door de Rijkswaterstaat of in het kader van een door de rijksoverheid opgezet decentralisatiebeleid. Volgens artikel 1 van de Waterstaatswet 1900 geschiedt het bij anderen in beheer of onderhoud brengen van rijkswaterstaatswerken bij wet tenzij het een waterstaatswerk van niet-nationaal belang betreft en er tussen het rijk en de instantie die het beheer of het onderhoud gaat uitvoeren overeenstemming is bereikt. In het laatste geval geschiedt de overdracht bij Koninklijk Besluit. Hetzelfde geldt voor het door het rijk in beheer nemen of in onderhoud nemen van andersoortige waterstaatswerken. Te denken valt bijvoorbeeld aan weggedeelten in beheer bij een provincie of gemeente, die onder het rijkswegenplan gaan vallen. Ook hier is bij waterstaatswerken van niet-nationaal belang en overeenstemming tussen het rijk en de andere instantie een Koninklijk Besluit voldoende om de overdracht te bewerkstelligen. Ook in de Deltawet is een soortgelijke regeling opgenomen met betrekking tot de overdracht van werken.

Er bestaan dus drie instrumenten om waterstaatswerken over te dragen aan lagere overheden:

1. overdracht bij wet (bij nationaal belang);

2. overdracht bij KB (bij niet nationaal belang);
3. overdracht door middel van een overeenkomst (dit kan gebeuren in afwijking van werkingssferen van bovenstaande instrumenten).

Naast de algemene regeling uit de Waterstaatswet 1900 is in 1992 de Wet herverdeling wegenbeheer tot stand gekomen³⁹⁶. Deze wet beoogt een zo eenvoudig en doelmatig mogelijke structuur van het wegenbeheer te realiseren, waarbij er in beginsel van wordt uitgegaan dat het Rijk de hoofdwegen in beheer heeft, de provincies de secundaire wegen en de gemeenten en waterschappen de tertiaire wegen. Deze wet is voorbereid door een interdepartementale stuurgroep ("Brokx droog"), die door middel van bestuurlijk overleg met provinciale, gemeentelijke en waterschapsorganisaties tot een concept herverdeling is gekomen. De herverdeling is op de overgangsdatum³⁹⁷, 1 januari 1993, gerealiseerd. Een belangrijk gevolg van het inwerkingtreden van de Wet herverdeling wegenbeheer is de intrekking van de Wet uitkeringen wegen per 1 januari 1993.

Het te voeren beleid met betrekking tot de bestuurlijke organisatie van het beheer van de waterkeringen is een belangrijk deel van het algemene beleid met betrekking tot de waterkeringen en kustverdediging. In verband met de toenemende decentralisatie is in de loop van de tweede helft van de jaren tachtig bestuurlijk overleg gevoerd tussen de rijksoverheid en de lagere overheden over de eventuele decentralisatie van het beheer van een klasse waterstaatswerken die niet tot het zogenaamde "essentieel rijksbeheer" hoorden. Uit dit overleg is de instelling van de Stuurgroep Decentralisatie Beheer van Natte Waterstaatswerken (Brokx nat) voortgekomen. Deze stuurgroep moest de overdracht van onder andere waterkeringen die niet tot het essentieel rijksbeheer behoorden, voorbereiden.

Bij de overdracht van waterstaatswerken tussen de diverse overheden onderling wordt van rijkswege ook vaak een bijdrage verleend. Een voorbeeld is de "eenderde-regeling" die vaak werd toegepast bij de overdracht van waterstaatswerken tussen lagere overheden onderling.

Handelingen

(396)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het voorbereiden van wetten waarbij rijkswaterstaatswerken in beheer of in onderhoud worden gegeven bij lagere overheden.
Periode: 1900-
Bron: Art. 1, Waterstaatswet 1900 (Stb. 1900, 176).
Waardering: B (5)
Product: Wet
Opmerking: Deze handeling vervangt handeling 28.496.

---

³⁹⁶ Wet van 29 oktober 1992, Stb. 563.

³⁹⁷ Vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 29 oktober 1992, Stb. 578.

(397)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten waarbij rijkswaterstaatswerken, van niet-nationaal belang en bij wederzijdse overeenstemming, in beheer of in onderhoud worden gegeven bij lagere overheden.
Periode: 1932-
Bron: 1980-1989: Wet van 24 november 1932, Stb. 552. Vanaf 1989: Art. 1, Waterstaatswet 1900 (Stb. 1900, 176).
Waardering: B (5)
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking: - Deze besluiten worden door de ministers van Verkeer en Waterstaat en van Financiën gezamenlijk voorgedragen.
- Deze handeling vervangt handeling 28.497.

(498)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ/AVV
Handeling: Het voorbereiden van wetten waarbij waterstaatswerken die in beheer of in onderhoud zijn bij lagere overheden, in beheer en onderhoud bij het rijk worden gebracht.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 1, Waterstaatswet 1900 (Stb. 1900, 176).
Waardering: B (5)
Product: Wet
Opmerking:

(499)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten waarbij waterstaatswerken, van niet-nationaal belang en bij wederzijdse overeenstemming, die in beheer of in onderhoud zijn bij lagere overheden, in beheer of in onderhoud bij het rijk worden gebracht.
Periode: 1980-
Bron: 1980-1989: Wet van 24 november 1932, Stb. 552; vanaf 1989: art. 1, Waterstaatswet 1900 (Stb. 1900, 176).
Waardering: B (5)
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking: Deze besluiten worden door de ministers van Verkeer en Waterstaat en van Financiën gezamenlijk voorgedragen.

(398)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten waarbij waterkeringen in het belang van de afsluiting van zeearmen en daarmee in verband staande werken in beheer of in onderhoud bij het rijk worden genomen en van Koninklijke Besluiten waarbij deze waterkeringen weer onder beheer of onderhoud van de oorspronkelijke beheerders worden gebracht.
Periode: 1958-
Bron: Art. 4, lid 1 en 3, Deltawet.
Waardering: B (5)
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking:

(784)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten waarbij goedkeuring wordt verleend aan besluiten van Provinciale Staten om waterstaatswerken die bij de provincie in beheer of in onderhoud zijn, aan andere lagere overheden over te dragen.
Periode: (1945-)
Bron: (o.a.) Art. 19, Wegenwet. (Stb. 1930, 342).
Waardering: B (5)
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking: - In de stuurgroep waren de ministeries van Verkeer en Waterstaat, Binnenlandse Zaken en Financiën benevens het IPO, de Unie van Waterschappen en de VNG vertegenwoordigd.
- De stuurgroep heeft 15 september het Rapport Herziening Wegenbeheer uitgebracht. Het rapport bevatte onder andere een "Proeve van een voorstel van wet" die de basis heeft gevormd voor de Wet uitkering wegen.

(789)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten waarbij goedkeuring wordt verleend aan besluiten van Provinciale Staten om waterstaatswerken die bij andere lagere overheden in beheer of in onderhoud zijn, aan de provincie over te dragen.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 2, Waterstaatswet 1900 (Stb. 1900, 176).
Waardering: V, 20 jr. na bekendmaking Koninklijk Besluit.
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking:

(896)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Wet herverdeling wegenbeheer.
Periode: 1980-
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Wet (Wet herverdeling wegenbeheer), AMvB
Opmerking:

(503)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van het Koninklijk Besluit waarin de datum wordt vastgesteld waarop de overdracht van wegen tussen de diverse overheden in het kader van de Wet herverdeling wegenbeheer zal plaats hebben.
Periode: 1992
Bron: Art. 10, Wet herverdeling wegenbeheer (Stb. 1992, 563).
Waardering: B (1)
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking: Dit is gebeurd bij het Koninklijk Besluit van 29 oktober 1992, Stb. 578.

(502)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG.RDIJ
Handeling: Het afsluiten van overeenkomsten met lagere overheden opdat een waterstaatswerk, in afwijking van de werkingssferen van wetten en Koninklijke Besluiten ter overdracht van waterstaatswerken, in beheer of in onderhoud bij het Rijk dan wel bij de betreffende lagere overheid zal komen.
Periode: 1992-
Bron: (o.a.) Art. 5, Wet herverdeling wegenbeheer (Stb. 1992, 563).
Waardering: B (5)
Product: Overeenkomst
Opmerking:

(400)

Actor: Stuurgroep Decentralisatie Natte Waterstaatswerken (Brokx nat)
Handeling: Het doen van voorstellen over de herverdeling van het beheer van natte waterstaatswerken tussen Rijk en lagere overheden en over een herziening van de financiële verhoudingen tussen de overheden op dat terrein.
Periode: 1988-1991
Bron: Instellingsbeschikking van 7 juni 1988, ZA 53629.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(500)

Actor: Stuurgroep herziening wegenbeheer (Brokx droog)
Handeling: Het doen van voorstellen over de herverdeling van het beheer van droge waterstaatswerken tussen Rijk en lagere overheden en over een herziening van de financiële verhoudingen tussen de overheden op dat terrein.
Periode: 1987-1990
Bron: Instellingsbeschikking minister van Verkeer en Waterstaat van 17 juli 1987.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

- In de Stuurgroep herziening wegenbeheer waren de ministeries van Verkeer en Waterstaat, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Financiën benevens het IPO, de Unie van Waterschappen en de VNG vertegenwoordigd.
- De Stuurgroep herziening wegenbeheer heeft 15 september het Rapport Herziening Wegenbeheer uitgebracht. Het rapport bevatte onder andere een "Proeve van een voorstel van wet" die de basis heeft gevormd voor de Wet uitkering wegen.

(399)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het plegen van bestuurlijk overleg met provincies en andere lagere overheden over de decentralisatie van het beheer of het onderhoud van rijkswaterstaatswerken.
Periode: (1945-)
Bron: *Beginselen en uitgangspunten bij de overdracht van het beheer en onderhoud van natte waterstaatswerken; rapport van de Stuurgroep Decentralisatie Beheer van Natte Waterstaatswerken, 1991, bijlage 1.*
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

(504)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het overdragen van het beheer of het onderhoud van rijkswaterstaatswerken aan lagere overheden.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 20 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking:

- Deze handeling geldt niet voor het voorbereiden van wetten en KB's of het afsluiten van overeenkomsten, waarin de overdracht van waterstaatswerken wordt geregeld.
- De overdracht van de werken heeft ook aanzienlijke personele gevolgen. Deze zullen in een algemeen kader aan de orde worden gesteld in een institutioneel onderzoek naar het overheids personeelsbeleid dat in het kader van de PIVOT-onderzoeken bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zal worden uitgevoerd.

(505)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ

Handeling: Het verlenen van subsidies aan lagere overheden in verband met de overdracht van het beheer of het onderhoud van waterstaatswerken.

Periode: (1945-)

Bron: Interviews

Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling.

Product: Beschikking

Opmerking: - Het gaat hier ook om overdrachten waarbij het rijk niet betrokken is.
- Een voorbeeld is de "eenderde-regeling".

12 Bevoegdheden ten opzichte van andere overheden en privaatrechtelijke personen

Op het gebied van de waterstaat zijn andere actoren actief buiten de minister van Verkeer en Waterstaat. Als centrale autoriteit op het gebied van de waterstaat heeft de minister van Verkeer en Waterstaat een aantal bevoegdheden ten opzichte van andere overheden en privaatrechtelijke personen. In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens een aantal algemene bevoegdheden behandeld, bevoegdheden ter beperking van bijvoorbeeld eigendomsrechten bij de uitvoering van werken door andere overheden en privaatrechtelijke personen. Tenslotte worden bevoegdheden behandeld op het terrein van waterschappen en andere openbare lichamen.

12.1 Doorvoering van het landelijk waterstaatsbeleid

Een groot deel van het handelen van de overheid vindt op regionaal en lokaal niveau plaats en dit is de laatste jaren steeds toegenomen. Om toch controle te behouden heeft het Rijk een aantal bevoegdheden, waarvan de meeste liggen bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Ten opzichte van de provinciale overheden heeft de minister van Verkeer en Waterstaat ook een aantal wettelijke bevoegdheden, zoals het geven van aanwijzingen. In de Provinciewet van 1962 stond vermeld dat provinciale besluiten goedkeuring behoeft van de betrokken minister. Deze algemene bevoegdheid van het Rijk is in de nieuwe Provinciewet niet meer teruggekomen; wel kan de betrokken minister een KB voordragen ter opheffing van een provinciaal besluit. Deze bevoegdheden hebben tot gevolg dat vrijwel alle op het beleidsterrein waterstaat betrekking hebbende provinciale besluiten naar het ministerie van Verkeer en Waterstaat opgestuurd worden.

Als beheerder van rijkswaterstaatswerken treedt Rijkswaterstaat bij de totstandkoming en aanpassing van streek- en bestemmingsplannen vaak op als belanghebbende. Er wordt daardoor controle uitgeoefend op de streek- en bestemmingsplannen, waarbij ook bekeken wordt of ze stroken met het landelijk waterstaatsbeleid.

De ontwikkeling dat binnen het beleidsterrein van de waterstaat meer integrale beleidsvorming en -uitvoering plaats heeft, is ook van toepassing in relatie tot andere beleidsterreinen. Waterstaatsbeleid vraagt zorgvuldige afstemming met beleid in het kader van natuurbeheer, ruimtelijke ordening, milieu, landbouw, en vice versa. Belangrijkste departementen waarmee beleidsafstemming plaats heeft zijn VROM, LNV, en EZ.

De meeste handelingen die te maken hebben met deze controle, afstemming en doorvoering van landelijk waterstaatsbeleid komen voor in dit rapport voor op het specifieke deelbeleidsterrein. Zo staat de handeling met betrekking tot het van provinciale verordeningen met betrekking tot onderwerpen uit de Wet verontreiniging oppervlaktewateren in het hoofdstuk integraal waterbeheer (handeling 109). In deze paragraaf komen alleen die bepaalde handelingen voor, die niet aan een specifiek deelbeleidsterrein te koppelen zijn.

Handelingen

(792)

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling:	Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten waarbij goedkeuring wordt verleend aan provinciale besluiten die geheel of gedeeltelijk betrekking hebben op de waterstaat
Periode:	1962-1993
Bron:	Art. 98 en 100, Provinciewet 1962 (Stb. 1962, 17)
Waardering:	B (5)
Product:	Koninklijk Besluit
Opmerking:	

(881)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten ter schorsing of vernietiging van provinciale besluiten die geheel of gedeeltelijk betrekking hebben op de waterstaat.
Periode: 1962-
Bron: 1962-1993: Art. 104, lid 3, art. 165, art. 169, lid 3, Provinciewet 1962 (Stb. 1962, 17).
Vanaf 1994: Art. 261, art. 267, lid 1, art. 271, lid 1, Provinciewet (Stb. 1992, 550).
Waardering: B (1)
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking:

(100)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA
Handeling: Het leveren van zienswijzen en reacties op ontwerpen of concepten van beleids- en planvorming door lagere overheden.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: B (1) bij bezwaar, anders V, 1 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Zienswijze (rapporten, brieven)
Opmerking:

- Het ministerie van Verkeer en Waterstaat (Rijkswaterstaat) kan buiten het wettelijk kader om betrokken worden als adviserende instantie vanuit haar rol als water- en infrastructuurbeheerder.
- Onder bezwaar wordt hier het gehele inspraakproces verstaan.
- Het gaat o.a. om planvorming op het gebied van:
  - Ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen, streekplannen);
  - Milieu (gemeentelijke milieubeleidsplannen, rioleringsplannen (GRP), etc.);
- Voor het wijzigen van bestemmingsplannen in het kader van de uitvoering van werken, zie de activiteitenlijst.

(907)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het leveren van zienswijzen en reacties op ontwerpen of concepten van beleids- en planvorming door andere rijksoverheden.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: Bij bezwaar B (5), anders V, 1 jr. na vaststelling door andere rijksoverheid
Product: Zienswijze (rapporten, brieven)
Opmerking:

- Het ministerie van Verkeer en Waterstaat (Rijkswaterstaat) kan buiten het wettelijk kader om betrokken worden als adviserende instantie vanuit haar rol als water- en infrastructuurbeheerder.
- Onder bezwaar wordt hier het gehele inspraakproces verstaan.
- Voorheen een onderdeel van handeling 100.
- Het gaat o.a. om planvorming op het gebied van:
  - Ruimtelijke ordening (Nota's Ruimtelijke Ordening);
  - Milieu (milieubeleidsplannen);

(908)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat

Handeling: Het leveren van zienswijzen en reacties op ontwerpen, startnotities of projectnota's met betrekking tot de uitvoering van werken door de andere overheden en particuliere personen.

Periode: (1945-)

Bron: Interviews

Waardering: Bij bezwaar B (5), anders V, 1 jr. na vaststelling door andere overheid/part. persoon

Product: Zienswijze (rapporten, brieven)

Opmerking:

- Het ministerie van Verkeer en Waterstaat (Rijkswaterstaat) kan buiten het wettelijk kader om betrokken worden als adviserende instantie vanuit haar rol als water- en infrastructuurbeheerder.
- Onder bezwaar wordt hier het gehele inspraakproces verstaan.
- Voorheen een onderdeel van handeling 100.

(909)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat

Handeling: Het leveren van zienswijzen, advies of reacties op ontwerp-besluiten of verordeningen van andere overheden.

Periode: (1945-)

Bron: Interviews

Waardering: Bij bezwaar B (5), anders V, 5 jr. na vaststelling door andere overheid

Product: Zienswijze of advies (rapporten, brieven)

Opmerking:

- Het ministerie van Verkeer en Waterstaat (Rijkswaterstaat) kan buiten het wettelijk kader om betrokken worden als adviserende instantie vanuit haar rol als water- en infrastructuurbeheerder.
- Hieronder vallen zowel andere rijksoverheden als lagere overheden.
- Hieronder valt ook vergunningverlening door andere overheden.
- Onder bezwaar wordt hier het gehele inspraakproces verstaan.
- Voorheen een onderdeel van handeling 100.

(811)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat

Handeling: Het adviseren van de Afdeling geschillen van bestuur van de Raad van State door middel van ambtsberichten met betrekking tot beroepen op beschikkingen die niet door de minister van Verkeer en Waterstaat zijn afgegeven maar wel betrekking hebben op het beleidsterrein Waterstaat.

Periode: (1945-)

Bron: Interviews

Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.

Product: Advies (ambtsbericht)

Opmerking: Deze handeling is ook van toepassing op AROB-procedures.

12.2 Ingrijpen in rechtsverhoudingen ten behoeve van derden

De minister van Verkeer en Waterstaat heeft in een aantal gevallen de bevoegdheid om bij de uitvoering van werken in te grijpen in bestaande rechtsverhoudingen. Deze bevoegdheid geldt niet alleen voor werken in eigen beheer, maar ook voor andere actoren. Deze 'derden' kunnen andere ministeries zijn, provincies, gemeenten, waterschappen en in sommige gevallen privaatrechtelijke personen, zoals een kabelmaatschappij. Via de Belemmeringenwet Verordeningen (BV) (Stb. 1899, 129) kan een KB voorgedragen worden, waarmee vergunningen, ontheffingen of andere beschikkingen op basis van verordeningen van lagere overheden gevorderd kunnen worden als die lagere overheden in gebreke bleven of als ze strijdige voorwaarden gesteld hebben. Dit is echter een vrij zwaar middel ten opzichte van andere overheden, dat meestal overeenstemming wordt bereikt voordat de BV wordt toegepast. De Belemmeringenwet Privaatrecht (BP) (Stb. 1927, 159) verzekert de uitvoering en instandhouding van openbare werken door derden, voor zover deze door het eigendomsrecht, dan wel andere private zakelijke en persoonlijke rechten ten aanzien van onroerende zaken wordt belemmerd. Met de BP krijgt de rechthebbende van de grond een 'gedoogplicht' opgelegd. Voor werken waarbij een gedoogplicht geen zin heeft, zoals de aanleg van een spoorbaan of een weg, wordt de Ontheffingswet toegepast. Andere ministeries, provincies, gemeenten en waterschappen kunnen, wanneer het gaat om onteigening in het kader van uitvoering van werken ten behoeve van de aanleg, verbetering of onderhoud van waterstaatswerken (aanleg van een weg, verbreding van een vaarweg, etc.) en de winning van oppervlaktedelfstoffen een verzoek indienen bij de minister van Verkeer en Waterstaat om een Koninklijk Besluit voor te dragen.

De voorwaarden voor het indienen van een verzoek om toepassing van de Belemmeringenwet is niet voor iedere ondernemer van een werk hetzelfde:

Ondernemer van een werk	Voorwaarden
a. Rijk	openbaar werk, verder geen
b. Provincie	openbaar werk, verder geen
c. Waterschap	- als het voortvloeit uit het reglement: openbaar werk, verder geen - als het niet voortvloeit uit het reglement: openbaar werk/erkenning openbaar belang van werken.
d. Gemeente	openbaar werk/erkenning openbaar belang van werken.
e. Privaatrechtelijke personen	openbaar werk/concessie/erkenning openbaar belang van werken.

Voor gemeenten en privaatrechtelijke personen en is een erkenning van het openbare belang van de uitvoering en instandhouding van de werken nodig voordat een beroep op de Belemmeringenwet gedaan kan worden. Een privaatrechtelijke persoon, bijvoorbeeld een leidingexploitant, die een leiding aan wil leggen dient verder nog over een door een betrokken minister (in dit geval van Economische Zaken) of door de provinciale overheid verleende concessie te beschikken. De minister van Verkeer en Waterstaat moet instemming geven voordat een Koninklijk Besluit tot verlening van een concessie door de betrokken minister voorgedragen kan worden.

De basisprocedure loopt voor wat betreft de Belemmeringenwet Privaatrecht als volgt³⁹⁸:

1. Verzoek tot opleggen gedoogplicht;
2. Bekendmaking, tervisielegging en publicatie verzoek tot opleggen gedoogplicht;
3. Bezwaren en advies Gedeputeerde Staten;
4. Advisering door deskundigen (bijv. RIZA) en betrokken ministeries;
5. Beschikking wel of niet opleggen gedoogplicht;
6. Bekendmaking, tervisielegging en publicatie beschikking.

De bezwaarprocedure die daar op kan volgen loopt als volgt:

1. Indiening verzoekschrift tot vernietiging opgelegde gedoogplichtbeschikking bij gerechtshof;
2. Indiening verzoekschrift Rijkswaterstaat bij gerechtshof;
3. Beschikking gerechtshof;
4. Bekendmaking en publicatie arrest gerechtshof.

Als de gedoogplichtbeschikking onder toepassing van art. 4, lid 6 BP is opgelegd (de ondernemer van een werk hoeft dan niet te wachten met de uitvoering totdat een verzoekschrift tot vernietiging van de gedoogplichtbeschikking behandeld is), dan kan gelijktijdig door de belanghebbende(n) een tweede bezwaarprocedure opgestart worden:

³⁹⁸ E.J.M. Coenen, *Handboek Belemmeringenwet Privaatrecht c.a.* (Den Haag 1999) p. 31-34.

1. Indiening bezwaarschrift;
2. Ontvankelijk/niet-verklaring bezwaarschrift;
3. Hoorzitting belanghebbende(n), advies hoorcommissie;
4. Beslissing op bezwaar;
5. Bekendmaking en mededeling beslissing op bezwaar;
6. Instelling beroep bij arrondissementsrechtbank;
7. Uitspraak arrondissementsrechtbank;
8. Instelling hoger beroep bij afdeling bestuursrechtspraak Raad van State;
9. Uitspraak afdeling bestuursrechtspraak Raad van State.

Handelingen

(882)

Actor:

1. Minister van Economische Zaken
2. Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu
3. Minister van Verkeer en Waterstaat

Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten ter verlening van concessie voor het uitvoeren en instandhouden van werken door derden.

Periode: (1945-)

Bron: Art. 1, Belemmeringenwet Privaatrecht (Stb. 1927, 159)

Waardering: B (5)

Product: Koninklijk Besluit

Opmerking: Het KB heeft geen rechtsgevolg; een concessie wordt aangevraagd met het oog op inschakeling van de belemmeringenwetten. De minister van Verkeer en Waterstaat heeft daardoor een belangrijke adviserende rol, omdat zij uiteindelijk bevoegd gezag is.

(883)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat

Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten ter vordering van vergunningen, ontheffingen of andere beschikkingen op basis van verordeningen van lagere overheden, die nodig zijn voor de uitvoering van openbare werken van derden.

Periode: (1945-)

Bron: Art. 8, Belemmeringenwet Verordeningen (Stb. 1899, 129).

Waardering: B (5)

Product: Koninklijk Besluit

Opmerking:

- Weigeren bijvoorbeeld Gedeputeerde Staten een vergunning te verlenen op basis van een provinciale verordening, blijven ze in gebreke om de vergunning te verlenen of stellen ze strijdige voorwaarden aan het verlenen van de vergunning die nodig is voor het uitvoeren van werken waarvan het openbaar belang erkend is, dan kan de vergunning via KB verleend worden. De vergunning wordt op deze manier "gevorderd".
- Privaatrechtelijke personen en gemeenten hebben, om beroep te kunnen doen op de Belemmeringenwet Verordeningen, een bij KB erkend openbaar belang nodig voor het uit te voeren werk. Dit geldt ook voor waterschappen en andere openbare lichamen, wanneer het gaat om uitvoering van werken anders dan ingevolge het reglement van de instelling.

(793)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het opleggen van de verplichting tot het gedogen door privaatrechtelijke personen van de aanleg en instandhouding van openbare werken door derden.
Periode: 1928-
Bron: Art. 1 en 2, lid 5 Belemmeringenwet Privaatrecht (Stb. 1927, 159)
Waardering: V, 20 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking: Privaatrechtelijke personen en gemeenten hebben, om beroep te kunnen doen op de Belemmeringenwet Privaatrecht, een bij KB erkend openbaar belang nodig voor het uit te voeren werk. Dit geldt ook voor waterschappen en andere openbare lichamen, wanneer het gaat om uitvoering van werken anders dan ingevolge het reglement van de instelling. Het genoemde KB heeft geen rechtsgevolg, het biedt alleen toegang tot de BP-procedure³⁹⁹.

(802)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het op verzoek van derden voorbereiden van Koninklijke Besluiten ter onteigening van onroerende zaken of beperkte rechten die nodig zijn voor de uitvoering van werken door derden ten behoeve van de aanleg, verbetering of onderhoud van waterstaatswerken en de winning van oppervlaktedelfstoffen.
Periode: (1945-)
Bron: Art. 62, 72a, 72c, Onteigeningswet (Stb. 1851, 125).
Waardering: V, 20 jr. na bekendmaking Koninklijk Besluit.
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking: Met derden wordt hier bedoeld: Rijk (andere ministeries), provincies, waterschappen (en andere openbare lichamen) en gemeenten

(813)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het adviseren van de Dienst der Domeinen inzake eigendom en bezit van onroerende goederen en rechten van derden.
Periode: (1945-)
Bron: Interviews
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

12.3 Bevoegdheden ten opzichte van openbare lichamen

Er bestaat een aantal soorten openbare lichamen op het gebied van de waterstaat, waterschappen en openbare lichamen die in het kader van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen (WGR) 1950 (Stb. 1950, K 120) en de WGR 1984 (Stb. 1984, 667) zijn ingesteld. Deze rechtspersoonlijkheid bezittende openbare lichamen hebben eigen taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden op lokaal of regionaal niveau. Vermeld staan hieronder de handelingen die voortvloeien uit bevoegdheden ten opzichte van deze openbare lichamen.

12.3.1 De Waterschappen

---

³⁹⁹ E.J.M. Coenen, *Handboek Belemmeringenwet Privaatrecht c.a.* (Den Haag 1999) p. 77.

Het waterbeheer in Nederland is van oudsher georganiseerd binnen de waterschappen⁴⁰⁰. Al naar gelang de regionale omstandigheden met betrekking tot dat beheer zag men dan ook een lappendeken van kleine en grote waterschappen, veenschappen en veenpolders die gebaseerd waren op kleine en grote bemalingseenheden, stroomdalen van beekjes en veenontginningen. Aan het eind van de jaren zestig waren er twee belangrijke factoren die deze wijze van bestuur aantastten. De democratiseringsgolf die in die tijd opgang deed en de daarmee samenhangende herbezinning op het regionaal bestuur deden hun intrede in waterschapsland. Ook de taakontwikkeling en de financiering van het waterschapsbestel gaven aanleiding tot een kritische beschouwen van de toenmalige structuur van dit bestel. Centrale vragen waren onder andere "zijn de waterschappen nog wel van deze tijd?" en "wie gaat de waterverontreiniging bestrijden?"⁴⁰¹.

Met betrekking tot de financiering van de waterschappen was reeds vanaf 1953 de Commissie Financieel Bestel Waterschappen in actie. De activiteiten van deze commissie (die ingesteld was door de ministers van Verkeer en Waterstaat, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Financiën en Visserij en Voedselvoorziening) leidden echter niet tot voorzieningen van hogerhand⁴⁰².

Van 1963 tot 1966 was de Interdepartementale werkgroep waterschapsfinanciën (de Werkgroep Steenbeek) actief.

Om zicht te krijgen in de problematiek werd in 1968 door de toenmalige minister van Verkeer en Waterstaat een staatscommissie ingesteld, de Studiecommissie Waterschappen, ook wel de Diepdelverscommissie genoemd. Het rapport "Het waterschap en zijn toekomst" werd in 1974 aan de minister aangeboden. Dit rapport kan gelden als de basis voor de bestuurlijke hervormingen die hierna plaatshadden.

Naast de rijksoverheid, uit welks boezem de twee bovenvermelde commissies stamden, zijn de waterschappen en de provincies, en daarmee het IPO en de Unie van Waterschappen, de belangrijkste actoren op het beleidsterrein. Vanuit deze twee organen zijn in loop van de tijd veel initiatieven uitgegaan die in belangrijke mate bijdragen tot de bestuurlijke invulling van het waterschapsbestel. Door de Unie en het IPO is een drietal commissies opgericht die in dit kader van belang zijn:

- de Commissie Waterschapsbestuur (commissie Merx), rapport: Het bestuur van het waterschap (1979);
- de werkgroep Waterschapsfinanciën (werkgroep Elfferich), Rapport: De financiën van het waterschap (1983);
- de werkgroep Havelaar, Rapport: Vervolgstudie waterschapsfinanciën inzake de kostentoedeling (1989).

De bemoeienis van de Rijkswaterstaat met de waterschappen is gelegen in de uitoefening van het oppertoezicht⁴⁰³. Tot 1991 was de relatie tussen de waterschappen en de andere overheden versnipperd geregeld. Artikelen uit de Waterstaatswet 1900, de Keurenwet en de Bevoegdhedenwet waterschappen waren onder andere van toepassing. Op 11 juni 1987 werd een voorstel van wet bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend⁴⁰⁴ dat uiteindelijk resulteerde in de Waterschapswet⁴⁰⁵. De Waterschapswet kent een lange voorbereidingstijd, reeds in 1977 werd een voorontwerp van een Wet op de waterkringen openbaar gemaakt en het bovenvermelde rapport "Het waterschap en zijn toekomst" bevatte reeds een schets van de huidige waterschapswet.

Handelingen

---

⁴⁰⁰ Voor een recent historisch overzicht zie Ven, G.P. v.d., *Leefbaar laagland: geschiedenis van de waterbeheersing en de landaanwinning in Nederland*, Utrecht 1993.

⁴⁰¹ Zie IJff, J., *Omwentelingen in het waterschapsbestel 1968-1993*, in: Raadschelders, J.C.N. en Toonen, Th.A.J. (eds), *Waterschappen in Nederland: een bestuurskundige verkenning van de institutionele ontwikkeling*, Hilversum 1993, pg. 13-14.

⁴⁰² Zie Warburg, A., *Beeld van een periode: de jaren 60* in: Boelens, S.B. e.a. (eds), *Waterstaatswetgeving: verleden, heden en toekomst*, Zwolle 1992, pg. 76.

⁴⁰³ Zie art. 5, Waterstaatswet 1990.

⁴⁰⁴ TK 1986-1987, 19 995, nrs 1-2.

⁴⁰⁵ Wet van 6 juni 1991, Stb. 379.

(122)

Actor: Commissie Financieel Bestel Waterschappen
Handeling: Het adviseren van de regering over de mogelijkheden tot verbetering van de financiële situatie van de waterschappen in verband met de verandering van de taken van de waterschappen.
Periode: 1953-1963
Bron: Instellingsbeschikking van 2 oktober 1953, nr. 55469, Directie van de Waterstaat.
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(123)

Actor: Interdepartementale werkgroep waterschapsfinanciën (Werkgroep Steenbeek)
Handeling: Het adviseren van de regering over de vraag of en in hoeverre de toestand van de waterschappen financiële maatregelen van de regering noodzakelijk maakt.
Periode: 1963-1966
Bron: Interviews
Waardering: B (1)
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(124)

Actor: Studiecommissie Waterschappen (Diepdelverscommissie)
Handeling: Het onderzoeken van de functie en structuur van de waterschappen, waarbij mede de verhouding van deze instellingen tot andere openbare lichamen in aanmerking wordt genomen en dienaangaande aanbevelingen worden gedaan.
Periode: 1968-1974
Bron: *Het waterschap en zijn toekomst; rapport van de Studiecommissie waterschappen*, Den Haag 1974, pg. 8.
Waardering: B (1)
Product: Het eindverslag van deze commissie was het rapport "Het waterschap en zijn toekomst".
Opmerking:

(125)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het formuleren en vaststellen van het regeringsbeleid met betrekking tot de functie en de structuur van het waterschapsbestel.
Periode: (1945-)
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Nota: Naar een nieuw waterschapsbestel?⁴⁰⁶
Opmerking:

---

⁴⁰⁶ TK 1976-1977. 14 480.

(126)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het voorbereiden van (wijzigingen op) de Waterschapswet.
Periode: 1975-
Bron: Zie product.
Waardering: B (1)
Product: Wet (Waterschapswet), AMvB
Opmerking: - In de nota betreffende het waterschapsbestel uit 1977⁴⁰⁷ (Naar een nieuw waterschapsbestel?) formuleerde de minister van V&W, hoofdzakelijk als reactie op het rapport "Het waterschap en zijn toekomst" van de Studiecommissie Waterschappen, zijn visie op de toekomstige Waterschapswet.
- De eerste aanzetten voor deze wet hebben reeds plaatsgehad in de tweede helft van de jaren zeventig met het voorontwerp voor de Wet op de waterkeringen uit 1977.
- De basistekst voor het wetsontwerp van de huidige wet was een rapport van een ambtelijke commissie waarin zitting hadden ambtenaren van V&W en BZK en vertegenwoordigers van het IPO en van de Unie van Waterschappen. Het rapport werd 2 april 1984 aan de toenmalige minister van V&W aangeboden⁴⁰⁸.

(127)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het goedkeuren van besluiten van Gedeputeerde Staten tot het instellen of opheffen van waterschappen en tot vaststelling en wijziging van reglementen van waterschappen.
Periode: 1991-
Bron: Tot 1991: Artikelen uit o.a. de Waterstaatswet 1900 (Stb. 1900, 176), de Keurenwet (Stb. 1895, 139) en de Bevoegdhedenwet (Stb. 1978, 285). Na 1991: Waterschapswet (Stb. 1991, 379).
Waardering: B (4) bij bezwaar, anders V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking: De goedkeuring van de vaststelling en wijziging van reglementen betreft alleen de gevallen waarin:
- de taak;
- de samenstelling van het bestuur;
- het gebied van het waterschap;
- de categorieën van omslagplichtigen;
- de uitgangspunten van de kostentoedeling aan omslagplichtigen wordt geregeld.
De Keurenwet is ingetrokken (Stb. 1991, 444)

(786)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het adviseren van waterschappen en hoogheemraadschappen met betrekking tot het opstellen van keuren en reglementen.
Periode: 1991-
Bron: Art. 13, Waterschapswet (Stb. 1991, 379).
Waardering: V, 5 jr. na afloop kalenderjaar.
Product: Advies (rapporten, brieven)
Opmerking:

(128)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het bij AMvB treffen van voorzieningen terzake van het opheffen of instellen van waterschappen en het vaststellen en wijzigen van reglementen van waterschappen, bij provinciaal verzuim.
Periode: 1991-
Bron: Art. 7, 8 en 9, Waterschapswet (Stb. 1991, 379).
Waardering: B (4)
Product: AMvB
Opmerking: Provinciaal verzuim treedt bijvoorbeeld op wanneer twee provincies niet tot overeenstemming kunnen komen of wanneer een provincie het belang van een te treffen voorziening niet inziet.

---

⁴⁰⁷ TK 1976-1977, 14 480, nr. 2.

⁴⁰⁸ Zie TK 1986-1987, 19 995 nr. 3, pg. 9.

(884)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het bij provinciaal verzuim voorbereiden van Koninklijke Besluiten waarbij het toezicht op interprovinciale waterschappen geregeld wordt.
Periode: 1992-
Bron: Art. 164, lid 2, Waterschapswet (Stb. 1991, 379).
Waardering: B (4/5)
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking: Provinciaal verzuim treedt bijvoorbeeld op wanneer twee provincies niet tot overeenstemming kunnen komen of wanneer een provincie het belang van een te treffen voorziening niet inziet.

(885)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het vaststellen van een verrekening in de kosten bij het overdragen van het beheer van waterstaatswerken van provincies naar waterschappen, bij gebrek aan overeenstemming tussen de partijen.
Periode: 1999-
Bron: Art. 5a, Waterschapswet (Stb. 1991, 379).
Waardering: V, 7 jr. na financiële afwikkeling.
Product: Beschikking
Opmerking:

(787)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten waarbij goedkeuring wordt verleend aan de vaststelling van de verontreinigingsheffing door waterschappen c.q. hoogheemraadschappen.
Periode: 1970-
Bron: Art. 22, lid 3, Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536)
Waardering: V, 30 jr. na bekendmaking Koninklijk Besluit.
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking:

(129)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het benoemen, schorsen en ontslaan van leden van de dagelijkse besturen van waterschappen belast met de verdediging tegen zeewater, water van het IJsselmeer of oppervlaktewater van de grote rivieren.
Periode: 1900-1991
Bron: Art. 15, Waterstaatswet 1900 (Stb. 1900, 176).
Waardering: V, 5 jr. na schorsing of ontslag.
Product: Beschikking
Opmerking: Na 1991 is de bevoegdheid tot benoeming van het dagelijks bestuur van de waterschappen komen te liggen bij het Algemeen bestuur der waterschappen⁴⁰⁹.

(886)
Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van AMvB's ter vaststelling of wijziging van een kiesreglement voor waterschappen.
Periode: 1999-
Bron: Art. 30b, Waterschapswet (Stb. 1991, 379).
Waardering: B (4)
Product: AMvB
Opmerking:

---

⁴⁰⁹ Art. 41 waterschapswet.

(130)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het benoemen, schorsen en ontslaan van voorzitters van waterschappen.
Periode: 1900-1991
Bron: Art. 15. Waterstaatswet 1900 (Stb. 1900, 176).
Waardering: B (4)
Product: Beschikking
Opmerking:

(887)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van AMvB's ter vaststelling of wijziging van regels met betrekking tot benoeming, schorsing en ontslag van voorzitters van waterschappen.
Periode: 1992-
Bron: Art. 49, Waterschapswet (Stb. 1991, 379).
Waardering: B (5)
Product: AMvB
Opmerking:

(888)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten ter (her)benoeming van voorzitters van waterschappen.
Periode: 1992-
Bron: Art. 46, Waterschapswet (Stb. 1991, 379).
Waardering: B (4)
Product: Koninklijk Besluit
Opmerking:

12.3.2 Gemeenschappelijke regelingen

De Wet Gemeenschappelijke Regelingen (WGR), die in de jaren 50 in het leven is geroepen en in 1984 een opvolger kreeg met dezelfde naam, was en is vooral bedoeld als hulpmiddel voor intergemeentelijke samenwerking. Voorbeelden hiervan zijn het openbaar lichaam Rijnmond (1965-1986) en het Knooppunt Arnhem-Nijmegen. Ook provincies, waterschappen en het Rijk kunnen deelnemen aan een gemeenschappelijke regeling. Voorop staat dat een gemeenschappelijke regeling wordt getroffen ter behartiging van bepaalde belangen. Voor de uitvoering van een gemeenschappelijke regeling wordt een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam gevormd en kunnen een of meerdere organen worden ingesteld. De regeling zelf bevat bepalingen omtrent de inrichting, samenstelling en vestiging van het openbaar lichaam en is als zodanig te zien als een reglement.

Het Rijk en meer specifiek de minister van Verkeer en Waterstaat heeft in een enkel geval deelgenomen aan een gemeenschappelijke regeling. De minister was onder andere mede-ondertekenaar van de gemeenschappelijke regelingen tot oprichting van de havenschappen Delfzijl (1957, opgeheven 1990), Vlissingen en Terneuzen (1970/1971, opgeheven 1998). Een meer recent voorbeeld van een openbaar lichaam is het in 1998 opgerichte schadevergoedingsschap HSL-Zuid, A 16 en A 4, waarvan de gemeenschappelijke regeling is ondertekend door de minister van Verkeer en Waterstaat en 21 gemeenten. Het openbaar lichaam behandelt de verzoeken om schadevergoeding die verband houden met de aanleg van de HSL-Zuid en de verbreding, verlegging en reconstructie van de A 16 en de A 4.

Met de nieuwe Wet gemeenschappelijke regelingen in 1984 kregen de verschillende departementen meer vrijheid om deel te nemen aan gemeenschappelijke regelingen. Voorheen moesten alle besluiten tot deelneming of opheffing goedgekeurd worden door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Sinds de nieuwe WGR hoeft dit niet meer, hoewel overeenstemming moet worden verkregen in de ministerraad. Het besluit moet worden voorgelegd aan het parlement en dan kan het parlement (binnen 30 dagen) beslissen dat deelneming aan of opheffing van een bepaalde gemeenschappelijke regeling alsnog bij (een door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voorgedragen) wet dient te gebeuren.

In deze paragraaf komen alleen de handelingen van de minister van Verkeer en Waterstaat voor. Zie voor overige handelingen betreffende gemeenschappelijke regelingen het RIO Constitutionele Zaken⁴¹⁰ en het RIO over decentrale overheden, dat bij Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in de maak is.

Handelingen

(889)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het deelnemen aan gemeenschappelijke regelingen tot instelling van een openbaar lichaam met een of meerdere lagere overheden.
Periode: 1950-
Bron: 1950-1984: Art. 94, 97, Wet Gemeenschappelijke Regelingen (Stb. 1950, K 120).
Waardering: B (4)
Product: Besluit
Opmerking: Voor 1984 moest een besluit tot deelname aan een gemeenschappelijke regeling goedgekeurd worden bij wet. Met de nieuwe WGR hoeft dit niet meer, al kan het parlement alsnog beslissen dat de deelneming bij wet goedgekeurd moet worden.

(797)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het goedkeuren van besluiten van Gedeputeerde Staten van de provincies tot deelneming aan, wijziging van en opheffing van gemeenschappelijke regelingen waarbij openbare lichamen worden ingesteld.
Periode: 1950-1984
Bron: Art. 6 en 27, Wet Gemeenschappelijke Regelingen 1950 (1950, Stb. K 120)
Waardering: B (4) bij bezwaar, anders V, 5 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product: Beschikking
Opmerking:

(890)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het, in overeenstemming met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, indienen van verzoeken bij Gedeputeerde Staten tot het geven van aanwijzingen aan lagere overheden tot deelneming aan, wijziging van of opheffing van een gemeenschappelijke regeling.
Periode: 1984-
Bron: Art. 102, lid 1, Wet Gemeenschappelijke Regelingen (Stb. 1984, 667).
Waardering: B (4)
Product:
Opmerking: - Bij dit verzoek wordt een termijn afgesproken waarbinnen Gedeputeerde Staten een dergelijke aanwijzing dienen te geven.
- Gedeputeerde Staten kunnen alleen een dergelijke aanwijzing geven wanneer zwaarwegend openbaar belang dat eist.

---

⁴¹⁰ Schaap, M., Windhorst, drs. M.C., *Constitutionele Zaken. Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein constitutionele zaken, 1945-1997* [RIO nr. 68], Den Haag 1999.

(891)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat

Handeling: Het, in overeenstemming met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, geven van aanwijzingen aan lagere overheden tot deelneming aan, wijziging van of opheffing van een gemeenschappelijke regeling, bij provinciaal verzuim.

Periode: 1984-

Bron: Art. 102, lid 4, Wet Gemeenschappelijke Regelingen (Stb. 1984, 667).

Waardering: B (4)

Product: Aanwijzing (beschikking)

Opmerking: De aanwijzing kan worden gegeven als de in het verzoek aan Gedeputeerde Staten aangegeven termijn niet wordt gehaald. Als na zes maanden hieraan niet of onvoldoende gevolg is gegeven, kan een regeling worden opgelegd. Dit gebeurt door middel van een door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voorgedragen KB.

(892)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat

Handeling: Het, in overeenstemming met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, indienen van verzoeken bij Gedeputeerde Staten tot het geven van aanwijzingen aan openbare lichamen die door middel van een gemeenschappelijke regeling tot stand zijn gekomen.

Periode: 1994-

Bron: Art. 103j, lid 1, Wet Gemeenschappelijke Regelingen (Stb. 1984, 667).

Waardering: V, 10 jr. na afloop kalenderjaar.

Product:

Opmerking: Bij dit verzoek wordt een termijn afgesproken waarbinnen Gedeputeerde Staten een dergelijke aanwijzing dienen te geven.

(893)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat

Handeling: Het, in overeenstemming met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, geven van aanwijzingen aan door middel van gemeenschappelijke regelingen ingestelde openbare lichamen, bij provinciaal verzuim.

Periode: 1994-

Bron: Art. 103j, lid 4, Wet Gemeenschappelijke Regelingen (Stb. 1984, 667).

Waardering: B (5)

Product: Aanwijzing (beschikking)

Opmerking: De aanwijzing kan bijvoorbeeld worden gegeven als de in het verzoek aan Gedeputeerde Staten aangegeven termijn niet wordt gehaald.

13 Activiteiten bij de uitvoering van werken

13.1 Inleiding

In deze bijlage worden activiteiten opgenomen die bij diverse handelingen van de Rijkswaterstaat aan de orde zijn. Het gaat om de realisatie van werken. In het rapport wordt veelvuldig in de opmerking bij handelingen naar deze bijlage verwezen. De bedoeling is dat de handelingen waarbij dat gebeurt nader onderverdeeld worden in activiteiten zoals hier gegeven. De nummering van de activiteiten is alfabetisch-lexicografisch. Achtereenvolgens zullen behandeld worden

- contractvorming en aanbesteding;
- opdrachtrealisatie en -acceptatie.

Daarna zal in de paragraaf "De besteksarchivering" ten behoeve van selectie, acquisitie en inspectie, de besteksarchivering bij de Rijkswaterstaat worden beschreven.

13.2 Contractvorming en materiaalverwerving

Het overgrote deel van de bouwwerkzaamheden die door de Rijkswaterstaat worden uitgevoerd, wordt door middel van aanbesteding bij aannemers geplaatst. Ook andere werkzaamheden, zoals scheepsbouw, ontwerpwerkzaamheden, de opstelling van bestekken en het doen van onderzoek, worden steeds meer aan derden uitbesteed. Aangezien uitbesteding van werken en diensten op praktisch alle RWS-gebieden aan de orde is, wordt de aanbesteding en wat daarmee samenhangt, hier apart behandeld.

Er zijn vier vormen van aanbesteding⁴¹¹:

- de openbare aanbesteding, die algemeen bekend wordt gemaakt en waarbij een ieder kan inschrijven;
- de aanbesteding met voorafgaande selectie, die algemeen bekend wordt gemaakt, waarbij een ieder zich als gegadigde kan aanmelden en waarbij vervolgens uit de gegadigden een selectie wordt gemaakt van uitvoerders die uitgenodigd worden om in te schrijven;
- de onderhandse aanbesteding
  - * zonder selectie, waarbij een beperkt aantal van tenminste twee uitvoerders tot inschrijving wordt uitgenodigd;
  - * met selectie, waarbij een beperkt aantal van tenminste twee uitvoerders in gelegenheid wordt gesteld aan de selectie deel te nemen, waarna een of meer van hen tot inschrijving wordt uitgenodigd;
- de onderhandelingsprocedure
  - * met voorafgaande bekendmaking, waarbij een algemene bekendmaking wordt gedaan, waarna de aanbesteder met een aantal door hem zelf gekozen gegadigden via onderhandelingen tot een contract komt;
  - * zonder voorafgaande bekendmaking, waarbij de aanbesteder met een of meer door hem zelf gekozen gegadigden via onderhandelingen tot een contract komt.

De onderhandelingsprocedure wordt vooral toegepast met betrekking tot onderzoeksopdrachten aan ingenieursbureaus en met betrekking tot speciale werken die gezien hun aard aan een specifieke aannemer gegund dienen te worden.

De activiteiten zijn gebaseerd op het Uniform aanbestedingsreglement 1986. Dezelfde activiteiten zijn te vinden in het UAR 1972 en in het UAR EG 1991. Het verschil tussen Uniform aanbestedingsreglement 1986 en UAR 1972 is gelegen in het inhoudelijke deel van de procedure. Zo moet de aanbesteder onder het Uniform aanbestedingsreglement 1986 alle eisen die aan de aannemer en het werk gesteld worden, opnemen in het bestek, zodat de opdracht voor het werk zonder bezwaar aan de laagste inschrijver kan worden gegeven. Onder het UAR 1972 kon de aanbesteder bij het aanwijzen van de aannemer nog kwaliteitsoverwegingen laten meespelen. Het UAR EG-1991 kent naast de openbare aanbesteding en de aanbesteding met voorafgaande selectie, de twee bovengenoemde onderhandelingsprocedures. Deze worden in Nederland echter weinig toegepast.

De interne procedures bij de Rijkswaterstaat met betrekking tot aanbestedingen is in de laatste tijd aan aanzienlijke veranderingen onderworpen geweest. Voor 1987 werden alle gunningen via het Hoofdkantoor afgedaan, na 1987 is in twee stappen een groot deel van de aanbestedingsbevoegdheden naar de HID's gemandateerd. Al naar gelang de aard van de aanbesteding en de hoogte van de inschrijvingsbedragen doet de HID de aanbestedingen zelf af.

---

⁴¹¹ Zie art. 4, Uniform aanbestedingsreglement 1986.

Van bijzonder belang is de positie van de Bouwdienst en zijn voorgangers, de Directie Bruggen en de Directie Sluizen en Stuwen. Deze directies verzorg(d)en, in opdracht van de regionale directies, de aanleg van projecten zoals kunstwerken. Bij welke projecten regionale directies de hulp inroepen van de gespecialiseerde directies is thans (nog) niet vastgelegd. In principe gaat het om de grotere en ingewikkelde projecten. In het proces waarbij door een andere RWS-dienst, de principaal, aan de Bouwdienst een opdracht wordt verleend, wordt reeds een vrij scherp beeld van het project geschetst. De diensten die door de specialistische bouwdiensten met betrekking tot de aanleg van werken geleverd worden zijn onder andere

- de realisatie van projecten, met name kunstwerken;
- het uitvoeren en evalueren van inspecties aan kunstwerken;
- het opstellen van planstudies, beleidsanalyses etc.;
- adviezen.

In verband met de werkzaamheden wordt er door de Rijkswaterstaat veel materiaal aangeschaft. Dit kan variëren van auto's tot bedrijfskleding. Hiertoe worden door het Hoofdkantoor vaak mantelovereenkomsten afgesloten met de leveranciers, leasemaatschappijen etc.

Opgemerkt dient te worden dat de activiteiten zelf weer onderverdeeld kunnen worden volgens het systeem van deze bijlage. Zo kan de toetsing van kwaliteitseisen met behulp van audits bijvoorbeeld worden uitbesteed aan een bedrijf dat zich daarin heeft gespecialiseerd.

Activiteiten

(a)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/AVV/MD/DWW/BD

Handeling: Het RWS-intern voorbereiden van uit te besteden werken.

Periode:

Bron:

Waardering: V, 1 jr.

Product:

Opmerking:

- Het gaat onder andere om
  - projectplannen;
  - nota's mogelijke oplossingen;
  - nota's kritische onderdelen en eigenschappen;
  - activiteitenplanningen;
  - capaciteitsplanningen;
  - budgetplanningen;en in geval van de inschakeling van de Bouwdienst
  - behoeftenlijst principaal;
  - aanbidding (door de Bouwdienst aan principaal).
- De inbreng van de Bouwdienst in deze fase bestaat uit de aanbiedingen en andere bijdragen van de Bouwdienst aan de principaal ten behoeve van de realisering van een werk.
- De Meetkundige Dienst en de Dienst Weg en Waterbouwkunde leveren
  - technische adviezen;
  - onderzoeksresultaten;
  - meetresultaten zoals waterpassingen, hoogtemetingen, plaatsbepalingen en maatvoering van civiele werken.
- Het doen van bodemkundig onderzoek door middel van boringen en sonderingen en andere waarnemingen, en het verwerken van de resultaten in kaarten, staten en teksten. Let op: informatie wordt overgedragen aan de Rijksgeologische Dienst.
- Het gaat hier dus niet om het opstellen van een bestek!

(z)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het verrichten van wetenschappelijk onderzoek in het kader van aanleg of verbetering van waterstaatswerken.

Periode:

Bron:

Waardering: V, 5 jr.

Product: (advies-) rapport

Opmerking: Hieronder vallen bijvoorbeeld:
- botanisch veldonderzoek;
- (micro-)biologisch onderzoek;
- fauna-onderzoek;
- akoestisch onderzoek;
- oudheidkundig bodemonderzoek;
- milieukundig bodemonderzoek;
- grondmechanisch onderzoek;

(ab)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het opstellen van plannen ten behoeve van het ontwerp van waterstaatswerken.

Periode: 1993-

Bron: Interviews

Waardering: V, 5 jr.

Product: Plannen (ontwerp)

Opmerking:

- Er bestaat een reeks van dit soort ontwerp-plannen. Voorbeelden zijn:
  - landschapsplan;
  - natuurcompensatieplan;
  - waterhuishoudingsplan;
  - bermenplan;
  - portalenplan;
- Deze plannen kunnen deel uit maken van andere activiteiten, zoals het opstellen van een Trajectnota/MER of een bestek. Zodra dit het geval is, dan moeten de plannen onder de betreffende activiteit geplaatst worden.

(b)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/AVV/RIKZ/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het publiceren in de Staatscourant, het publicatieblad van de EU en eventueel in andere periodieken, van voornemens om werken openbaar, met voorafgaande selectie of via onderhandelingsprocedure met voorafgaande bekendmaking aan te besteden.

Periode:

Bron: Art. 6 en 28, Uniform aanbestedingsreglement 1986; art. 42, UAR-EG 1991.

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking:

- Het initiatief voor de publicatie gaat uit van de dienst die voornemens is een werk te gaan uitvoeren.
- Publicatie in de Staatscourant gaat over het algemeen via het Hoofdkantoor. Publicatie in verband met onderhandelingsprocedures, bijvoorbeeld bij de aanbesteding van opdrachten aan ingenieursbureaus, worden over het algemeen rechtstreeks door de directies en diensten afgehandeld.

(c)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/AVV/RIKZ/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het selecteren en uitnodigen van inschrijvers of onderhandelingspartners bij aanbestedingen met voorafgaande selectie, bij onderhandse aanbestedingen en bij onderhandelingsprocedures.

Periode:

Bron: Art. 30, 35 en 39, UAV 1986; art. 45 en 56, UAR-EG 1991.

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking:

(d)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/AVV/RIKZ/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het voeren van onderhandelingen met uitgenodigde gegadigden en inschrijvers bij aanbestedingen via de onderhandelingsprocedures.

Periode:

Bron: Art 46, 50, 56 en 57, UAR-EG 1991.

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking: Onderhandelingen hebben plaats gedurende de gehele periode voorafgaande aan de verlening van de opdracht, dus ook na de inschrijving.

(e)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/AVV/RIKZ/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het voor inschrijving beschikbaar stellen van bestekken c.q. contracten en het opstellen van nota's van inlichtingen ter nadere invulling of wijziging van de bestekken van openbaar, onderhands of met voorafgaande selectie aanbestede werken.

Periode:

Bron: Art. 7, 9, 30, 36 en 40 Uniform aanbestedingsreglement 1986; art. 6, UAR-EG 1991.

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking:

- Vaststelling gebeurt afhankelijk van de hoogte van het inschrijvingsbedrag door de HID's of door de DG. Voor 1987 werden alle bestekken vastgesteld door de DG, sinds 1987 is de vaststelling steeds meer naar de HID's gemandateerd.
- Bestekken worden gedrukt en aan potentiële inschrijvers verkocht.
- De opstelling van bestekken wordt vaak uitbesteed aan ingenieursbureaus.
- De nota's van inlichtingen worden onder andere opgesteld naar aanleiding van vragen van inschrijvers.
- Onder deze activiteit valt ook het maken van bestekken.

(f)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/AVV/RIKZ/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het openbaar aanbesteden van werken.

Periode:

Bron: Art. 21, Uniform aanbestedingsreglement 1986.

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking:

- Van de aanbesteding wordt proces verbaal opgemaakt.
- Openbare aanbesteding houdt in het openen van de inschrijvingen en het vaststellen van inschrijvingsbedragen.
- Het gaat hier om de keus voor een bepaalde aannemer.

(g)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/AVV/RIKZ/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het verlenen van opdrachten aan inschrijvers op een aanbesteed werk.

Periode:

Bron: Art. 24, 32, 36 en 40, Uniform aanbestedingsreglement 1986.

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking: In art. 24 UAV 1986 zijn de criteria op basis waarvan de aannemer wordt gekozen aangegeven, over het algemeen wordt de opdracht verleent aan de laagste inschrijver.

(h)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/AVV/RIKZ/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het afsluiten van wijzigingsovereenkomsten met aannemers van uitbestede werken.

Periode:

Bron:

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking:

(i)

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/AVV/RIKZ/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling:	Het aanschaffen van materiaal ten behoeve van de aanleg, beheer en onderhoud van RWS-objecten.
Periode:	
Bron:	
Waardering:	V, 5 jr.
Product:	
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none"> - Het gaat hier om de aanschaf van materiaal dóór Rijkswaterstaat. - De inbreng van het Hoofdkantoor bestaat uit de machtiging van voorgenomen uitgaven (tot 1987, daarna stapsgewijs in afnemende mate) en advisering met betrekking tot de doelmatigheid van voorgenomen uitgaven.

13.3 Opdrachtrealisatie en -acceptatie

De realisatie van een werk door een aannemer wordt binnen de Rijkswaterstaat geflankeerd door een reeks processen. Te denken valt aan de begeleiding van de uitvoering door middel van kwaliteitsbewaking, het uitvoeren van bestuurlijke handelingen zoals vergunningverlening en -verkrijging, het verwerven van gronden, het doen van schadevergoedingen etc.

De uitvoering van werken door aannemers etc. wordt door de Rijkswaterstaat begeleid. De begeleiding kan afhankelijk van de omvang van het werk diverse vormen aannemen. Zo kan er een eenvoudige inspectie plaatshebben (bijvoorbeeld bij klein onderhoud) of er kan een omvangrijk projectbureau worden ingesteld, zoals dat bij de stormvloedkering in de Nieuwe Waterweg is gebeurd.

Ook de aard van de toetsing kan verschillen. In het verleden werd vaak de eind- en tussenresultaten getoetst. Tegenwoordig wordt steeds meer het proces volgens welk het product tot stand komt, getoetst. Dit sluit aan bij het moderne kwaliteitsdenken. Van de aannemers wordt dan over het algemeen geëist dat ze aan een ISO-norm uit de 9000-serie of een vergelijkbaar systeem voldoen. De toetsing gebeurt dan door middel van audits, toetsen en steekproeven die door of vanwege de Rijkswaterstaat worden uitgevoerd en die zich vooral op de afloop van het proces richten. De audits etc. worden uitgevoerd aan de hand van de door de aannemers opgestelde kwaliteitshandboeken die onder andere gebaseerd zijn op algemene eisen, die door de Rijkswaterstaat in alle gevallen gehanteerd worden en op voor een bepaald project gerichte specifieke eisen. De specifieke eisen zullen over het algemeen deel uitmaken van het bestek. Het RWS-beleid op het gebied van de kwaliteitszorg wordt binnen de Dienst Weg en Waterbouwkunde opgesteld.

Indien de Bouwdienst de realisatie van een project heeft verzorgd, dient het gereedgekomen werk aan de principaal te worden overgedragen. Van deze overdracht wordt een proces verbaal opgemaakt waarin naast de overdracht ook een beschrijving van de bijbehorende stukken gegeven wordt.

Het kan soms noodzakelijk zijn om schadevergoedingen aan te bieden als compensatie voor bepaald overheidshandelen. Dit kan het gevolg zijn van het feit dat de rechter in voorkomende zaken vaak zal concluderen dat zekere vormen van overheidshandelen, hoe zeer ook in het algemeen belang, toch onrechtmatig zijn. In de bestuurswetgeving wordt vaak de schadevergoeding in aparte artikelen geregeld (zie bijvoorbeeld de artikelen 16 en 18 van de Rivierenwet en artikel 14 van de Wegenwet). Binnen Rijkswaterstaat is de Regeling nadeelcompensatie Rijkswaterstaat⁴¹² van belang. Deze regeling is een buitenwettelijk instrument (beleidsregel) dat binnen de Rijkswaterstaat gehanteerd wordt bij schadevergoedingen ter zake van rechtmatig overheidshandelen. Deze regeling stamt uit 1991 en is de voortzetting van het beleid terzake zoals dat in 1974 voor het eerst werd vastgelegd in het handboek "Onteigening en schadevergoeding bij rechtmatige overheidsdaad".

Activiteiten

---

⁴¹² Stcrt 1991, 251.

(ac)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het opstellen van plannen ten behoeve van de uitvoering van werken.
Periode:
Bron:
Waardering: V, 5 jr.
Product: Plannen (uitvoering)
Opmerking: Het gaat hier om plannen die tijdens de realisatie-fase opgesteld worden, zoals bijvoorbeeld:
- Stortplan betonwerken;
- Beplantingsplan;
- Sloopplan.

(j)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het behandelen van claims van aannemers.
Periode:
Bron:
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking:

(k)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/RIKZ/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het toezien op en registreren van het gebruik van grondstoffen bij bouwprojecten die bij aanbesteding, overeenkomst of in eigen beheer worden uitgevoerd, dit onder andere in verband met de eventuele toepassing van secundaire grondstoffen die onder IBC-criteria moeten worden toegepast.

Periode:

Bron:

Waardering: Betrekking hebbend op schone grond zoals bedoeld in het Bouwstoffenbesluit:

- gegevens omtrent samenstelling of
- kwaliteitsverklaring

V, 5 jr.

Betrekking hebbend op categorie 1 bouwstoffen zoals bedoeld in het Bouwstoffenbesluit:

- gegevens omtrent de samenstelling
- gegevens omtrent immissie in de bodem als gevolg van emissie uit die bouwstof in de bodem/het oppervlaktewater
- kwaliteitsverklaring

V, 5 jr.

Betrekking hebbend op secundaire grondstoffen onder IBC-criteria (komt overeen met categorie 2 en de zogenaamde buitencategorie van het Bouwstoffenbesluit):

- Alle bescheiden, interne (beleids)stukken en afspraken omtrent de soort materiaal, gegevens over de samenstelling van de bouwstof, plaats van toepassing, leverancier, hoeveelheid, de aard van de isolatievoorziening en de resultaten van periodieke controles van isolatievoorzieningen.

V, 30 jr.

Product:

Opmerking: - Secundaire grondstoffen zijn grondstoffen die hergebruikt worden. Over het algemeen zal het gaan om zogenaamde IBC-stoffen (Isoleren, Beheren en Controleren).
- Doelstelling hierbij is de terugdringing van het gebruik van oppervlaktedelfstoffen en het voorkomen van misbruik van de toepassing van de (bijna per definitie) vervuilde secundaire grondstoffen.

(l)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/NZ/RDIJ/AVV/MD/DWW/BD
Handeling: Het houden van toezicht door middel van toetsingen, audits en steekproeven bij op basis van overeenkomst door derden uitgevoerde werken.
Periode:
Bron:
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: Door de Dienst Weg en Waterbouwkunde worden bijvoorbeeld kwaliteitsrapportages verzorgd met betrekking tot wegdek en wegbeschildering.

(m)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/AVV/RIKZ/MD/RIZA/DWW/BD
Handeling: Het accepteren van door derden uitgevoerde werken.
Periode:
Bron:
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking:

(y)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het geven van een naam aan infrastructurele rijkswaterstaatswerken.
Periode:
Bron:
Waardering: B (5)
Product:
Opmerking:

(n)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het op minnelijke wijze verwerven van grond en zakelijke rechten ten behoeve van de uitvoering van werken.
Periode:
Bron:
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: Hieronder valt o.m.:

- het instellen van schattingscommissies;
- het doen van aankoopvoorstellen;
- de overdracht aan domeinen.

(o)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/RDIJ
Handeling: Het voorbereiden van oplegging van een gedoogplicht dan wel het voorbereiden van onteigeningen ten behoeve van waterstaatswerken.
Periode:
Bron: Ontheffingswet (Stb. 1851, 125), diverse artikelen, Belemmeringenwet Privaatrecht (Stb. 1927, 159) en Belemmeringenwet Verordeningen (Stb. 1899, 129), diverse artikelen.
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: - De ontheffingswet kent diverse titels, waarin verschillende procedures voor onteigeningen worden gegeven. Welke titel gebruikt wordt is in hoge mate afhankelijk van de aard van het uit te voeren werk.
- De volgende activiteiten komen bij de onteigeningen aan de orde:

- Het ter visie leggen van voorgenomen onteigeningen en het organiseren van de inspraak, dit gebeurt in hoofdzaak door de lagere overheden.
- Het voorbereiden van wetten tot verklaring van algemeen nut. Deze stap komt voor in de procedure van Titel I van de Ontheffingswet en wordt slechts zeer zelden toegepast.
- Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten waarbij de te onteigenen percelen, erfdienstbaarheden en andere zakelijke rechten worden aangewezen.

- De feitelijke onteigening heeft op basis van het koninklijke besluit plaats in een rechtsgeding.

(p)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het verkrijgen van vergunningen, ontheffingen en andere beschikkingen die nodig zijn voor de opzet van het werk volgens het bestek.
Periode:
Bron: Par 5, art 1, UAV.
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: - Het gaat om vergunningen die over het algemeen bij andere overheden moeten worden aangevraagd. Rijkswaterstaat neemt hier een positie in die in principe gelijkwaardig is aan die van iedere andere instantie die iets wil ondernemen. In het geval van ontgrondingen komt het voor dat aanvrager en verstrekker is van een vergunning, ontheffing etc.
- In bepaalde gevallen kan het voorkomen dat RWS - alvorens een vergunning bij een gemeente te kunnen vragen - eerst een verzoek tot wijziging van het gemeentelijke bestemmingsplan moet indienen (zie voormalige handeling 28.520).
- Het betreft o.m. vergunningen in het kader van de volgende wetten en andere regelingen:

- Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509);
- Wet geluidhinder (Stb. 1979, 99);
- Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536);
- Wet bodembescherming (Stb. 1986, 374);
- Afvalstoffenwet;
- Wet chemische afvalstoffen;
- Grondwaterwet (Stb. 1981, 392);
- Wet milieubeheer (Stb. 1979, 422);
- provinciale en gemeentelijke verordeningen en waterschapskeuren.

(aa)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat
Handeling: Het aanvragen van subsidies voor de aanleg of verbetering van waterstaatswerken.
Periode:
Bron:
Waardering: V, 7 jr.
Product:
Opmerking: Hieronder vallen zowel aanvragen voor Nederlandse als voor Europese subsidies.

(q)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ
Handeling: Het aankondigen aan gebruikers en andere belanghebbenden van gronden langs rivieren van voorgenomen werkzaamheden op die gronden.
Periode:
Bron: Art. 15 en 18, Rivierenwet (Stb. 1908, 339).
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: - Artikel 15 behandelt de geringere ingrepen, artikel 18 gaat over het ophogen en afgraven van gronden, het dichtten van geulen en het opruimen van beplanting, gebouwen en werken. De procedure van artikel 18 is dan ook meer uitgebreid.
- De Rivierenwet is ingetrokken (Stb. 1999, 646).

(r)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/REG/RDIJ
Handeling: Het verkrijgen van goedkeuring van Gedeputeerde Staten van de provincies om nieuwe werken tot kering van zeewater, water van het IJsselmeer of oppervlaktewater van de grote rivieren uit te voeren.
Periode: 1900-
Bron: Art. 33, Waterstaatswet 1900 (Stb. 1900, 176)
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: In art. 9 van de Deltawet (Stb. 1958, 246) is een aantal werken van deze goedkeuring vrijgesteld.

(s)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ/BD
Handeling: Het medewerken aan de verplaatsing of aanpassing van bestaande buis- en andere leidingen, kabels, rails etc. bij de aanleg van werken.
Periode:
Bron: Peters, Th., *Procedureboek; procedures rondom de realisering van rijkswegen*, Tilburg 1993, pg. 31.
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: Het initiatief van verplaatsing zal uitgaan van de RWS. De feitelijke verplaatsing wordt door de leidingbeheerder etc. gedaan.

(t)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het op aanvraag toekennen van schadevergoedingen ten behoeve van de compensatie van geleden schade ten gevolge van door de RWS uitgevoerde activiteiten, die redelijkerwijze niet geheel ten laste van de aanvrager mag komen.
Periode:
Bron: Art. 2, Regeling nadeelcompensatie Rijkswaterstaat (Stb 1991, 172), art. 49, Wet op de Ruimtelijke Ordening (Stb 1962, 286).
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking:

(u)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW
Handeling: Het instellen van adviescommissies om de minister van Verkeer en Waterstaat te adviseren bij aanvragen voor schadevergoedingen bij rechtmatige overheidsdaad tengevolge van werken die door de RWS worden uitgevoerd.
Periode:
Bron: Art. 5, Regeling nadeelcompensatie Rijkswaterstaat. (Stb 1991, 172).
Waardering: V, 5 jr.
Product:
Opmerking: Indien geen overeenstemming met betrekking tot de hoogte van het bedrag wordt bereikt dient de betrokkene een rechtelijke vordering in.

(v)

Actor: Adviescommissie ex art. 4 Regeling nadeelcompensatie Rijkswaterstaat en de voorgangers daarvan
Handeling: Het adviseren van de minister van Verkeer en Waterstaat met betrekking tot aanvragen voor schadevergoeding bij rechtmatige overheidsdaad ten gevolge van werken die door de RWS worden uitgevoerd.

Periode:

Bron: Art. 8, Regeling nadeelcompensatie Rijkswaterstaat (Stb 1991, 172).

Waardering: V, 5 jr.

Product:

Opmerking:

(w)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het behandelen van klachten en bezwaren van belanghebbenden.

Periode:

Bron: Algemene wet bestuursrecht (Stb 1992, 315).

Waardering: V, 20 jr.

Product:

Opmerking:

(x)

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat/HW/REG/NZ/RDIJ
Handeling: Het voeren van rechtsgedingen met belanghebbenden in verband met de uitvoering van waterstaatswerken.

Periode:

Bron:

Waardering: V, 20 jr.

Product:

Opmerking:

13.4 De besteksarchivering

De archivering van de stukken die betrekking hebben op de uitvoering van werken is binnen de RWS beschreven in een rapport van een RWS-werkgroep die zich met deze materie heeft bezig gehouden⁴¹³. De in dit rapport voorgestelde werkwijze is vastgesteld in de aanschrijving van 16 mei 1990, nr. FU 61434. De archivering voor deze tijd week al naar gelang de plek in mindere of meerdere mate af van de hier beschreven methode, in grote lijnen blijft de beschrijving gelden. Het volgende is voor het belangrijkste deel op het Rapport werkgroep archivering besteksadministratie (Den Haag 1988) gebaseerd.

Bij de uitvoering van werken zijn binnen de Rijkswaterstaat drie instanties van belang:

- a de opdrachtgever;
- b de directie UAV;
- c de DG van Rijkswaterstaat.

Ad a. De opdrachtgever is de HID van een dienst of directie.

Ad b. De directie UAV is een instantie die krachtens par 3 van de Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van werken (UAV) door de opdrachtgever dient te worden aangewezen. De directie UAV bestaat veelal uit een functionaris die direct bij de uitvoering van het werk betrokken is.

Ad c. De uiteindelijke verantwoordelijkheid berust binnen Rijkswaterstaat bij de DG. Al naar gelang de mate van mandatering is het Hoofdkantoor dan ook betrokken in het proces.

Zowel de opdrachtgever als de directie UAV leggen twee dossiers aan, in totaal vier dossiers:

- archiefdossier HID of DG (opdrachtgever);
- contractdossier besteks zaken (opdrachtgever);
- archiefdossier directie UAV (directie UAV);
- dossier centraal punt (directie UAV).

Deze vierdeling blijft gehandhaafd tot de oplevering van het werk of de afloop van de onderhoudstermijn. Daarna worden de dossiers tot twee dossiers samengevoegd, een bestekdossier HID en een bestekdossier UAV. Uiteindelijk blijven er dan drie dossiers over:

- het bestekdossier HID;
- het bestekdossier directie UAV;
- het dossier op het Hoofdkantoor.

Het bestekdossier HID bevat onder andere (afgezien van kopieën)

- de inzendbrief met ontwerp-bestek ca.;
- de minuut van het vastgestelde bestek zoals opgestuurd aan de aan de DG;
- het vastgestelde gedrukte bestek ca.;
- nota's van inlichtingen met bijlagen;
- het proces verbaal van aanwijzing (aanbesteding);
- de opdrachtbrief van de HID aan de aannemer met bijlagen (gunning);
- aanwijzing directie UAV;
- aanwijzing van het centraal punt;
- stelposten (offertes, opdrachtbonnen en rekeningen);
- termijnstaten;
- prestatieverklaringen;
- brief "niet in goede orde" aan aannemer;
- verzoek van de aannemer om uitstel van oplevering;
- brief opdrachtgever verlening van uitstel;
- herziening van verrekeningprijzen (aanvraag aannemer, machtigingsaanvraag aan DG en verlening machtiging);
- staat van meer/minder werk c.q. wijzigingsovereenkomst en staat van afrekening (ontwerp en afgesloten contract, toezending aan DG);
- teruggave zekerheidstelling.

---

⁴¹³ Rapport werkgroep archivering besteksadministratie, Den Haag 1988.

Het bestekdossier directie UAV bevat onder andere (afgezien van kopieën)

- gegevens betreffende de gevolmachtigde van de aannemer;
- organisatieschema's;
- vergunningen, ontheffingen, gedoogbeschikkingen, etc.;
- verklaringen van de directie UAR benodigd voor baggeren etc.;
- werkplannen en algemene tijdschema's van de aannemers, ter goedkeuring door de directie UAV;
- zekerheidstellingen, bankgaranties, etc.;
- gegevens betreffende (onder)aannemers, inschrijving handelsregister etc.;
- garantieverklaringen;
- bewijzen van oorsprong en certificaten van bouwstoffen;
- toetsplannen ten behoeve van kwaliteitsborging;
- gegevens kwaliteitsonderzoeken;
- besprekingsverslagen kabels en leidingen, met tekeningen;
- primaire gegevens;
- dagboeken (indien deze gevoerd worden) en weekrapporten met als bijlagen tekeningen en berekeningen;

De tekeningen worden ook wel in de leggers van de dienst opgenomen, indien daar behoefte aan is in verband met periodiek terugkerende werkzaamheden en onderhoud. In dat geval is in het bestekdossier aantekening gemaakt.

De dossiers op het Hoofdkantoor, "Dossier DG" bevatten onder andere (afgezien van kopieën van praktisch alle gunningsbescheiden)

- adviezen met betrekking tot opstelling bestekken;
- publicatie en druk van bestekken;
- machtigingen (na 1987 steeds minder vanwege verdere mandatering)

Bijlage 1: Controle Grote Projecten

In 1988 is door de Tweede Kamer der Staten-Generaal de procedure Controle Grote Projecten vastgesteld⁴¹⁴. Aanleiding was een aantal kwesties waarbij de Tweede Kamer met aanzienlijke begrotingsoverschrijdingen werd geconfronteerd op een moment dat de ontwikkelingen reeds onherroepelijk waren⁴¹⁵. De procedure houdt in dat de Tweede Kamer bepaalde projecten als groot project kan aanmerken. Als gevolg van een aanwijzing als groot project wordt door de betreffende minister of staatssecretaris intensief informatie aan de Tweede Kamer gegeven. Ook heeft de Tweede Kamer de bevoegdheid om rechtstreeks contact op te nemen met de organisatieonderdelen van de rijksoverheid die zich met het project bemoeien.

---

⁴¹⁴ TK 1987-1988, 18 963, nr. 8.

⁴¹⁵ Zie bijvoorbeeld Bakker, R. *Procedure "controle grote projecten"* in: *Beleidsanalyse* 1991, nr. 3 .

Bijlage 2: Literatuurlijst

Bakker, R., *Procedure "controle grote projecten"*, in: *Beleidsanalyse 1991*, nr. 3.

Beginselen en uitgangspunten bij de overdracht van het beheer en onderhoud van natte waterstaatswerken; rapport van de Stuurgroep Decentralisatie Beheer van Natte Waterstaatswerken, 1991.

Berenschot, *Evaluatie integratie verkeersveiligheid*, Utrecht 1990.

Bezemer, J. e.a., *Verkeer in beweging: Overheid en mobiliteit*, Barneveld 1990.

Blaauboer, A., *Organisatie van bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Zwolle 1948.

Blom, G., *Naar een nieuwe wettelijke instrumentatie voor het ontgronden beleid*, in: Ike, P. en B. van der Moolen, *Naar een structuurschema voor ontgroningen*, Groningen 1991.

Boele, J., e.a., *Hoofdzaken milieueffingen*, Deventer 1992.

Boskma, A.F., e.a., *Veilig verkeer tussen rijk en gemeente*, Deventer 1990.

CIMI, *Nederlandse milieu expertise*, 1991.

Coenen, E.J.M., *Handboek Belemmeringenwet Privaatrecht*, Den Haag 1999.

Commissie Integraal waterbeheer, *Handboek WVO-vergunningverlening*, Den Haag 1999.

Commissie Integraal Waterbeheer/CUWVO, *Informatievoorziening CIW - Internationale Fora*, Den Haag, 1997.

Constandse, A.K., *Het dorp in de IJsselmeerpolders; Sociologische beschouwingen over de nieuwe plattelandscultuur en haar implicaties voor de planologie van de droog te leggen IJsselmeerpolders*, Zwolle, 1960.

Constandse, A.K., *Planning en vormgeving*, Lelystad 1988.

De financiën van het waterschap; rapport van de Werkgroep waterschapsfinanciën, Den Haag 1983.

De uitvoering de Zuiderzeewerken in het tienjarig tijdvak 1919-1929; rapporten en mededelingen betreffende de Zuiderzeewerken nr. 2, Den Haag 1929.

Dibbits H.A.M.C., e.a. *De bedijking, ontginning en verpachting van de Braakman; Van zee tot land, rapporten en mededelingen inzake de droogmaking, ontginning en sociaal-economische opbouw der IJsselmeerpolders*, nr. 19, Zwolle 1957.

Dijk, G.R.M. van (e.a.), *De Europese Kaderrichtlijn Water*, in: *Het Waterschap*, 1998, nr. 23-24, pg. 1026-1035.

Dijkstra, S.P., *Aan het roer van Rijkswaterstaat: Literatuurrapport ten behoeve van de bewerking van de archieven van de organen, achtereenvolgens belast met de hoogste leiding van de algemene waterstaat in ons land*, Den Haag 1987.

Directie van de Wieringermeer (NOP), *Excursiegids voor de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland*, Zwolle, z.j.

Directie van de Wieringermeer (NOP), *Tien jaar Noordoostpolder*, Zwolle z.j.

Directie van de Wieringermeer (NOP), *Van korre tot koren*, Zwolle z.j.

Directie van de Wieringermeer (NOP), *Wording en opbouw van de Wieringermeer*, Wageningen 1955.

Driemaandelijks bericht betreffende de Zuiderzeewerken, uitgegeven door het ministerie van Verkeer en Waterstaat 1920-1980.

- Duenk, F.H.J. en F.A.M. Hobma, *Rijkswegentracering: coördinatie van meersporige besluitvorming*, Delft 1987.
- Duenk, F.H.J., *Het infrastructuurbeleid van de Europese Gemeenschap*, Delft 1991.
- Edens, D.F., *Op weg naar de Tracéwet*, in: Boelens, S.B. e.a. (eds), *Waterstaatswetgeving: verleden, heden en toekomst*, Zwolle 1992.
- Evaluatienota Water*. Regeringsbeslissing. Aanvullende beleidsmaatregelen en financiering 1994-1998 (TK 1993-1994, 21 250, nrs. 27-28).
- Fortuijn, L.G.H., 'Duurzaam veilig verkeer' nu in de praktijk, in: *Verkeerskunde* 1992, nr. 12.
- Glasbergen, P., M.C. Groenenberg en F.A. Roorda, *Naar een strategisch grondwaterbeheer*, Den Haag 1989.
- Hall, A. van, *Naar een samenhangend waterbeheer, gezien vanuit de kwantiteitszorg*, in: Boelens, S.B. e.a. (eds), *Waterstaatswetgeving: verleden, heden en toekomst*, Zwolle 1992.
- Hall, A. van, Berg, J.T. van den, *Waterstaats- en waterschapsrecht*, Deventer 1997.
- Handboek voor grond-, water- en wegenbouw; een verzameling voorschriften, regelingen en informatie uitgegeven door de Vereniging Aannemers Grond-, Weg- en Wegenbouw*, Nieuwegein 1980.
- Havekes, H.J.M. en W.G.M. Heldens, *De Wet op de waterhuishouding*, Lelystad 1990.
- Havekes, H.J.M., *De zorg voor de waterhuishouding gezien vanuit de Wet op de waterhuishouding*, in: Boelens, S.B. e.a. (eds), *Waterstaatswetgeving: verleden, heden en toekomst*, Zwolle 1992
- Heel, R. van, Grensoverschrijdende samenwerking in Limburg, in: *Het Waterschap*, 2000, nr. 3, pg. 126-130.
- Heide, O. van der, *Bestuurlijke organisatie van de waterstaatszorg*, in: Boelens, S.B. e.a. (eds), *Waterstaatswetgeving: verleden, heden en toekomst*, Zwolle 1992
- Heinemeijer, W.F. e.a. (eds), *50 jaar actief achter de afsluitdijk: Jubileumbundel ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de Stichting voor het Bevolkingsonderzoek in de drooggelegde Zuiderzeepolders 1936-1986*, Zutphen 1986.
- Het waterschap en zijn toekomst: rapport van de Studiecommissie waterschappen*, Den Haag 1974.
- Heylen, J., *Instrumenten voor een integraal waterbeheer in het Nederlands-Vlaams grensgebied: het Nederlands-Vlaams integraal waterbeheer overleg (NVIWO) en de grensoverschrijdende stroomgebiedcomités*, in: *Water*, 1997, nr. 94, pg. 104-106.
- Hovy, L., *Coördinatie op hoog niveau; Institutioneel onderzoek naar de ministeriële coördinatieorganen en de ambtelijke voorportalen*, PIVOT rapport nr. 1, Den Haag 1992.
- Hovy, L., *Luchtvaart gebonden; Een institutioneel onderzoek op het terrein van de burgerluchtvaart 1945-1993*, PIVOT rapport nr. 16, Den Haag 1994
- Huygens, W., *De Wieringermeer; Een studie van het bestuur en beheer der IJsselmeerpolders*, Den Haag 1939.
- ICONA, *Noordzee-almanak 1992*, Den Haag 1992.
- IJff, J., *Omwentelingen in het waterschapsbestel 1968-1993*, in: Raadschelders, J.C.N en Th. A.J. Toonen (eds), *Waterschappen in Nederland; een bestuurskundige verkenning van de institutionele ontwikkeling*, Hilversum 1993.
- Jong, B. de, *Landelijk ontgrondingenbeleid: een eerste aanzet*, in: Ike, P., *Ontgronden in beweging*, Groningen 1987.
- Jongmans, O.L.E., *De Ontgrondingenwet*, in: *OTAR*, 1982, nr.5, pg. 307-309.
- Kerk, J. van de, *Zestig jaren veranderingen in de organisatie van de Rijkswaterstaat*, Rijkswaterstaat-serie 45, 's-Gravenhage 1984, pg. 8.

Klinkenberg, J.T., *De stuurlijnen aan wal; Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein scheepvaart en maritieme zaken*, PIVOT rapport nr. 21, Den Haag 1994.

Kohl, N., *Een andere kijk op lobbyen; Het beïnvloeden van communautaire regelgeving in de initiatiefase*, in: *Euroscop*, 1993, nr. 3.

Langs gewonnen velden: Facetten van Smedings werk, Wageningen 1954.

Ligtermoet, D.M. en H. de Visch Eybergen, *Uitvoering en uitbesteding; Ontwikkeling in de organisatie van waterbouwkundige werken bij de Rijkswaterstaat*, Rijkswaterstaatsserie nr. 52, Amsterdam 1990.

Ligtermoet, D.M., *Beleid en planning in de wegenbouw; De relatie tussen beleidsvorming en planning in de geschiedenis van de aanleg en de verbetering van rijkswegen*, Rijkswaterstaatsserie nr. 51, Amsterdam 1990.

Linszen, P.F.A.M. en H. Versnel, *Mogelijkheden en grenzen van verkeersveiligheidsbeleid*, Nijmegen 1985.

Loor, P.J. de, *Waterstaatszorg; geen geïsoleerd belang meer*, in: Boelens, S.B. e.a. (eds), *Waterstaatswetgeving: verleden, heden en toekomst*, Zwolle 1992.

Mahler, R., *Complete complexiteit of duizelingwekkende doorzichtigheid; de totstandkoming van richtlijnen*, in: *Euroscop*, 1993, nr. 3.

Meer, F.M. v.d. en Raadschelders J.C.N., *Waterschaps personeel en waterschapsorganisatie 1900-heden*, in: Raadschelders, J.C.N. en Th. A.J. Toonen (eds), *Waterschappen in Nederland; een bestuurskundige verkenning van de institutionele ontwikkeling*, Hilversum 1993.

Ministerie van Justitie, *Draaiboek voor de wetgeving*, Den Haag 1989.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat en ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, *Saneringsprogramma waterbodems rijkswateren 1990-2000*, Den Haag 1989.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Adviesdienst Verkeer en Vervoer, *Grensoverschrijdend onderzoek, een verkenning van mogelijkheden en knelpunten in het internationaal verkeers- en vervoersonderzoek bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat*, 1991.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren. Programma voor het beheer in de periode 1997 t/m 2000*, Den Haag 1997.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Bijdragen voor de nota verkeersveiligheid*, Den Haag 1965.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De bestrijding van de verontreiniging van het oppervlaktewater; indicatief meerjarenprogramma 1975-1979*, Den Haag 1975.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De binnenscheepvaart*, Den Haag 1988.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De Noordzee, koers en bestek 1992/1993*, Den Haag 1992.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De Tracéwet, Toelichting voor provincies, gemeenten, waterschappen en andere belanghebbenden*, Den Haag 1993.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *De waterhuishouding van Nederland, (tweede nota waterhuishouding)*, Den Haag 1985.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Deltaplan Grote Rivieren*, Den Haag 1995.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Europese kaderrichtlijn water, een tussenstand*, Den Haag 2000.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Grip op de weg; rationeel onderhoud van het hoofdwegenet conform SVV-II*, Den Haag 1993.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Indicatief meerjaren programma water 1980-1984*, Den Haag 1981.

- Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Indicatief meerjaren programma water 1985-1989*, Den Haag 1985.
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Masterplan Fiets: beleidsnotitie*, Den Haag 1991.
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Meerjarenplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1991.
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Nota verkeersveiligheid*, Den Haag 1967.
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Ontwerp evaluatienota water 1993*, Den Haag 1993.
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Programma buitenlandse waterinzet*, Den Haag, 1999.
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Saneringsprogramma waterbodems rijkswateren 1992-2010*, Den Haag 1992.
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Stimuleringsplan "Actie -25%"*, Den Haag 1987.
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *SVV actieboek 1992*, Den Haag 1992.
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Vervoerregio's. Van oriëntatie naar uitvoering*, Den Haag 1991.
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat, *Vierde nota waterhuishouding. Regeringsbeslissing*, Den Haag 1999.
- Moolen, B. van der, *Ontgrondingen als maatschappelijk vraagstuk* [proefschrift RUG], Nijmegen 1995.
- Morra, R.H.J., *Het begin van de remote sensing in Nederland*, z.j.
- Nationale Havenraad, *Vaart in Europa: 25 jaar zeehavenoverleg in Nederland, deel 1*, Den Haag.
- OSPAR Commissie, *Summary Record OSPAR 2000*, OSPAR 00/20/1-E.
- Overzetveren, onmisbare schakels in infrastructuur*, in: *Mobiliteitschrift*, maart 1989, pg. 20-21.
- Permanent College van Overleg voor de Muskusrattenbestrijding, *Evaluatie muskusrattenbestrijding*, 1989.
- Peters, Th., *Procedureboek: procedures rondom de realisering van rijkswegen*, Tilburg 1993.
- Poortvliet, I., *Waterkeringszorg*, in: Boelens, S.B. e.a. (eds), *Waterstaatswetgeving: verleden, heden en toekomst*, Zwolle 1992.
- Rapport Deltacommissie; eindverslag en interimadviezen*, delen 1-6, Den Haag z.j.
- Rapport werkgroep archivering besteksadministratie*, Den Haag 1988.
- Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *50 jaar onderzoek door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Flevobericht nr. 163*, 1980.
- Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Het Zuiderzeeproject in zakformaat*, Almere, 1984.
- Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Oostelijk van de Knardijk; de inrichting en ontwikkeling van Oostelijk Flevoland in de jaren 1957-1980*, Lelystad 1982.
- Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Wording en opbouw van de Noordoostpolder; geschiedenis van de ontginning en eerste ontwikkeling (1940- ca. 1960)*, deel 1, Lelystad 1986.
- Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Wording en opbouw van de Noordoostpolder; geschiedenis van de ontginning en eerste ontwikkeling (1940- ca. 1960)*, deel 2, Lelystad 1986.
- Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Wording en opbouw van de Noordoostpolder; geschiedenis van de ontginning en eerste ontwikkeling (1940- ca. 1960)*, deel 3, Lelystad 1986.
- Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, *Wording en opbouw van de Noordoostpolder; geschiedenis van de ontginning en eerste*

ontwikkeling (1940- ca. 1960), deel 4, Lelystad 1986.

Rijkswaterstaat, Meetkundige Dienst, *Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). Rapportage n.a.v. het convenant tussen Unie van Waterschappen en Rijkswaterstaat.*, Delft 1997.

Rijkswaterstaat, Programmabureau Meetstrategie 2000+, *Witte vlekken in waterbodemonderzoek*, Den Haag 1999.

Rijkswaterstaat, RIKZ, *Milieumeetnet zoute rijkswateren, programma 2000 RIKZ*, Middelburg 1999.

Rijkswaterstaat, Adviesdienst Verkeer en Vervoer, *Basisproducten 1994*, Rotterdam 1994.

Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993.

Rijkswaterstaat, *De waterhuishouding van Nederland; Nota samengesteld door de Rijkswaterstaat*, Den Haag 1968.

Rijkswaterstaat, Dienst Binnenwateren/RIZA, *Directieplan 1986-1990*, Lelystad 1985.

Rijkswaterstaat, Dienst Getijdewateren en Directie Zeeland, *Veilig getij; De effecten van de waterbouwkundige werken op het getijdenmilieu van de Oosterschelde*, Middelburg 1991.

Rijkswaterstaat, Dienst Verkeerskunde, *Toekomst Adviesdienst Verkeer en Vervoer*, Rotterdam 1991.

Rijkswaterstaat, Dienst Weg- en Waterbouwkunde, *Dienst Weg- en Waterbouwkunde Jaarverslag 1990*, Delft 1991.

Rijkswaterstaat, Directie Friesland, *Beheersplan Waddenzee, beheersplan ontgrondingen Waddenzee*, 1985.

Rijkswaterstaat, Directie Zeeland, *In het voetspoor van het functieplan voor de sector water*, Middelburg 1992.

Rijkswaterstaat, *Drie eeuwen normaal Amsterdams peil*, Den Haag 1987.

Rijkswaterstaat, Hoofddirectie van de Waterstaat, *Informatienota betreffende de Rijkswaterstaat (begin augustus 1981); Nota 43134 van 31 juli 1981 voor de nieuwe minister van Verkeer en Waterstaat*, Den Haag 1981.

Rijkswaterstaat, Hoofddirectie, *Gedoogbeleid Wet verontreiniging oppervlaktewateren*, Den Haag 1990.

Rijkswaterstaat, Hoofddirectie, *Handleiding projectnota's*, Den Haag 1984.

Rijkswaterstaat, Meetkundige Dienst, *NAP jaarbericht 1991-1992*, Delft 1992.

Rijkswaterstaat, *Programma Basisinformatie voor de Natte Infrastructuur 2000* [BPNI 2000], Den Haag 2000.

Rijkswaterstaat, *Rapport doorstructurering D2-D3*, Den Haag 1992.

Rijkswaterstaat, RIZA, *Internationale overlegvormen waterkwaliteitsbeleid; inventarisatie en rubricering van de internationale overlegvormen*, Lelystad 1992.

Rijkswaterstaat, RIZA, *Monitoring zoete rijkswateren, beleids- en wettelijk kader*, Lelystad 1999.

Rijkswaterstaat, RIZA, *Rijkswaterstaat, Rijksinstituut voor de zuivering van afvalwater, directieplan 1981-1991*, 1981.

Rijkswaterstaat, *Saneringsprogramma waterbodemonderzoek rijkswateren 2000-2003*, Den Haag 1999.

Rijkswaterstaat, *Werkstructuur onderzoek natte sector (WONS). Definitieve programma 2000 e.v.*, Den Haag 1999.

Roelse, P. en R. Hillen, *Handhaven van de kustlijn door zandsuppleties*, in: OTAR, 1994-2, pg. 35-45.

Saal, C.D., *Een bijzonder dorp, dat is het en dat blijft het. De Glamour van Nagele (NOP) opnieuw beschouwd*, in: Heinemeijer, W.F. e.a. (eds), *50 jaar actief achter de afsluitdijk: Jubileumbundel ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de Stichting voor het Bevolkingsonderzoek in de drooggelegde Zuiderzeepolders 1936-1986*, Zutphen 1986.

SAMWAT, *Beleidsanalyse voor het Nederlandse waterbeheer; SAMWAT rapporten nummer 4*, Den Haag 1989.

Schmit, P., Verkeersveiligheid, een uitdaging voor de Europese gemeenschappen en een verantwoordelijkheid voor de Benelux, in: *Benelux dossier* 1991, nr. 1.

Schuringa, T.J., *De ontwikkeling van land- en tuinbouw vanaf 1963*, in: *In het spoor van de pioniers: 35 jaar Noordoostpolder*, Leeuwarden z.j.

Spanjersberg & Pe., *Project Toetsing vergunningstelsels RWS. Hoofdpunten uitkomsten vragenronde, rapportage van bevindingen*, z.p. 1998.

STOWA, *STOWA ter info nr. 1*, 1993.

Structuurschema oppervlaktedelfstoffen, deel 1, Ontwerp planologische kernbeslissing, Den Haag 1994.

Structuurschema TAW: TAW-onderzoek en -producten 1990-2000, 1991.

Studiecommissie Waterschappen, *Het waterschap en zijn toekomst*, Den Haag 1974.

Stuurman, P.M., *Scheepvaart op de grote Gelderse rivieren*, in: *OTAR*, 1993 nr. 2, pg. 50-55.

SWOV, *Bouwstenen voor het beleidsplan verkeersveiligheid*, Den Haag 1975.

Union of International Associations, *Yearbook of international organizations*, München 1991.

Ven, G.P. v.d., *Leefbaar laagland; geschiedenis van de waterbeheersing en de landaanwinning in Nederland*, Utrecht 1993.

Verburg, J.J.I., *Beheersinstrumenten in de Wet op de waterhuishouding*, in: *Waterschapsbelangen*, 1990 nr. 16, pg. 539-544.

Verburg, J.J.I., *Waterkering en waterhuishouding onder buitengewone omstandigheden*, in: Boelens, S.B. e.a. (eds.), *Waterstaatswetgeving: verleden, heden en toekomst*, Zwolle 1992.

Verhoeven, B., *Van slik tot cultuurgrond*, in: *In het spoor van de pioniers, 35 jaar Noordoostpolder*, een uitgave in opdracht van het gemeentebestuur van de Noordoostpolder, Leeuwarden z.j.

Verslag van de Staatscommissie benoemd bij Koninklijk Besluit van 4 juli 1918 no. 30, Den Haag 1926.

Vries, P.J.R. de en J.M.J. Leenen, *Stand van zaken proefprojecten regionaal integraal waterbeheer*, in: *Waterschapsbelangen*, 1992 nr. 5, pg. 150-160.

Wal, L.T. van der, *Geschiedenis van de plannen tot afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee; Rapporten en mededelingen betreffende de Zuiderzeewerken*, Den Haag 1923.

Warburg, A., *Beeld van een periode: de jaren zestig* in: Boelens, S.B. e.a. (eds), *Waterstaatswetgeving: verleden, heden en toekomst*, Zwolle 1992.

Wentholt, L.R. e.a., *De informatievoorziening door SAMWAT*, in: *Waterschapsbelangen*, 1991, nr. 11, pg. 386-390.

Werkman, G. *Kent gij het land der zee ontruikt: enige hoofdstukken uit de waterstaatkundige geschiedenis van ons woongebied*, Bussum, 1948.

Bijlage 3: Gebruikte Tweede Kamerstukken

- 2 023 Wijziging van de Wet betreffende 's-Rijks waterstaatswerken
- 12 789 De beveiliging van het land tegen stormvloeden
- 13 704 Beleidsplan voor de verkeersveiligheid
- 14 390 Structuurschema Verkeer en Vervoer
- 14 480 Naar een nieuw waterschapsbestel?
- 14 481 Het beheer van de waterkeringen langs de Nederlandse kust
- 15 640 Maatregelen voor het terugdringen van de fosfaatbelasting van de Nederlandse oppervlaktewateren
- 16 318 Zoute Veren
- 16 333 Muskusrattenbestrijding
- 16 789 Structuurschema Zeehavens
- 17 745 Fietsverkeer
- 17 999 Voortgang verzwarende zeeweringen op grond van de Deltawet
- 18 106 Voortgang rivierdijkversterking
- 18 195 Nationaal plan verkeersveiligheid
- 18 516 Nota Handhaving WVO
- 18 793 De waterhuishouding van Nederland (tweede nota waterhuishouding)
- 18 963 Controle Grote Projecten
- 18 975 Kustbeleid
- 19 025 Kustverdediging Texel
- 19 153 Indicatief Meerjarenprogramma Water 1985-1989
- 19 442 Nationaal Remote Sensing Programma
- 19 866 Vervuiling van de waterbodem
- 19 995 Regels met betrekking tot de waterschappen (Waterschapswet)
- 20 020 Milieubeleid Oppervlaktewateren, rapport Algemene Rekenkamer
- 20 317 Stormvloedkering Nieuwe Waterweg
- 20 922 Tweede Structuurschema Verkeer en Vervoer
- 21 133 Tweede Structuurschema Zeehavens
- 21 043 Meerjarenplan verkeersveiligheid 1989-1993
- 21 136 Kustverdediging na 1990
- 21 195 Wet op de waterkering
- 21 250 Derde nota waterhuishouding
- 21 832 Nationaal Remote Sensing Programma 1990-2000
- 21 867 Capaciteitenplan bestrijding olie en chemicaliën op de Noordzee
- 22 100 Meerjarenplan verkeersveiligheid
- 22 236 Decentralisatie
- 22 512 Infrastructuur
- 22 971 Goedkeuring van het Aanvullend Protocol bij het Rijnchlorideverdrag
- 23 075 Waterverdragen
- 23 198 Vervoerregio's
- 23 300 Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk België betreffende het verdedigen van de oevers van de Westerschelde tegen inschaling
- 23 450 Verwijdering baggerspecie

Bijlage 4: Speerpuntbedrijven Beheersplan Rijkswateren⁴¹⁶

Rijnstroomgebied

- 1 Shell Nederland Chemie BV (Pernis)
- 2 Akzo Zout en Basischemie (Rotterdam)
- 4 Cyanamid BV (Rotterdam)
- 5 Akzo Chemicals BV (Dordrecht)
- 6 Chemische fabriek Smits BV (Vuren)
- 7 Dupont de Nemours BV (Dordrecht)
- 8 Atochem BV (Pernis)
- 9 Unimills BV (Rotterdam)
- 10 Cargill Hardening Div. BV (Rotterdam)
- 11 Kemira Pernis BV (Pernis)
- 12 Hydro Agri Rotterdam BV (voorheen Windmill) (Vlaardingen)
- 13 TDF Tiofine BV (Rotterdam)
- 14 H.M.I. Billiton BV (Arnhem)
- 15 Kemira Europoort BV (Rotterdam)
- 16 Paktank Nederland BV (Botlek)
- 17 Tank Terminal Rotterdam BV (Rotterdam)
- 18 Panocean Tank Storage Ltd. (Botlek)
- 19 Matex Botlek BV (Rotterdam)
- 20 Matex Europoort BV (Rotterdam)
- 21 Dow Chemical Benelux NV (Rotterdam)
- 22 Exxon Raffinaderij Nederland BV (Rotterdam)
- 23 Shell Raffinaderij Nederland BV (Pernis)
- 24 Kuwait Petroleum Europoort BV (Rotterdam)
- 25 Akzo Vezels en Polymeren Divisie (Arnhem)
- 26 Tankcleaning Rotterdam CV (Rotterdam)
- 27 Afvalverwerking Rijnmond NV (Rotterdam)
- 28 Dalmeijer Group (Nieuwekerk aan de IJssel)
- 29 Outokumpu Copper BV (Zutphen)
- 30 J.C.F. Dekkers BV (Heerjansdam)
- 31 Verzinkerij Kampen BV (Kampen)
- 32 Parenco BV (Renkum)
- 33 KNP Nijmegen BV (Nijmegen)
- 34 Berghuizer Papierfabriek NV (Wapenveld)
- 35 Industriewater Eerbeek BV (Eerbeek)
- 36 Aluminium en Chemie Rotterdam BV (Rotterdam)
- 37 Nedstaal BV (Alblasserdam)
- 38 Paktank Nederland BV (Europoort)
- 39 Matex Vlaardingen BV (Vlaardingen)
- 40 AVB BV (Booy Group) (Rotterdam)
- 41 Exxon ROP BV (Rotterdam)
- 42 DSM Resins Ben BV (Hoek van Holland)
- 43 Nederlandse Benzol Mij BV (Rotterdam)
- 44 Netherland Refining Company (Pernis)

---

⁴¹⁶ Zie Rijkswaterstaat, *Beheersplan voor de Rijkswateren 1992-1996*, Den Haag 1993, pg. 98.

Westerschelde

- 45 Pechiney Nederland BV (Vlissingen)
- 46 Atochem BV (Vlissingen)
- 47 Hoechst Holland NV (Vlissingen)
- 48 Total Raffinaderij Ned. NV (Vlissingen)
- 49 A.C.Z. de Carbonisation U.A. (Terneuzen)
- 50 Dow Chemicals Benelux NV (Terneuzen)
- 51 Hydro Agri Sluiskil BV (Sluiskil)
- 52 Zuid Chemie BV (Sas van Gent)

Maasstroomgebied

- 55 NV Koninklijke Sphinx (Maastricht)
- 56 Solvay Chemie BV (Herten)
- 57 DSM Limburg BV (Geleen)

Noordzeekanaal

- 58 Akzo Chemie Nederland BV (Amsterdam)
- 59 Hoogovens Groep BV (IJmuiden)
- 60 Duphar BV (Amsterdam)
- 61 Smid en Hollander Raffinaderij BV (Amsterdam)
- 62 Tanker Cleaning Amsterdam BV (Amsterdam)
- 63 DSM Meststoffen BV (IJmuiden)

Eems Dollard

- 64 Akzo Zout Chemie Nederland BV (Delfzijl)
- 65 Aramide Maatschappij VOF Arami (Delfzijl)

Bijlage 5: Plaatsing nieuwe handelingen

Handeling	Hoofdstuk	Voor/na handeling
783	3.4.1	na 144
784	11.2	
785	7.5.5	na 593
786	12.3.1	
787	12.3.1	
788	7.5.2	na 566
789	11.2	
790	7.5.1	na 563
791	3.1	na 82
792	12.1	
793	12.2	
794	3.1	na 87
795	7.5.2	na 567
796	3.4.3	na 158
797	12.3.2	
798	3.4.6	na 184
799	3.4.6	na 798
800	7.4.6	na 545
801	3.4.6	voor 185
802	12.2	
803	6.3.3	na 389
804	7.5.5	na 595
805	7.2.4	na 491
806	11	
807	3.2	na 102
808	3.3	na 121
809	3.3	na 808
810	3.3	na 809
811	12.1	
812	3.3	voor 105
813	12.2	
814	3.4.1	na 142
815	3.4.2	na 146
816	3.4.2	na 150
817	3.4.3	voor 158
818	3.4.3	na 159
819	3.4.4	na 165
820	3.4.4	na 168
821	3.4.4	na 170
822	3.4.5	na 176
823	3.4.6	voor 180
824	3.4.7	na 207
825	3.5.1	na 225
826	3.5.4	na 240
827	3.5.4	na 826
828	4.3.7	na 266
829	4.3.7	na 828
830	4.3.7	na 829
831	4.8	na 282
832	4.8	na 831
833	4.8	na 832

Handeling	Hoofdstuk	Voor/na handeling
834	4.8	na 833
835	4.8	na 834
836	4.8	na 835
837	4.9.3	na 287
838	4.9.3	na 837
839	4.9.3	na 838
840	4.10	voor 841
841	4.10	voor 288
842	7.4.5	voor 539
843	5.3	na 297
844	5.3	na 306
845	5.5	na 331
846	5.5	na 334
847	5.5	na 846
848	5.5	voor 335
849	6.1	na 339
850	6.2.2	voor 348
851	6.3.2	na 337
852	6.3.3	na 384
853	6.5	voor 418
854	7.2	na 462
855	7.5.1	voor 564
856	7.5.1	na 564
857	7.5.1	na 856
858	7.5.1	na 857
859	7.5.1	na 858
860	7.5.8	na 605
861	7.5.8	na 860
862	7.5.8	na 861
863	7.5.8	na 862
864	7.5.8	na 863
865	7.5.8	na 864
866	7.5.8	na 865
867	7.5.8	na 868
868	7.6	na 608
869	9	voor 735
870	9.1.4	na 762
871	9.1.4	na 870
872	9.1.4	voor 763
873	9.2	na 778
874	11	
875	11	
876	11	
877	11	
878	11	
879	11.1	
880	11.1	
881	12.1	
882	12.2	
883	12.2	
884	12.3.1	
885	12.3.1	
886	12.3.1	
887	12.3.1	
888	12.3.1	

Handeling	Hoofdstuk	Voor/na handeling
889	12.3.2	
890	12.3.2	
891	12.3.2	
892	12.3.2	
893	12.3.2	
894	3.1	voor 83
895	3.4.2	voor 147
896	11.2	
897	3.3	na 812
898	3.4.6	na 799
899	3.4.6	na 898
900	3.4.6	na 899
901	6.3.2	na 366
902	7.2.2	na 474
903	7.2.3	na 478
904	7.4.4	voor 532
905	3.4.4	na 162
906	7.5.4	na 579
907	12.1	
908	12.1	
909	12.1	
910	11	
911	7.5.6	na 601
912	7.4.7	na 558
913	2.4.2	voor 48
914	7.2.3	na 475
915	3.4.6	na 186
916	2.4.2	na 53
917	1	
918	6.6	voor 424
919	6.1	na 342
920	1	
921	1	
922	1	
923	1	
924	1	
925	1	
926	1	
927	1	

Bijlage 6: Algemene selectiecriteria 1994

Algemene selectiecriteria 1994

Handelingen die worden gewaardeerd met B(ewaren)

Selectie criterium	Toelichting	Neerslag
1. Handelingen die betrekking hebben op beleidsvoorbereiding, -bepaling en -evaluatie.	Beleidsbepaling komt tot stand via parlementaire behandeling. Hieronder tevens begrepen handelingen gericht op politieke besluitvorming of waarbij een belangenafweging plaatsvindt. Hieronder worden handelingen gericht op het sluiten van internationale verdragen en uitvoeringsregelingen.	Wetgevingsprocessen, beleidsformuleringsprocessen, processen m.b.t. het sluiten van internationale verdragen, overeenkomsten of uitvoeringsregelingen.
2. Handelingen gericht op externe verantwoording en/of verslaglegging.	Verslaglegging naar andere actoren over het gevoerde beleid.	Jaarverslagen, jaarlijkse (voorgeschreven) controlerapporten.
3. Adviezen gericht op de hoofdlijnen van het beleid.	Adviezen die gebruikt kunnen worden bij beleidsvoorbereiding, -bepaling of -evaluatie.	Adviezen en rapportages van commissies en overlegorganen.
4. Handelingen die gericht zijn op het stellen van regels direct gerelateerd aan de hoofdlijnen van het beleid.	Hieronder ook begrepen pseudo-wetgeving.	Ministeriële regelingen, niet op 1 of enkele objecten of subjecten gerichte KB's of amvb's of uit wetgeving voorkomende nadere regelgeving. Hieronder wordt ook begrepen pseudo-wetgeving middels aanschrijvingen of resoluties.
5. Handelingen gericht op de (her)inrichting van de beleidsorganisatie, belast met primaire bedrijfsprocessen.		Reorganisatieprocessen, instelling en opheffing van beleidsorganen en directies.
6. Uitvoerende handelingen die onmisbaar zijn voor de reconstructie van het overheidshandelen op hoofdlijnen.	Hieronder worden begrepen handelingen die bepalend zijn voor de wijze waarop de uitvoering plaatsvindt en die direct gerelateerd zijn aan de hoofdlijnen van het overheidshandelen. Hieronder worden ook begrepen precedenteren of producten t.o.v. de omgeving die tot stand zijn gekomen in afwijking van gereguleerde en voorgeschreven criteria of in bepaalde mate voorbeeldgevend zijn voor de uitvoering van de handeling.	Het beleidsarchief van uitvoerende organisatie-eenheden. Beschikkingen die van invloed zijn op de toekomstige uitvoering van die handeling.
7. Uitvoerende handelingen die het algemeen democratisch functioneren mogelijk maken.	Hieronder begrepen de handelingen van de Hoge Colleges van Staat, het beantwoorden van kamervragen.	Kroonbeschikkingen en adviezen van de Raad van State, Algemene Rekenkamer e.d.

8. Uitvoerende handelingen die onttrokken zijn aan de democratische controle en direct zijn gerelateerd aan de hoofdlijnen van beleid.	Hieronder worden onder meer begrepen handelingen waarop de WOB niet van toepassing is.
9. Uitvoerende handelingen die direct zijn gerelateerd aan en/of direct voortvloeien uit voor Nederland bijzondere tijdsomstandigheden en incidenten.	Hierbij moet worden gedacht aan handelingen verricht in het kader van de Tweede Wereldoorlog, de politionele acties, de watersnoodramp van 1953, de gijzelingsacties e.d.

Bijlage 7: Algemene selectiecriteria 1997

Algemene selectiecriteria 1997

Handelingen die worden gewaardeerd met B(ewaren)

Selectie criterium	Toelichting
1. Handelingen die betrekking hebben op voorbereiding en bepaling van beleid op hoofdlijnen.	Hieronder wordt verstaan: agendavorming, het analyseren van informatie, het formuleren van adviezen met het oog op toekomstig beleid, het ontwerpen van beleid of het plannen van dat beleid, alsmede het nemen van beslissingen over de inhoud van beleid en terugkoppeling van beleid. Dit omvat het kiezen en specificeren van de doeleinden en de instrumenten
2. Handelingen die betrekking hebben op evaluatie van het beleid op hoofdlijnen.	Hieronder wordt verstaan het beschrijven en beoordelen van de inhoud, het proces of de effecten van beleid. Hieruit worden niet per se consequenties getrokken zoals bij de terugkoppeling van beleid.
3. Handelingen die betrekking hebben op verantwoording van beleid op hoofdlijnen aan andere actoren.	Hieronder valt tevens het uitbrengen van verslag over beleid op hoofdlijnen aan andere actoren of ter publicatie.
4. Handelingen die betrekking hebben op (her)inrichting van organisaties belast met beleid op hoofdlijnen.	Hieronder wordt verstaan het instellen, wijzigen of opheffen van organen, organisaties of onderdelen daarvan.
5. Handelingen die bepalend zijn voor de wijze waarop beleidsuitvoering op hoofdlijnen plaatsvindt.	Onder beleidsuitvoering wordt verstaan het toepassen van instrumenten om de gekozen doeleinden te bereiken.
6. Handelingen die betrekking hebben op beleidsuitvoering op hoofdlijnen en direct zijn gerelateerd aan of direct voortvloeien uit voor het Koninkrijk der Nederlanden bijzondere tijdsomstandigheden en incidenten.	Bijvoorbeeld in het geval de ministeriële verantwoordelijkheid is opgeheven en/of er sprake is van oorlogstoestand, staat van beleg of toepassing van noodwetgeving.

Bijlage 8: Afkortingen

3VO	Verenigde Verkeers Veiligheids Organisatie (voorheen VVN)
ACG	Assessment Co-ordination Group
ADONIS	Applicaties DONAR
AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AIG	Association Internationale de Géodésie
AIPCR	Zie PIARC
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
ANWB	Algemene Nederlandsche Wielrijdersbond
APK	
ARAN	Automatic Road Analyser
Art.	Artikel
ASVV	Aanbevelingen Stedelijke Verkeersvoorzieningen
ATMOS	Werkgroep Atmosferische bronnen
AVOC	Aanpak Verkeersongevallenconcentraties
AVV	Adviesdienst Verkeer en Vervoer
AWZI	Afvalwaterzuiveringsinstallatie
BAWB	Besluit administratieve bepalingen inzake het wegverkeer
BCRS	Beleidscommissie Remote Sensing
BCRS	Begeleidingscommissie Remote Sensing
BD	Bouwdienst
BDC	Biodiversity Committee
BENELUX	Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Economische Unie
BEON	Beleidsgericht ecologisch onderzoek Noordzee
BIS	Beleidsinformatiesysteem
BIV	Beleidsanalyse en instrumentontwikkeling Verkeersbeheersing
BOM	Begeleidingscommissie Onderzoek Muskusrattenbestrijding
BON	Beheer en onderhoud natte infrastructuur rijk
BOR	Bestuurlijk Overleg Randstad
BOVAG	Bond van Autohandelaren en Garagehouders
BOVAR	Bestrijding Overmatige Alengroei in de Veluwe Randmeren
BP	Belemmeringenwet Privaatrecht
BREV	Beschikking rijksbijdragen experimenten in verblijfsruimten
BV	Belemmeringenwet Verordeningen
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CAW	Centrale Afdeling Wegenverkeerswetgeving
CBR	Centraal Bureau (voor de afgifte van) Rijvaardigheidsbewijzen
CBR	Selectie Commissie Benzinstations langs Rijkswegen
CBVV	Commissie Bijdragen Verkeers- en Vervoersvoorzieningen
CCR	Centrale Commissie voor de Rijnvaart
CCVV	Centrale Commissie voor de Verkeersveiligheid
CDO	Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (Zie CSD)
CEIA	Coördinatiecommissie voor Europese Integratie en Associatieproblemen
CEMT	Conférence Européenne des Ministres de Transports
CEN	Europese Commissie voor Normalisatie
CENELEC	
CEP	Committee on Environmental Policy
CEVNI	Code Européen des Voies de Navigation Intérieure
CIM	Coördinatiecommissie Internationale Milieuvraagstukken
CIWAR	Coördinatiecommissie Internationaal Wateroverleg Rijkswaterstaat
CMI	Centrale meldpunt incident management
CMV	Centrale meldpunt vrachtautoberging
CoCo	Coördinatiecommissie
COE	Coördinatie-overleg Europees-rechtelijke zaken
COINTRO	Coördinerend Onderhoud Internationaal Overleg
COMPROMIS	Database met conditiegegevens van het wegennet (bij DWW)
COREPER	Comité de Représentants Permanents

COVOC	College van Onderzoekscoördinatoren
COW	Commissie van Overleg voor de Wegen
CROW	Stichting Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water en Wegenbouw en de Verkeerstechniek
CSD	Commission on Sustainable Development (Zie DCO)
CSR	Road Safety Committee
CUR (-VB)	Civieltechnisch Centrum voor Uitvoering Research en Regelgeving
CUWVO	Coördinatiecommissie Uitvoering Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren
CVB	Commissie Vaarwegbeheerders
CVSE	Commissie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa
CZHO	Commissie Zeehavenoverleg
CZM	Coastal Zone Management
CZMS	Coastal Zone Management Subgroup
DAB	Dicht asfaltbeton
DAC	Dagelijks Adviescollege
DAK	Duurzaam bouwen Advies- en Kenniscentrum
DCC	Departementaal Coördinatiecentrum
DEWI	Database European Waterway Infrastructure
DGM	Directoraat-Generaal Milieubeheer
DGSM	Directoraat-Generaal Scheepvaart en Maritieme zaken
DGW	Dienst Getijdewateren
DI	Decentralisatie-impuls
DIFF	Working Group on Diffuse Sources
DGG	Directoraat-Generaal Goederenvervoer
DGP	Directoraat-Generaal Personenvervoer
DIFFCHEM	Werkgroep Diffuse bronnen
DOE	Departementaal Overleg Europa
DONAR	DataOpslag Natte Rijkswaterstaat
DRIVE	
DROP	DGM-Rijkswaterstaat Onderzoeksprogramma
DUBO	Duurzaam Bouwen
DVK	Dienst Verkeerskunde
DVV	Directie Verkeersveiligheid
DWW	Dienst Weg- en Waterbouwkunde
ECE	Economic Commission for Europe
ECMP	European Congress on Mineral Planning
EEG	Europese Economische Gemeenschap (1957-1967)
EG	Europese Gemeenschappen (1967-1993) Europese Gemeenschap (1993-)
EGA	Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (zie ook Euratom)
EGKS	Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal
EKW	Europese Kaderrichtlijn Water
ENFB	Eerste Nederlandse Fietsersbond
EOS	Evaluatie Oosterschelde
ESA	European Space Agency
ESF	European Science Foundation
EU	Europese Unie
EUC	Eutrophication Committee
EURATOM	Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (zie ook EGA)
EURET	
EZ	Ministerie van Economische Zaken
FAO	Food and Agriculture Organization
FEHRL	Forum of European Highway Research Laboratories
FL	Regionale Directie Flevoland
FODI	Federatie van oppervlaktedelfstoffenwinnende industrieën
FWVO	Functionele Werkgroep Verontreiniging Oppervlaktewateren
GEBEVE	Gebiedsgerichte Bestrijding Verdroging
GIS	Geo-informatiesystemen
GIS/RDMS	
GNC	Governing Council

GOP	Werkgroep Olieverontreiniging
GS	Gedeputeerde Staten
GWW	Grondwaterwet
HAGS	Handboek Aanpak Gevaarlijke Situaties
HID	Hoofdingenieur-Directeur
HSC	Hazardous Substances Committee
HSL	Hoge Snelheidslijn
IAHR	International Association for Hydraulic Research
ICBM	Internationale Commissie ter Bescherming van de Maas
ICBS	Internationale Commissie ter Bescherming van de Schelde
ICCE	International Conference on Coastal Engineering
ICES	Interdepartementale Commissie Economische Structuur
ICO	Interdepartementale Commissie voor de Ontgroningen
ICOLD	International Committee on Large Dams
ICONA	Interdepartementale Coördinatiecommissie voor Noordzeeaangelegenheden
ICOZA	Interdepartementale Commissie van Overleg inzake Zeehavenaangelegenheden
IDON	Interdepartementaal Directeuren Overleg Noordzee
IGG-TNO	
IGM	Stichting Initiatiefgroep Markerwaard
IM	Incident Management
IMP	Indicatief Meerjarenprogramma
IMPACT	Working Group on Impacts on the Marine Environment
INDSEC	Werkgroep Industriële Sectoren
INIS	
INPUT	Working Group on Inputs to the Marine Environment
IPCC	International Panel on Climate Change
IPO	Interprovinciaal Overleg
IRC	Internationale Rijn Commissie
ISMFE	International Society for Mechanics and Foundations Engineering
ISO	International organisation for standardisation
ISONEVO	Instituut voor Sociaal Onderzoek van het Nederlandse Volk
ISVV	Interdepartementale stuurgroep verkeersveiligheidsbeleid
ITABB	Interdepartementale werkgroep Toepassing Alternatieve materialen Bouwnijverheid en Bouwmaterialen industrie
ITC	Inland Transport Committee
IVON	Informatiesysteem verhardingsonderhoud
IVS	
IVV	Integratie van het verkeers- en vervoersbeleid binnen het ministerie van V&W
IWAC	International Water Assessment Centre
IWO	Interdepartementale Werkgroep voor de Ontgroningen
JST	Joint SACS/ITWG
KB	Koninklijk Besluit
KENV	Rapportages kencijfers verkeersveiligheid
KNAC	Koninklijke Nederlandse Automobielen Club
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KPN	Koninklijke PTT Nederland NV
KVNR	Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reders
LC'72	Londen Conventie '72
LCCO	Landelijke Commissie voor de Coördinatie van het Ontgroningen beleid
LCGO	Landelijke Coördinatiecommissie Geohydrologisch Onderzoek
LCM	Landbouwcultuurmaatschappij
LCW	Landelijke Coördinatie Waterverdeling
LNC-waarden	Landschap-, natuur- of cultuurhistorie-waarden
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
MANS	Management Analyses of the Northsea
MD	Meetkundige Dienst
MER	Milieueffectrapportage
MIT	Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport

MOK	NV Maatschappij Overijsselse Kanalen
MSW	Monitoring Systeem Waterhoogten
MUI	Modelcontract Uitbesteding Ingenieursdiensten
NAP	Normaal Amsterdams Peil
NCK	Nederlands Centrum voor Kustonderzoek
NECTAR	Network for European Communications and Transport Activities
NEDGER	
NEI	Nederlands Economisch Instituut
NHR	Nationale Havenraad
NITG	Nederlands Instituut voor Toegepaste GEOwetenschappen
NME	Natuur en Milieu Educatie
NNI	Nederlands Normalisatie Instituut
NO	Nader onderzoek
NOP	Directie Noord Oostpolder/Directie van de Wieringermeer
NOGEPa	Nederlandse Olie en Gas Exploitatie en Productie Organisatie
NPVV	Nationaal Plan voor de Verkeersveiligheid
NRSP	Nationaal Remote Sensing Programma
NS	Nederlandse Spoorwegen
NTIG	Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen
NURG	Nadere Uitwerking Rivierengebieden
NUT	Werkgroep Nutriënten/ Working Group on Nutrients
NVIWO	Nederlands-Vlaams Integraal Waterbeheer Overleg
NVVA	Nederlandse Vereniging van Automobiellassuradeuren
NW4	Vierde Nota Waterhuishouding
NZ	Regionale Directie Noorzee
NZMC	Noordzeeministersconferentie
OECD	Organisation for economic co-operation and development (Zie ook OESO)
OEEC	Organisation for European Economic Co-operation
OCenW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
OESO	Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling (Zie ook OECD)
OIC	Offshore Industry Committee
OM	Openbaar Ministerie
OOD	Overlegorgaan Oppervlaktedelfstoffen
OONN	Overleggroep Ophoogzandvoorzieningen Noordzee Noord
OPWA	
ORS	Ongevallenregistratiesysteem schepen
ORSNAP	Opslag en Retrieval Systeem van NAP-peilmerken
OSCOM	Commissie van Oslo
OSPAR	Commissie van Parijs
OSPAR(COM)	Commissie van Oslo en Parijs
OVI	Overlegorgaan Verkeersinfrastructuur
OVV	Overlegorgaan verkeersveiligheid
OVW	Overlegorganen Verkeer en Waterstaat
OWN	Overlegorgaan Waterbeheer en Noordzee-aangelegenheden
OZZN	Overleggroep Zandvoorziening Zuidwest Nederland
PABO	Pedagogische Academie voor het Basisonderwijs
PARCOM	Commissie van Parijs
PAWN	Policy Analyses of Water Management for the Netherlands
PBNI	Programma Basisinformatie voor de Natte Infrastructuur
PCB	Polychloorbifenyyl
PCGV	Permanente Contactgroep voor de Verkeersveiligheid
PCOM	Permanent College van Overleg voor de Muskusrattenbestrijding
PGC	Permanente Grenswatercommissie Nederland-Duitsland
PIANC	Permanent International Association of Navigation Congresses
PIARC	Permanent International Association of Road Congresses
PIC	Permanente Internationale Commissie
PKB	Planologische Kernbeslissing
PMO	Project milieuvriendelijke oevers
PMSO	Preparatory Meetings of Senior Officials

POINT	Working Group on Point Sources
POK's	Provinciaal Overlegorgaan voor de Kust
POSW	Programma Ontwikkeling Saneringsprocessen Waterbodems
POVV	Periodiek Overleg Verkeer en Vervoer
PPS	Publiek-Private Samenwerking
PPC	Provinciale planologische commissie
PRAM	Programmes and Measures Committee
PSB	Principal Subsidiary Body
QSR	Quality Status Report
RAD	Radio-active Discharge
RAD	Working Group on Radioactive Substances
RAI	Nederlandse Vereniging de Rijwiel en Automobielandustrie
RAP	Rijn Actieprogramma
RARO	Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening
Ratweg	Rationeel wegbeheer
RAW	Stichting Rationalisatie en Automatisering Wegenbouw
RDIJ	Regionale Directie IJsselmeergebied
REG	Regionale Directie
RDS-TMC	Radio Data System - Traffic Message Channel
RDW	Rijksdienst voor het Wegverkeer
REFV	Rapportage referentiecijfers verkeersveiligheid
REGIS	Regionaal Geografisch Informatiesysteem
REGIWA	Regionaal Integraal Waterbeheer
REUN	Réseau Européen Unifié de Nivellement
RGD	Rijksgeologische Dienst
RIJP	Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders
RIKZ	Rijksinstituut voor Kust en Zee
RIO	Rapport Institutioneel Onderzoek
RIVO	Rijksinstituut voor Visserijonderzoek
RIZA	Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling
RMC	Rijnministersconferentie
RMI	Rijkswaterstaat Meetnet Infrastructuur
ROA	Richtlijnen voor het Ontwerpen van Autosnelwegen
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
ROI Alcohol	Rij- en drinkgewoontenmeting
RON	Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee
RONA	Richtlijnen voor het ontwerpen van Niet-Autosnelwegen
ROV	Regionaal Orgaan voor de Verkeersveiligheid
RPC	Rijksplanologische Commissie
RROM	Raad voor Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiëne
RSC	Radioactive Substances Committee
RSO	Rijkswaterstaat Steunpunt Opdrachtgeverschap
RTR	Road Transport Research Programme
RVV	Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens
RVVP	Regionaal Verkeers- en Vervoersplan
RVW	Raad voor Verkeer en Waterstaat
RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SACSA	Standing Committee for Scientific Advice
SAEWP	Senior Advisers to ECE Governments on Environmental and Water Problems
SAMWAT	SAMenwerken op het gebied van het onderzoek van het WATerbeheer
SDGR	Stuurgroep Deltaplan Grote Rivieren
SEBA	Working Group on Sea-Based Activities
SEP	Samenwerkende Elektriciteits-Productiebedrijven
SIBAS	Samenwerkende instituten voor beleidsanalytische studies
SIGNI	
SIMONA	Simulatiemodellen natte Waterstaat
SO	Saneringsonderzoek
SOD	Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen
SR'88	Standaard Voorwaarden 1988 Rechtsverhouding opdrachtgever-architect

Stb.	Staatsblad
Stcrt.	Staatscourant
STIBOKA	Stichting voor de Bodemkartering
STORA	Stichting Toegepast Onderzoek Reiniging Afvalwater
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
STRESS	
STUVA	Stuurgroep Veenkoloniaal Afvalwater
SVV	Structuurschema Verkeer en Vervoer
SWOV	Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid
TAW	Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen
TCGB	Technische Commissie Grondwaterbeheer
TCM	Technische Commissie van Overleg Muskusrattenbestrijding
TK	Tweede Kamerstuk
TNO	(Nederlandse Centrale Organisatie voor) Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek
TOW	Toegepast Onderzoek Waterstaat
Trb.	Tractatenblad
TWG	Technical Working Group
TWG	Trilateral Working Group
UAR	Uniforme Aanbestedings-Reglementen
UATVI	Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van Technische Installatiewerken
UAV	Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van werken
UCV	Urgentie Classificatie Verbeteringswerken
UGGI	Union géodésique et géophysique internationale
UNCED	United Nations Conference on Environment and Development United Nations Conference on Environment and Development
UNCLOS	United Nations Convention on the Law of the Sea
UNEP	United Nations Environment Program
UNIPOLS	United Nations Open-Ended Informal Consultative Process on Oceans and the Law of de Sea
UPD	Uitgangspunten, probleemstellingen en doelstellingen
UPD	Uitgangspunten, Probleemstellingen en Doelstellingen
VAMOR	Stichting Vakexamens Auto- en Motorrijdschoolbedrijven
VIPORS	registratie van poliklinisch behandelde verkeersslachtoffers op basis van steekproeven
VN	Verenigde Naties
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNHR	Voorlopige Nationale Havenraad
VOC's	Verkeersongevallenconcentraties
VOR	(Dienst) Verkeersongevallenregistratie
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VVN	Vereniging voor Veilig Verkeer Nederland (v.a. 2000: 3VO)
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WBB	Wet bodembescherming
WBR	Wet beheer rijkswaterstaatswerken
WEGGEG	
WERD	West European Road Directors meeting
WGR	Wet Gemeenschappelijke Regelingen
WMO	World Metereological Organisation
WOCB	Werkgroep Olie en Chemicaliënbestrijding
WP-1	Working Party on Road Traffic Safety
WPWP	Working Party on Water Problems
WRO	Wet op de ruimtelijke ordening
WSV	Watersysteemverkenning
WTN	Wegen Telecommunicatie Net
WVC	Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur
WVO	Wet verontreiniging oppervlaktewateren
WVZW	Wet verontreiniging zeewater
WWH	Wet op de waterhuishouding
ZOAB	Zeer open asfaltbeton
ZWENDL	
ZZW	Dienst der Zuiderzeewerken

